SECVNDA
SECVNDÆ
PARTIS SVMMÆ
PHILOSOPHICÆ

E D: THOMÆ AQVINATIS DOCTORIS
Angelici Doctrina.

*Auctore R. P. COSMO ALAMANNIO Mediolanenſi
Societatis IESV Theologo.*

Ad Excellentiſſ. & Illuſtriſſimum Carolum Auriacum Ducem Turſi,
Equitem Ordinis Alcantaræ, &c.

PARISIIS.

Apud PETRVM BILLAINE, viâ Iacobæâ,
ſub ſigno bonæ Fidei,

M. DC XXXIX.

Cum Priuilegio, & Approbatione.

Digitized by Google

EXCELLENTISSIMO ET ILLVSTRISSIMO

CAROLO AVRIACO

DVCI TVRSI, ORDINIS

ALCANTARÆ EQVITI, &c.

Coſmus Alamannius Mediolanenſis Societatis IESV Theologus.

QVÆSTIONES in Summi Philoſophi Libros de Cælo, & Generatione ad ſenſum, mentemque Doctoris Angelici tibi, Princeps Excellentiſsime, dico. Sed cur dicem, ne tibi veniat in mentem mirari. Huiuſce rei, niſi quid me fallit ratiocinantem, facilis eſt, & prompta reſponſio. Ratiocinor enim ſic, & per hos quaſi gradus aſcendo. Cuius nomini par eſt illud opus dicatum in lucem emittere, in quo de ſyderum ortu agitur, & occaſu, de cæleſtium orbium natura, & motibus tam varijs, atque perpetuis. Cuius itidem id vt optimi, perfectique patroni titulo eſt honeſtandum, quod rerum mobilium, & caducarum tam generationis, quam corruptionis rationem aperit vniuerſam. Peritiſſimi, nobiliſſimique nautæ ſuſpicientis cælum, ſtellas ſeruanti, vocanti, numeranti. Summi, optimique Gubernatoris bene nauigandi artis ſcientiſsimi immenſa, vaſtiſsimaque maria innumeris fœta piſcibus, & monſtruoſis belluis celeberrima, plenis, vt aiunt, velis, & fecundiſsime percurrentis. Quis rerum nauticarum cæli, ſtellarumque ſcientia adeo excellit, & eminet vniuerſis, vt quas naues gubernat, non ad ſyrtes, & ſcopulos alliſas, non flatu, reflatuque ventorum diſſolutas, & diſsipatas, ſed emerſas è vadis, & è fluctibus, procellis, maximiſque periculis eximiæ cum artis ope, tum ingenij dexteritate mirabili extractas fælici nauigatione ſaluas, & incolumes in portu collocat. Tibi vni Dux Excellentiſsime, rei nauticæ peritiſsimi eximias haſce laudes incredibili omnium conſenſione tribuunt; Te vnum hac ſumma, & ſingulari commendatione, æternaque gloria digniſsimum iudicant, cum te inuictæ claſsis Gubernatorem, proceloſi domitorem maris, alterumque Neptunum, & contra turbines, tempeſtates victorem fæliciſsimum appellant. Ergo iure tibi tuo meum hoc de cælo, rerumque natura conſtantium generatione libellum vindicas, & tamquam debitum merito exigis. Verum ne tibi vllus omnino admirandi relinquatur locus, & à me non imprudenter factum fatearis, quod laborum, & vigiliarum mearum fructum tam illuſtri, & glorioſo tui nominis titulo decorarim; obſecro te refer pauliſper animum ad ea, quæ de quo agitur longè plurimi facienda exiſtimo. Quod libri propoſitis quæſtionibus, ijſque ſolutis explicati ſint magni Philoſophi, num magnum quoque Principem tui ſimilem patronum requirebant. Quod ipſe Angelici Doctoris ſenſa, do-

Etrinque ſectatus ſim, alio ne auſpice par erat illa proferre, & diuulgare, quam te Principe cœleſtia animo agitante, cœleſteſque mentes moribus exprimente. Non uno igitur, vel altero, ſed multis nominibus opus tibi debitum merito, & iure optimo dico. Sed addo longe præſtantius haud temere, ac fortuito, ſed prudenti conſilio extremo ſeruatum loco. Tuis quamplurimis meritis noſtram Societatem arctiſsime diſtrictam, & obligatam tenes. Ingratus ſim niſi ea perexiguo hoc munere tuæ adminiſtrationi non incongruo memor agnoſcam; & Nos tibi addictos, deditos, obſtrictoſque profitear. Accipe ergo pignus deuinctæ, & obſtrictæ voluntatis, & qua præditus es benignitate hoc qualecunque opus tuo nomine illuſtra, ac tuere: Vale.

Digitized by Google

AD BENEVOLVM LECTOREM.

HAbes in hoc tertio Libro, Lector beneuole, quæ de cæleſtium orbium natura, motibus, affectionibus; & quæ de mutua rerum natura conſtantium Generatione, & Corruptione Sanctiſſimus Præceptor, Doctor Angelicus excellenti cum doctrina, tum eruditione diſputauit. Cæleſtium corporum admirabilis, ac planè diuina cognitio te ad præpotentis, & ſapientiſſimi architecti notitiam ſuauiſſimè inuitabit. Fluxarum vero rerum, & caducarum ſub Lunæ contentarum ambitu ad eaſdem omnino floccifaciendas, habendaſque contemptui tua te ſponte incitatum impellet, & attrahet vel inuitum. Iam vero illud tibi reliquum eſſet, vt te tui animi rationis compotis intelligentia, qua de agitur in libro propediem in lucem edendo ad Sacroſancti, diuinique numinis cognitionem, & amorem iam excitatum incenderet, & inflammaret. Interim igitur ita te ad vtriuſque generis rerum inter ſe plane diſſimilium, ne dicam oppoſitarum confer, & conuerte, vt veræ, ſolidæque tui ipſius cognitionis acceſſione tanti operis fabricatorem, totius vniuerſitatis parentem ardentiſſimo amore complectaris. illumque tibi ad imitandum in animi, corporiſque functionibus vniuerſis tamquam excellentiſſimum virtutum omnium exemplar ante oculos ponas, vt quem ad finem omnes Sanctiſſimi, Angelicique Doctoris conatus, & qualeſcunque noſtri perpetui labores eius potiſſimum exemplo relati fuerunt, ad eundem tuum itidem in hac Philoſophica Summa è D. Thomæ doctrina diligenter euoluenda ſtudium omnino referatur. Vale.

Atteſtatio Reuer. P. Fr. Franciſci Ghetij de Como Sacræ Theologiæ Lectoris primi in conuentu S. Thomæ de Papia Ordinis Prædicatorum.

INſigne opus continens Libros de Cœlo, & Mundo, & de Generatione, & Corruptione à Præſtantiſſimo Viro Patre Coſmo Alamannio Societatis IESV ingenti labore, ſumma diligentia ex Doctrina D. Thomæ Aquinatis confectum, iuſſu Admodum Reuer. Patris Inquiſitoris vidi, legi, & conſideraui, nihilque quod Fidei, legum, & morum integritati, ac Regulis noui Indicis Librorum repugnet in eo animaduerti, quin potius opus Thomiſticæ Doctrinæ profeſſoribus perutile, ac omnibus veræ Philoſphiæ ſinceritatem, & puritatem deſiderantibus maximè proficuum fore iudicaui. Datum Papiæ die 4. Iulij 1622.

Ita eſt — Ego Fr. FRANCISCVS GHETIVS de Como Sacræ Theologiæ Lector Ordinis Prædicatorum.

Die 4. Iulij 1622. Imprimatur.

Fr. DEODATVS SEGHITIVS De lauda Inquiſitor Papiæ.

Cuius nomini aſſurgit Saccus; & adnexum opus Senatus Excellentiſſ. nomine approbauit, & excudendi poteſtatem facit.

Io. BAPTISTA SACCVS, &c. à ſecretis eiuſdem Ordinis, &c.

INDEX QVÆSTIONVM,

ET ARTICVLORVM, QVÆ IN HAC Secunda Secundæ Partis Summæ Philoſophicæ E D.Thomæ Doctrina continentur.

In Lib. de Cœlo.

QVÆSTIO XXVI.

In duos articulos diuiſa.

ARTICVLVS 1. An Mundus ſemper fuerit.

Art. 2. An Mundum incæpiſſe ſit articulus fidei.

QVÆSTIO XXVII.

De productione Mundi in nouem articulos diuiſa.

Art. 1. V. Creare ſit ex nihilo facere.

Art. 2. V. Creatio ſit mutatio

Art. 3. V. Creatio ſit aliquid realiter in creatura.

Art. 4. V. Deus poſſit aliqoid creare.

Art. 5. V. Solius Dei ſit creare.

Art. 6. V. Creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium.

Art. 7 V. Neceſſe ſit omne ens, atque adeo mundum eſſe creatum a Deo.

Art. 8 V Materia prima ſit creata à Deo

Art. 9. V Mundus, ſeu res omnes proceſſerint à Deo per neceſſitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.

QVÆSTIO XXVIII.

De proprietatibus Mundi in tres articulos.

Art. 1. V. Mundus ſit tantum vnus, vel plures.

Art. 2. V. Mundus ſit perfectus.

Art. 3. V. Deus potuerit facere mundum meliorem, & perfectiorem quam fecerit.

QVÆSTIO XXIX.

De natura Cæli in quatuor articulos diuiſa.

Art. 1. V. Cœlum habeat materiam, vel illa careat, ſeu V. ſit compoſitum ex materia, & forma.

Art. 2. V. Cœlum habeat materiam diuerſæ rationis à materia ſublunarium, an vero eiuſdem, ita vt ſit vna materia omnium corporalium.

Art. 3. V. Cœlum ſit animatum.

Art. 4. V. Cœlum ſit ingenerabile, & incorruptibile.

QVÆSTIO XXX.

In duos articulos diuiſa.

Art. 1. V. Cœlum ſit vnum tantum, an vero plures.

Art. 2. V. Omnes cæli ſint eiuſdem ſpeciei.

QVÆSTIO XXXI.

De motu corporum cæleſtium in nouem articulos diuiſa.

Art. 1 V. Motus cœli ſit naturalis

Art. 2. V. motus cœli ſit a propria forma, an vero ab intelligentia.

Art. 3. V Si motus cœli ſit ab intelligentia, ſit a Deo, an vero ab Angelo.

Art. 4 V. Potentia motiua in Angelo mouente cœlum ſit realiter diſtincta ab intellectu, & voluntate Angeli.

Art. 5. V. Motus cœli quandoque deficiet.

Articulus 6. V. Ceſſante motu cœli elementa remaneant.

Art. 7. V. Ceſſante motu cœli remaneat actio, & paſſio in elementis.

Art. 8. V. Ceſſante motu cœli remaneant plantæ, animalia bruta, & corpora mineralia.

Art. 9. V. Ceſſante motu cœli remaneant corpora humana.

QVÆSTIO XXXII.

In quinque articulos diuiſa.

Art. 1. V. Aliquod corpus ſit actiuum.

Art. 2. V. Corpora cœleſtia ſint cauſa eorum, quæ fiunt in inferioribus.

Art. 3. V. Sint cauſa humanorum actuum.

Art 4. V. Imponant neceſſitatem his, quæ ſubduntur eorum actioni.

Art. 5. V. Cœlum tantum agat in hæc inferiora per lumen, & motum.

QVÆSTIO XXXIII.

De accidentibus cæli in tres articulos diuiſa.

Art. 1. V. In corporibus cœleſtibus ſint accidentia ſicut in corporibus inferioribus.

Art 2. V. Accidentia cœli ſint einſdem ſpeciei cum accidentibus corporum ſublunariom, vt lumen in Sole, & in aere, quantitas, & motus.

Art. 3. V. maculæ Lunæ cauſentur ex interpoſitione alicuius corporis inter nos, & lunam.

QVÆSTIO XXXIV.

De elementis ſecundum quod ſunt partes vniuerſi in octo articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Qualitates elementorum differant ſpecie.

Art 2. V. Grauia, & leuia, ſeu elementa moueantur effectiuè à proprijs formis ſubſtantialibus, an vero à generatore.
Art 3. V ſint plura elementa grauia, quam leuia.
Art. 4. V. Omnia elementa præter ignem habeant grauitatem, & grauitent in proprijs locis.
Art 5. V. Motus naturalis elementorum ſit velocior in fine.
Art. 6. De loco elementorum.
Art. 7. V. Proiecta moueantur ab aere, an vero à virtute impreſſa.
Art. 8 V. Proiecta citius moueantur in principio, quam in medio, vel in fine.

In Libros Ariſtotelis de Gener.

QVÆSTIO XXXV.

De Generatione, & Corruptione in communi in duodecim articulos diuiſa.

ARTICVLVS Primus Vtrum rectè à Philoſopho definiatur Generatio
Articulus 2. V. Termines Generationis ſit forma, vel compoſitum.
Articulus 3. V. De ratione Generationis ſit vt terminus formalis illius accipiat eſſe per illam.
Art. 4. V. Omnis generatio ſit ab vnico.
Art 5 V Idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto.
Art 6. V. Materia prima ſit ſubiectum immediatum inhæſionis omnium accidentium.
Articulus 7. V. In Generatione ſubſtantiali fiat reſolutio præcedentis compoſiti vſque ad materiam primam.
Art. 8. V. Generatio ſit motatio ſucceſſiua, an vero inſtantanea.
Articulus 9. V. Generatio vnius ſit corruptio alterius.
Art. 10. V. Generatio, & corruptio ſint mutationes naturales.
Art. 11. V. Expulſio formæ præcedentis, & introductio ſequentis ſint idem.
Articulus 12. V. Expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis naturaliter præcedat introductionem formæ ſequentis.
Art. 13 V. Expulſio formæ præcedentis, & introductio ſequentis fiant in inſtanti.

QVÆSTIO XXXVI.

De Alteratione in nouem articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Rectè à Philoſopho definiatur Alteratio.
Art. 2. V. Alteratio ſit tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis.
Articulus 3. V. Aliqua qualitas poſſit intendi, & remitti.
Art 4. V. Intenſio fiat per additionem.
Art. 5. V. Alteratio ſit motus continuus.
Articulus 6. V. In motu Alterationis ſit tantum vnus motus receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem.
Articulus 7. V. Qualitates ſummę intenſæ poſſint eſſe in eodem ſubiecto.
Articulus 8. V. Qualitates remiſſæ poſſint eſſe in eodem ſubiecto.
Articulus 9. V. Indiuiſibile poſſit alterari.

QVÆSTIO XXXVI.

De Rarefactione in duos articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Rarefactio ſit Alteratio.
Art. 2. V. In Rarefactione acquiratur noua quantitas.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Augmentatione in ſeptem articulos diuiſa.

Art. 1. V. Augmentatio rectè definiatur à Philoſopho.
Art. 2. V. Augmentatio formaliter conſiſtat in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis, an vero in extenſione viuentis conſequente prædictam additionem.
Art. 3. V Augmentatio ſit motus continuus.
Art 4. V. Idem viuens numero maneat ante & poſt augmentationem.
Articulus 5. V. Viuens augeatur ſecundum omnes partes.
Art. 6 V. Alimentum conuertatur in ſubſtantiam alti
Art. 7. V. Alimentum ſit ſimile nutrito.

QVÆSTIO XXXIX.

De Contactu vno articulo contenta.

Art. V. Agens, & Patiens debeant ſe tangere, atque adeo ſimul eſſe.

QVÆSTIO XL.

De Actione in duos articulos diuiſa.

Art. 1. V. Idem poſſit agere in ſeipſum.
Art. 2. V. Simile poſſit agere in ſimile.

QVÆSTIO XLI.

De Reactione vno articulo contenta.

Art. V. Omne agens agendo repatiatur.

QVÆSTIO XLII.

De Mixtione in ſeptem articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Mixtio ſit poſſibilis.
Art. 2. V. Mixtio rectè definiatur à Philoſopho.
Art. 3. V. Ad productionem mixti neceſſario requirantur plura elementa.
Articulus 4. V. In mixto actu maneant elementa ſecundum formas ſubſtantiales.
Art. 5. V. In mixto maneant elementa ſecundum proprias qualitates.
Art. 6. V. Forma accidentalis mixti ſit qualitas ſimplex, an compoſita.
Art. 7. V. Dati poſſit mixtum æquale ad pondus.

In ſecundum Lib. de Gener.

QVÆSTIO XLIII.

De numero elementorum vno articulo contenta.

Articulus V. Elementa ſint quatuor.

Index Quæſtionum.

QVÆSTIO XLIV.

De Quantitate elementorum in duos articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Rectè ſit aſſignata definitio Elementi.
Art. 2. V. Qualitates ſiue actiuæ, ſiue motiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum.

QVÆSTIO XLV.

De quantitate elementorum vno articulo contenta.

Art. V. Elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

QVÆSTIO XLVI.

De qualitatibus actiuis in octo articulos diuiſa.

Art. 1. V. Calor. Frigus, Humor, & Siccitas ſint primæ qualitates.
Art. 2. V. Prædictæ qualitates ſint poſitiuæ.
Art. 3. V. Prędictæ qualitates ſint omnes actiuę.
Art. 4. V. Qualitates actiuæ rectè definiantur.
Art. 5. V. Qualitates paſſiuæ recte definiantur.
Art. 6. V. Qualitates primæ ſint tantum quatuor.
Art. 7. V. Qualitates ſymbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei.
Art. 8. V. Elementa habeant vtramque qualitatem in ſummo.

IN

IN LIBROS DE CÆLO.

POST conſiderationem corporis mobilis inquantum eſt mobile, reliquum eſt huiuſmodi communia applicare ad propria ſubiecta; ſubiectum autem motus eſt magnitudo, & corpus, quia nihil mouetur niſi quantum. In corporibus autem prius eſt conſiderare totum ipſum vniuerſum, quam partes, quæ ſecundum ſitum illud conſtituunt, & ideo primum agemus de vniuerſo, deinde de partibus illius, nimirum de corporibus ſimplicibus; nam cum corporibus mixtis non determinetur ſitus ſecundum ſe, ſed ſecundum ſimplicia corpora, hæc ſola, quia primo, & per ſe habent ſitum in vniuerſo, cenſentur eſſe partes illius conſtitutiuæ, ſcilicet ſecundum ordinem ſitus. Inter hæc autem prius agemus de corpore cœleſti, quia per ipſum alia corpora firmantur, tum de alijs, quod eſt agere de corpore mobili ſecundum ſitum, vel locum, quod inter ſubiecta partialia priorem locum habet, ſicut & inter motus, localis prior eſt omnibus, vt docet Philoſophus 8. phyſ. t. 54 Conſideratio vero vniuerſi tripartita erit, ná primum agemus de exiſtentia mundi, ſiue vniuerſi. Secundo de modo productionis eiuſdem. Tertiò de proprietatibus illius, hæc enim tria peculiarem habent in hac tractatione difficultatem.

in proœm. lib. de cœlo

q. 5. de pot. a. 7. & 9 c. 8 phyſ. l. 4.

QVÆSTIO XXVI.

De exiſtentia Mundi.

CIRCA MVNDI EXISTENTIAM QVÆRVNTVR DVO.

1 *An mundus ſemper fuerit.*
2 *An mundum incœpiſſe ſit articulus fidei.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mundus ſemper fuerit.

VIdetur quod mundus ſemper fuerit; & ad hoc poſſunt adduci rationes ſumptæ ex triplici capite, nimirum ex parte Dei, ex parte creaturarum, & ex modo factionis rerum. Ex parte Dei ſic. Omne agens, quod non ſemper agit, mouetur vel per ſe, vel per accidens, ſed Deus neque mouetur per ſe, neque per accidens, ergo Deus ſemper eodem modo agit, ex ſua autem actione mundus in eſſe conſiſtit, ſemper igitur mundus fuit.

8. phyſ. c. 3

2 Præterea Deus produxit mundum ſecundum ſuum eſſe, & non per aliquod aliud additum, ſed eſſe Dei eſt æternum, ergo cum effectus ſit ſimilis ſuo principio actiuo, mundus debet ſemper fuiſſe. p. cœli. l. 6.

3 Præterea bonitas Dei eſt cauſa rerum, ſed bonitas Dei otioſa, & vacans eſſe non poteſt, ergo cum talis fuiſſet, antequam mundus eſſet, ſi ex aliquo determinato principio temporis incœpit, debet ſemper fuiſſe. Ibid.

4 Præterea poſita cauſa ſufficienti ponitur effectus, nam cauſa, ad quam non ſequitur effectus, eſt cauſa imperfecta, indigens alio ad hoc, quod effectus ſequatur, ſed Deus eſt ſufficiens cauſa mundi, & finalis ratione ſuæ bonitatis, & exemplaris ratione ſuæ ſapientiæ, & effectiua ratione ſuæ potentiæ, cum ergo Deus ſit ab æterno, & mundus fuit ab æterno. 1. og c. 31 & p. 1. q. 46 a. p. arg. 4.

2.c.g.l.c.p. 2 Præterea. Agens per volunmtem oon retar-
p.arg. 6. dat exequi propoſiuum de aliquo faciendo, niſi propter aliquid in futurum expectatum, quod nondum adeſt, ſiue illud ſit in agente, vt cum expectatur perfectio virtutis ad agendum, aut ſublatio alicuius impedientis virtutem, ſiue ſit extra agentem, vt cum expectatur vel præſentia alicuius, coram quo fiat actio, vel præſentia alicoius temporis opportuni, quod nõdum adeſt, ſed quidquid Deus vult quod nunc ſit, ab æterno voluit quod ſit, quia nec nouus motus voluntatis aduenire poteſt, nec vllum impedimentum eius potentiæ, nec aliquid aliud expectari potuit ad mundi productionem, ergo mundus ab æterno productus fuit.

2.c.g.c.31. 3 Præterea. Voluntas diuina æqualiter ſe habet ad producendam creaturam per totam æternitatem, nam cum in nihilo non poſſit aſſignari differentiæ aliquæ momentorum, vt in vno magis oporteat aliquid fieri, quam in alio; nec ſimiliter in æternitate, quæ tota eſt vniformis, poteſt prælectio fieri vnius ad alterum; aut ergo diuina voluntas eſt de hoc, quod nunquam mundus ſub æternitate eius conſtituitur, aut quod ſemper, ſed conſtat quod non eſt voluntas eius de hoc, quod nunquam ſub æternitate eius conſtituatur, ergo neceſſe eſt quod mundus ſemper fuerit.

2.c.g.c.33.p.
p.arg.1. 7 Præterea. Idem poteſt oſtendi ex parte creaturarum, ſic. Quæ non habent potentiam ad non eſſe, impoſſibile eſt ea non eſſe, ſed quædam creaturæ non habent potentiam ad non eſſe, quia nimirum vel carent materia, quæ eſt potentia ad eſſe, quod eſt per formam, & ad non eſſe quod eſt per priuationẽ, vt ſubſtantiæ intellectuales, vel non habent materiã contrarietati ſubiectam, vnde etiam oritur potentia ad non eſſe, vt corpora cœleſtia, quod eorum motus oſtendit, qui contrarietatem non habet, ergo quaſdã creaturas impoſſibile eſt non eſſe, ergo eas ſemper eſſe neceſſe eſt, & per conſequens mundus ratione harum erit æternus.

p.arg. 8. 8 Præterea nihil quod habet virtutem vt ſemper ſit, quandoque eſt, & quandoque non eſt, quia ad quantum ſe extendit virtus alicuius rei, tandiu eſt, ſed omne incorruptibile habet virtutem, vt ſit ſemper, non enim virtutem habet ad determinatum durationis tempus, nihil ergo incorruptibile quandoque eſt, & quandoque non eſt; ſed omne, quod incepit eſſe, quandoque eſt, & quandoque non eſt, nullum ergo incorruptibile incepit eſſe, ſed multa ſunt in mundo incorruptibilia, vt cœlum, & intelligentiæ, ergo mundus non incepit eſſe.

pp.arg.5.2.c.
g.c.33. 9 Præterea quandocunque aliquid de nouo incipit moueri, oportet, quod mouens, vel motum vel vtrumque aliter ſe habeat nunc, quando eſt motus quam prius, quando non erat motus; eſt enim relatio quædam mouentis ad motum, ſecundum quod eſt mouens actu, ſed relatio noua non incipit ſine mutatione vtriuſque vel alterius extremorum, quod autẽ aliter ſe habet nũc, quam prius, mouetur, ergo oportet ante motum, qui de nouo incipit, alium motum præcedere in mobili, vel mouẽte: oportet ergo quod quilibet motus, vel ſit æternus vel habeat alium motum ante ſe, motus ergo ſemper fuit, ergo & mobi-
q.25.art.vlt. lia, & ſic mundus ſemper fuit, Deus enim omnino immobilis eſt, vt dictum eſt.

2.c.g c.34. 10 Præterea. Idem poteſt argui ex parte factionis. Cum enim communis opinio omnium Philoſophorum ſit ex nihilo nihil fieri, oportet eſſe verum, nam quod cõmuniter ab omnibus dicitur, impoſſibile eſt totaliter eſſe falſum, nã falſa opinio infirmitas quædam intellectus eſt, & defectus, defectus autem, quia per accidens eſt, & præter naturæ intentionem non poteſt eſſe ſemper, & in omnibus, ſi igitur aliquid eſt factum, oportet ex aliquo eſſe factum, quod ſi etiam factum ſit, oportet etiam hoc ex alio fieri, non poteſt autem hoc in infinitum procedere, quia ſic nulla generatio compleretur, cum non ſit poſſibile infinita tranſire, oportet ergo deuenire ad aliquod primum, quod nõ ſit factum, omne autem ens, quod non ſemper fuit, oportet eſſe factum, ergo oportet illud, ex quo omnia fiunt, eſſe ſempiternum, hoc autem non eſt Deus, quia ipſe non poteſt eſſe materia alicuius rei, ergo relinquitur, quod aliquid extra Deum ſit æternum, puta materia prima, & conſequenter mundus ratione materiæ.

11 Præterea. Omne quod de nouo incipit eſſe, an- ibid.
tequam eſſet, poſſibile erat ipſum eſſe, ſi enim poſſibile non erat ipſum eſſe, neceſſe erat non eſſe, & ſic ſemper fuiſſet non ens, & nunquã eſſe incepiſſet; ſed quod eſt poſſibile eſſe, eſt ſubiectum potentia ens, oportet igitur ante quodlibet de nouo incipiens præexiſtere ſubiectum potentia ens, & cum hoc in infinitum procedere non poſſit, oportet ponere aliquod primum ſubiectum, quod non incepit de nouo eſſe.

12 Præterea. Nulla ſubſtantia permanens eſt dum ibid.
fit, & vniuerſaliter quod fit dum fit, non eſt, ſed quã- 5.phyſ.t.13.
do iam factum eſt, tunc primo eſt, vt dicitur 5. phyſ. de ani.l.9 1.
t. 13. & 2. de ani. t. . 7. & ratio eſt quia ad hoc res fit, de pot.a.3.14.
vt ſit, non enim fieret, ſi iam eſſet, ſed dum fit, opor- a.g r & 4d.
tet aliquid eſſe, quod ſit factionis ſubiectum, non 5 a d p q p.
enim factio, cum ſit accidens, ſine ſubiecto eſſe po- art.1 ar.3 1.
teſt; omne igitur quod fit habet aliquod ſubiectum de gen.l.2.
præexiſtens, & cum hoc in infinitum ire non poſſit, ſequitur primum ſubiectum non eſſe factum, ſed ſempiternum eſſe, ex quo vlterius ſequitur, aliquid præter Deum eſſe æternum, cum ipſe ſubiectum factionis eſſe non poſſit.

13 Præterea Omne illud, cuius motus quando- 2 d.p q p.
que eſt, & quandoque quieſcit, reducitur ad aliquem art.5.arg.9.
motum continuum, qui ſemper eſt, quia eius ſucceſſionis, quæ eſt ex viciſſitudine motus, & quietis, non poteſt eſſe cauſa aliquid eodem modo ſe habens quia idem eodem modo ſe habens ſemper facit idem, ergo oportet, quod cauſa huius viciſſitudinis ſit aliquis motus qui non eſt ſemper, & ſic oportet, quod habeat aliquem motum præcedentem, & cum non ſit abire in infinitum, oportet deuenire ad aliquem motum, qui ſemper eſt, & per conſequens ratione talis motus, & eius mobilis, mundus erit æternus.

Sed contra eſt, quod dicitur Io. 17. clarifica me p.p.46.art.
pater apud temetipſum claritate, quam habui p arg. ſed
priuſquam mundus fieret, & Prou. 8. Dominus poſ- contra.
ſedit me initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret.

Reſpondeo dicendum quod hac de re veteres Phi- 2.d.p.q.p.
loſophi varie locuti ſunt, licet in eo cõſentiant, quod art.5. c.
non ſolus Deus eſt æternus, ſed etiam aliæ res. Nam quidam ante Ariſtotelem poſuerunt, quod mundus eſt generabilis, & corruptibilis, & quod ita eſt de toto vniuerſo, ſicut de toto aliquo particulari alicuius ſpeciei, cuius vnum indiuiduũ corrumpitur, & aliud generatur, & hæc fuit opinio Empedoclis. Alij dixerunt quod res ab æterno mouebantur motu inordinato, & poſtea reductæ ſunt ad ordinem, vel caſu, ſicut ponit Democritus, quod corpora indiuiſibilia ex ſe mobilia caſu adunata ſunt ad inuicem, vel à creatore, & hoc ponit Plato, vt dicitur in 3 cœli. Alij dixerunt quod res fuerunt ab æterno ſecundum illum ordinem, quo modo ſunt, & iſta eſt opinio Ariſtot. & omnium Philoſophorum ſequentium ipſum, & hæc opinio inter prædictas probabilior eſt,

omnes tamen ſunt falſæ, & hæreticæ. Dicendum enim eſt, quod nihil poteſt præter Deum ab æterno fuiſſe, & quod hoc ponere non eſt impoſſibile, cuius ratio eſt, quia cum voluntas Dei ſit cauſa rerum, non enim agit Deus per neceſſitatem naturæ, ſed per voluntatem, vt patet tum ex ordine cauſarum agentiũ, nam præſtituit naturæ finem, propter quem operetur, tum ex ratione agentis naturalis, non enim eſt ad vnum effectum producendum determinatus, ſicut natura, ſic aliqua neceſſe eſt eſſe, ſicut neceſſe eſt Deum velle illa, cum neceſſitas effectus ex neceſſitate cauſæ dependeat, vt dicitur 5. met. t. 6. abſolute autem loquendo, non eſt neceſſe Deum velle aliquid, niſi ſeipſum, ſuamque bonitatem, nam ad hanc habet Deus neceſſariam habitudinem, ſecus autem ad res extra ipſum, cum Dei bonitas ſit perfecta, & eſſe poſſit ſine illis, cũ nihil ei perfectionis accreſcat ex aliis; non eſt ergo neceſſarium Deum velle quod mundus fuerit ſemper, ſed eatenus mundus eſt, quatenus Deus vult illum eſſe, cum eſſe mundi ex voluntate Dei dependeat, ſicut ex cauſa; non eſt igitur neceſſarium mundum ſemper eſſe, & per conſequẽs nec demonſtratione probari poteſt; nec rationes, quas ad hoc Ariſtot. inducit, ſunt demonſtratiuæ ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ſcilicet ad contradicendum rationibus antiquorum ponentium mundum incipere ſecundum quoſdam modos in veritate impoſſibiles; & hoc apparet ex tribus, primo quidem quia tã in 8. phyſ. quam in p. de cœlo præmittit quaſdã opiniones, vt Ana. & Emped. & Plat. contra quos rationes contradictorias inducit. ſecundo quia vbicunque de hac materia loquitur, inducit teſtimonia antiquorum, quod non eſt demonſtratoris, ſed probabiliter perſuadentis, 3. quia expreſſe dicit in p. lib. Top. quod quædam ſunt problemata Dialectica, de quibus rationes non habemus, vt vtrum mundus ſit æternus; quamquam ipſe firmiter opinatus eſt neceſſarium fore, quod cœli motus ſit ſempiternus, ſimiliter & tempus, & per conſequens & ipſum cœlum; nam ſuper ſempiternitate motus, & temporis, & cœli fundauit intentionem ſuam de inquiſitione ſubſtantiarum immaterialium.

1.c.g.c.35. Ad primum ergo dicendum, quod non oportet, quod vel per ſe, vel per accidens Deus moueatur, ſi effectus eius de nouo incipit eſſe, nouitas enim effectus indicare poteſt mutationem agentis, inquantum demonſtrat nouitatem actionis; non enim poteſt eſſe, quod in agente ſit noua actio, niſi aliquo modo moueatur, ſaltem de otio in actum; nouitas autem diuini effectus non demonſtrat nouitatem actionis in Deo, cum actio ſua ſit ſua eſſentia, vnde neque nouitas effectus mutationem Dei agentis demonſtrare poteſt.

p.cœli l.6 Ad ſecundum dicendum, quod verum quidem eſt, quod Deus agit per ſuum eſſe, & non per aliquid ſuper additum, ſed etiam eſſe ſuum non eſt diſtinctũ à ſuo intelligere, ſicut in nobis, nec etiam à ſuo velle, vnde produxit res ſecundum intelligere, & velle ſuũ. In his autem, quæ producuntur ab aliquo agente, inquantum eſt intelligens, & volens, oportet eſſe id, quod producitur, hoc modo, ſicut eſt intellectum à producente, non autem eo modo, quo eſt ipſe producens ſecundum ſuum eſſe. Vnde ſicut non oportet, quod id, quod eſt productum a Deo producente ſecundum ſuum eſſe, ſic in aliis cõditionibus tale, quale eſt eſſe diuinum, ſed quale eſt determinatum per eius intelligere, ita non eſt neceſſarium, quod id, quod eſt productum à Deo ſit tam diuturnum, quantum Deus, ſed quantum eſt determinatum per intellectum ipſius: & ſimiliter non oportet, quod ſi primi ... actio ſit æterna, eius effectus ſit æternu... ni... Deus agit voluntarie in rerum productione, non autem ita, quod ſit aliqua actio media ipſius, ſicut in nobis actio virtutis motiuæ eſt media inter actum voluntatis, & effectum, ſed ſuum intelligere, & velle eſt ſuum facere effectus autem ab intellectu, & voluntate, ſequitur ſecundum determinationem intellectus, & imperium voluntatis, vt dictum eſt; ſicut autem per intellectum determinatur rei factio, & quæcunque alia conditio, ita & præſcribitur ei tempus, vt nimirum ſit quando Deus voluerit illam eſſe, ex vi nimirum antiquæ voluntatis efficacis, nulla actione de nouo exiſtente. 4.c.g.35.

Ad tertium dicendum, quod otioſum dicitur, quod non conſequitur finem, ad quem eſt, bonitas autem diuina non eſt propter creaturas, vnde creaturæ eſſent otioſæ, ſi non conſequerentur diuinam bonitatem, diuina autem bonitas non eſſet otioſa, etiam ſi nullam creaturam vnquam produxiſſet. p.cœli l.6.

Ad quartum dicendum, quod & ſi Deus ſit ſufficiens cauſa productionis rerũ in eſſe non tamẽ oportet, quod eius effectus æternus ponatur, eo exiſtente æterno, nã poſita cauſa ſufficiente ponitur eius effectus; nõ autẽ effectus extraneus a cauſa, hoc enim eſſet ex inſufficiẽtia cauſæ, ac ſi calidũ non calefaceret, proprius autẽ effectus voluntatis eſt, vt ſit hoc, quod voluntas vult, ſi autẽ aliquid aliud eſſet, quam voluntas velit, non poneretur proprius effectus cauſæ, ſed alienus ab ea, voluntas autem ſicut vult hoc eſſe tale, ita vult hoc eſſe tunc, vnde oportet ad hoc, quod voluntas ſit ſufficiens cauſa, quod effectus ſit, quando voluntas eſt vt ſit, & quando voluntas effectum eſſe diſpoſuit. In his autem, quæ a cauſa naturaliter agente procedunt, ſecus eſt, quia actio naturæ eſt ſecundum quod ipſa eſt, vnde ad eſſe cauſæ ſequi oportet effectum. Voluntas autem non agit ſecundum modum ſui eſſe, ſed ſecundum modum ſui propoſiti, & ideo ſicut effectus naturalis agentis ſequitur eſſe agentis, ſi ſit ſufficiens, ita effectus agentis per voluntatem ſequitur modum propoſiti. 3.c.g.c.35.

Ad quintum dicendum, quod diuinæ voluntatis non retardatur effectus, quamuis non ſemper fuerit, voluntate de eo exiſtente, nam ſub voluntate diuina cadit non ſolum quod eius effectus ſit, ſed quod tunc ſit; hoc igitur volitum, quod eſt tunc creaturam eſſe, non retardatur, quia tunc incepit creatura eſſe, quando ab æterno Deus diſpoſuit. ibid.

Ad ſextum dicendum, quod ante totius creaturæ inchoationem non eſt accipere diuerſitatem aliquam partium alicuius durationis, quia nihil menſuram non habet, nec durationem, Dei autem duratio, quæ eſt æternitas, non habet partes, Sed eſt ſimplex omnino, non habens prius, & poſterius, cum Deus ſit immobilis. Vnde non eſt comparare inchoationem totius creaturæ ad aliqua diuerſa ſignata in aliqua menſura præexiſtente, ad quæ initium creaturarum ſimiliter, & diſſimiliter ſe poſſit habere, vt oporteat rationem eſſe apud agentem, quare in hoc ſignato illius durationis creaturam in eſſe produxerit, & non in alio præexiſtenti, vel ſequenti; quæ quidem ratio requireretur, ſi aliqua duratio in partes diuiſibiles eſſet præter totam creaturam productam, ſicut accidit in particularibus agentibus, a quibus producitur effectus in tempore, non autem ipſum tempus, Deus autem ſimul in eſſe produxit, & creaturam, & tempus, non eſt igitur ratio, quare nunc, & non prius, in hoc conſideranda, ſed ſolum quare non ſemper: ſicut per ſimile in loco apparet, particularia enim corpora ſicut in tempore determinato, ita etiam in loco determinato producuntur, & quia habent extra ſe ... mpus, & locum a quibus continentur, oportet ibid.

eſſe rationem, quare magis in hoc loco, & in hoc tempore producuntur, quam in alio. In toto autem cœlo, extra quod non eſt locus, & cum quo vniuerſalis locus omnium producitur, non eſt ratio conſiderada quare hic, & non ibi eſt conſtitutum; propterea vero non ſemper fuit mundus, quia cū in his, quæ voluntarie aguntur, ſolus finis poſſit inducere neceſſitatem & huiuſmodi finis reſpectu diuinæ voluntatis ſit eius bonitas, hæc nullam neceſſitatem potuit Deo imponere faciendi creaturam vllam ab æterno, ita vt ſemper fuerit quia Deus non agit propter ſuam bonitatem vel producendam in eſſe, vel meliorandam, vel ſibi acquirendam, ſed vt alia illam ſuo modo participent, & ad illam ordinentur; conuenientius autem ordinantur ad illam, ſi producuntur in tempore, quam ab æterno, nam eo modo magis repræſentant diuinam bonitatem; cum enim illam repræſentare non poſſint per æqualitatem, vt contingit in effectis vniuocis, debēt illam repræſentare eo modo, quo excedens repræſentatur ab eo, qui exceditur; exceſſus autem diuinæ bonitatis ſupra creaturam per hoc maxime exprimitur, quod creaturæ non ſemper fuerunt; ex hoc enim apparet expreſſe, quod omnia alia præter ipſum eum habent ſui eſſe authorem, & quod virtus eius nō obligatur ad huiuſmodi effectus producendos, ſicut natura ad effectus naturales.

a c g. c. 36. Ad ſeptimum dicendum, quod neceſſitas eſſendi, quæ in creaturis inuenitur, eſt neceſſitas ordinis, neceſſitas autem ordinis non cogit ipſum, cui talis neceſſitas ineſt, ſemper fuiſſe; licet enim ſubſtantia cœli per hoc, quod caret potentia ad non eſſe habeat neceſſitatem ad eſſe non tamen neceſſitas ſequitur eius ſubſtantiam, vnde ſubſtantia eius iam in eſſe inſtituta, talis neceſſitas impotentialitatem non eſſendi inducit, non autem facit eſſe impoſſibile cœlum non eſſe in conſideratione, qua agitur de productione ſubſtantiæ ipſius.

ibid & p. p. q. 46. a p. ad 2. Ad octauum dicendum, quod illud, quod habet virtutem, vt ſit ſemper ex quo habet illam virtutem, non quandoque eſt, & quandoque non eſt, ſed antequam haberet illam virtutem, non fuit, & ideo ex virtute eſſendi ſemper, non ſumitur argumentum ſufficiens ad probandam productionem æternam. Vnde hæc ratio, quæ ponitur à Philoſopho p. cœli t. 120. non concludit ſimpliciter, quod incorruptibilia, vt cœlum, & intelligentiæ non inceperunt eſſe, ſed quod non inceperunt eſſe per modum naturalem, quo generabilia & corruptibilia incipiunt eſſe.

p. p. ad 5. Ad nonum dicendum, quod primus motor ſemper eodem modo ſe habuit; primum autem mobile non ſemper eodem modo ſe habuit, quia incepit eſſe, cum prius non fuiſſet, ſed hoc non fuit per mutationem, ſed per creationem, quæ non eſt mutatio. Vnde patet, quod hæc ratio, quam ponit Ariſt. in 8 phyſ. procedit contra eos, qui ponebant mobilia æterna, ſed motum non æternum, vt patet ex opinionibus Anax. & Emped. nos autem ponimus, ex quo mobilia inceperunt, non ſemper fuiſſe motum.

a, c g. c. 37. Ad decimum dicendum, quod ex nihilo nihil fieri habet veritatem in factione particulari, quam Philoſophi conſiderabant, non autem in productione totius entis, de qua nos loquimur; prætérquam quod nomen factionis proprie iſti vniuerſali rerum productioni non conuenit, cum tale nomen motum, vel mutationem importet, licet per quandam ſimilitudinem à nobis ad illam originem transferatur, vt dicamus ea facta, quorum natura ab aliis originem trahit.

ibid. Ad vndecimum dicendum, quod non oportet aliquam potentiam paſſiuam præcedere eſſe totius entis creati, hoc enim eſt neceſſarium in illis, quæ per motum eſſendi principium ſumunt, eo quod motus eſt actus exiſtentis in potentia; poſſibile autem fuit ens creatum eſſe antequam eſſet, per potentiam agentis, per quam & eſſe incepit, vel propter habitudinem terminorum, in quibus nulla repugnantia inuenitur, quod quidem poſſibile ſecundum nullam potentiam dicitur, vt patet per Philoſophum 5. met. t. 17. hoc enim prædicatum, quod eſt eſſe, non repugnat huic ſubiecto, quod eſt mundus, vel homo, ſicut commenſurabile repugnat diametro, & ſic ſequitur, quod non ſit impoſſibile eſſe, & per conſequens quod ſit poſſibile eſſe antequam eſſet, etiam nulla potentia exiſtente. In his autem, quæ per motum fiunt, oportet prius fuiſſe poſſibile eſſe antequam eſſet, etiam nulla potentia exiſtente, per aliquam potentiam paſſiuam, in quibus Philoſophus in 7. metaph. t. 22. hac vtitur ratione.

Ad 12. dicendum, quod fieri non ſimul eſt cum ibid. eſſe rei in his, quæ per motum fiunt, in quorum fieri ſucceſſio inuenitur. In his autem, quæ non fiunt per motum, non prius eſt fieri, quam eſſe; ſic igitur euidenter apparet, quod nihil prohibet ponere mundum non ſemper fuiſſe, quod fides catholica ponit. gen. p. in principio creauit Deus cœlum, & terram.

Ad 13. dicendum, quod huiuſmodi viciſſitudinis, ibid. quod quandoque mundus non fuit, & poſtea fuit, non eſt cauſa efficiens aliquis motus, ſed aliqua res ſemper eodem modo ſe habens, id eſt voluntas diuina, quæ ab æterno fuit de hoc, quod mundus in eſſe poſt non eſſe exiret. Et ſi dicatur, quod idem ſemper facit idem, dico quod verū eſt ſi accipiatur agens ſecundum propriam rationem, quia producit determinate hunc effectum; ſicut autem agens naturale determinatur per propriam formam, vt nunquam ſequatur actio niſi ſecundum conuenientiam ad illam formam, ita agens voluntarium determinatur ad actionem per propoſitum voluntatis, vnde ſi voluntas non ſit impedibilis, nec mobilis, non ſequitur effectus, niſi ſecundum hoc, quod voluntas propoſuit; & hoc eſt verum, quod voluntas diuina in hoc, quod ſemper eſt eadem, ſemper facit illud, quod ab æterno voluit, quia nunquam cauſatur, non tamen facit vt ſua volita ſemper ſint, quia hoc ipſa non vult, vnde ſi hoc faceret, quia faceret illud, quod ipſa non vult, eſſet ſimile, ac ſi calor faceret frigus.

ARTICVLVS II.

Vtrum mundum incepiſſe ſit articulus fidei, an vero ſit concluſio demonſtrata, ita vt mundum ſemper fuiſſe ſit impoſſibile.

Videtur quod mundum incepiſſe ſit concluſio demonſtrata, ita vt impoſſibile ſit mundum ſemper fuiſſe, vel ab æterno fuiſſe productum. a. c. g. c. 38. p. p. q. 46. ar. 2. arg. p. Omne enim factum habet principium ſuæ durationis, ac proinde eſt poſterius duratione ſua cauſa efficiente, ſed demonſtratiue probari poteſt, quod Deus ſit cauſa effectiua mundi, ergo demonſtratiue probari poteſt, quod mundus incepit, & quod ab æterno produci non potuit.

2 Præterea cum totum ens ſit à Deo creatum, non poteſt dici factum ex aliquo ente, & ſic relinquitur quod ſit factum ex nihilo, ſed quod eſt factum ex nihilo, habet eſſe poſt non eſſe, ac proinde eſſe p. p. arg. 2. a. c. g. c. 38. 2. de pot. a. 14. arg. 7. ſed contra. 2. d. p. q. p. a. 5. arg. 2. ſed contra.

incepit; dicit enim Dam. l. p. c. 8. quod ex non ente ad eſſe deducitur, non eſt aptum natum eſſe coæternum ei, quod ſine principio, & ſemper eſt, ergo mundus non ſemper fuit.

p.p arg 4. 3 Præterea manifeſte apparet artes aliquas, & habitationes regionum ex determinatis temporibus incepiſſe, ſed hoc non eſſet, ſi mundus ſemper fuiſſet, mundum igitur non ſemper fuiſſe manifeſtum eſt.

p.p.arg 5. 4 Præterea certum eſt nihil Deo æquari poſſe, ſed ſi mundus ſemper fuiſſet, æquipararetur Deo in duratione, ergo certum eſt mundum non ſemper fuiſſe.

p.p.arg.6. 2. c.g.c.32. 5 Præteres ſi mundus ſemper fuit, infiniti dies præceſſerunt diem iſtum, & conſequenter pertranſierunt, ſed infinita non eſt pertranſire, ergo nunquam fuiſſet peruentum ad hunc diem, quod eſt manifeſte falſum.

2. cg.c.19. a.d p.arg 4. ſed contra. 6 Præterea, ſi mundus potuit eſſe ab æterno, ſequitur quod infinito poſſit fieri additio, nam ad dies, & circulationes præteritas, quæ eſſent infinitæ, quotidie de nouo adderetur, quod tamen eſt falſum, ergo mundus non potuit eſſe æternus.

p p.arg.7. 2. c.g. a.d p arg 5 ſed contra. 7 Præterea ſi mũdus fuit æternus, & generatio fuit, ab æterno. ergo vnus homo genitus eſſet ab alio, & ille ab alio in infinitum, ſed pater eſt cauſa efficiens filij. vt dicitur in 2. phyſ. ergo in cauſis efficientibus eſſet procedere in infinitum, quod improbatur in 2. met.

p p.arg 8 2. c.g a.d p.arg.6. op 27. a. d. p.arg. poſtr. 8 Præterea ſi mundus, & generatio ſemper fuit, infiniti homines præceſſerunt, ſed anima hominis eſt immortalis ergo infinitæ animæ humanæ nunc eſſent actu, quod eſt impoſſibile.

9 Pręterea nullus dubitat, quin Deus natura præcedat mundum, ſed in Deo idem eſt natura, & duratio ſua. ergo duratione debet Deus præcedere mundum & ſic mundus non potuit eſſe ab æterno.

q.3. depot. a 14. arg 8 ſed contra. 10 Præterea de ratione æterni eſt non habere principium, ſed de ratione creaturæ eſt habere principium, ergo creatura, ſeu mundus non poteſt eſſe ab æterno.

p p arg ſed contra. Sed contra fidei articuli demonſtratiue probari non poſſunt, quia fides eſt de non apparentibus, vt dicitur ad Hebr. 11. ſed Deum eſſe creatorem mundi; ſic; quod mundus inceperit eſſe; eſt articulus fidei dicimus enim, Credo in vnum Deum, &c.

P p.a 2.c. 2 Præterea ſi nouitas mundi demonſtrari poteſt, vel id eſt ex parte mundi, vel ex parte cauſæ agentis, primum dici non poteſt, quia demonſtrationis ex parte mundi ſumptæ principium eſt quodquid eſt, vnumquodque autem ſecundum rationem ſuæ ſpeciei abſtrahit ab hic, & nunc, propter quod dicitur, quod vniuerſalia ſunt vbique, & ſemper; vnde demonſtrari non poteſt quod homo, aut cœlum, aut lapis non ſemper fuit. neque etiam ſecundum dici poteſt, quia cauſa efficiens mundi eſt voluntas Dei hæc autem ratione inueſtigari non poteſt niſi circa ea, quæ abſolute neceſſe eſt Deum velle, talia autẽ non ſunt, quæ circa creaturas vult, cum ad hæc non neceſſariam habitudinem dicat, quia non ſunt proprium & principale obiectum ipſius, vt ſit de ra-

p.p.q. 19. art.3.c. tione diuinæ voluntatis vt in illa tendat. poteſt autẽ voluntas diuina homini manifeſtari per reuelationem, cui fides innititur, ergo mundum incepiſſe eſt credibile, non autem demonſtrabile, vel ſcibile.

3. de pot.a.14 c.2.d.p q p a.3.c.p. p q. 46.a.2.c. Reſpondeo dicendum, quod hac de re duæ ſunt poſitiones Philoſophorum. Vna eſt dicentium quod mundus incepit eſſe, poſtquam non fuerit, & quod Deus non potuit mundum ab æterno facere, non ex impotentia eius, ſed quia mundus ab æterno fieri nõ potuit, cum ſit creatus, vnde etiam dicunt, quod mundum incepiſſe non ſolum fide tenetur, ſed etiam demonſtratiue probatur. Altera poſitio eſt dicentiũ quod mundus ita incepit eſſe in tempore, vt ab æterno produci à Deo potuerit, & per conſequens mundum incepiſſe non poſſe demonſtrari, ſed tantum per reuelationem diuinam eſſe habitum, & fide creditum, quæ poſitio mihi placet. Ad cuius manifeſtationem ſciendum, quod tota quæſtio in hoc conſiſtit, vtrum eſſe creatum à Deo ſecundum totam ſubſtantiam, & non habere durationis principium repugnẽt adinuicem, vel non, nam ſi repugnant, mundum incepiſſe erit demonſtrabile, & non tantum fide creditum, ſi vero non repugnat, erit tunc fide creditum, quod mundus inceperit, cum potuerit ab æterno eſſe, ſi Deus voluiſſet. Quod ergo non repugnent illa duo, ſic oſtenditur. Si enim repugnant hoc non eſt niſi propter alterum duorum, vel propter vtrunque, uimirum, aut quia oportet, vt cauſa agens præcedat duratione effectum, quia oportet, quod non eſſe effectus præcedat eſſe duratione, ſed neutrum impedire poteſt, quod enim neceſſe non ſit vt cauſa agens ſcilicet Deus præcedat duratione ſuum cauſatum, ſi ipſe voluiſſet, probatur primo ſic. Nulla cauſa producens effectum ſuum ſubito neceſſario præcedit effectum ſuum duratione ſed Deus eſt cauſa producens effectum ſuum non per motum, ſed ſubito ergo non eſt neceſſarium, quod præcedat effectum ſuum duratione; ma. patet tum inductione in omnibus mutationibus ſubitis, ſicut eſt illuminatio, & huiuſmodi, tum ratione ſic. In quocunque inſtanti ponitur res eſſe, poteſt poni principium actionis eius vt patet in omnibus generabilibus, quia in illo inſtanti, in quo incipit ignis eſſe ignis, incipit eſſe calefactio, ſed in operatione ſubita ſimiliter, imo idem eſt principium, & finis eius, ſicut in omnibus indiuiſibilibus, ergo in quocunque inſtanti ponitur agens producens effectum ſuum ſubito, poteſt poni terminus actionis ipſius, ſed terminus actionis eſt ſimul cũ ipſo facto, ergo non repugnat intellectui, ſi ponatur cauſa producens effectum ſuum ſubito non præcedere duratione cauſatum ſuum; repugnaret autem in cauſis producentibus effectus ſuos per motum, quia oportet, quod principium motus præcedat finem eius, & quia homines conſueti ſunt conſiderare huiuſmodi factiones, quæ ſunt per motum, ideo non facile capiunt, quod cauſa agens duratione effectum ſuum non præcedat; nec poteſt huic rationi obuiari, quia Deus eſt cauſa agens per voluntatem, quia non eſt neceſſarium quod voluntas duratione præcedat effectum ſuum, nec agens per voluntatem, niſi per hoc, quod agit ex deliberatione, quod abſit vt in Deo ponamus, præterea cauſa producens totam ſubſtantiam rei non minus poteſt in producendo totam ſubſtantiam, quam cauſa producens formam in productione formæ, imò multo magis, quia non producit educendo de potẽtia materiæ, ſicut eſt in eo, qui producit formam, ſed aliquod agens, quod producit formam tantum, poteſt in hoc, vt forma ab eo producta ſit quandocunque ipſum eſt, vt patet in ſole illuminante, ergo fortius Deus, qui producit totam ſubſtãtiam rei, poteſt facere, vt cauſatum ſuum ſit quandocunque ipſe eſt. præterea ſi aliqua ſit cauſa, qua poſita in aliquo inſtanti non poſſit poni effectus eius ab ea procedens in eodem inſtanti, hoc non eſt, niſi quia illi cauſæ deeſt aliquid de complemento, cauſa enim completa, & cauſatum ſunt ſimul, ſed Deo nunquã deficit aliquid de complemento, ergo cauſatum eius ſemper poni poteſt eo poſito, & ita non eſt neceſſariũ quod duratione præcedat. Vnde patet, quod non repugnat intellectui, quod cauſa agens non præcedat duratione effectum ſuum, quia in illis quæ

repugnant intellectui, Deus non poteſt facere, vt illud ſit. Quod vero nec repugnet intellectui aliquod productum a Deo diuerſum, cuiuſmodi eſt mundus, ſemper fuiſſe, propter hoc quod neceſſarium ſit non eſſe eius eſſe duratione præcedere, propter hoc quod dicitur ex nihilo factum eſſe, oſtenditur primum per dictum Anſelmi in monol c.8. vbi docet creaturam dici poſſe factam ex nihilo, quamuis ab æterno facta eſſet quia non eſt aliquid vnde ſit facta, quomodo dicimus hominem contriſtatum ſine cauſa contriſtatum de nihilo. Præterea, licet ſupponatur, quod ordo ad nihil in propoſitione importatus remaneat affirmatus, vt ſit ſenſus, mundus factus eſt ex nihilo, id eſt poſt nihil, adhuc ſequitur rem poſſe fieri ex nihilo, & ab æterno, nam hæc dictio . poſt, ordinem importat abſolute, ſed ordo multiplex eſt, ſcilicet durationis, & naturæ: ſi igitur ex communi, & vniuerſali non ſequitur proprium, & particulare, non erit neceſſarium, vt propter hoc, quod creatura eſſe poſt nihil dicitur, prius duratione fuerit nihil, & poſtea fuerit aliquid, ſed ſufficit ſi prius natura ſit nihil, quam ens, prius enim ineſt vnicuique naturaliter, quod cõuenit ſibi in ſe, quàm quod ſolum ex alio habet, eſſe autem non habet creatura niſi ab alio, ſibi autem relicta in ſe conſiderata nihil eſt, vnde prius naturaliter ineſt ſibi nihil quam eſſe. Nec oportet, quod propter hoc ſit ſimul nihil & ens, quia duratione non præceſſit; non enim ponitur, ſi creatura ſemper fuit, vt in aliquo tempore nihil ſit, ſed ponitur, quod natura eius eſt talis, quod eſſet nihil, ſi ſibi relinqueretur vt ſi dicamus aerem ſemper illuminatum fuiſſe a ſole oportebit dicere, quod eſt factus lucidus a ſole, & quia omne, quod fit ex in contingenti fit id eſt ex eo, quod non contingit ſimul eſſe cum eo, quod dicitur fieri, oportebit dicere, quod ſit factus lucidus ex non lucido, vel tenebroſo, non ita, quod nunquam non fuerit non lucidus, vel tenebroſus, ſed quia eſſet talis, ſi ſibi ſoli relinqueretur, vt expreſſius patet in Stellis, & orbibus, qui ſemper illuminantur à ſole. Demum ſi aliqua eſſet repugnantia, mirum eſt, quod S. Auguſt. eam non vidit, quia hæc efficaciſſima via eſſet ad improbandam æternitatem mundi, quam ille multis rationibus improbat 11. & 12. de ciu & hanc viam omnino prætermittit, quin etiam videtur indicare nullam eſſe repugnantiam intellectuum, nam 10. de ciuit. c. 31. non improbat modum, quo Platonici probant mundum æternum, & tamen factum exemplo veſtigij pedis æterni, quod eſſet factum à pede, & tamen ab æterno eſſet ſimul cũ pede. & lib. 11. c. 4. eos, qui ponunt mundum à Deo factum, ſed ab æterno, dicit aliquid dicere, nec vnquam hoc dictum arguit vllius repugnantiæ, & impoſſibilitatis. quin ex prædicto exemplo poteſt ſumi hæc ratio ad idem probandum, ſi repugnat rei productæ, vt producta eſt, quod ſit ab æterno, vel repugnat illi, quatenus eſt ab alio, vel quatenus eſt diuerſum ab alio, à quo productũ eſt, non primũ quia in diuinis filius eſt ab alio, puta à patre, & tamen eſt ab æterno, neque ſecondum, quia ſi pes eſſet ab æterno etiam veſtigium pedis, quod eſt quid diuerſum à pede, eſſet ab æterno, vt fatetur D. Auguſt. ergo dicendum eſt, quod non repugnat mundum eſſe productum, & tamen eſſe ab æterno.

p p ad p. a. c g. c. 38. Ad primum ergo dicendum, quod illud, quod eſt factum per motum, habet principium durationis, & eſt poſterior duratione ſuo agente nam effectus motus non eſt niſi in termino motus, agens autem per motum neceſſe eſt, quod ſit etiam quando motus incipit, ſecus vero ſi ſit factum ab agente in inſtanti operante, ſicut ſimiliter dum eſt ſol in orientis puncto, illuminat noſtrum hemiſpherium.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi mundus ab æterno crearetur, diceretur fieri ex nihilo, quia fieret ex non ſubiecto, vel poſt nihil, natura præcedens eſſe, non tempore, vt dictum eſt. in reſp ad 1 c in arg. inc

Ad tertium dicendum, quod ſi poneretur mundus ab æterno, diceretur, quod aliqua regio infinities eſſet mutata de habitabili in inhabitabilẽ, & è conuerſo; & ſimiliter quod artes propter diuerſas corruptiones & accidentia infinities fuerint inuentæ, & iterum corruptæ. Vnde Philoſophus dicit in p. lib. meteor. c. 6. quod ridiculum eſt ex huiuſmodi mutationibus opinionem accipere de nouitate mundi totius. P. p. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod ſecundum Boet. in fine de conſolat. Philoſophiæ etiam ſi mundus ſemper fuiſſet, non parificaretur Deo in æternitate, ſeu non eſſet Deo coæternus, nam eius duratio non eſſet tota ſimul, quod ad æternitatis rationem requiritur; eſt enim æternitas interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio, vt ibidem dicitur. p p ad 5. op. 17. & l. c. in ar.

Ad quintum dicendum, quod tranſitus ſemper intelligitur a termino in terminum quæcunque autem præterita dies ſignetur, ab illa vſque ad iſtã ſunt finiti dies, qui pertranſiri poterunt obiectio autem procedit ac ſi poſitis extremis, puta a parte ante, & à parte poſt, ſint infinita media, quod tamen non eſt concedendum, nam ſi mundus ſemper fuiſſet, quilibet dies præcedentium pertranſiri potuit quia finitus fuit, in omnibus autem ſimul non eſſet accipere primum, & ita nec tranſitum, qui ſemper exigit duo extrema. p p ad 6 & l. c. in arg. 1. c. g.

Ad ſextum dicendum, quod nihil prohibet infinito ex ea parte additionem fieri qua eſt finitum, ex hoc autem, quod ponitur tempus æternum. ſequitur quod ſit infinitum ex parte ante, ſed finitum ex parte poſt, nam præſens eſt terminus præteriti 1. d. 2. ad 4. a c. g. c. 38

Ad ſeptimum dicendum quod in cauſis efficientibus impoſſibile eſt procedere in infinitum per ſe, puta ſi cauſæ, quæ per ſe & ſimul requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum, ſicut ſi lapis moueretur à baculo, & baculus a manu, & hoc in infinitum, quia oporteret effectum dependere ex actionibus infinitis ſimul exiſtentibus, huiuſmodi enim cauſæ ſunt cauſæ per ſe infinitæ quia earum infinitas ad cauſatum requiritur. In cauſis autem non ſimul agentibus, & per accidens infinitis, non eſt impoſſibile procedere, & multiplicari in infinitum nam cum non teneant ordinem niſi vnius cauſæ eorum multiplicatio fit per accidens. & per accidens accidit illis infinitas. Vnde ſicut accidit huic martello quod agat poſt actionem alterius martelli, quando artifex agit multis martellis per accidens, quia vnus poſt alium frangitur. ita accidit huic homini inquantum generat, quod ſit generatus ab alio. generat enim inquantum homo non inquantum filius alterius hominis. Omnes enim homines generantes habent gradum vnum in cauſis efficientibus, ſcilicet gradum particularis generantis. vnde non eſt impoſſibile, quod homo generetur ab homine in infinitum eſſet autem impoſſibile ſi generatio huius hominis dependeret ab hoc homine, & à corpore elementi, & a ſole, & ſic in infinitum. P. p. d. 2. c. 38.

Ad octauum dicendum, quod hanc rationem ponentes æternitatem mundi multipliciter effugiunt, nam quidam non reputant impoſſibile eſſe infinitas animas actu. vt patet in metaphyſica Algazelis dicentis hoc eſſe infinitum per accidens. Alij vt dicit Aug. l. de hæreſibus c. 40. poſuerunt propter hoc circuitum animarum, vt ſcilicet animæ ſeparatæ à corporibus poſt determinata temporum curricula iterum redirent ad corpora. Nos vero dicimus hanc P P ad 8. op. 26. a. c. g. d. c. 38.

rationem eſſe particularem, nam poſſet dicere aliquis quod mundus fuit æternus vel ſaltem aliqua creatura vt Angelus, non autem homo, vel etiam homo, ſed non plures, hic autem quærimus vniuerſaliter an aliqua creatura fuerit, vel potuerit eſſe ab æterno.

3.d. p ad.9 Ad nonum dicendum, quod duratio Dei, quæ æternitas eius eſt, & natura ipſius ſunt vna res & tamen diſtinguuntur ratione, & modo ſignificandi, quia natura ſignificat quandam cauſalitatem, prout dicitur natura principium motus, duratio autem ſignificat quandam permanentiam; & ideo, ſi accipiatur præeminentia naturæ diuinæ, & durationis ad creaturam, ſecundum quod vtrumque eſt res quædam, inuenietur eadem præeminentia; ſicut enim natura diuina præcedit creaturam dignitate & cauſalitate, ita & duratio diuina eiſdem modis creaturam præcedit; non tamen oportet ſi Deus præcedit mundum per modum naturæ, vt ſignificatur, cum dicitur naturaliter præcedit mundum, quod etiam mundum præcedat per modum durationis, vt ſignificatur, cum dicitur Deus duratione præcedit mundum, cum non ſit idem modus ſignificandi naturæ, & durationis, & ſimiliter ſoluuntur multæ aliæ ſimiles obiectiones.

3. de pot. art. 14 ad 8. Ad decimum dicendum, quod de ratione æterni eſt non habere durationis principium, de ratione vero creationis eſt habere principium originis, non autem durationis, niſi accipiendo creationem, vt accipit fides.

QVÆSTIO XXVII.

De Productione mundi.

Deinde conſiderandum eſt de productione mundi.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR NOVEM.

1 *Vtrum creare ſit ex nihilo facere.*
2 *Vtrum creatio ſit mutatio.*
3 *Vtrum creatio ſit aliquid realiter in creatura.*
4 *Vtrum Deus poſſit aliquid creare.*
5 *Vtrum ſolius Dei ſit creare.*
6 *Vtrum creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium*
7 *Vtrum neceſſe ſit omne ens, atque adeo mundum eſſe creatum à Deo.*
8 *Vtrum materia prima ſit creata à Deo.*
9 *Vtrum mundus, ſeu res omnes proceſſerint à Deo per neceſſitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creare ſit ex nihilo facere.

p.p.45.a. p. arg. p. VIdetur quod creare non ſit ex nihilo aliquid facere. Dicit enim Auguſt. q. aduerſ. leg. c. 54. quod facere eſt quod omnino non erat, creare vero eſt ex eo, quod iam erat, educendo aliquid conſtituere.

arg. 2. 2 Præterea nobilitas actionis, & motus ex terminis conſideratur, nobilior igitur eſt actio, quæ ex bono in bonum eſt, & ex ente in ens, quam quæ ex nihilo in aliquid, ſed creatio videtur eſſe nobiliſſima actio, & prima inter omnes actiones, ergo non eſt ex nihilo in aliquid, ſed magis ex ente in ens.

3 Præterea hæc præpoſitio ex, importat habitudinem alicuius cauſæ, & maxime materialis, ſicut cum dicimus, quod ſtatua fit ex ære, ſed nihil non eſt materia entis, nec aliquo modo cauſa entis, ergo creare non eſt ex nihilo aliquid facere. arg. 3.

Sed contra eſt, quod creare dicimus producere rem ſecundum totam ſubſtantiam, ſed quod ita producitur, neceſſario debet ex nihilo produci, ergo creare eſt ex nihilo aliquid facere.

2 Præterea ſuper illud gen. p. in principio creauit Deus cœlum, & terram. dicit Gloſ. Bedæ, quod creare eſt ex nihilo aliquid facere. p.p. arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod non ſolum oportet conſiderare emanationẽ alicuius entis particularis ab aliquo particulari agente, ſed etiam emanationem totius entis a cauſa vniuerſali, quæ eſt Deus, & hanc quidem emanationem deſignamus nomine creationis, quod autem procedit ſecundum emanationem particularem, non præſupponitur emanationi, ſicut ſi generatur homo, non fuit prius homo, ſed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Vnde ſi conſideretur emanatio totius entis vniuerſalis à primo principio, impoſſibile eſt, quod aliquod ens præſupponatur huic emanationi, idem autem eſt nihil, quod nullum ens, ſicut igitur generatio hominis eſt ex non ente quod eſt non homo, ita creatio, quæ eſt emanatio totius eſſe, eſt ex non ente, quod eſt nihil. p.p.c.

Ad primum ergo dicẽdum, quod Auguſt. æquiuoce vtitur nomine creationis, ſecundum quod creari dicuntur ea, quæ in melius reformantur, vt cum dicitur aliquis creari in Epiſcopum, ſic autem non loquimur hic de creatione, ſed ſicut dictum eſt. p.p. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod mutationes accipiunt ſpeciem, & dignitatem non à termino à quo, ſed à termino ad quem. Tanto ergo perfectior, & prior eſt aliqua mutatio, quanto terminus ad quem illius mutationis eſt nobilior, & prior, licet terminus à quo, qui opponitur termino ad quem, ſit imperfectior; ſicut generatio ſimpliciter eſt nobilior, & prior, quam alteratio propter hoc, quod forma ſubſtantialis eſt nobilior, quam forma accidentalis, tamen priuatio formæ ſubſtantialis, quæ eſt terminus à quo in generatione, eſt imperfectior, quam contrarium, quod eſt terminus à quo in alteratione, & ſimiliter creatio eſt perfectior, & prior quam generatio, & alteratio, quia terminus ad quem eſt tota ſubſtantia rei; id autem, quod intelligitur vt terminus à quo, eſt ſimpliciter non ens. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur aliquid ex nihilo fieri, hæc præpoſitio, ex, non deſignat cauſam materialem, ſed ordinem tantum, ſicut cum dicitur ex mane fit meridies, id eſt poſt mane fit meridies, ſed intelligendum eſt quod hæc præpoſitio ex, poteſt includere negationem importatam in hoc, quod dico nihil, vel includi in ea. Si primo modo, tunc ordo remanet affirmatus, & oſtenditur ordo eius, quod eſt ad non eſſe præcedens, ſi vero negatio includat præpoſitionem, tunc ordo negatur, & eſt ſenſus, fit ex nihilo, id eſt non fit ex aliquo, ſicut ſi dicatur, iſte loquitur de nihilo, quia non loquitur de aliquo; & vtroque modo verificatur, cum dicitur ex nihilo aliquid fieri, ſed primo modo hæc præpoſitio importat ordinem, vt dictum eſt, ſecundo modo importat habitudinem cauſæ materialis, quæ negatur. ad 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum creatio ſit mutatio.

p. p. 45. a. 1. arg. 2. VIdetur quod creatio ſit mutatio, vt enim dictum eſt, creare eſt aliquid ex nihilo facere, ergo ergo creari eſt aliqoid fieri, ſed omne fieri eſt mutari, ergo creatio eſt mutatio.

q. 3. de pot. a. 3. arg. 9. 2 Præterea motatio ſecundum ſuum nomeo deſignat hoc eſſe poſt hoc, vt patet 5. phyſ. t. 7. ſed per creationem fit eſſe poſt noo eſſe, ergo creatio eſt mutatio.

ibid. arg. 2. 3 Præterea omne quod fit, fit aliquo modo ex non eote, qnia qood eſt, non fit, ſicut ergo ſe habet generatio, ſecondum qoam fit res ſecundum partem ſubſtantiæ ſuæ ad priuationem formæ, quæ eſt non eſſe ſecondom quid, ita ſe habet creatio, per quam fit res ſecundum totam ſuam ſubſtantiam, ad non eſſe ſimpliciter, ſed priuatio proprie loquendo eſt terminus generationis, ergo & non eſſe ſimpliciter eſt terminus creationis, & ſic ſicut generatio eſt mutatio, ita creatio proprie loqueodo erit mutatio.

arg. 4. 4 Præterea quod oon ſimiliter ſe habet nonc, & prius, mutatur, vel mouetur, ſed quod creatur non ſimiliter ſe habet nunc & prius, qoia prius erat ſimpliciter non ens, & poſtea fit ens, ergo quod creatur mouetur, vel mutatur.

arg. 5. 5 Præterea quanto eſt maior diſtantia inter terminos, tanto maior eſt mutatio, maior eoim eſt mutatio de albo in nigrum, qoam de albo in pallidum, ſed plus diſtat non ens ſimpliciter ab ente, quam cõtrarium a contrario, vel non ens ſecundum quid ab ente, ergo cum traoſitus de contrario io contrarium, vel de non ente ſecundum quid in ens, ſit multo magis tranſitos de non ente ſimpliciter in ens, qood eſt creatio, erit mutatio.

arg. 5. 6 Præterea quod creatur exit de potentia in actum, quia ante creationem erat tantum in potentia faciẽtis, poſtea autem eſt in actu, ergo quod creatur mouetur, vel mutatur, ergo creatio eſt mutatio.

arg. ſed contra. Sed contra ſpecies motus, vel mutationis ſunt ſex ſecuodum Philoſophum in prædicamentis, nulla autem earum eſt creatio, vt patet per ſingula inducenti, ergo creatio non eſt motus neqoe mutatio.

2 c. g. c. 17. 2 Præterea motos omnis, vel mutatio eſt actus exiſtentis in potentia, ſecundom quod huiuſmodi, ſed in creatione non præexiſtit aliquid in potentia, qnod ſuſcipiat actionem, ergo creatio non eſt motos, neque mutatio.

ibid. 3 Præterea extrema motus cadunt in eundem ordinem, vel quia ſunt ſub vno genere, ſicut contraria, vt patet iu motu augmenti alterationis, & lationis: vel quia communicant in vna potentia materiæ, vt priuatio, & forma in generatione, & corruptione; neutrum autem poteſt dici in creatione; neque enim ibi eſt potentia, neque aliquid eiuſdem generis, quod præſupponatur creationi, ergo non eſt ibi motus neque mutatio.

q. 3. de pot. a. 2. c. p. p. q. 45. a. 2. ad 2. 2. c. g. c. 17. Reſpondeo dicendum, quod in qualibet mutatione requiritur quod ſit aliquid idem commune vtrique mutationis termino, ſi enim termini mutationis oppoſiti in nullo eodem conuenirent, non poſſet vocari tranſitus de vno in alterum, nomine enim mutationis, & tranſitus deſignatur aliquid idem aliter ſe hauere nunc, & prius; & etiam ipſi mutationis termini non ſunt inconiingentes, quod requiritur ad hoc, vt ſint motationis termini, niſi in quantum referuntur ad idem; nam doo contraria ſi referantur ad idem ſubiectum, contingit ſimul eſſe. Quandoque ergo contingit, quod vtrique mutationis termino eſt vnum ſobiectum commune actu exiſtens, & tunc proprie eſt motus, ſicut accidit in alteratione, augmento, & decremẽto, & loci mutatione, nam in omnibus his motibus ſubiectum vnum, & idem exiſtens actu de oppoſito in oppoſitum mutatur; quandoque vero eſt idem commune ſubiectum vtrique termino, non quidem ens actu ſed ens in potentia tantum ſicut accidit in generatione, & corruptione ſimpliciter, formæ enim ſubſtantialis, & priuationis ſubiectum eſt materia prima, quæ non eſt eos actu, vnde nec generatio, nec corruptio proprie dicuntur motus, ſed mutationes quædam, quandoque vero oon eſt aliqood ſubiectum commune neque actu, neque potentia exiſtens, ſed eſt idem tempus continuum, in cuius prima parte eſt vnum oppoſitum, & in ſecuoda aliud, vt cum dicimus hoc fieri ex hoc id eſt poſt hoc, ſicot ex mane fit meridies, ſed hæc non proprie vocatur mutatio, ſed per ſimilitudinem, prout ipſum tempus imaginamur quaſi ſubiectum eorum, quæ in tempore aguntur. In creatione autem oon eſt aliquid commune aliquo prædictorum modorum neque enim eſt aliquod commune ſubiectũ actu exiſtens, neque potentia. Tempus etiam non eſt idem, ſi loqoamur de creatione vniuerſi, nam ante mondum tempus non erat. Inuenitur tamen dupliciter aliqood commnne ſubiectum eſſe ſecundum imaginationem tantum, & ſecundum noſtrom modum intelligendi, primo quidem quatenus imaginamur vnum tempus commune, dum mundus non erat, & poſtquam mundus in eſſe productos eſt. Sicut enim extra vniuerſum non eſt aliqua realis magnitudo poſſumus tamen eam imaginari, ita & ante principium mundi non foit aliquod tempus, quamuis ſit poſſibile ipſum imaginari; & quantum ad hoc, creatio ſecundum veritatem, & proprie loquendo, non habet rationem mutatioois, ſed ſolum ſecundum imaginationem quandam, non proprie, ſed ſimilitudinarie. Secundo vero quatenus in creatione, per quam producitur tota ſubſtantia rei, licet non poſſit accipi aliquid idem aliter ſe habens nunc, & prius, per intellectum tamen id intelligitur prius non fuiſſe totaliter, & poſtea eſſe, & hoc etiam modo creatio dicitur mutatio, & nomioe mutationis ſignificatur.

Ad primum ergo dicendum quod, quia modus ſigoificandi ſequitur modum intelligendi, creatio ſignificatur per modum mutationis, & propter hoc dicitur, quod creare eſt ex nihilo facere aliquid quamois facere, & fieri magis in hoc conueoiant, quam mutare, & mutari, quia facere, & fieri important habitudinem cauſæ ad effectum & effectus ad cauſam, ſed mutationem ex conſequenti. p. p. 45. a. 2. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod motatio ſecundum ſuum nomen deſignat hoc eſſe poſt hoc circa aliquod idem, nam eſt de ratione mutationis, vt dictum eſt, quod aliquid idem ſe habeat aliter nunc, & prius, ſiue illud ſit idem ens actualiter ſe habens nunc, & prius, vt eſt in motibus ſecundum quantitatem, & qoalitatem, ſiue ſit idem ens in potentia tantum, vt eſt in mutatione ſecondum ſubſtantiam, quorum neutrum eſt in creatione, & dictum eſt. ibid. & 3. de pot. a. 2. ad 9. in c.

Ad tertium dicendum, quod in generatione, ſecundum quam fit aliquid ſecundum partem ſubſtantiæ ſuæ, eſt aliquid commune ſubiectum priuationi, & formæ, & non eſt in actu exiſtens, & ideo ſicot proprie ibi accipitur terminus, ſic etiam, & proprie ibi accipitur tranſitus, quod in creatione non eſt, vt dictum eſt. q. 3. de pot. a. 2. ad 2. in c.

Ad quartum dicendum, quod id, quod non ibid. ad 4.

ſimiliter ſe habet nunc, & prius, mutatur ſuppoſita conſiſtentia ſubiecti alias non ens ſimpliciter mutaretur, quia non ens ſimpliciter non ſimiliter ſe habet nunc, & prius, neque diſſimiliter, niſi ſecundum modum intelligendi tantum, vt dictum eſt. oportet autem ad hoc, quod ſit mutatio, quod ſit realiter aliquid idem diſſimiliter ſe habens nunc, & prius, vt dictum eſt.

in c. & ad 1. & 2. Ad quintum dicendum, quod vbi eſt maior diſtantia terminorum, eſt maior mutatio, ſuppoſita identitate ſubiecti.

ad 3. ad 5. Ad ſextum dicendum, quod potentia paſſiua eſt ſubiectum mutationis, non autem actiua, & ideo quod exit de potentia paſſiua in actum mutatur, non autem quod exit de potentia actiua, & ideo non valet obiectio.

ARTICVLVS III.

Vtrum creatio ſit aliquid in creatura; & ſi eſt, quid ſit.

3. de pot. art 3. arg. p. Videtur quod creatio non ſit aliquid reale in creatura, vt enim dicitur in lib. de cauſis, omne, quod recipitur in aliquo eſt in eo per modum recipientis, ſed actio Dei creantis recipitur ſimpliciter in non ente, quia Deus creando ex nihilo aliquid facit, ergo creatio nihil ponit reale in creatura.

arg. a p p. 45. art. 3. arg 2. 2. d. p q p. art. 2. arg. 25. 2 Præterea omne, quod eſt in rerum natura, aut eſt creator, aut creatura, ſed creatio non eſt creator, quia ſic eſſet ab æterno, nec etiam creatura, quia aliqua creatione crearetur, quæ etiam creatio aliqua creatione indigeret creari, & ſic in infinitum, quod eſt impoſſibile, vt patet ex 5. phyſ. t. 10. vbi dicitur, quod actionis non eſt actio in infinitum, ergo creatio non eſt aliquid reale in rerum natura.

p. p. arg p. 3 Præterea ſicut creatio paſſiue accepta attribuitur creaturæ, ita creatio actiue accepta tribuitur creatori, ſed creatio actiue accepta non eſt aliquid in creatore, quia ſi ſic, ſequeretur, quod in Deo eſſet aliquid temporale, ergo creatio paſſiue accepta non eſt aliquid in creatura.

ibid. arg 3 3. de pot. arg. 1 2. d. p. arg. 4 4 Præterea omne quod eſt, vel eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed creatio non eſt ſubſtantia, cum neque ſit materia, neque forma, neque compoſitum, vt de facili patere poteſt; nec etiam accidens, nam cum omne accidẽs ſit in ſubiecto, res creata eſſet ſubiectũ creationis, & ſic idem eſſet ſubiectũ creationis & terminus quod eſt impoſſibile quia ſubiectum eſt prius accidente, & conſeruat accidens, terminus autem eſt poſterior actione, & paſſione, cuius eſt terminus, & eo exiſtente ceſſat actio, & paſſio, creatio vero eſt naturaliter prior re creata, ergo creatio non eſt aliquid in rerum natura.

q. 3 de pot. arg 4. 5 Præterea ſicut ſe habet generatio ad rem generatam, ita ſe habet creatio ad rem creatam, ſed generationis ſubiectum non eſt res generata, ſed magis terminus, ſubiectum vero eius eſt materia prima, vt dicitur p. de gen. & corr. ergo nec ſubiectum creationis eſt res creata; nec poteſt dici, quod ſubiectum eius ſit materia aliqua, quia res creata non creatur ex aliqua materia, ergo creatio non habet ſubiectum aliquod, & ita non eſt accidens; conſtat autem quod non eſt ſubſtantia, ergo non eſt aliquid in rerum natura.

q. de pot. arg. 4. p. p. q. 45. a. c. ad 6. Præterea ſi creatio eſt aliquid in rerum natura, cum non ſit mutatio, vt dictum eſt, maxime videtur eſſe relatio, nam cum actio, & paſſio conueniant in ſubſtantia motus, & differant ſolum ſecundum habitudines diuerſas, vt dicitur 3. phyſ. t. 20. & 21. oportet, quod ſubtracto motu non remaneant niſi diuerſæ habitudines in creante, & creato, ſed creatio non eſt relatio, cum in nulla ſpecie relationis contineri poſſit, ſimpliciter enim non enti, ex quo eſt creatio, ens ſimpliciter neque ſupponitur, neque æquatur, ergo creatio non eſt aliquid in rerum natura.

7 Præterea ſi creatio importat relationem entia creati ad Deum, à quo eſſe habet, cum iſta relatio ſemper maneat in creatura, non ſolum quando incipit eſſe, ſed quandiu res eſt, continue aliquid crearetur, quod videtur abſurdum, ergo creatio non eſt relatio, & ſic idem quod prius. q de poten. arg 6.

8 Præterea omnis relatio realiter in rebus exiſtens acquiritur ex aliquo, quod eſt diuerſum ab ipſa relatione, ſicut æqualitas a quantitate, & ſimilitudo a qualitate. Si ergo creatio ſit aliqua relatio in creatura realiter exiſtens, oportet quod differat ab eo, ex quo acquiritur relatio hoc autem eſt quod per creationem accipitur, ergo ſequitur, quod ipſa creatio non ſit per creationem accepta, & ita ſequitur, quod ſit aliquid increatum, quod eſt impoſſibile. q de pot. arg. 7.

9 Præterea omnis mutatio reducitur ad illud genus, ad quod terminatur, ſicut alteratio ad qualitatem, & augmentum ad quantitatem, & ideo dicitur 3. phyſ. quod quot ſunt ſpecies entis, tot ſunt ſpecies motus, ſed creatio terminatur ad ſubſtantiam, nec tamen poteſt dici, quod ſit in genere ſubſtantiæ, vt ſupra dictum eſt. ergo non videtur, quod ſit aliquid ſecundum rem. ibid a. arg. 9.

Sed contra maius eſt fieri aliquid ſecundum totam ſubſtantiam, quam ſecundum formam ſubſtantialem, vel accidentalem, ſed generatio ſimpliciter, vel ſecundum quid, qua fit aliquid ſecundum formam ſubſtantialem, vel accidentalem, eſt aliquid in generato, ergo multo magis creatio, qua fit aliquid ſecundum totam ſubſtantiam, eſt aliquid in creato. p p arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerunt creationem aliquid eſſe in rerum natura mediũ inter creatorem, & creaturam, & quia medium neutrum extremorum eſt, ideo ſequebatur, quod creatio neque eſſet creator, neque creatura, ſed hoc a magiſtris reputatum eſt erroneum, cum omnis res quocunque modo exiſtens non habeat eſſe niſi à Deo, & ſic eſt creatura. Et ideo alij dixerunt, quod ipſa creatio non ponit aliquid in creatura realiter, ſed hoc etiam videtur inconueniens, nã in omnibus, quæ ſecundum reſpectum ad inuicem referuntur, quorum vnum ab altero dependet, & non è conuerſo, in eo, quod ab altero dependet, relatio realiter inuenitur, in altero vero ſecundum rationem tantum, ſicut patet in ſcientia, & ſcibili, vt dicit Philoſophus in 5. met. t. 20, creaturem, dependet autem creatura à creatore, & non è conuerſo; vnde oportet quod relatio, qua creatura ad creatorem refertur, ſit realis, ſed in Deo eſt relatio, ſecundum rationem tantum. & ideo dicendum eſt quod creatio poteſt ſumi actiue, & paſſiue, ſi ſumatur actiue, ſic deſignat Dei actionem; quæ eſt eius eſſentia, cum relatione ad creaturam, quæ non eſt realis relatio, ſed ſecundum rationem tantum, Deus enim non agit actione media inter ipſum, & effectum, ſed eius actio conſideratur ex parte Dei, vna eſt, & realiter eadem cum eius potentia, & eſſentia, (ad diſtinctionem actionis creaturæ, quæ realiter differt ab ipſa,) licet ſit multiplex, conſiderata ex parte effectus, ex parte cuius etiam dicitur quod Deus intenſius, vel minus intenſe opera- q 3. de pot. a. 3. c. Tab. v. Actio a. t. 3 4. 7.

q. p. de pot. ar. 2. c. & q. 7. art. p. ad 4. tur, ſi autem accipiatur paſſiue, creatio ponit aliquid in creato ſecundum relationem tantum, quia quod creatur non fit per motum, vel mutationem, quod enim fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo præexiſtenti, vt contingit in productionibus particularibus aliquorum entium, non autem in productione totius eſſe à cauſa vniuerſali omnium entium, quæ eſt Deus. (p. p. q. 45. art. 3. c.) Deus enim creando produxit res ſine motu, ſubtracto autem motu ab actione, & paſſione, nihil remanet niſi relatio, vt dictum eſt. Vnde relinquitur quod creatio in creatura non ſit niſi relatio quædam ad creatorem, vt ad principium ſui eſſe, ſicut in paſſione, quæ eſt cum motu, importatur relatio ad principium motus.

3. de pot. art. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod in creatione non ens non ſe habet ſicut accipiens diuinam actionem, ſed id, quod creatum eſt.

ad 2. p. p. ad p. & 2. Ad ſecundum dicendū quod creatio actiuè accepta ſignificat diuinam actionem quæ eſt eius eſſentia, cū quadam relatione in ea intellecta ad creaturam, quæ eſt rationis, & ſic eſt quid increatum: accepta vero paſſiue, ſicut dictum eſt, realiter relatio quædam eſt (3. de pot. a. 3. c.) ſignificata per modum mutationis, ratione nouitatis, vel inceptionis importatæ, quod præter dicta, ſic etiam patet: nam in omni vera mutatione, & motu inuenitur duplex proceſſus, vnus ab vno termino motus in alium, ſicut ab albedine in nigredinē, alius ab agente in patiens ſicut a faciente in factum, ſed hi proceſſus non ſimiliter ſe habent in ipſo moueri, & in termino motus, nam in ipſo moueri id, quod mouetur, recedit ab vno termino motus & accedit ad alterum, quod non eſt in termino motus, vt patet in eo, quod mouetur de albedine in nigredinem quia in ipſo termino motus iam non accedit ad nigredinem, ſed incipit eſſe nigrum: ſimiliter dum eſt in ipſo moueri patiens, vel factum, tranſmutatur ab agente, cū autem eſt in termino motus, non vlterius tranſmutatur ab agente, ſed conſequitur factum quandam relationem ad agentem, prout habet eſſe ab ipſo, & prout eſt ei ſimile quoquo modo, ſicut in termino generationis humanæ conſequitur natus filiationem. Creatio autem, ſicut dictum eſt, non poteſt accipi, vt moueri, quod eſt ante terminum motus, ſed accipitur vt in factu eſſe, vnde in ipſa creatione non importatur aliquis acceſſus ad eſſe, nec tranſmutatio a creantem, ſed ſolummodo inceptio eſſendi, & relatio ad creatorem, a quo eſſe habet, & ſic creatio nihil aliud eſt realiter, quam relatio realis ad Deum, (2. d. ad 5. 3. de pot. a. 3. ad 2.) cum nouitate eſſendi, quæ relatio creatura quædam eſt accepto communiter nomine creaturæ pro omni eo, quod eſt a Deo. Neque oportet procedere in infinitum, quia creationis relatio non refertur ad Deum alia relatione reali, ſed ſe ipſa, nihil enim quod eſt per eſſentiam relatio, ſeu nulla relatio realis, cum hoc ipſo quod eſt, ad aliquid dicatur, refertur per aliquam relationem realem, ſed per ſe ipſam, vel certe per relationem rationis, quam non eſt abſurdum, vel impoſſibile multiplicari in infinitum. Si vero nomen creaturæ accipiamus magis ſtricte pro eo tantum, quod ſubſiſtit, quod proprie fit, & creatur, ſicut proprie habet eſſe, tunc relatio prædicta non eſt quid creatum, ſed concreatum, ſicut nec eſt ens proprie loquendo, ſed inhærens, & ſimile eſt de omnibus accidentibus.

ad præced. pp. ad p. Ad tertium dicendum, quod creatio actiue ſignificata, vt dictum eſt, ſignificat actionem diuinam, quæ eſt eius eſſentia, cum relatione rationis ad creaturam; nam relatio creaturæ ad Deum eſt relatio realis.

3. de pot. ad 3. a. a. ad 4. Ad quartum dicendum, quod illa relatio, quæ eſt creatio paſſiua, eſt accidens, & ſecundum ſuum eſſe conſiderata, prout inhæret ſubiecto, poſterius eſt quam res creata, ſicut accidens ſubiecto, intellectu, & natura poſterius eſt, quamuis nō ſit tale accidens, quod cauſatur ex principiis ſubiecti; ſi vero conſideretur ſecundum ſuam rationem, prout ex actione agentis innaſcitur prædicta relatio, ſic eſt quodammodo prior ſubiecto ſicut & ipſa diuina actio, quæ eſt eius cauſa proxima, quam que ipſa immediate ſequitur. Vel dic, quod creationis ſecundum quod (p. p. ad 3.) ſignificatur vt mutatio creatura eſt terminus, ſed ſecundum quod vere eſt relatio, creatura eſt eius ſubiectum, & prius ea in eſſe, ſicut ſubiectum accidente, ſed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti ad quod dicitur quod eſt principium creaturæ.

Ad quintum dicendum, quod in generatione & eſt mutatio, & relatio, qua refertur genitum ad generans, ratione ergo mutationis non habet pro ſubiecto ipſum generatum, ſed eius materiam, ſed ratione relationis habet ſubiectum ipſum generatum. In creatione vero eſt relatio ſed non mutatio proprie, vt dictum eſt, & ideo non eſt ſimile. (3. de pot. ad 4.)

Ad ſextum dicendum, quod relatio prædicta non eſt intelligenda entis ad non ens, quia talis relatio (art. præced. 3. de pot. ad 5.) non poteſt eſſe realis, vt Auic. dicit, ſed eſt entis creati ad creatorem; vnde patet, quod eſt relatio ſuppoſitionis.

Ad ſeptimum dicendum, quod creatio paſſiue (ibid. ad 6. pp. ad 3.) accepta importat relationem, & habitudinem creaturæ ad creatorem cum quadam nouitate eſſendi, ſeu inceptione, vnde non oportet, quod res quandocunque eſt, creetur, licet ſemper referatur ad Deum. Quamuis non eſſet inconueniens dicere, quod ſicut aer, quamdiù lucet, illuminatur a Sole, ita creatura quamdiù habet eſſe, fiat a Deo, vt etiam August. dicit ſuper Gen. ad litt. ſed in hoc non eſt diuerſitas, niſi ſecundum nomen, prout nomen creationis poteſt accipi cum nouitate, vel ſine nouitate eſſendi.

Ad octauum dicendum, quod id, ex quo acquiritur (3. ad pot. ad 7.) relatio creationis, principaliter eſt res ſubſiſtens, a qua differt ipſa creationis relatio, quæ & ipſa creata eſt, & non principaliter, ſed quaſi ſecundario, ſicut quid concreatum.

Ad nonum dicendum quod motus reducitur ad (ibid. ad 8.) genus ſui termini, inquantum procedit de potentia in actum, nam in ipſo motu terminus motus eſt in potentia, & potentia, & actus reducuntur ad idem genus. In creatione autem non eſt exitus de potentia in actum, & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Deus poſſit aliquid creare.

Videtur quod Deus non poſſit aliquid creare. (p. p. 45. a. 2. arg. p. q. 1. de pot. a. p. arg. p.) Quia ſecundum Philoſophum 8. phyſ. t. 34. antiqui Philoſophi acceperunt, vt communem conceptionem animi, ex nihilo nihil fieri, ſed potentia Dei non ſe extendit ad contraria primorum principiorum, vtpote quod Deus faciat quod totum non ſit maius ſua parte, vel quod affirmatio, & negatio ſint ſimul vera, ergo Deus non poteſt aliquid ex nihilo facere vel creare.

2 Præterea quod factum eſt, neceſſe eſt aliquando fieri, ſed non poteſt dici, quod illud, quod (arg. 3. p. p. de pot. art. arg. 11. 1. de q. p. art. 2. arg. 3.) creatur, ſimul fiat, & factum ſit, quia in permanentibus quod fit, non eſt, quod autem factum eſt, iam eſt, ſimul ergo aliquid eſſet, & non eſſet, ergo ſi aliquid

fit fieri eius præcedit factum eſſe. ſed hoc non poteſt eſſe, niſi prius exiſtat ſubiectum, in quo ſuſtentetur ipſum fieri, ergo impoſſibile eſt aliquid fieri à Deo ex nihilo, & conſequenter creari.

p. p. arg. 4 q. 3 de pot. art. p. arg 3. 3 Præterea. Infinitam diſtantiam non eſt pertranſire, ſed inter ens, & nihil, eſt infinita diſtantia. quod ex hoc patet, quia quanto potentia eſt minus diſpoſita ad actum, tanto magis ab actu diſtat, vnde ſi omnino potentia ſubtrahatur, erit infinita diſtantia, ergo impoſſibile eſt, quod aliquid tranſeat de ſimpliciter non ente ad ens, & per conſequens aliquid ex nihilo fieri.

a. d. p. q. p. a. a. arg. p. 4 Præterea. Omne, quod fit, poſſibile erat prius fieri, quia ſi non poſſibile erat fieri, erat neceſſe non fieri, ab æquipollenti, & ita factum non eſſet, ſed quidquid poſſibile eſt fieri, vel moueri, eſt poſſibile per potentiam paſſiuam, quæ cum non ſit ens per ſe exiſtens, oportet quod ſit in aliquo ente, quod eſt in potentia, ſed nihil eſt ens in potentia ad aliquid, quin etiam ad aliquid ſit in actu, ergo omne, quod fit, fit ex aliquo ente in actu præexiſtente. ſed nullum tale creatur, quia creare eſt ex nihilo aliquid facere, vt dictum eſt, ergo nihil à Deo creari poteſt.

q. de pot. a. 1 p. arg. 9. 5 Præterea. In rebus inuenitur diuerſitas, prout vna res eſt alia perfectior, huius autem diuerſitatis cauſa non eſt ex parte Dei, qui eſt vnus, & ſimplex, ergo oportet huius diuerſitatis cauſam aſſignare ex parte materiæ. ergo oportet ponere res factas ex materia, & non ex nihilo.

ibi. arg. 14. 6 Præterea non poteſt eſſe idem perfectionis, & imperfectionis principium, in rebus autem imperfectio inuenitur, cum rerum quædam aliis potiores ſint, quod contingere non poteſt, niſi per internam imperfectionem. cum ergo perfectionis principium ſit Deus, oportebit imperfectionem, in aliud principium referre, ſed non niſi in materiam, ergo oportet res ex aliqua materia eſſe factas, & non ex nihilo.

arg 17. 7 Præterea ei, quod fit, faciens dat eſſe, ſi ergo Deus facit aliquid ex nihilo. Deus alicui dat eſſe, aut ergo eſt aliquid recipiens eſſe, aut nihil, ergo nihil conſtituitur in eſſe per illam actionem, & ſic non fit aliquid, ſi autem eſt aliquid recipiens eſſe, hoc erit aliud ab eo, quod eſt Deus, quia non eſt idem recipiens, & receptum, ergo Deus facit ex aliquo præexiſtente, & ita non ex nihilo.

2. c. g. c. 16. Sed contra eſt, quod vnaquæque materia per formam ſuperinductam contrahitur ad aliquam ſpeciem, vnde operari ex materia præiacente, ſuperinducendo formam quocunque modo, eſt agentis ad aliquam determinatam ſpeciem, tale autem agens eſt agens particulare, cauſæ enim cauſatis proportionales ſunt, ergo agens requirens ex neceſſitate materiam præiacentem, ex qua operatur, eſt agens particulare, ſed Deus eſt agens, ſicut cauſa vniuerſalis eſſendi, ergo ipſe in ſua actione materiam præiacentem non requirit, & ſic poterit creare.

ibid. 2 Præterea quanto aliquis effectus eſt vniuerſalior, tanto habet propriam cauſam altiorem, quia quanto cauſa eſt altior, tanto ad plura virtus eius extenditur, eſſe autem eſt vniuerſalius quam moueri, ſunt enim quædam entium immobilia, vt etiam Philoſophi tradunt, vt lapides, & huiuſmodi, oportet ergo quod ſupra cauſam, quæ non agit, niſi mouẽdo, & tranſmutando, ſit illa cauſa, quæ eſt primum eſſendi principium, puta Deus. ergo Deus non agit tantùm mouendo, & tranſmutando, ſed omne, quod non poteſt producere res in eſſe, niſi ex materia præiacente, agit ſolum mouendo, & tranſmutando, ergo cum Deus non tantum agat mouendo, poterit producere res ſine materia præiacente, & ſic creare.

3 Præterea agere tantum per motum, & mutationem, non competit vniuerſali cauſæ eius, quod eſt eſſe, non enim per motum, & mutationem fit ens ex non ente ſimpliciter, ſed ens hoc ex non ente hoc, ſed Deus eſt vniuerſale eſſendi principium ergo non ei competit tantum agere per motum, & mutationem, ergo neque etiam illi competet indigere præiacenti materia, ad aliquid agendum, vnde poterit creare. ibid.

4 Præterea quicunque facit aliquid ex aliquo, illud, ex quo facit, præſupponitur eius actioni, & non producitur per ipſam actionem, ſicut artifex operatur ex ligno, & ære. quæ per artis actionem non cauſantur, ſed per actionem naturæ, quin & ipſa natura cauſat res naturales quantum ad formam, ſed præſupponit materiam, ſi ergo Deus non ageret niſi ex aliquo præſuppoſito, ſequeretur, quod illud præſuppoſitum non eſſet cauſatum ab ipſo; ſed nihil poteſt eſſe in entibus, quod non ſit à Deo, qui eſt cauſa vniuerſalis totius eſſe, ergo neceſſe eſt dicere, quod Deus poteſt aliquid ex nihilo facere, atque adeo creare. p. p. 45. a. 2. c

Reſpondeo dicendum, quod Deum poſſe aliquid creare, non ſolum fides docet, iuxta illud Gen. primo, in principio creauit Deus cœlum & terram, ſed etiã ratio demonſtrat. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod omne agens agit ſecundum quod eſt actu, vnde oportet, quod per illum modum actio alicui agenti attribuatur, quo conuenit ei eſſe in actu. res autem particularis eſt particulariter in actu, & hoc dupliciter primo ex comparatione ſui, quia non tota ſua ſubſtantia eſt actus, cum huiuſmodi res ſint compoſitæ ex materia, & forma; & inde eſt, quod res naturalis non agit ſecundum ſe totam, ſed agit per formam ſuam per quam eſt in actu. Secundo in comparatione ad ea, quæ ſunt in actu, nam in nulla re naturali includuntur actus, & perfectiones omnium eorũ, quæ ſunt in actu. ſed quælibet illarum habet actum determinatum ad vnum genus, & ad vnam ſpeciem; & inde eſt, quod nulla earum eſt actiua entis, ſecundum quod eſt ens, ſed huius entis, ſecundum quod eſt hoc ens determinatum in hac, vel illa ſpecie; nam agens agit ſibi ſimile, & ideo agens naturale non producit ſimpliciter ens, ſed ens præexiſtens, & determinatum ad hoc, vel ad illud, puta ad ſpeciem ignis, vel ad albedinem, vel ad aliquid huiuſmodi, & propter hoc agens naturale agit mouendo, & ideo requirit materiam, quæ ſit ſubiectum mutationis, vel motus; & propter hoc non poteſt aliquid ex nihilo facere; Deus autem è contrario eſt totaliter actus, & in comparatione ſui, quia eſt actus purus non habens potentiam permixtã, & in comparatione rerum, quæ ſunt in actu, quia in eo eſt omnium entium origo, vnde per ſuam actionem producit totum ens ſubſiſtens, nullo præſuppoſito, vtpote quia eſt totius eſſe principium, & ſecundum ſe totum, & propter hoc ex nihilo aliquid facere poteſt. & hæc eius actio vocatur creatio; & inde eſt, quod in lib. de cauſis dicitur, quod eſſe entis eſt per creationem, viuere vero, & cætera huiuſmodi per informationem, cauſalitates enim entis abſolute reducuntur in primam cauſam vniuerſalem, cauſalitas vero aliorum, quę ad eſſe ſuperadduntur, vel quibus eſſe ſpecificatur, pertinet ad cauſas ſecundas, quæ agunt per informationem, quaſi ſuppoſito effectu cauſæ vniuerſalis, & inde etiã eſt, quod nulla res dat eſſe, niſi in quantum eſt in ea participatio diuinæ virtutis; propter quod etiam dicitur in lib. de cauſis, quod anima nobilis habet operationem diuinam, in quantum dat eſſe. q. de pot. art. p. c.

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui Philoſophi non conſiderauerunt niſi emanationẽ effectuum p. p. ad p. q. de pot. ad p.

Index Quæſtionum.

QVÆSTIO XLIV.

De Qui'ditate elementorum in du s articulos diuiſa.

Articulus 1. V. Rectè ſit aſſignata defiuitio Elementi.

Art. 2. V. Qualitates ſiue actiuæ, ſiue motiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum.

QVÆSTIO XLV.

De quantitate elementorum vno articulo contenta.

Art. V. Elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

QVÆSTIO XLVI.

De qualitatibus actiuis in octo articulos diuiſa.

Art. 1. V. Calor, Frigus, Humor, & Siccitas ſint primæ qualitates.

Art. 2. V. Prædictæ qualitates ſint poſitiuæ.

Art. 3. V. Prędictæ qualitates ſint omnes actiuę.

Art. 4. V. Qualitates actiuæ rectè definiantur.

Art. 5. V. Qualitates paſſiuæ recte definiantur.

Art. 6. V. Qualitates primæ ſint tantum quatuor.

Art. 7. V. Qualitates ſymbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei.

Art. 8. V. Elementa habeant vtramque qualitatem in ſummo.

IN LIBROS DE CÆLO.

POST conſiderationem corporis mobilis inquantum eſt mobile, reliquum eſt huiuſmodi communia applicare ad propria ſubiecta; ſubiectum autem motus eſt magnitudo, & corpus, quia nihil mouetur niſi quantum. In corporibus autem prius eſt conſiderare totum ipſum vniuerſum, quam partes, quæ ſecundum ſitum illud conſtituunt, & ideo primum agemus de vniuerſo, deinde de partibus illius, nimirum de corporibus ſimplicibus; nam cum corporibus mixtis non determinetur ſitus ſecundum ſe, ſed ſecundum ſimplicia corpora, hæc ſola, quia primo, & per ſe habent ſitum in vniuerſo, cenſentur eſſe partes illius conſtitutiuæ, ſcilicet ſecundum ordinem ſitus. Inter hæc autem prius agemus de corpore cœleſti, quia per ipſum alia corpora firmantur, tum de alijs, quod eſt agere de corpore mobili ſecundum ſitum, vel locum, quod inter ſubiecta partialia priorem locum habet, ſicut & inter motus, localis prior eſt omnibus, vt docet Philoſophus 8. phyſ. t. 54 Conſideratio vero vniuerſi tripartita erit, ná primum agemus de exiſtentia mundi, ſiue vniuerſi. Secundo de modo productionis eiuſdem. Tertiò de proprietatibus illius, hæc enim tria peculiarem habent in hac tractatione difficultatem.

[Margin: in proœm lib de cœlo — q 5. de pot. a. 7. & 9 c. 8 phyſ l. 4.]

QVÆSTIO XXVI.

De exiſtentia Mundi.

CIRCA MVNDI EXISTENTIAM QVÆRVNTVR DVO.

1 *An mundus ſemper fuerit.*
2 *An mundum incæpiſſe ſit articulus fidei.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mundus ſemper fuerit.

4. c. g. c. 31. Videtur quod mundus ſemper fuerit; & ad hoc poſſunt adduci rationes ſumptæ ex triplici capite, nimirum ex parte Dei, ex parte creaturarum, & ex modo factionis rerum. Ex parte Dei ſic. Omne agens, quod non ſemper agit, mouetur vel per ſe, vel per accidens ſed Deus neque mouetur per ſe, neque per accidens, ergo Deus ſemper eodem modo agit, ex ſua autem actione mundus in eſſe conſiſtit, ſemper igitur mundus fuit.

2 Præterea Deus produxit mundum ſecundum ſuum eſſe, & non per aliquod aliud additum, ſed eſſe Dei eſt æternum, ergo cum effectus ſit ſimilis ſuo principio actiuo, mundus debet ſemper fuiſſe. p. cœli. l. 6

3 Præterea bonitas Dei eſt cauſa rerum, ſed bonitas Dei otioſa, & vacans eſſe non poteſt, ergo cum talis fuiſſet, antequam mundus eſſet, ſi ex aliquo determinato principio temporis incœpit, debet ſemper fuiſſe. Ibid.

4 Præterea poſita cauſa ſufficienti ponitur effectus, nam cauſa, ad quam non ſequitur effectus, eſt cauſa imperfecta, indigens alio ad hoc, quod effectus ſequatur, ſed Deus eſt ſufficiens cauſa mundi, & finalis ratione ſuæ bonitatis, & exemplaris ratione ſuæ ſapientiæ, & effectiua ratione ſuæ potentiæ, cum ergo Deus ſit ab æterno, & mundus fuit ab æterno. 1. c. g. c. 31. & p. 1. q. 46 a. p. arg. 4.

1.c.g.l.c.p. p.arg. 6. 2 Præterea. Agens per voluntatem non retardat exequi propoſitum de aliquo faciendo, niſi propter aliquid in futurum expectatum, quod nondum adeſt, ſiue illud ſit in agente, vt cum expectatur perfectio virtutis ad agendum, aut ſublatio alicuius impedientis virtutem, ſiue ſit extra agentem, vt cum expectatur vel præſentia alicuius, coram quo fiat actio, vel præſentia alicuius temporis opportuni, quod nōdum adeſt, ſed quidquid Deus vult quod nunc ſit, ab æterno voluit quod ſit, quia nec nouus motus voluntatis aduenire poteſt, nec vllum impedimentum eius potentiæ, nec aliquid aliud expectari potuit ad mundi productionem, ergo mundus ab æterno productus fuit.

1.c.g.c.35. 3 Præterea. Voluntas diuina æqualiter ſe habet ad producendam creaturam per totam æternitatem, nam cum in nihilo non poſſint aſſignari differentiæ aliquæ momentorum, vt in vno magis oporteat aliquid fieri, quam in alio; nec ſimiliter in æternitate, quæ tota eſt vniformis, poteſt prælectio fieri vnius ad alterum; aut ergo diuina voluntas eſt de hoc, quod nunquam mundus ſub æternitate eius conſtituitur, aut quod ſemper, ſed conſtat quod non eſt voluntas eius de hoc, quod nunquam ſub æternitate eius conſtituatur, ergo neceſſe eſt quod mundus ſemper fuerit.

1.c.g.c.33.p p.arg.1. 7 Præterea. Idem poteſt oſtendi ex parte creaturarum, ſic. Quæ non habent potentiam ad non eſſe, impoſſibile eſt ea non eſſe, ſed quædam creaturæ non habent potentiam ad non eſſe, quia nimirum vel carent materia, quæ eſt potentia ad eſſe, quod eſt per formam, & ad non eſſe quod eſt per priuationē, vt ſubſtantiæ intellectuales vel non habent materiā contrarietati ſubiectam, vnde etiam oritur potentia ad non eſſe, vt corpora cœleſtia, quod eorum motus oſtendit, qui contrarietatem non habet, ergo quaſdā creaturas impoſſibile eſt non eſſe, ergo eas ſemper eſſe neceſſe eſt, & per conſequens mundus ratione harum erit æternus.

p.arg.8. 8 Præterea nihil quod habet virtutem vt ſemper ſit, quandoque eſt, & quandoque non eſt quia ad quantum ſe extendit virtus alicuius rei, tandiū eſt, ſed omne incorruptibile habet virtutem, vt ſit ſemper, non enim virtutem habet ad determinatum durationis tempus, nihil ergo incorruptibile quandoque eſt, & quandoque non eſt; ſed omne, quod incepit eſſe, quandoque eſt, & quandoque non eſt, nullum ergo incorruptibile incepit eſſe, ſed multa ſunt in mundo incorruptibilia, vt cœlum, & intelligentiæ, ergo mundus non incepit eſſe.

pp.arg.3.½ g c.35. 9 Præterea quandocunque aliquid de nouo incipit moueri, oportet quod mouens, vel motum vel vtrumque aliter ſe habeat nunc, quando eſt motus, quam prius, quando non erat motus; eſt enim relatio quædam mouentis ad motum, ſecundum quod eſt mouens actu, ſed relatio noua non incipit ſine mutatione vtriuſque, vel alterius extremorum, quod autē aliter ſe habet nūc, quam prius, mouetur, ergo oportet ante motum, qui de nouo incipit, alium motum præcedere in mobili, vel mouēte: oportet ergo quod quilibet motus, vel ſit æternus vel habeat alium motum ante ſe, motus ergo ſemper fuit, ergo & mobilia, & ſic mundus ſemper fuit, Deus enim omnino

q.35.art.vlt. immobilis eſt, vt dictum eſt.

1.c g c.34. 10 Præterea. Idem poteſt argui ex parte factionis. Cum enim communis opinio omnium Philoſophorum ſit ex nihilo nihil fieri, oportet eſſe verum, nam quod cōmuniter ab omnibus dicitur, impoſſibile eſt totaliter eſſe falſum, nā falſa opinio infirmitas quædam intellectus eſt, & defectus, defectus autem, quia per accidens eſt, & præter naturæ intentionem non poteſt eſſe ſemper, & in omnibus, ſi igitur aliquid eſt factum, oportet ex aliquo eſſe factum, quod ſi etiam factum ſit, oportet etiam hoc ex alio fieri, non poteſt autem hoc in infinitum procedere, quia ſic nulla generatio compleretur, cum non ſit poſſibile infinita tranſire, oportet ergo deuenire ad aliquod primum, quod nō ſit factum, omne autem ens, quod non ſemper fuit, oportet eſſe factum, ergo oportet illud, ex quo omnia fiunt, eſſe ſempiternum, hoc autem non eſt Deus, quia ipſe non poteſt eſſe materia alicuius rei, ergo relinquitur, quod aliquid extra Deum ſit æternum, puta materia prima, & conſequenter mundus ratione materiæ.

11 Præterea. Omne quod de nouo incipit eſſe, antequam eſſet, poſſibile erat ipſum eſſe, ſi enim poſſibile non erat ipſum eſſe, neceſſe erat non eſſe, & ſic ſemper fuiſſet non ens, & nunquā eſſe incepiſſet; ſed quod eſt poſſibile eſſe, eſt ſubiectum potentia ens, oportet igitur ante quodlibet de nouo incipiens præexiſtere ſubiectum potentia ens, & cum hoc in infinitum procedere non poſſit, oportet ponere aliquod primum ſubiectum, quod non inceperit de nouo eſſe. ibid.

12 Præterea. Nulla ſubſtantia permanens eſt dum ſit, & vniuerſaliter quod ſit dum ſit, non eſt, ſed quādo iam factum eſt, tunc primo eſt, vt dicitur 5. phyſ. t. 13. & 2. de an. t. . 7. & ratio eſt quia ad hoc res ſit, vt ſit, non enim fieret, ſi iam eſſet, ſed dum ſit, oportet aliquid eſſe, quod ſit factionis ſubiectum, non enim factio, cum ſit accidens, ſine ſubiecto eſſe poteſt; omne igitur quod ſit habet aliquod ſubiectum præexiſtens, & cum hoc in infinitum ire non poſſit, ſequitur primum ſubiectum non eſſe factum, ſed ſempiternum eſſe, ex quo vlterius ſequitur, aliquid præter Deum eſſe æternum, cum ipſe ſubiectum factionis eſſe non poſſit. ibid. 5. phyſ. l. 3. & de an. l. 9. & de pot. 21. 1 a: g. 1. & ad 1 a d. p. q. p. art. 1. ar 1. 2. de gen. l. x.

13 Præterea Omne illud, cuius motus quandoque eſt, & quandoque quieſcit, reducitur ad aliquem motum continuum, qui ſemper eſt, quia eius ſucceſſionis, quæ eſt ex viciſſitudine motus, & quietis, non poteſt eſſe cauſa aliquid eodem modo ſe habens quia idem eodem modo ſe habens ſemper facit idem, ergo oportet, quod cauſa huius viciſſitudinis ſit aliquis motus qui non eſt ſemper, & ſic oportet, quod habeat aliquem motum præcedentem, & cum non ſit abire in infinitum, oportet deuenire ad aliquem motum, qui ſemper eſt, & per conſequens ratione talis motus, & eius mobilis, mundus erit æternus. 1. d. p. q. p. art. 5. arg. 9

Sed contra eſt, quod dicitur Io. 17. clarifica me pater apud temetipſum claritate, quam habui priuſquam mundus fieret. & Prou. 8. Dominus poſſedit me initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret. p. p. 46 art. p. arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum quod hac de re veteres Philoſophi varie locuti ſunt, licet in eo cōſentiant, quod non ſolus Deus eſt æternus, ſed etiam aliæ res. Nam quidam ante Ariſtotelem poſuerunt, quod mundus eſt generabilis, & corruptibilis, & quod ita eſt de toto vniuerſo, ſicut de toto aliquo particulari alicuius ſpeciei, cuius vnum indiuiduū corrumpitur, & aliud generatur, & hæc fuit opinio Empedoclis. Alij dixerunt quod res ab æterno mouebantur motu inordinato, & poſtea reductæ ſunt ad ordinem, vel caſu, ſicut ponit Democritus, quod corpora indiuiſibilia ex ſe mobilia caſu adunata ſunt ad inuicem; vel à creatore, & hoc ponit Plato, vt dicitur in 3. cœli. Alij dixerunt quod res fuerunt ab æterno ſecundum illum ordinem, quo modo ſunt, & iſta eſt opinio Ariſtot. & omnium Philoſophorum ſequentium ipſum, & hæc opinio inter prædictas probabilior eſt, 1. d. p. q. p. art. 5. c.

omnes tamen ſunt falſæ, & hæreticæ. Dicendum enim eſt, quod nihil poteſt præter Deum ab æteroo
pp.46 a p. c. fuiſſe, & quod hoc ponere non eſt impoſſibile, cuius tatio eſt, quia cum voluntas Dei ſit cauſa terum, non enim agit Deus per neceſſitatem naturæ, ſed per voluntatem, vt patet tum ex ordine cauſarum agentiũ, nam præſtituit naturæ finem, propter quem operetur, tum ex ratione agentis naturalis, non enim eſt ad vnum effectum producendum determinatus, ſicut natura, ſic aliqua neceſſe eſt eſſe, ſicut neceſſe eſt Deum velle illa, com neceſſitas effectus ex neceſſitate cauſæ dependeat, vt dicitur 5. met. t. 6. abſolute autem loquendo, oon eſt neceſſe Deum velle aliquid, niſi ſeipſum, ſuamque bonitatem, nam ad hanc habet Deus neceſſariam habitudinem, ſecus autem ad res extra ipſum, cum Dei bonitas ſit perfecta, & eſſe poſſit ſine illis, cũ nihil ei perfectionis accreſcat ex aliis; non eſt ergo neceſſarium Deum velle quod mundus fuerit ſemper, ſed eatenus mundus eſt, quatenus Deus vult illum eſſe, cum eſſe mundi ex voluntate Dei dependeat, ſicut ex cauſa; non eſt igitur neceſſarium mundum ſemper eſſe, & per conſequẽs nec demonſtratione probari poteſt; nec rationes, quas ad hoc Ariſtot. inducit, ſunt demonſtratiuæ ſimpliciter, ſed ſecundum quid, ſcilicet ad contradicendum rationibus antiquorum ponentium mundum incipere ſecundum quoſdam modos in veritate impoſſibiles; & hoc apparet ex tribus, primo quidem quia tã in 8. phyſ. quam in p de cœlo præmittit quaſdã opiniones, vt Ana. & Emped & Plat. contra quos rationes contradictorias inducit. ſecundo quia vbicunque de hac materia loquitur, inducit teſtimonia antiquorum, quod non eſt demonſtratoris, ſed probabiliter perſuadentis, 3. quia expreſſe dicit in p. lib. Top. quod quædam ſunt problemata Dialectica, de quibus rationes non habemus, vt vtrum mundus ſit æternus; quamquam ipſe firmiter opinatus eſt neceſſarium fore, quod cœli motus ſit ſempiternus, ſimiliter & tempus. & per conſequens & ipſum cœlum; nam ſuper ſempiternitate motus, & temporis, & cœli fundauit intentionem ſuam de inquiſitione ſubſtantiarum immaterialium.

1. c. g. c. 35. Ad primum ergo dicendum, quod non oportet, quod vel per ſe, vel per accidens Deus moueatur, ſi effectus eius de nouo incipit eſſe, nouitas enim effectus indicare poteſt mutationem agentis, in quantum demonſtrat nouitatem actionis; non enim poteſt eſſe, quod in agente ſit noua actio, niſi aliquo modo moueatur, ſaltem de otio in actum; nouitas autem diuini effectus non demonſtrat nouitatem actionis in Deo, cum actio ſua ſit ſua eſſentia, vnde neque nouitas effectus mutationem Dei agentis demonſtrare poteſt.

p. cœli l. 6 Ad ſecundum dicendum, quod verum quidem eſt, quod Deus agit per ſuum eſſe, & non per aliquid ſuper additum, ſed etiam eſſe ſuum non eſt diſtinctũ à ſuo intelligere, ſicut in nobis, nec etiam à ſuo velle, vnde produxit res ſecundum intelligere, & velle ſuũ. In his autem, quæ producuntur ab aliquo agente, in quantum eſt intelligens, & volens, oportet eſſe id, quod producitur, boc modo, ſicut eſt intellectum à producente, non autem eo modo, quo eſt ipſe producens ſecundum ſuum eſſe. Vnde ſicut non oportet, quod id, quod eſt productum à Deo producente ſecundum ſuum eſſe, ſic in aliis cõditionibus tale, quale eſt eſſe diuinum, ſed quale eſt determinatum per eius intelligere, ita non eſt neceſſarium, quod id, quod eſt productum à Deo ſit tam diuturnum, quantum Deus, ſed quantum eſt determinatum per intellectum ipſius: & ſimiliter non oportet, quod ſi primi motoris actio ſit æterna, eius effectus ſit æternus [illegible] Deus agit voluntarie in rerum productione, non autem ita, quod ſit aliqua actio media ipſius, ſicut in nobis actio virtutis motiuæ eſt media inter actum voluntatis, & effectum, ſed ſuum intelligere, & velle
4. c. g. 3. eſt ſuum facere effectus autem ab intellectu, & voluntate. ſequitur ſecundum determinationem intellectus, & imperium voluntatis, vt dictum eſt; ſicut autem per intellectum determinatur rei factio, & quæcunque alia conditio, ita & præſcribitur ei tempus, vt nimirum ſit quando Deus voluerit illam eſſe, ex vi nimirum antiquæ voluntatis efficacis, nulla actione de nouo exiſtente.

p. cœli l. 6. Ad tertium dicendum, quod otioſum dicitur, quod non conſequitur finem, ad quem eſt, bonitas autem diuina non eſt propter creaturas, vnde creaturæ eſſent otioſæ, ſi non conſequerentur diuinam bonitatem, diuina autem bonitas non eſſet otioſa, etiam ſi nullam creaturam vnquam produxiſſet.

3. c. g. c. 35. Ad quartum dicendum, quod & ſi Deus ſit ſufficiens cauſa productionis rerũ in eſſe non tamẽ oportet, quod eius effectus æternus ponatur, eo exiſtente æterno, nã poſita cauſa ſufficiente ponitur eius effectus; nõ autẽ effectus extraneus a cauſa, hoc enim eſſet ex inſufficiẽtia cauſæ, ac ſi calidũ non calcfaceret, proprius autẽ effectus voluntatis eſt, vt ſit hoc, quod voluntas vult, ſi autẽ aliquid aliud eſſet, quam volũtas velit, non poneretur proprius effectus cauſæ, ſed alienus ab ea, voluntas autem ſicut vult hoc eſſe tale, ita vult hoc eſſe tunc, vnde oportet ad hoc, quod voluntas ſit ſufficiens cauſa, quod effectus ſit, quando voluntas eſt vt ſit, & quando voluntas effectum eſſe diſpoſuit. In his autem, quæ a cauſa naturaliter agente procedunt, ſecus eſt, quia actio naturæ eſt ſecundum quod ipſa eſt, vnde ad eſſe cauſæ ſequi oportet effectum. Voluntas aotem non agit ſecundum modum ſui eſſe, ſed ſecundum modum ſui propoſiti, & ideo ſicut effectus naturalis agentis ſequitur eſſe agentis, ſi ſit ſufficiens, ita effectus agentis per voluntatem ſequitur modum propoſiti.

ibid. Ad quintum dicendum, quod diuinæ voluntatis non retardatur effectus, quamuis non ſemper fuerit, voluntate de eo exiſtente, nam ſub voluntate diuina cadit non ſolum quod eius effectus ſit, ſed quod tunc ſit; hoc igitur volitum, quod eſt tunc creaturam eſſe, non retardatur, quia tunc incepit creatura eſſe, quando ab æterno Deus diſpoſuit.

ibid. Ad ſextum dicendum, quod ante totius creaturæ inchoationem non eſt accipere diuerſitatem aliquam partium alicuius durationis, quia nihil menſuram non habet, nec durationem, Dei autem duratio, quæ eſt æternitas, non habet partes, Sed eſt ſimplex omnino, non habens prius, & poſterius, cum Deus ſit immobilis. Vnde non eſt comparare inchoationem totius creaturæ ad aliqua diuerſa ſignata in aliqua menſura præexiſtente, ad quæ initium creaturarum ſimiliter, & diſſimiliter ſe poſſit habere, vt oporteat rationem eſſe apud agentem, quare in hoc ſignato illius durationis creaturam in eſſe produxerit, & non in alio præexiſtenti, vel ſequenti; quæ quidem ratio requireretur, ſi aliqua duratio in partes diuiſibiles eſſet præter totam creaturam productam, ſicut accidit in particularibus agentibus, a quibus producitur effectus in tempore, non autem ipſum tempus, Deus autem ſimul in eſſe produxit, & creaturam, & tempus, non eſt igitur ratio, quare nunc, & non prius, in hoc conſideranda, ſed ſolum quare non ſemper: ſicut per ſimile in loco apparet, particularia enim corpora ſicut in tempore determinato, ita etiam in loco determinato producuntur, & quia habent extra ſe tempus, & locum a quibus continentur, oportet

eſſerationem, qoare magis in hoc loco, & in hoc tempore producuntur, quam in alio. In toto antem cœlo, extra quod non eſt locus, & cum quo vniuerſalis locus omnium producitur, non eſt ratio conſideranda quare hic, & non ibi eſt conſtitutum; proptera vero non ſemper fuit mundus, quia cũ in his, quæ voluntarie aguntur, ſolus finis poſſit inducere neceſſitatem & huiuſmodi finis reſpectu diuinæ volontatis ſit eius bonitas, hæc nullam neceſſitatem potuit Deo imponere faciendi creaturam vllam ab æterno, ita vt ſemper fuerit quia Deus non agit propter ſuam bonitatem vel producendam in eſſe, vel meliorandam, vel ſibi acquirendam, ſed vt alia illam ſuo modo participent, & ad illam ordinentur; conuenientius autem ordinantur ad illam, ſi producuntur in tempore, quam ab æterno, nam eo modo magis repræſentaot diuinam bonitatem; cum enim illam repræſentare non poſſint per æqualitatem, vt contingit in effectis vniuocis debẽt illam repræſentare eo modo, quo excedens repræſentatur abeo, qui exceditur; exceſſus autem diuinæ bonitatis ſupra creaturam per hoc maxime exprimitur, quod creaturæ non ſemper fuerunt; ex hoc enim apparet expreſſe, quod omnia alia præter ipſum eum habent ſui eſſe authorem, & quod virtus eius nõ obligatur ad huiuſmodi effectus producendos, ſicut natura ad effectus naturales.

a e g. c. 36. Ad ſeptimum dicendum, quod neceſſitas eſſendi, quæ in creaturis inuenitur, eſt neceſſitas ordinis, neceſſitas autem ordinis non cogit ipſum, cui talis neceſſitas ineſt, ſemper fuiſſe; licet enim ſubſtantia cœli per hoc, quod caret potentia ad non eſſe habeat neceſſitatem ad eſſe non tamen neceſſitas ſequitur eius ſubſtantiam, vnde ſubſtantia eius iam in eſſe inſtituta, talis neceſſitas impotentialitatem non eſſendi inducit, non autem facit eſſe impoſſibile cœlum non eſſe in conſideratione, qua agitur de productione ſubſtantiæ ipſius.

ibid & p. p. q. 46. a p. ad 2. Ad octauum dicendum, quod illod, quod habet virtutem, vt ſit ſemper ex quo habet illam virtutem, non quandoqoe eſt, & quandoque non eſt. ſed antequam haberet illam virtutem, non fuit, & ideo ex virtute eſſendi ſemper, non ſumitur argumentum ſufficiens ad probandam prodoctionem æternam. Vnde hæc ratio, quæ ponitur à Philoſopho p. cœli t. 120. non concludit ſimpliciter, quod incorruptibilia, vt cœlum, & intelligentiæ non inceperunt eſſe, ſed quod non inceperunt eſſe per modum naturalem, quo generabilia & corruptibilia incipiunt eſſe.

p. p. ad 5. Ad nonum dicendum, quod prioius motor ſemper eodem modo ſe habitit; primum autem mobile non ſemper eodem modo ſe habuit, quia incepit eſſe, cum prius non fuiſſet, ſed hoc non fuit per mutationem, ſed per creationem, quæ non eſt mutatio. Vnde patet, quod hæc ratio, quam ponit Ariſt. in 8 phyſ. procedit contra eos, qui ponebant mobilia æterna, ſed motum non æternum, vt patet ex opinionibus Anax. & Emped. nos autem ponimus, ex quo mobilia inceperunt, non ſemper fuiſſe motum.

a, c g. c. 37. Ad decimum dicendum, quod ex nihilo nihil fieri haber veritatem in factione particulari, quam Philoſophi conſiderabant, non autem in productione totius entis, de qua nos loquimur; præterquam quod nomen factionis proprie iſti vniuerſali rerum productioni non conuenit, cum tale nomen motum, vel mutationem importet, licet per quandam ſimilitudinem à nobis ad illam originem transferatur, vt dicamus ea facta, quorum natura ab aliis originem trahit.

ibid. Ad vndecimom dicendum, quod non oportet aliquam potentiam paſſiuam præcedere eſſe totius entis creati, hoc enim eſt neceſſarium in illis, quæ per motum eſſendi principium ſumunt, eo quod motus eſt actus exiſtentis in potentia; poſſibile aotem fuit ens creatum eſſe antequam eſſet, per potentiam agentis, per quam & eſſe incepit, vel propter habitudinem terminorum, in quibus nulla repugnantia inuenitur, quod quidem poſſibile ſecundum nullam potentiam dicitur, vt patet per Philoſophum 5. met. t. 17. hoc enim prædicatum, quod eſt eſſe, non repugnat huic ſubiecto, quod eſt mundus, vel homo, ſicut commenſurabile repugnat diametro, & ſic ſequitur, quod non ſit impoſſibile eſſe, & per conſequens quod ſit poſſibile eſſe antequam eſſet, etiam nulla potentia exiſtente. In his autem, quæ per motom fiunt, oportet prius fuiſſe poſſibile eſſe antequam eſſet, etiam nulla potentia exiſtente, per aliquam potentiam paſſiuam, in quibus Philoſophus in 7. metaph. t. 22. hac vtitur ratione.

Ad 12. dicendum, quod fieri non ſimul eſt cum eſſe rei in his, quæ per motum fiunt, in quorum fieri ſucceſſio inuenitur. In his aotem, quæ non fiunt per motum, non prius eſt fieri, quam eſſe; ſic igitur euidenter apparet, quod nihil prohibet ponere mundum non ſemper fuiſſe, quod fides catholica ponit. gen. p. in principio creauit Deus cœlum, & terram. ibid.

Ad 13. dicendum, quod huiuſmodi viciſſitudinis, ibid. quod quandoque mundus non fuit, & poſtea fuit, non eſt cauſa efficiens aliquis motus, ſed aliqua res ſemper eodem modo ſe habens, ideſt voluntas diuina, quæ ab æterno fuit de hoc, quod mundus in eſſe poſt non eſſe exiret. Et ſi dicatur, quod idem ſemper facit idem, dico quod verũ eſt ſi accipiatur agens ſecundum propriam rationem, quia producit determinate hunc effectum; ſicut autem agens naturale determinatur per propriam formam, vt nunquam ſequatur actio niſi ſecundum cooueniẽtiam ad illam formam, ita agens voluntarium determinatur ad actionem per propoſitum voluntatis, vnde ſi voluntas non ſit impedibilis, nec mobilis, non ſequitur effectus, niſi ſecundum hoc, quod voluntas propoſuit, & hoc eſt verum, quod voluntas diuina in hoc, quod ſemper eſt eadem, ſemper facit illud, quod ab æterno voluit, quia nunquam cauſatur, non tamen facit vt ſua volita ſemper ſint, quia hoc ipſa non vult, vnde ſi hoc faceret, qoia faceret illud, quod ipſa non vult, eſſet ſimile, ac ſi calor faceret frigus.

ARTICVLVS II.

Vtrum mundum incepiſſe ſit articulus fidei, an vero ſit concluſio demonſtrata, ita vt mundum ſemper fuiſſe ſit impoſſibile.

VIdetur quod mundum incepiſſe ſit concluſio demonſtrata, ita vt impoſſibile ſit mun- a, c. g. c. 38. p. p. q. 46.
dum ſemper fuiſſe, vel ab æterno fuiſſe ar. 2. arg. p.
productum. Omne enim factum habet principium ſuæ durationis, ac proinde eſt poſterius duratione ſua cauſa efficiente, ſed demonſtratiue probari poteſt, quod Deus ſit cauſa effectiua mundi, ergo demonſtratiue probari poteſt, qood mundus incepit, & quod ab æterno produci non potuit.

2 Præterea com totum ens ſit à Deo creatum, non poteſt dici factum ex aliquo ente, & ſic relinquitur quod ſit factum ex nihilo, ſed quod eſt factum ex nihilo, habet eſſe poſt non eſſe, ac proinde eſſe p. p. arg. 2. c. g. c. 38. 2 de pot. a. 14. arg. 7. ſed cont. 2. d. p. q. p. a. 5 arg. 2. ſed contra.

incepit;dicit enim Dam.l.p.c.8.quod ex non ente ad eſſe deducitur, non eſt aptum natum eſſe coæternum ei,quod ſine principio,& ſemper eſt,ergo mundus non ſemper fuit.

p p arg 4. 3 Præterea manifeſte apparet artes aliquas, & habitationes regionum ex determinatis temporibus incepiſſe, ſed hoc non eſſet, ſi mundus ſemper fuiſſet, mundum igitur non ſemper fuiſſe manifeſtum eſt.

p p.arg 5. 4 Præterea certum eſt nihil Deo æquari poſſe,ſed ſi mundus ſemper fuiſſet, æquipararetur Deo in duratione, ergo certum eſt mundum non ſemper fuiſſe.

p.p.arg.6. 2 c.g c.36. 5 Præterea ſi mundus ſemper fuit,infiniti dies præceſſerunt diem iſtum, & conſequenter pertranſierunt,ſed infinita non eſt pertranſire, ergo nunquam fuiſſet peruentum ad hunc diem,quod eſt manifeſte falſum.

2. cg. c. 19. 1 d p arg 4. ſed contra. 6 Præterea, ſi mundus potuit eſſe ab æterno, ſequitur quod infinito poſſit fieri additio, nam ad dies, & circulationes præteritas,quæ eſſent infinitæ, quotidie de nouo adderentur,quod tamen eſt falſum,ergo mundus non potuit eſſe æternus.

p p.arg.7. 2. 2.c.g. 1 d p arg 5 ſed contra. 7 Præterea ſi mũdus fuit æternus,& generatio fuit, ab æterno, ergo vnus homo genitus eſſet ab alio, & ille ab alio in infinitum, ſed pater eſt cauſa efficiens filij vt dicitur in 2. phyſ. ergo in cauſis efficientibus eſſet procedere in infinitum,quod improbatur in 2.met.

p p.arg 8 2. c.g 1 d p.arg.6. op 27. 2.d. p.arg. poſtr. 8 Præterea ſi mundus, & generatio ſemper fuit, infiniti homines præceſſerunt,ſed anima hominis eſt immortalis ergo infinitæ animæ humanæ nunc eſſent actu,quod eſt impoſſibile.

9 Præterea nullus dubitat, quin Deus natura præcedat mundum, ſed in Deo idem eſt natura,& duratio ſua, ergo duratione debet Deus præcedere mundum & ſic mundus non potuit eſſe ab æterno.

q.3 de pot. a.14.arg 8 ſed contra. 10 Præterea de ratione æterni eſt non habere principium, ſed de ratione creaturæ eſt habere principium, ergo creatura, ſeu mundus non poteſt eſſe ab æterno.

p p arg ſed contra. Sed contra fidei articuli demonſtratione probari non poſſunt quia fides eſt de non apparentibus, vt dicitur ad Hebr. 11. ſed Deum eſſe creatorem mundi; ſic quod mundus inceperit eſſe; eſt articulus fidei dicimus enim, Credo in vnum Deum,&c.

p p.a 2.c. 2 Præterea ſi nouitas mundi demonſtrari poteſt, vel id eſt ex parte mundi,vel ex parte cauſæ agentis, primum dici non poteſt, quia demonſtrationis ex parte mundi ſumptæ principium eſt quodquid eſt, vnumquodque autem ſecundum rationem ſuæ ſpeciei abſtrahit ab hic, & nunc, propter quod dicitur, quod vniuerſalia ſunt vbique, & ſemper; vnde demonſtrari non poteſt quod homo,aut cœlum,aut lapis non ſemper fuit, neque etiam ſecundum dici poteſt, quia cauſa efficiens mundi eſt voluntas Dei hæc autem ratione inueſtigari non poteſt niſi circa ea, quæ abſolute neceſſe eſt Deum velle, talia autẽ non ſunt,quæ circa creaturas vult, cum ad hæc non neceſſariam habitudinem dicat, quia non ſunt p.p.q. 19. art.3.c. proprium & principale obiectum ipſius,vt ſit de ratione diuinæ volontatis vt in illa tendat, poteſt autẽ voluntas diuina homini manifeſtari per reuelationem,cui fides innititur, ergo mundum incepiſſe eſt credibile,non autem demonſtrabile,vel ſcibile.

3.de pot.a.14 c.1.d.p q p a 5.c.p. p q. 46.a.1.c. Reſpondeo dicendum. quod hac de re duæ ſunt poſitiones Philoſophorum. Vna eſt dicentium quod mundus incepit eſſe, poſtquam non fuerit, & quod Deus non potuit mundum ab æterno facere,non ex impotentia eius,ſed quia mundus ab æterno fieri nõ potuit, cum ſit creatus, vnde etiam dicunt, quod mundum incepiſſe non ſolum fide tenetur,ſed etiam demonſtratiue probatur. Altera poſitio eſt dicentiũ quod mundus ita incepit eſſe in tempore, vt ab æterno produci à Deo potuerit, & per conſequens mundum incepiſſe non poſſe demonſtrari,ſed tantum per reuelationem diuinam eſſe habitum, & fide creditum, quæ poſitio mihi placet. Ad cuius manifeſtationem ſciendum, quod tota quæſtio in hoc conſiſtit, vtrum eſſe creatum à Deo ſecundum totam ſubſtantiam. & non habere durationis principium repugnẽt ad inuicem,vel non,nam ſi repugnant, mundum incepiſſe erit demonſtrabile, & non tantum fide creditum,ſi vero non repugnat,erit tunc fide creditum, quod mundus inceperit,cum potuerit ab æterno eſſe,ſi Deus voluiſſet. Quod ergo non repugnent illa duo, ſic oſtenditur. Si enim repugnant hoc non eſt niſi propter alterum duorum,vel propter vtrunque, nimirum,aut quia oportet, vt cauſa agens præcedat duratione effectum,quia oportet,quod non eſſe effectus præcedat eſſe duratione,ſed neutrum impedire poteſt, quod enim neceſſe non ſit vt cauſa agens ſcilicet Deus præcedat duratione ſuum cauſatum, ſi ipſe voluiſſet, probatur primo ſic. Nulla cauſa producens effectum ſuum ſubito neceſſario præcedit effectum ſuum duratione ſed Deus eſt cauſa producens effectum ſuum non per motum,ſed ſubito ergo non eſt neceſſarium, quod præcedat effectum ſuum duratione; ma. patet tum inductione in omnibus mutationibus ſubitis. ſicut eſt illuminatio, & huiuſmodi, tum ratione ſic. In quocunque inſtanti ponitur res eſſe, poteſt poni principium actionis eius vt patet in omnibus generabilibus, quia in illo inſtanti, in quo incipit ignis eſſe ignis incipit eſſe calefactio, ſed in operatione ſubita ſimiliter, imo idem eſt principium,& finis eius, ſicut in omnibus indiuiſibilibus, ergo in quocunque inſtanti ponitur agens producens effectum ſuum ſubito,poteſt poni terminus actionis ipſius,ſed terminus actionis eſt ſimul cũ ipſo facto,ergo non repugnat intellectui, ſi ponatur cauſa producens effectum ſuum ſubito non præcedere duratione cauſatum ſuum, repugnaret autem in cauſis producentibus effectus ſuos per motum, quia oportet, quod principium motus præcedat finem eius,& quia homines conſueti ſunt conſiderare huiuſmodi factiones, quæ ſunt per motum, ideo non facile capiunt, quod cauſa agens duratione effectum ſuum non præcedat;nec poteſt huic rationi obuiari, quia Deus eſt cauſa agens per voluntatem,quia non eſt neceſſarium quod voluntas duratione præcedat effectum ſuum,nec agens per voluntatem, niſi per hoc,quod agit ex deliberatione,quod abſit vt in Deo ponamus,præterea cauſa producens totam ſubſtantiam rei non minus poteſt in producendo totam ſubſtantiam,quam cauſa producens formam in productione formæ, imó multo magis, quia non producit educendo de potẽtia materiæ.ſicut eſt in eo,qui producit formam,ſed aliquod agens,quod producit formam tantum,poteſt in hoc,vt forma ab eo producta ſit quandocunque ipſum eſt, vt patet in ſole illuminante, ergo fortius Deus,qui producit totam ſubſtãtiam rei,poteſt facere,vt cauſatum ſuum ſit quandocunque ipſe eſt. præterea ſi aliqua ſit cauſa, qua poſita in aliquo inſtanti non poſſit poni effectus eius ab ea procedens in eodem inſtanti, hoc non eſt. niſi quia illi cauſæ deeſt aliquid de complemento, cauſa enim completa, & cauſatum ſunt ſimul, ſed Deo nunquã deficit aliquid de complemento, ergo cauſatum eius ſemper poni poteſt eo poſito, & ita non eſt neceſſariũ quod duratione præcedat. Vnde patet, quod non repugnat intellectui, quod cauſa agens non præcedat duratione effectum ſuum, quia in illis quæ

repugnaut intellectui, Deus non poteſt facere, vt illud ſit. Quod vero nec repugnet intellectui aliquod productum a Deo diuerſum, cuiuſmodi eſt mundus, ſemper fuiſſe, propter hoc quod neceſſarium ſit non eſſe eius eſſe duratione præcedere, propter hoc quod dicitur ex nihilo factum eſſe, oſtenditur primum per dictum Anſelmi in monol. c. 8. vbi docet creaturam dici poſſe factam ex nihilo, quamuis ab æterno facta eſſet quia non eſt aliquid vnde ſit facta, quomodo dicimus hominem contriſtatum ſine cauſa contriſtatum de nihilo. Præterea, licet ſupponatur, quod ordo ad nihil in propoſitione importatus remaneat affirmatus, vt ſit ſenſus, mundus factus eſt ex nihilo, id eſt poſt nihil, adhuc ſequitur rem poſſe fieri ex nihilo, & ab æterno, nam hæc dictio, poſt, ordinem importat abſolute, ſed ordo multiplex eſt, ſcilicet durationis, & naturæ: ſi igitur ex communi, & vniuerſali non ſequitur proprium, & particulare, non erit neceſſarium, vt propter hoc, quod creatura eſſe poſt nihil dicitur, prius duratione fuerit nihil, & poſtea fuerit aliquid, ſed ſufficit ſi prius natura ſit nihil, quam ens, prius enim ineſt vnicuique naturaliter, quod cõuenit ſibi in ſe, quam quod illum ex alio habet, eſſe autem non habet creatura niſi ab alio, ſibi autem relicta in ſe conſiderata nihil eſt, vnde prius naturaliter ineſt ſibi nihil quam eſſe. Nec oportet, quod propter hoc ſit ſimul nihil, & ens, quia duratione non præceſſit; non enim ponitur, ſi creatura ſemper fuit, vt in aliquo tempore nihil ſit, ſed ponitur, quod natura eius eſt talis, quod eſſet nihil, ſi ſibi relinqueretur. vt ſi dicamus aerem ſemper illuminatum fuiſſe a ſole oportebit dicere, quod eſt factus lucidus à ſole, & quia omne, quod fit ex incontingenti fit id eſt ex eo, quod non contingit ſimul eſſe cum eo, quod dicitur fieri, oportebit dicere, quod ſit factus lucidus ex non lucido, vel tenebroſo, non ita, quod nunquam non fuerit non lucidus, vel tenebroſus, ſed quia eſſet talis, ſi ſibi ſoli relinqueretur, vt expreſſius patet in Stellis, & orbibus, qui ſemper illuminantur à ſole. Demum ſi aliqua eſſet repugnantia, mirum eſt, quod S. Auguſt. eam non vidit, quia hæc efficaciſſima via eſſet ad improbandam æternitatem mundi, quam ille multis rationibus improbat 11. & 12. de ciu. & hanc viam omnino prætermittit, quin etiam videtur indicare nullam eſſe repugnantiam intellectuum, nam 10. de ciuit. c. 31. non improbat modum, quo Platonici probant mundum æternum, & tamen factum exemplo veſtigij pedis æterni, quod eſſet factum à pede, & tamen ab æterno eſſet ſimul cũ pede. & lib. 11. c. 4. eos, qui ponunt mundum a Deo factum, ſed ab æterno, dicit aliquid dicere, nec vnquam hoc dictum arguit vllius repugnantiæ, & impoſſibilitatis. quin ex prædicto exemplo poteſt ſumi hæc ratio ad idem probandum, ſi repugnat rei productæ, vt producta eſt, quod ſit ab æterno, vel repugnat illi, quatenus eſt ab alio, vel quatenus eſt diuerſum ab alio, à quo productũ eſt, non primũ quia in diuinis filius eſt ab alio, puta à patre, & tamen eſt ab æterno, neque ſecundum, quia ſi pes eſſet ab æterno etiam veſtigium pedis, quod eſt quid diuerſum à pede, eſſet ab æterno, vt fatetur D. Auguſt. ergo dicendum eſt, quod non repugnat mundum eſſe productum, & tamen eſſe ab æterno.

p p ad p. a. c g. c. 38. Ad primum ergo dicendum, quod illud, quod eſt factum per motum, habet principium durationis, & eſt poſterius duratione ſuo agente nam effectus motus non eſt niſi in termino motus, agens autem per motum neceſſe eſt, quod ſit etiam quando motus incipit, ſecus vero ſi ſit factum ab agente in inſtanti operante, ſicut ſimiliter dum eſt ſol in orientis puncto, illuminat noſtrum hemiſpherium.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi mundus ab æterno crearetur, diceretur fieri ex nihilo, quia fieret ex non ſubiecto, vel poſt nihil, natura præcedens eſſe, non tempore, vt dictum eſt. in reſp. ad [illegible] c in arg. [illegible]

Ad tertium dicendum, quod ſi poneretur mundus ab æterno, diceretur, quod aliqua regio infinities eſſet mutata de habitabili in inhabitabilẽ, & è conuerſo; & ſimiliter quod artes propter diuerſas corruptiones & accidentia infinities fuerint inuentæ, & iterum corruptæ. Vnde Philoſophus dicit in p. lib. meteor. c. 6. quod ridiculum eſt ex huiuſmodi mutationibus opinionem accidere de nouitate mundi totius. P. p. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod ſecundum Boet. in fine de conſolat. Philoſophiæ etiam ſi mundus ſemper fuiſſet, non parificaretur Deo in æternitate, ſeu non eſſet Deo coæternus, nam eius duratio non eſſet tota ſimul, quod ad æternitatis rationem requiritur; eſt enim æternitas interminabilis vitæ tota ſimul & perfecta poſſeſſio, vt ibidem dicitur. P p ad 5. op. 27. & l c. 10 ar.

Ad quintum dicendum, quod tranſitus ſemper intelligitur a termino in terminum quæcunque autem præterita dies ſignetur, ab illa vſque ad iſtã ſunt finiti dies, qui pertranſiri poterunt obiectio autem procedit ac ſi poſitis extremis, puta a parte ante, & à parte poſt, ſint infinita media, quod tamen non eſt concedendum, nam ſi mundus ſemper fuiſſet, quilibet dies præcedentium pertranſiri potuit quia finitus fuit, in omnibus autem ſimul non eſſet accipere primum, & ita nec tranſitum, qui ſemper exigit duo extrema. P p ad 6 & l c. in arg. 1. c. g.

Ad ſextum dicendum, quod nihil prohibet infinito ex ea parte additionem fieri, qua eſt finitum, ex hoc autem, quod ponitur tempus æternum, ſequitur quod ſit infinitum ex parte ante, ſed finitum ex parte poſt, nam præſens eſt terminus præteriti 1. d. p. ad 4. & c. g. c. 38.

Ad ſeptimum dicendum quod in cauſis efficientibus impoſſibile eſt procedere in infinitum per ſe, puta ſi cauſæ, quæ per ſe & ſimul requiruntur ad aliquem effectum, multiplicarentur in infinitum, ſicut ſi lapis moueretur à baculo, & baculus a mano, & hoc in infinitum, quia oportet effectum dependere ex actionibus infinitis ſimul exiſtentibus, huiuſmodi enim cauſæ ſunt cauſæ per ſe infinitæ quia earum infinitas ad cauſatum requiritur, in cauſis autem non ſimul agentibus, & per accidens infinitis, non eſt impoſſibile procedere, & multiplicari in infinitum nam cum non teneant ordinem niſi vnius cauſæ eorum multiplicatio fit per accidens, & per accidens accidit illis infinitas. Vnde ſicut accidit huic martello quod agat poſt actionem alterius martelli, quando artifex agit multis martellis per accidens, quia vnus poſt alium frangitur ita accidit huic homini inquantum generat, quod ſit generatus ab alio, generat enim inquantum homo non inquantum filius alterius hominis. Omnes enim homines generantes habent gradum vnum in cauſis efficientibus, ſcilicet gradum particularis generantis, vnde non eſt impoſſibile, quod homo generetur ab homine in infinitum eſſet autem impoſſibile ſi generatio huius hominis dependeret ab hoc homine, & à corpore elementi, & a ſole, & ſic in infinitum. P. p. ad [illegible] & 3. c. g. c. 38

Ad octauum dicendum, quod hanc rationem ponentes æternitatem mundi multipliciter effugiunt, nam quidam non reputant impoſſibile eſſe infinitas animas actu, vt patet in metaphyſica Algazelis dicentis hoc eſſe infinitum per accidens. Alij vt dicit Aug. l. de hæreſibus c. 40. poſuerunt propter hoc circuitum animarum, vt ſcilicet animæ ſeparatæ à corporibus poſt determinata temporum curricula iterum redirent ad corpora. Nos vero dicimus hanc P p ad 8. op. 2 6. a 6. d. c. 38.

rationem eſſe particularem, nam poſſet dicere aliquis quod mundus fuit æternus vel ſaltem aliqua creatura vt Angelus, non autem homo, vel etiam homo, ſed non plures, hic autem quærimus vniuerſaliter an aliqua creatura fuerit, vel potuerit eſſe ab æterno.

3. d. p ad. 9 Ad nonum dicendum, quod duratio Dei, quæ æternitas eius eſt, & natura ipſius ſunt vna res & tamen diſtinguuntur ratione, & modo ſignificandi, quia natura ſignificat quandam cauſalitatem, prout dicitur natura principium motus, duratio autem ſignificat quandam permanentiam; & ideo, ſi accipiatur præeminentia naturæ diuinæ, & durationis ad creaturam, ſecundum quod vtrumque eſt res quædam, inuenietur eadem præeminentia; ſicut enim natura diuina præcedit creaturam dignitate & cauſalitate, ita & duratio diuina eiſdem modis creaturam præcedit; non tamen oportet ſi Deus præcedit mundum per modum naturæ, vt ſignificatur, cum dicitur naturaliter præcedit mundum, quod etiam mundum præcedat per modum durationis, vt ſignificatur, cum dicitur Deus duratione præcedit mundum, cum non ſit idem modus ſignificandi naturæ, & durationis, & ſimiliter ſoluuntur multæ aliæ ſimiles obiectiones.

3. de pot. art. 14 ad 8. Ad decimum dicendum, quod de ratione æterni eſt non habere durationis principium, de ratione vero creationis eſt habere principium originis, non autem durationis, niſi accipiendo creationem, vt accipit fides.

QVÆSTIO XXVII.

De Productione mundi.

Deinde conſiderandum eſt de productione mundi.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR NOVEM.

1 *Vtrum creare ſit ex nihilo facere.*
2 *Vtrum creatio ſit mutatio.*
3 *Vtrum creatio ſit aliquid realiter in creatura.*
4 *Vtrum Deus poſſit aliquid creare.*
5 *Vtrum ſolius Dei ſit creare.*
6 *Vtrum creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium*
7 *Vtrum neceſſe ſit omne ens, atque adeo mundum eſſe creatum à Deo.*
8 *Vtrum materia prima ſit creata à Deo.*
9 *Vtrum mundus, ſeu res omnes proceſſerint à Deo per neceſſitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum creare ſit ex nihilo facere.

p. p. 45. a. p. arg. p. VIdetur quod creare non ſit ex nihilo aliquid facere. Dicit enim Auguſt. q. aduerſ. leg. c. 54. quod facere eſt quod omnino non erat, creare vero eſt ex eo, quod iam erat, educendo aliquid conſtituere.

arg. 2. 2 Præterea nobilitas actionis, & motus ex terminis conſideratur, nobilior igitur eſt actio, quæ ex bono in bonum eſt, & ex ente in ens, quam quæ ex nihilo in aliquid, ſed creatio videtur eſſe nobiliſſima actio, & prima inter omnes actiones, ergo non eſt ex nihilo in aliquid, ſed magis ex ente in ens.

3 Præterea hæc præpoſitio ex, importat habitudinem alicuius cauſæ, & maxime materialis, ſicut cum dicimus, quod ſtatua fit ex ære, ſed nihil non eſt materia entis, nec aliquo modo cauſa entis, ergo creare non eſt ex nihilo aliquid facere. arg. 3.

Sed contra eſt, quod creare dicimus producere rem ſecundum totam ſubſtantiam, ſed quod ita producitur, neceſſario debet ex nihilo produci, ergo creare eſt ex nihilo aliquid facere.

2 Præterea ſuper illud gen. p. in principio creauit Deus cœlum, & terram dicit Gloſ. Bedæ, quod creare eſt ex nihilo aliquid facere. p. p. arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod non ſolum oportet conſiderare emanationē alicuius entis particularis ab aliquo particulari agente, ſed etiam emanationem totius entis à cauſa vniuerſali, quæ eſt Deus, & hanc quidem emanationem deſignamus nomine creationis, quod autem procedit ſecundum emanationem particularem, non præſupponitur emanationi, ſicut ſi generatur homo, non fuit prius homo, ſed homo fit ex non homine, & album ex non albo. Vnde ſi conſideretur emanatio totius entis vniuerſalis à primo principio, impoſſibile eſt, quod aliquod ens præſupponatur huic emanationi, idem autem eſt nihil, quod nullum ens, ſicut igitur generatio hominis eſt ex non ente quod eſt non homo, ita creatio, quæ eſt emanatio totius eſſe, eſt ex non ente, quod eſt nihil. p. p. c.

Ad primum ergo dicēdum, quod Auguſt. æquiuoce vtitur nomine creationis, ſecundum quod creari dicuntur ea, quæ in melius reformantur, vt cum dicitur aliquis creari in Epiſcopum, ſic autem non loquimur hic de creatione, ſed ſicut dictum eſt. p. p. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod mutationes accipiunt ſpeciem, & dignitatem non à termino à quo, ſed à termino ad quem Tanto ergo perfectior, & prior eſt aliqua mutatio, quanto terminus ad quem illius mutationis eſt nobilior, & prior, licet terminus à quo, qui opponitur termino ad quem, ſit imperfectior; ſicut generatio ſimpliciter eſt nobilior, & prior, quam alteratio propter hoc, quod forma ſubſtantialis eſt nobilior, quam forma accidentalis, tamen priuatio formæ ſubſtantialis, quæ eſt terminus à quo in generatione, eſt imperfectior, quam contrarium, quod eſt terminus à quo in alteratione, & ſimiliter creatio eſt perfectior, & prior quam generatio, & alteratio, quia terminus ad quem eſt tota ſubſtantia rei; id autem, quod intelligitur vt terminus à quo, eſt ſimpliciter non ens. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod cum dicitur aliquid ex nihilo fieri, hæc præpoſitio, ex, non deſignat cauſam materialem, ſed ordinem tantum, ſicut cum dicitur ex mane fit meridies, id eſt poſt mane fit meridies, ſed intelligendum eſt quod hæc præpoſitio ex, poteſt includere negationem importatam in hoc, quod dico nihil, vel includi in ea. Si primo modo, tunc ordo remanet affirmatus, & oſtenditur ordo eius, quod eſt ad non eſſe præcedens, ſi vero negatio includat præpoſitionem, tunc ordo negatur, & eſt ſenſus, fit ex nihilo, id eſt non fit ex aliquo, ſicut ſi dicatur, iſte loquitur de nihilo, quia non loquitur de aliquo; & vtroque modo verificatur, cum dicitur ex nihilo aliquid fieri, ſed primo modo hæc præpoſitio importat ordinem, vt dictum eſt, ſecundo modo importat habitudinem cauſæ materialis, quæ negatur. ad 3.

ARTICVLVS II.

Vtrum creatio ſit mutatio.

p p. 4 ſ. a. 1. arg. 1. VIdetur quod creatio ſit mutatio, vt enim dictum eſt, creare eſt aliquid ex nihilo facere, ergo creati eſt aliquid fieri, ſed omne fieri eſt mutari, ergo creatio eſt mutatio.

q. 3. de por, a. 3. arg p. 2 Præterea mutatio ſecundum ſuum nomen deſignat hoc eſſe poſt hoc, vt patet 5. phyſ. t. 7. ſed per creationem fit eſſe poſt non eſſe, ergo creatio eſt mutatio.

ibid. arg. 2. 3 Præterea omne quod fit, fit aliquo modo ex non ente, quia quod eſt, non fit, ſicut ergo ſe habet generatio, ſecundum quam fit res ſecundum partem ſubſtantiæ ſuæ ad priuationem formæ, quæ eſt non eſſe ſecundum quid, ita ſe habet creatio, per quam fit res ſecundum totam ſuam ſubſtantiam, ad non eſſe ſimpliciter, ſed priuatio proprie loquendo eſt terminus generationis, ergo & non eſſe ſimpliciter eſt terminus creationis, & ſic ſicut generatio eſt mutatio, ita creatio proprie loquendo erit mutatio.

arg. 4. 4 Præterea quod non ſimiliter ſe habet nunc, & prius, mutatur, vel mouetur, ſed quod creatur non ſimiliter ſe habet nunc & prius, quia prius erat ſimpliciter non ens, & poſtea fit ens, ergo quod creatur mouetur, vel mutatur.

arg 3. 5 Præterea quanto eſt maior diſtantia inter terminos, tanto maior eſt mutatio, maior enim eſt mutatio de albo in nigrum, quam de albo in pallidum, ſed plus diſtat non ens ſimpliciter ab ente, quam contrarium a contrario, vel non ens ſecundum quid ab ente, ergo cum tranſitus de contrario in contrarium, vel de non ente ſecundum quid in ens, ſit mutatio, multo magis tranſitus de non ente ſimpliciter in ens, quod eſt creatio, erit mutatio.

arg 5. 6 Præterea quod creatur exit de potentia in actum, quia ante creationem erat tantum in potentia facientis, poſtea autem eſt in actu, ergo quod creatur mouetur, vel mutatur, ergo creatio eſt mutatio.

arg. ſed contra. Sed contra ſpecies motus, vel mutationis ſunt ſex ſecundum Philoſophum in prædicamentis, nulla autem earum eſt creatio, vt patet per ſingula inducenti, ergo creatio non eſt motus neque mutatio.

2 c g. c. 17. 2 Præterea motus omnis, vel mutatio eſt actus exiſtentis in potentia, ſecundum quod huiuſmodi, ſed in creatione non præexiſtit aliquid in potentia, quod ſuſcipiat actionem, ergo creatio non eſt motus, neque mutatio.

ibid. 3 Præterea extrema motus cadunt in eundem ordinem, vel quia ſunt ſub vno genere, ſicut contraria, vt patet in motu augmenti alterationis, & lationis: vel quia communicant in vna potentia materiæ, vt priuatio, & forma in generatione, & corruptione, neutrum autem poteſt dici in creatione; neque enim ibi eſt potentia, neque aliquid eiuſdem generis, quod præſupponatur creationi, ergo non eſt ibi motus neque mutatio.

q. 3 de pot. a. 2. c. p. p q. 45 a. 2. ad 2. 2 c. g. c. 17. Reſpondeo dicendum, quod in qualibet mutatione requiritur quod ſit aliquid idem commune vtrique mutationis termino, ſi enim termini mutationis oppoſiti in nullo eodem conuenirent, non poſſet vocari tranſitus de vno in alterum, nomine enim mutationis, & tranſitus deſignatur aliquid idem aliter ſe habere nunc, & prius; & etiam ipſi mutationis termini non ſunt incontingentes, quod requiritur ad hoc, vt ſint mutationis termini, niſi in quantum referuntur ad idem; nam duo contraria ſi referantur ad idem ſubiectum, contingit ſimul eſſe. Quandoque ergo contingit, quod vtrique mutationis termino eſt vnum ſubiectum commune actu exiſtens, & tunc proprie eſt motus, ſicut accidit in alteratione, augmento, & decremento, & loci mutatione, nam in omnibus his motibus ſubiectum vnum, & idem exiſtens actu de oppoſito in oppoſitum mutatur; quandoque vero eſt idem commune ſubiectum vtrique termino, non quidem ens actu ſed ens in potentia tantum ſicut accidit in generatione, & corruptione ſimpliciter, formæ enim ſubſtantialis, & priuationis ſubiectum eſt materia prima, quæ non eſt ens actu, vnde nec generatio, nec corruptio proprie dicuntur motus, ſed mutationes quædam, quandoque vero non eſt aliquod ſubiectum commune neque actu, neque potentia exiſtens, ſed eſt idem tempus continuum, in cuius prima parte eſt vnum oppoſitum, & in ſecunda aliud, vt cum dicimus hoc fieri ex hoc id eſt poſt hoc, ſicut ex mane fit meridies, ſed hæc non proprie vocatur mutatio, ſed per ſimilitudinem, prout ipſum tempus imaginamur quaſi ſubiectum eorum, quæ in tempore aguntur. In creatione autem non eſt aliquid commune aliquo prædictorum modorum, neque enim eſt aliquod commune ſubiectū actu exiſtens, neque potentia. Tempus etiam non eſt idem, ſi loquamur de creatione vniuerſi, nam ante mundum tempus non erat. Inuenitur tamen dupliciter aliquod commune ſubiectum eſſe ſecundum imaginationem tantum, & ſecundum noſtrum modum intelligendi, primo quidem quatenus imaginamur vnum tempus commune, dum mundus non erat, & poſtquam mundus in eſſe productus eſt. Sicut enim extra vniuerſum non eſt aliqua realis magnitudo, poſſumus tamen eam imaginari, ita & ante principium mundi non fuit aliquod tempus, quamuis ſit poſſibile ipſum imaginari; & quantum ad hoc, creatio ſecundum veritatem & proprie loquendo, non habet rationem mutationis, ſed ſolum ſecundum imaginationem quandam, non proprie, ſed ſimilitudinarie. Secundo vero quatenus in creatione, per quam producitur tota ſubſtantia rei, licet non poſſit accipi aliquid idem aliter ſe habens nunc, & prius, per intellectum tamen id intelligitur prius non fuiſſe totaliter, & poſtea eſſe, & hoc etiam modo creatio dicitur mutatio, & nomine mutationis ſignificatur.

Ad primum ergo dicendum quod, quia modus ſi- pp. 45 a. 2. ad 2.
gnificandi ſequitur modum intelligendi, creatio ſignificatur per modum mutationis, & propter hoc dicitur, quod creare eſt ex nihilo facere aliquid, quamuis facere, & fieri magis in hoc conueniant, quam mutare, & mutari, quia facere, & fieri important habitudinem cauſæ ad effectum & effectus ad cauſam, ſed mutationem ex conſequenti.

Ad ſecundum dicendum, quod mutatio ſecundum ibid. & 3. de
ſuum nomen deſignat hoc eſſe poſt hoc circa aliquod por. a. 2. ad
idem, nam eſt de ratione mutationis, vt dictum eſt, 2.
quod aliquid idem ſe habeat aliter nunc, & prius, ſiue illud ſit idem ens actualiter ſe habens nunc, &
prius, vt eſt in motibus ſecundum quantitatem, & in c.
qualitatem, ſiue ſit idem ens in potentia tantum, vt eſt in mutatione ſecundum ſubſtantiam, quorum neutrum eſt in creatione, & dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod in generatione, ſe- q. 3. de por
cundum quam fit aliquid ſecundum partem ſubſtan- a. 2. ad 2.
tiæ ſuæ, eſt aliquid commune ſubiectum priuationi,
& formæ, & non eſt in actu exiſtens, & ideo ſicut in c.
proprie ibi accipitur terminus, ſic etiam, & proprie ibi accipitur tranſitus, quod in creatione non eſt, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod id, quod non ibid. ad 4.

ri,

ſimiliter ſe habet nunc, & prius, mutatur ſuppoſita conſiſtentia ſubiecti, alias non ens ſimpliciter mutaretur, quia non ens ſimpliciter non ſimiliter ſe habet nunc, & prius. neque diſſimiliter, niſi ſecundum modum intelligendi tantum, vt dictum eſt. oportet autem ad hoc, quod ſit mutatio, quod ſit realiter aliquid idem diſſimiliter ſe habens nunc, & prius, vt dictum eſt.

in c. & ad 1. & 2. Ad quintum dicendum, quod vbi eſt maior diſtantia terminorum, eſt maior mutatio, ſuppoſita identitate ſubiecti.

ad 5. ad 5. Ad ſextum dicendum, quod potentia paſſiua eſt ſubiectum mutationis, non autem actiua, & ideo quod exit de potentia paſſiua in actum mutatur, non autem quod exit de potentia actiua, & ideo non valet obiectio.

ARTICVLVS III.

Vtrum creatio ſit aliquid in creatura; & ſi eſt, quid ſit.

3 de pot. art 3 arg. p. VIdetur quod creatio non ſit aliquid reale in creatura, vt enim dicitur in lib. de cauſis, omne, quod recipitur in aliquo eſt in eo per modum recipientis, ſed actio Dei creantis recipitur ſimpliciter in non ente, quia Deus creando ex nihilo aliquid facit, ergo creatio nihil ponit reale in creatura.

arg. 2 p p. 45. art. 3. arg 2. 2. d. p q p. art. 2. arg. 5. 2 Præterea omne, quod eſt in rerum natura, aut eſt creator, aut creatura, ſed creatio non eſt creator, quia ſic eſſet ab æterno, nec etiam creatura, quia aliqua creatione crearetur, quæ etiam creatio aliqua creatione indigeret creari, & ſic in infinitum, quod eſt impoſſibile, vt patet ex 3. phyſ. t. 10. vbi dicitur, quod actionis non eſt actio in infinitum, ergo creatio non eſt aliquid reale in rerum natura.

p. p. arg. p. 3 Præterea ſicut creatio paſſiue accepta attribuitur creaturæ, ita creatio actiue accepta tribuitur creatori, ſed creatio actiue accepta non eſt aliquid in creatore, quia ſi ſic, ſequeretur, quod in Deo eſſet aliquid temporale, ergo creatio paſſiue accepta non eſt aliquid in creatura.

ibid. arg. 3 4. de pot. arg. 1 2. d. p arg. 4 4 Præterea omne quod eſt, vel eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed creatio non eſt ſubſtantia, cum neque ſit materia, neque forma, neque compoſitum, vt de facili patere poteſt; nec etiam accidens, nam cum omne accidēs ſit in ſubiecto, res creata eſſet ſubiectū creationis, & ſic idem eſſet ſubiectū creationis & terminus quod eſt impoſſibile quia ſubiectum eſt prius accidente, & conſeruat accidens, terminus autem eſt poſterior actione, & paſſione, cuius eſt terminus, & eo exiſtente ceſſat actio, & paſſio, creatio vero eſt naturaliter prior re creata, ergo creatio non eſt aliquid in rerum natura.

q. 3 de pot. arg 4. 5 Præterea ſicut ſe habet generatio ad rem generatam, ita ſe habet creatio ad rem creatam, ſed generationis ſubiectum non eſt res generata, ſed magis terminus, ſubiectum vero eius eſt materia prima, vt dicitur p. de gen. & corr. ergo nec ſubiectum creationis eſt res creata; nec poteſt dici, quod ſubiectum eius ſit materia aliqua, quia res creata non creatur ex aliqua materia, ergo creatio non habet ſubiectum aliquod, & ita non eſt accidens; conſtat autem quod non eſt ſubſtantia, ergo non eſt aliquid in rerum natura.

q. de pot. arg. 4. p. p. q. 45. 3. c. ad 2. Præterea ſi creatio eſt aliquid in rerum natura, cum non ſit mutatio, vt dictum eſt, maxime videtur eſſe relatio, nam cum actio, & paſſio conueniant in ſubſtantia motus, & differant ſolum ſecundum habitudines diuerſas, vt dicitur 3. phyſ. t. 20. & 21. oportet, quod ſubtracto motu non remaneant niſi diuerſæ habitudines in creante, & creato, ſed creatio non eſt relatio, cum in nulla ſpecie relationis contineri poſſit, ſimpliciter enim non enti, ex quo eſt creatio, ens ſimpliciter neque ſupponitur, neque æquatur, ergo creatio non eſt aliquid in rerum natura.

7 Præterea ſi creatio importat relationem entis creati ad Deum, à quo eſſe habet, cum iſta relatio ſemper maneat in creatura, non ſolum quando incipit eſſe, ſed quandiu res eſt, continue aliquid crearetur, quod videtur abſurdum, ergo creatio non eſt relatio, & ſic idem quod prius. q. de poten. arg. 6.

8 Præterea omnis relatio realiter in rebus exiſtens acquiritur ex aliquo, quod eſt diuerſum ab ipſa relatione, ſicut æqualitas a quantitate, & ſimilitudo a qualitate. Si ergo creatio ſit aliqua relatio in creatura realiter exiſtens, oportet quod differat ab eo, ex quo acquiritur relatio hoc autem eſt quod per creationem accipitur, ergo ſequitur, quod ipſa creatio non ſit per creationem accepta, & ita ſequitur, quod ſit aliquid increatum, quod eſt impoſſibile. q. de pot. arg. 7.

9 Præterea omnis mutatio reducitur ad illud genus, ad quod terminatur, ſicut alteratio ad qualitatem, & augmentum ad quantitatem, & ideo dicitur 3. phyſ. quod quot ſunt ſpecies entis, tot ſunt ſpecies motus, ſed creatio terminatur ad ſubſtantiam, nec tamen poteſt dici, quod ſit in genere ſubſtantiæ, vt ſupra dictum eſt. ergo non videtur, quod ſit aliquid ſecundum rem. ibid. a. arg. 8.

Sed contra maius eſt fieri aliquid ſecundum totam ſubſtantiam, quam ſecundum formam ſubſtantialem, vel accidentalem, ſed generatio ſimpliciter, vel ſecundum quid, qua fit aliquid ſecundum formam ſubſtantialem, vel accidentalem, eſt aliquid in generato, ergo multo magis creatio, qua fit aliquid ſecundum totam ſubſtantiam, eſt aliquid in creato. p p arg. ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod quidam dixerant creationem aliquid eſſe in rerum natura mediū inter creatorem, & creaturam, & quia medium neutrum extremorum eſt, ideo ſequebatur, quod creatio neque eſſet creator, neque creatura; ſed hoc a magiſtris reputatum eſt erroneum, cum omnis res quocunque modo exiſtens non habeat eſſe niſi à Deo, & ſic eſt creatura. Et ideo alij dixerunt, quod ipſa creatio non ponit aliquid in creatura realiter, ſed hoc etiam videtur inconueniens, nā in omnibus, quæ ſecundum reſpectum ad inuicem referuntur, quorum vnum ab altero dependet, & non è conuerſo, in eo, quod ab altero dependet, relatio realiter inuenitur, in altero vero ſecundum rationem tantum, ſicut patet in ſcientia, & ſcibili, vt dicit Philoſophus in 5. met. t. 20. creatorem, dependet autem creatura à creatore, & non è conuerſo; vnde oportet quod relatio, qua creatura ad creatorem refertur, ſit realis, ſed in Deo eſt relatio ſecundum rationem tantum, & ideo dicendum eſt quod creatio poteſt ſumi actiue, & paſſiue, ſi ſumatur actiue, ſic deſignat Dei actionem; quæ eſt eius eſſentia, cum relatione ad creaturam, quæ non eſt realis relatio, ſed ſecundum rationem tantum, Deus enim non agit actione media inter ipſum, & effectum, ſed eius actio conſideratur ex parte Dei, vna eſt, & realiter eadem cum eius potentia, & eſſentia, (ad diſtinctionem actionis creaturæ, quæ realiter differt ab ipſa,) licet ſit multiplex, conſiderata ex parte effectus, ex parte cuius etiam dicitur quod Deus intenſius, vel minus intenſe opera- q 3. de pot. a. 3. c. Tab. v. Action. t. 3. 4. 7.

q p. de pot. ar. 2 c & q. 7. art. p ad 4.

tur. ſi autem accipiatur paſſiue, creatio ponit aliquid in creato ſecundum relationem tantum, quia quod creatur non fit per motum, vel mutationem, quod enim fit per motum, vel mutationem, fit ex aliquo præexiſtenti, vt contingit in productionibus particularibus aliquorum entium, non autem in productione totius eſſe à cauſa vniuerſali omnium entium, quæ eſt Deus, Deus enim creando produxit res ſine motu, ſubtracto autem motu ab actione, & paſſione, nihil, remanet niſi relatio, vt dictum eſt. Vnde relinquitur quod creatio in creatura non ſit niſi relatio quædam ad creatorem, vt ad principium ſui eſſe, ſicut in paſſione, quæ eſt cum motu, importatur relatio ad principium motus.

p p. q 45. art 3. c.

t de pot. art. ad p.

Ad primum ergo dicendum, quod in creatione non ens non ſe habet ſicut recipiens diuinam actionem, ſed id, quod creatum eſt.

ad 1 p p. ad p. & 2.

Ad ſecundum dicendũ quod creatio actiuè accepta ſignificat diuinam actionem quæ eſt eius eſſentia, cũ quadam relatione in ea intellecta ad creaturam, quæ eſt rationis, & ſic eſt quid increatum: accepta vero paſſiue, ſicut dictum eſt, realiter relatio quædam eſt ſignificata per modum mutationis, ratione nouitatis, vel inceptionis importatæ, quod præter dicta, ſic etiam patet: nam in omni vera mutatione, & motu inuenitur duplex proceſſus, vnus ab vno termino motus in alium, ſicut ab albedine in nigredinẽ, alius ab agente in patiens, ſicut a faciente in factum, ſed hi proceſſus non ſimiliter ſe habent in ipſo moueri, & in termino motus, nam in ipſo moueri id, quod mouetur, recedit ab vno termino motus, & accedit ad alterum, quod non eſt in termino motus, vt patet in eo quod mouetur de albedine in nigredinem quia in ipſo termino motus iam non accedit ad nigredinem, ſed incipit eſſe nigrum: ſimiliter dum eſt in ipſo moueri patiens, vel factum, tranſmutatur ab agente, cũ autem eſt in termino motus, non vlterius tranſmutatur ab agente, ſed conſequitur factum quandam relationem ad agentem, prout habet eſſe ab ipſo, & prout eſt ei ſimile quoquo modo, ſicut in termino generationis humanæ conſequitur natos filiationem Creatio autem, ſicut dictum eſt, non poteſt accipi, vt moueri, quod eſt ante terminum motus, ſed accipitur vt in facto eſſe, vnde in ipſa creatione non importatur aliquis acceſſus ad eſſe, nec tranſmutatio ad creantem, ſed ſolummodo inceptio eſſendi, & relatio ad creatorem, a quo eſſe habet, & ſic creatio nihil aliud eſt realiter, quam relatio realis ad Deum, cum nouitate eſſendi, quæ relatio creatura quædam eſt accepto communiter nomine creaturæ pro omni eo, quod eſt a Deo. Neque oportet procedere in infinitum, quia creationis relatio non refertur ad Deum alia relatione reali, ſed ſe ipſa, nihil enim quod eſt per eſſentiam relatio, ſeu nulla relatio realis, cum hoc ipſo quod eſt, ad aliquid dicatur, refertur per aliquam relationem realem, ſed per ſe ipſam, vel certe per relationem rationis, quam non eſt abſurdum, vel impoſſibile multiplicari in infinitum. Si vero nomen creaturæ accipiamus magis ſtricte pro eo tantum, quod ſubſiſtit, quod proprie fit, & creatur, ſicut proprie habet eſſe, tunc relatio prædicta non eſt quoddam creatum, ſed concreatum, ſicut nec eſt ens proprie loquendo, ſed inhærens, & ſimile eſt de omnibus accidentibus.

3. de pot. a. 3. c.

2. d. ad 5. 3. de pot. a. 3. ad 2.

ad præced. pp. ad p.

Ad tertium dicendum, quod creatio actiue ſignificata, vt dictum eſt, ſignificat actionem diuinam, quæ eſt eius eſſentia, cum relatione rationis ad creaturam; nam relatio creaturæ ad Deum eſt relatio realis.

3 de pot. ad 3. art. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod illa relatio, quæ eſt creatio paſſiua, eſt accidens, & ſecundum ſuum eſſe conſiderata, prout inhæret ſubiecto, poſterius eſt quam res creata, ſicut accidens ſubiecto, intellectu, & natura poſterius eſt, quamuis nõ ſit tale accidens, quod cauſatur ex principiis ſubiecti; ſi vero conſideretur ſecundum ſuam rationem, prout ex actione agentis innaſcitur prædicta relatio, ſic eſt quodammodo prior ſubiecto ſicut & ipſa diuina actio, quæ eſt eius cauſa proxima, quam ipſa immediate ſequitur. Vel dic. quod creationis ſecundum quod ſignificatur vt mutatio creatura eſt terminus ſed ſecundum quod vere eſt relatio, creatura eſt eius ſubiectum, & prius ea in eſſe, ſicut ſubiectum accidente, ſed habet quandam rationem prioritatis ex parte obiecti ad quod dicitur quod eſt principium creaturæ. p. p. ad 3.

Ad quintum dicendum, quod in generatione & eſt mutatio, & relatio, qua refertur genitum ad generans, ratione ergo mutationis non habet pro ſubiecto ipſum generatum, ſed eius materiam, ſed ratione relationis habet ſubiectum ipſum generatum In creatione vero eſt relatio ſed non mutatio proprie, vt dictum eſt, & ideo non eſt ſimile. t de pot. ad 4.

Ad ſextum dicendum, quod relatio prædicta non eſt intelligenda entis ad non ens, quia talis relatio non poteſt eſſe realis, vt Auct. dicit, ſed eſt entis creati ad creatorem, vnde patet, quod eſt relatio ſuppoſitionis. art præced. 1. de pot. ad 3.

Ad ſeptimum dicendum, quod creatio paſſiue accepta importat relationem, & habitudinem creaturæ ad creatorem cum quadam nouitate eſſendi, ſeu inceptione; vnde non oportet, quod res quandocunque eſt, creetur, licet ſemper referatur ad Deum. Quamuis non eſſet inconueniens dicere, quod ſicut aer, quamdiu lucet, illuminatur a Sole, ita creatura quamdiu habet eſſe, fiat a Deo, vt etiam Auguſt. dicit ſuper Gen. ad litt ſed in hoc non eſt diuerſitas, niſi ſecundum nomen, prout nomen creationis poteſt accipi cum nouitate, vel ſine nouitate eſſendi. ibid ad 6. pp. ad 3.

Ad octauum dicendum, quod id, ex quo acquiritur relatio creationis, principaliter eſt res ſubſiſtens, a qua differt ipſa creationis relatio, quæ & ipſa creatura eſt, & non principaliter, ſed quaſi ſecundario, ſicut quid concreatum. t ad pot. ad 7.

Ad nonum dicendum quod motus reducitur ad genus ſui termini, in quantum proceditur de potentia in actum, nam in ipſo motu terminus motus eſt in potentia, & potentia, & actus reducuntur ad idem genus. In creatione autem non eſt exitus de potentia in actum, & ideo non eſt ſimile. ibid ad 8.

ARTICVLVS IV.

Vtrum Deus poſsit aliquid creare.

Videtur quod Deus non poſſit aliquid creare. Quia ſecundum Philoſophum 8. phyſ. t. 34. antiqui Philoſophi acceperunt, vt communem conceptionem animi, ex nihilo nihil fieri, ſed potentia Dei non ſe extendit ad contraria primorum principiorum, vt pote quod Deus faciat quod totum non ſit maius ſua parte, vel quod affirmatio, & negatio ſint ſimul vera, ergo Deus non poteſt aliquid ex nihilo facere vel creare. p p. 45 a. 2. arg. p. q. 1. de pot. a. p. arg. p.

2 Præterea quod factum eſt, neceſſe eſt aliquando fieri, ſed non poteſt dici, quod illud, quod creatur, ſimul fiat, & factum ſit, quia in permanentibus quod fit, non eſt, quod autem factum eſt, iam eſt, ſimul ergo aliquid eſſet, & non eſſet, ergo ſi aliquid arg. 2. p. p. de pot. art. arg 11 2 d. q p art. 2. arg 3.

fit fieri eius præcedit factum eſſe. ſed hoc non poteſt eſſe, niſi prius exiſtat ſubiectum, in quo ſuſtenteтur ipſum fieri, ergo impoſſibile eſt aliquid fieri a Deo ex nihilo, & conſequenter creari.

p.p arg. 4 q. 3. de pot. art. p arg. 3. 3 Præterea. Infinitam diſtantiam non eſt pertranſire, ſed inter ens, & nihil, eſt infinita diſtantia, quod ex hoc patet, quia quanto potentia eſt minus diſpoſita ad actum, tanto magis ab actu diſtat, vnde ſi omnino potentia ſubtrahatur, erit infinita diſtantia, ergo impoſſibile eſt, quod aliquid tranſeat de ſimpliciter non ente ad ens, & per conſequens aliquid ex nihilo fieri.

1. d p. q. p. a. 1. arg p. 4 Præterea. Omne, quod fit, poſſibile erat prius fieri, quia ſi non poſſibile erat fieri, erat neceſſe non fieri, ab æquipollenti, & ita factum non eſſet, ſed quidquid poſſibile eſt fieri, vel moueri, eſt poſſibile per potentiam paſſiuam, quæ cum non ſit ens per ſe exiſtens, oportet quod ſit in aliquo ente, quod eſt in potentia, ſed nihil eſt ens in potentia ad aliquid, quin etiam ad aliquid ſit in actu, ergo omne, quod fit, fit ex aliquo ente in actu præexiſtente, ſed nullum tale creatur, quia creare eſt ex nihilo aliquid facere, vt dictum eſt, ergo nihil a Deo creari poteſt.

q. de pot. a. 1 p. arg 5. 5 Præterea. In rebus inuenitur diuerſitas, prout vna res eſt alia perfectior, huius autem diuerſitatis cauſa non eſt ex parte Dei, qui eſt vnus, & ſimplex, ergo oportet huius diuerſitatis cauſam aſſignare ex parte materiæ, ergo oportet ponere res factas ex materia, & non ex nihilo.

ibi. arg. 14. 6 Præterea non poteſt eſſe idem perfectionis, & imperfectionis principium, in rebus autem imperfectio inuenitur, cum rerum quædam aliis potiores ſint, quod contingere non poteſt, niſi per internam imperfectionem. cum ergo perfectionis principium ſit Deus, oportebit imperfectionem, in aliud principium referre, ſed non niſi in materiam, ergo oportet res ex aliqua materia eſſe factas, & non ex nihilo.

arg 17. 7 Præterea ei, quod fit, faciens dat eſſe, ſi ergo Deus facit aliquid ex nihilo. Deus alicui dat eſſe, aut ergo eſt aliquid recipiens eſſe, aut nihil; ergo nihil conſtituitur in eſſe per illam actionem, & ſic non fit aliquid, ſi autem eſt aliquid recipiens eſſe, hoc erit aliud ab eo, quod eſt Deus, quia non eſt idem recipiens, & receptum, ergo Deus facit ex aliquo præexiſtente, & ita non ex nihilo.

1. c. g. c. 16. Sed contra eſt, quod vnaquæque materia per formam ſuperinductam contrahitur ad aliquam ſpeciem, vnde operari ex materia præiacente, ſuperinducendo formam quocunque modo, eſt agentis ad aliquam determinatam ſpeciem, tale autem agens eſt agens particulare, cauſæ enim cauſatis proportionales ſunt, ergo agens requirens ex neceſſitate materiam præiacentem, ex qua operatur, eſt agens particulare, ſed Deus eſt agens, ſicut cauſa vniuerſalis eſſendi, ergo ipſe in ſua actione materiam præiacentem non requirit, & ſic poterit creare.

ibid. 2 Præterea quanto aliquis effectus eſt vniuerſalior, tanto habet propriam cauſam altiorem, quia quanto cauſa eſt altior, tanto ad plura virtus eius extenditur, eſſe autem eſt vniuerſalius quam moueri, ſunt enim quædam entium immobilia, vt etiam Philoſophi tradunt, vt lapides, & huiuſmodi, oportet ergo quod ſupra cauſam, quæ non agit, niſi mouẽdo, & tranſmutando, ſit illa cauſa, quæ eſt primum eſſendi principium, puta Deus. ergo Deus non agit tantùm mouendo, & tranſmutando, ſed omne, quod non poteſt producere res in eſſe, niſi ex materia præiacente, agit ſolum mouendo, & tranſmutando, ergo cum Deus non tantum agat mouendo, poterit producere res ſine materia præiacente, & ſic creare.

3 Præterea agere tantum per motum, & mutationem, non competit vniuerſali cauſæ eius, quod eſt eſſe, non enim per motum, & mutationem fit ens ex non ente ſimpliciter, ſed ens hoc ex non ente hoc, ſed Deus eſt vniuerſale eſſendi principium. ergo non ei competit tantum agere per motum, & mutationem, ergo neque etiam illi competet indigere præiacenti materia, ad aliquid agendum, vnde poterit creare. ibid.

4 Præterea quicunque facit aliquid ex aliquo, illud, ex quo facit, præſupponitur eius actioni, & non producitur per ipſam actionem, ſicut artifex operatur ex ligno, & ære. quæ per artis actionem non cauſantur, ſed per actionem naturæ, quin & ipſa natura cauſat res naturales quantum ad formam, ſed præſuppomit materiam, ſi ergo Deus non ageret niſi ex aliquo præſuppoſito, ſequeretur, quod illud præſuppoſitum non eſſet cauſatum ab ipſo; ſed nihil poteſt eſſe in entibus, quod non ſit a Deo, qui eſt cauſa vniuerſalis totius eſſe, ergo neceſſe eſt dicere, quod Deus poteſt aliquid ex nihilo facere, atque adeo creare. p. p. 45. a. 2. c

Reſpondeo dicendum, quod Deum poſſe aliquid creare, non ſolum fides docet, iuxta illud Gen. primo, in principio creauit Deus cœlum, & terram, ſed etiã ratio demonſtrat. Ad cuius euidentiam ſciendum eſt, quod omne agens agit ſecundum quod eſt actu, vnde oportet, quod per illum modum actio alicui agenti attribuatur, quo conuenit ei eſſe in actu. res autem particularis eſt particulariter in acto, & hoc dupliciter primo ex comparatione ſui, quia non tota ſua ſubſtantia eſt actus, cum huiuſmodi res ſint compoſitæ ex materia, & forma; & inde eſt, quod res naturalis non agit ſecundum ſe totam, ſed agit per formam ſuam per quam eſt in actu. Secundo in comparatione ad ea, quæ ſunt in acto, nam in nulla re naturali includuntur actus, & perfectiones omnium eorũ, quæ ſunt in actu, ſed quælibet illarum habet actum determinatum ad vnum genus, & ad vnam ſpeciem; & inde eſt, quod nulla earum eſt actiua entis, ſecundum quod eſt ens, ſed huius entis, ſecundum quod eſt hoc ens determinatum in hac, vel illa ſpecie, nam agens agit ſibi ſimile, & ideo agens naturale non producit ſimpliciter ens, ſed ens præexiſtens, & determinatum ad hoc, vel ad illud, puta ad ſpeciem ignis, vel ad albedinem, vel ad aliquid huiuſmodi, & propter hoc agens naturale agit mouendo, & ideo requirit materiam, quæ ſit ſubiectum mutationis, vel motus; & propter hoc non poteſt aliquid ex nihilo facere; Deus autem è contrario eſt totaliter actus, & in comparatione ſui, quia eſt actus purus non habens potentiam permixtã, & in comparatione rerum, quæ ſunt in actu, quia in eo eſt omnium entium origo, vnde per ſuam actionem producit totum ens ſubſiſtens, nullo præſuppoſito, vt pote quia eſt totius eſſe principium, & ſecundum ſe totum, & propter hoc ex nihilo aliquid facere poteſt. & hæc eius actio vocatur creatio; & inde eſt, quod in lib. de cauſis dicitur, quod eſſe entis eſt per creationem, viuere vero, & cætera huiuſmodi per informationem, cauſalitates enim entis abſolute reducuntur in primam cauſam vniuerſalem, cauſalitas vero aliorum, quę ad eſſe ſuperadduntur, vel quibus eſſe ſpecificatur, pertinet ad cauſas ſecundas, quæ agunt per informationem, quaſi ſuppoſito effectu cauſæ vniuerſalis, & inde etiã eſt, quod nulla res dat eſſe, niſi in quantum eſt in ea participatio diuinæ virtutis; propter quod etiam dicitur in lib. de cauſis, quod anima nobilis habet operationem diuinam, in quantum dat eſſe. q. de pot. art. p. c.

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui Philoſophi non conſiderauerunt niſi emanationẽ effectuum p. p. ad p. q. de pot. ad p.

particularium à cauſis particulatibus, quas neceſſe eſt præſupponere aliquid in ſua actione; nam cum agant per motum, oportet eſſe aliquod ſobiectum murationis, vel motus, & ſecundum hoc erat eorum communis opinio. ex nihilo nihil fieri, ſed tamen hoc locum non habet in prima emanatione ab vniuerſali rerum principio, & in agente ſupernaturali.

p.p.ad 3.a.d. ad 1.q.de pot.ad 11. Ad ſecundum dicendum, quod in bis, quę fiunt cũ motu, prius eſt fieri, quã factum eſſe, in his vero, quæ fiunt ſine motu, ſimul eſt fieri & factũ eſſe, ſiue talis factio ſit terminos motus, ſicut illuminatio: nã ſimul aliquid illuminatur & illuminatũ eſt, ſiue non ſit terminus motus, ſicut ſimul formatur verbum in corde, & formatum eſt; & in bis, quod ſit, eſt cum dicitur fieri, ſed ſignificatur ab alio eſſe, & prius non fuiſſe: vnde cum creatio ſit ſine motu, ſimul aliquid creatur, & creatum eſt. Vel dic, quod id, quod fit ex nihilo, dicitur fieri, quando factum eſt, non ſecundum motum. qui eſt ab vno termino in alterum, ſed ſecundum effluxum ab agente in factum, hæc enim duo in generatione naturali inueniuntur, ſcilicet tranſitus de vno termino in alterum, ſed ſecundum effluxum ab agente in factum.

q de pot. ad,

p p.ad 4. Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procedit ex falſa imaginatione, ac ſi ſit aliquod infinitum medium inter nihilum, & ens, quod patet eſſe falſum, procedit autem hæc falſa imaginatio ex eo, quod creatio ſignificatur vt quædam mutatio inter duas terminos.

a.d.p.ad p. Ad quartum dicendum, quod ſecundum Auicennam duplex eſt agens, quoddam naturale, quod eſt agens per motum, & quoddam diuinum, quod eſt dans eſſe, vt dictum eſt: & ſimiliter oportet accipere duplex actum, vel factum, quoddam per motum agentis naturalis, & omne tale fieri oportet quod præcedat tempore potentia non tantum actiua, ſed etiam paſſiua. quia motus eſt actus exiſtentis in potentia: quoddam vero eſt factum, in quantum recipit eſſe ab agente diuino ſine motu, & ſi iſtud factum ſit nouum, oportet quod præcedat eſſe eius natura, & duratione potentia actiua, & non paſſiua. & ab actiua potentia tale factum dicitur poſſibile fieri, ſi autem non ſit nouum, tunc potentia actiua non præcedit duratione, ſed natura.

q.de pot. ad 9.c.a. Ad quintum dicendum, quod Deus non producit res ex neceſſitate naturæ, ſed ex ordine ſuæ ſapientiæ, & ideo diuerſitas rerum non oportet quod ſit ex materia, ſed ex ordine diuinæ ſapientiæ, quæ ad complementum vniuerſi diuerſas naturas inſtituit.

ad 14. Ad ſextum dicendum, quod non oportet, ſi duarum creaturarum eſt aliqua dignior, quod minus digna habeat aliquam imperfectionem, nam imperfectio deſignat carentiam, alicuius, quod natum eſt haberi, vel debet haberi, vnde & in gloria quamuis vnus ſanctorum alium excedat nullus tamen imperfectus erit. Si tamen aliqua imperfectio in creaturis ſit, non oportet quod ſit ex Deo, neque ex materia, ſed in quantum creatum eſt ex nihilo.

ad 17. Ad ſeptimum dicendum, quod Deus ſimul dans eſſe producit id, quod eſſe recipit, & ſic non oportet quod agat ex aliquo præexiſtente.

ARTICVLVS V

Vtrum ſolius Dei ſit creare.

p.4.45.a.5. arg. p. VIdetur quod non ſolius Dei ſit creare, quia ſecundum Philoſophum 2. de an. t. 34. perfectũ eſt, quod poteſt ſibi ſimile facere, ſed creaturæ immateriales ſunt perfectiores creaturis materialibus, quæ faciunt ſibi ſimilia, ignis enim generat ignem. & homo hominem, ergo ſubſtantia immaterialis poteſt facere ſubſtantiam ſibi ſimilem, ſed ſubſtantia immaterialis non poteſt fieri, niſi per creationem, cum non habeat materiam, ex qua fiat; ergo aliqua creatura poteſt creare.

2 Præterea quanto maior eſt reſiſtentia ex parte facti, tanto maior virtus requiritur in faciente, ſed plus reſiſtit contrarium, quam nihil, ergo maioris virtutis eſt aliquid facere ex contrario, quod tamen creatura facit quam aliquid facere ex nihilo, multo magis igitur creatura hoc facere poteſt. arg. 2.

3 Præterea virtus facientis conſideratur ſecundum menſuram eius, quod ſit, ſed ens creatum eſt finitum, vt ſupra probatum eſt, ergo ad producendum per creationem aliquid non requiritur niſi virtus finita, ſed habere virtutem finitam non eſt contra rationem creaturæ, ergo non eſt impoſſibile creaturam creare. arg. 3.

4 Præterea in cauſatum cauſæ ſecundæ nonquã agit cauſa prima, niſi ſecundum quod agit in ipſa cauſa ſecunda agente, ſed Deus qui eſt cauſa prima omnium rerum, cuiuſlibet rei creator eſt; ergo & quælibet cauſa ſecunda in qua Deus operando creat, creatrix dici debet, & ſic creare non tantum conueniet Deo. 3 d.p q.3.a. 3.arg 3.

5 Præterea plus Deus poteſt facere, quam homo poſſit intelligere, quia non eſt impoſſibile apud Deũ omne verbum, vt dicitur Luc. p. ſed quidam Philoſophi poſuerunt in aliquibus creaturis potentiam creãdi, ſicut Auic. qui dicit, quod intelligentia prima producit ſecundam, & ſic deinceps, ergo poteſt Deus hoc creaturæ communicare. 4.d 5.q p.a. 1. quæſt. 3. arg 4.

6 Præterea nihil potentiæ diuinæ abſolute acceptæ ſubtrahendũ eſt, quod in ſe contradictionẽ non implicat, vel defectum, ſed quod aliqua creatura poſſit creare, nullam contradictionem implicat, vt videtur, neque in aliquam defectum ſonat, imo magis in perfectionem diuinam, ergo. 4 d 5 q p a 3. quæſt 3. arg. 2.

7 Præterea cum formæ ſubſtantiales non generentur, eo quod ſolum compoſitum generetur, vt probat Philoſophus in 7. met non poſſunt deduci in eſſe niſi per creationem, ſed natura creata diſponit materiam ad formam; ergo miniſterio aliquid operatur ad creationem, & ſic communicari a Deo poteſt creaturæ, quod poſſit creare ſaltem inſtrumentaliter & miniſterialiter. q.3. de pot. a.4.arg 7.

8 Præterea Sacramenta ſunt phyſica cauſa inſtrumentalis gratiæ, ſed gratia creatur, cum a ſolo Deo produci poſſit, & ex quo eſt qualitas ſupernaturalis, excedat virtutem cauſæ naturalis, ergo ſaltem inſtrumentaliter poteſt creatura aliquid creare. 3.p.q 60.

Sed contra Nihil agit niſi ſecundum quod eſt actu, ſed creaturæ communicari non poteſt, quod ſit actus purus; ergo non poteſt illi communicari quod agat ſe tota, ergo neque quod agat totum, quod eſt in re, quod eſt creaa. arg. 3. ſed cont.

2 Præterea. Si creatura poteſt aliquid creare, vel illud facit virtute propria, vel virtute Dei, vt eius inſtrumentum. ſed neutrum dici poteſt, non primom, quia productio vniuerſaliſſimi effectus debet tribui vniuerſaliſſimæ cauſæ, ſed vniuerſaliſſimus effectus eſt ipſum eſſe abſolutè, non hoc, vel illud, & vniuerſaliſſima cauſa eſt Deus; ergo productio ipſius eſſe abſolute quæ eſt creatio, eſt ſolius Dei, neque ſecundum, quia cauſa ſecunda inſtrumentalis non participat actionem cauſæ primæ ſuperioris, niſi in quantum per aliquid ſibi proprium, diſpoſitiuè operatur P.P.q.45.a. 5.c.

ad

Digitized by Google

ad effectum principalis agentis, quia alioqui, ſi nihil ageret ſecundum ſibi proprium, fruſtra adhiberetur ad agendum, & non oporteret eſſe determinata inſtrumenta determinatarum actionum; & patet inductione, quia ſecuris ſcindendo lignum, quod habet ex proprietate ſuæ formæ, producit ſcamni formam, quæ eſt effectus proprius principalis agentis, ſed nullum agens ſecundum poteſt aliquid diſpoſitiuè operari ad effectum Dei creantis, quia eſſe abſolute, quod eſt proprius effectus creantis, omnibus aliis præſupponitur, & quia creatio cum non ſit ex aliquo excludit omne diſponibile, ergo nulla creatura poteſt eſſe cauſa inſtrumentalis ad creandum.

1.d.q.1.q.p. 163. Reſpondeo dicendum, quod cum de ratione creationis ſit, vt non præexiſtat aliquid ſibi ad minus ſecundum naturæ ordinem, hoc poteſt dupliciter cõtingere; vno modo ita, quod excludatur omne præexiſtens, tum ex parte agentis, tum ex parte facti, vt ſcilicet creatio dicatur, quando nec agens agit virtute alicuius prioris agentis, quia omnium eius actio non firmatur ſuper actione alicuius cauſæ præcedentis, nec factum eſt ex aliqua præexiſtente materia, quomodo creatio proprie ſumitur, & hoc modo nulli creaturæ poteſt communicari, quod poſſit creare, quia talis creatio eſt actio tantum cauſæ primæ. Vnde ſicut non poteſt communicari alicui creaturæ, quod ſit cauſa prima, ita non poteſt illi communicari, quod ſit creans, & ſimiliter potentia ſic creandi ſpectat ad potentiam auctoritatis in creando, quæ ſolius Dei eſt propria. Alio modo, quod excludat præexiſtens ex parte facti, ſed non ex parte agentis, vt ſcilicet dicatur creatio minus proprie, quando aliquod agens virtute prioris agentis, atque adeo vt eius inſtrumentum, vel ex non præſuppoſita materia aliquem effectum, vel certè aliquid producat, cui non præexiſtit aliquid in re, quod eſt eſſe; Vt enim dictum eſt ex lib. de cauſis prima rerum creatarum eſt eſſe, & ibidem dicitur, quod eſſe eſt per creationem, & aliæ perfectiones ſuperadditæ ſunt per informationem, & in compoſitis præcipue illud eſſe, quod eſt primæ partis ſcilicet materiæ, & hoc modo

p. p. q. 45. a. 5. c. accipiendo creationem neque etiam poteſt communicari creaturæ poſſe inſtrumentaliter creare, ſi inſtrumentum proprie ſumatur, cuiuſmodi communiter eſt inſtrumentum naturale, & artificiale, quæ habent actionem præuiam ad effectum principalis agẽtis, & ſuppoſito modo operandi Dei ſecundum ſuauẽ prouidentiam accommodantem ſe modo agendi cauſæ naturalis. poteſt autem inſtrumentaliter creare aliquem effectum, vel aliquod eſſe ſimplex, vel materiam, ſi ſumatur inſtrumẽtum abſolute, & ſimpliciter, & ſi conſideretur abſoluta potentia Dei. Ad cuius manifeſtationem ſciendum, quod dupliciter ſumi poteſt inſtrumentum, vno modo proprie, cuiuſmodi communiter eſt inſtrumentum naturale, & artificiale, quæ communiter ſecũdum propriam actionem præuiam ad effectum principalis agentis habent aliquam ſimilitudinem & proportionem naturalem cum illo, propter quam Deus hoc potius inſtrumentum aſſumit, quam aliud, cum enim Deus ſecundum ſuauem ſuam prouidentiam accommodet ſe modo agendi cauſæ naturalis regulariter aſſumit inſtrumẽta, quæ habent talem actionem præuiam, vt videre eſt in Sacramentis vtitur enim in Baptiſmo ablutione aquæ ad gratiam producendam, quia habet ſimi-

3. p. 62. a. 1. p. c. & ad 2. 4. d. p. q. p. a. 4. quæſt. p. c. 3. p. 9. ho. 2. p. p. p. q. 45. a. 5. c.

litudinem cum effectu gratiæ Baptiſmi, & ſic de aliis Sacramentis, quorũ modus concorrendi ad producendam gratiã optime explicatur ex ſimilitudine inſtrumenti naturalis, & artificialis, vnde Aug. dicit quod aqua Baptiſmi corpus tangit, & cor abluit, & alibi ex eius doctrina colligitur, quod ſi Sacramenta non haberent ſecundum proprias actiones naturales proportionem naturalem cum effectu gratiæ, non eſſent Sacramenta, & ſi hoc modo accipiatur inſtrumentum, non poteſt creatura etiam inſtrumentaliter creare ad modum inſtrumenti naturalis, & artificialis, & ſuppoſito modo operandi Dei ſecundum ſuauem prouidentiam accomodantem ſe communi modo agendi naturali: hæc enim inſtrumenta, cum inclinent ad determinatos, & particulares effectus, non fruſtra adhibentur ad effectus producendos; & cum habeant proprias actiones, exigũt aliquod ſubiectum præexiſtens, in quod illas exerceant, quod in creatione non requiritur. Alio modo poteſt accipi 4. d. 8 q. 5. a. 3 ad 4.
inſtrumentum minus proprie pro omni eo, quo Deus vti poteſt ſecundum potentiam obedientialem, quæ illi ineſt vel ad aliquid recipiendum, vel ad aliquid agendum: ſicut enim nulla creatura poteſt agere ea, quæ ſunt ſupra naturam quaſi principale agens, ita poteſt agere vt agens inſtrumentale a virtute increata motum; quia ſicut creaturæ ineſt obedientię potẽtia, vt ea fiat quidquid creator diſpoſuerit, ita etiam, 1. p. q. 78. a.
vt ea mediante fiat, quod eſt ratio inſtrumenti, quo 4. 4. d. 8 q. 3.
modo verba conſecrationis vt inſtrumenta Dei, cõ a. 4.
uertunt ſubſtantiam panis in Corpus Chriſti. Similiter dæmones vt inſtrumenta Dei potuiſſent conuer- ib. de malo
tere vxorem Loth in ſtatuam Salis, & omnes ſpiritus 1 q. ad 13.
Angelici boni, ſeu creatura ſpiritualis poteſt non ſo- q. 6 de pot.
lum precibus impetrando vel applicando actiua paſ- a. 4. c.
ſiuis, atque adeo ſua naturali virtute materiam diſponendo, ſed etiam inſtrumentaliter, & poteſtatiue coagendo mirabiles effectus producere, ac miracula facere, vt docet S. Gregorius in 2. Dial. quod mirum non eſt nam ſi corporali creatura vtitur inſtrumentaliter Deus ad ſpirituũ iuſtificationem, vt in Sacramentis patet, ſimiliter poterit vti ſpirituali creatura inſtrumentaliter ad faciendum mirabiles effectus in natura corporali, quamquam ſi ſumatur etiam inſtrumentum naturale abſolute, & ſimpliciter, nõ neceſſario requirit actionem propriam præuiã effectui op. 43. c. 6.
principalis agentis, licet vt dictum eſt, cõmuniter il- quol. 8. a. 1.
lam habeat, quia phantaſma eſt inſtrumentum natu- 2. de ver. 2.
rale animæ, & intellectus agentis in productione ſpe- 6 ad p. & 7.
ciei intelligibilis, & tamen non habet actionẽ pręuiã & 8.
ad talem productionem; & potentia generatiua eſt inſtrumentum animæ ad productionem formæ viuentis, & tamen non habet actionem vllam pręuiam ad illam, vt manifeſte patet. Vnde ſimpliciter, & abſolute ſicut ſolius Dei proprium eſt authoritatiue creare ita ſimpliciter, & abſolute dici poteſt, quod creaturæ communicari poteſt, quod inſtrumentaliter creet. Soluenda tamen ſunt argumenta vtriuſque partis, nam priora videntur probare, non eſſe ſolius Dei authoritatiue, atque adeo proprie creare. poſteriora vero non poſſe creaturam quomodocunque creare, etiam inſtrumentaliter.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquod perfectum participans aliquam naturam facit ſibi ſimile, p. p. ad p.
non quidem producendo abſolute illam naturam, ſed applicando eã ad aliquid, non enim hic homo poteſt eſſe cauſa naturæ humanæ abſolute, quia ſic eſſet cauſa ſui ipſius ſed eſt cauſa quod natura humana ſit in hoc homine generato, & ſic præſupponit in ſua actione determinatam materiam, per quam eſt hic homo. ſed ſicut hic homo participat humanam naturam, ita quodcunque ens creatum participat, vt ita dixerim, naturam eſſendi, quia ſolus Deus eſt ſuum eſſe, vt dictum eſt Nullum igitur ens creatum poteſt producere aliquod ens abſolute, niſi inquantum eſſe cauſat in hoc, & ſic oportet quod pręintelligatur id, per quod aliquid eſt hoc, actioni, qua facit ſibi ſimile. In ſubſtantia autem immateriali non poteſt

præintelligi aliquid, per quod ſit hęc qoia eſt hęc per ſuam formam, per quam haber eſſe, cum ſit formæ ſubſiſtena, igitur ſubſtantia immaterialis non poteſt prodcere aliam ſubſtanriam immarerialem ſibi ſimilem, quantum ad eſſe eius, ſed quantum ad perfectionem aliquam ſuperadditam, ſicut ſi dicamus, quod ſuperior Angelus illuminat inferiorem, vt Dion. dicit, ſecundum quem modum eriam in cœleſtibus eſt paternitas, vt ex verbis Apoſtoli pater Eph. 3. ex quo omnis patetnitas in cælo, & in terra nominatur, & ex hoe etiam euidenter apparer, qnod nullum creatum poteſt cauſare aliquid, niſi præſuppoſito aliquo, qood tepugnat rationi creationis.

ad 2. Ad ſecundom dicendum, quod ex contrariis fit aliquid per accidens, vt dicitur p. phyſ. t. 48. per ſe auteni fit aliqnid ex ſubiecto, quod eſt in potentia, Contrarium igitur reſiſtit agenti, inquanrum impedit potenriam ab actu, in quem agens inteodit teducere mareriam; ſicut ignis intendit teducere aquam in actū ſibi ſimilom, ſed impeditur per formam, & diſpoſitiones contrarias, quibus quaſi ligatur porenria, ne teducarur in actum, & quanto magis fuerit potentia ligata, tanto requiritur maior virtus in agente ad reducendam mareriam in actum. Vnde multo maior potentia requiritut in agente, ſi nulla potentia præexiſtar; ſic ergo pater, quod mulro maioris virtutia eſt facere aliquid ex nihilo, quam ex contrario.

ad 3. Ad tertium dicendum, qood virtus facientis non ſolom conſideratut ex ſubſtantia facti, ſed etiam ex modo faciendi; maior enim calor non ſolum magis, ſed etiam citius calefacit, quamuis igitur creare aliquem effectum finitum non demonſtret potentiam infinitam, tamen cteare ipſum ex nihilo, demonſtrat potentiam infinitam, quod cx prædictis patet; ſi enim tanto maior virtus requiritut in agente, quanto potentia eſt magis remota ab actu, oporret quod virtus agenris ex nulla præſuppoſita potentia, quale agens eſt [illegible]ans, ſit infinita, quia nulla proportio eſt nullius potentiæ ad aliquam potentiam, quam præſupponit virtus agentis naturalis, ſicut non entis ad ens; & quia nulla creatura habet ſimpliciter potentiam infinitam, ſicut neqoe eſſe infinitum, relinquitur quod nulla creatura poſſit per propriam virtutem creare.

2. d. p q. p. art. 3 ad 5. Ad quartum dicendum, quod agens proximum, vt generans non operatur in hac re generata, niſi educendo de potentia materiæ formam, ſed operatio cauſæ primæ eſt etiam creando ipſam materiam, & ideo ageus naturale proximum eſt tantum generans hanc tem, ſed agens diuinum eſt ereans; & ex hoc patet, qood ſicut operatio artis fundatur ſuper operationem naturæ, inquantum natura præparat arti materiam, ita & operatio naturæ fundatut ſupra creationem, inquantum miniſtrat naturæ materiam.

4. d 5 q. p. 2. 3. q 3. ad 5. Ad quintum dicendum, quod illi Philoſophi, qui hoc poſuerunt, non intellexerunt plene rationem ctearionis, & quomodo requirit potentiam infinitam agentem & ideo non intellexerunt incompoſſibilitatem ſuæ poſitionis.

Ibid. ad 6. Ad ſextum dicendum, quod hoc etiam implicat contradictionem, inquantum ponitur creaturam habere eſſentiam infinitam, & per conſequens non eſſe creaturam, & ſonat in defectum Diuinæ Maieſtatis, cui ponitur aliquid in eſſentiæ infinitate poſſe æquari, non enim opotiet vt quod eſt perfectionis apud nos, ſcilicet poſſe facere aliquid æquale ſibi, ſit perfectionis apud Deum, vt ſcilicet poſſit facere aliquid æquale ſibi.

q 3. de pot 6. 4 ad 7. Ad ſeptimum dicendum, quod forma poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundom quod eſt in potentia, & ſic à Deo materia concreatur, nulla diſponentis naturæ actione interueniente. Alio modo ſecundum quod eſt in actu, & ſic non creatur, ſed de potentia materiæ educitur per agens naturale, vnde non oportet quod natura aliquid agat diſpoſitiue ad hoc, quod aliquid creatur; quia tamen aliqua formæ naturalis eſt, quæ per creationem in eſſe producitur, ſcilicet anima rationalis, cuius materiam natura diſponit, ideo ſciendum eſt, quod quia creationis opus materiam tollit, dupliciter aliquid creari dicitur, nam quædam creantur nulla materia præſuppoſita, nec ex qua, nec in qua, ſicut Angeli, & corpora cæleſtia, & ad horum creationem natura nihil operari poteſt diſpoſitiue; quædam vero creantor, & ſi non ex præſuppoſita materia, ex qua ſint, præſuppoſita tamen materia, in qua ſint, vt animæ humanæ. Ex parte ergo illæ, qua habent materiam in qua, natura poteſt diſpoſitiue operari, non tamen quod ex ipſa ad ſubſtantiam creati naturæ actio ſe extendat.

Ad octauum dicendum, quod gratia non creatot, ſed educitur de potentia obedientiali animæ rationalis à Deo. q. de virt. 2. 10. ad 13. 17 de ver. a. 3. ad 8. q 21 de pot a t

Ad primum a. p. dicendum, quod creatura non poteſt virtute propria pertranſire diſtantiam, quæ eſt inter ens & non ens, vt dictum eſt. ad 3 p. a. q. 110 a. 3 ar

Ad ſecundom dicendum, quod quamuis nulla creatura ſit, in qua non ſit aliquid de potentia ad minus, ſecundum quod eius natura ſe habet ad eſſe, quod recipit à Deo, ſicut potentia ad actum, tamen aliqua creatura eſt, in qua nihil de potentia remanet, quæ non ſit completa per actum, ſicut eſt Angelus, & ideo talis creatura ſe tota poteſt agere, quamuis primum principium ſuæ actionis ſit aliqoid aliud ab ipſa ſcilicet Deus, qui eſt primum agens. 4 d 5 q p 2 3. q. 3. ad 7.

Ad tertium patet ex dictis.

ARTICVLVS VI.

Vtrum creari ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium.

Videtur quod creari non ſit proprium compoſitorum, & ſubſiſtentium. Dicit enim in lib. de cauſis, quod prima rerum creatarum eſt eſſe, ſed eſſe rei creatæ non eſt ſubſiſtens, ergo creatio proprie non eſt ſubſiſtentis, & compoſiti. p. p. 45 art. 4 arg p.

2 Præterea. Quod creatur eſt ex nihilo, compoſita autem non ſunt ex nihilo, ſed ex ſuis componentibus, ergo compoſitis non conuenit creari. arg. 2.

3 Præterea, illud proprie producitor per primam emanationem, quod ſupponitur in ſecunda, ſicut res naturalis per generationem naturalem, quæ ſupponitur in operatione artis, ſed illud quod ſupponitur in generatione naturali eſt materia, ergo materia eſt, quæ proprie creatur, & non compoſitum. arg. 3.

4 Præterea, omne, cui proprie conuenit fieri, vel fit ex nihilo, vel fit ex aliquo, ſed multa ſunt, quæ non ſunt compoſita, quibus conuenit proprie fieri, vt anima vegetabilis, & ſenſibilis, ergo cum non fiant ex aliquo, & quia non habent materiam partem ſui, relinquitur, quod fiant ex nihilo, & per conſequens quod creentur Mi. probatur, qoia omne quod proprie habet eſſe, ſi non ſemper fuit, proprie dicitor fieri, ſed prædictę animæ proprie, & vere habent eſſe, cum ſint ſubſtantiæ operantes, mouent enim corpus, nihil autem habet propriam operationem, niſi quod habet proprium eſſe, ergo cum quol. 9 q 5. a. p arg. 4

illæ non ſemper fuerunt, proprie illis competit fieri, & ſic creari.

p. p. arg. ſed contra. Sed contra eſt, quod dicitur Gen. p. In principio creauit Deus cœlum, & terram, ſed cœlum, & terra ſunt res compoſitæ ſubſiſtentes, ergo horum proprie eſt creatio.

p. p. c. Reſpondeo dicendum, quod creari eſt quoddam fieri, fieri autem ordinatur ad eſſe rei, vnde illis proprie conuenit fieri, & creari, quibus conuenit eſſe, quod quidem conuenit proprie ſubſiſtentibus, ſiue ſint ſimplicia, ſicut ſubſtantiæ ſeparatæ, ſiue ſint compoſita, ſicut ſubſtantiæ materiales illi enim proprie conuenit eſſe, quod habet eſſe & quod eſt ſubſiſtens in ſuo eſſe, formæ autem, & accidentia, & alia huiuſmodi non dicuntur entia, quaſi ipſa ſint, ſed quia eis aliquid eſt, vt albedo ea ratione dicitur ens, quia eius ſubiectum eſt album; vnde ſecundum Philoſophum accidens magis proprie dicitur entis, quam ens ſicut igitur accidentia, & formæ, & huiuſmodi, quæ non ſubſiſtunt, magis ſunt coexiſtentia quam entia, ita magis debent dici concreata, quam creata; proprie vero creata ſunt ſubſiſtentia.

p. p. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur prima rerum creatarum eſt eſſe, ly eſſe non importat ſubſtantiam creatam, ſed importat propriam rationem obiecti creationis, nã ex eo dicitur aliquid creatum, quod eſt ens, non ex eo quod eſt hoc ens, cum creatio ſit emanatio totius eſſe ab ente vniuerſali, vt dictum eſt, & eſt ſimilis modus loquendi, ſicut ſi diceretur, quod primum viſibile eſt color, quamuis illud, quod videtur proprie, ſit coloratum.

ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod creatio non dicit conſtitutionem rei compoſitæ ex principiis præexiſtentibus ſed compoſitum ſic dicitur creari, quod ſimul cum omnibus ſuis principiis in eſſe producitur.

ad 3. Ad tertium dicendum, quod ratio illa non probat, quod ſola materia creatur, ſed quod materia non ſit niſi ex creatione, nam creatio eſt productio totius eſſe, & non ſolum materiæ

quol. 9. q. 5. a. p. c. & ad 2. Ad quartum dicendum, quod omnes formæ materiales eſſe dicuntur non vt ſubſiſtentes, ſed vt quibus compoſita ſunt, vnde & fieri dicuntur, non propria factione, ſed per factionem ſuppoſitorum, quæ transmutantur transmutatione materiæ de potentia in actum; vnde ſicut compoſita fiunt per agentia naturalia, ita etiam formæ, quæ non ſunt ſubſiſtentes. Quia ergo animæ vegetabiles, & ſenſibiles non ſunt formæ ſubſiſtentes, alias remanerent poſt corpora oportet quod fiant à generante per actionem compoſitorum, ſicut & cæteræ formæ materiales: & ideo non conuenit illis per ſe eſſe, nec fieri, nec operari; nulla enim eſt actio talium animarum, in qua corpus non communicet, eſt enim duplex potentia motiua animæ ſenſitiuæ, vna imperans, ſcilicet appetitiua, altera exequens, quæ affixa muſculis, & neruis, eſt principium mobilitatis in eis, ſed ipſa diſtinctio partium corporalium facit, quod vna pars animalis eſt mouens, & alia mota, & ita poſſunt moueri ex ſe.

ARTICVLVS VII.

Vtrum neceſſe ſit omne ens, atque adeo mundum eſſe creatum à Deo.

Videtur quod non ſit neceſſarium omne ens eſſe creatum a Deo. Nihil enim prohibet
p. p. q. 44. a. 9 arg. p. inueniri rem ſine eo, quod non eſt de ratione rei, ſicut hominem ſine albedine, ſed habitudo cauſati ad cauſam non videtur eſſe de ratione entium, quia ſine hac poſſunt aliqua etiam intelligi, ergo ſine hac poſſunt eſſe, ergo nihil prohibet eſſe aliqua entia non creata a Deo.

2 Præterea ad hoc indiget aliquid cauſa efficiente vt ſit, ergo quod non poteſt non eſſe, non indiget cauſa efficiente, ſed nullum neceſſarium poteſt non eſſe, quia quod neceſſe eſt eſſe, non poteſt non eſſe, cum igitur multa ſint neceſſaria in rebus, videtur, quod non omnia entia ſint à Deo. arg. 2.

3 Præterea quorumcumque eſt aliqua cauſa, in his poteſt fieri demonſtratio per cauſam illam, ſed in mathematicis non fit demonſtratio per cauſam agentem, vt per Philoſophum patet in 3. metaph. Non igitur omnia entia ſunt à Deo, vt à cauſa agente. arg. 3.

4 Præterea omnia, quæ à Deo ſunt facta, dicuntur eſſe Dei creaturæ, creatio autem terminatur ad eſſe, prima enim rerum creatarum eſt eſſe, vt dictum eſt ex lib. de cauſis. Cum ergo quidditas rei ſit præter eſſe ipſius, videtur, quod quidditas rei non ſit a Deo. q. 3. de pot. a. 5. ar. 2.

Sed contra eſt quod dicitur Rom cap. 11. ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia & Io p. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. Et Pſ. 113. Qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt. p. p. arg. ſed contra 2. c. g. c. 15.

2 Præterea dicit Philoſophus in 2. Methaph. t. 4. quod id, quod eſt maxime ens & maxime verum, eſt cauſa omnis entis, & omnis veri, ſicut id, quod maxime calidum eſt, eſt cauſa omnis caliditatis, Deus autem ſolus eſt id, quod eſt maxime ens, & maxime verum. vt manifeſtum eſt, ergo neceſſe eſt omne ens eſſe a Deo. p. p. c.

Reſpondeo dicendum quod neceſſe eſt dicere, omne quod quocunque modo eſt, à Deo eſſe, quod multipliciter demonſtrari poteſt. Et primo quidẽ ſic: Omne, quod alicui conuenit non ſecundum quod ipſum, per aliquam cauſam conuenit ei, ſicut album homini, nam quod cauſam non habet, primũ, & immediatum eſt, vnde neceſſe eſt, quod ſit per ſe, & ſecundum quod ipſum, impoſſibile eſt autem aliquod vnum conuenire, & vtrique ſecundum quod ipſum, quod enim de aliquo ſecundum quod ipſum dicitur, ipſum non excedit, ſicut habere tres angulos duobus rectis æquales non excedit triangulum, de quo prædicatur, ſed eſt eidem conuertibiliter Si igitur aliquid duobus conueniat, non conuenit vtrique ſecundum quod ipſum eſt. Impoſſibile eſt igitur aliquod vnum de duobus prædicari, ita quod de neutro per cauſam dicatur, ſed oportet vel vnum eſſe alterius cauſam, ſicut ignis eſt cauſa caloris corpori mixto, cum tamen vtrunque calidum dicatur, vel oportet, quod aliquod tertium ſit cauſa vtrique, ſicut duabus candelis ignis eſt cauſa lucendi. Eſſe autem dicitur de omni eo, quod eſt, impoſſibile eſt igitur eſſe aliqua duo, quorum neutrum habeat cauſam eſſendi, ſed oportet vtrumque acceptorum eſſe per cauſam, vel alterum alteri eſſe cauſam eſſendi; oportet igitur quod ab illo, cui nihil eſt cauſa eſſendi, ſit omne illud, quod quocunque modo eſt, ſed Deus eſt huiuſmodi ens, cui nihil eſt cauſa eſſendi, ergo ab eo eſt omne, quod quocumque modo eſt. Secundo ſic. Secundum ordinem effectuum oportet eſſe ordinem cauſarum, & quod effectus cauſis ſuis proportionati ſint, vnde oportet, quod ſicut effectus proprij reducuntur in cauſas proprias, ita id, quod commune eſt in effectibus propriis, reducatur in aliquam cauſam communem, ſed omnibus commune eſt eſſe, ergo oportet, quod ſupra omnes cauſas ſit aliqua cauſa, cuius ſit dare eſſe; prima autem cauſa Deus eſt, vt manifeſtũ eſt, ergo neceſſe eſt omnia, quæ ſunt à Deo eſſe. Tertio, quod per eſſentiam dicitur, eſt cauſa 1. c. g. c. 15. p. p. q. 44. a. p. c. q. 3. de pot. a. 5. c.

omnium, quæ pet participationem dicuotur, ſicot ignis eſt cauſa omnium ignitorum, in quantum huiuſmodi·ſed Deus eſt ens per eſſentiam ſuam, qoia eſt ipſum eſſe omne autem aliud ens, eſt ens per participationem, quia ens quod eſt ſuum eſſe, non poreſt eſſe niſi vnom, ergo Deus eſt cauſa eſſendi omnibos aliis. Quarto, omne quod eſt poſſibile eſſe, & non eſſe, habet aliquam cauſam, quia in ſe conſideratum ad vtrumliber ſe habet, & ſic oporret eſſe aliquod aliud. quod ipſum ad vnum determinet; vnde cum in infinitum procedi non poſſit, opottet quod ſit aliquod oeceſſarium quod ſit cauſa omoium poſſibilium eſſe, & non eſſe. Neeeſſarium autem quoddam eſt habens cauſam ſuæ neceſſitatis, in quo etiam in infinitum procedi non poteſt, & ſic eſt deuenire ad aliquid, quod eſt per ſe neceſſe eſſe, hoc autem non poteſt eſſe oiſi vnum. & hoc eſt Deus, ergo oportet omne aliud ah ipſo reduei in ipſum, ſicut in cauſam eſſendi. Vnde manifeſtum eſt, quod omnia, quæ ſunt, neceſſe eſt a Deo eſſe.

Ad primum ergo dicendum, quod licet habitudo ad caoſam non intret definitionem entis, quod eſt cauſatom, tamen ſequitur ad ea, quæ ſunt de eius ratione; quia ex hoc, quod aliquid per participationem eſt ens, ſequitor, quod ſit cauſatum ab alio: Vnde huiuſmodi ens non poteſt eſſe, quin ſit cauſatom, ſicut nec homo, quin ſit riſibilis; ſed quia eſſe cauſatom noo eſt de ratione entis ſimpliciter, propter hoc inueoitur aliquod ens non cauſatum.

p. p. ad p. 9. de pot. ad p. quol 7. a. 2. ad 4.

Ad ſecundum dicendum, quod ex hac ratione quidam moti fuerunt ad ponendum, quod ens neceſſarium, non habeat cauſam, vt dicitur in 8. phyſ. ſed hoc manifeſte falſum apparet in ſcientiis demonſtratiuis, in quibus principia neceſſario ſunt cauſæ concluſionum neceſſariatum, & ideo dicit Ariſt. in 5. met. quod ſunt quædam neceſſaria quæ habent cauſam ſuæ neceſſitatis. Non ergo propter hoc ſolum requititur cauſa agens: quia effectus poteſt non eſſe, ſed quia effectus non eſſet, ſi cauſa non eſſet: hæc enim conditionalis eſt vera, ſiue antecedens, ſiue conſequens ſint poſſibilia. ſiue impoſſibilia.

p. p. ad 4.

Ad ternum dicendum, qood Mathematica accipiuntur vt abſtracta ſecundum rationem, cum tamẽ non ſint abſtracta ſecundum eſſe. Vnicuique autem competit habere cauſam agentem, ſecundum quod habet eſſe. Licet igitur ea, quæ ſunt mathematica, habeaot cauſam agentem, non tamen ſecundum habitudinem, quam habent ad cauſam agentem, ſunt ſub conſideratione mathematici, & ideo in ſcientiis mathematicis non demonſtratur aliquid per cauſam agentem.

p. p. ad 3.

Ad qoartum dicendum, quod ex hoc ipſo, quod quidditati eſſe attribuitur, non ſolom eſſe, ſed ipſa quidditas creari dicitur, quia antequam eſſe habeat, nihil eſt niſi forte in intellectu creantis, vbi non eſt creatura, ſed creatrix eſſentia.

q. 3. de pot. a. 1. ad 1. & art. p. ad 17.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum materia prima ſit creata à Deo.

p. p. q. 44. a. 2. arg. 1.

Videtur quod materia prima non ſit creata à Deo. Omne enim, quod fit componitur ex ſubiecto. & aliquo alio, vt dicitur p. phyſ. t. 61. ſed materiæ primæ non eſt aliquod ſubiectum, ergo materia prima poteſt eſſe facta à Deo.

2 Præterea actio, & paſſio dioiduntur contra ſe inuicem, ſed ſicut primum principium actiuum eſt Deus, ita primum principium paſſiuum eſt materia, ergo Deus, & materia prima ſuot duo principia contra ſe inuicem diuiſa, quorum neutrum eſt ab alio.

arg. 2.

3 Præterea omne agens agens agit ſibi ſimile, & ſic, cum omne agens agat inquantum eſt actu, ſequitur, quod omne factum aliquo modo ſit in actu, ſeu quod omnis actio terminetur ad aliquem actum, ſicut & procedit ab aliquo actu, ſed materia prima eſt tantum in potentia inquantum huiuſmodi, ergo contra rationem materiæ primæ eſt, qood ſit facta. arg. 3 q. 3 de pot a. 5. arg. 1.

4 Præterea omne, quod procedit in eſſe a Deo per creationem, habet ideam, ſed materia prima non habet ideam, quod patet, tum quia idea eſt forma, & ſecundum illam aliquid formatur, ſed materia prima neque vllam habet formam, neque poteſt formari, ita vt forma ſit de eius eſſentia; tum quia materia non eſt niſi ens io potentia, nec per ſe ſeparata exiſtit, nec poteſt exiſtere, at nulla idea in Deo eſt ens in potentia, proportionaliter reſpondens materiæ, cum in Deum nulla potentialitas cadat, & omnis idea eſt eorum, quæ per ſe ſunt, vel eſſe poſſunt, ergo materia non eſt creata à Deo. q. 3 de ver. a 5 arg. p. ſed contra & arg. p. 2 3 4

5 Præterea cum ſcientia Dei ſit cauſa omnium, quæ ſunt, quod a Deo eſt per creationem, debet à Deo cognoſci, ſed materia prima non eſt cognoſcibilis à Deo, quia cognitio omnis fit per aliquam ſimilitudioem, quæ nulla eſſe poteſt in Deo reſpectu materiæ primæ, quia, cum hæc ſit ens in potentia tantum, omnino eſt diſſimilis Deo, qui eſt actus purus, ergo materia prima non eſt a Deo creata. p. p. q. 15. a. 3 c. & art. 11. arg. 3.

Sed contra eſt, quia materia prima aliquo modo eſt, qoia eſt ens in potentia, ſed eſt cauſa omnium, quæ ſunt, vt ſupra oſtenſum eſt, ergo Deus eſt cauſa materiæ primæ, cui nulla præexiſtit, & ſic eſt caoſa illius per creationem, illam producendo. 2. c. g. c. 16.

2 Præterea dicit Philoſophus 2. met. t. 4. qood id, quod eſt maxime verum, & maxime ens eſt cauſa eſſendi omnibus exiſtentibus, ſed hoc ipſum eſſe in potentia, qood habet materia prima, eſt aliquod ens, ergo debet eſſe deriuatum à primo eſſendi principio, quod eſt maxime ens, & conſequenter à Deo productum. 8. phyſ. 1. 8.

Reſpondeo dicendum, quod antiqui Philoſophi paulatim, & quaſi pedetentim intrauerunt in cognitionem veritatis, a principio enim quaſi groſſiores exiſtentes non exiſtimabant eſſe entia niſi corpora ſenſibilia, quorum, qoi ponebant in eis motum, non conſiderabant motum oiſi ſecundum aliqua accidentia, vt puta ſecundum raritatem, & denſitatem, per congregationem, & ſegregationem, & ſupponentes ipſam ſubſtantiam corporum increatam aſſignabant aliquas cauſas huiuſmodi accidentalium tranſmutationum, vt puta amicitiam, litem, intellectum, aut aliquid huiuſmodi. Vlterius vero procedentes diſtinxerunt per intellectum inter formam ſubſtantialem, & materiam, quam ponebant increatam, & perceperunt fieri tranſmutationem in corporibus ſecundũ formas eſſentiales: quarum tranſmutationum quaſdam cauſas vniuerſaliores ponebant, vt obliquum circulum ſecundum Ariſt. vel ideas ſecundum Plat. Sed conſiderandum eſt. quod materia per formam contrahitur ad determinatam ſpeciem, ſicut ſubſtantia alicuios ſpeciei per accidens ei aduenieus, contrahitur ad determinatum modum eſſendi, vt homo contrahitur per album, vtrique igitur conſiderauerunt ens particulari quadam conſideratione, vel in quantum eſt hoc ens, vel in quantum eſt tale ens & ſic rebus cauſas agentes particulares aſſignauerunt. Et vlterius aliqui erexerunt ſe ad conſiderandum ens inquantum eſt ens, & conſiderauerunt cauſam rerum, non ſolum ſecundum quod ſunt hæc, vel talia, ſed ſecundũ quod ſunt entia; Hoe p. p. q. 44. a. 2. c. 2. c. g c. 16.

Digitized by Google

igitur, quod eſt cauſa rerum inquantum ſunt entia, oportet eſſe cauſam rerum non ſolum ſecundum quod ſunt talia per formas accidentales, nec ſecundum quod ſunt hæc per formas ſubſtantiales, ſed etiam ſecundum omne illud, quod pertinet ad eſſe illorum quocunque modo; & ſic oportet ponere etiam materiam primam creatam ab vniuerſali cauſa entium.

p.p. ad p. Ad primum ergo dicendũ, quod Philoſophus in p. phyſ. loquitur de fieri particulari quod eſt de forma in formam, ſiue accidentalem, ſiue ſubſtantialem, nunc autem loquimur de rebus ſecundum emanationem earum ab vniuerſali principio eſſendi, à qua quidem emanatione nec materia excluditur, licet à primo modo factionis excludatur.

ad 2. Ad ſecundum dicendum, quod paſſio eſt effectus actionis: Vnde & rationabile eſt, quod primum principium paſſiuum ſit effectus primi principij actiui; nam omne imperfectum cauſatur a perfecto, oportet enim primum principium eſſe perfectiſſimum, vt dicit Ariſt. in 12. met. t. 52

ad 3. Ad tertium dicendum, quod ratio illa non oſtendit, quod materia non ſit creata, ſed quod non ſit creata ſine forma, licet enim omne creatum ſit in actu non tamen eſt actus purus Vnde oportet, quod etiam illud, quod ſe habet ex parte potentiæ ſit creatum ſi totum, quod ad eſſe ipſius pertinet, creatum eſt, & ſic materia, quia eſt ens potentia, non per ſe creatur, ſed creatur ſub forma, quia ſic habet eſſe in actu.

q. 3. de pot. ar. 5. ad 3. Ad quartum dicendum, quod eo ipſo, quod ponimus materiam cauſatam eſſe a Deo, neceſſe eſt ponere, quod aliquo modo ſit eius idea in Deo, cum quidquid ab ipſo cauſatur, ſimilitudinem ipſius vtcumque retineat. Sed tamẽ ſi de propria idea loquamur, non poteſt poni, quod materia prima per ſe habeat ideam in Deo diſtinctam ab idea formæ, vel cõpoſiti, quia idea proprie dicta, ſecundum quam ſcilicet aliquid formatur, quæ eſt idea practica actu, vel virtute, reſpicit rem ſecundum quod eſt productibilis in eſſe, materia autem non poteſt exire in eſſe ſine forma, nec è conuerſo, vnde propria idea non reſpondet materiæ tantum, nec formæ tãtum, ſed compoſito toti reſpondet vna idea, quæ eſt factiua totius, & quantum ad formam, & quantum ad materiam, ſi autem large accipiatur idea pro ſimilitudine, vel ratione, tunc illa poſſunt per ſe diſtinctam habere ideã quæ poſſunt diſtincte conſiderari, quamuis ſeparatim eſſe non poſſint; & ſic nihil prohibet materiæ primæ etiam ſecundum ſe ideam eſſe Vnde ad primam rationem in contrarium dicendum, quod quãuis materia prima ſit informis, tamen ineſt ei imitatio primæ, quantumcunque enim debile eſſe habeat, illud tamen eſt imitatio primi entis, & ſecundum hoc poteſt habere ſimilitudinem in Deo. Ad ſecundum vero dicendum, quod idea, & ideatum non oportet eſſe ſimilia ſecundum conformitatem naturæ, ſed ſecundum repræſentationem tantum, vnde & rerum compoſitarum eſt ſimplex idea, & ſimiliter exiſtentis in potentia eſt idealis ſimilitudo etiam in actu.

q. 4. de ver. ar. 1. c. & ad arg.

p. p. q. 14 ar. 11. ad 3. Ad quintum dicendum, quod materia licet recedat a Dei ſimilitudine ſecundum ſuam potentialitatem, tamen inquantum vel ſic eſſe habet, ſimilitudinem quandam retinet diuini eſſe. Vel dic, quod quamuis in Deo non ſit aliquid materiale, & potentiale, ſed eſſentia eius ſit actus tantum, tamen ille actus eſt cauſa omnium, quæ ſunt in re, & materialium, & formalium, quem actum imitatur quantum poteſt omnis res, & quidquid in re eſt, & ideo eſſentia diuina eſt ſimilitudo non tantum formalium, ſed

p. d. 36. q. p. a. 2. p. ad 3.

etiam materialium rei, & ideo per ipſum poteſt cognoſci materia prima.

ARTICVLVS IX.

Vtrum mundus, ſeu res omnes proceſſerint à Deo per neceſſitatem naturæ, an vero per arbitrium voluntatis.

Videtur quod res omnes proceſſerint à Deo per neceſſitatem naturæ, non autem per arbitrium voluntatis. Id enim, quod eſt per eſſentiam, eſt primum in quolibet ordine, ſicut in ordine ignitorum eſt primum, quod eſt ignis per eſſentiam, ſed Deus eſt primum agens ergo eſt agens per eſſentiam ſuam, quæ eſt natura eius, ergo agit per naturam & non per voluntatem p. p. q. 19. a. 4. arg. 2.

2 Præterea quidquid eſt cauſa alicuius per hoc quod eſt tale, eſt cauſa per naturam, & non per voluntatem, ignis enim eſt cauſa calefactionis, quia eſt calidus, ſed artifex eſt cauſa domus, quia vult eam facere, ſed quia Deus eſt bonus, nos ſumus, & inquantum eſt, operatur, vt dicit Auguſt. ergo Deus per ſuam naturam eſt cauſa rerum, & non per voluntatem. arg. 3. q. 3. de pot. a. 15 arg. 3 & x.

3 Præterea omnis perfectio inferioris naturæ à perfectione diuinæ naturæ deriuatur, ſed ad perfectionem naturæ inferioris pertinet, quod ſua virtute aliquid ſimile ſibi faciat, producendo effectum, ergo multo fortius Deus ſimilitudinem ſuæ bonitatis creaturis communicat naturaliter, & non voluntarie. q. 3. de pot. a. 15, arg. 2.

4 Præterea ſimilitudo naturæ communicari non poteſt niſi virtute naturæ, ſed virtus naturæ in nulla re ſubiacet voluntati, vnde & in Deo generatio filij a patre quæ eſt naturalis, non ſit per imperium voluntatis, nec etiam in hominibus vires animæ vegetabiles, quæ naturales dicuntur, voluntati ſubduntur, ergo voluntate diuina non communicatur ſimilitudo naturæ, ſed per virtutem naturæ, atque adeo naturaliter, & non voluntarie. ibid arg 4

5 Præterea neceſſitas naturæ prouenit ex hoc, quod natura immobiliter operatur idem, niſi impedimentum eueniat, ſed maior eſt immutabilitas Dei, quam naturæ inferioris, ergo magis ex neceſſitate Deus producit effectum ſuum, quam natura inferior. arg. 7.

6 Præterea operatio Dei eſt eius eſſentia, ſed eſſentia ſua eſt ei naturalis, ergo naturaliter operatur, quidquid operatur. arg. 8.

7 Præterea dicit Dion. 4. cap. d. n. quod ſicut noſter ſol non ratiocinans, aut præeligens, ſed per ipſum ſuum eſſe omnia lumen eius participare valentia illuminat, ita diuina bonitas per eſſentiam ſuam omnibus exiſtentibus proportionaliter radios bonitatis immittit, ſed ſol ſine ratione, & electione illuminans, hoc agit ex neceſſitate naturæ, ergo & Deus creaturas producit, ſuam bonitatem communicando per neceſſitatem naturæ. arg 9. p. p. arg. p.

Sed contra eſt, quod dicitur Sap. 11. quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes, & ad Epheſ. p. qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, quod autem operatur ex conſilio voluntatis, non operatur ex neceſſitate, ergo res à Deo non proceſſerunt ex neceſſitate naturæ, ſed per arbitrium voluntatis. p. p. q. 19. a. 3. & 4. c.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, Deum agere per voluntatem, & non per neceſſitatem naturæ, vt quidam exiſtimauerunt. Quod quidẽ p. p. q. 19 a. 4. c.

apparete poteſt triplicitet, primo quidem ex ipſo ordine cauſarum agentium, cum enim propter finem agat intellectus, & natura, vt probatur in 2. phyſic. t. 49. neceſſe eſt, vt agenti per naturam prædetermine-tur finis, & media neceſſaria ad finem ab aliquo ſuperiore intellectu, ſicut ſagittæ prædeterminatur finis; & certus modus à ſagittante, vnde neceſſe eſt, quod agens per intellectum, & voluntatem ſit prius agente per naturam, vnde cum primum in ordine agentiū ſit Deus, neceſſe eſt quod per intellectum, & voluntatem agat. Secundo ex ratione naturalis agentis, ad quod pertinet, vt vnum effectum producat, quia natura vno & eodem modo operatur, niſi impediatur, & hoc ideo, quia ſecundum quod eſt tale, agit; vnde quandiu eſt tale, non facit niſi tale, omne enim agens per naturam, habet eſſe determinatum. Cum igitur eſſe diuinum non ſit determinatum, ſed contineat in ſe totam perfectionem eſſendi, non poteſt eſſe, quod agat per neceſſitatem naturæ, ſed effectus determinati ab infinita ipſius perfectione procedunt ſecundum determinationem voluntatis, & intellectus ipſios. Tertio ex habitudine effectuum ad cauſam ſecundam, hoc enim effectus procedunt a cauſa agente, ſecundum quod præexiſtunt in ea, quia omne agens agit ſibi ſimile: præexiſtunt autem effectus in cauſa, ſecundum modum cauſæ; vnde cum eſſe diuinum ſit ipſum eius intelligere, præexiſtont in eo effectus eius ſecundum modum intelligibilem, & per modum intelligibilem procedunt ab eo, & per conſequens per modum voluntatis nam inclinatio eius ad agendum, quod intellectu conceptum eſt, pertinet ad voluntatem. Deus igitur eſt cauſa rerum per arbitrium ſuæ voluntatis, & non ex neceſſitate naturæ.

p.p. ad 2. Ad primum ergo dicendum; quod quia eſſentia Dei eſt eius intelligere, & velle, ex hoc ipſo, quod per eſſentiam ſuam agit, ſequitur, quod agat per modum intellectus, & voluntatis.

ad 3. q. de pot. ad 5. Ad ſecundum dicendum, quod bonum eſt obiectum voluntatis, pro tanto ergo dicitor, quia Deus bonus eſt, ſumus, inquantum bonitas Dei ab ipſo amata & volita eſt ei ratio volendi omnia alia, & conſequenter eſt mediante voluntate, creaturæ cauſa.

q. de pot. ad 2. Ad tertium dicendum, quod ex perfectione diuinæ naturæ eſt, quod virtute naturæ diuinæ ipſius naturæ ſimilitudo creaturis communicetur, non tamen hæc communicatio fit per neceſſitatem naturæ, ſed per voluntatem.

ad 4. Ad quartum dicendum, quod natura non ſubiacet voluntati in his, quæ ſunt intima rei, ſed quantum ad ea, quæ ſunt extra rem, nihil prohibet naturam ſubijci voluntati. Vnde & in motu locali in animalibus natura muſculorum, & neruorum ſubiacet appetitui imperanti; vnde nec eſt inconueniens, ſi virtute naturæ diuinæ creaturæ producuntur in eſſe ſecundum arbitrium diuinæ voluntatis.

ad 7. Ad quintum dicendum, quod non eſt ex immobilitate naturæ ſolum, quod aliquid ex neceſſitate producit, ſed ex eius determinatione ad vnum, quæ non competit diuinæ voluntati licet in ea ſit immutabilitas ſumma.

ad 8. Ad ſextum dicendum, quod licet operatio Dei naturaliter ei competat cum ſit eius natura, vel eſſentia, effectus tamen creaturæ operationem conſequitur, quæ per modum intelligendi conſideratur, vt principium voluntatis, ſicut effectus calefactionis ſequitur ſecundum modum caloris.

p p ad p. Ad octauum dicendum, quod Dion. per verba illa non intendit excludere electionem a Deo ſimpliciter, ſed ſecundum quid, inquantum ſcilicet non quibuſdam ſolum bonitatem ſuam communicat, ſed omnibus, prout ſcilicet electio diſcretionem quantum ad vniuerſalitatem diffuſionis, ſol enim in omnia corpora radios effundit, non diſcernendo vnum ab alio, & ſimiliter diuina bonitas, non autem intelligis quantum ad priuationem voluntatis. q. de pot. ad p.

QVÆSTIO XXVIII.

De proprietatibus Mundi.

Deinde conſiderandum eſt de proprietatibus Mundi.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR TRIA.

1. *Vtrum Mundus ſit tantum vnus, vel plures.*
2. *Vtrum Mundus ſit perfectus.*
3. *Vtrum potuerit Deus facere Mundum meliorem & perfectiorem, quam fecerit.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum Mundus ſit tantum vnus, an plures.

VIdetur quod mundus non ſit vnus, ſed ſint plures. Quia inconueniens eſt dicere, quod Deus ſine ratione res creauerit, vt dicit Auguſt. l. 83. q. 46. ſed ea ratione, qua creauit vnum, potuit creare multos, cum eius potentia non ſit limitata ad vnius mundi creationem, ſed eſt infinita, ergo Deus plures mundos produxit. p. p. q. 47. a. 3. arg. p. p. cœli l. 9.

2 Præterea natura facit, quod melius eſt, & multo magis Deus, ſed melius eſſet eſſe plures mundos, quam vnum; quia plura bona paucioribus meliora ſunt, ergo plures mundi facti ſunt à Deo. p. p. arg. 2. p. cœli l. 19.

3 Præterea omne, quod habet formam in materia, poteſt multiplicari ſecundum numerum, manente eadem ſpecie, quia multiplicatio ſecundum numerum eſt ex materia, ſed mundus habet formam in materia; ſicut enim cum dico, homo, ſignifico formam, cum autem dico, hic homo, ſignifico formam in materia, ita, cum dicitur mundus, ſignificatur forma; cum autem dicitur hic mundus, ſignificatur forma in materia, ergo nihil prohibet eſſe plures mundos. p. p. arg. 3.

4 Præterea quanto aliquid eſt nobilius, tanto eius ſpecies eſt magis virtuoſa, mundus autem eſt nobilior qualibet re naturali hic exiſtente, igitur cum ſpecies rei naturalis hic exiſtentis, puta equi, aut bouis, poſſit perficere plura indiuidua, multo magis ſpecies totius mundi poteſt plura indiuidua perficere, & ſic erunt plures mundi. p. cœli l. 19.

Sed contra eſt, quod dicitur Io. p. Mundus per ipſum factus eſt, vbi ſingulariter mundus nominatur, quaſi vno ſolo modo exiſtente. p. p. arg. ſed contra. p. cœli l. 16. & 19. 12. met. l. 10.

2 Præterea Philoſophus p. cœli à t. 76. & à t. 93. probat vnicum eſſe mundum, non autem plures, idemque oſtendit 12. met. t. 49. ex immaterialitate primi motoris arguens eius vnitatem, & ex hac vnitate mundi.

Reſpondeo dicendum, quod ipſe ordo in rebus p. p. q. 47. a. 3. c.

ſic à Deo creatis exiſtens vnitatem mundi manifeſtat; mundus enim iſte vnus dicitur vnitate ordinis, ſecundum quod quædam ad alia ordinantur; quæcũque autem ſunt a Deo, ordinem habent ad inuicem, & ad ipſum Deum, quædam enim quibuſdam deſeruiunt; quæ autem diuerſa ſunt, in vnum ordinem non conuenirent, niſi ab aliquo vno ordinarentur; melius enim multa reducuntur in vnum ordinem per vnum, quam per multos quia per ſe vnius vnum eſt cauſa, & multa non ſunt cauſa vnius, niſi per accidens inquantum ſcilicet ſunt aliquo modo vnum; vnde, cum illud, quod eſt primum ſit perfectiſſimum, & per ſe, non per accidens oportet quod primum reducens omnia in vnum ordinem ſit vnum tantum, & hoc eſt Deus & ita neceſſe eſt, quod omnia ad vnum, mundũ pertineant. Et ideo illi potuerunt ponere plures mundos qui cauſam mundi non poſuerunt aliquam ſapientiam ordinãtẽ, ſed caſum, vt Democr. qui dixit ex concurſu atomorum factum eſſe hunc mundum & alios infinitos.

(l. c in obiect.) Ad primum ergo dicendum, quod hæc eſt ratio quare mundus eſt vnus quia debeat omnia eſſe ordinata vno ordine, & ad vnum, propter quod Ariſt. in 12. met. à t. 52. Ex vnitate ordinis in rebus exiſtentis concludit vnitatem Dei gubernantis, & Plato ex vnitate exemplaris probat vnitatem Mundi quaſi exemplati. Vel dicendum, quod ſi Deus faceret alios mundos, aut faceret eos ſimiles huic mundo, aut diſſimiles ſi omnino ſimiles, eſſent fruſtra, quod non competit ſapientiæ ipſius, ſi autem diſſimiles, nullus eorum comprehenderet in ſe omnem naturam corporis ſenſibilis. & ita nullus eorum eſſet perfectus, ſed ex omnibus conſtitueretur vnus mundus perfectus.

(p. p. 47. a 3. ad 2.) Ad ſecundum dicendum, quod nullum agens intendit pluralitatem materialem, vt finem, quia materialis multitudo non habet certum terminum, ſed de ſe tendit in infinitum: infinitum autem repugnat rationi finis. Cum autem dicitur plures mundos eſſe meliores, quam vnum, hoc dicitur ſecundum multitudinem materialem. Tale autem melius non eſt de intentione Dei agentis quia eadem ratione dici poſſet, quod ſi feciſſet duos, melius eſſet, quod eſſent tres. & ſic in infinitum.

(p. cœli l. 19.) Vel dic. quod hoc ipſum pertinet ad bonitatem mundi, quod ſit vnus, quia vnum habet rationem boni, videmus enim quod per diuiſionem aliqua decidunt a bonitate propria.

(p. p. ad 3 p. cœli l. 16.) Ad tertium dicendum, quod mundus conſtat ex tota ſua materia, non enim eſt poſſibile eſſe aliam terram, quam iſtam, quia omnis terra ferretur naturaliter ad hoc medium, vbicunque eſſet, & eadem ratio eſt de aliis corporibus, quæ ſunt partes mundi.

(p. cœli l. 19.) Ad quartum dicendum, quod maioris virtutis eſt facere vnum perfectum, quam facere multa imperfecta; ſingula autem indiuidua rerum naturalium, quæ ſunt hic, ſunt imperfecta, quia nullum eorum comprehendit in ſe totum, quod pertinet ad ſuam ſpeciem; ſed mundus hoc modo perfectus eſt, vnde ex hoc ipſo eius ſpecies oſtenditur magis virtuoſa.

ARTICVLVS II.

Vtrum Mundus ſit perfectus.

(4. met l. 18. p. p. c. 2. 6. q. 10. de ver. a. 4. a. p. 4.) Videtur quod mundus non ſit perfectus, perfectum enim eſt illud, cui nihil deeſt, vt dicit Philoſophus 5. met. t. 21. ſed mundi perfectio eſſentialis conſiſtit in ſpeciebus, non ſunt autem in illo omnes ſpecies rerum a Deo producibiles, cum quibuſcumque datis poſſit Deus producere plures, & nobiliores in infinitum ergo mundus non eſt perfectus. (44 q. p. a 3. c. g. c. 27. & 46.)

2 Præterea non dicitur aliquid eſſe perfectum, & completum, cui multa ſuperadduntur, niſi ſint illa ſuperflua ſed poſt ſeptimum diem, quo dicitur Deus quieuiſſe à productione vniuerſi, multa ſunt facta, puta noua indiuidua, & nouæ quædam ſpecies animalium frequenter apparẽt, quæ prius nunquam apparebant vt patet in illis quæ ex putrefactione generantur, vt dicit Philoſophus in 17. de animalibus, ſeu l. 3 de gen animal. c. vlt quædam etiam ſunt, in quibus ſola diuina virtus operatur, quæ poſt illum ſeptimum diem apparuerunt, vt animarum creatio, gratiæ infuſio, miraculorum operatio, opus incarnationis, & gloria beatorum quo ad animas, & corpora futura poſt reſurrectionem, ergo mundus non fuit factus perfectus. (p. p q. 73. a. p arg 3. a. 1. d. 15. q 1. a. p. arg. 7. & 8.)

3 Præterea quamdiu artifex ab opere ſuo non ceſſat, opus ſuum non perficit. ſed Deus nunquam ab operatione ſua ceſſat, cum operatio ſit ſua eſſentia quæ æterna eſt, ergo Deus non fecit mundum perfectum. (2. d. 15. arg.)

4 Præterea ſecundum Auicenam omne agens, quod non agit per motum, non habet actionem in effectu ſolum quamdiu fit, ſed quamdiu in eo perdurat: cum non tantum ſit cauſa fieri, ſed eſſendi; ſed Deus eſt cauſa agens rei non per motum, cum non requirat materiam, ex qua agat, quam oportet eſſe ſubiectum motus, ergo videtur, quod ipſe, quamdiu mundus durat, ſua actione eſſe mundo influat, & ita videtur, quod, quando Deus fecit mundum, non fecerit illum perfectum.

Sed contra conſummatio, & completio rei eſt quædam illius perfectio, ſed Gen p. dicitur, quod Deus die ſeptimo conſummauit opus, quod fecerat, puta totum vniuerſum, ergo mundus eſt à Deo factus perfectus. (p. p & 2. d 15. arg. ſed contra.)

2 Præterea Deuter. c 32. dicitur, quod Dei perfecta ſunt opera, & Gen. p ſingula, quæ Deus creauit, dicuntur bona, omnia autem ſimul dicuntur valde bona. ad indicandam mundi perfectionem, ergo mundus à Deo factus eſt perfectus. (de ſp. cr art. 5. c. op. 2. c. 72.)

3 Præterea omne agens agit ſibi ſimile ſecundum quod poſſibile eſt. ſed Deus eſt perfectiſſimum agens, ergo debet mundum a ſe factum produxiſſe perfectum.

Reſpondeo dicendum, quod mundus à Deo productus eſt perfectus, quod manifeſte patet, primo quia ſecundum hoc dicitur aliquid eſſe perfectum, ſecundum quod nihil illi deeſt ſecundum modum ſuæ perfectionis, Duplex autem eſt perfectio rei, vna totalitatis, quam res habet ex hoc, quod ex omnibus partibus ſuis integralibus conſtat: & hanc habet mũdus, vt inquit Philoſophus p. cœli t. 4. & 5. nam partes integrales vniuerſi ſunt tantum corpora cœleſtia, & elementa. quibus manifeſte patet illud conſtare: nam animalia, & plantæ, & alia huiuſmodi ſunt ſecundariæ partes eius quæ magis pertinent ad bene eſſe ipſius, quam ad primam inſtitutionem quia conſtituitur vniuerſum corporeum ex ſuis partibus ſecundum ordinem ſitus: quæ autem primo, & per ſe habent ordinem ſitus in vniuerſo, ſunt corpora ſimplicia, puta cœlum, & elementa, nam alijs partibus vniuerſi, puta lapidibus plantis, & animalibus non determinatur ſitus ſecundum ſe, ſed ſecundum ſimplicia corpora. Altera perfectio eſt finis, finis autem, vel eſt operatio, ſicut finis cythariſtæ eſt cytharizare; vel eſt aliquid, ad quod per operationem peruenitur, (p. p. q. 4 a. p. c.) (p. cœli l. 5.) (p. cœli in p̃ncĩp.)

Tab. v. cœlum.

ſicut ſenis ædificatoris eſt domus, quam ædificando facit, & hæc etiam ineſt vniuerſo, nam corpora cœleſtia influunt in ſublunaria, hæc autem in ſe agunt, & patiuntur, vt dicemus. Secundo perfectio vniuerſi eſſentialis non attenditur in indiuiduis, quorum multiplicatio ordinatur ad perfectionem ſpeciei, ſed in ſpeciebus per ſe, ſed in vniuerſo omnes naturæ poſſibiles inueniuntur quoad omnes gradus perfectionis, nam capacitas potentiæ naturalis tota impleta eſt quoad genera ſingulorum, non quoad ſingula generum, ad differentiam potentiæ obedientialis, quæ neutro modo impleri poteſt; cuius ratio eſt, quia Deus vnicuique rei dat ſecundum capacitatem naturalium [illegible] eum, qui [illegible] amore diligit ea, quæ ſunt, pertinet, vt nullum bonum creaturæ deneget, atque adeo ipſi vniuerſo, cuius ipſum ſit naturaliter capax, vnde manifeſtum eſt quod mundus eſt perfectus.

Tab. v. perfectio, n. 9. & 22. 2. c. g. c. 45 & vltro biq. ſerta. ſent. & Caiet. p. p. q. 12 a. p. q. 25 de ver. a. 3. ad 1. 1 p. q. p. a. 3. ad 3. 3. d. p. q. p. ar. 3. ad 4.

2. c. g. c. 96. ſeu. ibi.

Ad primum ergo dicendum, quod de perfectione eſſentiali vniuerſi non ſunt rationes particulares, & ſpeciales indiuiduorum, quæ infinitæ non poſſunt [illegible], ſed tantum maxime generales eſſendi [illegible], puta res, inſenſibilium, ſenſibilium, intellectualium.

p p q. 73 a. p ad 1. 2. d. 15 q. 1. a. 1 ad 7. & 8

Ad ſecundum dicendum, quod nihil poſt mundi conditionem a Deo factum eſt nouum totaliter, quin [illegible] modo in opere continetur. Quando enim in mundo creato tantum erat Adam, nondum creata Eua, hæc materialiter præexiſtit in coſta Adæ: ſimiliter [illegible], quæ deinceps in mundo producuntur, cauſaliter præceſſerunt in primis indiuiduis ſuarum ſpecierum, [illegible] etiam nouæ, ſi quæ generantur, præexiſtunt virtualiter in productis a Deo. Sic animalia ex putrefactione generata producuntur ex virtutibus ſtellarum, & elementorum, quas in mundi conditione acceperunt, etiam ſi nouæ ſpecies talium animalium producantur. Animalia etiam quædam ſecundum nouam ſpeciem aliquando oriuntur ex commixtione animalium diuerſorum ſecundum ſpeciem, ſicut cum ex aſino, & equa generatur mulus, & hæc etiam cauſaliter præceſſerunt in primis indiuiduis a Deo conditis. Quædam denique præceſſerunt ſecundum ſimilitudinem, ſicut animæ, quæ nunc creantur, & ſimiliter incarnationis opus, quia, vt dicitur ad Phil. 2. filius Dei eſt in ſimilitudinem hominum factus. Niſi dicas quod creationē animarū, quod eſt [illegible] vniuerſi perfectio conſiſtat in ſpeciebus, accidentalis vero in indiuiduis, & propterea quia multiplicatio animarū non eſt ſecundum diuerſam ſpeciem, ſed ſecundū numerum tantum, ex hoc, quod [illegible] animæ quotidie creantur, nihil ad eſſentialem [illegible] perfectionem adiungitur, ſed ad accidentalem [illegible], quod non eſt inconueniens. Gloria vero ſpiritualis ſecundū ſimilitudinem præceſſit in Angelis, corporalis vero in cœlo præcipue empyreo, vnde dicitur Eccl. 1. nihil ſub ſole nouū, iā enim præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos. Vel dic, quod nihil facit Deus in creatura, quod aliquo modo in primis diebus non præceſſerit, ſed diuerſimode. Quædam enim fuerunt in operibus ſex dierum, vt in principiis actiuis, & materialibus, & ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, vt ea, quæ generantur ex ſibi ſimilibus in natura, quædam vero ſicut in principiis actiuis, & materialibus, ſed non ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ſicut quædam animalia ex putrefactione genita, cum enim hæc producantur ex virtute cœleſti, quæ tenet in eorum generatione locum virtutis formatiuæ. Fuerunt producta in operibus ſex dierum in ſuis principiis ſcilicet materia, & in rationibus ſeminalibus, ſicut etiam alia, quæ per operationem naturæ producuntur, quædam vero fuerunt in præcedentibus operibus, ſicut in principiis diſponentibus, & non actiuis, & ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ſicut anima rationalis; quædam denique, vt in potentia obedientiæ tantum, ſicut ea, quæ per miraculum fiunt, & quæ ad gratiam pertinent.

2. d. 17. q. 1. a. 2. ad 6. — 2. d. 15 q. 3. a. 2. ad 7. & 8

Ad tertium dicendum, quod Deus non dicitur ceſſare ab operatione, niſi ex parte effectus conſequentis. ipſe enim non agit aliqua operatione media, vel intrinſeca, vel extrinſeca, quæ non ſit ſua eſſentia, quia ſuum velle eſt ſuum facere, & ſuum velle eſt ſuum eſſe, nec tamen ab æterna operatione ſequitur effectus, niſi ſecundum determinationem voluntatis, vnde dicitur incipere operari, vel ab operatione ceſſare, ex parte effectus. 3. d. 15 a. 3

Ad quartum dicendum, quod ſicut influentia ſolis per irradiationem eſt ſemper, quamdiu aer illuminatur, vt poſſit dici, ſemper ſol facit lumē in aere; ita diuina bonitas ſemper eſſe rebus influit, non aliud & aliud, ſed vnum, & idem. nec tamen res dicuntur ſemper fieri, vel creari, vel inſtitui apud nos, ſed tunc, cum primo eſſe acceperunt. Et ideo dicitur, quod ceſſat creare, vel facere mundum. ibid. a. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum Deus potuerit facere vniuerſum perfectius.

VIdetur quod Deus non potuerit facere vniuerſum perfectius. Quidquid enim Deus facit, potentiſſime facit, ſed tanto fit aliquid melius quanto fit potentius & ſapientius, ergo Deus non poteſt facere vniuerſum melius. p p q. 25 a. 7 arg. p p q. 4? q. p. a. 2. arg 1.

2 Præterea Auguſt. l. 3. contra Maximinum ſic argomentatur, ſi Deus potuit, & noluit gignere filium ſibi æqualem, inuidus fuit, eadem ratione, ſi Deus potuit vniuerſum facere melius, & perfectius, quam fecerit, & noluit, inuidus fuit, ſed inuidia eſt omnino relegãda a Deo, ergo Deo, vniuerſum fecit optimum, non ergo potuit illud facere perfectius, quam fecit. p. p. arg. 2.

3 Præterea id, quod eſt maximè, & valde bonum, non poteſt melius fieri, quia maximo nihil eſt maius, ſed ſicut dicitur Gen. 1. vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, ergo bonum vniuerſi non poteſt à Deo fieri melius. p. p. arg. 3.

4 Præterea omne, quod eſt communicabile creaturæ, eſt ei communicatum; cum enim bonitas Dei infinita ſit, ad eum pertinet, vt communicet ſe, quantum poteſt, ſed ex hoc vniuerſum eſt bonum, quod conſiſtit ex creaturis diuinam bonitatem participantibus, ergo vniuerſum melius eſſe non poteſt. p. d. 44. q. vn. a. p. ad 4. a. n. arg. c. & in p. ter. a. 2. arg. 4.

5 Præterea omni agenti propter finem, finis eſt ratio faciendi, & non faciendi, ſed Deus agit propter finem, qui eſt ſua bonitas, quæ non poteſt eſſe ratio non faciendi vniuerſum in meliori bonitate, ſi melius eſſe poſſet, ergo Deus non poteſt vniuerſum facere melius. arg. 3. ad Ann.

6 Præterea ſecundum Dion. c. 4. d. n. & Plat. in conuiuio de amore c. 4. optimi eſt optima adducere, ſed optimo nihil eſt melius, ergo vniuerſo, quod Deus fecit qui optimus eſt, nihil melius eſſe poteſt. p. d. 44. q. p. a. p. arg. p.

7 Præterea vna res non deficit à bonitate alterius, niſi per hoc, quod deficit a participatione diuinæ bonitatis, ſed iſte defectus non eſt ex parte Dei, quia æqualiter ſe habet, vt ait Dion. c. 3. d. n. ad omnes creaturas, ſed ex parte ipſius rei, quæ magis, vel minus bonitatis diuinæ capax eſt, ergo videtur, quod ibid. arg. 7.

Deus rem quamlibet & conſequenter ipſum vniuerſum melius facere non poſſit.

p d.44 ad Ann.q.20.p. p arg. p ſed contr.

Sed contra omni infinito Deus poteſt facere maius, cum ſua potentia ſit infinita, ſed bonitas vniuerſi eſt finita, alias æquaretur bonitati factoris, quod eſt impoſſibile, ergo Deus poteſt facere bonitatem maiorem, & perfectiorem, quam ſit bonitas vniuerſi.

p d.49. q.p a.p & 2 in vtroque ſcripto. & p. p q.25. 2.7.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Philoſophum in 12. mét. t. 52. bonum vniuerſi conſiſtit in duplici ordine, nimirum in ordine partium vniuerſi ad inuicem, & in ordine totius vniuerſi ad finem, qui eſt ipſe Deus, ſicut etiam in exercitu eſt ordo partium exercitus ad inuicem, ſecundum diuerſa officia, & eſt ordo ad bonum Ducis, quod eſt victoria, & hic ordo eſt præcipuus propter quem eſt primus ordo accipiendo ergo bonum ordinis, qui eſt in partibus vniuerſi ad inuicem, tale bonum conſiderari poteſt vel quantum ad partes ipſas ordinatas, vel quantum ad ordinem partium. Si quantum ad partes ipſas, tūc poteſt vniuerſum fieri melius, & perfectius, vel per additionem plurium partium, ſi nimirum multæ aliæ ſpecies creentur, & impleantur multi gradus bonitatis, qui poſſunt eſſe, cum etiam inter ſummā creaturam, & Deum ſit infinita diſtantia, & ſic Deus melius, & perfectius vniuerſum facere potuiſſet, & poſſet, ſed illud vniuerſum ſe haberet ad hoc, ſicut totum ad partem, & ſic nec penitus eſſet idem, nec penitus eſſet diuerſum, & hæc additio bonitatis eſſet per modum quantitatis diſcretæ. Vel poteſt intelligi fieri melius quaſi intenſiue quaſi mutatis omnibus partibus illius; quia ſi aliquæ partes meliorarentur, aliis non melioratis, non eſſet tanta bonitas ordinis, ſicut patet in cythara, cuius ſi omnes cordæ meliorantur, ſit dulcior harmonia, ſed quibuſdam tantum melioratis ſit diſſonantia. Hæc autem melioratio omnium partium, vel poteſt intelligi ſecundum bonitatem accidentalem, & ſic poſſet Deus facere vniuerſum melius, & perfectius, quam ſit, manentibus iiſdem partibus, & eodem vniuerſo, vel ſecundum bonitatem eſſentialem, & ſic non poteſt Deus facere vniuerſum melius, quam ipſum ſit ſicut nec rem meliorem, quam ipſa ſit, licet poſſit aliquod aliud vniuerſum facere eo melius alias ſpecies creando, vt dictū eſt, ſicut etiam non poteſt facere quaternarium maiorem, quia ſi eſſet maior, iam non eſſet quaternarius, ſed alius numerus; ſic enim ſe habet additio differentiæ ſubſtantialis in definitionibus, ſicut additio vnitatis in numeris, vt dicitur 8. met t. 10. Si autem accipiatur ipſe ordo partium, ſic non poteſt Vniuerſum eſſe melius per modum quantitatis diſcretæ, niſi fiat additio in partibus Vniuerſi, quia in Vniuerſo nihil eſt inordinatum, ſed intenſiue poſſet eſſe melius manentibus iiſdem partibus, quantum ad ordinem, qui ſequitur bonitatem accidentalem, quanto enim aliquid in maius bonum redundat, tanto ordo melior eſt; ſed ordo, qui ſequitur bonitatem eſſentialem non poteſt eſſe melior, niſi fiant aliæ partes, & aliud Vniuerſum. Similiter ordo, qui eſt ad finem, poteſt conſiderari ex parte ipſius finis, & ſic non poteſt eſſe melior, vt ſcilicet in meliorem finem vniuerſum ordinetur, ſicut Deo nihil melius eſſe poteſt; Vel quantum ad ipſum ordinem, & ſic ſecundum quod creſceret bonitas partium Vniuerſi, & ordo earum ad inuicem, poſſet meliorari ordo in finem ex eo, quod propinquius ad finem ſe haberent, quanto ſimilitudinem diuinæ bonitatis magis conſequerentur, quæ eſt omnium finis.

P.p.q.25 a. 2 ad p.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicimus Deum poſſe aliquid facere melius, quam fecit, ſi ly, melius, ſit nomen, verum eſt, qualibet enim re poteſt facere aliam meliorem; eandem vero poteſt facere meliorem quodammodo, & quodammodo non, ſicut dictum eſt, & idem dico de Vniuerſo. Si vero ly, melius, ſit aduerbium, & importet modum ex parte facientis. Deus non poteſt facere melius, quam ſicut facit, quia non poteſt facere ex maiori bonitate, & ſapientia. Si autem importet modum ex parte facti, ſic poteſt facere melius, quia poteſt dare rebus a ſe factis meliorem modum eſſendi quantum ad accidentalia, licet non quantum ad eſſentialia. Vel dic, quod licet Deus produxerit Vniuerſum, & producat vnamquamque rem tota ſua potentia infinita, non tamen ſequitur quantitas bonitatis in effectu, niſi ſecundum voluntatem opificis, quæ ſe habet vt imperans ad opus, quod potentia exequendo educit.

p d.44.q.p. a.p.ad 3.

p.p ad 2.p. d.44 ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod de ratione filij eſt, quod æquetur patri, non eſt autem de ratione creaturæ, quod ſit melior, quam à Deo facta eſt. Vel dic, quod quamuis accipere à patre ſit commune filio cum omni creatura communitate analogiæ, tamen habere per naturam eſt ſibi proprium, ſicut ipſemet dicit; & ideo æqualitas paterna debetur ſibi per naturam; vnde, ſi non æqualem genuiſſet, cum potuiſſet, Deus pater inuidus fuiſſet, quia ſubtraxiſſet dignitatem filio, quam deberet & poſſet habere; ſed creatura nunquam poteſt pertingere ad æqualitatem Dei, nec alia menſura bonitatis illi debetur, quam ſecundum determinationem diuinæ voluntatis & ideo nulla inuidia in Deo reſultat, ſi Vniuerſum melius facere potuit, quam fecit. Et hoc eſt, quod Hilarius dicit de ſynodis, quod omnibus creaturis ſubſtantiam Dei voluntas attulit, ſed filio natura dedit.

p.p. ad 3.

Ad tertium dicendum, quod Vniuerſum ſuppoſitis iſtis rebus non poteſt eſſe melius propter decentiſſimum ordinem his rebus attributum a Deo, in quo bonum Vniuerſi conſiſtit, quorum ſi vnum aliquod eſſet melius, corrumperetur proportio ordinis; ſicut ſi vna chorda plus debito intenderetur, corrumperetur citaræ melodia. Poſſet tamen Deus alias res, atque adeo aliud vniuerſum, vel alias res addere iſtis rebus factis, & ſic eſſe illud vniuerſum melius.

p d.44 ad annib.a.p. ad 5.

Ad quartum dicendum, quod multa ſunt communicabilia creaturæ, quæ non ſunt communicata, & tamen Deus infinita bonitate creaturis communicat bona ſua, communicat enim eis ſecundum quod ratio ſapientiæ exigit, ſecundum reſpectum ad modum, quem diuina bonitas præfixit.

ibid. ad 5.

Ad quintum dicendum quod licet abſolute loquendo, diuina voluntas non poſſit eſſe ratio, quare vniuerſum non fiat melius, tamen poteſt eſſe ratio eius, ſi præſupponatur modus à voluntate diuina præfixus hoc enim diuinæ competit voluntati, vt illud ſit in rebus, quod diuina ſapientia, & voluntas determinauit.

p.d. 44. q p a.p. ad p.

Ad ſextum dicendum, quod qualibet res in ſe conſiderata non eſt optima, niſi forte inquantum attingit omnem bonitatem ſuam eſſentialem, ſicut ſi dicatur ternarius eſſe maximus, quia attingit quantitatem ſuæ ſpeciei, ſed in ordine ad vniuerſum eſt optima ſicut Auguſt. dicit in Enchirid. c. 10.

ibid. ad 4.

Ad ſeptimum dicendum, quod diuerſitas graduum in entibus non tantum eſt ex parte rerum, quarum capacitates ad inuicem diſtant, ſed etiam ex ordine ſapientiæ diſponentis, quæ diuerſas capacitates rebus tribuit quibus poſtmodum ſecundum prouidentiam ſuam dona ſua largitur, quæ pro diuerſitate capacitatum a Deo ordinatarum, diuerſimode a diuerſis participantur.

Digitized by Google

QVÆSTIO XXIX.

De natura cæli.

Deinde conſiderandum eſt de cœlo, de quo quinque inueſtiganda ſunt, natura, vnitas, motus, actio, & accidentia.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR QVATVOR.

Primo Vtrum cœlum habeat materiam vel illa careat, ſeu V. ſit compoſitum ex materia, & forma.

2 *Vtrum cœlum habeat materiam diuerſæ rationis à materia ſublunarium, an vero eiuſdem, ita vt ſit vna materia omnium corporalium.*

3 *Vtrum cœlum ſit animatum.*

4 *Vtrum cœlum ſit ingenerabile, & incorruptibile.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cœlum habeat materiam vel illa careat, ſeu V. ſit compoſitum ex materia, & forma.

8 met. t. 4. 12. met. l. t.

VIdetur quod cœlum careat materia, ac proinde non ſit compoſitum ex materia, & forma. Dicit enim Philoſophus 8. met. t. 12. & 12 met t. 10. quod naturales, & ſempiternæ ſubſtantiæ, vt cœli, vel non habent materiam, vel ſi habent, habent tantum mobilem ſecundum locum, ergo cœlum non habet materiam

8 met. l. 4 p cœli l. 6.

2 Præterea 8 met t. 14. dicit Philoſophus, quod non cuiuslibet rei materia eſt pars ſed tantum rei generabilis, & corruptibilis, ſed cœlum ex Philoſopho p. cœli t. 20. eſt ingenerabile, & incorruptibile, ergo cœlum non habet materiam.

p phyſ. l. vlt. 2 cœli l p.

3 Præterea materia, vt dicit Philoſophus p. phyſ. t. 82. eſt ſubiectum, ex quo fit aliquid, cum inſit, ſed cœlum, vt dicitur 2 cœli t. p non eſt factum, ergo non eſt compoſitum ex materia, & forma.

p cœli l 6 de br. vit. 2 p phyſ l. 11 2 cœli l. 6.

4 Præterea ea, quæ habent materiam, neceſſario habent contraria, vt dicitur p. cœli t. 20. & de br. vitæ c. 2. vnde p. phyſ. t. 68. dicit Philoſophus, quod materia eſt ſubiectum contrariorum, ſed cœlum non habet contrarium, quia eſt incorruptibile, vt dicitur p. cœli t. 20. ergo cœlum non habet materiam.

9. met. l 9.

5 Præterea dicit Philoſophus 9 met. t. 17. quod nullum æternum habet potentiam paſſiuam, eo

arg p

quod omnis potentia paſſiua eſt potentia contradictionis, ſed cœlum ſecundum Philoſophum eſt æternum, vt dictum eſt, ergo cœlum non eſt compoſitum ex materia.

p de gen. l. 10.

6 Præterea dicit Philoſophus p. de Gen. t. 54. quod illa actiua ſunt impoſſibilia, quæ non habent formam in materia, illa vero ſunt paſſibilia, quæ habent formam in materia, ſed cœlum eſt actiuum impaſſibile, ergo caret materia.

2. 12. met l 5. 2 cœli l. p.

7 Præterea Philoſophus 12. met. t. 50. ex eo quod intelligentiæ ſunt ſubſtantiæ ſempiternæ, arguit quod debeant carere materia, ſed cœlum ſecundum Philoſophum 2. cœli t. p eſt æternum, ergo cœlum non eſt compoſitum ex materia.

8 Præterea vt colligitur ex Philoſopho 8. met t. 4. ſola generatio & corruptio ſunt principium veniendi in cognitionem materiæ primæ, ſed in cœlo non eſt generatio, neque corruptio, cum ſit ingenerabile, & incorruptibile, vt dicitur p. cœli t. 20. ergo in cœlo non eſt materia. 8. met. l. p. p. cœli l. 6

Sed contra eſt cælum eſt corpus naturale, vt dicit Philoſophus p. cæli t. p. & 8. met t. p ſed omnis ſubſtantia naturalis, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 4. eſt compoſita ex materia, & forma, ergo. p cœli l. p 8. met. l p. 2. phyſ. l p.

2 Præterea 2. de gen t. 51. eadem genere, & numero æqualia ſunt principia in ſempiternis, atque in generabilibus, ſed huiuſmodi principia ſunt materia, & forma, vt ibidem dicitur, ergo cælum eſt compoſitum ex materia, & forma. 2 de gen. l 9.

3 Præterea omnis ſubſtantia, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 2. 7. met. t. 7. & 8. met t 3. vel eſt materia, vel forma, vel compoſitum ex illis, ſed cœlum non eſt ſola forma, nam forma materiam reſpicit, cum ſit actus ipſius, neque eſt ſola materia, tum quia materia eſt propter formam, tum quia motus localis, qui conuenit cælo habet pro ſubiecto compoſitum ex materia, & forma, vt dicitur p. de Gen. t. 23. & 24. ergo cælum eſt compoſitum ex materia, & forma. 2. de ani l p 7. met. l. p. 8. met. l. p. Tab. v. forma nu. 64. & 79.

4 Præterea dicit Philoſophus 8 met t. 4 quod in omni mutatione eſt accipere materiam, ſicut in omni mutatione eſt aliquis modus fiendi, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid, ſed in cælo eſt mutatio aliqua & aliquod fieri ſecundum quid, eſt. n. mutatio localis, & aliqua alteratio ſecundum illuminationem, & obſcurationem, ergo in cælo etiam eſt materia. 8 met. l p.

Reſpondeo dicendum, quod Auer. lib de ſubſt. orbis c. 2. dicit quod corpus cæleſte non eſt compoſitum ex materia & forma quaſi ex potentia, & actu, ſed dicit ipſum eſſe materiam actu exiſtentem, & formam eius dicit animam ipſius, ita tamen, quod non conſtituatur in eſſe per formam, ſed ſolum in moueri, & ſic dicit in eo eſſe non potentiam ad eſſe, ſed ſolum ad vbi, ſicut dicit Philoſophus in 12. met. ſed hæc poſitio, & veritati repugnat, & intentioni Ariſtotelis, veritati quidem repugnat, quia manifeſtum eſt, quod corpus cæleſte eſt aliquod ens actu; alioqui non ageret in hæc inferiora, nec moueretur, quia quod eſt in potentia tantum, non eſt ſubiectum motus, vt dicitur in 5. phyſ. & quia vnumquodque agit inquantum eſt actu, oportet autem omne, quod eſt actu ens, vel eſſe formam ſubſiſtentem, ſicut ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ, vel habere formam in alio, quod quidem ſe habet ad formam, ſicut materia: & ſicut potentia ad actum Non autem poteſt dici, quod corpus cæleſte ſit forma ſubſiſtens, quia ſic eſſet intellectum in actu, non cadens ſub ſenſum, neque ſub quantitatem, relinquitur ergo, quod eſt compoſitum ex materia, & forma, & potentia, & actu, & per conſequens in illo eſt ſubiectum actualitatis ipſius. Verum eſt tamen, quod non oportet, quod iſtud ſubiectum, vel materia habeat priuationem, quia priuatio nihil aliud eſt, quam abſentia formæ, quæ eſt nata ineſſe; Huic autem materiæ, vel ſubiecto non eſt nata ineſſe alia forma, ſed forma ipſius replet totam potentialitatem materiæ, cum ſit quædam totalis, & vniuerſalis perfectio; quod patet ex hoc, quod virtus actiua eius eſt vniuerſalis, non particularis, ſicut virtus inferiorum corporum, quorum formæ tamquam particulares exiſtentes non poſſunt replere totam potentialitatem materiæ; vnde ſimul cum vna forma te- Tab v A. ſt a. 108.

manet in materia priuatio formæ alterius, quæ eſt apta nata ineſſe, & hinc patet error Auer. Deceptus enim fuit per æquiuocationem potentiæ, nam potentia quandoque ſe habet ad oppoſita, & hæc excluditur à corpore cæleſti, & à ſubſtantiis ſimplicibus ſeparatis, quia non eſt in eis potentia ad non eſſe ſecundum intentionem Ariſtotelis, eo quod ſubſtantiæ ſimplices ſunt formæ tantum, formæ autem conuenit eſſe. Materia autem corporis cæleſtis non eſt in potentia ad aliam formam, ſicut enim corpus cæleſte comparatur ad ſuam figuram, cuius eſt ſubiectũ, vt potentia ad actum, & tamen non poteſt non habere talem figuram, ita materia corporis cæleſtis cõparatur ad talem formam, vt potentia ad actum, & non eſt in potentia ad priuationem huius formæ, vel ad non eſſe, non enim omnis potentia eſt oppoſitorum, alioquin poſſibile non ſequeretur ad neceſſe, ſicut dicitur in primo periherm. Eſt etiam eius poſitio contra Philoſophum, qui in p. de cælo in quadam demonſtratione dicit, quod corpus cæleſte habet potentiam vel virtutem ad hoc quod ſit ſemper, ergo ſecundum Philoſophum cælum habet potentiam ad eſſe. Quod confirmari poteſt etiam dato quod corpus cæleſte non ſit compoſitum ex materia, & forma, quia neceſſe eſt, quod omnis ſubſtantia ſimplex ſubſiſtens, vel ipſa ſit ſuum eſſe, vel participet eſſe; ſubſtantia autem ſimplex, quæ eſt ipſum eſſe ſubſiſtens, non poteſt eſſe niſi vna, ſicut neque albedo, ſi eſſet ſubſiſtens, poſſet eſſe niſi vna, omnis ergo ſubſtantia, quæ eſt poſt primam ſubſtantiam ſimplicem, participat eſſe, omne autem participans componitur ex participante, & participato, & participans eſt in potentia ad participatum, ergo ſubſtantia quantumcunque ſimplex poſt primam ſubſtantiam ſimplicem eſt potentia eſſendi. Vnde relinquitur quod in corpore cæleſti eſt potentia ad eſſe, non tamen ad priuationem illius, quia non eſt in illo potentia ad aliam formam; & præterea quia eſt compoſitum ex materia, & forma, licet in eius materia non ſit priuatio alicuius formæ, ſed tantum alicuius vbi, vnde conſequenter non eſt mutabile ſecundum formam per generationem, & corruptionem, ſed ſolum ſecundum vbi.

a met.l.2. Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus Philoſophi 12. met eſt, quod quæcunque transmutantur, oportet, quod habeant materiam, ſed aliam, & aliã. Et enim, quæ tranſmutantur ſecundum ſubſtantiam, ſeu quæ generantur, & corrumpuntur, habent materiam, quæ eſt ſubiectum generationis, & corruptionis, quæ ſcilicet de ſe eſt in potentia ad formas, & priuationes; ſed corpora cæleſtia, quæ ſunt ſempiterna, & ingenerabilia, ſed mobilia ſecundum locum, habent quidem materiam, ſed non quæ eſt ſubiectum generationis, aut quæ ſit in potentia ad formam, & priuationem, ſed quæ eſt in potentia ad terminos motus localis, qui ſunt vnde incipit motus, & quo. 8.met l. 4. motus tendit. Senſus vero 8. met. t. 12. vbi dicitur, quod forſan cæleſtia corpora non habent materiam vel ſi habent, non talem, qualem habent generabilia, & corruptibilia, ſed ſolum ſecundum potentiam quæ eſt in motu locali. hic eſt. Cum enim, vt colligitur ex Philoſopho 8. met. t. 4. in rebus generabilibus, & corruptibilibus generatio, & corruptio inducant in cognitionem materiæ, quia in generatione, & corruptione oportet eſſe vnum ſubiectum commune ad priuationem, & formam, ſequitur, quod quia in corpore cæleſti non eſt potentia ad priuationem formæ, ſed ſolum ad diuerſa loca cælum, non habet materiam, quæ ſit in potentia ad formam, & priuationem, ſed quæ eſt in potentia ad diuerſa loca: corpus autem comparatur ad locum, non ſicut materia ad formam, ſed magis ſicut ſubiectum ad accidens; & licet comparatio ſubiecti ad accidens ſit quodammodo vt materiæ ad formam non tamen ſubiectum eſt omnino materia: & ſic corpus cæleſte vniuerſaliter nullo modo habet materiam, ſi ſubiectum materiam non dicit, vel habet materiam ad vbi, ſi ſubiectum dicitur materia.

Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus 8. met.l. 4. ibi comparat compoſitum generabile & corruptibile ad eius partem, puta formam, & dicit, quod ſicut ſolum compoſitum dicitur proprie, & per ſe generari, & corrumpi, non autem eius pars puta forma, niſi per accidens, ita ſolius compoſiti, quod per ſe generatur, eſt ex materia fieri, & conſtare, non autem formæ.

Ad tertium dicendum, quod Philoſophus loquitur de materia ſublunarium, quæ proprie dicuntur fieri, & generari vt dictum eſt, cælum enim non eſt factum per generationem, Sed a Deo ſimul forma cæli cum eius materia productæ ſunt per creationem. ad p. 1. cœli l. p. 2 d 12 q q. a. p ad p. op. 42. c. 15.

Ad quartum dicendum, quod quia in omni motu eſt aliqua contrarietas, ideo etiam in motu cæli eſt talis contrarietas. Cum enim, vt dictum eſt, in cælo ſit alteratio, & motus localis, eſt contrarietas formæ accidentalis, & priuationis talis formæ. p. cœli l 8. ad p arg.

Ad quintum dicendum, quod Philoſophus loquitur de potentia paſſiua, ſeu de materia, vt dicit ordinem ad eſſe ſimpliciter, vt patet ex p. de cælo. t. 136. vbi ait, quod ea, quæ generantur & corrumpuntur, à natura habent, quod quandoque ſint, vel non ſint, & quod eorum, quæ ſunt huiuſmodi, eſt eadem potentia contradictionis, ſcilicet ad eſſe & non eſſe; quia, quod quandoque ſit, quandoque non ſint, habent ex materia, quæ ſubijcitur priuationi, vel formæ. Vel dic, quod nullum æternum habet potentiam paſſiuam contradictionis ad eſſe, & non eſſe ſimpliciter, habet tamen ad eſſe, & non eſſe ſecundum quid, aut ſecundum quale aut vbi vt Luna eſt in potentia, vt ſit illuſtrata a ſole, & ſol eſt in potentia, cum eſt in oriente, quod ſit in occidente. p cœli l. vlt 9. met. l. 9.

Ad ſextum dicendum, quod ſenſus Philoſophi in p. de gen. eſt, quod quæcunque agentia non habent eandem formam in materia, quæ ſit eiuſdem rationis cum paſſibilibus, hæc, cum ſint de numero agentium, ſiue actiuorum, ſunt impaſſibilia; quæcunque autem habent formam in materia eiuſdem rationis, agendo patiuntur: & patet hoc ex his, quæ ſubdit, declarat enim quæ dicatur vna materia actiuorum, & paſſiuorum, & dicit, quod dicitur eſſe vna materia cuiuſlibet, quæ eſt ſuſceptiua contrariorum, quæ licet ſit vna ſubiecto, differt tamen ſecundum eſſe, ſubſtat enim duobus contrariis, quorum vnum, quia eſt in actiuo, alterum in paſſiuo, ideo vna materia dicitur eſſe actiui, & paſſiui, cælum autem non habet materiam eiuſdem rationis cum materia ſublunarium, cum in agendo non patiatur. p. de gen. l. 10.

Ad ſeptimum dicendum quod Philoſophus optime probat ex eo, quod intelligentiæ ſunt æternæ, quod debent carere materia, quæ ſit potentia ad eſſe ſimpliciter, ibi enim rationem affert huius dicti, quia, quod potentia eſt, contingit non eſſe; vnde oportet, quod ſubſtantia intelligentiæ mouentis cælum, tota ſit actus. 12. met. l. 5.

Ad octauum dicendum, quod licet ex generatione, & corruptione primum deueniamus in cognitionem materiæ primę, (nam hęc proprie eſt, quæ eſt ſubiectum formę ſubſtantialis, & priuationis. Nam ſi materia prima de ſe haberet aliquam formam propriam, per eam eſſet aliquid actu, & ſic, cum ſuperinę 8. met. l. p.

duceretur alia forma, non ſimpliciter materia per eam eſſet, ſed fieret hoc, vel illud ens. & ſic eſſet generatio ſecundum quid, & non ſimpliciter. Vnde omnes ponentes primum ſubiectum eſſe aliquod corpus, vt aerem, & aquam, poſuerunt generationem idem eſſe quod alterationem,) ex mutatione tamen in vniuerſum poſſumus deuenire in cognitionem materiæ, quomodo hanc ineſſe in omnibus ſubſtantiis ſenſibilibus probat Philoſophus 8. met. t. 4.

ARTICVLVS II.

Vtrum Cœlum habeat materiam diuerſæ rationis, an eiuſdem cum materia ſublunarium.

2. d. 11. q. p. a. 2. p. arg. 4. VIdetur quod materia cœli fit eiuſdem rationis cum materia ſublunarium, Philoſophus enim in p. phyſ. t. 8. Vnam tantum materiam ponit, ſed in illo lib. determinat de mobili in communi, ergo omnium corporum cœleſtium, & ſublunarium eſt vna materia eiuſdem rationis in omnibus.

arg. 5. 2 Præterea. Secundum Philoſophum 2. met. t. 12. neceſſe eſt imaginari materiam in re mota, ergo quæcunque conueniunt in aliquo motu, videntur in materia conuenire, ſed loci mutatio eſt communis ſuperioribus, & inferioribus corporibus, ergo & materia.

3 Præterea Philoſophus dicit in 5. met. t. 10. quod illa, quæ ſunt vnum in genere, ſunt vnum in materia, ſed omnia corporalia conueniunt in genere corporis, ergo omnium corporum tam cœleſtium, quam ſublunarium eſt vna, eademque materia.

p. p. arg. 3. 2. d. arg. p. 4 Præterea diuerſus actus fit in diuerſa potentia, & vnus in vna: ſed omnium corporum eſt vna forma ſcilicet corporeitas, ergo etiam eſt vna materia.

p. p. arg. 4. 2. d. arg. 1. 5 Præterea materia in ſe conſiderata eſt ſolum in potentia, ſed diſtinctio eſt per formas, ergo materia in ſe conſiderata eſt vna tantum eiuſdem rationis in corporibus cœleſtibus, & inferioribus.

2. d. 14. q. p. a. 2. arg. 3. 6 Præterea omne agens agit ſibi ſimile, ſed corpora cœleſtia habent in inferioribus effectum caliditatis & humiditatis, ergo videtur, quod qualitatibus aſſimilantur, & ita videtur, quod ſint de natura horum inferiorum, & conſequenter quod conueniant in materia.

p. cœli. t. 6. 7 Præterea ſi non eſſet eadem materia corporum cœleſtium, & ſublunarium, oporteret quod materia eſſet compoſita ex eo, quod eſt commune vtrique materiæ, & ex eo quod facit diuerſitatem inter illas, quod tamen eſt falſum, cum materia ſit omnino quid ſimplex, & pura potentia, ergo dicendum eſt, quod materia corporum cœleſtium, & ſublunarium ſit eiuſdem rationis.

p. p. arg. ſed contra. Sed contra quæcunque conueniunt in materia, ſunt tranſmutabilia ad inuicem, & agunt, & patiuntur ad inuicem, vt dicitur p. de gen. à t. 50. vſque ad t. 54. Sed corpora cœleſtia, & inferiora non ſic ſe habent ad inuicem, ergo eorum materia non eſt vna, & per conſequens nec eiuſdem rationis.

v. d. arg. p. ſed contra. 2 Præterea quorumcunque non eſt vna potentia, nec vna materia, quia ſicut forma eſt actus, ita materia eſt potentia, ſed corporum inferiorum, & ſuperiorum non eſt potentia eadem, quia ſecundum Philoſophum 8. met. t. 4. & 12. met. t. 10. in inferioribus eſt potentia ad eſſe, ſed in ſuperioribus tantum ad vbi, ergo non videtur quod ſit materia eiuſdem rationis in corporibus cœleſtibus, & ſublunaribus.

3 Præterea in quocunque inuenitur aliquid, oportet inuenire illud, à quo nunquam ſeparatur; ſed materia prima quæ eſt in inferioribus, nunquam ſeparatur à priuatione formæ, quia quandocunque eſt ſub forma vna, adiungitur illi priuatio formæ alterius, priuatio autem adiuncta materiæ inducit corruptibilitatem, ergo videtur, quod materia prima inferiorum corporum non inueniatur in corporibus cœleſtibus per ſuam naturam incorruptibilibus. arg. 2. ſed 3.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc fuerunt diuerſæ Philoſophorum opiniones. Plato enim, & omnes Philoſophi ante Ariſtotelem poſuerunt omnia corpora eſſe de natura quatuor elementorum, vnde, cum quatuor elementa communicent in materia vna, vt mutua generatio, & corruptio in eis oſtendit, per conſequens ſequebatur quod omnium corporum ſit vna materia eiuſdem rationis in illis: quod autem quædam corpora ſint incorruptibilia, Plato in Timæo adſcribebat non conditioni materiæ, ſed voluntati artificis, ſcilicet Dei, quem introducit corporibus cœleſtibus dicentem, vt refert D. Aug. 13. de ciu. Dei. c. 16. natura veſtra eſtis diſſolubilia, voluntate autem mea indiſſolubilia, quia voluntas mea maior eſt nexu veſtro. Hanc autem poſitionem Ariſtot. p. cœli a t. 5. vſque ad 19. reprobat per motus naturales corporum. Cum enim corpus cœleſte habeat naturalem motum diuerſum à naturali motu elementorum, ſequitur, quod eius natura ſit alia à natura quatuor elementorum, & ſicut motus circularis, qui eſt proprius corporis cœleſtis, caret contrarietate, motus autem elementorum ſunt inuicem contrarij, vt qui eſt ſurſum, ei, qui eſt deorſum, ita corpus cœleſte eſt abſque contrarietate: corpora vero elementaria ſunt cum contrarietate: & quia corruptio, & generatio ſunt ex contrariis, ſequitur, quod ſecundum ſuam naturam corpus cœleſte ſit incorruptibile, elementa vero ſunt corruptibilia, ſed non obſtante hac differentia corruptibilitatis, & incorruptibilitatis naturalis, Auicebron poſuit vnam materiam omnium corporum tam cœleſtium quam inferiorũ, attendens ad vnitatem formæ corporalis. Verum hæc poſitio non eſt poſſibilis, primo quia ſi forma corporeitatis eſſet vna forma per ſe, cui ſuperuenirent aliæ formæ, quibus corpora diſtinguuntur, haberet id, quod dicit talis poſitio, neceſſitatem, quia illa forma immutabiliter materiæ inhæreret, & quãtum ad illam eſſet omne corpus incorruptibile, ſed corruptio accideret per remotionem ſequentium formarum, quæ non eſſet corruptio ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quia priuationi ſubſterneretur aliquod ens actu, ſicut enim accidebat antiquis naturalibus, qui ponebãt ſubiectum corporum aliquod ens actu, puta ignem, aut aerem, aut aliquid huiuſmodi. Suppoſito autem quod nulla forma, quæ ſit in corpore corruptibili, remaneat vt ſubſtrata generationi, & corruptioni, ſequitur de neceſſitate, quod non ſit eadem materia corporum corruptibilium, & incorruptibilium materia enim ſecundum id, quod eſt, eſt in potentia ad formam, oportet ergo quod materia ſecundum ſe conſiderata ſit in potentia ad formam omnium illorum, quorum eſt materia communis, per vnam autem formam non fit in actu, niſi quantum ad illam formam, remanet ergo in potentia quantum ad omnes alias formas. Nec hoc excluditur, ſi vna illarum formarum ſit perfectior, & continens in ſe virtute alias, quia potentia quantum eſt de ſe indifferenter ſe habet ad perfectum & imperfectum. Vnde, ſicut quando eſt p. p. 66. 5. 2. c.

ſub

ſub forma imperfecta, eſt in potentia ad formam perfectam, ſed è conuerſo ſic ergo materia, ſecundum quod eſt ſub forma incorruptibilis corporis, erit adhuc in potentia ad formam corporis corruptibilis, & cum non habeat eam in actu, erit ſimul ſub forma, & priuatione: quia carentia formæ in eo, quod eſt in potentia ad formam, eſt priuatio; Hæc autem diſpoſitio eſt corruptibilis corporis. Impoſſibile ergo eſt, quod corporis corruptibilis, & incorruptibilis per naturam ſit vna materia. Nec tamen dicendum eſt, vt fingit Auerroes, quod ipſum corpus cæleſte ſit materia cæli, vt eſt ens in potentia ad vbi, & non ad eſſe, & quod forma eius ſit ſubſtantia ſeparata, quæ vniatur ei vt motor; quia vt dictum eſt, impoſſibile eſt ponere aliquod ens actu, quin vel ipſo totum ſit actus, & forma, vel habeat actum ſeu formam. Remota ergo per intellectum ſubſtantia ſeparata quæ ponitur motor, ſi corpus cæleſte non eſt habens formam, (quod eſt componi ex forma & ſubiecto formæ) ſequitur, quod ſit totum forma, & actus. Omne autem tale eſt intellectū in actu, quod de corpore cæleſti dici non poteſt cum ſit ſenſibile. Relinquitur ergo quod materia corporis cæleſtis ſecundum ſe conſiderata non eſt in potentia, niſi ad formam, quam habet, nec refert ad propoſitum, quæcunque ſit illa, ſiue anima, ſiue aliquid aliud. Vnde illa forma ſic perficit illam materiam, quod nullo modo in ea remanet potentia ad eſſe, ſed ad vbi tantum, vt Ariſt. p. cæli. à t. 20. vſque ad t. 31. dicit, & ſic non eſt eadem materia corporis cæleſtis, & ſublunaris, niſi ſecundum analogiam, ſecundum quod conueniunt in ratione potentiæ. Vnde cum Philoſophus p. cæli. t. 91. numerat cælum inter elementa, & 3. cæli paulo poſt initium vocat cælum primum elementorum, vel id dicit, quia cælum eſt pars præcipua vniuerſi, vt dicit Alexander, vel quia eſt corpus ſimplex, non autem quia ſit in corporibus cæleſtibus, & elementis vna materia eiuſdem rationis in illis.

p. cæli. l. 3. cæli. l. p.

2 dis. q. 2. p. ad 4. Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus in lib. phyſ. nondum probauerat eſſe quintam eſſentiam, quod in principio cæli demonſtrat; & ideo in lib. phyſ. nihil determinat de his, quæ ſunt propria illius eſſentiæ propter quod etiam tractatu de infinito replicat, vt dicit Comm. in p. cæli.

ibid. ad 5. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut in primo de Gener. dicitur, materia eſt immediate ſubiectum generationis, & corruptionis, aliorum autem motuum per prius & poſterius, tanto plus quanto illud, ſecundum quod eſt mutatio, maiorem perfectionem motus præſupponit, & ideo in illis tantum eſt vnitas materiæ primæ, quæ in generatione, & corruptione conueniunt, & per conſequens etiam illa, quæ conueniunt tribus motibus, ſcilicet augmento, & diminutione, & alteratione, ſecundum quod augmentum, & diminutio non eſt ſine generatione, & corruptione, quæ etiam alterationis terminus eſt, ſed loci mutatio, vt in 8. phyſ. probatur, eſt maxime perfecta, quia nihil variat de eo, quod eſt intrinſecum rei. Vnde ſubiectum huius motus eſt ens completum in eſſe primo, & in omnibus proprietatibus intraneis rei, & talis motus conuenit corpori cæleſti, & ideo materia eius eſt ſubiectum completum in iſtis inferioribus, vt dicit Comm. in lib. de ſubſt. orbis, vnde remanet communitas materiæ ſecundum analogiam tantum.

p. p. q. 66. a. 2. ad 2. Ad tertium dicendum, quod ſi genus conſideretur phyſice, corruptibilia, & incorruptibilia, non ſunt in eodem genere, propter diuerſum modum potentiæ in eis, vt dicitur 10. met. t. 26. ſecundum autem logicam conſiderationem eſt vnum genus omnium corporum, propter vnam rationem corporeitatis.

Ad quartum dicendum, quod forma corporei- ibid. ad 3. in c.
tatis non eſt vna in omnibus corporibus, cum non ſit alia à formis, quibus corpora diſtinguuntur, vt dictum eſt; corporeitas enim dupliciter dicitur, vno modo trina dimenſio, & hæc non eſt forma ſubſtantialis, ſed accidentalis; Altero modo dicitur quædam forma, ex qua prouenit trina dimenſio, & hæc non eſt alia à forma ſpecifica.

Ad quintum dicendum, quod cum potentia dica- quol. 12. 8. 9.
tur ad actum, ens in potentia eſt diuerſum ex hoc ipſo, quod ordinatur ad diuerſum actum, ſicut viſus ad p. p. ad 4.
colorem, & auditus ad ſonum; vnde ex hoc ipſo materia cæleſtis corporis eſt alia à materia elementi, quia non eſt in potentia ad formam element.

Ad ſextum dicendum quod quando materia eſt 2 d. 14. q. a. 2. ad 5.
proportionata ad recipiendam actionem ſecundum virtutem agentis, tunc agens facit ſibi ſimile in ſpecie, & dicitur agens vniuocum: quando autem materia non eſt proportionata ad recipiēdam actionem ſecundum virtutem agentis, ſeruatur quidem aliqua ſimilitudo effectus ad agentem, ſecundum quod dicit Dion. in 2. cap. diu. nom. quod habent cauſata cauſarum ſuarum contingentes imagines, & tamen non oportet eodem modo inueniri aliquid in cauſa, quo eſt in effectu ſed eminentiori, & ita etiam calor aliquo modo eſt in ſole, non quidem denominans ipſum, vt dicatur calidus formaliter; ſed effectiue ſecundum virtutem calefaciendi, quæ in eo eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod materia cæli eſt di- p. cæli. l. 6.
uerſæ rationis a materia ſublunarium, non quidem per aliquam compoſitionem, ſicut dicit Philoponus, ſed per habitudinem ad diuerſas formas, quarum vna eſt totalis, & alia partialis, ſic enim potentiæ diuerſificantur ſecundum diuerſitatem actuum, ad quas ſunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum cælum ſit animatum.

Videtur quod cælum ſit animatum. Probat enim Philoſophus 8. phyſ. à t. 34. quod in ge- p. p. q. 70. a. 3. arg. 5. 2. c.
nere mobilium primum eſt mouens ſeipſum, quia g. c. 72. q. de
quod eſt per ſe, prius eſt eo, quod eſt per aliud; ſola ſpir. a. 6.
autem animata mouent ſeipſa, vt in eodem lib. t. 29. 6.
oſtenditur, ſed primum mobile eſt cælum, ergo cælum eſt animatum.

2 Præterea motus cæli eſt naturalis, vt patet p. de p. p. arg. 4.
cælo t. 7. 8. & ſeq. motus autem naturalis eſt à princi- 12 met. l. 7.
pio intrinſeco, cum igitur principium motus cæle- 2. c. g. c. 70.
ſtium corporum ſit aliqua ſubſtantia intellectualiter 2. cæli. l. 3.
apprehenſiua, quæ mouetur ſicut intellectualiter deſiderans à deſiderato, vt probat Philoſophus in 12. met. t. 36. videtur quod principium apprehendens ſit principium intrinſecum corporibus cæleſtibus, ergo ſunt animata.

3 Præterea Philoſophus 2. cæli t. 13. dicit, quod 2. c. g. c. 70. 2.
cælum eſt animatum, & propter hoc oportet pone- cæli. l. 3.
re in illo differentias poſitionis, non ſolum quoad nos, ſed etiam ſecundū ſe, & 2. de ani. t. 24. dicit, quod quibuſdam intellectiuum, & intellectus, vt hominibus, & ſi aliquid huiuſmodi eſt actiuum, aut honorabilius, ſcilicet cælum conſtat autem quod cælum non habet animam ſenſitiuam ſecundum opinionem Ariſtotelis, haberet enim diuerſa organa, quæ non competunt ſimplicitati cæli, & ad hoc ſignandum

G

ſubiungit Ariſt. quod quibus de numero corruptibilium ineſt intellectus, inſunt omnes aliæ potentiæ, vt datur intelligere, quod aliqua incorruptibilia habent intellectum, quæ non habent alias potentias animæ, ſcilicet corpora cæleſtia, ergo ſecundum Philoſophum cælum eſt animatum anima, quæ ſit forma ipſius.

q. 6. de por. a. 6. arg. 9. 4 Præterea omnis motus corporis diuerſimode motiest mouentis ſeipſum, quia quod mouetur vno motu tantum, non videtur eſſe mouens ſeipſum, vt dicitur in 8. phyſ. ſed corpus cæleſte mouetur diuerſis motibus. Vnde planetæ ab Aſtrologis quandoque dicuntur recti, quandoque retrogadi, quandoque ſtationarij, ergo motus ſuperiorum corporum eſt mobilium mouentium ſeipſa, & ſic corpora illa ſunt compoſita ex ſubſtantia corporali, & ſpirituali, quæ eſt anima.

Ibid. arg. 10. p. p. arg. 5. de ſp. cr. a. 6. arg. 15. 5 Præterea nihil agit vltra ſpeciem ſuam, ſed corpora cæleſtia cauſant vitam in iſtis inferioribus, vt patet in animalibus ex putrigeniis per virtutem cæleſtium corporum. Cum ergo ſubſtantia viuens ſit nobilior non viuente, videtur quod corpora cæleſtia habeant vitam, & ita erunt animata.

de ſp. cr. arg. a. p. p. arg. 2. de pot. arg. 13. 6 Præterea nobilioris corporis nobilior eſt forma: ſed corpus cæli eſt nobilius corpore humano, ſicut perpetuum corruptibili, ergo ſi corporis humani forma eſt anima, multo magis forma cæli eſt anima.

de ſp. cr. arg. 8. 7 Præterea ſubſtantia ſpiritualis mouens cælum, ſi eſſet extrinſeca cælo, non poſſet dici, quod moueret cælum ſolum volendo, quia ſic eius velle eſſet eius agere, quod eſt ſolius Dei, oportet igitur quod aliquid immitteret ad mouendum, & ſic cum eius virtus ſit finita, ſequitur, quod accideret ei fatigatio in mouendo per diuturnitatem temporis, quod eſt inconueniens, & maxime ſecundum ponentes æternitatem motus, ergo ſubſtantia ſpiritualis, quæ mouet cœlum, eſt ei vnita, & ſic cæli erunt animati.

ibid. arg. 9. 8 Præterea ſicut habetur in 4. phyſ. motores orbium inferiorum mouentur per accidens, non autem motor ſuperioris orbis, ſed motor orbis ſuperioris vnitur ſuo orbi vt motor, ergo motores orbium inferiorum vniuntur eis non ſolum vt motores, ſed vt formæ, & ſic ad minus inferiores orbes ſunt animati.

2. cæli. l. 13. Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. cæli t. 50. diſtinguit corpora cæleſtia ab animalibus, at ſi eſſent animata anima intellectiua, eſſent animalia, vt patet in hominibus, ergo corpora cæleſtia non ſunt animata.

3 de anl. l. 17. 2 cœli. l. 4. 2. p. cœ. l. 6. 3. de ani. l. p. 2 Præterea dicit Philoſophus 3. de ani. t. 61. quod non poteſt corpus habere animam, & intellectum, quin habeat etiam ſenſum, etiam ſi tale corpus ſit ingenerabile, ergo ſi cælum habet animam intellectiuam, habebit etiam ſenſiuam. ſed hanc non habet, nam ſupponit vegetatiuam, vt patet 2. de ani. t. 3. & 2. de ani. t. 50. & 60. vegetatiua autem non eſt in cælo, vt dictum p. cœli t. 10 & 21. quia alioqui non eſſet æternum, nam quod nutritur, non poteſt eſſe æternum, ergo cælum non eſt animatum.

3 de ani. l. 57. p. cæli. l. 3. & 4. 3 Præterea nullum corpus ſimplex poteſt eſſe animatum, vt dicitur 3. de ani. t. 61. ſed cælum eſt corpus ſimplex, vt probat Philoſophus p. cæli t. 7. ergo cælum non eſt animatum.

8. phyſ. l. 15. 4 Præterea ſi motor orbis eſſet anima eius, moueretur per accidens ad eius motum, nam vt dicitur 8. phyſ. t. 51. moto corpore mouetur & quod eſt in corpore, vt patet ſimiliter in animabus animalium, quæ mouentur per accidens ad motum corporum, ſed hoc eſt contra Philoſophum, qui 8. phyſ. t. 52. probat oportere primum primi mouentis ſeipſum eſſe immobilem, tam per ſe, quam per accidens, cum cauſet motum ſempiternum, ergo motor cæli non eſt anima ipſius, & ſic cælum non erit animatum.

5 Præterea ſi cælum eſſet animatum anima informante, cum hæc eadem ipſum cælum moueat, non haberet talis anima motrix cæli determinatum ſitum in cælo, ſed eſſet in toto cælo, tamquam in ſubiecto adæquato, vt patet de anima intellectiua, quæ habet totum corpus pro ſubiecto adæquato, ſed hoc eſt contra Philoſophum, qui ponit intelligentiã mouentem cælum eſſe in eius circumferentia, vt patet 8 phyſ. t. 84. ergo cælum non eſt animatum.

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc quæſtionem fuerunt diuerſæ opiniones, tam inter antiquos Philoſophos, quam etiam inter doctores Eccleſiaſticos Anaxagoras enim, vt refert D. Aug. l. 18. de ciu. c. 41. exiſtimauit corpora cæleſtia eſſe inanimata; dixit enim ſolem eſſe lapidem accenſum, & ideo ab Athenienſibus occiſus eſt. Plato vero, & Ariſt. poſuerunt corpora cæleſtia eſſe animata anima intellectiua dante eſſe, vnita tamen illi non propter operationem intellectualem, ſed propter executionem virtutis actiuæ, ſecundum quam poteſt adipiſci diuinam ſimilitudinem, in cauſando per motum cæli. Similiter etiam apud doctores fidei fuit circa hoc diuerſa opinio. Orig. enim lib. p. periarch. c. 7. poſuit corpora cæleſtia animata Hieronymus etiam idem ſentire videtur, exponens illud Eccleſiaſtici p. Luſtrãs vniuerſa per circuitum pergit ſpiritus. Baſilius vero hom. 3. Exam. & Damaſc. l. 2. c. 6. dicunt corpora cæleſtia non eſſe animata. Auguſt. vero 2. ſuper Gen. ad litt. c. 14. & in Enchirid. c. 58. ſub dubio relinquit, aſſerens ad fidem non pertinere, vtrum cælum ſit animatum, vel inanimatum, & quod, ſi ſit animatum, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudicandorum, ſcilicet Angelorum, hominum, & animarum cæleſtium, quia illę computabuntur cum Angelis. Quia tamen probabilior eſt ſententia negantium corpora cæleſtia eſſe animata, ideo ad illius manifeſtationem conſiderandum eſt, quod vnio animæ, & corporis eſt propter animam, non autem propter corpus, non enim forma eſt propter materiam, ſed ẽ conuerſo. natura autem, & virtus animæ deprehenditur ex eius operatione, & etiam quodammodo eſt finis eius. Inuenitur autem corpus noſtrum neceſſarium ad aliquam operationem animæ, quæ mediante corpore exercetur, ſicut patet in operibus animæ ſenſitiuæ, & nutritiuæ. Vnde neceſſe eſt tales animas eſſe vnitas corporibus propter ſuas operationes, eſt autem aliqua operatio animæ, quæ non exercetur mediante corpore, ſed tamen ex corpore aliquod adminiculum tali operationi exhibetur, ſicut per corpus exhibentur animæ humanæ phantaſmata, quibus indiget ad intelligendum. Vnde etiam talem animam neceſſe eſt vniri corpori propter ſuam operationem, licet contingat ipſam ſeparari, manifeſtum eſt autem, quod anima cæleſtis corporis non poteſt habere operationes animæ nutritiuæ, quæ ſunt nutrire, augere, & generare: huiuſmodi enim operationes non competunt corpori incorruptibili per naturam. Similiter etiam nec operationes animæ ſenſitiuæ cæleſti corpori conueniunt, quia omnes ſenſus fundantur ſuper tactum, qui eſt apprehenſiuus qualitatum elementarium. Omnia etiam organa potentiarum ſenſitiuarum requirunt determinatam proportionem ſecundum cõmixtionem aliquam elementorum, a quorum natura corpora cæleſtia ponũtur remota. Relinquitur ergo quod de operationibus animæ nulla poteſt cõpetere cæleſti animę, niſi duæ, intelligere, & mouere, nã

2. c. g. c. 70. q. de ani a. 8. ad 1 quol. 12 ar. 8. cæli l. 3. q. de ſp. cr. a. 6. Caiet. p. p. q. 70. art. 3. vbi ſ. d.

appetere cõſequitur ſenſum. & intellectum, & cum vtroque ordinatur. Intellectus autem operatio cum non exerceatur per corpus, non indiget corpore niſi inquantum ei per ſenſus miniſtrantur phantaſmata, operationes autem ſenſitiuæ animarum corporum cæleſtium non conueniunt, vt dictum eſt. Sic igitur propter operationem intellectualem anima cæleſti corpori non vnitur, relinquitur ergo quod propter ſolam motionem. Ad hoc autem, quod moueat, non oportet quod vniatur ei, vt forma, ſed per contactum virtutis, ſicut motor vnitur mobili, vnde Ariſtoteles 8. phyſ. ... poſtquam oſtendit, quod primum mouens ſeipſum componitur ex duabus partibus, quarum vna eſt mouens, & alia mota, aſſignans quomodo hæ duæ partes vniantur dicit quod per contactum, vel duorum ad inuicem ſi vtrumque ſit corpus, vel vnius ad alterum, & non è conuerſo, ſi vnum ſit corpus, & aliud non corpus. Quare probabilius eſt, quod cælum non ſit animatum anima intellectiua informante, ſed tantum aſſiſtente, atque adeo vnita illi tantum vt motor vnitur mobili.

70 art 3 ad 5. Ad primum ergo dicendum quod cęlum dicitur mouere ſeipſum, inquantum componitur ex motore, & mobili, non ſicut ex forma, & materia, ſed ſecundum contactum virtutis, & hoc etiam modo poteſt dici, quod eius motor eſt principium intrinſecũ, vt ſic etiam motus cæli poſſit dici naturalis ex parte principij actiui, ſicut motus voluntarius dicitur eſſe naturalis animali, inquantum eſt animal, vt dicitur 8. phyſ. t. 7.

ad 4. de ſp. cr. ad 5. Ad ſecundum dicendum, quod motus cæli eſt naturalis, & propter principium paſſiuum, quia ſcilicet habet aptitudinem, vt tali motu ab intellectu moueatur, & propter principium actiuum, vt dictum eſt, quia ſubſtantia ſpiritualis, quæ mouet cælum, habet virtutem naturalem determinatam ad talis corporis motum, ſicut ſimiliter corpus cæli habet naturalem aptitudinem vt tali motu moueatur.

Ad tertium dicendum, quod vere Philoſophus ſentit cælum eſſe animatum anima dante eſſe, & quod propterea ſecundum ſe habet differentias poſitionum. Qui vero negant cælum eſſe animatum, negant etiam huiuſmodi poſitiones, niſi ſecundum nos.

q. 6. de pot ar. 6. ad 4. Ad qoartum dicendum, quod retrogradatio, quæ videtur in planetis, & ſtatio, & directio non prouenit ex difformitate motus vnius, & eiuſdem mobilis ſed ex diuerſis motibus diuerſorum mobilium, vel ponendo eccentricos epiciclos ſecundum Ptolemęũ, vel ponẽdo diuerſitatem motuũ ſecũdũ diuerſitates polorum, ſicut alij poſuerunt, & tamen ſi etiam difformiter mouerentur corpora cæleſtia, per hoc non magis oſtenderetur quod mouerentur à motore voluntario coniuncto, quam quod à ſeparato.

l. cit. in arg. & in Tab. v. cælum n. 100 105. Ad quintum dicendum, quod corpora cæleſtia, etiam ſi non ſint animata, mouentur tamen a ſubſtantia viuente ſeparata, cuius virtute agunt ſicut inſtrumentum virtute principalis agentis, & ex hoc cauſant in inferioribus vitam.

q. p. ad 2. & l. cit. in arg. Ad ſextum dicendum, quod nihil prohibet aliquid eſſe nobilius ſimpliciter, quod tamen non eſt nobilius quantum ad aliquid; forma ergo cæleſtis corporis licet non ſit ſecundum ſe, & ſecundum ſuam eſſentiam ſimpliciter nobilior anima animalis, eſt tamen nobilior quantum ad rationem formæ, ſeu inquantum eſt forma, & actus; perficit enim totaliter ſuam materiam, eiuſque potentiam totaliter implet, vt non ſit in potentia ad aliam formam, quod anima non facit: & ſecundum quod format corpus, perfectiori enim modo perficit materiam, cui præbet eſſe incorruptibile.

Ad ſeptimum dicendum, quod probabiliter dicitur, quod imperio voluntatis ſubſtantia ſpiritualis mouet cælum, quamuis enim materia corporalis, ſecundum formalem tranſmutationem, non obediat ad nutum ſpiritui creato, ſed ſoli Deo, vt Auguſt. dicit 3. de Trin. tamen quod ei ad nutum obedire poſſit ſecundum tranſmutationem localem, etiam in nobis apparet, in quibus ſtatim ad imperium voluntatis ſequitur motus corporalium membrorum. Si tamen ſupra imperium voluntatis etiam addatur impetus virtutis, non propter hoc ſequitur fatigatio ex finitate virtutis: quælibet enim virtus ſuperioris ordinis, licet ſit finita in ſe, & reſpectu ſui ſuperioris, eſt tamen infinita reſpectu ſuorum inferiorum, ſicut etiam virtus ſolis eſt infinita reſpecto generabilium, & corruptibilium, per quorum productionem, etiam ſi in infinitum eſſet, non minoraretur: & ſimiliter virtus intellectus eſt infinita reſpectu formarum ſenſibilium: & ſic etiam virtus ſubſtantiæ ſpiritualis, quæ mouet cælum, eſt infinita reſpectu motus corporalis, vnde non ſequitur in ea fatigatio. — de ſp. cr. ar. 6 ad 5.

Ad octauum dicendum, quod anima, quæ mouet animalia corruptibilia, vnitur eis ſecundum eſſe: ſed ſubſtantia ſpiritualis, quæ mouet cæleſtia corpora, vnitur eis ſecundum moueri tantum. Vnde moueri per accidens attribuitur animæ corruptibilis animalis, ratione ſui ipſius. Oportet enim quod, moto corpore, cum quo eſt vnum ſecundum eſſe ipſa met per accidens moueatur, ſed moueri per accidens attribuitur motori inferioris orbis, non ratione ſui ipſius, ſed ratione mobilis, inquantum ſcilicet inferior orbis mouetur per accidens, vt delatus motu ſuperioris: motor vero ſuperioris orbis neutro modo per accidens mouetur, quia orbis eius non defertur, ſed alios defert. — ibid. ad 6.

Ad primum vero eorum, quæ in contrarium obijciuntur, quatenus probant Philoſophum non ſenſiſſe corpora cæleſtia eſſe animata anima intellectiua dante eſſe, dicendum, quod ideo Philoſophus 2. cæli non vocat ſtellas, & corpora cæleſtia animalia, quia, vt ait Alexander, ſenſitiuum conſtituit animal: in cæleſtibus autem corporibus, ſi ſunt animata, non eſt virtus animæ ſenſitiuæ, ſicut neque etiam nutritiuæ: Vnde non dicuntur animalia, niſi æquiuoce ex eo ſcilicet, quod habent animam intellectiuam. — 2. cæli l. 13.

Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus loco citato per corpus ingenerabile non intelligit corpus cæleſte, quod patet ex hoc, quod cælum eſt manſiuum, & in eodem loco ſecundum totum, ipſe autem loquitur de corpore non manſiuo: ſed intelligit corpora quorundam animalium, quæ Platonici Dæmones nominabant, dicentes eos eſſe animalia, corpore aerea, mente rationalia, animo paſſiua, tempore æterna, & de huiuſmodi animalium corporibus, vult Philoſophus oſtendere, quod non eſt poſſibile, quod habeant intellectum ſine ſenſu, ſicut Platonici poſuerunt, vt interrogatiue legatur, quod dicitur (quare enim non habebit huiuſmodi corpus ſenſum,) quaſi diceret, non eſt huius rationem aſſignare: ſi enim non habet, aut hoc eſt propter bonum animæ aut propter bonum corporis: ſed neutrum horum eſt, quia ſine ſenſu anima eius intelligit melius, neque corpus magis conſeruabitur: & ex hoc directe ſequitur concluſio, quam inducit, quod nullum corpus mobile habens animam careat ſenſu: apparet autem hanc eſſe intentionem — ibid. & 3. de ani. l. 17.

Ariſtotel. ex hoc: quod immediate ſubiungit, quod impoſſibile eſt aliquod corpus ſimplex eſſe corpus animatum.

ibid. Ad tertium dicendum, quod nullum corpus ſimplex poteſt eſſe animatum anima intellectiua, quæ ſimul ſit ſenſitiua, & nutritiua poteſt autem eſſe animatum anima pure intellectiua, cuiuſmodi eſt intelligentia, quæ vnitur corpori cæleſti, vt forma propter

2 cœli l. 5. q. de ani. a 6. motum, & actionem, non quidem ſimpliciter, quia ſine tali vnione poſſet agere, & mouere, ſed propter actionis nobilitatem, nam ſubſtantia ſpiritualis quæ determinata eſt ad motum cæli quod ſine labore mouet, nobilius operatur, & agit per motum cæli, ſi illi vniatur ſecundum eſſe, quam ſi ſit ab eo ſeparata; perfectior enim actio eſt, quam quis agit per inſtrumentum coniunctum ei, quam agit per inſtrumentum ſeparatum.

Ad quartum dicendum, quod duplex eſt motor

de ſp. cr. a. 5 e. 8 phyſ. l. 25 ſcte. a c g c. 70. orbis. vnus mouens per modum finis, & hic eſt omnino immobilis, & per ſe, & per accidens. Alter ſecundum Philoſophum eſt mouens effectiue per modum formæ, & hic mouetur per accidens ad motum totius, cuius eſt forma, non quidem ita, quod varietur eius diſpoſitio ad corpus; ſed ſine vlla variatione

Tab. v. cæl. n. 139. 140. eodem modo ſe habeat ad illud, cum ab illo non dependeat in eſſe, quomodo dependent animæ animalium, excepta rationali quæ propterea mouetur per accidens, recipiendo variam diſpoſitionem ad corpos; non autem mouetur per accidens intelligentia, ſi moueret cælum vt motor mobile, non autem vt forma dans eſſe.

8. phyſ. l. vlt. Ad quintum dicendum, quod intelligentia, quæ eſt anima cæli, non habet determinatum ſitum in cælo ſecundum determinationem ſuæ ſubſtantiæ ad vnam partem cæli; ſed per influentiam, & efficientiam motus, quia ex aliqua parte ſui mobilis mouere incipit.

ARTICVLVS IV.

Vtrum cælum ſit ingenerabile, & incorruptibile.

1 cæli l. 10. VIdetur quod cælum ſit generabile, & corruptibile Quia corpora ſtellarum videntur habere diuerſitatem ad corpora ſphærarum cæleſtium ex eo, quod ſunt lucida, & ſpiſſiora, & ita videtur in corporibus cæleſtibus eſſe aliqua contrarietas, ſed contrarietas eſt cauſa corruptionis, ergo videtur quod corpora cæleſtia ſint corruptibilia ſecundum ſuam naturam.

p. cœli. l. 6. 2 Præterea Plato poſuit cælum eſſe genitum, & ſimiliter totum mundum; ſed illud, quod eſt genitum, eſt generabile, ergo cælum eſt generabile.

ibid. 3 Præterea omnis virtus corporis finiti eſt finita, vt probatur in 8 phyſ. ſed virtus finita non poteſt ſe extendere ad durationem infinitam, vnde per virtutem finitam non poteſt aliod moueri tempore infinito, vt ibidem probatur ergo cælum non habet virtutem, vt ſit infinito tempore, & per conſequens

ibid erit corruptibile.

4 Præterea in omni corpore naturali eſt materia, & priuatio, vt patet in p. phyſ. t. 56. & in cælo materia ſtellæ habet priuationem formæ totius cæli; ſed vbicunque eſt materia cum priuatione, & eſt ſufficiens ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis, vt dictum eſt, & per conſequens eſt potentia ad corru-

ibid. ptionem, ergo cælum eſt corruptibile.

5 Præterea ſi cælum eſt ingenerabile, & incorruptibile, maxime propter rationem Philoſoph. p. cæli, quia omne generabile fit ex contrario cælo autem nihil eſt contrarium, quia contrariorum contrarij ſunt motus, motui autem circulari cæli nullus motus eſt contrarius: ſed hæc ratio nulla eſt, tum quia, cum ſubſtantiæ non ſit aliquid contrarium, vt manifeſtum eſt in animalibus, & plantis, ſequeretur nullam ſubſtantiam generari, quod eſt falſum: tum quia ignis in propria ſphæra, & ſuprema pars aeris circulariter mouentur, vt dicitur in p. meteor. & tamen aeri, & igni eſt aliquid contrarium: vnde licet motui cæli nihil ſit contrarium, poteſt tamen ipſi cælo eſſe aliquid contrarium, & per conſequens poterit cælum eſſe generabile, & corruptibile. ergo dicendum eſt ita eſſe.

6 Præterea motus circularis ab Oriente in Occidentem contrariatur motui ab Occidente in Orientem; p. cæli l. 8.
ſed firmamentum motu diurno ab Oriente in Occidentem, planetæ vero propriis motibus mouentur ab Occidente in Orientem, ergo in cælo eſt contrarietas & conſequenter corruptibilitas.

7 Præterea cælum eſt alterabile: manifeſte enim patet lunam à ſole illuminari, & per vmbram terræ p. cœli l. 7.
obſcurari: ſed quod eſt alterabile, eſt generabile, & corruptibile: nam alteratio terminatur ad generationem & corruptionem; ergo &c.

Sed cõtra eſt, quod Philoſophus p. cæli t. 20. negat p. cœli. l. 7.
cælum eſſe generabile, & corruptibile, & t. 22. negat ... cœli. l. 10.
alterari, ergo cælum eſt ingenerabile, & incorruptibile, nam alteratio prærequiritur ad omnem generationem & corruptionem, cum ſit prima inter omnes alios motus, excepto locali.

Reſpondeo dicendum, quod cælum eſt ingenerabile, & incorruptibile: quod probatur primo, p. cœli. l. 6.
quia omne generabile fit ex contrario, & ſubiecto & 8 ſ
quodam, ſiue materia: nam ex contrario fit aliquid, ſicut ex non permanente, ex ſubiecto vero, ſicut ex permanente, vt patet p. phyſ. t. 51. & ſimiliter etiam omne corruptibile corrumpitur exiſtẽte aliquo ſubiecto; & præterea omnis corruptio eſt à contrario actiuo, & terminatur in contrarium: ſed corpori cæleſti nihil eſt contrarium, nam contrariorum contrarij ſunt motus, ſicut leue mouetur ſurſum, & graue deorſum, motui autem naturali cæli nihil eſt contrarium: tripliciter enim poteſt fingi contrarietas in motu circulari, primo vt motui circulari ſit contrarius rectus, ſecundo vt ſit contrarietas in ipſis partibus motus circularis, tertio, vt vni motui circulari ſit cõtrarius alius motus circularis: nullo autem horum modorum poteſt aliquid eſſe contrarium, motui circulari non quidem primo, quia vnũ vni eſt contrariũ, motui autem recto cõtrariatur alius motus rectus, vt motui ſurſũ motus deorſum. Neque ſecũdo, quia neque eſt contrarietas in partibus motus circularis quæ accipiuntur ſecũdum diuerſas portiones circuli quæ deſignantur inter duo puncta, neque in partibus, quæ accipiuntur ſecundum eundem ſemicirculũ: neque in his, quæ accipiuntur ſecundũ duos ſemicirculos, vt fuſe probat Philoſophus p. cæli à t. 77. neque tertio quia tales motus incipiunt ab eodem, & terminantur in idem, cum tamen motus contrarius ſit is, qui eſt à contrario in contrarium, ergo dicendum eſt quod corpori cæleſti nihil eſt contrarium, & conſequenter, quod neque eſt generabile, & corruptibile. Quod ſecundo probatur, quia in corpore cæleſti non eſt mutatio alicuius formæ ſubſtantialis, ſed ſolum eſt priuatio alicuius vbi, nam cum eius forma repleat totam potentialitatem materiæ, (cum ſit quædam totalis, & vniuerſalis perfectio, vt manifeſtum eſt ex hoc, quod virtus actiua eius eſt vniuerſalis, non particularis, ſicut virtus inferiorum corporum, quorum formæ, tamquam

particulares exiſtentes, non poſſunt replere totam potentialitatem materiæ, vnde ſimul cum vna forma remanet in materia priuatio alterius formæ,) non remanet in materia cæli priuatio alterius formæ, quę apta ſit ineſſe, & ideo non eſt eiuſdem rationis cum materia horum inferiorum, & per conſequens non eſt mutabile ſecundum generationem, & corruptionem ſecundum ſuam naturam, ſed ſolum ſecundum vbi, vt pote primum in genere mobilium, & propinquiſſimum rebus immobilibus, vnde eſt, quod minimum habet de motu; mouetur enim ſolum motu locali, qui nihil variat intrinſecum rei: & inter motus locales habet motum circularem, qui etiam minimum variationis habet, quia in motu ſphærico totum non mutat ſuum Vbi ſubiecto ſed ſolum ratione, vt probatur in 6 phyſ. t. 85. ſed partes mutant vbi diuerſum etiam ſubiecto. Cæterum, licet cælum ſit ingenerabile, & incorruptibile ſecundum ſuam naturam, non tamen dicimus ſecundum fidem catholicam, quod cælum ſemper fuerit, licet dicamus, quod ſemper ſit duraturum; neque hoc eſt contra poſitionem, & demonſtrationem Philoſophi ſupra allatam, qua probat cælum eſſe ingenerabile, & incorruptibile, non enim dicimus, quod inceperit eſſe per generationem; ſed per effluxum à primo principio, a quo perficitur totum eſſe omnium rerum, ſicut etiam Philoſophi poſuerunt; a quibus tamen in hoc differimus, quod illi ponunt Deum produxiſſe cælum coęternum ſibi nos vero ponimus cælum eſſe productum a Deo ſecundum totam ſui ſubſtantiam, in aliquo determinato principio temporis.

a cœli l. 10. Ad primum ergo dicendum, quod non omnis diuerſitas proprie loquendo, habet rationem contrarietatis, ſed ad hoc, quod aliqua diuerſa ſint cõtraria, duo requiruntur; quorum vnum eſt, quod ſint nata aliqualiter eſſe in eodem ſubiecto, vel proximo, vel ſaltem remoto; calor enim contrariatur frigori, quod tamen non eſt natum eſſe in igne, ſed eſt natum eſſe in materia ignis, quæ eſt primum ſubiectum. Secundo requiritur, quod diuerſa, quæ ſunt contraria, non poſſint eſſe ſimul, ſed mutuo ſe expellant. Vnde album, & nigrum, ſecundum quod ſunt in materia, ſunt contraria mutuo ſe expellentia, ſecundum quod tamen ſunt in intellectu, non habent contrarietatem, ſed ſunt ſimul; quinimo vnum eorum cognoſcitur per aliud. Formæ autem, vel qualitates diuerſæ, quæ videntur eſſe in corporibus cæleſtibus, nullo modo natæ ſunt eſſe in eodem, nec ſicut in proximo nec ſicut in primo ſubiecto; non enim corpus ſtellæ natum eſt reduci ad diſpoſitionem cæterarũ partium ſphæræ cœleſtis; ſed nec è conuerſo, ſimiliter autem oportet dicere formas, ſeu qualitates contrarias, quæ ſunt in inferioribus, eſſe aliqualiter in corporibus cæleſtibus, non quidem vniuoce, ſed ſicut in cauſis vniuerſalibus per quandam ſimilitudinem, ad modum, quo formæ, quæ ſunt particulariter in materia ſenſibili ſunt vniuerſaliter in intellectu, & ideo ſicut in intellectu non ſunt ſub ratione contrarietatis, ita nec in corporibus cæleſtibus ſunt ſub tali ratione. Vnde & Plato dixit, quod in corporibus cœleſtibus ſunt excellentiæ, ſeu ſublimitates elementorum, quaſi primordialia eorum actiua principia; comparantur enim corpora cæleſtia ad elementaria, ſicut actiua ad paſſiua, & ideo è contrario accidit in corporibus cœleſtibus, & elementaribus, nam hæc quanto magis congregantur per inſpiſſationem, tanto ſunt magis materialia & paſſiua & minus habentia de luce, ſicut patet in terra, quæ etiam dominatur in corporibus mixtis; ſed in illis quanto eſt maior congregatio per modum inſpiſſationis, tanto magis multiplicatur luminoſitas, & virtus actiua, ſicut patet in ipſis corporibus ſtellarum. Sic igitur patet, quod talis diuerſitas, quæ in corporibus cæleſtibus apparet, non videtur habere rationem contrarietatis. vnde non ſequitur, quod ſint ſuſceptiua corruptionis, ſequeretur autem hoc, ſi ibi eſſet vera contrarietas, ſicut in p. cæli Ariſtoteles oſtendit.

Ad ſecundum dicendum, quod Plato poſuit cælũ genitum, non quia ſit per generationem productum, ſed quia neceſſe eſt, quod habeat eſſe ab aliqua ſuperiori cauſa, vt pote multitudinem, & diſtinctionem in ſuis partibus habens, per quod ſignatur eſſe eius a primo vno cauſari, à quo oportet multitudinem cauſari. p. cœli l. 6.

Ad tertium dicendum, quod illud, quod requirit virtutem infinitam, oportet eſſe infinitum. Infinitum autem ſecundum Philoſophum p. phyſ. t. 15. pertinet ad quantitatem, ita quod illud, quod quantitate caret, neque finitum, neque infinitum eſt. motus autem quantitatem habet, quæ menſuratur tempore, & magnitudine, vt patet in 6. phyſ. t. 36. & ideo virtus, quæ poteſt in motum æternum, poteſt effectum infinitum, & propter hoc, talem virtutem oportet eſſe infinitam. Ipſum autem eſſe alicuius rei ſecundum ſe conſideratum non eſt quantum, non enim habet partes, ſed totum eſt ſimul. Accidit autem ei, quod ſit quantum, vno quidem modo ſecundum duratiõẽ, inquantum eſt ſubiectum motui & conſequenter tempori, ſicut eſſe rerum variabilium. Vnde virtus cuiuſlibet rei temporalis, cuius eſſe ſubiectum eſt variationi, non poteſt niſi in durationem finitam. Alio autem modo eſſe alicuius rei poteſt per accidens dici quantum ex parte ſubiecti, quod habet determinatam quantitatem, quoniam ergo eſſe cæli non eſt ſubiectum variationi, nec tempori, non eſt quantum quantitate durationis & per conſequens neque finitum, neque infinitum. eſt autem quantum quantitate corporis eatenſi, & ſecundum hoc eſt finitũ. Et ideo dicendũ, quod virtus eſſendi corporis cæleſtis eſt finita, nec tamen hinc ſequitur quod ſit ad eſſendum tempore finito, quia finitum, & infinitum tempus accidit ipſi eſſe rei, quod non eſt ſubiectum varietati temporis: non tamen poſſet huiuſmodi virtus habere eſſe in infinita magnitudine, vel etiam in maiori, quam ſit magnitudo cæleſtis corporis. ibid

Ad quartum dicendum, quod in materia cæli, cum ſit diuerſæ rationis a materia ſublunarium, non eſt potentia cum priuatione formæ ſubſtantialis, quæ ſit nata ineſſe tali potentiæ, ſed tantum eſt priuatio alicuius vbi, & quod dicitur de toto corpore cæleſti, idem dicitur de parte reſpectu aliarum partium; corpus enim ſtellæ non eſt natum reduci ad diſpoſitionem cæterarum partium ſphærę cæleſtis, nec è conuerſo, vt dictum eſt. p. cœli. l. 8

Ad quintum dicendum, quod ſubſtantię non eſt ad ĩne contrarium aliquod compoſitum, vel ſecundum materiam, vel ſecundum formam, eſt tamen illi aliquid contrarium ſecundum propriam diſpoſitionem ad talem formam, ſicut ignis dicitur cõtrarius aquæ cõtrarietate calidi, & frigidi, & talis contrarietas reperitur in omnibus, quæ generantur, & corrumpuntur. p. cœli l. 6. Huiuſmodi autem contrarietatem conſequitur contrarietas motuum ſecundum graue, & leue, per quorum ſubtractionem intelligitur corpus cæleſte eſſe exemptum ab omnibus aliis contrariis quæ comitantur graue, & leue: quod vero attinet ad id quod dictum eſt de aere, & igne, dicendum eſt, quod illa non mouentur circulariter, quaſi proprio motu, ſed deferuntur per motum cæli; corpora autem cęleſtia mouentur circulariter proprio motu; vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſextum dicendum, quod tales motus habent p. cœli l. 8.

quidem diuerſitatem ad inuicem, quæ deſignat aliquo modo diuerſitatem mobilium; non tamen eſt aliqua contrarietas, propter tria, primo quidē, quia huiuſmodi diuerſitas non eſt ſecundum contrarios terminos, ſed ſecundum contrarias vias perueniendi ad eundem terminum, puta quia firmamentum à puncto Orientis mouetur ad punctum Occidentis per hemiſpheriū ſuperius, & redit ad punctum Orientis per hemiſpherium inferius, & planeta mouetur à puncto Occidentis ad Orientē per aliud hemiſpherium. Moueri autē diuerſis viis ad eundem finē, non facit contrarietatē actionū, vel motuum, ſed pertinet ad diuerſum ordinem motuum, vel mobilium; quia quod nobilior via pertingit ad terminum, eſt nobilius, ſicut melior eſt medicus, qui efficaciori via ſanitatem inducit, & inde eſt, quod primus motus firmamenti eſt nobilior ſecundo motu, qui eſt planetarum, ſicut & ſupremus Orbis eſt nobilior; vnde & orbes planetarum mouentur motu primi orbis abſque hoc, quod impediantur à ſuis motibus proprijs. Secunda ratio eſt quia quamuis vterque motus ſit ſuper idem centrum, eſt tamen vterque motus ſuper alios, & alios polos, vnde non ſunt contrarij, tertia ratio eſt, quia non ſunt in eodem circulo, ſed motus planetarum ſunt in inferioribus circulis; oportet autem contrarietatem attendi circa eandem diſtantiam, ſicut patet in motibus rectis, quorum contrarietas conſiſtit in diſtantia centri, & circumferentiæ.

p. cœli l. 7. Ad ſeptimum dicendum, quod duplex eſt alteratio, vna paſſiua, ſeu corruptiua, ſecundum quam ita aliquid abijcitur, quod etiam aliquid aliud additur, ſicut cum aliquid alterator de calido in frigidum, amittit calorem, & accipit frigiditatem, & tali alteratione non alteratur cœlum, & hanc remouet Philoſophus à cœlo p. cœli t. 22. eſt autem altera alteratio perfectiua, quæ fit ſecundum quod aliquid ab alio perficitur, abſque alterius abiectione, qualem alterationem ponit Philoſophus in 2. de an. t. 57. & hanc nil prohibet eſſe in cœlis, quorum quidam recipiunt virtutes ab alijs, ſecundum coniunctiones, & varios aſpectus, abſque hoc, quod aliquid eorum propriam virtutem amittat.

QVÆSTIO XXX.

De vnitate, & pluralitate cælorum.

Deinde conſiderandum eſt de vnitate, & pluralitate cœlorum.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR DVO.

1 *Vtrum cœlum ſit vnum tantum an vero plures.*
2 *Vtrum omnes cæli ſint eiuſdem ſpeciei.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum cælum ſit vnum tantum, an vero ſint plures.

2. met. l. 1. p. cœli l. 18. Videtur quod cælum ſit vnum tantum. Dicit enim Philoſophus p. cæli t. 91. & 12. met. t. 49. quod neceſſe eſt eſſe vnum cælum, ergo ſecundum

pp q. 68, a. 4. Philoſophum non ſunt plures cæli, ſed vnum.

2 Præterea cælum contra terram diuiditur, cum dicitur gen. p. in principio creauit Deus cælum, & terram, ſed terra eſt vna tantum, ergo cælum eſt vnum tantum.

3 Præterea omne, quod conſtat ex tota ſua materia, eſt vnum tantum, ſed cælum eſt huiuſmodi, vt probat Philoſophus in 2 cœli t. 95. ergo cælum eſt vnum. arg. 2.

4 Præterea quidquid dicitur de pluribus vniuoce, dicitur de ijs ſecundum vnam rationem communem, ſed ſi ſunt plures cæli, cælum dicitur vniuoce de pluribus, quia ſi æquiuoce, non proprie dicerentur plures cæli, oportet ergo ſi dicuntur plures cæli, quod ſit aliqua ratio communis, ſecundum quam dicantur plures cæli, hanc autem non eſt aſſignare, non eſt ergo dicendum, quod ſint plures cæli. arg. 5.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 12. met. t. 45. probat plures eſſe cælos ex pluribus motibus. 12. met. l. 9. & 2.

2 Præterea dicitur in Pſalm. laudate Deum cæli cælorum, ergo ſunt plus cæli, & non vnum tantum.

Reſpondeo dicendum, quod cæli ſunt plures, cuius ratio eſt, quia vni corpori ſimplici debetur vnus motus ſimplex, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 8 cælum autem eſt corpus ſimplex, vt dicitur ibidem, & in cælo percipiuntur plures motus ſimplices, nam planetæ tum per comparationem ad inuicem, tum per comparationem ad ſtellas fixas habent motus ſpecie diuerſos, ergo & cæli erunt plures. Quot vero ſint non conſentiunt tam antiqui Philoſophi, vt videre eſt apud Philoſophum 12. met. à t. 42. quam Doctores Eccleſiaſtici, cum ex ſcripturis non ita certus numerus colligatur, cum alioquando plures, aliquando pauciores ſignificentur. Ad diſtinctionem ergo cælorum conſiderandum eſt, quod cælum tripliciter ſumitur in ſcripturis, quandoque enim dicitur proprie, & naturaliter, & ſic dicitur cælum corpus aliquod ſublime, & luminoſum, actu vel potentia, & incorruptibile per naturam, & ſecundum hoc ponuntur tres cæli primum totaliter lucidum, quod vocant empireum. ſecundum totaliter diaphanum, quod vocant cælum, aqueum, & chriſtallinum, tertium partim diaphanum, & partim lucidum actu, quod vocant cælum ſydereum, & diuiditur in octo ſphæras, ſcilicet in ſphæram ſtellarum fixarum, & ſeptem ſphæras planetarum, quæ poſſunt dici ſeptem ſphæræ. Secundo dicitur cælum, per participationem alicuius proprietatis cæleſtis corporis ſcilicet ſublimitatis, & luminoſitatis actu, vel potentia, & ſic totum illud ſpatium, quod eſt ab aquis vſque ad orbem lunæ Damaſc. lib. 2. Orthod. fid. c. 7. ponit vnum cælum, nominans illud aereum, & ſic ſecundum eum ſunt tres cæli, aereum, ſydereum, & aliud ſuperius, de quo intelligitur quod legitur de D. Paulo, quod raptus fuit abſque ad tertium cælum, ſed quia iſtud ſpatium coniungit duo elementa, ſcilicet ignis, & aeris, & in vtroque eorum vocatur ſuperior, & inferior regio, ideo iſtud cælum Rabanus in gen. c. 2. diſtinguit in quatuor ſupremam regionem ignis nominans cælum igneum, inferiorem vero regionem cælum Olimpicum ab altitudine cuiuſdam montis qui vocatur Olimpus; ſupremam vero regionem aeris vocat cælum æthereum, propter inflammationem, inferiorem vero regionem cælum aereum. Et ſic, cum iſti quatuor cæli tribus ſuperioribus connumerentur, fiunt in vniuerſo ſecundum Rabanum ſeptem cæli corporei. Tertio dicitur cælum metaphorice, & ſic quandoque ipſa Sancta Trinitas dicitur cælum, propter eius ſpiritualem ſublimitatē, & lucem de quo cælo exponitur, Diabolum dixiſſe. Aſcendam in cælum, id eſt, ad æqualitatem Dei. Quandoque etiam

p. cœli l. 4. 2. cœli l. 16. pp. q. 68. a. 4. c.

ſpiritualia bona, in quibus eſt ſanctorum remuneratio, propter eorum eminentiam cæli nominantur, quomodo exponitur a D. Aug. lib p. de ſermone Domini in monta c. 9. illud ſcripturæ merces veſtra multa eſt in cælis Quandoque vero tria genera ſupernaturalium viſionum, ſcilicet corporalis, imaginariæ, & intellectualis, tres cæli nominantur, de quibus Auguſt. expooit, quod D. Paulus eſt raptus vſque ad tertium cælum.

1.c. in obiect. p p. 68. a. 4. ad p. Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus nomine cæli intelligit muodum, quem loco citato probat eſſe vnum ex vnitate primi motoris, vt dictum eſt.

ad 2. Ad ſecundom dicendum, quod terra ſe habet ad cælum vt centrum ad circumferentiam. Circa vnum autem centrum poſſunt eſſe multæ circumferentiæ, vnde vna terra exiſtente molti cæli ponuntur.

ad tertium. Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de cælo, ſecundum qood importat vniuerſitatem creaturarom corporalium, ſic enim eſt vnum cælum tantum.

Ad quartum dicendom, quod in omnibos cælis inuenitur communiter ſublimitas, & aliqua luminoſitas, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes cæli ſint eiuſdem ſpeciei.

1. cæli l. 2. VIdetur quod omnes cæli ſint eiuſdem ſpeciei. Dicit enim Philoſophus 2. cæli t. 41. quod aſtra ſunt eiuſdem ſpeciei cum propria ſphæra, & orbe, ſed eadem eſt ratio ſtellæ, & proprij orbis, ac duorum Orbium, nam ſicot in his diuerſa accideotia reperiuntur, ita & in illis, ergo cæli ſunt eiuſdem ſpeciei.

ibid. 2 Præterea loca conſequuntur naturas corporum, ſed omnes cæli habent eundem locum, ergo omnes ſunt eiuſdem naturæ ſpecificæ.

2. cæli l. 16. Tab. v. columna 135. 3 Præterea ſi corpora cæleſtia eſſent ſpecie diuerſa, ſequeretur quod eſſent maxime materialia, ſed hoc videtur falſum, com ſint longe perfectiora corpora, quam ſit corpus humanum, vt patet ex eorum incorruptibilitate, ergo corpora cæleſtia ſunt eiuſdem ſpeciei.

2. cæli l. 6. 4 Præterea figura conſequitur formam, ſicut & motus ſed eſt eadem ſpecie figura, eodemqoe modo omnes cæli circa medium mouentur; ergo cæli omnes ſunt eiuſdem ſpeciei.

12. met. l. 9. Sed contra eſt, quod Philoſophus 11. met. à t. 48. ex numero cælorum colligit numerum intelligentiarum, quæ diſtinguuntur ſpecie.

2. cæli l. 18, & Tab. v. column. 61. Reſpondeo dicendum, quod Auerrois in ſuo commento in t. 59. 2. de cælo dicit, qood corpora cæleſtia & omnes ſtellæ ſunt eiuſdem ſpeciei, ſed hoc eſt maoifeſte falſum & primo quidem, quia ſi eſſent eiuſdem ſpeciei, haberent eiuſdem ſpeciei operationes & eoſdem effectus ſicut patet in omnibus rebus naturalibus eiuſdem ſpeciei. Secundo quia cum motus cæleſtium corporum ſiot naturales, ſequeretur, quod omnia corpora cæleſtia haberent vniformes motus, quod patet eſſe falſum, cum de planetis, eorumque orbibus, per comparationem ad inuicem, tom per comparationem ad ſtellas fixas, earumque orbes. Tertio quia hoc repugnat perfectiooi cæleſtium corporum, probauit enim Ariſtoteles in p. cæli, quod vniuerſum eſt perfectum, eo quod eſt vnum vnum enim eſt in vna ſpecie; ex hoc enim apparet, quod conſtat ex tota materia ſuæ ſpeciei, vnde & hoc ad perfectionem cæleſtium corporum pertinet, quod ſit vnum ſolum in vna ſpecie. Videmus enim in inferioribus corporibus multa indiuidua eſſe vnius ſpeciei, propter aliquam impotentiã, vel qoia vnum iodiuiduum non poteſt ſemper durare, vnde oportet quod ſpecies conſeruetur per ſucceſſionem iodiduorum in eadem ſpecie, tum etiam quia vnum non ſuſcipit perfectam operationem ſpeciei, ſicut maxime patet in hominibus, quorum vnus iuuatur ab alio in ſua operatione. Pertinet etiam magis ad perfectiocem vniuſcuiuſque multiplicatio ſpecierum, cum ſit formalis, quam multiplicatio indiuiduorum, cum ſit materialis. Dicendum ergo eſt quod omnes cæli ſunt ioter ſe diuerſæ ſpeciei.

Ad primum ergo dicendum, quod non eſt eadem ratio duorum orbium, & ſtellæ, cum ſuo orbe, nam ſtella eſt eiuſdem naturæ ſpecificæ cum proprio orbe, qoia habent eundem ſpecie motum, ſecus vero plures ac diſtincti orbes, vt dictum eſt. 2. cæli l. 10. & 16. in c.

Ad ſecundum dicendum, quod locus corporum cæleſtium, ſicut & motus circa medium, ſeu circularis conſequitur naturam generis in illis. 2. cæli l. 26.

Ad tertium dicendum, quod hæc ratio, quę eſt fundamentum poſitionis Auerrois, eſt ridicula, multo enim magis ſequeretur cæleſtia corpora eſſe maxime materialia, ſi poneremus, ſicut ipſe vult diuerſa corpora cæleſtia eſſe indiuidua vnius ſpeciei, quia multiplicatio indiuiduorum io vna ſpecie fit per diuiſionem materiæ, quamuis non oporteat a corporibus cæleſtibus totaliter materiam excludere. ibid.

Ad quartum dicendum, quod figura ſphærica ſequitur in corporibus cæleſtibus naturam generis, ſicut & motus circularis. ibid.

QVÆSTIO XXXI.

De motu corporum cæleſtium.

Deinde conſiderandum eſt de motu corporum cœleſtium.

CIRCA QVEM QVÆRVNTVR NOVEM.

1 *Vtrum motus cœli ſit naturalis.*
2 *Vtrum motus cœli ſit à propria forma an vero ab intelligentia.*
3 *Vtrum ſi motus cœli ſit ab intelligentia, ſit à Deo, an ab Angelo.*
4 *Vtrum potentia motiua in Angelo mouente cœlum, ſit realiter diſtincta ab intellectu, & voluntate in Angelo.*
5 *Vtrum motus cœli quandoque deficiet.*
6 *Vtrum ceſſante motu cœli elementa remanerent.*
7 *Vtrum ceſſante motu cœli remaneat actio, & paſſio in elementis.*
8 *Vtrum ceſſante motu cœli remaneant plantæ, & animalia bruta, & corpora minerabilia.*
9 *Vtrum ceſſante motu cœli remaneant corpora humana.*

ARTICVLVS I.

Vtrum motus cæli ſit naturalis.

p de cæ. ni. ar 2. arg 18.

VIdetur quod motus cœli non ſit naturalis, quia nihil mouetur natotaliter, dum eſt in ſuo vbi, ſed ſolum quando eſt extra proprium vbi: ſed cælum mouetur in ſuo vbi exiſtens, ergo non mouetur naturaliter.

q. 5. de pot. ar. 5. c.

2 Præterea nunquam natura inclinat ad motum propter ipſum motum, ſed propter aliquid acquiſitum per motum, quomodo grauia inclinant ad motum, quia per illum tendunt ad quietem, ſed cælum ſuo motu nihil acquirit in quod inclinetur, quia quodlibet vbi eſt principium, & finis ſui motus, ergo motus cæli non eſt illi naturalis.

ibid. ad 7. & 12.

3 Præterea mobila per motum localem naturalem tendit ad locum, vt loco perficiatur, ſic corpora inferiora in proprio loco conſeruantur, ſed cælũ non perficitur per locum, nam ſi ſecundum ſe conſideretur, nõ maior perfectio eſt, quod ſit in vno ſitu, vel loco, quam in alio, ſed in differenter ſe habet ad omnia, ergo cæli motus non eſt naturalis.

2. phyſ. l. p.

4 Præterea quæ naturaliter mouentur, naturaliter quieſcunt, quia natura definitur a Philoſopho quod ſit principium motus, & quietis, ſed cælum non quieſcit oaturaliter, ergo nec mouetur naturaliter

p. p. q 70 art. 3 arg. 4.

5 Præterea ſi motus cæli eſſet naturalis, ſequeretur cælum eſſe animatum quod eſt falſum, vt dictum eſt. ſequela autem probatur, quia motus naturalis eſt a principio intrinſeco, principiũ autem motus cæli eſt ſubſtãtia apprehẽſiua, quæ mouetur ſicut deſiderans a deſiderato, vt dicitur 1. met t 3.. vnde videtur quod talis ſubſtantia ſit intrinseca cælo, & ſic cælum erit animatum.

q. 5 de pot. ar. 5 arg 12

6 Præterea ſi motus cæli eſt naturalis, ergo quia oppoſita quies erit illi violenta, ſed cælum nunc quieſcet in fine mundi violenter, ergo neque nunc mouetur naturaliter.

p cœli l. 4.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p cœli t. 7. & 8. dicit quod motus cœli eſt naturalis

q 5 de pot. a 5. arg. 12.

2 Præterea motus cæli ita ſe habet ad cælum, ſicut motus localis grauium, & leuium ad ipſa elementa, ſed horum motus eſt naturalis, & ex parte principij paſſiui, & ex parte principij actiui, ergo & motus cæli erit ſic naturalis.

3. d 22. q. 3. a. 2. q. p c.

Reſpondeo dicendum quod motus naturalis dicitur, cuius principium eſt natura, natura autem dupliciter dicitur, ſcilicet de forma, quæ eſt principium actiuum motus, & de materia, quæ eſt principium paſſiuum, ſecundum hoc igitur dupliciter dicitur aliquis motus naturalis, vno modo, quia in eo, quod mouetur, eſt principium actiuum motus, & ſic corpora grauia, & leuia mouentur naturaliter, & hoc modo non mouentur cæli. Manifeſtum enim eſt, quod vna forma naturalis non inclinat niſi ad vnum,

de ſp. cr. a. 6 c. 1. [illegible] lo. cocit. q. 5. de pot. a. 5. c.

ratio autem motus repugnat vnitati, quia de ratione motus eſt, quod aliquid aliter ſe habeat nunc, & prius; vnde non inclinat forma naturalis ad motum propter ipſum motum, ſed propter eſſe in aliquo vbi, quo adepto quieſcit motus, & ſic accideret in motu cæli, ſi conſequeretur aliquam formam naturalem, quomodo conſequitur motus in elementis. Alio modo, quia in eo, quod mouetur eſt diſpoſitio naturalis, per quam aliquid eſt mobile ab aliquo mouente, & hoc contingit dupliciter, quia vel ineſt iſta aptitudo ad hoc, quod moueatur ab illo mouente cum inclinatione ad contrarium motum, ſicut eſt in corpore animalis & tunc motus ille dicitur violentus, quatenus comparatur ad naturam corporis, inquantum eſt corpus, naturalis vero comparatus ad naturam corporis, inquantum eſt animatum, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 27. aut non eſt aptitudo ad contrarium inclinans & hoc modo ſe res habet in motu cæleſtium corporum, quæ licet moueantur à ſubſtãtia ſeparata quia tamen ex parte cæli eſt principium paſſiuum naturale talis motus, atque adeo aptitudo naturalis ad recipiendum talem motum à tali mouente, vt dicit Comm. p. cæli. cum 89. ideo motus eius dicitur naturalis; cum enim natura, vt dictum eſt, duplex ſit, materia, & forma, ſufficit, quod cæli motus ſit à natura, atque adeo naturalis ratione materiæ, quæ in cælo habet aptitudinem ad motũ circularem, vt patet ex figura ipſius; quamquam etiam dici poteſt, quod motus cęli ſit etiam naturalis aliquo modo ex parte principii actiui, quia ſicut, vt dictum eſt, habet naturalem aptitudinem, vt tali motu moueatur, ita ſubſtantia ſpiritualis, quæ mouet cælum, habet virtutem naturalem determinatam ad talis corporis motum.

Ad primum ergo dicendum, quod motus cæli eſt naturalis, & ex parte principii paſſiui, ſiue receptiui motus, & aliquo etiam modo ex parte principii actiui, vt dictum eſt. Quod autem dicitur, quod nullum corpus exiſtens in ſuo vbi naturaliter mouetur; intelligitur de corpore mobili motu recto, quod mutat locum ſecundum totum, non ſolum ratione ſed & ſubiecto, corpus autem, quod mouetur circulariter, totum quidem non mutat locum ſubiecto, ſed ratione tantum, vnde nunquam eſt extra ſuum vbi. — q. d. eit. 2 d. 14. q. p. a. 4. ad 1. de ſp. cr. & q. de ani. 6. p cæli l. p. de ſp cr. ar. 6 ad 7 q. 49. a. 3. ad 1. inc. q de ani. a. 8. ad 12.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc argumentũ optime probat motum cæli non eſſe naturalem proprie & ſimpliciter ratione principii actiui, ſicut eſt motus localis elementorum, eſt tamen naturalis ratione principii paſſiui, & aliquo etiam modo ratione principii actiui, vt dictum eſt. — in c. & ad p.

Ad tertium dicendum, quod cælum non perficitur per locum, ſicut corpora inferiora, quæ in proprio vbi conſeruantur, & ideo ex hoc, quod localiter mouetur, non ſignificatur, quod ex parte principii actiui habeat inclinationem ad motum, tamquam ad perfectionem ſuam, quomodo habent elementa. — q. 5. de pot. ar. 5 ad [illegible]

Ad quattom dicendum, quod motus cæli eſt à principio intrinſeco paſſiuo, non autem actiuo, vt dictum eſt; natura autem eſt principium motus, & quietis in illis, quę mouentur ad locum, non autem in illis, quæ mouentur circa locum, vt corpora cæleſtia, & ex his patet ad quintum. — in c. & ad p. 2. 5. 2. phyſ. l. p

Ad ſextum dicendum quod, quia motus cæli non eſt naturalis propter actiuam inclinationem formalis principii corporis cæleſtis ad talem motum, ſicut eſt in elementis, non inde ſequitur, quod ſi cælum quieſceret, eius quies ſit futura violenta. — q. 5. de pot. ar. 5. ad 2.

Ad primum ſecundæ partis patet ex dictis, nam illud concedimus. — inc.

Ad 2. dicendum, quod motus cæli non eſt eo modo naturalis, quo motus elementorum, vt dictum eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum motus cæli ſit à propria forma ſubſtantiali, an vero ab intelligentia.

VIdetur quod motus cæli ſit à propria forma ſubſtantiali, non autem ab intelligentia. Mo- — p. cæli l. [illegible] 2. cœli l. p. d. 14. q. p 5. arg. p

tus enim cæli eſt naturalis, vt conſtat ex p cæli t.81.& 2.cæli t. 5. & 6. ſed motus naturalis eſt cuius principium eſt forma corporis naturalis. ergo motus cæli eſt a propria forma ſubſtantiali, & non ab intelligentia.

q part. de motoribus cælorum.

2 Præterea leue poteſt ſua virtute ſurſum aſcendere, nullo impellente, & ſimiliter graue deſcendere, abſque intelligentia mouente. Si ergo forma cæli eſt perfectior, quam forma elementaris, & figura eius eſt aptiſſima ad motum circularem, videtur quod poſſit moueri a propria forma abſque intelligentia.

ibid.

3 Præterea plus eſt mouere ſeipſum exeundo à proprio loco, quam non exeundo; ſed virtus lucis eſt ſe diffundere per corpora alterius naturæ, ergo videtur, quod multo fortius corpus cæli per naturam lucis poſſit in ſuo orbe ſe mouere, abſque influentia alicuius ſubſtantiæ ſeparatæ.

ibid.

4 Præterea nullus motus neceſſarius dependet à voluntate creaturæ tamquam a primo motore; ſed motus cæli eſt neceſſarius, ſecundum ſanctos patres, & philoſophos, vt patet ex Ariſtot. 2. cæli t. 27. & 12. met. t. 38. ergo motus cæli non eſt à voluntate alicuius intelligentiæ.

12.met.l.7.

ibid.

Sed contra motor eſt in actu reſpectu mobilis; ſed cælum eſt mobile, nil autem idem ſimul eſt in actu, & in potentia, ergo cælum non poteſt moueri à ſe.

2 d14.q p.a. 3 arg.2.ſed contra.

3 Præterea omnis motus naturalis eſt corporis exiſtentis extra ſuum vbi; ſed hoc eſt impoſſibile in cælo ponere, ergo motus cæli non eſt a propria forma naturali.

de ſp.cr a.6: c.2 d.14 q p.a 3.c p p q 70 a.3.c.2.c. g.c 23.op.x. primis quin q; ar op. 11. ſimiliter, & q de motore orbium inuenta cum alia quæſtione de principio indiuiduationis in bibliotheca ſ. mar. ci de flo. in cod. manuſcr. ſub titulo, & nomine S.Thom.

Reſpondeo dicendum, quod circa hoc eſt multiplex opinio. quidam enim dicunt, quod ſicut motus aliorum corporum ſimplicium eſt ex naturis eorum corporalibus, ita etiam motus corporis cæleſtis. Verum hoc non videtur verum, primo quia omnis motus eſt ab aliquo motore, in motu autem corporum ſimplicium, quamuis forma naturalis ſit principium motus, non tamen eſt motor; ſed eſſentialis motor eſt generans, quod dedit formam, & accidentalis eſt remouens prohibens, vt probatur in 8.phyſ.t.33. quæ nullo modo competunt corpori cæleſti. Præterea, quia motus naturalis eſt ad vnam partem tantum, & perficitur quiete naturali, & eſt corporis exiſtentis extra vbi naturale, quæ omnia etiam a corpore cæleſti aliena ſunt. Item natura non mouet niſi ad vnũ, quo habito quieſcit, quod in motu corporum cæleſtium non apparet. Amplius omni motui, qui eſt à natura ſicut à principio actiuo, oportet, quod ſi acceſſus ad aliquid eſt naturalis, quod receſſus ab eodem ſit innaturalis, & contra naturam, ſicut graue accedit deorſum naturaliter, recedit autem inde contra naturam; ſi igitur motus cæli eſſet naturalis, cum tendit ad occidentem: contra naturam ab occidente recedens in orientem rediret, hoc autem eſt impoſſibile; in motu enim cæleſti nihil eſt violentum, & contra naturam. impoſſibile eſt igitur, quod principium actiuum motus cæleſtis ſit natura. Et ideo alij dixerunt, quod motus cæli eſt ab aliquo intellectu, & voluntate. verum hi ſunt diuiſi inter ſe; nam aliqui dixerunt moueri quidem cælos a ſubſtantia intelligente, ſed quæ ſit forma non ſolum dans illis motũ, ſed etiam eſſe, atque adeo quæ ſit anima illorum, & hunc volunt eſſe motorem orbis proximum; nam vnicuique orbi aſſignauerunt duos motores, vnum coniunctum, quem dixerunt animam orbis, & alterum ſeiunctum, quem dixerunt intelligentiam; cuius poſitionis ratio fuit, quia intelligentia ſecundum eos habet formas vniuerſales, quæ non conueniũt, vt immediate dirigant in renouationibus diuerſis motus cæli, & in his, quæ per motum cæli educuntur, & ideo oportet habere motorem, in quo ſint formæ particulares dirigentes in motu & hanc dicunt eſſe animam orbis. Hæc autem poſitio partim eſt hæretica, & partim catholice ſuſtineri poteſt: ipſi enim ponunt quod res ſecundum ordinẽ exeunt a Deo, ita quod a cauſa prima, quæ eſt Deus creatur immediate intelligentia, à qua deinde exit anima orbis & ab illa producitur ſubſtantia ipſius Orbis, & protanto dici poteſt motor proximus forma eius vel anima, quia dat illis eſſe, ſicut cauſa ipſi proportionata. Hoc autem fides noſtra non patitur, quæ ſolum Deum creatorem rerum ponit: & ideo angelos, qui mouent orbes proxime poſſumus dicere motores, non formas, vel animas, quia orbes recipiunt ab eis motum tantum, non autem eſſe. In hoc autem ſuſtineri poteſt, vt dicamus ſuperiores angelos, qui habent formas magis vniuerſales, eſſe motores ſeparatos, & remotos: angelos autem inferiores, qui habent formas magis particulares, eſſe motores proximos. Vnde etiam Auic. tr. 10. c p in principio dicit quod intelligentiæ apud philoſophos ſunt, qui in lege vocantur ſuperiores angeli, vt Cherubin, atque Seraphin, animæ vero orbium dicuntur inferiores angeli, & angeli miniſterij. Alij vero dixerunt cælos immediate moueri a ſubſtantia intelligente, quæ illis tantum tribuit motum, non autem eſſe quæ poſitio melior eſt: cum enim moueri ab aliquo debeant, nam omne, quod mouetur, ab aliquo mouetur: nec poſſint immediate moueri à propria forma vt dictum eſt nec à ſubſtantia intelligente, quæ ſit forma informans, nam cæli non ſunt animati, vt dictum eſt, neceſſario debent moueri à ſubſtantia intelligente ſeparata, quæ tantum illis coniungatur, vt motor mobili.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Comm. dicit in p. cæli motus cæli dicitur naturalis, non quia principium eius actiuum ſit aliqua forma naturalis: ſed quia ipſum corpus cæleſte eſt talis naturæ, vt talem motum natum ſit ſuſcipere ab aliquo intellectu, non habens naturam repugnantem huic motui voluntario, ſicut eſt in nobis: natura enim non tantum dicitur de forma, ſed etiam de materia. Vel dic, quod motus cæli eſt naturalis, tam propter principium paſſiuum, quam actiuum, vt dictum eſt vel dic, quod motus cæli eſt naturalis illi, quia natura, & figura cæli illi motui concordant, non enim oportet, quod omne naturale ſit à principio intrinſeco ſicut à tota cauſa: ſed ſufficit, quod virtus naturalis intrinſeca cooperetur virtuti actiuæ. 2.d.14 ad p. p.39.a.3.ad 2. l.c. in c.

Ad ſecundum dicendum, quod ad motum grauis non ſufficit ſola grauitas, ſiue qualitas propria: ſed concurrit virtus quinti corporis, præter illa duo mouentia, quæ ponit Philoſophus 8. phyſ. t. 32. ſcilicet generans graue, & leue, & remouens prohibens. Et quia hæc ad motum cæli non poſſunt concurrere, oportet vt concurrat virtus ſpiritualis ſubſtantiæ. q part. de motore orbis.

Ad tertium dicendum quod diffuſio lucis non eſt motus localis proprie: ſed magis alterationis. Vnde ſicut ignis poteſt calorem ſuum diffundere deorſum virtute propria, & tamen non ſe mouet loco. in quo eſt, ſic in cæleſti corpore intelligendum eſt eſſe. ibid.

Ad quartum dicendum, quod nullus motus neceſſarius poteſt pendere à voluntate vertibili. quamuis autem voluntas angeli ſit per naturam vertibilis, per gratiam tamen omnino inuertibilis efficitur, & talem ſubſtantiam intelligendum eſt eſſe motorem cæli, quod oſtendit ipſius motus nobilitas, vniformitas, & neceſſitas, & quies futura, cum erit perfecta ſuperna ciuitas, ad quam conſumandam ordinatur finaliter angelica miniſtratio. ibid.

ARTICVLVS III.

Vtrum motus cæli ſit immediate à Deo, an vero ab intelligentia, ſeu angelo.

q. de motore orbium.

VIdetur quod motus cæli ſit proxime, & immediate à ſolo Deo, non autem ab angelo. Dicit enim philoſophus 2. cæli t. 36. quod prima cauſa mouet cauſatum primũ; ſed cauſa prima eſt Deus, cauſatum primum eſt primum mobile, ergo ſaltem hoc moouetur immediate à Deo.

p.p. 105 a 6 arg. 1.

2 Præterea melius eſt aliquid fieri per vnum quam per multa, ſi ſit poſſibile, vt dicitor 8. phyſ t. 48. ſed Deus poteſt per ſeipſum mouere cælos abſque mediis angelis ergo videtur quod cæli immediate moueantur à Deo.

q. cit.

3 Præterea motor cæli debet eſſe omnino immobilis, & primus, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. a. t. 46. quia, vt dictum eſt, in mouentibus non datur proceſſus in infinitum; ſed motor omnino immobilis eſt tantum Deus, vt dictum eſt, ergo cælum immediate moouetur a Deo.

q. 15. a. vlt.

ibid.

4 Præterea ex motu, & influentia corporis cæleſtis eſt conſeruatio omnium corporum viuentium, ergo ex eius motore erit conſeruatio omnium ſpirituum viuificantium quia ſicut ſe habet mobile ad mobile ita ſe habet motor ad motorem; ſed ſolus Deus eſt conſeruator, & viuificator ſpirituum, ergo ipſe ſolus mouet cælum.

p.p. q. 110. a. 2 & q. de pot. a. 11 arg 12. 13. 14. 15.

5 Præterea cælum vt inſtrumentum ſui motoris producit animalia; ſed non poſſet illa producere ſi moueretur ab angelo quia materia non obedit angelo ad formam vllam ſubſtantialem, ergo debet immediate moueri cælum a Deo.

pp a. 3. arg p

6 Præterea motus localis corporum naturalium ſequitur formas eorum ſed angeli non cauſant formas corporum naturalium, ergo nec poſſunt in eis cauſare motum localem.

pp. arg. 2.

7 Præterea in 8 phyſ a t. 54. probatur quod motus localis eſt primus motuum; ſed angeli non poſſunt cauſare alios motus tranſmutando materiam formaliter, ergo neque etiam poſſunt cauſare motum localem.

12. met l 9 pp q. 105 a p c.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 12. met. a. t. 41. ex numero cælorum collegit numerum intelligentiarum, quæ mouent cælos: ſed Deus vnus eſt, vt dicit Philoſophus 12. met. in fine ergo cælum non mouetur immediate a Deo

q. de motore orbis op. 10 a. p. 1. 1. 4 5 op. 11. primus quin at q de ſp cr 1. 6 c. 0. q. 110 a 3 c.

Reſpondeo dicendum, quod cæli mouentur immediate ab angelis, ſeu à Deo mediãtibus angelis, quod poteſt eſſe manifeſtum ex multis, & primo quidem, quia hoc magis congruit diuinæ ſapientiæ, quæ inferiora regit & mouet per ſuperiora, & media per prima corpora vero cæleſtia media ſunt inter ſuperiora, & inferiora, & ideo quantum ad durationem menſurantur æuo, ſicut & angeli, quantum autem ad motus ſucceſſiuos menſurantur tempore, ſicut & alia inferiora corpora. Secundo quia magis congruit dignitati naturæ angelicæ cum enim ſeruire Deo regnare ſit, dignius obſequium eſſe non poteſt, quantum ad obſequentis naturam, cooperari Deo in regimine ſuæ prouidentiæ quod fit mouendo cælos, ex quorum motu generantur omnia inferiora. Vnde ſeruire Deo in executione diuinæ prouidentiæ in maiori, & minori nunquam maius eſt, quam ſeruire Deo in executione alicuius miniſterij inferioris: propterea valde probabiliter quidam dicunt, quod motores orbium ſunt de media hierarchia & de medio ordine, puta virtutes, vt dicit Dion. tertio quia id magis congruit auctoritati ſanctorum, dicit enim Auguſt in 3. de Trin. quod ſicut corpora groſſiora, & inferiora per ſubtiliora, & ſuperiora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora per ſpiritum vitæ rationalem In lib. etiam 8 . . . quod vnaquæque res viſibilis in hoc mundo habet angelicam poteſtatem ſibi præpoſitam. Greg etiam dicit in 4. dial quod in hoc mundo viſibili nihil niſi per creaturam inuiſibilem diſponi poteſt. Vnde manifeſtum eſt, quod cæli mouentur immediate ab angelis, & non à Deo.

q. de motore Orbium. & 12. met. l. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod ſecundum Philoſophum duplex eſt motor primi orbis, ſicut & reliquorum, vt patet ex 12. met t. 36. vnus, qui mouet per modum finis, & amati, & hic eſt Deus: alter qui mouet per modum cauſæ efficientis, & hic mouet per modum amantis, & deſiderantis, & motu a fine, & eſt angelus: & hoc modo intelligendus eſt Philoſophus, quod primus motor primum mobile mouet, puta finaliter. Vel ſi intelligendus ſit quod moueat ipſum efficienter, dictum Philoſophi intelligendum eſt per quandam appropriationem, & primariam influentiæ ſusceptionem.

pp. 105 a 6. ad 1.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi ſolus Deus immediate moueret cælos, ſubtraheretur perfectio cauſalis a perfectioribus creaturis cuiuſmodi ſunt angeli: vnde non totum melius fieret per vnum, quod fit per multa.

q. 15 a. vlt.

Ad tertium dicendum, quod vterque motor cæli eſt immobilis omnino, tam per ſe, quam per accidés, nam Deus eſt omnino immutabilis, angelus vero mouens cælum non mouetur ad motum orbis, vt dictum eſt. Vel dic., quod non oportet primi mobilis motorem eſſe omnimode primum vel omnimode immobilem: ſed ſufficit, quod ſit primus reſpectu aliorum motorum & quod ſit immobilis motu, quo mouet, non enim oportet eſſe ſtatum in motore prim. mobilis ſimpliciter: ſed in genere creaturarum, omnes enim creaturæ defectibiles ſunt, & reducuntur in ipſum Deum, qui eſt principium, & finis omnium.

q. de motore.

ibid.

Ad quartum dicendum, quod proportio non ſequitur, ordo enim inter corpora tantum eſt ſecundũ prædominium, & excellentiam, ſecũdum quod vnũ poteſt influere in aliud: ſpiritus vero rationales, qui ſunt motores & viuificatores corporum, ſic habent gradum, & ordinem, vt immediate à deo perficiantur, & formentur, & hoc eſt propter rationem imaginis, per quam ſunt ipſius Dei capaces.

pp. q. 110 a 2 & a 3 ad 4 q. a. de pot. a 1 c. & ad arg 9 16. de malo art. 9.

Ad quintum dicendum, quod cælum, vt inſtrumẽtum angeli poteſt cauſare vitam, vt patet in animalibus ex putrefactione genitis ſicut & calor naturalis, vt inſtrumentum animæ vegetatiuæ, agit ad productionem carnis, neque hoc eſt materiam obedire angelis ad nutum, & angelos poſſe tranſmutare materiam corporalem ad aliquam formam ſubſtantialem, & non tantum ad motum localem, nam cum id, quod poteſt virtus inferior, poſſit ſuperior non eodem, ſed excellentiori modo, ſicut intellectus cognoſcit ſenſibilia excellentiori modo, quam ſenſus, angelus excellentiori modo tranſmutat materiam corporalem, quam agentia corporalia, ſcilicet localiter mouendo ipſa agentia corporalia, tamquam cauſa ſuperior.

pp 110. a. 2. & 3. ad 2.

Ad ſextum dicendum, quod in corporibus ſunt alij motus locales præter eos qui conſequuntur formas, ſicut fluxus, & refluxus maris non conſequitur formam ſubſtantialem aquæ, ſed virtutem lunæ & multo magis aliqui motus locales conſequi poſſunt virtutem ſpiritualium ſubſtantiarum.

p.p.q.101 a.3 ad p. Ad ſeptimum dicendum, quod angeli cauſando motum localem tamquam priorem, per eum cauſare poſſunt alios motus, adhibendo ſcilicet agentia corporalia ad huiuſmodi effectus producendos, ſicut faber adhibet ignem ad emollitionem ferri.

ARTICVLVS IV.

Vtrum potentia motiua in angelo mouente cælum ſit realiter diſtincta ab intellectu, & voluntate.

op.11.a.16. quol. 6. q.2. a 1, arg.p. VIdetur quod potentia motiua in angelo mouente cælum ſit realiter diſtincta ab intellectu, & voluntate. Intellectus enim, & voluntas æqualiter ſe habent ad propinqua, & remota. Si ergo angelus ſolum ageret per intellectum, & voluntatem, ſequeretur, quod non differret ab hoc quod angelus aliquid ageret, quod eſſet propinquum, vel remotum illud, in quod agit, & ſic nunquam oporteret, quod de cælo ad terram deſcenderet ad aliquid hic agendum, quod eſt contra traditionem ſacræ ſcripturæ.

quol. 6 arg. 6. 2 Præterea quantum ad voluntatem non differt vnitas, & multitudo, ſicut enim aliquis poteſt velle mouere vnam rem, ita poteſt velle mouere plures res, vel etiam totam terram, vel totum vniuerſum, ſi ergo angelus moueret cælum per intellectum, & voluntatem, ſequeretur quod poſſet mouere totam terram atque adeo totum vniuerſum, quod eſt impoſſibile, cum ipſe ſit pars vniuerſi; non ergo angelus mouet cælum per ſolum intellectum, vel voluntatem, ſed per aliquam aliam potentiam.

quol.6.a.2.c 3 Præterea in nobis potentia motiua eſt diſtincta ab intellectu, & voluntate, ergo & in angelis erit talis potentia diſtincta, ſicut & intellectus, & voluntas inter ſe realiter in illis diſtinguuntur, ſicut & in nobis.

q 16 de malo a.9.arg.7 4 Præterea intellectus, & voluntas ad diuerſa ſe habent, ergo ſi angelus mouet cælum ſolum per intellectum, & voluntatem, & non per aliam potentiã, ſequeretur, quod poſſet diuerſimode mouere corpora cæleſtia, & per conſequens efficere varias tranſmutationes formales in inferioribus corporibus, quod eſt falſum, ergo potentia motiua angeli eſt diſtincta ab intellectu, & voluntate.

quol.6.a.2. arg. ſed contra, Sed contra omnis actio eſt ab aliqua virtute, ſed in angelo non eſt alia virtus, quam intellectus, & voluntas, intellectus autem non agit niſi per voluntatem, ergo virtus motiua angeli non eſt diſtincta realiter ab intellectu, & voluntate.

quol.6.a.2.c Reſpondeo dicendum, quod omnis actio cuiuſcunque rei eſt per formam naturæ illius rei, nam & ſi ſint aliquæ formæ accidentales principia actionum alicuius rei, oportet quod huiuſmodi actiones reducantur ſicut in primum principium in formam ſpecificã illius rei agentis, ſicut actio caloris ignis reducitur ſicut in primum principium in formam ſubſtantialem ipſius, quæ eſt etiam principium omnium accidentium propriorum ignis, & ideo oportet ſe aliter habere in actionibus alicuius rei habentis naturam ſimplicem, quam in actionibus rei habentis naturam compoſitam: ſi enim fuerit aliquid habens naturam ſimplicem, omnis actio eius erit ſecundum proprietatem, & modum illius naturæ, quod non contingit, ſi habeat naturam compoſitam, omnis enim actio ignis, eſt ſecundum proprietatem naturæ ignis; in cultello autem ignito eſt quædam actio non pertinens ad proprietatem ignis, ſcilicet inciſio, & hoc etiam conſiderandum eſt in ſubſtantiis ſpiritualibus, anima enim humana non eſt totaliter intellectus, ſed participat intellectualitatem, vnde eſt in ea aliqua virtus, & actio quæ non eſt ſecundum intellectũ, ſicut præcipue patet in his, quæ pertinent ad animam vegetatiuam, ſed angelus eſt totaliter intellectualis naturæ, & ideo oportet, quod omnis eius actio ſit ſecundum intellectum. Vnde Dion. dicit c. 4. d.n. quod angeli habent ſubſtantias, & virtutes, & operationes intellectuales, intellectus autem non agit niſi mediante voluntate, tum quia motus voluntatis eſt inclinatio ſequens formam intellectam, tum quia cum intellectus non agat niſi mediante cognitione, ſeu ſciẽtia, ſicut à ſcientia, vt ſcientia, non procedit effectus niſi mediante voluntate, quæ de ſui ratione importat influxum quendam in volita. ſicut & a ſubſtantia nunquam exit actio niſi mediante virtute (eo quod actio eſt vt in exeundo ab agente, ſcientia vero ſignificatur per hoc, quod eſt aliquid in ſciente. non eſt hoc, quod aliquid ſit a ſciente, ſicut ſimiliter forma naturalis inquantum eſt forma cum tantum habeat eſſe in perficiendo illud in quo eſt, & quieſcendo in ipſo non nominat principium actionis niſi ſecũdum quod habet inclinationem ad effectum, quod illi conuenit ratione virtutis adiũctæ; vnde vbi forma eſt virtus, forma non eſt principium actionis quatenus forma, ſed quatenus eſt virtus) ita nec intellectus eſt principium actionis niſi mediante inclinatione ad effectum quæ eſt per voluntatem. Vnde oportet, quod quidquid angelus agit, agat per imperium voluntatis. Sed tamẽ conſiderandum eſt, quod, cum virtus ſit media inter eſſentiam, & operationem, oportet, quod virtus, & operatio cuiuſlibet rei proportionetur eſſentiæ eius, vnde ſuperioris angeli, cuius eſſentia eſt nobilior, eſt etiam virtus efficacior ſicut ad intelligendum, ita & ad agendum in res exteriores, & ſecundum hoc actio angeli limitatur ad aliquem effectum, quia nec virtutem, nec eſſentiam habet infinitam. p.p.q.14 a 8 c.q.2 de ver.a.14.c.

Ad primum ergo dicendum, quod actio voluntatis angelicæ radicatur in eſſentia eius, à qua procedit eius virtus, & operatio; oportet autem mouens eſſe ſimul cum mobili, quod ab eo mouetur, vt habetur in 7. phyſ. t. 12. & ideo oportet ſubſtantiam angeli aliqualiter coniungi rebus, quas mouet. quol.6. a.2. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod quia actio voluntatis limitatur ſecundum modum eſſentiæ, non oportet, quod angelus poſſit agere omnia, quæ velle poteſt. ad 2.

Ad tertium dicendum, quod anima præter intellectum, & voluntatẽ, habet alias vires, ſicut ſenſitiuas, & nutritiuas, quia non eſt totaliter intellectus, ſed tantum participat intellectualitatem: at in angelo non eſt alia vis, quam natura intellectiua, & voluntas, quæ ad intellectum conſequitur, & propter hoc angelus dicitur mens, vel intellectus, quia tota virtus eius in hoc conſiſtit. Vnde non eſt mirum, ſi in angelo potentia motiua non ſit diſtincta ab intellectu, & voluntate: ſecus vero in nobis. p.p.q 79 a.p ad 3. quol. 6. a.2.c.

Ad quartum dicendum, quod licet angelus per intellectum, & voluntatem moueat cælum, non tamẽ ſequitur quod poſſit aliter mouere, ſed ſecundum modum proportionatum naturæ ipſius, angelus enim non eſt ſua voluntas ſicut Deus, ſed habet voluntatem in natura determinata, & ſecundum modum eius voluntas effectum ſortitur. Deus autem quia eſt ipſa volontas, poteſt indifferenter facere quidquid poteſt cadere ſub voluntatem. q 16. de malo a. 9. ad 7.

ARTICVLVS V.

Vtrum motus cæli aliquando ceſſabit.

5.5. de pot. q. 5. arg. 1. & d. 48. q. 1. a. 2. 4. contra g. c. 71. Tab. v. cælum n. 13. VIdetur quod motus cæli nunquam ceſſabit. Quæcunque enim neceſſitatem habent ex prioſi ſunt neceſſaria abſolute, vt patet per Philoſophum 2. phyſ. ſicut mors animalis, quæ neceſſaria eſt propter materiæ neceſſitatem; operationes autem rerum incorruptibilium, inter quas motũ cæli oportet ponere, ſunt propter ſubſtantias eorum, quorum ſunt operationes, & ſic neceſſitatem ex priori habere videntur, cum è conuerſu ſit in corruptibilibus, quorum ſubſtantiæ ſunt propter earum operationes, vnde ex poſteriori neceſſitatem habent, vt Comm. dicit ibid. ergo motus cæli neceſſitate abſoluta neceſſarius eſt, & ita nunquam ceſſabit.

q. de pot. a. 4. 2 Præterea finis motus cæli eſt, vt cælum per motũ aſſimiletur Deo, inquantum exit de potentia in actũ, per ſitnum renouationem quos ſucceſſiue actualiter acquirit: vnumquodque enim ſecundum hoc Deo, qui eſt actus purus, aſſimilatur, quod actu eſt: iſte autem finis ceſſaret ceſſante motu. Cum ergo motus non ceſſet niſi obtento fine, propter quem eſt, nunquam motus cæli ceſſabit. Sed dices, quod motus cæli non eſt, propter hunc finem ſed ad complendum numerum electorum, quo completo motus cæli ceſſabit.

arg. 5. 3 Sed contra. Nihil eſt propter ſe vilius, eo quod finis eſt nobilior his, quæ ſunt ad finem, cum finis ſit cauſa bonitatis in his, quæ ſunt ad finem, ſed cælum cum ſit incorruptibile, eſt nobilius, quam generabilia & corruptibilia, ergo non poteſt dici, quod motus cæli ſit propter aliquam generationem in iſtis inferioribus per quam numerus electorum poſſit compleri. Sed dices, quod motus cæli non eſt propter generationem electorum ſicut propter generalem finem, ſed ſicut propter finem ſecundarium.

arg. 6. 4 Sed contra habito fine ſecundario non quieſcit quod propter finem motus mouetur, ſi ergo generatio, per quam completur numerus electorum, eſt ſecundarius finis motus cæli, eo habito nondum quieſcet cælum.

arg. 7. 5 Præterea omne quod eſt in potentia, eſt imperfectum, niſi ad actum reducatur, ſed Deus in mundi conſummatione non dimittet aliquid imperfectum, ergo cum potentia, quæ eſt in cælo ad vbi, non reducatur in actum, niſi per motum videtur, quod motus cæli etiam in mundi conſummatione non quieſcet.

arg. 8. 6 Præterea ſi cauſæ alicuius effectus ſunt incorruptibiles, & ſemper eodem modo ſe habentes, & effectus ipſe eſt ſempiternus: ſed omnes cauſæ motus cæli ſunt incorruptibiles, & eodem modo ſemper ſe habentes, ſiue accipiamus cauſam mouentem, ſiue ipſum mobile, ergo motus cæli ſemper durabit.

arg. 12. 7 Præterea motus cæli eſt naturalis cælo, ſicut & motus grauium & leuium eſt eis naturalis, vt patet p. cæli niſi quod elementa non mouentur, niſi cum ſunt extra ſuum vbi, cælum autem mouetur etiam in ſuo vbi exiſtens, ſed elementum cum eſt extra ſuum vbi, non quieſcit niſi violenter, ergo & cælum non poteſt quieſcere, niſi quies ſit violenta, ſed hoc eſt inconueniens, nam cum nullum violentum poſſit eſſe perpetuum, ſequitur, quod illa quies cæli non eſſet perpetua, ſed quandoque cælum iterum moueretur, quod eſt fabuloſum, ergo non eſt dicendum, quod motus cæli aliquando quieſcat.

8 Præterea illud, quod æqualiter ſe habet ad duo, aut vtrique adhæret, aut neutri, ſed ſol æqualiter ſe habet, quantum eſt de ſua natura, ad quodlibet vbi cæli, ergo vel erit in quodlibet, aut in nullo, ſed non poteſt eſſe in nullo, quia omne corpus ſenſibile alicubi eſt, ergo oportet, quod ſit in quolibet, ſed hoc non poteſt eſſe niſi per motus ſucceſſionem, ergo ſemper mouebitur. arg. 18.

Sed contra omnis motus eſt propter aliquem finem, vt dicitur in 5. met. ſed omnis motus, qui eſt propter finem, habito hoc quieſcit ergo vel motus cæli nunquam conſequetur ſuum finem, & ſic eſſet fruſtra, vel aliquando quieſcet. 4. d. 48. q. 2. a. 1. arg. 4. ſed contra

2 Præterea quies eſt nobilior quam motus, quia ſecundum hoc, quod res ſunt immobiles, Deo aſſimilantur, in quo eſt ſumma immobilitas, ſed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, ergo cum corpora cæleſtia ſint multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur. arg. 9.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum doctrinam ſanctorum ponimus motum cæli quandoque ceſſaturum quamuis hoc magis fide teneatur quam ratione demonſtrari poſſit. Vt autem manifeſtum eſſe poſſit, in quo difficultas conſiſtat huius quæſtionis attendendũ eſt, quod motus cæli non hoc modo eſt naturalis corpori cæleſti ſicut motus elementi eſt illi naturalis; habet enim huiuſmodi motus in mobili principium non ſolum materiale, & receptiuum, ſed etiam formale, & actiuum, formam enim elementi ſequitur talis motus, ſicut & aliæ naturales proprietates eſſentialibus principiis conſignantur. Vnde in eis generans dicitur eſſe principium motũs, inquantum dat formam, quam conſequitur motus. Sic autem in cælo dici non poteſt, cum enim natura ſemper in vnum tendat, determinate non ſe habens ad multa, impoſſibile eſt, quod aliqua natura inclinet ad motum ſecundum ſeipſum, eo quod in quolibet motu deformitas quædam eſt, inquantum non eodem modo ſe habet quod mouetur, vniformitas vero mobilis eſt contra rationem motus, vnde natura nunquam inclinat ad motum propter motum, vel propter aliquid determinatum, quod ex motu conſequatur, ſicut natura grauis inclinat ad quietem in medio, & per conſequens inclinat ad motum, qui eſt deorſum, ſecundum quod tali motu in talem locum peruenitur. Cælum autem non peruenit ſuo motu in aliquod vbi, ad quod per ſuam naturam inclinatur, quia quodlibet vbi eſt principium, & finis motus, vnde non poteſt eſſe ſuus motus naturalis, quaſi ſequens aliquam inclinationem naturalis virtutis inhærentis, ſicut ſurſum ferri eſt motus naturalis ignis. Dicitur autem motus circularis eſſe naturalis cælo, inquantum in ſua natura habet aptitudinem ad talẽ motum, & ſic in ſeipſo habet principium talis motus paſſiuum. Actiuum autem principium motus eſt aliqua ſubſtantia ſeparata, vt Deus, vel intelligentia, vel anima, vt quidam ponunt, quantum enim ad præſentem quæſtionem nihil differt. Ratio ergo permanentiæ motus non poteſt ſumi ex natura aliqua cæleſtis corporis, ex qua tantum eſt aptitudo ad motũ, ſed oportet eam ſumere ex principio actiuo ſeparato, & quia omne agens propter finem agit, oportet conſiderare quis eſt finis motus cæli. Si namque fini eius congruat, quod motus aliquando terminetur, cælum quandoque quieſcet, ſi autem fini eius non competit quies, motus eius erit ſempiternus; non enim poteſt eſſe, quod motus deficiat ex mutatione q. de pot. (marginal)

cauſæ

cauſæ mouentis, cum voluntas Dei ſit immutabilis, ſicut etiam natura, & per illam conſequuntur immobilitatem, ſi quæ ſunt cauſæ mediæ mouentes. In hac autem conſideratione oportet tria vitare, quorum primum eſt ne dicamus, cælum moueri propter ipſum motum, motus enim ex ipſa ſua ratione repugnat, ne poſſit poni finis, eo quod motus eſt in aliud tendens: vnde non habet rationem finis, ſed magis eius, quod eſt ad finem. cui etiam atteſtatur quod eſt actus imperfectus, vt dicitur 3. phyſ. finis autem eſt vltima perfectio rei. Secundum eſt, vt non ponatur motus cæli eſſe propter aliquid vilius. nam cum finis ſit vnde ratio ſumitur, oportet finẽ præeminere his, quæ ſunt ad finem, poteſt autem contingere, quod vilior ſit terminus operationis rei nobilioris, nõ autẽ vt ſit finis intentionis: ſicut ſecuritas ruſtici eſt quidã terminus, ad quem operatio regis gubernantis terminatur, non tamen regimen Regis eſt ordinatum ad huius ruſtici ſecuritatem ſicut in finem, ſed ad aliquid melius, ſcilicet ad bonum commune, vnde nõ poteſt dici, quod generatio iſtorum inferiorum ſit finis motus cæli, etſi ſit effectus vel terminus, quia & cælum his inferioribus præeminet, & motus eius motibus, & mutationibus horum. Tertium eſt, vt non ponatur finis motus cæli aliquid infinitum, quia vt dicitur in 2. met. qui ponit infinitum in cauſa finali, deſtruit finem, & naturam boni, pertingere enim quod infinitum eſt, impoſſibile eſt, nihil autem mouetur ad id, quod impoſſibile eſt ipſum conſequi, vt dicitur p. cæli, vnde dici non poteſt, quod finis motus cæli ſit, vt conſequatur in actu niſi id, ad quod eſt in potentia licet hoc Auic. dicere videatur; hoc enim impoſſibile eſt conſequi, cum infinitum ſit, quia dum eſt in actu in vbi aliquo erit in potẽtia ad aliud vbi, in quo prius exiſtebat actu. Debet ergo finis motus cæli poni aliquid, quod cælum per motum poſſit conſequi, quod ſit aliud a motu, & eo nobilius. Hoc autem dupliciter poteſt poni, vno modo, vt ponatur finis motus cæli aliquid in ipſo cælo quod ſimul cum motu exiſtit, & ſecundum hoc à quibuſdam Philoſophis ponitur, quod ſimilitudo ad Deum in cauſãdo eſt finis motus cæli, quod quidem ſit ipſo motu durante; vnde ſecundum hoc non cõuenit, quod motus cæli deficiat, quia deficiente motu finis ex motu proueniens ceſſaret. Alio modo poteſt poni finis motus cæli aliquid extra cælum, ad quod peruenitur per motum cæli, quo ceſſante illud poteſt permanere. & hæc eſt noſtra poſitio; ponimus enim quod motus cæli eſt propter implendum numerum electorum. Anima namque rationalis eſt quolibet corpore nobilior, etiam ipſo cælo: vnde nullum eſt inconueniens, ſi ponatur finis motus cæli multiplicatio animarum rationalium, nõ autem in infinitum, quia hoc per motum cæli prouenire non poſſet, & ſic moueretur ad aliquid, quod conſequi non poſſet. Vnde relinquitur, quod determinata multitudo animarum rationalium ſit finis motus cæli, vnde ea habita motus cæli ceſſabit. Licet autem vtraque poſitionum prædictarum poſſet rationabiliter ſuſtineri, tamen ſecunda quæ fidei eſt, videtur eſſe probabilior propter tres rationes, primo quidem quia nihil differt dicere, finem alicuius eſſe aſſimilationem ad Deum ſecundum aliquid, & illud, ſecundum quod aſſimilatio attenditur, ſicut ſupra dictum eſt, quod finis rerum poſſit dici vel ipſa aſſimilatio diuinæ bonitatis, vel eſſe rerum, ſecundũ quod res Deo aſſimilantur. Idem ergo eſt dicere finem motus cæli eſſe aſſimilari Deo in cauſando, & cauſare, cauſare autem non poteſt eſſe finis, cum ſit operatio habens operatũ, & tendens in aliud, huiuſmodi enim operationibus meliora ſunt operata, vt dicitur in principio ethic. Vnde huiuſmodi factiones non poſſunt eſſe agentiũ cũ non ſint perfectiones facientium, ſed magis factorum. vnde & ipſa facta ſunt magis fines, vt patet in 9. met. & in p. ethic. Ipſa autem operata non ſunt fines cum ſint viliora cælo, vt ſupra dictũ eſt. Vnde relinquitur conuenienter non dici, quod finis motus cæli ſit aſſimilari Deo in cauſando. Secũdo vero quia cum cælum moueatur, in ipſo exiſtente ſola aptitudine ad motum, principio vero actiuo exiſtente extra, vt dictum eſt, mouetur, & agit ſicut inſtrumentum, hæc enim eſt diſpoſitio inſtrumenti, vt patet in artificialibus, nam in ſecuri eſt ſola aptitudo ad talem motum, principium autem motus in artifice eſt. Vnde & ſecundum Philoſophus, quod mouet motum, mouet vt inſtrumentum: in actione autem, quæ eſt per inſtrumentũ, non poteſt eſſe finis aliquis in inſtrumento, niſi per accidens, inquantum inſtrumentum accipitur vt artificiatum, & non vt inſtrumentum. Vnde non eſt probabile, quod finis motus cæli ſit aliqua eius perfectio, ſed magis aliquid extra ipſum. Tertio quia ſi ſimilitudo ad Deum in cauſãdo eſt finis motus cæli, præcipue attenditur hæc ſimilitudo ſecundum cauſalitatem eius, quod à Deo immediate cauſatur, ſcilicet animæ rationalis ad cuius cauſalitatem concurrit cælum per motum ſuum materiam diſponendo, & ideo probabilius eſt, quod finis motus cæli ſit numerus electorum, quam aſſimilatio ad Deum in cauſalitate generationis, & corruptionis ſecundum quod Philoſophi ponunt, & ideo concedimus, quod motus cæli completo numero electorum finietur.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc præpoſitio, propter, denotat cauſam, vnde quandoque denotat q. 5. de pot a 3.
cauſam finalem, quæ eſt poſterior in eſſe, quãdoque autem materialem, vel efficientem, quæ ſunt priores. Cum autem dicitur, in rebus incorruptibilibus actus ſunt propter agentia, ly propter, non denotat cauſam finalem, ſed efficientem, ex qua eſt neceſſitas ibi, & non ex fine: motus ergo cæli ſi comparetur ad ipſum mobile, non habet ex eo neceſſitatem ſicut ex cauſa efficiente, vt dictum eſt, habet autem hanc neceſſitatem ex mouente, quod quia eſt voluntarie mouens, ſecundum hoc neceſſitatem in motu inducit, ſecundum quod determinatum eſt per ordinem diuinæ ſapientiæ, & non ad moueri ſemper.

Ad ſecundum dicendum, quod aſſimilari Deo ſe- ad 4.
cundum hoc, quod actu acquirit ſucceſſiue diuerſos ſitus, ad quos prius erat in potentia, non poteſt eſſe finis motus cæli, tum quia hoc infinitum eſt, vt ſupra oſtenſum eſt: tum quia ſicut ex vna parte per motum attenditur ad diuinam ſimilitudinem, per hoc, quod ſitus, qui erant in potentia, fiunt actu, ita ab alia parte receditur à diuina ſimilitudine, per hoc, quod ſitus, qui erant in actu, fiunt in potentia.

Ad tertium dicendum, quod licet generabilia, & ad 5.
corruptibilia ſint viliora cælo, tamen animæ rationales ſunt corpore cæli nobiliores, quæ tamen à Deo producuntur ad eſſe in materia diſpoſita per motum cæli.

Ad quartum dicendum, quod completio numeri ad 6.
electorum, ſecundum doctrinam fidei, non ponitur ſecundarius finis motus cæli, ſed principalis, licet non vltimus, quia finis vltimus vniuſcuiuſque rei eſt bonitas diuina, inquantum creaturæ quoquo modo ad eam pertingunt vel per ſimilitudinem, vel per debitum famulatum.

Ad quintum dicendum, quod res non dicitur eſſe ad 7.
imperfecta quacunque potentia in ipſa non reducta ad actum, ſed ſolum quãdo per reductionem in actũ res conſequitur ſuum complementum. Non enim homo, qui eſt in potentia, vt ſit in India, imperfectus erit, ſi ibi non fuerit, ſed imperfectus dicitur, ſi

ſcientia vel virtute careat, qua namseſt perfici, cæluin autein non perficitur per locum, ſicut corpora inferiora quæ in proprio vbi conſeruantur. Vnde licet potentia, qua poteit eſſe in aliquo vbi, nonquam reducatur ad actum, non tamen ſequitur, quod ſit imperfectum nam ſi ſecundum ſe, conſideretur non magis perficitur, cum eſt in vno ſitu, quam in alio, ſed indifferenter ſe habet ad omnia vbi, cum ad quodlibet moueatur naturaliter; ipſa autem indifferentia magis inducit ad quietem, quam ad perpetuitatem motus, niſi conſideretur voluntas mouentis & intendentis finem. ſicut etiam quidam Philoſophi aſſignauerunt cauſam quietis terræ in medio propter indifferentiam eius reſpectu cuiuſlibet partis circumſetentiæ cæli.

ad 8. Ad ſextum dicendum, quod licet cauſæ motus cæli omnes ſint æternæ, tamen mouens, ex quo neceſſitas eius dependet, mouet per voluntatem, & nõ eſt neceſſarium qood ſemper moueat, ſed ſecundom quod exigit ratio finis.

ad 12. Ad ſeptimum dicendom, quod motus cæli non eſt naturalis propter actiuam inclinationem formalis principij in corpore cæleſti ad talem motum, ſicut eſt in elementis. Vnde non ſequitur, ſi cælum quieſcit, quod eius quies ſit violenta.

ad 13. Ad octauum dicendum, quod quamuis cælũ æqualiter ſe habeat ad quemlibet ſitum ſibi poſſibilem, non tamẽ motus eſt propter acquiſitionem ſitus, ſed propter aliquid aliud, vnde in quocunque ſitu remaneat, in pleroeo, ad quod erat, nihil differt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ceſſante motu cæli remaneant elementa.

q. 5 de pot. a 7 arg. p. VIdetur quod ceſſante motu cæli non remaneant elementa dicitur. n. 1. Petri. 3. quod in fine mondi elementa calore ſoluentur, quod autem diſſoluitur noo manet, ergo elementa non manebunt. Sed dices quod manebunt ſecundum ſobſtantiam, ſed noo ſecundum qualitates actiuas, & paſſiuas.

arg. 2. a Sed contra manente cauſa manet effectus, ſed principia eſſentialia ſunt cauſa propriorum accidentium, cum ergo qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint propria elementorum accidẽtia, videtur quod principiis eſſentialibus manentibus, ſine quibus ſubſtantia eſſe poteſt, etiam remaneant qualitates actiuæ, & paſſiuæ.

arg. 9. 3 Præterea elementa facta ſunt propter hominem in beatitudinem tendentem; ſed habito fine ceſſant ea quæ ad finem ſunt, ergo homine totaliter iam in beatitudine collocato, quod erit in fine mundi, elementa ceſſabunt.

arg. 2. 4 Præterea materia eſt propter fórmam, quam per generationem acquirit, elementa autem comparantur ad omnia alia corpora mixta ſicut materia, ergo cum generatio mixtorum ceſſet poſt finem muodi, videtur quod elementa non maneant.

arg. 15. 5 Præterea illud, quod non habet virtutem vt ſit ſemper, non poteſt in perpetuum manere; ſed elementa, cum ſint corruptibilia, non habent virtutem, vt ſint ſemper, ergo non poſſunt in perpetuum manere, motu cæli ceſſante; ſed dices quod elementa ſunt incorruptibilia ſecundum totum, licet ſint corruptibilia ſecundum partem; ſed contra hoc competit elementis per motum cæli, inquantum vna pars elementi corrumpitur, & alia generatur, ſic enim arg. 16. ipſius elementi totalitas conſeruatur, motu ergo cæli ceſſante non poterit aſſignari cauſa incorruptionis in toto elemento.

arg. 7 Præterea Philoſophus dicit in 8. phyſ. quod motus cæli eſt vita quædam natura exiſtẽtibus omnibus, & Rabbi Moiſes dicit, quod motus cæli in vniuerſo eſt ſicut motus cordis in animali, à quo dependet vita totius animalis, ceſſante autem motu cordis omnes partes animalis diſſoluuntur, ergo ceſſante motu cæli omnes partes vniuerſi peribunt, & ita elementa non remanebunt.

arg. 9 8 Præterea eſſe cuiuſlibet rei eſt a ſua forma; ſed motus cæli eſt cauſa formarum in iſtis inferioribus, quod patet ex hoc, quod nihil in inferioribus agit ad ſpeciem niſi ex virtute motus cæli, vt Philoſophi dicunt, ergo ceſſante motu cæli elementa eſſe deſinent formis eorum deſtructis.

arg. 18. 9 Præterea ad præſentiam ſolis elementa ſuperiora vincent ſemper inferiora, ſicut accidit in æſtate propter caloris fortificationem, ſed ad ſolis abſentiam è conuerſo, motu autem cæli ceſſante ſol ſemper ex vna parte præſens erit, & ex alia abſens, ergo es vna parte totaliter deſtruentur elementa frigida, & ex alia elementa calida, & ſic elementa non remanebunt, motu cæli ceſſante.

arg. a ſed contra. Sed contra eſt, qood elementa facta ſunt ad diuinã bonitatem manifeſtandam: ſed tunc maxime oportebit diuinam bonitatem manifeſtari, quando res vltimam conſummationem accipient, ergo in fine mundi elementa manebunt.

ioc. Reſpondeo dicendum, quod apud omnes communiter dicitur, quod elementa quodammodo manebunt, & quodammodo trãſibunt: ſed in modo manendi, & trãſeundi eſt diuerſa opinio. Quidam enim dixerunt quod omnia elementa manebunt quantum ad materiam, ſed quædam nobiliorem formam accipient ſcilicet aqua, & ignis, quæ accipient formã cæli, vt ſic tria elemẽta poſſint dici cælum, aer ſcilicet, qui ex ſua natura habet vt cęlum quandoque in ſcripturis dicatur, & aqua, & ignis, quæ formam cæli aſſument, vt ſic intelligatur verificari quod dicitur Apoc. 21. vidi cælum nouum, & terram nouam, ſub cæli nomine tribus comprehenſis, ſcilicet igne, aere, & aqua: ſed iſta poſitio eſt impoſſibilis, elementa enim non ſunt in potentia ad formam cæli eo quod forma cæli contrariũ non habeat, & ſub forma cæli ſit tota materia, quæ eſt in potẽtia ad ipſam, ſic enim cælum eſſet generabile, & corruptibile, quod Philoſophus oſtendit eſſe falſum p cæli ratio etiam, qua hoc aſſerit, friuola eſt, quia in ſcriptura, ſicut dicit Baſil. in Hexameron, per extrema media intelliguntur, vt patet gen. p cum dicitur. In principio creauit Deus cælum & terram, nam per creationem cæli, & terræ etiam elementa media intelliguntur, quandoque etiam ſub certo oomine omnia inferiora comprehenduntor, vt patet in pſalmo laudate dominum de terra, & poſtea ſubditur, ignis, grando. Vnde nihil prohibet dicere, quod per innouationem cæli, & terræ ſcriptura innouationem etiam mediorum elementorum intellexit, vel quod ſub nomine terræ omnia elemeota comprehẽdat, & ideo alij dicunt quod omnia elementa manebunt ſecundum ſobſtantiam, non ſolum quantum ad materiam ſed etiam qoantom ad formas ſubſtantiales. ſicut enim ſecundũ opinionem Auic. remanẽt formæ ſubſtantiales elementorũ in mixto, qualitatibus actiuis, & paſſiuis oon remanẽtibus in ſuis excellẽtiis, ſed ad medium redactis, ita poſſibile erit, quod in vltimo ſtatu mundi abſque prædictis qualitatibus remaneant elementa: cui videtur conſonare quod Auguſt. dicit 20. de ciu. Dei. In illa conflagratione

mundaua elementorum corruptibilium qualitates, quæ corporibus noſtris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ita ſubſtantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conuenient. Sed hoc non videtur rationabiliter dictum, primo quidem, quia cum qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint per ſe elementorũ accidentia, oportet, quod à principiis eſſentialibus cauſentur, vnde non poteſt eſſe, quod principiis eſſentialibus manentibus in elementis, qualitates deficiant niſi per violentiam, quod non poteſt eſſe diuturnum: & ideo nec opinio Auic. videtur eſſe probabilis, quod formæ elementorum actu maneãt in mixto, ſed ſolum virtute, vt dicit Philoſophus, quia oporteret, quod diuerſorũ elemẽtorum formæ in diuerſis partibus materiæ conſeruarentur quod nõ eſſet, niſi eſſent etiam ſitu diſtinctæ. & ſic non eſſet vera commixtio, ſed ſolum ſecũdum ſenſum, & tamen in mixto impediuntur qualitates vnius elementi per qualitates alterius quod non poteſt dici in mundi cõſummatione, vbi omnino ceſſabit violentia. ſecundo quia, cum qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint de integritate naturæ elementorum, ſequeretur quod elementa imperfecta remanerent; vnde auctoritas Augu. inducta non loquitur de qualitatibus actiuis & paſſiuis, ſed de diſpoſitionibus eorum, quæ generantur, & corrumpuntur, & alterãtur; & ideo videtur dicendum, quod elementa in ſua ſubſtantia remanebunt, & etiam in ſuis qualitatibus naturalibus; ſed mutuæ generationes, & corruptiones, & alterationes ceſſabũt: per huiuſmodi enim elemẽta ordinantur ad completionem numeri electorum, ſicut & cælum per motum ſuum; ſed ſubſtantiæ elementorum manebunt, ſicut & ſubſtantia cæli. Cum enim vniuerſum in perpetuum remaneat, oportet quod ea, quæ ſunt de perfectione vniuerſi primo, & per ſe remaneant, hoc autem cõpetit elementis, cum ſint eſſentiales partes ipſius vniuerſi, vt probat Philoſophus in 2. cæli. ſi enim eſt corpus circulare, oportet eſſe cẽtrum ipſius quod eſt terra, poſita autem terra, quæ eſt ſimpliciter grauis, vt pote in medio conſtituta, oportet ponere contrarium eius, ſcilicet ignem, qui ſit ſimpliciter leuis, quia ſi vnum contrariorũ eſt in natura & reliquum; ſuppoſitis autem extremis, neceſſe eſt & poni media, vnde oportet ponere aerẽ, & aquam quæ ſunt ad ignem quidem leuia, ad terrã autem grauia, quorum vnum eſt propinquius igni. aliud propinquius terræ. Vnde ex ipſo ſitu vniuerſi patet, quod ipſa elementa ſunt partes eſſentiales vniuerſi, quod patet eſſe manifeſtum ordine cauſarum, & effectuum conſiderato, nam ſicut cælum eſt vniuerſale actiuum eorum quæ generantur ita elementa ſunt eorundem vniuerſalis materia. Vnde ad perfectionem vniuerſi requiritur, quod elemẽta ſecundum ſuam ſubſtãtiam maneant & ad hoc etiam habent ex ſui natura aptitudinem. Corruptio autẽ aliter accidit in corporibus mixtis, & elementis, in corporibus enim mixtis ineſt corruptionis actiuũ principiũ propter hoc, quod ſunt ex contrariis compoſita, in elementis autem, quia contrariũ exterius habent, & non ſunt ex contrariis compoſita, non ineſt principiũ corruptionis actiuum, ſed paſſiuum tantũ, in quãtum habent materiam, cui ineſt aptitudo ad aliam formã, qua priuantur; & ab hoc principio generatio, & corruptio in elementis ſunt motus, vel mutationes naturales, & non propter principium actiuum, vt dicit Com. in 2. phyſ. ſicut ergo quia corpus cæleſte principium ſui motus actiuum habet extra, poteſt eſſe, quod eius motus ceſſet, ipſo manente abſque violẽtia, vt dictum eſt, ita poteſt eſſe, vt corruptio elementorum ceſſet, eorum ſubſtantiis manẽtibus, exteriori corruptiuo ceſſante, quod oportet reducere in motum cæli, ſicut in primum generationis, & corruptionis principium.

Ad primum ergo dicendum, quod illa elementorum ſolutio non eſt referenda ad deſtructionem ſub- *ad p. & 2.*
ſtantiæ elementorum, ſed ad elementorum purgationem, quæ erit per ignem, qui faciem iudicis præcedet; poſt illam autem purgationem remanebunt elementa ſecundum ſubſtantiam, & naturales qualitates, vt dictum eſt. Vnde ſecundum concedimus.

Ad tertium dicendum, quod elementa quãtum ad *ad 9.*
ſui mutationem facta ſunt propter hominem in beatitudinem tendentem; ſed quantum ad ſui ſubſtantiã ſunt facta & propter perfectionem vniuerſi, & propter ſubſtantiam ipſius hominis, quæ ex elementis conſtituitur.

Ad quartum dicendum, quod in mundi conſuma- *ad x*
tione non ceſſabũt omnia mixta, quia corpora humana remanebunt; vnde decens eſt, ſi partes eorum remanent in corpore hominis qui eſt minor mundus, quod ipſa tota remaneant in mundo maiori.

Ad quintum dicendum, quod elementum ſicut nõ *ad 15.*
habet virtutem, vt ſit ſemper, propter hoc, quod poteſt ab exteriori corrumpi, ita non habet virtutem, vt quandoque deficiat, niſi materialem, vt dictum eſt.

Ad ſextum dicendum, quod elementa ſunt incor- *ad 16*
ruptibilia ſecundum totum partibus generatis, & corruptis, quandiu motus cæli durat; ſed motu cæli ceſſante, erit in eis alia incorruptionis cauſa, quia ſcilicet non poſſunt corrumpi niſi ab extrinſeco, corruptiuum autem extrinſecum deficiente motu cæli ceſſabit.

Ad ſeptimom dicendum, quod motus cæli eſt vt *ad 17.*
vita quædam omnibus rebus naturalibus ſecundum ſtatum mutationis, qui in conſummatione mundi tolletur.

Ad octauum dicendum, quod licet eductio forma- *ad 18.*
rum de potentia in actom dependeat ex motu cæli, tamen eorum conſeruatio dependet à principiis altioribus.

Ad nonum dicendum, quod ſol eſt cauſa caliditatis *ad 19.*
per motum, vt dicit Philoſophus, vnde ceſſante motu tollitur corruptionis cauſa in elementis, quæ eſt per ſuperexcedentiam caloris.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ceſſante motu cæli remaneat actio, & paſſio in elementis.

VIdetur quod ceſſãte motu cæli remaneat actio, *q. 5. de pot a*
& paſſio in elementis. Potentiæ enim natura- *8. arg. p.*
les ſunt determinatæ ad vnum, vnde virtus ignis cum ſit naturalis potentia, ſe habet tantum ad calefaciendum; ſed in illa mundi conſummatione remanebit virtus ignis, & aliorum elemẽtorum, vt prius dictum eſt, ergo impoſſibile eſt, quin ignis, & alia elementa agant.

2 Præterea ſicut dixit Philoſophus in p. de gener. ad *arg 2.*
hoc, quod fiat mutua actio, & paſſio, requiritur, quod agens, & patiens ſint ſimilia ſecundum materiam, & diſſimilia ſecundum formam, hoc autem erit in elementis ceſſante motu cæli, quia eorum ſubſtantiæ manebũt principiis eſſentialibus non mutatis, ergo erit actio, & paſſio in elementis, motu cæli ceſſante.

arg 3.
3 Præterea cauſa actionis, & paſſionis in elemẽtis eſt ex hoc, quod in materia elemẽti ſemper eſt appetitus

ad aliam formam, licet materia per vnam formam ſit perfecta: ſed iſte appetitus in materia remanebit etiam motu cæli ceſſante, non enim vna forma elementi poterit totam potentiam materiæ implere. ergo in illa mundi conſummatione remanebit actio, & paſſio in elementis.

arg. 4. 4 Præterea illud, quod eſt de perfectione elementi, non auſertur ei, hoc autem eſt de perfectione cuiuſque entis, quod agat ſibi ſimile, diffuſio enim ipſius eſſe deriuatur à primo bono in omnia entia, ergo videtur, quod elementa in illa conſummatione agent ſibi ſimile, & ſic erit in eis actio, & paſſio.

arg. 5. 5 Præterea ſicut proprium eſt ignis eſſe calidum, ita etiam proprium eius eſt calefacere. ſicut enim calor deriuatur à principiis eſſentialibus ignis, ita calefactio deriuatur à calore. ſi ergo in illa rerũ conſummatione ignis, & eius calor remanebit, videtur quod etiam calefactio remanebit.

arg. 6. 6 Præterea omnia corpora naturalia ſe tangentia aliquo modo ſe alterant vt patet in p de gen. ſed elementa in illo ſtatu mundi ſe tangent, ergo ſe inuicem alterabunt, & ita erit ibi actio, & paſſio.

arg. 7. 7 Præterea in illa mundi conſũmatione erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter; ſed modo ſol, & luna ſua luce illuminant corpora inferiora, ergo multo fortius tunc illuminabunt, & ita remanebit aliqua actio, & paſſio in his inferioribus, nam medium illud tum illuminabit vltimum.

arg. 8. 8 Præterea ſancti videbunt viſu corporeo res huius mundi; ſed viſio non poteſt eſſe ſine actione, & paſſione, quia viſus patitur à viſibili, ergo erit actio, & paſſio etiam motu cæli ceſſante.

arg. p. ſed c. Sed contra remota cauſa remouetur effectus; ſed motus cæli eſt cauſa actionis, & paſſionis in iſtis inferioribus ſecundum doctrinam Philoſophi, ergo remoto motu cæli remouebitur actio, & paſſio in iſtis inferioribus.

arg. 2. ſed q. 2 Præterea actio, & paſſio in rebus corporalibus ſine motu eſſe non poteſt, remoto autem primo motu, qui eſt motus cæli, vt probatur in 8. phyſ. oportet poſteriores motus ceſſare, remoto ergo motu cæli non erit actio, & paſſio in iſtis inferioribus.

in c. Reſpondeo dicendum, quod ſicut habetur in lib. de cauſis, quando cauſa prima retrahit actionem ſuã à cauſato, oportet etiam quod cauſa ſecunda retrahat actionem ſuam ab eodem, eo quod cauſa ſecunda habet hoc ipſum, quod agit, per actionem cauſæ primæ in cuius virtute agit; cum autem omne agens agat ſecundum quod eſt in actu, oportet ſecundum hoc accipere ordinem cauſarum agentium, ſecundũ quod eſt ordo eorum in actualitate: corpora autem inferiora minus habent de actualitate, quam corpora cæleſtia, nam in corporibus inferioribus non eſt tota potentialitas completa per actum, eo quod materia ſubſtans vni formæ remanet in potentia ad aliã formam, quod non eſt in corporibus cæleſtibus, nam materia corporis cæleſtis non eſt in potẽtia ad aliam formam, vnde ſua potẽtialitas tota eſt terminata per formam, quam habet, ſubſtantiæ vero ſeparatæ ſunt perfectiores in actualitate, quam etiam corpora cæleſtia, quia non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ſed ſunt formæ quædam ſubſiſtentes, quæ tamen deficiunt ab actualitate Dei, qui eſt ſuum eſſe, quod de aliis ſubſtantiis ſeparatis non contingit: ſicut etiam videmus, quod elementa etiam ſe ſuperant inuicem ſecundum gradum actualitatis, eo quod aqua habet plus de ſpecie, quam terra, aer quam aqua, & ignis quam aer, ita etiam eſt in corporibus cæleſtibus, & in ſubſtantiis ſeparatis, elementa ergo agunt in virtute, corporũ cæleſtiũ, & corpora cæleſtia agũt in virtute ſubſtantiarum ſeparatarum: vnde ceſſante actione ſubſtantiæ ſeparatæ, oportet, quod ceſſet actio corporis cæleſtis, & ea ceſſante, oportet, quod ceſſet actio corporis elementaris. Sed ſciendum, quod corpus habet duplicem actionem, vnam quidem ſecundum proprietatem corporis, vt ſcilicet agat per motum (hoc enim eſt proprium corporis, vt motum moueat, & agat) aliam autem actionem habet ſecũdum quod attingit ad ordinem ſubſtantiarum ſeparatarũ, vt participat aliquid de modo ipſarum, ſicut naturæ inferiores conſueuerunt aliquid participare de proprietate naturæ ſuperioris, vt apparet in quibuſdam animalibus, quæ participant aliquam ſimilitudinem prudentiæ, quæ propria eſt hominum, hæc autem eſt actio corporis, quæ non eſt ad tranſmutationem materiæ, ſed ad quandam diffuſionem ſimilitudinis formæ in medio, ſecundum ſimilitudinem ſpiritualis intentionis, quæ recipitur de re in ſenſu, vel intellectu, & hoc modo ſol illuminat aerem, & color multiplicat ſpeciem ſuam in medio: vterque autem modus actionis in iſtis inferioribus cauſatur ex corporibus cæleſtibus, nam & ignis ſuo calore tranſmutat materiam ex virtute corporis cæleſtis, & corpora viſibilia multiplicant ſuas ſpecies in medio virtute luminis, cuius fons eſt in cæleſti corpore. Vnde ſi actio vtraque corporis cæleſtis ceſſaret, nulla actio in iſtis inferioribus remaneret. Sed ceſſante motu cæli erit quidem actio in iſtis inferioribus illuminationis, & immutationis medij à ſenſibilibus, non autem erit actio, per quam tranſmutatur materia, quam ſequitur generatio, & corruptio. ad p.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ignis ſemper eſt determinata ad calefaciendum, præſuppoſitis tamen cauſis prioribus, quæ ad actionem ignis requiruntur. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod ſimilitudo ſecundum materiam, & contrarietas formæ non ſufficit in iſtis inferioribus ad paſſionem, & actionem, niſi motu cæli præſuppoſito, in cuius virtute agunt omnes inferiores actiuæ potentiæ. ad 3.

Ad tertium dicendum, quod materia non ſufficit ad actionem, niſi principium actiuum ponatur. Vnde appetitus materiæ non ſufficienter probat actionem in elementis, motu cæli ſubtracto, a quo eſt primum principium actionis. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod inferiora nunquam attingunt ad gradum perfectionis ſuperiorum, hoc autem eſt de ratione perfectionis ſupremi agentis, quod ſua perfectio ſibi ſufficiat ad agendum, omni agente remoto: vnde hoc inferioribus agentibus attribui non poteſt. ad 5.

Ad quintum dicendum, quod ignis eſt proprium calefacere ſuppoſito quod habeat aliquam actionem, ſed eius actio dependet ab alio, vt dictum eſt. ad 6.

Ad ſextum dicendum, quod tactus non ſufficit in elementis ad agendum, niſi motu cæli ſuppoſito ad 7. & 8.

Ad ſeptimum, & 8. illa concedimus, nam procedũt de actionibus, quibus materia non tranſmutatur, ſed ſpecies quodammodo multiplicatur per modum intentionis ſpiritualis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ceſſante motu cæli remaneant plantæ & animalia bruta, & corpora mineralia.

VIdetur quod ceſſante motu cæli remaneant plantæ, bruta animalia, & corpora mineralia. Habetur enim Eccleſiaſt. 4. Didici quod q. 5 de pot. a 9. arg. p.

omnia opera Dei perſeuerent in æternum, ſed prædicta ſunt opera Dei, ergo in æternum manent.

arg. 14. d. 47. q. 1. a. 1. arg. 5. 2 Præterea impoſſibile eſt quod intentio & appetitus naturæ fruſtrentur, cum naturæ intentio ſit ex hoc, quod natura à Deo in finem dirigitur, ſed natura intendit per generationem, & corruptionem perpetuitatem ſpeciei ſeruare, ergo niſi prædicta ſecundum ſpeciem conſeruentur, fruſtrabitur naturæ intentio, & appetitus, quod eſt impoſſibile, vt dictum eſt.

q. de pot. arg. 4. 4. d. cit. arg. p. 3 Præterea Decor vniuerſi pertinet ad gloriam beatorum, vnde dicitur a ſanctis, quod in maiorem beatorum gloriam elementa mundi in ſtatum meliorem ſe formabuntur, ſed plantæ, bruta, & mineralia pertinent ad decorem vniuerſi, ergo non ſubtrahentur in vltima conſumatione beatorum.

q. de pot. arg. 9. 4 Præterea ſicut elementa ſeruierunt homini in ſtatu viæ, ita & animalia, & plantæ, ſed elementa propter prædictum miniſterium remanebunt ceſſante motu cæli, & glorificabuntur, ergo & plantæ, & animalia remanebunt, & glorificabuntur.

arg. 2. 5 Præterea quanto aliquid magis participat de proprietate primi perpetui, quod eſt Deus, tanto magis videtur eſſe perpetuum, ſed animalia, & plantæ plus participant de proprietatibus Dei, quam elementa, quia hæc ſunt tantum exiſtentia, plantæ autem etiam viuunt, animalia vero inſuper cognoſcunt, ergo debent magis hæc in perpetuum manere, quam illa.

arg. 12. 4. d. arg. 5. 6 Præterea ſi in creatione mundi animalia, & plantæ non fuiſſent producta, non fuiſſet mundus perfectus, ſed maior erit perfectio mundi vltima, quam prima ergo videtur, cum dici non poſſit quod mundus in ſua innouatione maneat imperfectus, quod prædicta non remaneant.

arg. 16. 7 Præterea vniuerſale eſt ſemper, ſed vniuerſale non eſt niſi in ſingularibus, ergo videtur, quod cuiuſlibet vniuerſalis ſingularia, ſemper erunt, ergo & bruta animalia, & plantæ, & corpora mineralia ſemper erunt.

1. d. arg. 4. 8 Præterea animalia, & plantæ habent nobiliorem formam, quam ipſa elementa, ſed mundus in illa finali innouatione in melius mutabitur, ergo magis debent remanere animalia, & plantæ, quam elementa, cum ſint nobiliora.

4. d. cit. arg. 1. ſed. cōtra. Sed contra, ſecundum Philoſophum in 2. de gen. t. 56. 58 & 8 in animalibus, & plantis ſpeciei perpetuitas non conſeruatur, niſi ſecundum continuationem motus cæleſtis, ſed tunc motus cæleſtis deficit, ergo non poterit perpetuitas in plantis, brutis, & mineralibus conſeruari.

arg. 1 & q. de pot. arg. 2. ſed contra. 2 Præterea ceſſante fine ceſſare debet id, quod eſt ad finem, ſed animalia, & plantæ facta ſunt ad animalem vitam hominis ſuſtentandam, vnde dicitur Geneſis 9. ſicut olera virentia dedi vobis omnem carnem, ſed poſt illam innouationem animalis vita in homine non erit, ergo nec plantæ, nec animalia remanebunt.

q. de pot. a. 9. c. Reſpondeo dicendum, quod in illa mundi innouatione nullum corpus mixtum remanebit, præter corpus humanum. Ad huius autem rationem ſumendam procedendum eſt ordine, quem docet Philoſophus 2. phyſ. vt ſcilicet prius conſideretur cauſa finalis, & poſt modum principia materialia, & formalia, & cauſæ mouentes. Finis autem mineralium corporum, & plantarum, & brutorum duplex poteſt conſiderari. Primus quidem completio vniuerſi, ad quam omnes partes vniuerſi ordinantur ſicut in finem, ad quem quidem finem res prædictæ non ordinantur ſicut per ſe, & eſſentialiter de perfectione vniuerſi exiſtentes, cum nihil in eis exiſtat, quod non inueniatur in principalibus partibus mundi, quæ ſunt corpora cæleſtia & elementa, ſicut in principiis actiuis, & materialibus; vnde res prædictæ ſunt quidam particulares effectus cauſarum vniuerſalium, quæ ſunt eſſentiales partes vniuerſi, & ideo ſunt de perfectione vniuerſi ſecundum hoc tantum, quod à ſuis cauſis progrediuntur, quod quidem fit per motum; vnde pertinent ad perfectionem vniuerſi ſub motu exiſtentis; non autem ad perfectionem vniuerſi ſimpliciter, & ideo ceſſante mutabilitate vniuerſi, oportet, quod prædicta ceſſent. Alius autem finis eſt homo, quia vt dicit Philoſophus in ſua politica, ea quæ ſunt imperfecta in natura, ordinantur ad perfecta ſicut ad finem; vnde ſicut ibidem dicit, cum animalia habeant vitam imperfectam reſpectu vitæ humanæ, quæ ſimpliciter perfecta eſt, & plantæ reſpectu animalium, plantæ ſunt propter animalia præparatæ eis in cibum à natura, animalia vero propter hominem, neceſſaria ei ad cibum, & ad alia auxilia, iſta autem neceſſitas eſt vita animalis hominis durante, quæ quidem in illa rerum innouatione tolletur, quia corpus reſurget non animale, ſed ſpirituale, vt dicitur 1. cor 15. & ideo tunc etiam animalia, & plantæ ceſſabunt; & ad hoc ideo habet aptitudinem prædictarum rerum materia, & forma. Cum enim ſint compoſitæ ex contrariis habent in ſeipſis principium actiuum corruptionis, vnde ſi à corruptione prohiberentur ab exteriori principio tantum, hoc eſſet quodammodo violentum, & non conueniens perpetuitati, quia quæ ſunt violenta, non poſſunt eſſe ſemper, vt patet per Philoſophum in lib. cæli. interius autem principium non habent, quod poſſit à corruptione prohibere, quia eorum formæ ſunt per naturam corruptibiles, vt pote nec per ſe ſubſiſtentes, ſed eſſe habentes à materia dependens: vnde non poſſunt in perpetuum remanere eadem numero, nec eadem ſpecie, generatione, & corruptione ceſſante. Hoc autem inuenitur ex conſideratione cauſæ mouentis, eſſe enim plantarū, & animalium quoddam viuere eſt, quod in rebus corporalibus ſine motu non exiſtit, vnde animalia deficiunt ceſſante motu cordis, & plantæ ceſſante nutrimento. In his autem rebus non eſt aliquod motus principium non dependens à primo mobili, quia ipſæ animæ animalium, & plantarum totaliter ſubiiciuntur impreſſionibus cæleſtium corporum: vnde motu cæli ceſſante non poterit in eis motus remanere, nec vita, & ſic patet quod in illa mundi innouatione res prædictæ non poterunt remanere.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia opera Dei in æternum perſeuerant, vel ſecundum ſe, vel in ſuis cauſis, ſic enim, & animalia, & plantæ remanebunt manentibus corporibus cæleſtibus, & elementis. q. de pot. ad 1.

Ad ſecundum dicendum, quod perpetuitas, quæ eſt ſecundum ſpeciem, & non ſecundum numerum, eſt per generationem, quæ ceſſante motu cæli non erit. Vel dic, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem, quæ ineſt animalibus & plantis, eſt accipiendus ſecundum ordinem ad motum cæli, vt ſcilicet tantū in eſſe permaneant, quantum motus cæli durabit, nō enim poteſt appetitus eſſe in effectu, vt permaneat vltra ſuam cauſam, & ideo ſi ceſſante motu primi mobilis plantæ & animalia non maneant ſecundum ſpeciem, non ſequitur appetitum naturalem fruſtrari. ad 5. 4. d. ad 5.

Ad tertium dicendum, quod prædictæ res faciunt ad decorem vniuerſi ſecundum ſtatum mutabilitatis in mundo, & animalis vitæ in homine, & non aliter. q. de pot. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod elementa non

ad aliam formam, licet materia per vnam formam ſit perfecta: ſed iſte appetitus in materia remanebit etiam motu cæli ceſſante, non enim vna forma elementi poterit totam potentiam materiæ implere. ergo in illa mundi conſummatione remanebit actio, & paſſio in elementis.

arg 4. 4 Præterea illud, quod eſt de perfectione elementi, non auffertur ei, hoc autem eſt de perfectione cuiuſque entis, quod agat ſibi ſimile, diffuſio enim ipſius eſſe deriuatur a primo bono in omnia entia, ergo videtur, quod elementa in illa conſummatione agent ſibi ſimile, & ſic erit in eis actio, & paſſio.

arg. 5. 5 Præterea ſicut proprium eſt ignis eſſe calidum, ita etiam proprium eius eſt calefacere. ſicut enim calor deriuatur a principiis eſſentialibus ignis, ita calefactio deriuatur a calore. ſi ergo in illa rerũ conſummatione ignis, & eius calor remanebit, videtur quod etiam calefactio remanebit.

arg 6. 6 Præterea omnia corpora naturalia ſe tangentia aliquo modo ſe alterant vt patet in p. de gen. ſed elementa in illo ſtatu mundi ſe tangent, ergo ſe inuicem alterabunt, & ita erit ibi actio, & paſſio.

arg 7. 7 Præterea in illa mundi conſũmatione erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter; ſed modo ſol, & luna ſua luce illuminant corpora inferiora, ergo multo fortius tunc illuminabunt, & ita remanebit aliqua actio, & paſſio in his inferioribus, nam medium illud tum illuminabit vltimum.

arg 8. 8 Præterea ſancti videbunt viſu corporeo res huius mundi; ſed viſio non poteſt eſſe ſine actione, & paſſione, quia viſus patitur à viſibili, ergo erit actio, & paſſio etiam motu cæli ceſſante.

arg p. ſed c. Sed contra remota cauſa remouetur effectus; ſed motus cæli eſt cauſa actionis, & paſſionis in iſtis inferioribus ſecundum doctrinam Philoſophi, ergo remoto motu cæli remouebitur actio, & paſſio in iſtis inferioribus.

arg 2. ſed q. 2 Præterea actio, & paſſio in rebus corporalibus ſine motu eſſe non poteſt, remoto autem primo motu, qui eſt motus cæli, vt probatur in 8. phyſ. oportet poſteriores motus ceſſare, remoto ergo motu cæli non erit actio, & paſſio in iſtis inferioribus.

inc. Reſpondeo dicendum, quod ſicut habetur in lib. de cauſis, quando cauſa prima retrahit actionem ſuã à cauſato, oportet etiam quod cauſa ſecunda retrahat actionem ſuam ab eodem, eo quod cauſa ſecunda habet hoc ipſum, quod agit, per actionem cauſæ primæ in cuius virtute agit; cum autem omne agens agat ſecundum quod eſt in actu, oportet ſecundum hoc accipere ordinem cauſatum agentium, ſecundũ quod eſt ordo eorum in actualitate: corpora autem inferiora minus habent de actualitate, quam corpora cæleſtia, nam in corporibus inferioribus non eſt tota potentialitas completa per actum, eo quod materia ſubſtans vni formæ remanet in potentia ad aliã formam, quod non eſt in corporibus cæleſtibus, nam materia corporis cæleſtis non eſt in potẽtia ad aliam formam, vnde ſua potẽtialitas tota eſt terminata per formam, quam habet. ſubſtantiæ vero ſeparatæ ſunt perfectiores in actualitate, quam etiam corpora cæleſtia, quia non ſunt compoſitæ ex materia, & forma, ſed ſunt formæ quædam ſubſiſtentes, quæ tamen deficiunt ab actualitate Dei, qui eſt ſuum eſſe, quod de aliis ſubſtantiis ſeparatis non contingit: ſicut etiam videmus, quod elementa etiam ſe ſuperant inuicem ſecundum gradum actualitatis, eo quod aqua habet plus de ſpecie, quam terra, aer quam aqua, & ignis quam aer, ita etiam eſt in corporibus cæleſtibus, & in ſubſtantiis ſeparatis, elementa ergo agunt in virtute, corporũ cæleſtiũ, & corpora cæleſtia agũt in virtute ſubſtantiarum ſeparatarum: vnde ceſſante actione ſubſtantiæ ſeparatæ, oportet, quod ceſſet actio corporis cæleſtis, & ea ceſſante, oportet, quod ceſſet actio corporis elementaris. Sed ſciendum, quod corpus habet duplicem actionem, vnam quidem ſecundum proprietatem corporis, vt ſcilicet agat per motum (hoc enim eſt proprium corporis, vt motum moueat, & agat) aliam autem actionem habet ſecũdum quod attingit ad ordinem ſubſtantiarum ſeparatarũ, vt participat aliquid de modo ipſarum, ſicut naturæ inferiores conſueuerunt aliquid participare de proprietate naturæ ſuperioris, vt apparet in quibuſdam animalibus, quæ participant aliquam ſimilitudinem prudentiæ, quæ propria eſt hominum, hæc autem eſt actio corporis, quæ non eſt ad tranſmutationem materiæ, ſed ad quandam diffuſionem ſimilitudinis formæ in medio, ſecundum ſimilitudinem ſpiritualis intentionis, quæ recipitur de re in ſenſu, vel intellectu, & hoc modo ſol illuminat aerem, & color multiplicat ſpeciem ſuam in medio: vterque autem modus actionis in iſtis inferioribus cauſatur ex corporibus cæleſtibus, nam & ignis ſuo calore tranſmutat materiam ex virtute corporis cæleſtis, & corpora viſibilia multiplicant ſuas ſpecies in medio virtute luminis, cuius fons eſt in cæleſti corpore. Vnde ſi actio vtraque corporis cæleſtis ceſſaret, nulla actio in iſtis inferioribus remaneret. Sed ceſſante motu cæli erit quidem actio in iſtis inferioribus illuminationis, & immutationis medij à ſenſibilibus, non autem erit actio, per quam tranſmutatur materia, quam ſequitur generatio, & corruptio.

ad p. Ad primum ergo dicendum, quod virtus ignis ſemper eſt determinata ad calefaciendum, præſuppoſitis tamen cauſis prioribus, quæ ad actionem ignis requiruntur. ad 2.

Ad ſecundum dicendum, quod ſimilitudo ſecundum materiam, & contrarietas formæ non ſufficit in iſtis inferioribus ad paſſionem, & actionem, niſi motu cæli præſuppoſito, in cuius virtute agunt omnes inferiores actiuæ potentiæ. ad 3.

Ad tertium dicendum, quod materia non ſufficit ad actionem, niſi principium actiuum ponatur. Vnde appetitus materiæ non ſufficienter probat actionem in elementis, motu cæli ſubtracto, a quo eſt primum principium actionis. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod inferiora nunquam attingunt ad gradum perfectionis ſuperiorum, hoc autem eſt de ratione perfectionis ſupremi agentis, quod ſua perfectio ſibi ſufficiat ad agendum, omni agente remoto: vnde hoc inferioribus agentibus attribui non poteſt. ad 5.

Ad quintum dicendum, quod ignis eſt proprium calefacere ſuppoſito quod habeat aliquam actionem, ſed eius actio dependet ab alio, vt dictum eſt. ad 6.

Ad ſextum dicendum, quod tactus non ſufficit in elementis ad agendum, niſi motu cæli ſuppoſito ad 7. & 8.

Ad ſeptimum, & 8. illa concedimus, nam procedũt de actionibus, quibus materia non tranſmutatur, ſed ſpecies quodammodo multiplicatur per modum intentionis ſpiritualis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ceſſante motu cæli remaneant plantæ & animalia bruta, & corpora mineralia.

Videtur quod ceſſante motu cæli remaneant plantæ, bruta animalia, & corpora mineralia. Habetur enim Eccleſiaſt. 4. Didici quod q. 5 de pot. a. 9. arg p.

omnia opera Dei perſeuerent in æternum ſed prædicta ſunt opera Dei ergo in æternum manent.

arg. 1. 4. d. 45 q. 1. a. 5. arg. 5. 2 Præterea impoſſibile eſt quod intentio & appetitus naturæ fruſtrentur, cum naturæ intentio ſit ex hoc, quod natura à Deo in finem dirigitur, ſed natura intendit per generationem, & corruptionem perpetuitatem ſpeciei ſeruare, ergo niſi prædicta ſecundum ſpeciem conſeruentur, fruſtrabitur naturæ intentio, & appetitus, quod eſt impoſſibile, vt dictum eſt

q. de pot. a. 5. 4. d. ea. arg. 2. 3 Præterea Decor vniuerſi pertinet ad gloriam beatorum, vnde dicitur a ſanctis, quod in maiorem beatorum gloriam elementa mundi in ſtatum meliorem ſeformabuntur, ſed plantæ, bruta, & mineralia pertinent ad decorem vniuerſi, ergo non ſubtrahentur in vltima conſumatione beatorum.

q. de pot. arg. 9. 4. Præterea ſicut elementa ſeruierunt homini in ſtatu viæ, ita & animalia, & plantæ. ſed elementa propter prædictum miniſterium remanebunt ceſſante motu cæli, & glorificabuntur, ergo & plantæ, & animalia remanebunt, & glorificabuntur.

arg. 2. 5 Præterea quanto aliquid magis participat de proprietate primi perpetui, quod eſt Deus, tanto magis videtur eſſe perpetuum ſed animalia, & plantæ plus participant de proprietatibus Dei, quam elementa, quia hæc ſunt tantum exiſtentia, plantæ autem etiam viuunt, animalia vero inſuper cognoſcunt, ergo debent magis hæc in perpetuum manere, quam illa.

arg. 11. 4. d. arg. 3. 6 Præterea ſi in creatione mundi animalia, & plantæ non fuiſſent producta, non fuiſſet mundus perfectus, ſed maior erit perfectio mundi vltima, quam prima ergo videtur. cum dici non poſſit quod mundus in ſua innouatione maneat imperfectus, quod prædicta non remaneant.

arg. 16. 7 Præterea vniuerſale eſt ſemper, ſed vniuerſale non eſt niſi in ſingularibus, ergo videtur, quod cuiuſlibet vniuerſalis ſingularia, ſemper erunt, ergo & bruta animalia, & plantæ, & corpora mineralia ſemper erunt.

4. d. arg. 4. 8 Præterea animalia, & plantæ habent nobiliorem formam, quam ipſa elementa, ſed mundus in illa finali innouatione in melius mutabitur, ergo magis debent remanere animalia, & plantæ, quam elementa, cum ſint nobiliora.

4. d. eit. arg. 2. ſed contra Sed contra, ſecundum Philoſophum in 2. de gen. t. 57. 55. & 8. in animalibus, & plantis ſpeciei perpetuitas non conſeruatur, niſi ſecundum continuationem motus cæleſtis, ſed tunc motus cæleſtis deficis, ergo non poterit perpetuitas in plantis, brutis, & mineralibus conſeruari.

arg. 3 & q. de pot. arg. 2. ſed contra 2 Præterea ceſſante fine ceſſare debet id, quod eſt ad finem, ſed animalia, & plantæ facta ſunt ad animalem vitam hominis ſuſtentandam, vnde dicitur Geneſis 9. ſicut olera virentia dedi vobis omnem carnem, ſed poſt illam innouationem animalis vita in homine non erit, ergo nec plantæ, nec animalia remanebunt.

q. de pot. a. 9. c. Reſpondeo dicendum, quod in illa mundi innouatione nullum corpus mixtum remanebit, præter corpus humanum. Ad huius autem rationem ſumendam procedendum eſt ordine, quem docet Philoſophus 2. phyſ. vt ſcilicet prius conſideretur cauſa finalis, & poſtmodum principia materialia, & formalia, & cauſæ mouentes. Finis autem mineralium corporum, & plantarum, & brutorum duplex poteſt conſiderari Primus quidem completio vniuerſi, ad quam omnes partes vniuerſi ordinantur ſicut in finem, ad quem quidem finem res prædictæ non ordinantur ſicut per ſe, & eſſentialiter de perfectione vniuerſi exiſtentes, cum nihil in eis exiſtat, quod non inuenia-tur in principalibus partibus mundi, quæ ſunt corpora cæleſtia & elementa, ſicut in principiis actiuis, & materialibus; vnde res prædictæ ſunt quidam particulares effectus cauſarum vniuerſalium, quæ ſunt eſſentiales partes vniuerſi, & ideo ſunt de perfectione vniuerſi ſecundum hoc tantum, quod à ſuis cauſis progrediuntur, quod quidem fit per motum; vnde pertinent ad perfectionem vniuerſi ſub motu exiſtentis; non autem ad perfectionem vniuerſi ſimpliciter. & ideo ceſſante mutabilitate vniuerſi, oportet, quod prædicta ceſſent. Alius autem finis eſt homo, quia vt dicit Philoſophus in ſua politica, ea quæ ſunt imperfecta in natura, ordinantur ad perfecta ſicut ad finem, vnde ſicut ibidem dicit, cum animalia habeant vitam imperfectam reſpectu vitæ humanæ, quæ ſimpliciter perfecta eſt, & plantæ reſpectu animalium, plantæ ſunt propter animalia præparatæ eis in cibum a natura, animalia vero propter hominem, neceſſaria ei ad cibum, & ad alia auxilia, iſta autem neceſſitas eſt vita animalis hominis durante, quæ quidem in illa rerum innouatione tolletur, quia corpus reſurget non animale, ſed ſpirituale, vt dicitur p. cor. 15. & ideo tunc etiam animalia, & plantæ ceſſabunt; & ad hoc ideo habet aptitudinem prædictarum rerum materia, & forma. Cum enim ſint compoſitæ ex contrariis habent in ſeipſis principium actiuum corruptionis, vnde ſi à corruptione prohiberentur ab exteriori principio tantum, hoc eſſet quodammodo violentum, & non conueniens perpetuitati, quia quæ ſunt violenta, non poſſunt eſſe ſemper, vt patet per Philoſophum in lib. cæli. interius autem principium non habent, quod poſſit à corruptione prohibere, quia eorum formæ ſunt per naturam corruptibiles, vt pote nec per ſe ſubſiſtentes, ſed eſſe habentes à materia dependens: vnde non poſſunt in perpetuum remanere eadem numero, nec eadem ſpecie, generatione, & corruptione ceſſante. Hoc autem inuenitur ex conſideratione cauſæ mouentis, eſſe enim plantarũ, & animalium quoddam viuere eſt, quod in rebus corporalibus ſine motu non exiſtit, vnde animalia deficiunt ceſſante motu cordis, & plantæ ceſſante nutrimento. In his autem rebus non eſt aliquod motus principium non dependens à primo mobili, quia ipſæ animæ animalium, & plantarum totaliter ſubiiciuntur impreſſionibus cæleſtium corporum: vnde motu cæli ceſſante non poterit in eis motus remanere, nec vita, & ſic patet quod in illa mundi innouatione res prædictæ non poterunt remanere.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia opera Dei in æternum perſeuerant, vel ſecundum ſe, vel in ſuis cauſis. ſic enim, & animalia, & plantæ remanebunt manentibus corporibus cæleſtibus, & elementis. q. de pot. ad p.

Ad ſecundum dicendum, quod perpetuitas, quæ eſt ſecundum ſpeciem, & non ſecundum numerum, eſt per generationem, quæ ceſſante motu cæli non erit. Vel dic, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem, quæ ineſt animalibus & plantis, eſt accipiendus ſecundum ordinem ad motum cæli, vt ſcilicet tantũ in eſſe permaneant, quantum motus cæli durabit, nõ enim poteſt appetitus eſſe in effectu, vt permaneat vltra ſuam cauſam, & ideo ſi ceſſante motu primi mobilis plantæ & animalia non maneant ſecundum ſpeciem, non ſequitur appetitum naturalem fruſtrari. ad 5. 4. d. ad 5.

Ad tertium dicendum, quod prædictæ res faciunt ad decorem vniuerſi ſecundum ſtatum mutabilitatis in mundo, & animalis vitæ in homine, & non aliter. q. de pot. ad 4.

Ad quartum dicendum, quod elementa non

ad 9. 4 d. c. ad 1. dicuntur remunerari ſecundum ſe, quia nec ſecundum ſe aliquid meruerunt, ſed dicuntur remunerari, inquantum homines in eis remunerabuntur, prout ſcilicet eorum claritas in gloriam electorum cedet. Animalibus autem, & plantis homines non indigebunt, ſicut elementis, quæ erunt quaſi locus gloriæ ipſorum, & ideo non eſt ſimile.

ad 5. Ad quintum dicendum, quod licet quantum ad vitam, & cognitionem plantæ, & animalia ſunt ſimiliora Deo, quam elementa, tamen quantum ad ſimplicitatem, quæ facit ad incorruptionem, ſunt elementa Deo ſimiliora.

ad 12. 4 d. ad 3. Ad ſextum dicendū, quod alia fuit perfectio mundi creari, & alia conſumari; vt ſupra dictum eſt, & ideo non oportet, vt ſit de ſecunda perfectione, quod fuit de prima: rationi enim cōſentaneum eſt, vt ſicut perfectio hominis multipliciter aſſignatur, eſt enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ: ita etiam perfectio vniuerſi ſit duplex, vna ſecundum ſtatum huius mutabilitatis, altera ſecundum ſtatum futuræ nouitatis. Plantæ autem, & animalia ſunt de perfectione eius ſecundum ſtatum iſtum, non autem ſecundum ſtatum nouitatis illius, cum ordinem ad eam non habeant.

ad 16. Ad ſeptimum dicēdum, quod vniuerſale tripliciter conſiderari poteſt, & ſecundum quemlibet modum conſiderationis aliquo modo verū eſt, quod vniuerſale eſt ſemper. Poteſt enim vno modo conſiderari natura vniuerſalis ſecundum quod abſtrahit à quolibet eſſe, & ſic verū eſt, quod vniuerſale eſt ſemper, magis per remotionem cauſæ determinantis ad aliquid tempus, quam per potentiam cauſæ perpetuitatis; de ratione enim naturæ vniuerſalis non eſt, quod ſit magis hoc tempore, quam illo, per quem etiam modum materia prima dicitur eſſe vna. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum eſſe, quod habet in ſingularibus, & ſic verum eſt, quod eſt ſemper, quia eſt, quandocunque eſt ſuum ſingulare, ſicut etiam dicitur eſſe vbique, quia eſt vbicunque eſt ſuū ſingulare, cum tamen multa loca ſint, vbi ſua ſingularia non ſunt, vnde nec ibi eſt vniuerſale. Tertio modo poteſt conſiderari ſecundum eſſe quod habet in intellectu, & ſic etiam verum eſt, quod vniuerſale eſt ſemper, præcipue in intellectu diuino.

4 d. ad 4. Ad octauum dicendum, quod quamuis animalia, & plantæ quantum ad quædam alia ſint nobiliora, quam ipſa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis, elementa ſunt nobiliora, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum corpora humana maneant motu cæli ceſſante.

q. 5. de pot. a. 2. arg. 1. Videtur quod corpora humana non remaneant motu cæli ceſſante omnis enim mixtio elementorum ex motu cæli cauſatur, cum ad mixtionem alteratio requiratur; ſed corpus humanū eſt corpus mixtum ex elementis, ergo motu cæli ceſſante remanere non poteſt.

arg. 3. 2 Præterea neceſſitas, quæ eſt ex materia eſt neceſſitas abſoluta, vt patet in 2. phyſ. ſed in corpore compoſito ex contrariis eſt neceſſitas ad corruptionem ex ipſa materia, ergo impoſſibile eſt, quin talia corpora corrumpantur. Ergo impoſſibile eſt, quod remaneant poſt ſtatum generationis, & corruptionis; corpora autem humana ſunt huiuſmodi, ergo impoſſibile eſt, quod in illo rerum fine remaneant.

3 Præterea homo cum brutis conuenit in hoc, quod habet corpus ſenſibile; ſed corpora ſenſibilia brutorum, non remanebunt in illo mundi fine, ergo nec corpora humana. arg. 4.

4 Præterea finis hominis eſt perfecta aſſimilatio ad Deum; ſed Deo, qui incorporeus eſt, magis aſſimilatur anima a corpore abſoluta, quam corpori vnita, ergo in ſtatu finalis beatitudinis animæ erunt ſine corporibus. arg. 5.

5 Præterea ad perfectam hominis beatitudinem requiritur perfecta operatio intellectus, qui eſt principalius in homine; ſed operatio animæ intellectiuæ eſt perfectior à corpore abſolutæ, quam corpori vnitæ, quia vt dicitur in lib. de cauſis. Omnis virtus vnita plus eſt infinita, quam multiplicata, formæ autem ſeparatæ in ſe, vnitæ ſunt, materiæ vero coniunctæ quodammodo ad plura diffunduntur, ergo in illa perfecta beatitudine animæ non erunt corpori vnitæ. arg. 6.

6 Præterea elementa, quæ ſunt in mixto appetunt naturali appetitu propria vbi; appetitus enim naturalis non poteſt eſſe vanus; vnde, quod eſt contra naturam, non poteſt eſſe perpetuum: non poteſt ergo eſſe quin elementa in corpore mixto exiſtentia quandoque ad ſua loca tendant, & ſic corpus mixtum corrumpatur, ergo poſt corruptionis ſtatum non remanebunt humana corpora, quæ ſunt mixta. arg. 7.

7 Præterea omnis motus naturalis cuiuſcunque corporis a motu cæli dependet; ſed motus cordis, ſine quo non poteſt eſſe humani corporis vita, eſt motus naturalis, ergo ceſſante motu cæli remanere non poterit, & per conſequens nec humani corporis vita. arg. 8.

8 Præterea membra humani corporis pro maiori parte ſunt ordinata ad vſum competētis vitæ animalis ſicut patet de venis, & ſtomacho, & huiuſmodi, quæ ordinantur ad nutrimentum; ſed animalis vita in homine non remanebit in illa beatitudine, ergo nec membra corporis, alias fruſtra eſſent, & ſic nec corpus humanum remanebit. arg. 9.

Sed contra eſt, quod p. ad cor. 15. oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, hoc autem corruptibile eſt corpus, ergo corpus remanebit incorruptione indutum. arg. p ſed contra.

2 Præterea philip. 3. dicitur. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ; ſed Chriſtus corpus, quod ſemel in reſurrectione reſumpſit, nunquam depoſuit, nec deponet Rom. 6. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur ergo & Sancti in perpetuum viuent cum corporibus, cum quibus reſurgent & ſic humana corpora poſt finem mundi manebunt. arg. 2.

Reſpondeo dicendum, quod ſicut Aug. dicit 12. de ciuit. Dei Porphirius ponebat ad perfectam beatitudinem animæ, omne corpus fugiendum eſſe, & ſic ſecundum eum anima in perfecta beatitudine exiſtens corpori vnita eſſe non poteſt, quam opinionem tangit Origenes in ſuo Periarchon dicens, quoſdam opinatos fuiſſe ſanctos corpora in reſurrectione reſumpta quandoque depoſituros, vt ſic ad Dei ſimilitudinem in perfecta beatitudine viuant: ſed hæc opinio præter hoc, quod eſt fidei cōtraria, vt ex auctoritatibus inductis, & pluribus aliis patere poteſt, etiam à ratione diſcordat, non enim perfectio beatitudinis eſſe poterit, vbi deeſt naturæ perfectio. Cum autem animæ, & corporis naturalis ſit vnio ſubſtantialis, non accidentalis, non poteſt eſſe, quod natura animæ ſit perfecta, niſi ſit corpori coniuncta: & ideo anima ſeparata à corpore non poteſt vltima in c.

perfectionem beatitudinis obtinere : propter quod etiam dicit Aug. in fine ſuper Geneſ. ad litterã quod animæ ſanctorum ante reſurrectionem non ita perfecte fruuntur diuine viſione, ſicut poſtea: vnde in vltima perfectione beatitudinis oportebit corpora humana eſſe animebus vnire. Poſitio autem præmiſſa procedit ſecundum opinionem illorum, qui dicunt animam accidentaliter vniri corpori, ſicut nautam naui, aut hominem indumento. Vnde & Plato dixit, quod homo eſt anima corpore induta, vt Gregor. Nicænos narrat: ſed hoc ſtare non poteſt, quia ſic homo non eſſet ens per ſe, ſed per accidens: nec eſſet in genere accidentis, ſicut hoc, quod dico, veſtitum, & calceatum. Patet etiam, quod rationes ſupra inductæ de corporibus mixtis non habent locum in homine, nam homo ordinatur ad perfectionem vniuerſi, vt eſſentialis pars ipſius, cum in homine ſit aliquid, quod non continetur virtute nec in elementis, nec in cæleſtibus corporibus ſcilicet anime rationalis. Corpus etiam hominis ordinatur ad hominem, non ſecundum animalem vitam tantum; ſed ad perfectionem naturæ ipſius, & quamuis corpus hominis ſit ex contrariis compoſitum, inerit tamen principium incorruptibile, quod poterit præſeruare à corruptione abſque violentia, cum ſit intrinſecum, & hoc poterit eſſe ſufficiens principium motus, motu cæli ceſſante, cum a motu cæli non dependeat.

ad c. Ad primum ergo dicendum, quod motus eſt cauſa mixtionis ſecundum fieri; ſed conſeruatio eius eſt per formam ſubſtantialem, vt vlterius per principia cælo altiora.

ad 3. Ad ſecundum dicendum, quod anima rationalis ex perfecta vnione ad Deum omnino ſuper materiam victoriam habebit & ſic licet materia ſibi relicta corruptibilis ſit, tamen ex virtute animæ incorruptionem ſortietur.

ad 4. Ad tertium dicendum, quod ſenſibilitas in homine eſt à principio incorruptibili, ſcilicet ab anima rationali. In brutis autem eſt a principio corruptibili, & ideo corpus ſenſibile hominis in perpetuum poteſt remanere, non autem corpus ſenſibile bruti.

ad 5. Ad quartum dicendum, quod anima corpori vnita plus aſſimilatur Deo quam à corpore ſeparata, quia perfectius habet ſuam naturam. In tantum enim vnumquodque Deo ſimile eſt, inquantum perfectum eſt, licet non ſit vnius modi perfectio Dei, & perfectio creaturæ.

ad 6. Ad quintum dicendum, quod anima corpori vnita non multiplicatur per modum formarum materialiũ, quæ ſunt diuiſibiles diuiſione ſubiecti; ſed in ſe remanet ſimplex, & vna, vnde eius operatio non impedietur ex corporis vnione, quando corpus erit omnino ſubiectum animæ, nunc autem impeditur ex corporis vnione, propter hoc, quod anima non perfecte dominatur in corpus.

ad 7. Ad ſextum dicendum, quod appetitus naturalis elementorum tendendi in propria loca per dominiũ animæ in corpus retinebitur, ne diſſolutio elementorum fiat, quia elementa perfectius eſſe habebunt in corpore hominis, quam in ſuis locis haberent.

ad c. Ad ſeptimum dicendum, quod motus cordis in homine cauſabitur ex natura animæ rationalis, quæ à motu cæli non dependet: & ideo motus ille non ceſſabit motu ceſſante.

ad 9. Ad octauum dicendum, quod omnia membra corporis remanebunt, non propter vſum animalis vitæ; ſed propter perfectionem naturæ humanis.

QVÆSTIO XXXII.

De actione corporum cæleſtium in corpora inferiora.

Deinde conſiderandum eſt de actione corporum cæleſtium in corpora inferiora.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVINQVE.

1 *Vtrum aliquod corpus ſit actiuum.*
2 *Vtrum corpora cæleſtia ſint cauſa eorum, quæ fiunt in inferioribus.*
3 *Vtrum ſint cauſa humanorum actuum.*
4 *Vtrum imponant neceſſitatem his, quæ ſubduntur eorum actioni*
5 *Vtrum Cælum agat in hæc inferiora tantum per motum, & lumen.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum aliquod corpus ſit actiuum.

VIdetur quod nullum corpus ſit actiuum. Non enim poſſunt formæ, & accidentia fieri ex materia, cum non habeant materiam partem ſui ergo ſi fiant, oportet quod fiant ex nihilo & per conſequens quod creentur; ſed creatio ſolius Dei eſt actio, ergo ſolus Deus tam formas ſubſtantiales, quam accidentales producit, & ſic nullum corpus erit actiuum. 3 c. g. c. 69.

2 Præterea omne quod per ſe non eſt, deriuatur ab eo, quod eſt per ſe, ergo formæ rerum quæ non ſunt per ſe exiſtentes, ſed in materie, proueniunt ex formis quæ per ſe ſunt ſine materie; ſed omnes formæ ſublunares excepta anima rationali, ſunt in materia, & omne corpus habet formam in materia exiſtentem, ergo nullum corpus eſt vllius rei actiuum. ibid.

3. Præterea omne agens excepto primo agente in ſuo opere indiget ſubiecto, quod ſit ſuſceptibile ſuæ actionis; ſed infra ſubſtantiam corporalem non eſt ſubſtantia, quæ ſit ſuſceptibilis ſuæ actionis, quia hæc ſubſtantia tenet vltimum gradum in entibus, ergo ſubſtantia corporalis non eſt actiue. ibid & p. p. q. 115. arg. 5; e p.

4 Præterea omnis ſubſtantia corporalis concluditur quantitate; ſed quantitas impedit ſubſtantiam à motu, & actione, quia comprehendit eam, & mergitur in ea, ſicut impeditur aer nubiloſus a perceptione luminis, & huius eſt ſignum, quod quanto magis excreuerit quantitas corporis, tanto eſt ponderoſius, & grauius ad hoc quod moueantur, ergo nulla ſubſtantia corporalis eſt actiue. ibid pp. a 3.

5 Præterea omne agens habet virtutem agendi ex propinquitate ad primum actiuum; ſed a primo actiuo, quod eſt ſimpliciſſimum, remotiſſima ſunt corpora, quæ ſunt maxime compoſita ergo nullum corpus eſt agens. pp. arg 4. 3 c g l c.

6 Præterea ſi aliquod corpus eſt agens, aut agit ad formam ſubſtantialem, aut ad formam accidentalem: ſed non ad formam ſubſtantialem, quia non inuenitur in corporibus principium actionis niſi ali- pp. arg 5.

qua qualitas actiua quæ eſt accidens autem non poteſt eſſe cauſa formæ ſubſtantialis, cum cauſa ſit potior effectu; ſimiliter etiam neque ad formam accidentalem, quia accidens non ſe extendit vltra ſuum ſubiectum ergo nullum corpus eſt actiuum.

3.c.g.c.69. 7 Præterea accidens non migrat de ſubiecto in ſubiectum, ſed migraret, ſi ſubſtantia corporalis eſſet actiua, ergo nullum corpus eſt actiuum.

ibid. Sed contra eſt, quod ſi ſubſtantia corporalis non agit, ſed ſolus Deus immediate omnia operatur, in omnibus, cum Deus non varietur per hoc, quod operatur in rebus diuerſis: non ſequeretur diuerſus effectus ex diuerſitate rerum, in quibus operatur; hoc autem ad ſenſum apparet falſum, non enim ex oppoſitione calidi ſequitur infrigidatio, neque ex ſemine hominis ſequitur generatio niſi hominis, ergo etiam ſubſtantia corporalis eſt actiua.

ibid. 2 Præterea contra rationem ſapientiæ eſt, vt ſit aliquid fruſtra in operibus ſapientis, ſed ſi ſubſtantiæ corporeæ nullo modo operantur ad effectus producendos ſed ſolus Deus immediate omnia operatur, fruſtra eſſent adhibitæ ab ipſo aliæ res corporeæ maxime ad res producendas. Repugnat ergo prædicta poſitio diuinæ ſapientiæ.

ibid 3 Præterea quod dat alicui aliquod principale, dat eidem omnia, quæ conſequuntur ad illud, ſicut cauſa, quæ dat corpori elementari grauitatem, dat ei motum deorſum, ſed facere aliquod actu conſequitur ad hoc, quod eſt eſſe actu, vt patet in Deo, ipſe enim eſt actus purus, & eſt prima cauſa eſſendi omnibus, ſi ergo ſubſtantiis corporeis communicat ſimilitudinem ſuam, quantum ad eſſe, in quantum illas in eſſe produxit conſequens eſt, quod communicet illis ſimilitudinem ſuam, quantum ad agere, vt etiam ſubſtantiæ corporeæ habeant proprias actiones.

p.p.q.115.a.1. 3.c.g.c.69. q.3.de potentia.7.c Reſpondeo dicendum, quod ſenſibiliter apparet aliqua corpora eſſe actiua. Sed circa corporum actiones tripliciter aliqui errauerunt, fuerunt enim qui totaliter corporibus actiones ſubtraxerunt, & hæc eſt opinio Auicebrō in lib. fontis vitæ, vbi per rationes quæ tactæ ſunt probare nititur quod nullum corpus agit, ſed omnes actiones, quæ videntur eſſe corporum, ſunt actiones cuiuſdam virtutis ſpiritualis, quæ penetrat per omnia corpora, ita quod ignis ſecundum eum non calefacit, ſed virtus ſpiritualis penetrans per ipſum, & videtur hæc opinio deriuata eſſe ab opinione Platonis: nam Plato poſuit omnes formas quæ ſunt in materia corporali eſſe participatas, & determinatas, & contractas ad hanc materiam, formas vero ſeparatas eſſe abſolutas, & ideo illas formas ſeparatas dicebat eſſe cauſas formarum, quæ ſunt in materia, ſecundum hoc ergo quod forma, quæ eſt in materia corporali, determinata eſt ad hanc materiam indiuiduatam per quantitatem, ponebat Auicebron quod a quantitate prout eſt indiuiduationis principium, retinetur, & arcetur forma corporalis, ne poſſit ſe extendere per actionem in aliam materiam, ſed ſolum forma ſpiritualis, & immaterialis, quæ non eſt coarctata, per quantitatem, poteſt effluere per actionem in aliud. Sed iſta ratio non concludit, quod forma corporalis non ſit agens, ſed quod non ſit agens vniuerſale: ſecundum quod enim participatur aliquid, ſecundum hoc eſt neceſſarium, quod participetur id, quod eſt proprium ei, ſicut quantum participatur de lumine, tantum participatur de ratione viſibilis. Agere autem, quod nihil eſt aliud, quam facere aliquid actu, eſt per ſe propriũ actus inquantum eſt actus. vnde & omne agens agit ſibi ſimile, ſic ergo ex hoc, quod aliquid, eſt forma non determinata per materiam quantitati ſubiectã, habet quod ſit agens indeterminatum, & vniuerſale, ex hoc vero quod eſt determinata ad hanc materiam, habet quod ſit agens contractum, & particulare. Vnde ſi eſſet forma ignis ſeparata, vt Platonici poſuerunt, eſſet aliquo modo cauſa omnis ignitionis. Sed hæc forma ignis, quæ eſt in hac materia corporali, eſt cauſa huius ignitionis, quæ eſt ab hoc corpore in hoc corpus; vnde & fit talis actio per contactum duorum corporum Sed tamen hæc opinio Auicebrō ſuperexcedit opinionem Platonis, nam Plato ponebat ſolum formas ſubſtantiales ſeparatas, accidentia vero reducebat ad principia materialia, quæ ſunt magnum, & paruum, quæ ponebat eſſe prima contraria, ſicut & alij rarum, & denſum, & ideo tam Plato, quam Auicenna in aliquo ipſum ſequens, ponebant, quod agentia corporalia agunt ſecundum formas accidentales, diſponendo materiam ad formam ſubſtantialem, ſed vltima perfectio, quæ eſt per inductionem formæ ſubſtantialis, eſt a principio immateriali & hæc eſt ſecunda opinio de actione corporum. Tertia vero opinio fuit Democriti, qui ponebat actionem eſſe per effluxionem atomorum à corpore agente, & paſſionem eſſe per receptionem eorundem in corpus patiens. Quam opinionem improbat Ariſtot in p. de Gen à t. 57. vſque ad 76. ſequeretur enim quod corpus non pateretur per totum, & quod quantitas corporis agentis diminueretur ex hoc, quod agit, quæ ſunt manifeſte falſa. Dicendum eſt ergo, quod corpus agit ſecundum quod eſt actu in aliud corpus, ſecundum quod eſt potentia.

Ad primum ergo dicendum, quod quia ad hoc aliquid fit, vt ſit, ſicut forma non dicitur ens, quaſi ipſa habens eſſe per hoc, quod compoſitum reducitur de potentia in actum. 3.c.g.c.69.

Ad ſecundum dicendum, quod non oportet, vt omne, quod habet aliquam formam quaſi participatã recipiat eam immediate ab eo, quod eſt eſſentialiter forma ſed immediate quidem ab alio, quod habet ſimilem formam, ſimili ſcilicet modo participatam, quod tamen agat in virtute illius formæ ſeparatæ, ſi qua eſt talis, ſic enim agens ſimilem effectum ſibi producit. ibid.

Ad tertium dicendum, quod tota natura corporalis ſimul accepta non habet aliquam inferiorem naturam infra ſe, in quam agat, ſicut natura ſpiritualis in corporalem, & natura increata in creatam, ſed tamen vnum corpus eſt infra alterum, inquantum eſt in potentia ad id, quod habet aliud in actu. pp ad 3.

Ad quartum dicendum, quod quantitas non impedit formam corporalem omnino ab actione, ſicut dictum eſt, ſed impedit eam ne ſit agens vniuerſale, inquantum forma indiuiduatur, prout eſt in materia quantitati ſubiecta, ſignum tamen, quod inducitur de ponderoſitate corporum, non eſt ad propoſitum, primo quidem quia additio quantitatis non eſt cauſa grauitatis, vt probatur in 4. de cælo t. 9. ſecundo quia falſum eſt, quod ponderoſitas facit tardiorem motum, imo quanto aliquid eſt grauius, tanto magis mouetur motu proprio. Tertio quia actio non fit per motum localem, vt Democritus poſuit, ſed per hoc, quod aliquid reducitur de potentia in actum. p.p.ad 3.

Ad quintum dicendum, quod corpus non eſt id, quod maxime diſtat a Deo; participat enim aliquid de ſimilitudine diuini eſſe ſecundum formam, quam habet; ſed id, quod maxime diſtat à Deo, eſt materia prima, quæ nullo modo eſt agens, cum ſit in potentia tantum. p.p.ad 4.

p.p.ad 5.& 3. c.g.c.69. Ad ſextum dicendum, quod corpus agit, & ad formam accidentalem, & ad ſubſtantialem, qualitas enim actiua, vt calor, quia eſt accidens, agit ad formam accidentalem in virtute propria, quia vero cauſatur a forma ſubſtantiali, quæ ſimul cum materia eſt cauſa propriorum accidẽtium agit in virtute formæ ſubſtantialis, ſicut eius inſtrumentum, & ideo, poteſt agere ad formam ſubſtantialem, ſicut & calor naturalis inquantum eſt inſtrumentum animæ, agit ad generationem carnis, quod enim agit in virtute alterius, producit effectum ſimilem non ſibi tantum, ſed magis ei in cuius virtute agit, ſicut ex actione inſtrumenti fit in artificiato ſimilitudo artis. Neque eſt contra rationem accidentis, quod excedat ſuum ſubiectum in agendo, ſed quod excedat in eſſendo.

3.c.g.c.69. Ad ſeptimum dicendum, quod ridiculum eſt dicere, quod ideo corpus non agat, quia accidens non tranſit de ſubiecto in ſubiectum; non enim hoc modo dicitur corpus calidum calefacere, quod idem numero calor, qui eſt in calefaciente corpore, tranſeat ad corpus calefactum, ſed quia virtute caloris, qui eſt in calefaciente corpore, alius calor numero fit actu in corpore calefacto, qui prius erat in eo in potentia. Agens enim naturale non eſt traducens propriam formam in alterum ſubiectum, ſed reducens ſubiectum, quod patitur, de potentia in actum.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora cæleſtia ſint cauſa eorum quæ hic in inferioribus fiunt.

p.p.q.115 ar. 3.arg.p.q.5. de ver.art. arg.p. VIdetur quod corpora cæleſtia, non ſint cauſa eorum, quæ hic in inferioribus corporibus fiũt. Dicit enim Damaſc.in lib.2. c.6. nos autem dicimus, quoniam ipſa corpora cæleſtia nõ ſunt cauſa alicuius eorum, quæ fiunt, neque corruptionis eorum, quæ corrumpuntur, ſigna autem ſunt magis imbrium, & aeris tranſmutationis. Sed dices quod dicuntur non eſſe cauſa horum, quia non inducunt in his inferioribus neceſſitatem.

q.de ver.ar. 2. 2 Sed contra ſi effectus corporis cæleſtis impeditur in his inferioribus, hoc non poteſt eſſe niſi propter aliquam diſpoſitionem in his inuentam, ſed ſi hæc inferiora cauſantur à ſuperioribus, oporteret etiam illam diſpoſitionem impedientem in aliquam virtutem corporis cæleſtis reducere, ergo impedimentum non poteſt eſſe in his inferioribus, niſi ſecundum exigentiam ſuperiorum, & ita ſi ſuperiora habent neceſſitatem in ſuis motibus, etiam in inferiora neceſſitatem inducant, ſi à ſuperioribus producuntur.

3 Præterea ad faciendum aliquid ſufficit agens, & materia, ſed in iſtis inferioribus inueniuntur p.p.arg.2.q de ver.arg 3. materia patiens, & contraria agentia ſcilicet calidum, & frigidum, & huiuſmodi, ergo non eſt neceſſarium ad cauſandum ea, quæ hic inferius aguntur, cauſalitatem cæleſtibus corporibus attribuere.

p.p.arg 3. 4 Præterea agens agit ſibi ſimile, ſed videmus omnia, quæ fiunt hic inferius, fieri per hoc, quod calefiunt, & frigefiunt, & humectantur, & deſiccantur, & aliis huiuſmodi qualitatibus alterantur ergo.

5 Præterea dicit Aug. l. 5. de ciu. Dei quod nihil p.p.arg 4 q. de ver.arg 9 eſt magis corporeum, quam corporis ſexus, ſed corporis ſexus non cauſatur ex corporibus cæleſtibus, cuius ſignum eſſe videtur, quod duorum geminorum ſub vna conſtellatione natorum vnus eſt maſculus, & alter femina, ergo corpora cæleſtia non ſunt cauſa rerum corporalium, quæ hic fiunt.

6 Præterea ſi corpus cæleſte agit aliquid in hæc q.de ver. ar. 5. inferiora, aut agit inquantum eſt corpus, per corporalem ſcilicet formam, aut per aliquid aliud, non primum quia ſic agere cuilibet corpori conueniret, quod eſt falſum, ergo ſi agit agit per aliquid aliud, & ſic illi incorporeæ virtuti debet attribui actio, & ſic idem quod prius.

7 Præterea neceſſitas effectus procedit ex neceſ- ibid arg 11. & 12 2.d.15. q.p.a.2 arg. 5. ſitate cauſæ, vt dicitur 5. met. c. de neceſſario, ſed motus cæli eſt neceſſarius, cum enim ſit naturalis, vt in p. cæli dicitur, non videtur eſſe voluntarius, vel electiuus, ſi ergo ex corporibus cæleſtibus cauſantur alterationes, & motus corporum inferiorum, oportet, quod in inferioribus omnia ex neceſſitate contingant, quod eſt falſum, ergo.

8 Præterea vbi eſt eadem cauſa, & idem effectus, 2.d arg.5. ſed omnia corpora cæleſtia communiter habent motum, & lumen, ergo omnia haberent eundem effectum, quod eſt contra omnes qui ponunt cauſalitatem corporum cæleſtium ſuper inferiora cum quædam eorum dicantur effectiue calida, vt ſol, quædam vero frigida, vt Saturnus, & Luna.

9 Præterea cum mouens, & motum oporteat eſſe ib.arg. 6 q. de ver.arg 16.& 17. ſimul & agens, & paſſum, vt probatur in 7.phyſ. non poteſt ab vno extremo prouenire actio in alterum niſi per impreſſionem factam in medio, ſed inter ſtellas ſuperiores & corpora inferiora ſunt medij orbes planetarum, cum ergo illi orbes non recipiant impreſſionem caloris & frigoris, non videtur, quod ad minus a ſuperioribus ſtellis aliqua impreſſio in corpora inferiora fiat, nec etiam ab aliquo planetarum, niſi forte a luna.

10 Præterea ſi cæli agunt in hæc inferiora, maxi- 2 cæli l.10. me per motum, vt dicit Philoſophus 2. cæli t. 42. ſed hoc non poteſt dici, quia ſi ſic agerent, deberet maior calor cauſari in corporibus propinquioribus cælo, quam in remotioribus; ſed oppoſitum paret experientia, nam circa terram plures ſpecies rerum generantur, quam ſupra, ergo dicendum eſt, quod cælum non agit in hæc inferiora.

Sed contra eſt, quod ſecundum Philoſo- q de ver arg 3 ſed contra phum in 2.met. illud, quod eſt primum in aliquo genere eſt cauſa illorum, quæ ſunt poſt in illo genere, ſed corpora cæleſtia ſunt prima in genere corporum, & motus eorum ſunt primi inter motus alios corporales, ergo ſunt cauſa corporalium, quæ hic aguntur.

2 Præterea Philoſophus in 2.de Gen. dicit, quod ibid arg. allatio ſolis in circulo decliui eſt cauſa generationis, & corruptionis in his inferioribus; vnde & generationes, & corruptiones menſurãtur per motũ prædictum. In lib. etiam de animalibus dicit, quod omnes diuerſitates, quæ ſunt in conceptionibus, ſunt ex corporibus cæleſtibus, ergo hæc ſunt cauſa eorum, quæ fiunt in his inferioribus.

3 Præterea cum omnis multitudo ab vnitate pro- p.p.c. cedat, omnis motus debet ab immobili procedere, nam immobile vno modo ſe habet, mobile vero multiformiter, & per conſequens, quãto aliquid eſt magis immobile, tanto eſt magis cauſa magis mobilis ſed corpora cæleſtia ſunt magis immobilia quia ſolo motu locali mouentur, quo nulla fit multiformitas in aliquo intrinſeco, hæc autem inferiora maxime mobilia ſunt, cum multis motibus, generatione, alteratione, augmento, & motu locali moueantur, ergo corpora cæleſtia ſunt horum inferiorum cauſa.

Reſpondeo dicendum, quod communis om-

q. de ver. art. 5. c. nium intenſio fuit reducere multitudinē in vnitatē, & varietatem in vniformitatem, ſecundum quod poſſibile eſſet, & ideo antiqui conſiderantes diuerſitatem actionum in iſtis inferioribus, reputauerunt ea reducere in aliqua principia pauciora, & ſimplicio-ra, ſcilicet in elementa, aut multa, aut vnum, & in qualitates elementares, ſed iſta poſitio non eſt rationabilis: qualitates enim elementares inueniuntur ſe habere in actionibus rerum naturalium ſicut inſtrumētalia principia, cuius ſignum eſt, quod non eundē modum actionis habent in omnibus, nec ad eundem terminum perueniunt actiones ipſarum, alium enim effectum habent in auro, alium in ligno, vel carne animalis, quod non eſſet, niſi agerent inquantum ſunt ab alio regulata; actio autem principalis agentis non reducitur ſicut in principium, in actionem inſtrumenti, ſed potius è conuerſo; ſicut effectus artis non debet attribui ſerræ, ſed artifici. Vnde & effectus naturales non poſſunt reduci in qualitates elementares, ſicut in prima principia. Vnde & alij ſcilicet Platonici reduxerunt in formas ſimplices, & ſeparatas, ſicut in prima principia ex quibus, vt dicebant, erat eſſe, & generatio in iſtis inferioribus, & omnis proprietas naturalis, ſed hoc non poteſt ſtare, à cauſa enim eodem modo ſe habente eſt effectus eodem modo ſe habens, formæ autem illæ ponebantur eſſe immobiles: vnde oporteret, vt ſemper generatio ab eis eſſet vniformiter in iſtis inferioribus, contrarium tamen videmus ad ſenſum. Vnde oportet ponere principia generationis, & corruptionis, & aliorum motuum conſequentium in his inferioribus eſſe aliqua quæ non ſemper eodem modo ſe habeant, oportet ea tamen ſemper manere prima principia generationis, & corruptionis, vt generatio continua eſſe poſſit. & ideo oportet ea inuariabilia eſſe ſecundum ſubſtantiam; moueri autem ſecundum locum, vt per acceſſum, & receſſum, & motus varios, & contrarij, & diuerſi effectus fiant in his inferioribus. & huiuſmodi ſunt corpora cæleſtia. & ideo omnes effectus oportet reducere in ea, ſicut in cauſas, ſed in hac reductione duplex error fuit. Quidam enim hæc inferiora in corpora cæleſtia reduxerunt, ſicut in cauſas ſimpliciter primas eo quod nullas ſubſtantias incorporeas arbitrabantur: vnde priora in corporibus dicebāt eſſe priora in entibus. Sed hoc manifeſte apparet eſſe falſū. Nam omne, quod mouetur, oportet in immobile principiū reduci, cum nihil a ſe ipſo moueatur & non ſit abire in infinitū; corpus autē celeſte, quamuis non varietur ſecundum generationem, & corruptionem, aut ſecundum aliquem motum, qui variet aliquid, quod in ſit ſubſtantiæ eius, mouetur tamen ſecundum locum, vnde oportet in aliquod primum principium reductionem fieri, vt ſic ea, quæ alterantur, quodam ordine reducantur in alterans non alteratum, motum tamen ſecundum locum, & vlterius in id, quod nullo modo mouetur. Quidam vero poſuerunt corpora cæleſtia eſſe cauſas iſtorum inferiorum non ſolum quantum ad motum, ſed etiā quantum ad primam eorum inſtitutionem, ſicut Auic. dicit in ſua Metaph. quod ex eo, quod eſt commune omnibus corporibus cæleſtibus, ſcilicet ex natura motus circularis, cauſatur in his inferioribus id, quod eſt eis commune, ſcilicet materia, prima, & ex his, quibus corpora cæleſtia differunt ab inuicem, cauſatur diuerſitas formarum in his inferioribus, vt ſic corpora cæleſtia ſint media inter Deum, & iſta corpora inferiora, etiam in via creationis quodammodo. Sed hoc alienum eſt à fide, quæ ponit naturam omnium immediate à Deo eſſe conditam, ſecundum primam inſtitutionem. Vnam autem naturam ab alter[a], præſuppoſitis virtutibus naturalibus vtrique creaturæ ex diuino opere attributis, non eſt contra fidem, & ideo ponimus corpora cæleſtia eſſe cauſam inferiorum, per viam motus tantum, & ſic eſſe media in opere gubernationis, non autem in opere creationis.

Ad primum ergo dicendum, quod dictum Damaſc. intelligendum eſt, quod corpora cæleſtia non ſunt prima cauſa generationis, & corruptionis eorum, quæ hic fiunt, ſicut dicebant antiqui naturales 2. d. 15 q. 1. a. 2. c. & ad 1. p. p. q. 115. ar. 3. ad 3. qui ponebant corpora cæleſtia eſſe Deos, qui nihil rum non intelligentes aliquam ſubſtantiam præter corpora eſſe. ea quæ ſunt nobiliſſima in corporibus poſuerunt eſſe nobiliſſima in entibus, vnde etiam ſcientiam naturalem primam ſcientiarum dicebant, vt in 4. met. dicitur. & propter hoc corpora cæleſtia Deos appellabant, credentes etiam ea eſſe animata, quia ipſam animam corpus eſſe dicebant, vnde ſequebatur corpora cæleſtia habere primam influentiam in corpora ex ſe. & non ab alio, quæ poſitio fuit cauſa inducens idololatriam. Vel dic, quod Damaſc. intendit à corporibus cæleſtibus excludere reſpectu horum inferiorum cauſalitatem primam, vel q. de ver. ar. 9. ad 3. etiam inducentem neceſſitatem; corpora enim cæleſtia licet ſemper eodem modo agant, eorum tamen effectus recipitur in inferioribus, ſecundum modum inferiorum corporum, quæ in contrariis diſpoſitionibus frequenter inueniuntur; vnde virtutes cæleſtes non ſemper inducunt effectus ſuos in iſtis inferioribus propter contrarias diſpoſitiones impedientes. & hoc eſt, quod dicit Philoſ. in lib. de ſom. & vigil. quod frequenter fiunt ſigna imbrium, & ventorum, quæ tamen non eueniunt propter contrarias diſpoſitiones fortiores.

Ad ſecundum dicendum, quod diſpoſitiones iſtæ ibid ad 2. quæ contrariantur cæleſti virtuti, non ſunt ex prima inſtitutione cauſatæ à corpore cæleſti, ſed ex diuina operatione, per quam ignis eſt calidus effectus, & aqua frigida, & ſic de aliis; & ſic non oportet omnia impedimenta huiuſmodi in cauſas cæleſtes reducere.

Ad tertium dicendum, quod principia actiua in p. p. q. 115. a. 1. de ver. ar. ad 3. iſtis inferioribus corporibus non inueniuntur niſi qualitates actiuæ elementorum, quæ ſunt calidum, & frigidum, & huiuſmodi, & ſi ſic eſſet, quod formæ ſubſtantiales inferiorum corporum non diuerſificarentur niſi ſecundum huiuſmodi accidentia, quorum principia rarum, & denſum antiqui naturales poſuerunt, non oporteret ſuper hæc inferiora corpora aliquod actiuum principium ponere: ſed ipſa ſufficerent ad agendum; ſed recte conſiderantibus apparet, quod huiuſmodi accidentia ſe habent ſicut materiales diſpoſitiones ad formas ſubſtantiales naturalium corporum. Materia autem non ſufficit ad in c. agendum, & ideo oportet ſuper has materiales diſpoſitiones ponere aliquod principium actiuum. Vnde Platonici poſuerunt ſpecies ſeparatas, vt dictum eſt, ſed hoc non ſufficere, videtur quia ſpecies ſeparatæ ſemper eodem modo ſe haberent, cum ponantur immobiles. & ſic ſequeretur quod non eſſet aliqua variatio circa generationem, & corruptionem inferiorum corporum, quod patet eſſe falſum. Vnde ſecundum Philoſophum in 2. de gen. neceſſe eſt ponere aliquod principium actiuum mobile, quod per ſuam præſentiam, & abſentiam cauſet varietatem circa generationem, & corruptionem inferiorum corporum, & huiuſmodi ſunt corpora cæleſtia. Et ideo quidquid in iſtis inferioribus generat, & mouet ad ſpeciem, eſt ſicut inſtrumentum cæleſtis corporis, ſecundum quod dicitur in 2. phyſ. quod ſol, & homo generant hominem; vnde ſicut inſtrumentum non q. de ver. ad 3. mouet niſi motum a principali mouente, & agen-

te,ita nec virtutes inferiores actiue agere poſſunt, niſi motæ à corporibus cæleſtibus.

p.p.a.3. Ad quartum dicendum, quod corpora cæleſtia inferioribus corporibus non ſunt ſimilia ſimilitudine ſpeciei; ſed inquantum ſua vniuerſali virtute continent in ſe quidquid in inferioribus generatur, ſecundum quem modum dicimus etiam omnia eſſe Deo ſimilia.

p.p ad 4.q. ac ret ad 5. Ad quintum dicendum, quod oportet ſexuum diuerſitatem ad vires cæleſtes reducere, omne enim agens intendit aſſimilare ſibi patiens ſecundum quod poteſt; vnde vis actiua, quæ eſt in ſemine maris, intendit conceptum ſemper ducere ad ſexum maſculinũ, qui perfectior eſt; vnde ſexus femineus accidit præter intentionem naturæ particularis agentis. Niſi ergo eſſet aliqua virtus, quæ intenderet ſexum femineum generatio fœminæ eſſet omnino à caſu, ſicut & aliorum monſtrorum: & ideo dicitur, quod quamuis ſit præter intentionem naturæ particularis, ratione cuius fœmina dicitur mas occaſionatus, tamen eſt de intentione naturæ vniuerſalis, quæ eſt vis corporis cæleſtis, vt Auic. dicit. Sed poteſt eſſe impedimentũ ex materia, quod neque virtus cæleſtis, neque particularis conſequitur effectum ſuum, productionem ſcilicet maſcolini ſexus: Vnde quandoque fœmina generatur etiam exiſtente diſpoſitione in corpore cæleſti ad contrarium, propter materiæ indiſpoſitionem, vel è contrario generabitur ſexus maſculinus contra diſpoſitionem cæleſtis corporis, propter particularis virtutis victoriam ſuper materiam. Contingit ergo quod in conceptione geminorum operatione naturæ materia ſeparatur, cuius vna pars magis obedit virtuti agenti, quã altera propter alterius indigentiam; & ideo in vna parte generatur ſexus maſculinus, in altera fœmineus; ſiue corpus cæleſte diſponat ad vnum, ſiue ad alterum, magis tamen hoc poteſt accidere quando corpus cæleſte diſponit ad fœmineum ſexum.

de verit. a.5. Ad ſextum dicendum, quod agens ſemper eſt diuerſum, vel contrarium patienti, vt dicitur in p. de Gener. & ideo corpori non competit agere in aliud corpus ſecundum hoc, quod habet commune cum eo; ſed ſecundum id, quod ab eo diſtinguitur, & ideo corpus non agit inquantum eſt corpus; ſed inquantum eſt tale corpus; ſicut etiam animal non ratiocinatur inquantum eſt animal, ſed inquantum eſt homo: & ſimiliter ignis non calefacit inquantum eſt ignis, ſed inquantum eſt calidus; & ſimiliter eſt de corpore cæleſti.

a.d 15. a.d 3. Ad ſeptimum dicendum, quod impreſſio alicuius agentis non recipitur in aliquo, niſi per modum recipientis, & quia natura inferior eſt talis, quæ impediri poteſt, & deficere in minori parte, ideo impreſſiones corporum cæleſtium non recipiuntur in corporibus inferioribus ſecundum neceſſitatem, vt ſemper ita eueniat; ſed vt in pluribus, ſicut expreſſe habetur à Philoſopho in fine de ſomno, & vigilia.

ibid. ad 5. Ad octauum dicendum, quod lux quantum eſt de ſe ſemper eſt effectiua caloris, etiam lux lunæ. Vnde dicit Philoſophus l. 4. de part. anim. c. 5. quod noctes plenilunij ſunt calidiores: ſed præter naturam lucis, quæ communis eſt omnibus corporibus cæleſtibus, quælibet ſtella habet virtutem determinatam conſequentem ſuam ſpeciem, ratione cuius, lux eius, & motus habet vel infrigidare, vel humectare: & ſic de alijs; ſicut etiam & præter motum communem, qui eſt motus diurnus, quilibet orbis habet motum propium.

ibid ad 6.q. de ver. ad 16. & 17. Ad nonum dicendum, quod cuiuslibet agentis habentis ſitum, actio prius recipitur in medio, quam in termino: non tamen oportet, quod recipiatur in vtroque eodem modo: ſed ſecundum quod exigit diſpoſitio vtriuſque, nam actio agentis recipitur in medio per modum medij, & ideo quandoque alio modo recipitur in medio, quam in vltimo, ſicut virtus magnetis attrahentis ferrũm defertur ad ferrum per medium aerem, qui non attrahitur, & virtus piſcis ſtupefacientis manum defertur ad manum mediante rete, quod non ſtupefacit, vt dicit Comm. in 8. phyſ. quia ſtupefactionis capax non eſt, quamuis aliquo modo rete alteretur ex virtute piſcis, ita etiam oportet, quod virtutes ſuperiorum Stellarum prius recipiantur in medijs orbibus, quam in inferioribus corporibus, quamuis eoſdem effectus vtrobique non habeant, nam actiones illarum non recipiuntur in medijs orbibus, vt alterentur, ſicut hæc inferiora.

Ad decimum dicendum, quod ſecundum quod calor cauſatur in inferioribus corporibus ex motu aſtrorum, & totius cæli, corpora propinquiora cælo, vt ignis, & ſuperior pars aeris, quæ circumfertur ſecundum motum cæli, ſunt calidiora, ſecundum autem quod ex lumine ſtellarum cauſatur calor ſunt calidiora ea, quæ ſunt infima, quia in ſuperioribus reflexiones radiorum magis diſperguntur, & inde eſt etiam quod circa terram plures ſpecies rerum generantur ex virtute radiorum ſolis, & ſtellarum, quæ per reflexionem circa terram multiplicantur. 2 cæli l. 10.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpora cæleſtia ſint cauſa humanorum actuum.

VIdetur quod corpora cæleſtia ſint cauſa humanorum actuum cum enim corpora cæleſtia moueantur à ſpiritualibus ſubſtantijs, vt dictum eſt, agunt in virtute earum quaſi inſtrumenta: ſed illæ ſubſtantiæ ſpirituales ſunt ſuperiores animabus noſtris, ergo videtur quod poſſint imprimere in animas noſtras, & ſic cauſare actus humanos, quia cum inſtrumentum agat in virtute propria & principalis agentis, motus cęli, ratione cuius cælum eſt inſtrumentum intelligentiæ non ſolum aget in virtute corporis moti, ſed etiam in virtute ſpiritus mouentis: & ita cum motus ſit actus corporis moti, & ſpiritus mouentis: quia corpus cæleſte pręeminet corpori humano: motus ille imprimit in illud quia etiam ſpiritus ille præeminet humano ſpiritui; motus cæli imprimet in animam. P. p. q. 115. ar. 4. arg. p. de verit. arg. 4.

2 Præterea omne multiforme reducitur in aliquod vniforme principium: ſed actus humani ſunt varij, & multiformes, ergo videtur, quod reducantur in vniformes motus cæleſtium corporum, ſicut in ſua principia. arg. 2. p. p.

3 Præterea dicitur in ſexus principiis, quod anima coniuncta corpori complexionem corporis imitatur: ſed corpora cæleſtia imprimunt in complexionem humani corporis, ergo & in ipſam animam, & ita poſſunt eſſe cauſa humanorum actuum. q. 5 de ver. ar. 10. arg. 1.

4 Præterea experimentaliter inuenitur aliquos homines à natiuitate eſſe diſpoſitos ad diſcenda vel exercenda, aliqua artificia, vt quidam ad hoc, quod ſint fabri: quidam quod ſint medici, & ſic de alijs, neque hoc reduci poteſt ſicut in cauſam, in principia proximi agentis, quia quandoque nati inueniuntur diſpoſiti ad quædam, ad quæ parentes nõ inclinabantur, ergo oportet, quod hæc diuerſitas diſpoſitionum reducatur ſicut in cauſam in corpora cæleſtia, ibid. arg. 5.

neque poteſt dici, quod huiuſmodi diſpoſitiones ſint in animabus mediantibus propriis corporibus, quia ad huiuſmodi inclinationes nihil operantur corporeæ qualitates, ſicut operantur ad iram, & gaudium, & huiuſmodi animæ paſſiones. ergo corpora cæleſtia immediate, & directe in animas humanas imprimunt, & ita ſunt cauſa humanorum actuum.

p.9 arg. 3. 5 Præterea aſtrologi frequenter vera annunciant de euentibus bellorum, & aliis humanis actibus, quorum principia ſunt intellectus, & voluntas, quod facere non poſſent, niſi cæleſtia corpora eſſent humanorum actuum cauſa. ſunt ergo corpora cæleſtia actuum humanorum cauſa.

p.9 arg. ſed contra. q. de ver. arg. p & 2. ſed contra. Sed contra eſt, quod dicit Damaſc. in 2. lib. noſtrorum actuum nequaquam ſunt cauſa cæleſtia corpora, nos enim liberi arbitrii a conditore facti ſumus, Domini noſtrorum exiſtimus actuum, & hoc ipſum determinant Aug. in 5 de ciu. Dei, & in fine ſuper Gen. ad litt. & Gregorius in homilia epiphaniæ.

2 d. arg. p. ſed contra. 2 Præterea ſicut dicit Philoſophus in 3. de ani. t. 8. 14. & 18. agens oportet eſſe præſtantius patiente, ſed corpus cæleſte eſt multo inferius in ordine entium, quam anima rationalis. ergo non poteſt in ipſam agere, vt cauſet aliquem effectum eius.

3. d arg 2. ſed contra. 3 Præterea vt probat Philoſophus in 3. ethic. c. p. & p. magn. mor. c. 9. in nobis eſt bonos, vel malos eſſe; ſed boni, vel mali efficimur per actus noſtros, ergo in nobis eſt, quod nos actus noſtros faciamus, ergo non cauſantur ex aliqua impreſſione virtutis cæleſtis.

3. lin c. 2 c. g. c. 8; Reſponden dicendum, quod cum propria rei operatio ſequatur naturam ipſius, illud tantum cauſa operationis eſſe poteſt, quod aliquo modo naturā in eſſe producit, & ideo cum actus ex libertate arbitrii procedentes ex hoc, quod voluntarii ſunt, & in poteſtate noſtra actus humani proprie dicantur, non poſſunt in aliquam cauſam directe reduci, quæ ipſius animæ cauſa non ſit, & ideo ſecundum diuerſas poſitiones de cauſalitate animæ rationalis conſecutæ ſunt diuerſæ opiniones de operibus humanis. Quidam enim antiqui Philoſophi ſenſum & intellectum idem eſſe dixerunt, in tantum quod ſicut ex tranſmutatione corporis tranſmutatur ſenſus, ita etiam tranſmutetur intellectus, vt de Democrito narrat Philoſophus: & cum omnes virtutes corporales ex corpore dependentes reducantur in virtutes primorum corporum ſicut in cauſas ſequebatur, quod corpora cæleſtia directe cauſalitatem haberent ſuper animam rationalem, & per conſequens ſuper operationes eius; vnde ponebant, quod qualis vnuſquiſque eſt ſecundum diſpoſitionem quam ex natiuitate ſortiebatur, ſecundum impreſſionem corporum ſuperiorum, talis finis videbatur ei, & ſecundum hoc diuerſificabantur electiones hominum, quibuſdam hoc, quibuſdam aliud eligentibus, Hæc autem poſitio reprobata eſt a Philoſophis. & quantum ad cauſam, quia probauerunt intellectum non eſſe virtutem corporalem, nec actum eius proprium organo corporali expleri, tum etiam quantum ad id, quod ſequitur, oſtendentes bonam, vel malam electionem in noſtra poteſtate eſſe, alias iniuſte darentur pœnæ, & præmia, ſimiliter etiam damnata eſt a ſanctis tamquam fidei contraria. Alii vero Philoſophi ponentes intellectum a ſenſu differre in hoc, quod à corpore non dependet, nec corporali organo actum ſuum explet, dixerunt, nullam virtutem corporalem cauſalitatem ſuper intellectum humanum habere: ſed omnino ab extrinſeco eſſe: & ideo etiam electionem humanam non dependere ex corporibus cæleſtibus, niſi per accidens, inquantum videlicet ex diſpoſitione corporis, quam impreſſio cæleſtis relinquit, aliquo modo anima inclinatur ad ſequendum affectiones corporis, per modum, quo paſſiones corporales rationem inclinant, & quandoque deducunt, ſed tamen quia ponunt animas humanas creari a Deo mediātibus intelligentiis, ponunt quod motores orbium cauſent ipſius motus voluntatis præter ordinem motus, & Auic. dicit in fine ſuæ metaph. tract. 10 c. p. quod varietas operum voluntatis reducitur ſicut in cauſam in conceptiones vniformes motorum cæleſtium: nec tamen ponunt quod tollatur libertas electionis, cum impreſſio recipiatur per modum recipientis: verum hec etiam poſitio falſa eſt, & contra fidem: quæ immediate animas humanas à Deo creari ponit. Vnde aliter dicendum eſt, quod ſcilicet corpora cæleſtia in corpora quidem imprimunt directe, & per ſe, in vires autem animæ, quæ ſunt actus organorum corporeorum non directe quidem: ſed per accidens, quia neceſſe eſt huiuſmodi actus harum potentiarum impediri ſecundum impedimenta organorum, ſicut oculus turbatus non bene videt. Vnde ſi intellectus, & voluntas eſſent vires organis corporeis alligatæ ſicut poſuerunt dicentes quod intellectus non differt à ſenſu, vt dictum eſt, ex neceſſitate ſequeretur, quod corpora cæleſtia eſſent cauſa humanorum actuum: & ex hoc ſequeretur, quod homo naturali inſtinctu ageretur ad ſuas actiones, ſicut cætera animalia in quibus non ſunt niſi vires animæ corporeis organis alligatæ, nam illud, quod fit in iſtis inferioribus ex impreſſione corporum cæleſtium, naturaliter agitur, & ita ſequeretur, quod homo non eſſet liberi arbitrii, ſed haberet actiones determinatas, ſicut & cæteræ res naturales. quæ manifeſte ſunt falſa, & fidei contraria, vt dictum eſt: ſimiliter indirecte, & per accidens impreſſiones corporum cæleſtium pertinere poſſunt ad intellectum, & voluntatem, & hoc dupliciter, primo quatenus impreſſiones 3. c. g. c. 85 corporum cæleſtium in exteriora corpora ſunt nobis cauſa alicuius electionis, ſicut cum per corpora cæleſtia diſponitur aer ad frigus intenſum. eligimus calefieri ad ignem, vel aliqua huiuſmodi facere, quæ congruunt tempori. Secundo quatenus tam intellectus, quam voluntas aliquo modo ab inferioribus viribus accipiunt, quę organis corporeis alligantur: ſed circa hoc diuerſimode ſe habent intellectus, & voluntas, nam intellectus ex neceſſitate accipit ab inferioribus viribus apprehenſiuis, vnde turbata vi imaginatiua, vel cogitatiua, vel memoratiua ex neceſſitate turbatur actio intellectus: ſed voluntas non ex neceſſitate ſequitur inclinationem appetitus ſenſitiui, licet enim paſſiones, quæ ſunt in iraſcibili, & concupiſcibili habeant quandam vim ad inclinandā voluntatem, tamen in poteſtate voluntatis remanet ſequi paſſiones, vel eas refutare, & ideo impreſſio corporum cæleſtium, ſecundum, quam immutari poſſunt inferiores vires, minus pertingit ad voluntatem, quæ eſt proxima cauſa humanorum actuum, quam ad intellectum. Quia ergo ponere, quod corpora cæleſtia ſint cauſa humanorum actuum, eſt proprium illorum, qui dicunt intellectū non differre à ſenſu, vnde quidam eorum dicebant, quod talis eſt voluntas in homine, qualem in die inducit pater virorum, deorumque: & conſtat intellectum, & voluntatem non eſſe actus organorum corporeorum, impoſſibile eſt, quod cæleſtia corpora ſint cauſa humanorum actuum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſpirituales p. p. ad p. ſubſtantiæ, quæ cæleſtia corpora mouent, in corporalia quidem agunt mediantibus corporibus cæleſtibus, ſed in intellectum humanum agunt immediate illumi-

illuminando, voluntatem autem immutare non poſſunt. Vel dic. quod inſtrumentum ſpiritualis agentis
q. de verit. 5 art. 10. ad 4. non agit per virtutem ſpiritualem, niſi ex hoc, quod agit per virtutem corporalem; ſecundum autem virtutem corporalem corpus cæleſte non poteſt agere niſi in corpus. & ideo etiam actio, quæ eſt ſecundum virtutem ſpiritualem non poteſt pertingere ad animam, niſi per accidens, ſcilicet mediante corpore. Sed in corpus vtroque modo actio eius peruenit, ex virtute enim corporali mouet qualitates elementares: ſcilicet calidum, & humidum, & huiuſmodi ſed ex virtute ſpirituali mouet ad ſpeciem, & ad effectus conſequentes totam ſpeciem, qui non poſſunt in qualitates elementares reduci.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut multiformi-
p. p. ad 2. tas corporalium motuum reducitur ſicut in cauſam in vniformem motum cæleſtium, ita multiformitas actuum, qui ſunt ab intellectu & voluntate reducitur in principium vniforme, quod eſt intellectus, & voluntas diuina.

q. de ver. ad 3. Ad tertium dicendum, quod ratio illa recte procederet, ſi corpus cæleſte poſſet imprimere per ſe in animam, impreſſio autem corporis cæleſtis non peruenit ad animæ eſſentiam, niſi per accidens, ſcilicet niſi per corporis vnionem, cuius ipſa eſt actus: voluntas autem non oritur ex eſſentia animæ, ſecundum quod eſt corpori coniuncta, & ideo ratio non ſequitur.

p. p. ad 3. q. de ver. ad 7. Ad quartum dicendum, quod eſt aliquis effectus corporibus cæleſtibus in iſtis corporibus, qui non cauſatur ex calido, & frigido, ſicut quod magnes attrahit ferrum, & per hunc modum aliqua diſpoſitio in corpore humano relinquitur a corpore cæleſti ex quo contingit, vt anima ei coniuncta inclinetur ad hoc, vel illud artificium.

Ad quintum dicendum, quod plures hominum ſequuntur paſſiones, quæ ſunt motus appetitus ſenſitiui, ad quas cooperari poſſunt corpora cæleſtia: pauci autem ſunt ſapientes, qui huiuſmodi paſſionibus reſiſtant, & ideo Aſtrologi vt in pluribus vera poſſunt prædicere. & maxime in communi, non autem in ſpeciali, quia nihil prohibet aliquem hominem per liberum arbitrium paſſionibus reſiſtere. Vnde & ipſi Aſtrologi dicunt, quod ſapiens homo dominatur aſtris, inquantum ſcilicet dominatur in ſuis paſſionibus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum corpora cæleſtia imponant neceſſitatem his, quæ eorum actioni ſubduntur.

p. p. q. 115. a. 6. arg. p. Videtur quod corpora cæleſtia imponant neceſſitatem iis, quæ eorum actioni ſubduntur. Cauſa enim ſufficienti poſita neceſſe effectum poni, ſed corpora cæleſtia eſt ſunt ſufficiens cauſa ſuorũ effectuum. Cum igitur corpora cæleſtia cum ſuis motibus, & diſpoſitionibus ponantur, ſicut ex neceſſitate entia, videtur quod effectus eorum ex neceſſitate conſequantur.

2. arg. 2 Præterea effectus agentis ex neceſſitate ſequitur in materia, quando virtus agentis tanta fuerit, quod poſſit ſibi ſubiicere totam materiam; ſed tota materia inferiorum corporum ſubiicitur virtuti cæleſtium corporum tamquam excellentiori, ergo ex neceſſitate effectus cæleſtium corporum recipitur in materia corporali.

arg. 3. 3 Præterea ſi effectus cæleſtis corporis non ex neceſſitate proueniat, hoc eſt propter aliquam cauſam impedientem; ſed quælibet corpora quæ impedire poſſent effectum cæleſtis corporis, neceſſe eſt reduci in aliquod cæleſte principium, cum cæleſtia corpora ſint cauſa omnium, quæ hic fiunt, ergo cum, & illud cæleſte principium ſit neceſſarium, ſequitur, quod neceſſe ſit impediri effectum alterius corporis cæleſtis, & ſic omnia, quæ hic contingunt, ex neceſſitate eueniunt.

Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in lib. de p. p. arg. ſed contra.
ſomno, & vigil. quod neque eorum quæ in corporibus ſunt, ſignorum cæleſtium, velut aquarum, & ventorum, inconueniens eſt multa non euenire, ſic ergo non omnes effectus cæleſtium corporum ex neceſſitate eueniunt.

Reſpondeo dicendum, quod iſta quæſtio partim p. p. c.
quidem abſoluta eſt ſecundum præmiſſa, partim autem difficultatem habet oſtenſum enim eſt, quod quamuis ex impreſſione cæleſtium corporum fiant aliquę inclinationes in natura corporali, voluntas tamen non ex neceſſitate ſequitur has inclinationes, & ideo nihil prohibet per voluntatũ actionem impediri effectum cæleſtium corporum non ſolum in ipſo homine; ſed etiam in aliis rebus, ad quas hominum operatio ſe extendit ſed nullũ tale principium inuenitur in rebus naturalibus, quod habeat libertatẽ ſequendi impreſſiones cæleſtes. Vnde viderunt, quod in talibus ad minus omnia ex neceſſitate proueniant, ſecundum antiquam quorundam rationẽ, qui ſupponentes omne, quod eſt, cauſam habere, & quod poſita cauſa ex neceſſitate ponitur effectus, concludebãt, quod omnia ex neceſſitate contingant, quam quidẽ opinionem repellit Ariſtot. in 6. metaph. ſecundum duo, quæ ipſi ſupponunt. Primum enim non eſt verum, quod poſita quacunque cauſa neceſſe ſit effectũ poni, ſunt enim quædam cauſæ, quæ ordinantur ad ſuos effectus non ex neceſſitate, ſed vt in pluribus quæ quandoque deficiunt in minori parte, ſed quia, huiuſmodi cauſæ non deficiunt in minori parte, niſi propter aliquam cauſam impedientem, videtur adhuc prædictum inconueniens non vitari, quia & ipſũ impedimentum talis cauſæ ex neceſſitate contingit, & ideo ſecundo oportet dicere, quod omne, quod eſt per ſe habet cauſam. quod autem eſt per accidens nõ habet cauſam quia non eſt vere ens, cum non ſit vere vnum. Album enim cauſam habet, ſimiliter & muſicum, ſed album muſicum non habet cauſam, quia non eſt vere ens, neque vere vnum. Manifeſtũ eſt autem, quod cauſa impediens actionem alicuius cauſæ ordinatæ ad ſuum effectum, vt in pluribus, concurrit ei interdum per accidens; vnde talis cõcurſus non habet cauſam, inquantum eſt per accidens, & propter hoc id, quod ex tali concurſu ſequitur, non reducitur in aliquam cauſam præexiſtentem, ex qua ex neceſſitate ſequatur, ſicut quod aliquod corpus terreſtre ignitum in ſuperiori parte aeris generetur, & deorſum cadat, habet cauſam aliquam virtutem cæleſtem, & ſimiliter etiam, quod in ſuperficie terræ ſit aliqua materia combuſtibilis, poteſt reduci in aliquod cæleſte principium, ſed quod ignis cadens huic materiæ occurrat, & comburat eam, non habet cauſam cæleſte corpus, ſed eſt per accidens, & ſic patet, quod non omnes effectus cæleſtium corporum ſunt ex neceſſitate.

Ad primum ergo dicendum, quod corpora cæ- p. p. ad p.
leſtia ſunt cauſa inferiorum effectuum mediantibus cauſis particularibus inferioribus, quæ deficere poſſunt in minori parte.

Ad ſecundum dicendum, quod virtus corporis ad 2.
cæleſtis non eſt infinita. Vnde requirit determinatam diſpoſitionem in materia ad inducendum ſuum effectum, & quantum ad diſtantiam loci, & quantum ad alias conditiones, & ideo ſicut diſtantia loci

E

impedit effectum cæleſtis corporis (non enim ſol eundem caloris effectum habet in Dacia, quem habet in Aethiopia) ita & groſſities materiæ, vel frigiditas, vel caliditas, aut alia huiuſmodi diſpoſitio impedire poteſt effectum corporis cæleſtis.

ia e. Ad tertium dicendum, quod licet cauſa impediens effectum alterius cauſæ, reducatur in aliquod cæleſte corpus ſicut in cauſam, tamen concurſus duarum cauſarum, cum ſit per accidens, non reducitur in cauſam cæleſtem, vt dictum eſt.

ARTICVLVS V.

Vtrum cælum tantum agat in hæc inferiora per lumen, & motum.

p. p. q. 67. art. 3. arg. 3 Videtur quod cælum agat in hæc inferiora non tantum per lumen, & motum, ſed etiam per alias virtutes, cælum enim producit formas ſubſtantiales, ſed hæ non poſſunt produci per lumen, vel motum quia cauſa eſt potior effectu, prædicta vero ſunt accidentia, ergo cælum non agit in hæc inferiora tantum per lumen, & motum.

p. meteor. l. 4. 2 Præterea ſecundum naturam eſt, quod ſimile generat ſibi ſimile ſed cælum eſt cauſa caloris in his inferioribus, ergo debet illum generare per conſimilem qualitatem, & non per lumen, vel motum. Sed dices quod cælum eſt cauſa caloris in his inferioribus per motum qui habet virtutem calefaciendi.

ibid. 3 Contra ſi calor producitur in his inferioribus per motum, illa pars erit calidior quæ eſt magis propinqua aſtro, ex cuius motu cauſatur calor, nam cauſa calefactionis eſt propinquitas ad aſtrũ, ex quo per motum cauſatur calor, ſed experientia patet maiorem calorem eſſe prope terram, à qua magis diſtat aſtrum, quod eſt cauſa caloris, ergo cælum non agit in hæc inferiora producendo calorem per motum. (2. cæli l. 10.)

2 cœli l. 10. 4 Præterea ſi motus eſt cauſa caloris, & conſequenter generationis, & corruptionis in his inferioribus, maxime id eſt vt inquit Philoſophus 2. cæli t. 47. quia cauſatur calor in aere trito, vel compreſſo per motum ſtellarum, & præſertim ſolis, vt dicitur in p. meteororum cap. 5. ſed hoc non eſt poſſibile. Nam primo motus vt motus non cauſat calorem, quia ſic omnis motus localis calefaceret, ſecundo quia cum æqualiter moueatur corpus ſolare, & partes cæli ipſius, æqualiter calefacerent vtraque, quod eſt falſum, nam corpus ſolis motum magis calefacit quam partes cæli ipſius, vt dicit Philoſophus p. meteor. c. 5 tertio quia cum omnes ſtellæ tam fixæ, quam errantes moueantur, deberent gignere calorem, ſicut gignit motus ſolis, & tamen Philoſophus cauſam caloris in his inferioribus aſſignat maxime motui ſolis p. meteor. l. c. 4. quia luna quæ calefieri non poteſt, cum interponatur inter nos, & ſolem impediret, ne ſol cauſaret calorem in his inferioribus, quinto quia contritio, vel compreſſio a motu ſolis proueniens non poteſt ad aerem, niſi media corpora cæleſtia conterantur, quod eſt impoſſibile, ergo per motum non poteſt gigni calor, & per conſequens nec fieri calefactio, quæ requiritur ad omnem generationem. (p. meteor. l. 5.)

ibid. 2. cœli. 5 Præterea ſi per motum ſphæræ cæleſtis calefit aer inferior, ſequitur quod ſemper debeat eſſe æqualis calor in aere tam in æſtate, quam in hieme, tam nocte, quam die, tam in vmbra, quam in ſole, cuius tamen contrarium videmus, ergo per motum non poteſt fieri calor, & per conſequens nec calefactio.

ibid. 2. cœli 6 Præterea cælum non ſolum in his inferioribus eſt cauſa caloris, ſed etiam frigiditatis, humiditatis, & ſiccitatis, ſed has qualitates non producit cælum per motum, & lumen, vt per ſe conſtat. nam hæc de ſua natura non habent infrigidare, ſed calefacere, ergo cælum has qualitates ſaltem producet per alias virtutes.

7 Præterea lumen ſolis, & reliquarum ſtellarum non poteſt penetrare terram, ſed potius ad illam reflectitur; ſed in profundis partibus terræ fiunt multæ generationes, ergo ſaltem illa non fiunt à cælo mediante lumine, & multo minus medio motu, cum terra ſecundum totum ſit immobilis, ergo. ibid.

8 Præterea luna eſt cauſa fluxus, & refluxus maris, ſed hunc effectum non poteſt facere per ſuum motum, vel per ſuum lumen, vt patet, ergo debet illum efficere per aliam virtutem. Tab. v. mar. c n. 2.

Sed contra eſt quod Philoſophus p. meteor. cap. 5. & 6. & 2. cæli. t. 41. dicit, quod cælum agit in hæc inferiora per lumen, & motum, & maxime per motum corporis ſolaris. p. meteor. l. 4. 5. 6. 2. cœli l. 10.

Reſpondeo dicendum, quod cælum agit in hæc inferiora per motum, & lumẽ. & per alias virtutes ſingulis corporibus cæleſtibus attributas, & quidem quod motus præſertim ſolaris corporis cauſet calorem in his inferioribus probatur primo; quia motus localis naturaliter calefacit, tum quia poteſt diſgregare aerem, & rarefacere, & conſequenter ignire, nam raritas, & igneitas ſe conſequuntur, vt frigiditas, & ſpiſſitudo, & propter hoc ea, quæ feruntur. ſicut ſagittæ, ſi habeant plumbum & ceram ſępe videntur liquefieri quaſi motu ea calefaciente. tum quia ſicut probatur in 6. phyſ. motus localis eſt primus motuum, in quolibet autẽ genere id, quod eſt primũ eſt cauſa eorũ, quæ ſunt poſt in eodem genere, vnde motus localis eſt cauſa generationis, quæ eſt prima inter alios motus, & præcipue eſt cauſa prima alterationis, quæ eſt calefactio. Et quamuis in iſtis inferioribus cauſetur calor tam ex motu ſolis, quam ex motu alicuius alterius corporis ſuperioris ſolus tamen ſol ſufficiens eſt facere æſtuantem calorem vt inquit Philoſophus p. meteor. c. 5. nam calor, qui fit ex aliis corporibus cæleſtibus eſt quaſi inſenſibilis reſpectu caloris, qui fit à ſole, huius autem ratio eſt; quia motus, qui cauſat vehementem calorem oportet quod ſit velox, & propinquus nobis, vnde motus aſtrorum fixorum, & quinque errantium, quæ ſunt ſupra ſolem ſecundum opinionem Ariſtotelis, ſcilicet Saturni, Iouis, Martis, Veneris, & Mercurij, eſt quidem velox, remotus tamen à nobis longe; motus autem lunæ, licet ſit propinquus, eſt tamen tardus, motus autem ſolis habet vtrumque ſufficienter ad cauſandum calorem in iſtis inferioribus, velocitatem ſcilicet, & propinquitatem, cæterum magis generatur calor ex motu ipſius ſolaris corporis, quam ex motu ſphæræ ipſius, quia maxime motus corporis ſolidi diſgregat aerem, corpus autem ſolare eſt magis ſolidum, quam cæteræ partes ſphæræ ipſius, cum non ſit diaphanum, generatur enim calor in his inferioribus ex motu cæli, atque adeo ſolis trito aere, atq. compreſſo, vt dicit Philoſophus; quod non eſt ita intelligendum, quaſi mutua contritio, vel confricatio corporis cæleſtis, & aeris ſit cauſa caloris; ſed ſolum motus aeris ex ſuperiori motu cæleſtis corporis cauſatus: mouetur autem aer ſuperior & ſimiliter ignis ſecundum motum diurnum cęli totius ſecundum virtutem ſolis pręſertim, & omnium ſtellarum, vt dicit Auer. quod vero pręter motum etiam lumen aſtrorum, & pręſertim ſolis, ſit cauſa calefactionis corporum inferiorum, manifeſtum eſt, nam lumen habet virtutem calefaciendi in quantum eſt qualitas actiui primi alterantis ſcilicet

p. meteor. l. 5. — 2. cœli l. 10. — p. meteo. l. 5. — 2. cœli.

cæli; & directe cauſat qualitatem primam inferiorum corporum, quæ eſt calor. & quia hæc qualitas magis abundat in ſole, inde eſt, quod eſt maxime potens ad calefaciendum. Reliqua vero cæleſtium corporum inquantum participant de lumine, quæ eſt vniuerſalis virtus actiua cæleſtium corporum, habẽt virtutem calefaciendi, intantum, quod etiam lumen lunæ eſt calefactiuum ſecundum id, quod Philoſophus dicit in lib. de partibus animal. quod noctes plenilunij ſunt calidiores. Vnde quidam piſces mouentur ad ſuperficiem aquæ. Verum quia quædam aſtra non ſolum dicuntur calefacere, ſed etiam infrigidare, & humectare, & non per accidens, quatenus agũt calorem proportionatum, vt vult Auer. propterea reprehendens Auicennam dicentem, quod ſtellæ faciunt infrigidationem, & calefactionem; ſed per ſe. quod patet, quia illud videtur eſſe per accidens, quod non per ſe producitur ab agente, corpora autem cæleſtia ſunt per ſe actiua eorum, quæ ſunt hic, ſi igitur non per ſe agerent frigiditatem, & humiditatem, & alia huiuſmodi, ſequeretur quod iſta eſſent per accidens in vniuerſo, ideo dicendum eſt quod corpora cæleſtia per ſe agunt in hæc inferiora non ſolum per motum, & lumen calefaciendo: ſed etiam per alias virtutes alios effectus producendo quod manifeſtum eſt quia cum omnes formæ ſubſtantiales inferiorum corporum ſint ex virtute cæleſtium corporum conſequens eſt, quod ex eorum virtute ſint etiam qualitates conſequentes ſpecies ſeu formas elementorum, & ideo licet omnia corpora cæleſtia ſecundum communem virtutem luminis habeant calefacere, ſecundum tamen alias virtutes proprias ſingulis corporibus cæleſtibus attributas debent habere; non ſolum poſſe calefacere; ſed etiam infrigidare, humectare, & omnes alios effectus corporales in his inferioribus corporibus efficere: & ſecundum influentiam luminis, & harum virtutum poteſt ſol calefacere corpora inferiora abſque eo quod calefaciat medios orbes, nihil enim prohibet vt inquit Alex. ab aliquo agente aliquid alterari per medium, ita tamen quod illud medium non alteretur, licet recipiat aliquid ſuo modo, & ita ſol imprimit in hæc inferiora mediante lumine calorem, cuius capacia ſunt, orbes vero medij impreſſionem ſolis alio modo recipiunt, puta influentiam luminis & aliarum virtutum, & ſic manifeſtum eſt quod cælum agit in hæc inferiora non ſolum per motum & lumen, ſed etiam per alias virtutes.

p p 67 a. 3. ad 3. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut calor agit ad formam ignis inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis, ita lumen agit inſtrumentaliter in virtute corporum cæleſtium ad producendas formas ſubſtantiales.

a cæli l. 2. p. meteor. l. 4. in c. art. Ad ſecundum dicendum, quod ſufficit quod ſimile producatur à ſimili in virtute licet non acto; motus autem cæli eſt virtute calidus ſi non vt motus ſaltem vt eſt motus talis corporis in ſua natura habentis virtutem calefaciendi.

p. met l. 4. a cæli l. 10. Ad tertium dicendum, quod duplex eſt cauſa caloris ex corporibus cæleſtibus in his inferioribus generati; vna quidem cauſa eſt motus, alia cauſa eſt lumen ſeu reuerberatio radiorum ſolis a terra ſecundum quod calor generatur in his inferioribus ex motu aſtrorum & totius cæli, corpora propinquiora cælo ſcilicet ignis, & ſuperior pars aeris, quæ circunferuntur ſecundũ motum cæli ſunt calidiora: ſecundũ quod autem ex lumine ſtellarum & præcipue ſolis cauſatur calor, ſunt calidiora ea, quæ ſũt infima, quia in ſuperioribus reflexiones radiorum magis diſperguntur. Ad cuius intelligentiam ſciendum eſt quod radij procedentes a Sole ad terram ſunt cauſa caliditatis: cum autem radius in terrã cadens repercutitur, fit iterum alius radius à terra quaſi reſurſum tendẽs, quanto ergo hi duo radij fuerint magis ſibi inuicem propinqui, tanto plus de calore cauſatur, quia virtus vtriuſque radii, ſcilicet cadentis, & reflexi pertingit ad eandem partem aeris, & inde eſt quod vbi radius ſolis cadens ſuper terram facit angulum rectum, ibi eſt maximus calor, quia reflexio fit in eadem parte; quanto vero radius cadens in aliquo loco fecerit angulum maiorem recto, tanto eſt minus de calore, quia cum repercuſſio fiat ſecundum aliam partem aeris radius repercuſſus multum diſtat à radio primo cadente, manifeſtum eſt autem, quod quanto duæ lineæ continentes angulum magis procedunt, tanto magis diſtant ab inuicem Vnde quanto magis receditur à terra vbi fit reuerberatio, tanto magis prædicti radii diſtant ab inuicem, & eſt minor calor. Et ideo propter immenſam ſeparationem prædictorum radiorum ab inuicem in loco ſuperiori deſinit calor & condenſantur ibi nubes propter frigus, quæ è contra prohibentur condenſari prope terram, quia radii reuerberati à terra ſua caliditate diſgregant conſiſtentias vaporum.

Ad quartum dicendum, quod ex motu ſolis præſertim modo explicato generatur calor in corporibus inferioribus. Neque obſtant rationes in contrarium. in c, & ad 2 Non prima, quia vt dictum eſt, motus habet virtutem de ſe calefaciendi, vel ſaltem vt eſt corporis habentis virtutem calefaciendi, vt dictum eſt Neque ſecunda quia licet æqualiter moueatur corpus ſolidũ & partes ſphæræ ipſius, motus tamen corporis ſolaris magis calefacit, quia eſt corpus magis ſolidum, quam ſint cæteræ partes ſphæræ ipſius cum non ſit diaphanum, cuius ſimile poſſumus ſumere, inquit Philoſophus p. meteor cap. 5. ex his, quæ ſunt apud nos, quia etiã hic aer vicinus rebus ſpiſſis, quæ feruntur per violentiam maxime fit calidus. p meteor. l. 5. Neque tertia quia licet omnes ſtellæ tam fixæ, quam errantes moueantur, quia tamen motus ſolis eſt velox & propinquus nobis, quod non habet motus cæterarum ſtellarum, ideo ille eſt cauſa maioris, quam iſte. Neque quarta quia licet luna non calefiat a ſole, aliquo tamen modo immutatur ab ea, videmus enim quod illuminatur ab eo Non ſemper autem eadem ſpecie immutationis mutatur medium, & extremũ, ſicut radius ſolis non inflammat vas vitreum plenũ aqua ſed ſtuppam oppoſitã. Neque quinta quia tam ex motu aſtrorum quam ex lumine cauſatur calor in his inferioribus, neque opus eſt alterari orbes medios inter ſolem & nos; ſed ſolum ſimul moueri cum ſole & per ſuum motum cauſare calorem modo dicto. a cæli. l. 10.

Ad quintum dicendum, quod maxime calor ignis, vt ait Philoſophus vt p. cæli t. 43. per motum illius ſphæræ, cui eſt infixus ſol, & ideo generatur calor propter propinquitatem ſolis ad nos, & hoc dupliciter. in c. a. cæli. l. 10. Vno modo ſecundum quod per ſuum ortum aſcendit ad noſtrum hæmiſphærium ſuperius. Alio modo inquantum accedit ad ſummitatem capitum noſtrorum, ſicut enim eſt maior calor in die, quam in nocte, ita etiam eſt maior calor in meridie, quam in mane. Apparet etiam ratio, quare vbi eſt vmbra, non eſt tantus calor, quantus eſt in loco, vbi radii ſolares proiiciuntur, quia vmbra cauſatur ex aliquo corpore oppoſito ſoli, quod interrumpit continuationem tranſmutationis, quæ eſt à ſole, ſed actio ſolis pertingit ad locum vmbræ per quandam reflexionem. p meteor. l. 1.

Ad ſextum concedimus cælum agere in hæc inferiora per ſe producendo non ſolum calorem, & lumen, ſed etiam alias qualitates, & conſequenter non ſolum agere per motum, & lumen ſed etiam per

alias qualitates, & virtutes: Tota enim materia corporalis, quæ eſt ſub corpore cæleſti eſt ſicut quædam materia exiſtens in potentia ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem, & ad alias paſſiones, & formas, quæ conſequuntur ad hæc, & quia materia per ſe reducitur in actum à primo agente, ideo cum primum generationis principium ſit corpus cæleſte, per ſe, & multo principalius corpora inferiora recipiunt prædictas qualitates à corpore cæleſti quam à generante: non quidem quod in illo ſint prædictæ qualitates ſimiles productis in his inferioribus, ſed altæ productiuæ illarum, quia cum cæleſtia corpora agant, & non patiantur, & conſequenter tangant, & non tangantur, in illis non ſunt qualitates tangibiles per modum, quo ſunt in inferioribus corporibus ſed per modum eminentiorem, ſicut in cauſa actiua, non enim eſt ibi calidum vel frigidum humidum, vel ſiccum, ſed virtus, quæ eſt horum cauſatiua ſicut ſimiliter non eſt ibi graue, & leue, ſed loco horum eſt ibi aptitudo ad motum circularem, item rarum, & denſum inuenitur in corporibus cæleſtibus ſecundum quod aſtra ſunt ſpiſſiora, & magis commaſſata, quam ſphæræ eorum, non tamen ſecundum differentiam contrarietatis, ſed ſolum ſecundum additionem, & diminutionem virtutis, & ſecundum maiorem, & minorem congregationem partium,

(Margin: p meteor. l. 4. — 2. cæli, l. 10)

Ad ſeptimum dicendum, quod formæ ſubſtantiales in inferioribus partibus terræ producuntur ab aliis virtutibus ſingulis corporibus cæleſtibus attributis, vt dictum eſt.

(Margin: 2. cæli, l. 10. — in c.)

Ad octauum dicẽdum, quod fluxus, & refluxus maris non conſequitur formam ſubſtantialem aquę, ſed virtutem lunæ, ſequitur enim eius motum, & eſt aquæ naturalis, quia eſt ex impreſſione cæleſtis corporis lunaris, cui naturaliter ſubditur aqua.

(Margin: Tab. v. ma. ter. n.)

QVÆSTIO XXXIII.

De accidentibus cæli.

Deinde conſiderandum eſt de accidentibus cœli.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR TRIA.

1. *Vtrum in corporibus cæleſtibus ſint accidentia ſicut in corporibus inferioribus.*
2. *Vtrum accidentia cæli ſint eiuſdem ſpeciei cum accidentibus corporum ſublunarium, vt lumen in ſole, & in aere, quantitas, & motus.*
3. *Vtrum maculæ lunæ cauſentur ex interpoſitione alicuius corporis inter nos, & lunam.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in corporibus cæleſtibus ſint accidentia ſicut in corporibus inferioribus.

(Margin: 2. cæli l. 10.)

Videtur quod in corporibus cæleſtibus non ſint accidentia. Quod enim habet ſubſtantialem, & ſpecificam virtutem, nullum habet accidens, nam ſi hoc illi ineſſet, ineſſet tamquam eius virtus, eo quod accidens eſt virtus ſubſtantiæ, vt ſæpius dictum eſt, ſed corpora cæleſtia habent ſubſtantialem, & ſpecificam virtutem, ſunt enim cauſa omnis generationis ſubſtantialis, quæ fit in corporibus ſublunaribus, ergo non habent vllum accidens.

2 Præterea in eo, quod eſt cauſa formæ ſubſtantialis, non eſt vllum accidens, nam ſuperflue in illo eſſet, cum non poſſit agere ad productionem formæ ſubſtantialis, nam ageret vltra vires, ſed cælum eſt cauſa formarum ſubſtantialium, quæ producuntur in his inferioribus, ergo in cælo nulla ſunt accidentia. (Margin: ibid.)

Sed contra eſt, quod Philoſophus in lib. 2. de cœlo probat cæleſtia corpora moueri circulariter, & eſſe figuræ circularis, & per conſequens in illis eſſe quantitatem, cum figura, & motus in quantitate ſubiectentur. (Margin: 2. cæli l. 2. p. & ſeq.)

Reſpondeo dicendum, quod Simplicius in conuenientiſſimum exiſtimat dicere in corporibus cæleſtibus eſſe accidentia, motus obiectis ſupra allatis, ex quibus ſequitur, cum ſenſus non ſit cognoſcitiuus niſi accidentium, quod nihil illorum corporum ſentimus; vnde ipſe dicit, quod neque aſtra ipſa videmus, neque magnitudines ipſorum, aut figuras, neque excellentes pulchritudines, ſed neque motum, ſed velut illuſtrationem quandam ipſorum videmus talem, velut etiam ſolis circa terram lumen, non ipſe ſol videtur. Sed hoc eſt expreſſiſſime falſum, primo quidem quia Ariſtot. in 2. de ani. dicit, quod non ſecundum quod aqua, neque ſecundum quod aer, diaphanum eſt, ſed quoniam eſt natura eadem in his vtriuſque, & in natura ſuperioris corporis, ſi ergo in huiuſmodi inferioribus corporibus ſunt accidentia ſenſu perceptibilia, pari ratione in corporibus cæleſtibus ſunt accidentia ſenſu perceptibilia. Adhuc, figura, & magnitudo ſunt entia mathematicalia, quorum rationes ſunt indifferenter, in quocunque exiſtant. Sicut igitur figura, & magnitudo inferiorum corporum ſunt accidentia ſenſibilia, ita etiam, & in cæleſtibus corporibus. Item ſi hoc eſſet, periret omnis certitudo Aſtrologicæ ſcientiæ, quæ procedit ex apparentibus ſecundum ſenſum circa corpora cæleſtia. Quomodo etiam eſſet poſſibile quod motus cæleſtium corporum eſſet eorum ſubſtantia, cum ſit quid imperfectiſſimum, ſequeretur etiam quod idem eſſet in ſole figura, lumen, & motus, cum vnius rei non ſit niſi vna ſubſtantia. Vnde patet omnino impoſſibile eſſe quod dicit Simplicius. (Margin: 2. cæli l. 14.)

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet corpora cæleſtia ſpecificam virtutem habere, & tamen quædam accidentia in eis eſſe, nam in inferioribus corporibus ſunt quædam accidentalia, licet in eis ſit virtus ad generandum ſibi ſimile in ſpecie. (Margin: 2. cæli l. 14.)

Ad ſecundum dicendum, quod accidentia poſſunt in virtute ſubſtantiæ tamquam eius inſtrumenta producere formas ſubſtantiales, vt ſæpius dictum eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum accidentia cæli ſint eiuſdem ſpeciei cum accidentibus corporum ſublunarium.

Videtur quod accidentia cæli non ſint eiuſdem ſpeciei cum accidentibus corporum ſublunarium Dicit enim Philoſophus x. met t 20. quod corruptibile, & incorruptibile differunt genere, ſed accidentia cæli ſunt incorruptibilia vt quantitas motus, figura, & ſimilia, eadem vero accidentia in corporibus ſublunaribus ſunt corruptibilia, ergo non ſunt eiuſdem ſpeciei. (Margin: 10. met l. vlt.)

2 Præterea quæ habent diuerſos effectus ſunt ſpecie diuerſa, ſed lux ſolis, & aliorum aſtrorum habent varios, & diuerſos effectus, vt patet, ergo ſunt ſpecie diuerſæ.

3 Præterea quantitas corporum ſublunarium eſt diuiſibilis, ſed quantitas corporum cæleſtium eſt indiuiſibilis, alioqui cælum eſſet corruptibile, ergo accidentia cæli non ſunt eiuſdem ſpeciei cum accidentibus corporum ſublunarium.

1 de ani. l. 14 Sed contra eſt, quod Philoſophus in 2. de ani. t. 68. dicit, quod perſpicuitas, & lumen ſunt eiuſdem rationis in elementis, & cælis.

Reſpondeo dicendum, quod plura accidentia cæli ſunt eiuſdem rationis cum accidentibus corporũ ſublunarium, & ratio eſt, quia plura conſequuntur naturam communem corporis, quæ logice eadem eſt in omnibus corporibus tam corruptibilibus, quam incorruptibilibus, vt eſt eſſe diaphanũ, eſſe lucens actu, & illuminatiuum, quod eſt commune igni, & corpori cæleſti, eſſe quantum, quod eſt paſſio corporis vt dictum eſt, cuius ratio communis eſt vniuocatione logica omnibus corporibus cæleſtibus & ſublunaribus, & idem dicendum eſt de figura, quæ eſt modus quantitatis. Quemadmodum vero in his inferioribus plura accidentia ſunt, quæ conſequuntur naturam propriam cuiuſlibet rei, vt calor, & ſiccitas naturam ignis, frigus & humiditas naturam aquæ, & ſic de ſingulis, vt infra dicemus, ita in corporibus cæleſtibus ſingulas naturas conſequuntur ſingula accidentia, quæ ſunt illis ratio producendi diuerſas operationes, & effectus, ex quorum diuerſitate vt dictum eſt, arguitur diuerſitas ſpecifica cælorum.

Ad primum ergo dicendum, quod corruptibile, & incorruptibile differunt genere phyſico, ſeu materia, non autem genere logico, cum conueniant in vna communi ratione corporis vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut calor, quæ eſt qualitas actiua ignis, & habet actionem quandam communem quatenus eſt calor, & habet aliam propriam ſecundũ, quod eſt in diuerſis rebus, vt ſic enim determinatur eius actio ad diuerſos effectus, ſicut calor qui eſt in homine operatur ad conuerſionem cibi in carnem humanam, & in planta ad ſubſtantiã plantæ, ita & lux quamuis habeat actionem conſequentẽ naturam lucis inquantum eſt lux, determinatur tamen ipſius actio ſecundum quod in diuerſis recipitur ad diuerſos effectus; vnde alium effectum habet radius Saturni, quam Iouis.

Ad tertium dicendum, quod aliud eſt rem eſſe diuiſibilem in potentia, aliud eandem poſſe actu diuidi, illud eſt de ratione quantitatis, & continui, non hoc, & ideo cælum eſt continuum, & per conſequens diuiſibile, non tamen poteſt actu diuidi, quia hoc repugnat naturæ illius.

ARTICVLVS III.

Vtrum maculæ lunæ cauſentur ex interpoſitione alicuius corporis inter nos, & lunam.

Videtur quod maculæ lunæ cauſentur ex interpoſitione alicuius corporis inter nos, & lunam. Quia luna eſt corpus homogeneum, ſicut & ſol, & reliqui planetæ, ſed quod pars corporis homogenei non videtur, reliquæ vero videantur, oritur ex interpoſitione corporis, ergo maculæ lunæ oriuntur ex tali interpoſitione.

ibid. 2 Præterea maculæ lunæ ſunt obſcuritates quædam, & priuationes luminis in luna, ſed priuatio luminis ab alio accepti oritur, vel ex interpoſitione inter ipſum, & corpus illuminans, vel certe inter nos, & lunam, ergo cum non poſſit primum dici, cum lunæ maculæ videantur ſemper, etiam quando luna non eclipſatur, dicendum eſt naſci tales maculas ex interpoſitione corporis inter nos, & lunam.

Sed contra eſt, quod maculæ lunæ ex omni parte mundi videntur ab omnibus, quod non contingeret, ſi orirentur ex interpoſitione corporis inter nos, & lunam. ibid.

Reſpondeo dicendum, quod cauſa macularum, quæ in luna apparent a diuerſis diuerſimode aſſignatur. Quidam enim dicunt, quod cauſa illius diuerſitatis, quæ in ſuperficie lunæ apparet, ſeu macularum eius eſt aliquod corpus interpoſitum inter nos, & lunam, quod prohibet nos, ne videamus totaliter claritatem lunæ, vnde ex illa parte, qua inter viſum noſtrum, & lunam interponuntur huiuſmodi corpora, videtur eſſe quædam obſcuritas ex eo, quod habere claritatẽ in illa parte non videmus. Sed hoc non poteſt eſſe, quia illud corpus interpoſitum inter nos, & lunam non eodem modo interponitur inter lunam, & viſum hominis in quacunque parte mundi, & ita non videtur ſimilis diſpoſitio in luna ex omni parte mundi. Sic igitur non videtur ſimilis diſpoſitio eclypſis ſolaris ex omnibus partibus mundi ex interpoſitione lunæ inter ſolem & viſum noſtrum, quod circa prædictam diuerſitatem lunæ non accidit. Nam ſimiliter videtur ex omnibus partibus terræ ſiue Orientalibus, ſiue Occidẽtalibus, ſiue Auſtralibus, ſiue Borealibus. Alij vero dicũt, quod huiuſmodi obſcuritas apparens in luna eſt quædam ſimilitudo alicuius corporis, puta terræ, aut maris, aut montium, quæ reſultat in luna ad modum quo reſultat forma in ſpeculo. Et hoc tollitur etiam per eandem rationem. Quia ſi huiuſmodi formæ in ſpeculo viderentur ex quadã reflexione radiorum viſualium, vel etiam formarum viſualium, non ex omni parte terræ ſimilis diuerſitas appareret in luna. Sicut nec forma in ſpeculo apparet ſecundum eandem diſpoſitionem vndique aſpicienti, quia reflexio fit ad loca determinata ſecundum proportionem corporum, ad quę fit reflexio, & ideo alij dicunt, & melius, quod ratio, quare talis diuerſitas videtur in luna eſt propter diſpoſitionem ſuæ ſubſtantiæ, non autem propter diſpoſitionem alicuius corporis; vel quamcunque reflexionem, & horum duplex eſt opinio. Quidam enim dixerunt, quod formæ effectuum ſunt quodammodo in ſuis cauſis, ita tamen, quod quanto aliqua cauſa eſt ſuperior, tanto diuerſæ formæ effectuum ſunt in ea magis vniformiter: quanto vero eſt inferior, tanto formæ effectuum ſunt in ea magis diſtinctæ, corpora autem cæleſtia ſunt cauſa inferiorum corporum: inter corpora cæleſtia infimum eſt luna, & ideo in luna ſecundum inferiorem ſuperficiem eius, continetur quaſi exemplaris diuerſitas corporum generabilium, & iſta fuit ſententia Iamblici. Alij vero dicunt, quod licet corpora cæleſtia ſint alterius naturæ à quatuor elementis, præexiſtunt tamen in corporibus cæleſtibus ſicut in cauſis, proprietates elementorum: non tamen eodem modo, ſicut in elementis, ſed quodammodo in excellentiori modo, & inter elementa ſupremũ eſt ignis, qui plurimum habet de luce, & ideo luna, quæ eſt inter corpora cæleſtia, proportionatur terræ, & aſſimilatur quodammodo naturæ ipſius, & ideo non totaliter eſt illuſtrabilis à ſole. Vnde ex illa parte, qua perfecte illuſtratur ab eo, videtur in ea eſſe quædam obſcuritas quæ ſemper apparet ſecundum eandem diſpoſitionem in luna; quod non eſſet, ſi luna reuolueretur, quia paulatim immutaretur aſpectus talis obſcuritatis, & ex his patet ad obiecta.

QVÆSTIO XXXIV.

De elementis ſecundum, quod ſunt partes vniuerſi.

Deinde conſiderandum eſt de elementis ſecundum, quod ſunt partes vniuerſi, & per conſequens de qualitatibus motiuis, ex quibus determinatur illis ſitus in vniuerſo.

CIRCA QVÆ QVÆRVNTVR OCTO.

Primo, Vtrum qualitates motiuæ elementorum differant ſpecie

2 *Vtrum grauia, & leuia, ſeu elementa moueantur effectiue à proprijs formis ſubſtantialibus, an vero à generante.*

3 *Vtrum ſint plura elementa grauia, quam leuia.*

4 *Vtrum omnia elementa præter ignem habeant grauitatem, & grauitent in proprijs locis.*

5 *Vtrum motus naturalis elementorum ſit velocior in fine.*

6 *De loco elementorum.*

7 *Vtrum proiecta moueantur ab aere an vero à virtute impreſſa.*

8 *Vtrum proiecta velocius moueantur in principio, quam in fine.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum qualitates motiuæ elementorum differant ſpecie.

p cœli l. 3. Videtur quod qualitates motiuæ elementotum non differant ſpecie. Dicit enim Philoſophus p. cæli t. 5. & 6. quod virtutes motiuæ ſunt tres, circularis à medio, & ad medium, ſed ſi qualitates motiuę elementorum ſpecie differrent eſſent quinqoe. non autem tres, ergo qualitates motiuæ non differunt ſpecie.

p. cœli l. 4. 2 Præterea dicit Philoſophus p. cæli t. 10. quod vnum vni eſt contrarium, ſed ſi qualitates motiuæ ſpecie differrent, ſingulæ haberent duas contrarias, vt leuitas ignis grauitatem aquæ, & terræ, ergo qualitates motiuæ elementorum non differunt ſpecie.

2. de Gener. l. 10. 3 Præterea idem inquantum idem ſemper eſt natura facere idem, vt dicitur 1. de Gener. t. 56. ſed leuitas ignis. & aeris oriuntur ex calore, ſicut grauitas aquę & terræ oriuntur ex frigiditate, vt dictum eſt, q. 43. art. 1. ergo ſicut calor ignis. & aeris ſunt idem ſpecie, & ſimiliter frigiditas aquæ, & terræ, vt dictum eſt ita eiuſdem ſpeciei erunt leuitas ignis, & aeris, & grauitas aquæ. & terræ. q. 41. art. 7.

p. cœli l. 4. p. cæli l. 1. 2. de Gen. l. 3. 4 Præterea qualitates motiuæ ſpeciem ſumunt à terminis, ſiue locis, ſed hi termini ſiue loca ſunt tantum duo, puta ſurſum, & deorſum, vt dicit Philoſophus p. cæli t 6 & 1. de Gen. t. 22. ergo qualitates motiuæ ſpecie differentes ſunt tantum duæ, grauitas, & leuitas, vnde leuitas aeris, & ignis non different ſpecie, ſicut nec grauitas terræ. & aquæ.

p. cœli l. 5. 5 Præterea p. cæli t. 17. definit Philoſophus leue, quod natum eſt ferri a medio graue quod ad mediũ, ſed definitio leuis æqualiter competit igni, & aeri, ſicut definitio grauis aquæ, & terræ, nam illa tendunt à medio, hæc ad medium, ſeu illa ſurſum. hæc deorſum, ergo leuitas ignis. & aeris erunt eiuſdem ſpeciei & ſimiliter grauitas aquæ & terræ.

6 Præterea comparatio non eſt niſi inter ea, quę ſunt vnius ſpeciei, vt dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 19. ſed aer. & ignis comparantur in leuitate, & aqua, & terra in grauitate vt patet p. cæli t. 17. & 4. cæli t. 26. & 27. ergo leuitas ignis, & aeris ſunt eiuſdem ſpeciei, & ſimiliter grauitas aqoæ, & terra. 7. phyſ. l. 7. p. cœli l. 4. 4. cœli l. 3.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 4. cæli t. 26. ex quatoor qualitatibus motiuis probat quatuor eſſe elementa.

Reſpondeo dicendum, quod qualitates motiuæ elementorum ſpecie differunt, & ratio eſt, quia qualitates motiuæ, ſicut & eorum actus, puta motus, ſpecificantur ex terminis, non ſunt autem iidem ſpecie termini, ſecundum quos ſpecificantur motus ignis, & aeris. aquæ. & terræ; aer enim natus eſt moueri ad locum, qui ſubditur igni, aqua autem ad locum, qui ſupereminet terræ, vnde & ignis dicitur ſimpliciter, & abſolute leuiſſimus, quia tendit ad concauum lunæ; terra vero ſimpliciter, & abſolute grauiſſima, quia tendit ad centrum mundi, aer autem eſt leuis per comparationem ad duo elementa, & ſimiliter aqua eſt grauis per comparationem ad duo. Præterquam quod ſi leuitas aeris, & ignis eſſent eadem ſpecie, aer, & ignis naturaliter tenderent ad eundem locum, & per conſequens aer violenter quieſceret in eo loco, vbi nunc eſt, puta ſub igne, quia naturaliter vnum quodque quieſcit in eo loco, ad quem naturaliter fertur, vt dicitur 3 cæli t. 19. ſicut vi quieſcit, ad quem vi fertur, ſicut è contra naturaliter vnumquodque mouetur ad locum, in quo naturaliter quieſcit; quieſcit autem naturaliter vnumquodqoe in proprio loco. Cum enim vnumquodque moueatur ad ſuum locum, tamquam ad perfectionem, & finem ſuum, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 22. & 23. perfectio eius erit in illo eſſe, & per conſeqoens naturaliter in illo quieſcet. Vnde manifeſtum eſt. quod qualitates motiuæ elementotum ſpecie differunt. p. cœli l. 5. p. cœli l. 5. p. cœli l. 4. 4 cœli l. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod qualitas motiua à medio eſt vna ſpecie ſubalterna, ſicut & qualitas motiua ad medium, vt patet ex his, quæ docet Philoſophus 4. cæli t. 16, vt dictum eſt. 4 cœli l. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod motus localis elementorum tribuitur elementis. non ſecundũ calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, ſecundum quæ diſtinguuntur elementa, vt patet in 2. de Genet. t. 6 ſed ſecundum grauitatẽ, & leuitatem. Vnde duo corpora grauia comparantur ad motum localem, ſicut vnum corpus, & ſimiliter duo leuia: ſicut ſimiliter corpori dulci contrariatur amarum, & ſalsũ. quia hæc duo ſe habent per modum vnius, cum vtrumque ſit priuatio dulcis in humido nutrimentali. propterea vero aer, & ignis efficiunt vnum corpus, ſicut & vtrique vnus locus ſurſum tribuitur a Philoſopho 2. de Gen. t 12. & idem dico de aqua, & terra, quia aer, & aqua participant de igne, & terra, aqua enim leuis eſt in terra, & grauis in aere & igne. Vnde cum aqua plus habeat de grauitate, quam de leuitate, magis communicat com terra. & ideo vtrique datur vnus locus, ſimiliter aotem dicendum eſt de aere, & igne. p. cœli l. 4. de ſenſu l. 10. 2. de Gen. l. 3.

Ad tertium dicendum, quod leuitas ignis conſequitur combinationem caloris, & ſiccitatis & leuitas aeris combinationem caloris, & humiditatis, & ſimiliter dico de grauitate aquæ, & terræ, vt dictum eſt. q. 41. art. 1. & 15. art. 9.

ad 1. Ad quartum dicendum, vt dictum eſt ad 1. Vel dic, quod non ſunt iiſdem ſpecie termini, & eadem loca ſpecie ignis, & aeris, vt dictum eſt, & iiſdem modis dicendum eſt ad quintum.

ibid. Ad ſextum dicendum, quod licet propriiſſime non ſit comparatio niſi inter ea, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, proprie tamen poteſt etiam fieri inter ea, quæ ſpecie differunt, dum modo ſint eiuſdem generis, vt 10. met l. 5. dicit Philoſophus. 10. met t. 12. & 13. elementa autem licet differant inter ſe ſpecie, ſunt tamen eiuſdem 3. cæli l. p. generis: ſunt enim corpora naturalia, & per conſequens in genere ſubſtantiæ, vt dicit Philoſophus 3. cæli t. p.

ARTICVLVS II.

Vtrum grauia, & leuia moueantur effectiue à propriis formis, an vero à generante, vel à medio.

p. cæli l. 18. VIdetur quod grauia, & leuia moueantur effectiue à propriis formis ſubſtantialibus. Dicit enim Philoſophus p. cæli t. 89. quod elementa non feruntur ſurſum, vel deorſum quaſi mota ab alio exteriori; ſed ſi mouerentur à generante, mouerentur ab aliquo exteriori, ergo elementa non mouentur à generante; ſed à ſeipſis per proprias formas ſubſtantiales.

ibid. & 1. cæli l. 7 & 8. 2 Præterea Philoſophus loco cit. dicit, quod elementa non mouentur vi ad propria loca; ſed naturaliter; ſed motus naturalis eſt cuius principium eſt in eo, quod mouetur, ergo elementa non mouentur à generante, quod eſt illis extrinſecum; ſed à propriis formis intrinſecis.

p. cæli l. p. & 3. 3 Præterea dicit Philoſophus p. cæli t. 5. quod omnia naturalia habent in ſe principium motus; ſed elementa ſunt corpora naturalia, vt dicit Philoſophus p. cæli t. p. ergo.

q. 5 de pot. a. 5. c. q. 6. leg. 4 Præterea formam corporis elementaris ſequitur motus, ſicut & aliæ naturales proprietates conſequuntur eſſentialia principia; ſed hæc habent rationem efficientis reſpectu illarum, vt dictum eſt, ergo & forma elementaris erit principium efficiens motum elementi, & ita elementum effectiue mouebitur à ſeipſo.

1. phyſ. l. 6. 5 Præterea cauſa, & effectus in actu ſunt ſimul, vt dictum eſt; ſed graue mouetur aliquando deorſum, quando Generans non exiſtit, vt per ſe manifeſtum eſt, ergo graue non mouetur à Generante; ſed à propria forma.

3. cæli l. 7. 6 Videtur quod grauia, & leuia moueantur ab aere medio, quia motus naturalis debet immediate ſequi à ſuo motore; ſed motus grauium & leuium non ſequitur à ſuo Generante, vt patet, neque etiam a propria forma, quia mouens ſeipſum diuiditur in mouens, & motum, vt probatur in 8. phyſ. quod non inuenitur in grauibus, & leuibus, quæ diuiduntur in formam, & materiam, cuius non eſt moueri, vt probatur in 5. phyſ. ergo neceſſario debet moueri à medio, ita vt ipſa moueant aerem, ad cuius motum ipſa deinde moueantur.

3. cæli l. 7. 7 Præterea oportet eſſe aliquam reſiſtentiam inter mouens, & mobile, ſed nulla eſt reſiſtentia materiæ corporalis grauis, vel leuis ad eius formam, vel ad Generans, eſt autem ad medium, ergo graue, & leue mouetur ab aere.

ibid. 8 Præterea dicit Philoſophus 3. cæli t. 28. quod aer facit motum naturalem elementi, ſicut & violentum; ſed violentum facit per ſe, & effectiue, ergo & naturalem, & per conſequens grauia, & leuia mouebuntur à medio.

8. phyſ. l. 7. Sed contra eſt, quod Philoſophus 8. phyſ. t. 29. dicit, quod impoſſibile eſt grauia, & leuia moueri à ſeipſis, quia hoc eſt proprium vitæ, & animalium, cuiuſmodi non ſunt grauia, & leuia, ſed moueri per ſe à Generante, per accidens vero à remouente prohibens.

8. phyſ. l. 8. 2 Præterea dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 30. quod nullum continuum mouet ſeipſum; ſed ex eodem ibidem grauia, & leuia ſunt continua, ergo nihil horum mouet ſeipſum.

ibid. 3 Præterea id, quod eſt in potentia naturaliter mouetur ab alio, quod eſt actu: ſed nihil ſecundum idem eſt in potentia, & actu, ergo grauia, & leuia non mouentur a ſe: ſed ab alio.

3. cæli l. 7. 4 Præterea dicit Philoſophus 3. cæli t. 28. quod ſi nõ eſſet aer medius, non daretur corpus violenter motum, at vero motum naturalem grauis, & leuis aer tantum promouet, & coadiuuat motum, ergo grauia, & leuia non mouentur naturaliter ab aere, ſicut mouentur violenter ab eodem, mouentur autem efficienter in tali motu ab aere.

3. cæli l. 7. Ad 1. quæſt. Reſpondeo dicendum, quod in hac difficultate de motore grauium, & leuium, quidam vt Auer. dixerunt, quod grauia, & leuia mouentur à ſeipſis, non tamen per ſe: ſed per accidens, ſicut nauta, qui mouet nauem, ad cuius motum ipſe mouetur: & ſimiliter corpus graue, & leue per ſuam formam mouet aerem, ad cuius motum ipſum corpus graue, vel leue mouetur, idque probant argumentis allatis. Verum hæc poſitio falſo nititur fundamento, exiſtimat enim quod forma grauis, & leuis ſit principium actiuum per modum mouentis, & ſic oporteat eſſe aliquam reſiſtentiam ad inclinationem formæ. & quod motus non procedat immediate à Generante, qui dat formam, quod eſt omnino falſum, nam forma grauis, & leuis non eſt principium motus ſicut agens motum, nam agens per ſe eſt id, quod agit per propriam formam, forma autem non agit per aliam formam: ſed eſt id, quo agens agit: vnde non poteſt dici agens niſi abuſiue, eſt enim principium motus quo mouens mouet, ſicut color eſt principium viſionis, quo aliquid videtur. Vnde & Philoſophus in 8. phyſ. t. 32. poſtquam dixerat de motu grauium, & leuium, quod nihil horum mouet ſe ipſum, ſtatim ſubdit. ſed motus habent principium non mouendi: neque faciendi, ſed patiendi. Quare dicendum eſt, quod motus grauium, & leuium per ſe eſt a generante, per accidens vero a remouente prohibens, vt dicit Philoſophus in 8. phyſ. quod confirmatur primo ex differentia inter motum grauium, & leuium, & motum animatorum, ſeu viuentium, quia enim hæc ſecundũ quod ſunt in ſua diſpoſitione naturali, mouentur, nõ autem in accedendo ad eam, vel in recedendo ab ea, ideo dicuntur moueri à ſeipſis, & conſequenter habere in ſe principium talis motus: at grauia, & leuia non mouentur niſi ſecundum quod ſunt extra diſpoſitionem ſuæ naturæ, vt pote cum ſunt extra propriũ locum: cum enim ſunt in proprio, & naturali loco, quieſcunt, & ideo non niſi à motore extrinſeco mouentur, quod per ſe eſt generans: per accidens vero remouens prohibens. Secundo ex ratione generali motus: motus enim quilibet eſt inclinatio naturæ, omnis autem inclinatio naturæ eſt à propria forma, & ab eo, qui dedit formam, ergo & motus localis naturalis grauium, & leuium erit a propria forma, & à generante ipſa: ſed non eſt a forma tamquam ab agente, & mouente per ſe proprie: ſed abuſiue tantum, vt dictum eſt, ergo erit proprie tamquam à

[Right margin notes beside the above: q. 1. de malo a. 11 c. — 3. cæli l. 7. — 8. phyſ. l. 8. — p. p. q. 18. a. 1. ad 2. — p. p. 105. a. 2.]

q. 14 de ver. a. 9. c. principio quo mouens mouet. Tertio ex differentia, quæ inuenitur in his, quæ mouentur. Eorum enim, quæ mouentur, quædam principium ſui motus in ſe ipſis habent, quædam vero extra ſe, ſicut ea, quæ per violentiam mouentur, in quibus principium eſt extra, nil conferente vim paſſo, ſecundum Philoſophũ in 3. eth. eorum autem, quorum principium motus in ipſis eſt, quædam talia ſunt, quod ipſa ſeipſa mouent, ſicut animalia: quædam autem, quæ non mouẽt ſeipſa quamuis in ſeipſis ſui motus aliquod principium habeant, ſicut grauia, & leuia, non enim ipſa ſeipſa mouent, cum non poſſint diſtingui in duas partes, quarum vna ſit mouens, & alia mota, ſicut in animalibus inuenitur quamuis motus eorum conſequatur aliquod principium, quod eſt in illis, ſcilicet formam, quam quia a generante habent, dicuntur a generante moueri per ſe, ſed a remouente prohibens per accidens ſecundum Philoſophum 8. phyſ & hæc mouentur ſeipſis; ſed non a ſeipſis. Poſtremo probatur & ſimul explicatur quomodo motus grauium, & leuium à generante ſit per ſe, à remouente vero prohibens per accidens, ex ratione motus localis per comparationem ad alios motus alterationis, & augmentationis. 8. Phyſ. l. 8. Quia cum id, quod eſt in potentia, moueatur ab eo, quod eſt actu, ſicut dupliciter aliquid eſt in potentia leue, vel graue, vno modo ſicut ille, qui eſt in potentia ad habitum ſcientiæ, puta cum adhuc eſt aqua, & eſt in potentia ad leue, ideſt, vt fiat aer. Alio modo, cum ex aqua factus eſt aer, eſt adhuc in potentia ad actum leuis, quod eſt eſſe ſurſum; ſicut habens habitum ſcientiæ, & non conſiderans eſt in potentia ad actum ſcientiæ; ita dupliciter poteſt aliquid moueri, & reduci ad actum, ſeu ex prima potentia ad ſecundam & ex ſecunda ad actum illius potentiæ; nam reducitur de prima potentia ad actum, cui coniungitur ſecunda potentia, per agens extrinſecum producens, & generans talem actum: ad actum vero ſecundæ potentiæ non reducitur per aliquod agens; ſed per ſeipſum ſequitur talis actus, niſi ſit aliquod impediens & prohibens, nam tunc per accidens reducitur ad actum per remouens prohibens, vt patet inductione, nam in qualitate, exiſtens in potentia ad illam reducitur ad actum per agens producens talem qualitatem, qua poſita ſtatim ſequitur actus illius qualitatis, & ſi ſit impediens talem actum, per accidens reducitur a remouente tale impedimentum: vt nondum habens habitum ſcientiæ reducitur ad actũ per actum docentis: habẽs autem iam habitum ſcientiæ non oportet quod reducatur in ſecundum actum per aliquod agens: ſed ſtatim per ſeipſum operatur conſiderando, niſi ſit aliquod prohibens, puta occupatio, vel infirmitas, aut voluntas. & tunc per accidens dicitur moueri, & reduci ad actum à remouente tales cauſas impedientes: ſimiliter in quantitate, antequam fiat additio quanti ad quantum, quantum reducitur ad actum primum per agens producens talem actum, poſtquam vero facta eſt additio, ſtatim ſequitur extenſio in corpore augmentabili, niſi aliquid prohibeat: & illud, quod remouet hoc prohibens, dicitur quodammodo mouere quantum ad extenſionem & ſimiliter in motu locali. Si columna ſuſtineat aliquod graue, & ſic impediat ipſum deſcẽdere: ille, qui diuellit columnam, per accidens dicitur mouere graue ſuppoſitum columnæ. & ſimiliter ille, qui remouet lapidem, qui impedit aquam effluere à vaſe, dicitur per accidens mouere aquam, & non per q. 6. de malo a. 11. ſe. ſicut ſi pila repercutiatur à pariete, per accidens dicitur moueri a pariete, per ſe autem a primo proijciente: paries enim non dedit ei aliquem impetum ad motum, ſicut dedit percutiens, per accidẽs autem fuit, quod dum a pariete impediretur, ne ſecundum impetum ferretur, eodem impetu manente in contrarium motum reſiliret & ſimiliter ille, qui diuellit columnam, non dat graui ſuppoſito impetum, vel inclinationem ad hoc, quod ſit deorſum: ſed hanc habuit a primo generante, quod dedit ei formam, ad quam ſequitur talis inclinatio, & motus. ſic igitur dicendum eſt, quod generans per ſe eſt cauſa motus grauium, & leuium, quia dat illis formam, quam conſequitur motus, remouens autem prohibens per accidens, quia ſtatim ac aliquid eſt graue, & leue, & eſt extra locum, niſi impediatur, mouetur ad propria loca, per ſe quidem a generãte, tamquam cauſa principali, & proprie quidem agente quia agit per propriam formam, & producit formam ad quam ſequitur motus, agente tamen conſequenter, & non primo: quia principale agens dicitur aliquid agere primo & aliquid conſequenter, agit enim primo dans formam, agit autem conſequenter dans motum, qui conſequitur formam: per accidens vero a remouente prohibens: ſicut per ſe quidem ſol illuminat domũ, per accidens vero qui aperit feneſtram quæ erat obſtaculum luminis & ſic patet quod in grauibus & leuibus forma non eſt principium effectiuum, vel actiuum vt quod: ſed tantum paſſiuum, eſt tamen actiuum vt quo, quia mediante forma generans producit motum grauium & leuium. [10 Concor. Tab. n. 690. 691.] [8 cæli l. 18.]

Ad primum ergo dicendũ, quod cum Philoſophus negat grauia & leuia moueri ab exteriori agente tantum remouet exteriorem motorem, qui huiuſmodi corpora moueat poſtquam formam ſpecificam ſunt conſecuta. Mouentur enim leuia quidem ſurſum, grauia vero deorſum a generante, inquantum dat eis formam, quam ſequitur talis motus: a remouente prohibens per accidens. & non per ſe quidam autem poſuerunt, quod poſtquam ſpeciem ſunt adepta, huiuſmodi corpora indigent ab aliquo alio extrinſeco moueri per ſe, præterquam a generante, quod loco citato Philoſophus remouet.

Ad ſecundum dicendum, quod ad motum naturalem ſufficit habere principium paſſiuum & actiuum quo: quomodo ſe habet virtus grauium, & leuium & ſic patet ad 3. nam elementa ſunt corpora naturalia, & habent in ſe principium ſui motus naturalis paſſiuum, & non actiuum vt quod ſcilicet, vt dicit Philoſophus 8. phyſ t. 32 & per hoc patet ſolutio ad 3. [8 phyſ l. 8.]

Ad quartum dicendum, quod forma elementi vt ſe tenet ex parte ipſius elementi mobilis, habet rationem principij paſſiui. vt vero ſe tenet ex parte generantis mouentis, habet rationem principij actiui non quidem efficientis, & vt quod: ſed formalis, & vt quo. [Tab Concord. n. 690. 691.]

Ad quintum dicendum, quod cum generãs ſit cauſa principalis motus grauium, & leuium conſequenter, puta mediante forma, non autem prima: ideo nõ eſt neceſſe, quod generãs exiſtat: ſed ſufficit, vt exiſtat forma, mediante qua mouet. Vel dic, quod mouens, & motum debent eſſe ſimul, vel quantum ad principium motus, non autem quantum ad totum motum, vt patet in proiectis, vel quandiu retinetur vis à mouente collata, vt eſt in propoſito: quandiu enim graue retinet formam datam à generante dicitur generans mouere graue. [q. 2. de malo a. 15.] [q. 5. de pot. a. 5. ad 5.]

Ad ſecundam quæſt. dicendum, quod non requiritur ad motum naturalem grauium, & leuium ex neceſſitate aer: quia id quod mouetur naturaliter, habet ſibi inditam virtutem, quæ eſt principiũ motus. Vnde non oportet, quod ab alio impellente moueatur, ſicut id, quod per violentiam mouetur, quia nullam virtutem inditam habet, ad quam ſequatur talis motus ſicut habent grauia, & leuia, quæ proinde a ſolo generante tamquam principali cauſa conſe- [6. cæli l. 7.]

quenter agente, ab aëre vero tamquam à promnnente motum, quatenus nimirum per ſuam leuitatẽ coadiuuat ad motum, qui eſt ſurſum, per ſuam grauitatem ad motum deorſum, vnde aer tantum requiritur ad motum grauium, & leuium ad bene eſſe, & non ex neceſſitate. vt male determinauit Auerroes.

3.cæli l 7. Ad ſextum ergo & ſeptimum dicendũ, quod quia forma non eſt principium actiuum motus grauium, & leuium per modum mouentis; ſed ſicut quo mouens mouet, ideo non oportet aliam reſiſtentiã quærere in hoc motu, quam illam, quæ eſt inter generãs, & genitum.

ibid. Ad octauum dicendum, quod aer non eodem modo facit motum violentum, & naturalem, vt dicit Philoſophus 3. cæli. t. 28. nam de violento dicit, quod ſi non eſſet aer, non eſſet quod vi motum eſſet; de naturali vero dicit quod aer promouet motum naturalem. Vnde ad violentum neceſſario requiritur aer, ad naturalem non niſi ad bene eſſe ob rationem allatam.

inc.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſint plura elementa grauia, quam leuia.

4.cæli l.3. Videtur quod ſint plura elementa grauia, quam leuia. Dicit enim Philoſophus 4. cæli t. 29. & 30. quod omnia elementa habent grauitatem præter ignem, etiam aer: ergo plura ſunt elementa grauia, quam leuia

ibid. 2 Præterea dicit Philoſophus loco citato quod ſi accipiatur vter de corio ſubtili, & infletur aere maioris ponderis erit inflatus, quam non inflatus, & velocius mouebitur inferius: ſed hoc eſſe non poſſet, niſi aer grauitatem haberet ergo elementa grauia plura ſunt, quam leuia.

ibid. 3 Præterea dicit Philoſophus 4. cæli t. 39. quod ſi ſubmoueatur aeri aqua, aer naturaliter deorſum feretur, ſi vero tollatur ignis, aer non niſi vi feretur ſurſum, ſed hoc eſſe non poteſt, niſi aer grauitatem habeat, ergo idem, quod prius.

3 cæli l. 3. 4 Præterea omne grauius eſt graue, quia comparatiuus ſopponit poſitiuum, ſic enim omne albius eſt album, ſed aer eſt grauior igne, ergo aer eſt grauis, & ſic plura ſunt elementa grauia, quam leuia.

p. cæli l. 5. 3. cæli l. 7. 4. cæli l. 3. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. cæli t. 18. 3. cæli t. 28. & 4. cæli t. 17. docet, quod duo ſunt elementa, quorũ vnum eſt abſolute graue, aliud abſolute leue, puta terra, & ignis, & duo ſunt reſpectiue leuia, & grauia, nã aer reſpectu ignis eſt grauis, reſpectu aquæ leuis, aqua vero reſpectu terræ eſt leuis, reſpectu aeris grauis.

l. 6. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere nõ eſſe plura elemẽta grauia quam leuia, ſed eſſe vnum elementum grauiſſimum, alterum leuiſſimũ. & duo media, partim grauia partim leuia, ſi reſpectu diuerſorum conſiderentur, & quidem de primis duobus probatur ex definitione grauiſſimi, & leuiſſimi: grauiſſimum enim eſt, quod ſubſtat omnibus, quæ deorſum feruntur, hoc autem non niſi vnum eſſe poteſt, quia ſi plura eſſent, nullum eorum ſubſtaret, omnibus quæ deorſum feruntur, ſimiliter leuiſſimum eſt, quod ſupereminet omnibus, quæ feruntur ſurſum, quod ſimiliter eſt vnum ob eandem rationem. Et confirmatur primo quia ad ſenſum videmus quod terra, & omnia terrea ſubſtant omnibus corporibus, & feruntur ſimpliciter ad medium: medium enim determinatum eſt, quia non contingit aliquid eorũ, quæ mouentur in infinitum ferri, niſi per reiterationem, vt contingit in motu cæli ſecundum intentionem Philoſophi, & ſimiliter videmus ignem ſupereminere. & ſuperferri omnibus, etiam ipſi aeri nam poſitus in aere ſurſum fertur ipſo quieſcente. Vnde neceſſe eſt quod moueatur ad extremum locum ſimpliciter, & per conſequens, quod nullam grauitatem habeat, ſi enim haberet aliquam, tunc ſubſtaret alicui, hoc enim dicimus graue, quod ſimpliciter, vel alicui ſubſtat, & ſi hoc eſſet verũ, eſſet aliquod aliud corpus, quod moueretur ad extremum, quod omnibus ſupereminet, nunc autem non videmus aliquod tale præter ignem. Secundo quia cum ſit aliquod medium, & aliquod extremum determinata, ad inuicẽ plurimum diſtantia localiter, vt patet, præter dicta, ex eo, quod ignis à deorſum mouetur ſurſum ad angulos ſimiles ſphærales, & ſimiliter vnaquæque pars terræ & omne habens grauitatem feratur deorſum ad ſimiles angulos ſphærales, cum moueatur ſecundum rectum, & terra ſit circularis, rationabiliter ſunt duo corpora extrema graue, & leue; locis enim naturalibus exiſtentibus, neceſſe eſt eſſe corpora mobilia ad illa, quia locus naturalis non eſt ſine corpore: vnde cum ſint duo loca, extremum ſcilicet, & medium in mundo neceſſe eſt eſſe corpora mobilia ad illa: huiuſmodi autem ſunt graue, & leue ſimpliciter, & hæc alia non ſunt præter ignem, & terram, vt ſenſu patet, quod autem præter duo extrema elementa, ſint alia duo inter media. puta aer, & aqua reſpectiue grauia, & leuia: aer quidem grauis reſpectu ignis, leuis autẽ reſpectu aquæ: aqua vero leuis reſpectu terræ, ſed grauis reſpectu aeris, probatur, quia ſi dantur extremum, & medium in mundo. cum hæc ſint contraria, neceſſe eſt inter hæc contraria dari medium, duorum enim contrariorum nihil prohibet eſſe vnum aut plura media, omnia enim contraria primo, & principaliter dicta medium habent, vt probatur 10. met. t. 22. quædam quidem vnum, quædam plura, vt patet in coloribus quare inter duo corpora extrema graue, & leue dabitur aliquod corpus graue medium, quod ad vtrumque extremorum comparatum rationem vtriuſque habeat, & per conſequens erit aliquis locus intermedius, quia enim locus naturalis non eſt ſine corpore nato moueri ad ipſum, aut inexiſtente, cui proportionatur, manifeſtum eſt, quod neceſſe eſt inter graue, & leue ſimpliciter, ſit aliquid medium, quod ſit graue, & leue ad aliud, quod nimirum comparatum ad leue ſit graue, & comparatum ad graue ſit leue, & ſic patet quod inter ignem, & terram debet eſſe aliquod corpus mediu m: hoc autem non eſſe vnum tantum ſpecie, ſed duo, puta aerem, & aquam, manifeſtum eſt tum ſenſu, tum quia ſi ſunt duo elemẽta extrema puta ignis, & terra. neceſſe eſt alia duo intermedia eſſe, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 38. nam ſi vnum contrarium eſt in natura, neceſſe eſt, & alterum eſſe: ignis autem ſecundum naturam eſt calidus, & ſiccus, ergo neceſſe eſt dari corpus ei oppoſitum ſecundum vtramque qualitatem, quod vocamus aquam, quæ eſt frigida, & humida: ruſum terra eſt frigida, & ſicca, ergo debet dari aliud corpus ei oppoſitum, quod ſit calidum, & humidum, quod vocamus aerem, & ſic manifeſtum eſt non eſſe plura corpora grauia, quam leuia, ſed eſſe duo grauia, vnum ſimpliciter, & abſolute, & alterum ſecundum quid, & reſpectiue. & ſimiliter eſſe duo leuia vnum ſimpliciter, alterum reſpectiue, ſicut dictum eſt de graui

Ad primum ergo dicendum, quod à Philoſopho dicuntur omnia elementa grauia præter ignem, quia præter ignem terra eſt grauiſſimum elementorum abſolute, reliqua vero duo intermedia ſunt grauia, & leuia reſpectiue, ſeu ratione diuerſorum, vt dictum in c.

4 cæli l 5. eſt. Vel dic, quod aer prope terram, & aquam, cum maxime altereretur, infrigidetur, & ingroſſerut, poteſt etiam concipere maiorem grauitatem, & ſic verum eſt conſiderando talem aerem, plura eſſe elementa grauia, quam leuia: verum de elementis iudicandum eſt ſecundum proprias naturas, & non ſecundum ea, quæ illis aliunde accidunt.

ibid. Ad ſecundum dicendum, quod vter inflatus aere craſſo, vicino ſcilicet aquæ, & terræ, eſt grauior non inflato, & de eo locutus eſt Philoſophus; ſecus vero ſi ſit inflatus aere remoto à terra, vel ſi loquamur de aere ſecundum naturam ſuam diſpoſito, de quo intelligendi ſunt ſimpl. Them. Prolomeus negantes aerem in loco ſuo grauitatem habere.

4 cæli l. 3. Ad tertium dicendum, quod ſi loquamur de aere ſecundum ſe, & ſecundum naturalem ſuam diſpoſitionem, non habet aliquam grauitatem, per quam ex loco ſuo moueatur deorſum: quoniam aer ſecundum ſuam naturalem diſpoſitionem habet qualitatem vnam ſimplicem, quæ eſt principium ſui motus naturalis, quod oſtendit ſimplicitas formæ ſubſtantialis ipſius, quæ eſt per ſe cauſa illius, & etiam vnitas loci, & ſimplicitas, ad quam per ipſa mouetur per ſe, per iſtam autem qualitatem ſimplicem quieſcit in loco ſuo naturali, cum eſt in eo, & mouetur ad ipſum, vbicunque fuerit, ſiue deorſum in loco terræ vel aquæ, ſiue ſurſum in loco ignis, ſi autem per ipſam mouetur ad locum ſuum, & quieſcit in eo, ergo per ipſam non mouebitur ex ipſo. Impoſſibile enim eſt, quod aliquod corpus ſimplex moueatur per vnam formã ſimplicem ad aliquem locum, & ex illo iterum moueatur; nam cum per iſtam quieſcat in loco ſuo, per ipſam non mouebitur ex eo, quia nullum corpus per eandem formam quieſcit in aliquo loco, & mouetur ex illo, & hoc modo locuti ſunt Philoſophi aſſerentes aerem in loco ſuo non habere grauitatem, & vtrẽ inflatum non eſſe grauiorem non inflato. ſi autem loquamur de aere ſecundum accidens & ſecundum diſpoſitionem eius præter naturalem ſic nihil prohibet aerem in regione ſua aliquam habere grauitatẽ, & per conſequens naturaliter deſcendere deorſum, ſi remoueantur corpora ſub illo exiſtentia Contingit enim aerem propinquum terræ, vel aquæ frigiditate ipſius ingroſſari, & infrigidari præter naturam eius, ſicut aqua calefit ab igne, & quia frigiditas eſt cauſa grauitatis, contingit ipſum fieri grauem præter naturã ſuam, & cõſequenter ipſum moueri deorſum ad locum aquæ, & ſic aer per accidẽs ſecũdum quod huiuſmodi grauis eſt in aliqua parte regionis ſuæ, & per accidens mouetur deorſũ ex principio intrinſeco per accidens exiſtẽti in ipſo ex propinquitate terræ, & aquæ ſicut & aer vicinus igni ſubtiliatus caliditate ignis, præter naturalẽ eius diſpoſitionẽ mouetur ſecundum aliquid ad regionem ignis; & ignis in inferiori parte eius ingroſſatur humiditate aeris, & ſecundum aliquid mouetur deorſum ad regionẽ aeris, & hoc modo poteſt aer habere grauitatem in regione ſua, & per illam naturaliter ferri deorſum, & ſecundum hunc modum loquitur Ariſtoteles de aere, quando 4. cæli dicit ipſum habere grauitatem in regione ſua, & moueri deorſum diſtractis inferioribus, & non niſi violenter ferri ſurſum ad locum ignis, igne ſubtracto & ſecundum hunc modum poteſt eſſe verum, quod ſi vter repleatur aere ſic diſpoſito, grauior ſit ſeipſo non repleto

Ad quartum dicendum quod comparatiuus ſi proprie accipiatur, præſupponit poſitiuum, & infert ipſum; ſed quandoque comparatio eſt abuſiua, puta cum aliquid comparatiue dicitur reſpectu oppoſiti, ſicut ſi dicatur cignus albior coruo; vel etiam ſi dicatur comparatiue, propter quod minus participat de oppoſito, vt ſi dicatur Ethiops albior eſſe coruo, quia eſt minus niger, & ſimiliter dicitur aliquod minus malum eſſe eligibilius magis malo, cum tamen malum non ſit eligibile nec æthiops ſit albus, & ſecundum hunc modum dicitur aer grauior igne, quia eſt minus leuis illo Verum quia non conſueuit Ariſtoteles argumentari ex locutionibus ambiguis, ideo dicendum eſt, quod quædam ſunt, quæ dicuntur abſolute, ſicut album, vel dulce, & in talibus comparatiuis præſupponitur poſitiuum, & infertur; quædam autem ſunt, quæ dicuntur quãdoque abſolute, quandoque comparatiue ſeu relatiue, ſicut graue, & leue, nam vt in 4. dicitur. Ignis dicitur abſolute leuis, terra autem abſolute grauis; aer autem ad ignem quidem grauis, ad aquam vero, & terram leuis: ſic & aqua ad terram quidem leuis eſt, ad ignem autem, & aerem grauis. Manifeſtum eſt autem quod id, quod eſt abſolute graue, eſt etiam graue per comparationem ad alia, & per hunc modum omne graue eſt grauius, & omne leue eſt leuius; non tamẽ ſequitur, quod omne leuius eſt leue, aut omne grauius eſt graue, quia non ſequitur, quod ſi eſt leue ad alia, quod ſit leue abſolute; & eadem eſt ratio de graui, quod patet ſimiliter in magnitudine. Magnum enim communiter acceptum dicitur ad aliquid vt patet in prædicamentis ſed appoſitum alicui rei dicitur abſolute magnum, quod pertingit ad quantitatem debitam illi rei; ſicut homo dicitur magnus abſolute, qui pertingit ad perfectam quantitatem hominis, & ita patet, quod magnum dicitur abſolute, & ad aliquid. Vnde eſt, quod omne magnum abſolute dicitur magnum ad aliquid, quod eſt eſſe maius; non autem omne maius eſt abſolute magnum: multa enim ſunt, quæ abſolute conſiderata ſunt parua, quæ tamen aliis ſunt maiora. Et ſecundum hunc modum aer, licet ſit grauior per comparationem ad ignem: non tamen eſt abſolute grauis, quia grauitas illi competit tantum comparatiue, non abſolute.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnia elementa præter ignem, habeant grauitatem, & grauitent in propriis locis.

VIdetur quod omnia elementa præter ignem habeant grauitatem, & grauitent in propriis locis. Probat enim Philoſophus 4 cæli t. 29 & 39. quod aer in proprio loco habet grauitatem, & probat experientia vtris de corio ſubtili, qui inflatus aere, & in loco aeris exiſtens velocius deſcẽdet inferius, quam non inflatus, quod non eſſet, ſi aer grauitatem non haberet, & non grauitaret in proprio loco. 4 cæli l. 5.

2 Præterea dicit Philoſophus 4. cæli t. 39. quod aer, & aqua ſubmotis corporibus ſubſtantibus eis, mouentur deorſum à regionibus ſuis naturaliter: ignis autem, ſi remoueatur aer, non feretur deorſum, niſi per violentiam, ſed hoc non eſſet, niſi aer grauitatem haberet in proprio loco, per quam deſcenderet, ergo elementa habent grauitatem in propriis locis. ibid.

3 Præterea Philoſophus 3. cæli t. 28. dicit, quod aer, & aqua ſunt neceſſaria in motu proiectorum, quia habent naturam grauis, & leuis, per quam poſſunt deorſum, & ſurſum faciliter moueri, cum ergo motus proiectorum fiat deorſum in aere, oportet ipſum habere grauitatem, per quam deorſum feratur. 3. cæli l. 7.

Sed contra eſt, quod Ptolomæus lib. de ponderibus oſtendit, 4. cæli l. 3 quod nec aer, nec aqua in propria regione grauitatem habent, & de aqua oſtendit ex eo, quod immergentes ſe in aqua quamuis ad magnam profunditatem ſubmergantur, non ſentiunt grauitatem ipſius, illam autem ſentirent, ſi eſſet grauis: & de aere probat experientia oppoſita illi, quam affert Philoſophus l. ſupr cit.

4. cæli l. 3. Reſpondeo dicendum, quod vt ex dictis patet, dupliciter loqui poſſumus de aere. Vno modo ſecundũ ſe, & ſecundum naturalem ſuam diſpoſitionem; & hoc modo aer non habet aliquam grauitatem, per quam ex loco ſuo moueatur deorſum, & hoc modo locuti ſunt Ptolemæus, & Themiſtius expoſitor Ariſtotelis negantes aerem in proprio loco grauitate, & hoc modo vter impletus aere non erit grauior vtre non impleto aere. Alio modo poteſt aer conſiderari ſecundum diſpoſitionem præternaturalem eius, & ſic nihil prohibet aerem in regione ſua habere aliquam grauitatem, quia enim contingit aerem propinquum terræ, vel aquæ frigiditate ipſorum ingroſſari, & infrigidari præter naturam eius, & frigiditas eſt cauſa grauedinis, contingit ipſum fieri grauem præter naturam ipſius, & conſequenter moueri deorſum ad locum aquæ, & ſic per accidens eſſe grauẽ, & ſecundum hunc modum loquitur Philoſophus de aere, cum dicit, quod vter plenus aere eſt grauior ſeipſo non repleto aere, & ſimiliter, cum de eodem aſſerit, quod ſubtractis corporibus inferioribus deſcẽdit deorſum per grauitatem, quam habet præter naturalem ſcilicet. Et ex his patet ad primum, & ſecundum obiectum.

Ad tertium dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod aer, quia ſubtilis eſt, poteſt facile recipere motum, per quem moueat deorſum, & ſurſum ea, quæ proijciuntur.

ARTICVLVS V.

Vtrum motus naturalis elementorum ſit velocior in fine.

5. phyſ. l. 7. 8. phyſ. l. 10 VIdetur quod motus grauium, & leuium non ſit velocior in fine. Dicit enim Philoſophus 5. phyſ. t. 44. quod motus irregularis eſt, qui non eſt æqualiter velox per totum; regularis vero, qui eſt æqualiter velox. ſed motus naturalis grauium, & leuium eſt regularis, dicit enim Philoſophus ibid. t. 43. quod poteſt aliquid moueri localiter in magnitudine regulari, & vniformi, atque adeo regulariter, ſi feratur per circulum, vel per lineam rectam; motus autem naturalis grauium, & leuium eſt per lineam rectam, ergo talis motus non eſt velocior in fine.

3. cæli l. 8. phyſ. l. 10. 2 Præterea natura eſt determinata ad vnum; ſic in motu recto eſt determinatum principium, medium, & finis, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 76. ergo in motu naturali grauium, & leuium, qui rectus eſt, erit etiam determinata velocitas à natura, & ita non erit velocior in fine.

5. cæli l. 8. 3 Præterea motus ab extrinſeco eſt velocior in principio, quam in fine, vt dicit Philoſophus 2. cæli t. 35. ſed motus naturalis grauium, & leuium eſt ab extrinſeco; grauia enim, & leuia trahuntur in ſuo motu à fine, ad quem tendunt, vt dictum eſt, ergo motus naturalis grauium, & leuium non eſt velocior in fine.

Sed contra Philoſophus 8. phyſ. t. 76. p. cæli t. 88. & 2. cæli t. 35. dicit, quod quæ mouentur motu recto naturali, vt elementa, velocius mouentur in fine, quam in principio. 8 phyſ. l. 10. p. cæli l. 17. & 12. 2. cæli l. 8

1 Præterea cum natura magis accedat ad terminum ſibi conuenientem, debet velocius ferri, cum appropinquat ad illum, quam cum recedit ab illo; ſed illud eſt in fine motus, hoc in principio, ergo motus naturalis eſt in fine velocior. p. 1. q. 35. a. 6 c. & ad 2.

Reſpondeo dicendum, quod veriſſimum eſt, & ſenſu manifeſtum, quod grauia, & leuia quanto magis deſcendunt, vel aſcendunt, velocius mouentur in fine, quam in principio. p. cæli l. 17. Verum huius accidentis rationem aſſignare difficile eſt. Hypparchus enim illam aſſignat ex parte mouentis per violentiam, quia quanto magis elongatur motus, tanto minus remanet de virtute mouentis, & ſic motus fit tardior: vnde motus violentus in principio quidem intenditur, in fine autem remittitur; in tantum quod finaliter graue non poteſt plus ſurſum ferri: ſed incipit moueri deorſum propter paruitatem eius, quod remanſerat de virtute motoris violenti, quæ quanto magis minuratur motus contrarius fit velocior. Sed iſta ratio eſt particularis ſolum in his, quæ mouentur naturaliter poſt motum violentum: non autem locum habet in his, quæ mouentur naturaliter, eo quod generantur extra propria loca. Alij aſſignauerunt huius cauſam ex parte medij, per quod fit motus puta aeris, qui minus reſiſtit, quanto plus procedit ur in motu naturali: & ideo minus poteſt impedire motum naturalem. Sed & hæc ratio non minus competeret in motibus violentis, quam naturalibus, in quibus tamen contrarium accidit. Et ideo dicendum eſt cum Ariſtot. quod cauſa huius accidentis eſt, quod quanto corpus graue magis deſcendit, tanto magis confortatur grauitas eius propter propinquitatem ad locum proprium, quo enim magis deſcendit graue, fortius impellitur aliquid iuxta terminum ſui motus. & per conſequens velocius fertur ad proprium locum: velocitas enim maior, & minor ſequitur maiorem & minorem grauitatem: maior autem grauitas grauis oritur ex maiori deſcenſu: quanto enim graue corpus amplius deſcendit, eo velocitas corporis maior eſt, & ſimiliter grauitas: nam corpus graue velox eſt per ſuam grauitatem: augetur autem 4. cæli l. 3. grauitas elementi grauis magis deſcendentis per plures partes aeris collecti à tergo, & deſcendentis propter deſcenſum lapidis: cum enim aer prope terram exiſtens ab aquæ, & terræ frigiditate ſit incraſſatus, fit grauis. & naturaliter deſcendit deorſum, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 36. & per conſequens auget grauitatem grauis, & eo magis, quo plus aeris deſcendit: quod contingit, quando graue magis ab eminenti loco deſcendit. Vnde manifeſtum eſt, quod motus naturalis grauium, & leuium eſt in fine velocior.

Ad primum ergo dicendum, quod duo ſunt modi irregularitatis in motu. 5 phyſ. l. 7. Vnus eſt ſumptus ex parte rei, in qua aliquid mouetur, vt patet præcipue in motu locali, quia impoſſibile eſt, quod motus ſit regularis, vel vniformis, qui non tranſit per magnitudinem regularem, id eſt vniformem. Dicitur autem, magnitudo regularis, vel vniformis, cuius quælibet pars vniformiter ſequitur ad aliam partem: & ſic quælibet pars poteſt ſupponi alteri parti, vt patet in linea circulari & etiam in recta. Magnitudo autem irregularis eſt, cuius non quælibet pars ſequitur ad aliam partem vniformiter, ſicut patet in duabus lineis facientibus angulum, quarum vna applicatur alteri nõ in directum, ſicut partes vnius lineæ ſibi inuicem in directum applicantur, & ideo motus circularis eſt regularis, & ſimiliter motus rectus: ſed motus reſſe-

xi,& obliqui,quia faciunt angulum,non ſunt regulares,nec in magnitudine regulari:vel quicunque alius motus ſit per quamcumque magnitudinem, cuius a quæcunque pars non conueniat cuicunque parti per vniformitatem applicationis:vel cuius vna pars non conuenienter poſſit contingere aliam partem ſi enim illa pars, quæ continet angulum, ſupponatur illi parti,quæ angulum non continet,non erit conueniens contactus. Alter eſt ex diuerſitate modi motus, Determinatur enim iſte ſecundus modus irregularitatis ex velocitate, & tarditate, quia ille motus dicitur regularis,cuius eſt eadem velocitas per totum:irregularis autem,cuius vna pars eſt velocior altera, vt contingit in motu recto grauium, & leuium: hæc enim à principio irregulariter ferũtur ad finem, quia phyſ.l,10. in motibus naturalibus prædictorum, vt dicit Philoſophus 8.phyſ.t. 76. quanto plus diſtant à quieſcente,tanto velocius feruntur.

l.c.in arg Ad ſecundum dicendum, quod natura eſt determinata ad principium medium, & finem, quia natura abhorret infinitum; non tamen eſt determinata in grauibus, & leuibus ad modum motus, quia hæc a principio irregulariter feruntur,vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum quod grauia, & leuia mo- in c. uentur à principio extrinſeco per modum finis, non f.c g c 88 ratione 4 autem per modum agentis, quomodo mouentur ea, quæ violenter mouentur. Vel dic quod grauia, & leuia mouentur a principio extrinſeco puta a generante, inquantum cauſat in illis intrinſecum princi- ibid. ra1 5.° pium motus, non autem mouentur à principio extrinſeco agente immediate influente in ipſis motum,quomodo mouentur quæ violenter mouentur, quæ proinde velocius mouentur in principio, quam in fine.

ARTICVLVS VI.

Vtrum locus ignis ſit concauum lunæ, aeris vero ſuperficies concaua ignis,& ſic de ſingulis.

VIdetur quod locus ignis non ſit concauum lu- 4.phyſ. næ, nec aeris ſuperficies concaua ignis, nec aquæ ſuperficies concaua aeris, nec terræ ſuperficies concaua aquæ. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ t.41. quod locus eſt immobilis; ſed ſuperficies concaua lunæ eſt mobilis, ſicut & ipſe orbis lunæ, cum circulariter moueatur, & ſimiliter totus ignis cum ſit mobilis, etiam eius ſuperficies, & terminus erit mobilis,ergo nec ſuperficies concaua cæli lunæ erit locus ignis nec ſuperficies concaua ignis erit locus aeris,& ſic de reliquis.

a Præterea ille eſt locus aquæ, ad quam naturaliter a d.14.q.p.a 5.arg.4. tendit; ſed naturaliter tendit ad terram, illamque ſubingreditur, vt manifeſte oſtendit perennitas fluuiorum,ergo locus aquæ non eſt ſuperficies concaua aeris ſupra terram.

ibid q.p.a.5 arg.2. 3 Præterea homo dicitur minor mundus,quia in eo eſt ſimilitudo totius vniuerſi:ſed in corpore humano cerebrum, quod eſt frigidum ſecundum Philoſophum,eſt poſitum ſupra cor, quod eſt fons totius caliditatis ergo & in vniuerſo aqua debet eſſe ſupra ignem,& per conſequens locus eius non erit ſuperficies aeris.

ibid arg.4 4 Præterea omne continuum eſt diuiſibile in infinitum, ſed aqua aliquo modo diuiſa per rarefactionem ad aliquod ſpatium aeris aſcendit, vt quando vapores eleuantur, ergo tantum poteſt diuidi, quod ſupra aerem aſcendit, & ſic locus eius non erit ſuperficies concaua aeris; ſed vel ignis vel cæli lunæ.

5 Præterea dicit Philoſophus p. cæli t. 91. 2 cæli t. 98.& 4.phyſ.t.42.quod locus terræ eſt medium, ſeu p cæli l.t.1 cæli l.26 4. phyſ l 18. centrum: ſed medium non habet rationem continentis,ſed contenti,ergo locus terræ non eſt ſuperficies concaua aeris.

6 Præterea cum vnumquodque corpus feratur ad 4 phyſ l.t ſuum locum, illud erit locus corporis, ad quod illud corpus mouetur,vt dicitur 4 phyſ.t.48. ſed terra nõ 0p.52. mouetur ad ſuperficiem aquæ:ſed ad centrum, ergo locus terræ non eſt ſuperficies aquæ.

7 Præterea ſi terra amoueretur à loco ſuo,aqua deſ- bp 12 4.cæli l 3. cenderet, vt vult Philoſophus 4. cæli & ſimiliter aer in locum aquæ, ſi amoueretur aqua, ergo locus aquæ non eſt ſuperficies concaua aeris, nec locus aeris ſuperficies concaua ignis.

Sed contra eſt quod Philoſophus p.cæli t.91. & 4. p.cæli l.t.4 phyſ l.t.8. phyſ.t.47.dicit, quod locus ignis eſt ſuperficies cæli lunæ: locus vero aeris ſuperficies concaua ignis: & locus aquæ ſuperficies concaua aeris, & locus terræ ſuperficies concaua aquæ.

a Præterea corpori eiuſdem ſpeciei debetur vnus a d 14.q.p.a 5 arg.p ſed contra. locus naturalis ſecundum numerum. Vnde 2. cæli t. 102. dicitur, quod ad eundem locum mouetur pars terræ, & tota terra: ſed omnis aqua eſt omni aquæ eadem ſecundum ſpeciem 4 phyſ. t.8. cum ergo naturalis locus huius aquæ ſit ſub aere,& ſupra terram, quod motus eius oſtendit, videtur quod locus naturalis aquæ ſimiliter ſit ſub aere,& ſupra terram.

3 Præterea ſecundum Philoſophum in 4 phyſ.t.43. ibid.arg 2. ſed contra. corpus continens ſe habet ad contentum, ſicut totũ ad partem, & ſicut forma ad materiam, quia continens inuenitur habere plus de ſpecie, quam contentum:vnde in 2 de Gener.dicitur, quod ſpecies in terminis eſt: ſed aqua,vt eius groſſities oſtendit, minus habet de ſpecie,quam aer,& aer,quam ignis. & terra,quam aqua,ergo aqua nullo modo poteſt eſſe ſupra aerem,ſed locus eius erit ſuperficies aeris. & ſimiliter locus aeris erit ſuperficies ignis.

Reſpondeo dicendum, quod cum locus ſit termi- p cæli l.18: de Gener l 8 4 phyſ l 1 nus corporis continentis,vt dicitur in 4.phyſ ſatis poteſt eſſe manifeſtum,quis ſit locus omnium elementorum: Nam elementi ignis naturalis locus eſt concauũ lunæ,tum quia illo circundatur, ipſumque tangit: tum quia ad ipſum naturaliter fertur: tum quia ignis reſpectu illius habet rationem materiæ, & cælum lunæ habet rationem formæ, locus vero aeris eſt ſuperficies ignis: locus aquæ ſuperficies aeris,& locus terræ ſuperficies aquæ: licet enim aqua, & aer habeant potius rationem contenti, quam continentis,quia tamen ſuperficies corporis continentis,vt dicitur 4 phyſ.t.41.non habet rationem loci ſecũdum 4 phyſ l 6. quod eſt ſuperficies talis corporis, ſed ſecundum ordinem ſitus quem habet in toto vniuerſo immobili, ſeu ad primum continens,ſeu locans,puta cælum, ex quo tota ratio loci in omnibus continentibus reperitur,ſeu quatenus magis,& minus illi appropinquat, (vnde fit,vt licet ſit idem centrum realiter mundi. & 2 cæli l.16 terræ,corpora grauia moueãtur ad medium, ſeu centrum,non quatenus eſt centrum terræ,ſed mundi, ſicut & corpora leuia. & ſpecialiter ignis mouetur ad extremum cæleſtis corporis, vt dicit Philoſophus 2. p.cæli l.18 cæli t.100.)propterea quia terra ex natura ſua eſt maxime elongata à corpore cæleſti, propter eius materialitatem, debetur illi locus remotiſſimus à primo continente,qui eſt propinquiſſimus medio: hic autẽ eſt ſuperficies aquæ,ſecundum quod propinquat ad medium, & locus aquæ erit ſuperficies aeris illam continens,

continens, ſecundum ordinem ſitus, quem habet in toto vniuerſo immobili vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod locus ſingulorum elementorum eſt, qui dictus eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod licet cælum ſitæ
4.phyſ.l. 6. moueatur circulariter, manet tamen, quatenus ſimiliter ſe habet in eadem ſcilicet elongatione ad nos, vt dicit Philoſophus 4.phyſ. t. 42. & ſimiliter ignis continens terre non mouetur, & ſimiliter aer reſpectu aquæ, & aqua reſpectu terræ, prout ſunt hæc corpora; prout ita non conſiderantur ſecundum ordinem quem habent ad totum corpus cæli, non mouentur, nam aliquod corpus, quod ſuccedit, eundem ordinem vel ſitum habet per comparationem ad totum cælum quem habuit corpus, quod prius affluxerat, vt patet ex Philoſopho 4. cæli t. 47.

Ad ſecundum dicendum quod corpora inferiora
ibid.1 q 7. præter motus proprios, ſequuntur quemdam modo
a 5 ad 4. motum ſuperiorum, & quanto corpus inferius eſt perfectius tanto magis conſequitur de motu ſuperioris. quod patet ex hoc quod in corporibus cæleſtibus orbis inferior præter motum proprium retinet motum ſuperioris orbis, quo defertur: ita etiam eſt in elementis quod ex motu corporum cæleſtium aliquid conſequuntur de motu circulari, præter motus proprios naturales quod euidentiſſime apparet in refluxu maris, qui ſequitur motum lunæ, non tamen hoc fit per motum violentum, quia dicit Comm. in 4.cæli, quod motus, quibus elementa ſequuntur impreſſiones corporum cæleſtium, non ſunt violenti, cum ſit ſecundum naturalem ordinem corporum, quod inferiora ſuperiorum impreſſionem ſequātur, & tanto plus, quanto perfectius fuerit in natura corpus inferius: & per hunc modum ex impreſſione cæli mouentis elementa ad mixtionem, aqua ſubingreditur terram, vt ſit apta ad generationem mineralium, & animalium, & plantarum

Ad tertium dicendum, quod non oportet eſſe
ibid.a.p.ad eundem ſicut partium in vniuerſo, qui eſt in homi-
1. ne, quia in vniuerſo ordinantur corpora ſuper nos, ſecundum quod ſunt minus immaterialia: ſed in homine, ſecundum quod expedit ad conſeruationem vitæ, & ad conuenientem executionem animæ, & propter hoc illud, quod eſt principium vitæ in homine ſcilicet cor, eſt in medio poſitum, vt ab omni lateribus conſeruetur, & vitam proportionaliter in omnes partes corporis diffundat: ſed cælum, quod propter ſuam impaſſibilitatem ē conſeruans non conſeruatum ab alio eſt in extremo, ut ſit quaſi continens: etiam tamen motus eſt vt vita quædam natura exiſtentibus omnibus, vt in 8 phyſ. dicitur. ad ſimilitudinem motus cordis in animali, vt dicit Rabbi Moyſes.

ibid. ad 4. Ad quartum dicendum quod corpora naturalia in infinitum diuidi non poſſunt, quia omnium natura conſtantium, vt in 2. de anim. t. 41. dicitur. eſt terminus magnitudinis: nec tantum in augmento: ſed etiam in diminutione & ideo etiam eſt inuenire minimam carnem. & minimam aquam, vt in 1. phyſ. dicitur: & ideo in qualibet ſpecie oportet eſſe terminum quendam rarefactionis, vltra quem ſpecies non ſaluatur. Vnde vltima raritas ad quam poteſt perueniri, eſt ſecundum quod materia ſtat ſub forma ignis, vt dicit Comm in 4 phyſ. t. 70 & 71. Vnde poſſet aqua tantum rareſieri, quod iam non eſſet aqua, nec vapor; ſed aer, vel ignis.

Ad quintum dicendum, quod locus terræ dici-
p. cæli l. 18. tur à Philoſopho loco citato circa medium, quia ſuperficies continens terram dicitur locus eius, ſecun-
ibid. dum propinquitatem ad medium, ſeu ad centrum, vt dictum eſt.

Ad ſextum dicendum, quod motus locati non eſt op. 32.
ad ipſam ſuperficiem locantis propter ſuperficiem, ſed propter virtutem conſeruatiuam, & formatiuam ipſius, & ideo cum virtus formatiua terræ ſit frigiditas, quæ cauſatur ex materia diſtante ad primum calefaciens quod eſt cælum, & inchoatio huius virtutis ſit in concauo aquæ, perfectio autem eius in centro, ideo terra mouetur ad centrum, & non ad ſuperficiem aquæ, & inde eſt, quod terra eſt ſimpliciter grauis. Virtus autem formatiua ignis eſt caliditas perfecta, quæ eſt completa in concauo lunæ, & deficiens in conuexo aeris, & hinc eſt, quod ignis non ſolum mouetur ad conuexum ignis, ſed etiam ad concauum orbis lunæ, propter quod ignis eſt ſimpliciter leuis. Virtus autem formatiua aeris incipit in concauo ignis, & eſt deficiens in conuexo aquæ perfecta autem in medio, & ſic etiam eſt de aqua in ſuo modo, & ideo motus aquæ eſt à terra, & ab aere ad medium eius, & motus aeris ſecundum naturam eſt ab aqua, & igne ad medium locum, propter quod aer, & aqua non ſunt ſimpliciter leues, neque graues ſed in reſpectu Et ſic patet cauſa, quare terra moueatur deorſum ſimpliciter, & non ad concauum aquæ, licet ſit locus eius, quia hoc facit virtus formatiua, quæ eſt in loco

Ad ſeptimum dicendum, quod motus aeris ad lo- op. 32. 4. cæli
cum terræ non eſt naturalis motus illius, vel aquæ, de l. 3.
quo tantum loquimur in præſenti. ſed eſt violentus, quia corruptiuus eſt vtriuſque, nam cum aqua mouetur ad locum terræ, inſpiſſatur a frigiditate loci inſpiſſatione maiori, quam requiratur ad formam aquæ, vnde conuertitur in terram Similiter cum aer deſcendit ad locum aquæ, infrigidatur, & inſpiſſatur a frigiditate illius loci, & conuertitur in aquam.

ARTICVLVS VII.

Vtrum proiecta moueantur ab aere, an vero à virtute impreſſa.

VIdetur quod proiecta moueantur à virtute im- p. cæli l. 7.
preſſa & non ab aere. Dicit enim Philoſophus 3. cæli t. 28 quod proiiciens facit motum violentum grauis, imprimens ipſi potentiam, ſed hæc nihil aliud eſt, quam virtus quædam, ergo proiecta mouentur à virtute impreſſa.

2 Præterea quando pila repercutitur à pariete, 8. phyſ. l. 8.
mouetur ab illo, & non ab aere. ſed non niſi per virtutem impreſſam a pariete, ergo idem, quod prius.

3 Præterea omne mouens dat moto tria inclinatio- p. 1. q. 25. a. 4
nem, motum & quietem, ſed inclinatio ad motum c.
ſurſum in graui nō eſt aliud quam qualitas quædam, ergo proiecta mouentur à virtute impreſſa

4 Præterea Philoſophus 8 phyſ. t. 82. refellit Plato- 8. phyſ. l. 22
nem aſſerentem proiectum moueri ab aere per hoc, quod proiiciens ſimul mouet lapidem, & aerem, tum aer motus propellit lapidem, ergo mouebitur proiectum à proiiciente media virtute.

5 Præterea ſi proiectum mouetur ab aere, vel mo- 4. phyſ. l. 13
uetur poſtquam non tangitur à proiiciente vel propter antiperiſtaſim, ideſt repercuſſionem, ſeu contra reſiſtentiam, quia aer motus repercutitur ad alium aerem, & ille ad alium, & ſic deinceps, & per talem repercuſſionem aeris ad aerem mouetur lapis: vel per hoc, quod aer qui continuus exiſtens à proiiciente impellitur, velocius impellit corpus proiectum, quā ſit motus, quo corpus proiectum fertur naturaliter in proprium locum, vt dicit Philoſophus 4. phyſ. t.

Digitized by Google

68 ſed neutrum dici poteſt, non primum quia ſequeretur ex tali antiperiſtaſi, quod omnia ſimul mouerentur, ſeu quod totus aer ſimul moueret, & moueretur, & per conſequens quod ſimul quieſcerent omnia, quod patet eſſe falſum; neque ſecundum quia vt dicit Philoſophus 8 phyſ. t. 82. ſimiliter videretur poſſibile, quod moueretur aer non tangente, neque mouente primo motore, puta proiiciente; vnde videtur neceſſarium, quod ſimul dum primum mouens mouet, omnia moueantur, & illo quieſcente omnia quieſcant, quæ ſunt falſa.

2. cæli l. 8. 3. cæli l. 7. Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. cæli t. 28. & 82. dicit, quod proiecta mouentur à proiiciente imprimente tam ipſi proiecto, quam aeri, quo vtitur tamquam inſtrumento ad velocius promouendum ipſũ proiectum; per motum autem localem nulla qualitas immediate, & per ſe producitur, vt dictum eſt, ſed ſolus motus.

8 phyſ. l. 22. 2 Præterea 8 phyſ. t. 82. dicit Philoſophus, quod proiectum mouetur ab aere, quatenus proiiciẽs dat aeri, quod poſſit mouere proiectum.

3 cæli l. 7. 2 cæli l. 8. 8. phyſ. l. 22. Reſpondeo dicendum, quod proiecta mouentur à proiiciente imprimente tum ipſi proiecto, tum aeri, quo vtitur tamquam inſtrumento neceſſario ad talẽ motum, aliquid, quod non eſt qualitas, per quã mouetur proiectum; quo modo generans imprimit genito formam ad quam conſequitur motus naturalis, tum quia ſic motus violentus eſſet naturalis, nã eſſet à principio intrinſeco, quod eſt contra rationẽ motus violẽti, tum quia ſequeretur, quod lapis ex hoc ipſo, quod mouetur localiter per violentiam, alteraretur, quod eſt contra ſenſum, ſed eſt ſolus motus, quod fit, dum proiiciens tangit lapidem. Verũ eſt tamen, quod quia aer eſt ſuſceptibilior talis impreſſionis, puta motus, tum quia eſt ſubtilior, tum quia eſt quodammodo leuis, velocius mouetur per impreſſionem, & motum violenti motoris, quam lapis & ſic ceſſante violento motore aer ab eo motus vlterius propellit lapidem, & etiam aerem coniunctum, qui etiam mouet lapidem vlterius. & ſic, quouſque durat impreſſio primi motoris violenti, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 82 & inde eſt, quod quamuis motor violentus non ſequitur ipſum mobile, quod per violentiam fertur, puta lapidem, vt præſentialiter ipſum moueat: tamẽ mouet per impreſſionem aeris Si enim non eſſet tale corpus, quale eſt aer, non eſſet motus violentus, nec tamen motus proiecti ſemper durat, quia cum ſecundum mouens, puta aer primo motus à proiiciente minus habeat de potentia mouendi, quam primum; & tertium quam ſecundum, oportet, quod ceſſet motus proiectionis ex hoc ſcilicet, quod minor eſt virtus mouendi in conſequenti, quam in eo, in quo fuit primo, & tunc tandem propter minorationem virtutis mouẽdi venietur ad hoc, quod id, quod eſt primũ, & prius reſpectu ſui conſequentis, non faciet ipſum conſequens habere potentiam mouendi, ſed faciet ipſum tãtummodo moueri, & tunc neceſſe eſt, quod ſimul dum vltimum illud mouens pauſat mouendo, & motum ab ipſo pauſet à moueri, & per conſequẽs pauſabit totus motus, quia vltimum motum non poteſt mouere aliquid aliud.

3. cæli l. 7. 2. cæli l. 8. Ad primum ergo dicendũ, quod proiiciens imprimit aeri quo tanquam inſtrumento vtitur ad promouendum graue, & ipſi graui motum; nõ autem vllam qualitatem, vt dictum eſt.

8. phyſ. l. 5. Ad ſecundum dicẽdum, quod pila repercuſſa mouetur à pariete per accidens, & per ſe à proiiciente: nam paries non dat illi vllum impetum ad motum, imprimendo illi motum, ſed hoc facit proiiciens: per accidens enim fuit, quod dum à pariete impediretur, ne ſecundum motum ſibi impreſſum, atque adeo ſecundum impetum ferretur, eodem impetu, & motu manente in contrarium motum reſiliuit.

Ad tertium dicendum, quod licet in motu naturali tria illa conſiderentur, vel etiam quatuor, puta proprietas per quam proportionatur mobile ad talem locum: ſecundo motus ad finem: tertio forma, vel locus: quarto quies in forma, vel in loco. Eadem tamen tria, vel quatuor etiam conſiderari poſſunt in repulſione, atque adeo in motu violento: proiiciens enim imprimit motum graui: graue autem motum tendit ſurſum, & ibi ſiſtit, quandiu æqualis eſt virtus mouentis ſurſum, & grauitatis mobilis deorſum mouentis. op. 4. c. 2. P. q. 11. 4. c. q. 62. q. 4. de ver. a. 3. c.

Ad quartum dicendum, quod Plato tantum dicebar, quod proiiciens mouebat aerem, & lapidem, tum aer motus propellebat lapidem, contra quod dictum optime valent rationes Philoſophi ſupra allatæ: at Philoſophus dicit quod proiiciens dat aeri non ſolum quod moueatur, ſicut & lapis, quem proiicit, ſed etiam eidem dat, vt poſſit mouere, & propellere lapidem, quamuis quia ſecundum mouens minus habet de potentia mouendi quam primum mouens, puta proiiciens ideo motus proiecti ceſſat. 8 phyſ. l. 22

Ad quintum dicẽdum, quod lapis mouetur ab aere, neque per antiperiſtaſim, neque per motum aeris, vt volebat Plato, ſed per hoc quod proiiciens imprimit aeri non ſolum, vt moueatur, ſed etiam, vt moueat proiectum, vt dictum eſt. 8 phyſ. l. 22 in c. & l. 4

ARTICVLVS VIII.

Vtrum proiecta moueantur velocius in principio, quam in medio, vel in fine.

Videtur quod proiecta non moueantur velocius in principio quam in medio, vel fine. Dicit enim Philoſophus 2. cæli t. 35 quod proiecta velocius mouentur circa medium, ergo non mouentur velocius in principio. 2 cæli l. 8.

2 Præterea tunc eſt maior velocitas in proiecto, quando facit maiorem impulſum, ſed proiectum facit maiorẽ impulſum in eo, quod mediocriter diſtat, quam in eo, quod eſt omnino propinquum, vel in eo, quod eſt multum remotum, vt patet experientia, ergo proiectum non mouetur velocius in principio. ibid.

3 Præterea velocitas maior in motu proiectorum oritur ex maiore vi, & impulſu medij deferẽtis, quod facilius recipit impreſſionem mouẽtis, quam ipſum corpus graue, quod proiicitur: ſed maior eſt vis, & impulſus medij in medio quam in principio: nam in medio plus eſt de aere commotum, quam in principio, vel in fine: nam in principio parum de aere commouetur: & in fine incipit debilitari impreſſio proiicientis, ergo proiecta non mouentur velocius in principio, quam in medio, vel in fine. ibid.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 11. ſect. probl. 6. & p cæli t. 89. dicit, quod omnia, quæ per violentiam mouentur, tanto tardius feruntur quãto magis elongãtur à motore, qui vim intulit, ſicut patet in iis, quæ proiiciuntur: ſed in medio huiuſmodi proiecta magis elongantur à motore, quam in principio, ergo proiecta velocius mouentur in principio. p. cæli l. 18.

2 Præterea Philoſophus 2. cæli t. 35. dicit, quod in his, quæ contra naturã mouentur, inuenitur maxima velocitas verſus terminum à quo: ſed proiecta mouentur contra naturam, ergo in illis maior velocitas motus eſt in principio. 2 cæli l. 8.

Reſpondeo dicendum, quod in motu grauium

violento qui fit ab extrinſeco, duo conſideranda ſunt primo quidem actiuum principium talis motus, & ex parte huius, talis motus eſt velocior in principio, quam in medio, & fine, & ratio eſt quia actio contraria facit ad velocitatem & intenſionem motus, ita vt eo velocior & intenſior ſit motus, quo maior eſt cõtrarietas. ſic enim aqua calida fortius, & citius congelatur vt dicit Philoſnphus p. meteor. ſum. 3. c. 2. & motu ſenſitiuæ partis, qui eſt ab exteriori, puta a re ad animam, magis ſentitur quod eſt magis contrariũ, & ratio eſt, quia vnumquodque ſuo modo nititur ad reſiſtendum contrario, & ad ſui conſeruationem, nã vnumquodque & ſeipſum nititur imprimere, & oppoſitæ contrarietati obſiſtere, & ideo maior eſt velocitas motus in principio, quam in medio, vel fine, quod ex hoc etiam euidentius apparet, quod quia omne agens agendo repatitur, & in medio agens aliquid repatitur neceſſe eſt quod non tam cito, & fortiter agat, ſicut poteſt in principio, antequam repatiatur a paſſo: ſecundo poteſt conſiderari principium paſſiuum, ſeu patiens, & ex parte huius, motus violentus proiectorum eſt minor in principio, quam in fine, & ratio eſt, quia magis contrariatur in principio.

p. 1. 35. a 6 ad 1. vbi C. vet. p. c. g. c. 43. 3 c. g. c. 52. p. cæli 17 & 18 2. cæli. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod motus proiectorum tripliciter poteſt comparari: primo quidem ad proiiciens, quod vim intulit, & eſt principium actiuũ talis motus, & ratione huius, motus proiectorum eſt velocior in principio, quam in medio, vel fine, ob rationes allatas: ſecundo ad principiũ paſſiuum motus, ſeu ad patiens, & ratione huius, talis motus eſt velocior in medio, quam in principio ob rationem dictam: tertio ad medium deferens proiectum, & ratione huius, motus violentus proiectorum eſt iuxta minus velox in principio, quam in medio tum loci, tum temporis, vt dictum eſt, & ſic patet ad 2. & 3. & hæc dicta ſint in lib. de cælo, ad maiorem gloriam præpotentis Dei, ad honorem Beatæ Virginis Mariæ, & ad laudem Angelici doctoris S. Thomæ Aquinatis, omnium theologorum principis.

in c. arg. 1. & 3.

IN PRIMVM LIB. DE GENERATIONE.

QVÆSTIO XXXV.

De Generatione, & corruptione in communi.

in procem. lib. de Gen. SICVT tradit Philoſophus in 3. de ani. ſcientiæ ſecantur, quemadmodum & res, nam & omnes habitus diſtinguunrur per obiecta, ex quibus ſpeciem habent. Res autem, quas conſiderar naturalis, ſunt motus, & mobile. Dicit enim Philoſophus in 2. phyſ t.71. quod quæcunque mota mouent, ſunt phyſicæ ſpeculationis, & ideo oportet, quod ſecundum differentiam motuum, & mobilium, diſtinguantur, & otdinentur partes ſcientiæ naturalis. Primus autem motuum eſt ipſe motus localis, qui eſt perfectior, & communior omnibus motibus naturalibus, vt probatur in 8. phyſ. & ideo poſt conſidetationem motuum, & mobilium in communi, quam tradidimus in prima parte ſcientiæ naturalis, primo oportuit, quod tractaretur de corporibus ſecundum quod mouentur motu locali, quod actum eſt in Secunda Parte: reſtat igitur, vt in Tertia parte conſideremus alios motus conſequentes, qui non ſunt communes omnibus motibus corporalibus; ſed inueniuntut in ſolis inferioribus, inter quos principatum obtinet generatio, & corruptio; alteratio enim ordinatur ad generationem, ſicut ad finem, qui eſt perfectiot natutaliter his, quæ ſunt ad finem. Augmentum etiam conſequenter ſe habet ad generationem; nam augmentum non fit ſine quadam particulari generatione, qua ſcilicet nutrimentum conuertitur in nutritum, ſicut etiam dicit Philoſophus in 2. de ani quod cibus nutrit in quantum eſt potentia caro, & auget in quantum eſt potentia quanta cato. & ideo neceſſarium eſt, vt quia hi motus conſequenter ſe habent ad generationem, ſimul cum illis de generatione, & corruptione tractetur. eſt autem conſiderandum, quod de vnoquoque, quod in plutibus inuenitur, prius eſt conſiderandum id, quod eſt commune, quam ad ſpecies deſcendatur, nam alioqui idem oportebit dicere multoties, nam in ſingulis id, quod eſt commune repeteretur, vt probat Philoſophus 1. de patt. animal. cap. 1 & ideo oportet prius de genetatione & corruptione in communi deretminare, quam ad partes eius deſcendere. Similiter etiam conſiderare oportet, quod ſi in aliquo genere aliquod primum inuenitur, quod ſit cauſa aliorum, eiuſdem conſiderationis eſt commune genus, & id, quod eſt commune in illo genere, quia illud primum eſt cauſa totius generis. Quia ergo in

genere generabilium,& corruptibilium ſunt quædam prima principia, puta elementa,quæ ſunt cauſa generationis, corruptionis, & alterationis in omnibus aliis corporibus; propterea in hac tertia parte Philoſophiæ naturalis primo determinabimus de generatione, & corruptione in communi, & de aliis motibus conſequenter. Deinde de generatione, & corruptione elementorum.Prior vero conſideratio erit in quinque partes diſtributa,nam primo agemus de Generatione, & Corruptione in communi, ſecundo de Alteratione, tertio de Rarefactione, quarto de Augmentatione, quinto de quibuſdam requiſitis ad prædicta.

CIRCA PRIMVM QVÆRVNTVR XIII.

Primo, Vtrum rectè à Philoſopho definiatur generatio.
2 *Vtrum terminus generationis ſit forma, vel compoſitum*
3 *Vtrum de ratione generationis ſit vt terminus formalis illius accipiat eſſe per illam*
4 *Vtrum omnis generatio ſit ab vniuoco.*
5 *Vtrum idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto*
6 *Vtrum materia prima ſit ſubiectum immediatum inhæſionis omnium accidentium*
7 *Vtrum in generatione ſubſtantiali fiat reſolutio præcedentis compoſiti vſque ad materiam primam*
8 *Vtrum generatio ſit mutatio ſucceſſiua, an vero inſtantanea*
9 *Vtrum generatio vnius ſit corruptio alterius.*
10 *Vtrum generatio, & corruptio ſint mutationes naturales.*
11 *Vtrum expulſio formæ præced. & introductio ſequentis ſint idem.*
12 *Vtrum expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis naturaliter præcedat introductionem formæ ſequentis.*
13 *Vtrum expulſio formæ præced. & introductio ſequentis fiant in inſtanti.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum generatio rectè à Philoſopho definiatur.

p.p.q.27.a.2 p.d.4.q.p.a. p.d.5.q.1.a. p.arg.2. ſed contra. VIdetur quod generatio non recte definiatur à Philoſopho,quod ſit mutatio totius nullo ſenſibili manente,vt ſubiecto eodem. Quia in diuinis datur generatio proprie dicta, ſed illa non eſt mutatio, quia in Deo nulla eſt mutatio, cum ſit primus motor omnino immobilis.vt probat Philoſophus 8. phyſ. t. 35. ergo generatio male definitur quod ſit mutatio.

p.phyſ.l.vlt. p.p.q.75.a.6 2 Præterea in generatione ſequente corruptionem hominis neque materia,neque forma mutatur, quia illa eſt ingenerabilis, & incorruptibilis, vt dicit Philoſophus p.phyſ.t. 82. & ſimiliter hæc vt dictum eſt, ergo cum totum ſumat ſuam realitatem à partibus, male definitur generatio quod ſit mutatio totius.

p.de gen.l.10 3 Præterea dicit Philoſophus p.de gener. t.24. & 2. de generat. t. 25. quod in generatione aquæ ex aere remanet in materia aeris paſſio ſenſibilis communis aeri, & aquæ, puta humiditas, & diaphaneitas, ergo male definitur generatio, quod ſit mutatio,nullo ſenſibili manente eodem, nam frigus eſt qualitas ſenſibilis.

4 Præterea ideo idem homo numero in reſurre- 4 c.g c.81. ctione reparabitur,quia manet eadem forma numero hominis,cum ſit incorruptibilis, & manet etiam eadem numero materia, quæ tali formæ fuit ſubiecta, & ſub dimenſionibus iiſdem, ex quibus habebat, vt eſſet indiuidualis materia, & ita ea coniunctione eiuſdem animæ numero ad eandem materiam numero, idem homo numero reparabitur, ſed materia ſubiecta dimenſionibus eſt quid ſenſibile,nam quantitas ponitur inter ſenſibilia communia a Philoſopho 2. de an. ergo in generatione ſequente corruptionem hominis, & præcedente eius reſurrectionem, remanet idem ſubiectum ſenſibile.

Sed contra eſt authoritas Philoſophi definientis generationem,quod ſit mutatio alicuius totius nullo ſubiecto ſenſibili manente eodem. p.de gen.l.2

Reſpondeo dicendum, quod recte fuit à Philoſopho tradita definitio generationis,explicat enim eius genus,& differētiam,ea quibus conſtat omnis bona definitio,dicitur enim primo mutatio, tamquam genus generationis, quia vere generatio eſt ſpecies mutationis in communi,vt docet Philoſophus 5. phyſ. t. 18. & 11. met. c. 2. & propterea in mutatione conuenit generatio cum aliis ſpeciebus, puta cum alteratione,augmentatione, & motu locali, nam in generatione fit mutatio in ipſa ſubſtantia, ſicut in alteratione fit in qualitate,& in augmentatione fit in quantitate,& in motu locali fit in loco dicitur ſecundo totius,tamquam differentia diſtinguens generationem à reliquis ſpeciebus mutationis; quia per generationem compoſitum non ſolum mutatur ſecundum paſſiones,ſicut fit in reliquis mutationibus,ſed etiam ſecundum totam ſubſtantiam,quatenus nimirū materia illius accipit aliam formam ſubſtantialem, per quam conſtituitur aliud compoſitū, tamquā nouum ſubiectum ſenſibile omnium accidentium, vt quando ex aere generatur aqua, & ex toto ſemine totus ſanguis. 7.met l.5. 5.phyſ.l.3.a 11.met.l.11. p.de gen.l.a

Ad primum ergo dicendum, quod nomine generationis dupliciter vtimur. Vno modo communiter ad omnia generabilia, & corruptibilia, & ſic generatio nihil aliud eſt, quam mutatio de non eſſe ad eſſe. Alio modo propria in viuentibus, & ſic generatio ſignificat originem alicuius viuentis à principio viuente coniuncto, & hæc proprie dicitur natiuitas. In viuentibus autem quæ de potentia in actum vitæ procedunt,ſicut ſunt homines, & animalia: generatio vtramque generationem includit. In diuinis autem, vbi proceſſio excludit omnino primam rationem generationis inuenitur ratio generationis propria viuentium, proceſſio enim diuini verbi habet proprie rationem generationis, nam procedit per modum intelligibilis operationis, quæ eſt operatio vitæ, ideſt a principio coniuncto, & ſecundum rationem ſimilitudinis, quia conceptio intellectus eſt ſimilitudo rei intellectæ, & in eadem natura exiſtens, quia in Deo idem eſt intelligere, & eſſe. p.p.q.27.a.2 c.& ad p.

p.p q 50.a.5. c.& q 75 a. 2.2.& 3. Ad ſecundū dicendū quod compoſitū ſubſtantiale dicitur corrūpi, quatenus forma eius à materia ſeparatur; non autem quatenus eius materia, vel forma deſinunt eſſe, & ratio eſt, quia eſſe ſecundum ſe competit formæ; vnumquodque enim eſt ens actu ſecundum quod habet formam, materia vero eſt ens in actu per formam, quare compoſitum ex materia, & forma deſinit eſſe actu per hoc, quod forma ſeparatur à materia, quæ forma ſi ſubſiſtat in ſuo eſſe, non amittit eſſe per talem ſeparationem, vt contingit in anima rationali, ſecus vero ſi non ſubſiſtit, vt contingit in reliquis animalibus excepta anima rationali.

p. de gen. l. x 2 de gen. l. 4 Ad tertium dicendum, quod in generatione aquæ ex aere remanet eadem humiditas ſpecie, non autem numero, nam humiditas aeris corrumpitur per accidens ad corruptionem ſubiecti recedente forma quæ prius erat talis accidentis, & aduenit ſimile accidens conſequens formam de nouo aduenientem. quol. 12. a. 6.

vid. ferrar 4. contra g. c. 81. Ad quartum dicendum, quod ad hoc, vt reſurgat idem numero indiuiduum, ſufficit quod redeant eædem numero dimenſiones, & eadem principia eſſentialia, non autem quod præexiſtant eædem numero ſemper in materia; ſufficit enim quod præexiſtant, & maneant eadem ſpecie, impoſſibile enim eſt ponere in materia aliquam quantitatem à qua materia nunquam ſpolietur, vt dictum eſt. in Concord.

ARTICVLVS II.

Vtrum terminus generationis ſit forma, an compoſitum.

a præced. p. 2 phyſ. t. 2 & 3. VIdetur quod terminus generationis ſit forma. Generatio enim, vt dictum eſt ex Philoſopho, eſt mutatio; ſed omnis mutationis terminus ad quem eſt forma, vt dictum eſt, ergo terminus generationis eſt forma.

q p. de ver. a 4. c. 2 Præterea terminus generationis, & mutationis cuiuſlibet eſt illud, ſecundum quod aliquid dicitur mutari. ſed hoc eſt forma ſiue accidentalis, ſi mutatio ſit accidentalis: ſiue ſubſtantialis, ſi mutatio ſit ſubſtantialis: ergo terminus generationis eſt forma.

3.p.q.35.a.p. & 2. 3. Prætetea natiuitas eſt quædam generatio; ſed natiuitas attribuitur naturæ. & per conſequens formæ tamquam termino, ſicut attribuitur ſuppoſito tamquam ſubiecto, ergo terminus generationis eſt natura, vel forma non autem compoſitum.

p. c g. c. 26. reſp. 1. p. de gen. l 8. 4 Præterea generatio ſubſtantialis terminatur ad eſſe ſubſtantiale, vt dicit Philoſophus p. de gener. t 18 eſt enim per ſe via ad illud, ſed eſſe ſubſtantiale ſecūdum ſe competit formæ, hæc enim facit eſſe, ſicut priuatio facit non eſſe. vt dictum eſt, ergo terminus generationis ſubſtantialis eſt forma ſubſtantialis, non autem compoſitum ſubſtantiale.

ar p. præced a 1. op 94 42. p. p. q. 15 2. p c. 5. Præterea forma eſt finis generationis; ſed finis generationis eſt eius terminus, ergo terminus generationis eſt forma.

8 met. l. p 11 met l 3. Sed contra Philoſophus 8. met. t. 3. & 11. met. t. 12. dicit quod generatio eſt ſolius ſubſtantiæ completæ, quæ eſt compoſitum.

7. met l 7. p. p. q. 45 2 4. c 2 Præterea illud per ſe eſt terminus generationis, quod per ſe generatur; ſed hoc tantum eſt compoſitum, nam generatio eſt via ad eſſe, forma autem proprie non habet eſſe; ſed eſt id, quo compoſitum habet eſſe, ergo terminus generationis eſt compoſitum.

Reſpondeo dicendum, quod terminus generationis in creaturis poteſt accipi dupliciter, ſicut & principium. p. d 1 q. 3 a. p. ad 2 Dicitur enim primo principium generationis ipſum generans, & huic principio correſpondet ſicut terminus ipſum genitum. Dicitur etiam principium generationis à quo incipit generatio, & hoc modo principium, vel initium generationis eſt priuatio formæ inducendæ, & huic principio terminus oppoſitus eſt forma per generationem inducta: ſicut in dealbatione terminus a quo eſt nigredo & terminus ad quem eſt albedo: quoniam vero totum compoſitum, quod proprie generatur, dicitur terminus correſpondens principio generanti, quod eſt ſubiectum generans, adeo generatio tribuitur etiam compoſito, tamquam ſubiecto quod generationis; formæ vero, tamquam ei, ſecundum quod aliquid mutatur, & generatur, atque adeo tamquam termino formali per ſe à natura intento, & ex his patet ad obiecta; nam priora tantum probant formam eſſe terminum generationis, ſecundum quod correſpondet principio, à quo eſt generatio: poſteriora vero probant compoſitum eſſe terminum generationis, ſecundum quod correſpondet omnino generanti.

ARTICVLVS III.

Vtrum de ratione generationis ſit vt terminus formalis illius, ſeu forma accipiat eſſe per illam.

VIdetur quod de ratione generationis ſit vt terminus formalis ſeu forma accipiat eſſe per illam. Quandocumque enim eſſentia eſt diuiſa in generante, & genito. forma, quæ eſt terminus generationis per illam generatur ſaltem per accidēs, & per conſequens accipit eſſe de nouo. ſed in creaturis eſſentia eſt diuiſa in generante. & genito, ergo per generationem forma ſubſtantialis accipit eſſe de nouo. p d 5. q 1. a. p. ad 4.

2 Præterea generatio eſt ad formam, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 14. & 5. met. t. 5. ſed generatio tendit ad id, quod naſcitur, ergo forma per generationē debet naſci, ac proinde acquirere nouum eſſe. 2. phyſ. l 2. 5. met. l. 2.

3 Prætetea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 64. quod in omni mutatione eſt aliquid quod fit puta forma, p phyſ l 11. & aliquid, quod hoc fit, puta ſubiectum, & oppoſitum; ſed fieri ordinatur ad eſſe, tanquam via ad acquiſitionem illius ergo per generationem forma acquirit eſſe. p p. q. 45 a. 4 c 2. de ani. l. 9.

Sed contra eſt, quod in nutritione hominis alimentum per generationem conuertitur in ſubſtantiam hominis, ac proinde terminus formalis talis generationis, & nutritionis eſt forma ſubſtantialis, quæ eſt anima rationalis; ſed anima rationalis per talem generationem, & nutritionem non accipit eſſe de nouo, quia præexiſtit illi quod autem præexiſtit generationi, non accipit eſſe per illam, quod enim eſt, non generatur, nam ſemel tantum res procedit in eſſe, quod vero generatur, nondum eſt, ergo per generationem forma ſubſtantialis, per quam aliquid fit, non ſemper acquirit eſſe, & per conſequens de ratione generationis non eſt, vt terminus formalis illius per illam acquirat eſſe. 2. de ani. l 9 p p q 41 a. 4 c 4. d. 19 q 2 a. p q. 1 ad 1 2. phyſ. l. 4.

Reſpondeo dicendum, quod dupliciter ſumi poteſt generatio Vno modo, prout eſt quid commune generationi naturali, & diuinæ, & ſic de ratione generationis non eſt vt eius terminus formalis accipiat eſſe de nouo, ſeu quod per accidens generetur, & ratio huius eſt, quia in diuinis eadē numero eſſentia eſt in p. d 5. q 1 a 6 2.

generante.& genito Alio modo ſumi poteſt, vt tan-
tum generationes ereatas inuoluit, & tunc duplici-
ter item conſiderari poteſt generatio; vel in ordine
ad generans producens formam in materia, & ſimili-
ter in ordine ad ipſam formam; & hoc modo de ra-
tione generationis eſt. vt forma generetur per acci-
dens, ſi illa ſit forma non ſubſiſtens, quia cum ex vi
generationis educatur ex potentia materiæ, neceſſe
eſt, quod per generationem, quæ eſt vna ad ipſam ip-
ſa per accidens generetor, atque adeo, qood eſſentia
per generationem diuidatur, & multipliciter conſe-
quenter accipiat de nouo eſſe. Præterea, quia cum il-
p p q.75 a. 6 & q. 90. art. 1. li non conueniat eſſe per ſe, quod per generationem
acquiritur, & per corruptionem amittitur; ſed tan-
tum per accidens, etiam per accidens tantum dici-
tur corrumpi ad corroptionem compoſiti; ſi vero ſit
forma ſubſiſtens, non poteſt corrumpi per accidens;
ſed tantum per ſe. Sic enim competit alicoi generari,
& corrumpi, ſicut & eſſe, forma vero ſubſiſtens per
ſe habet eſſe, vnde & per ſe deberet corrompi, ſi cor-
rumpi poſſet quod eſt impoſſibile, ſiue talis forma
ſubſiſtens ſit ſubſtantia completa, vt eſt Angelus, ſiue
incompleta, vt eſt anima rationalis, præter quam
quod, cum forma ſubſiſtens, vt eſt anima prædicta a
Deo creetur, noo autem educatur de potentia mate
riæ, non poteſt deſinere eſſe per eorruptionẽ: ſed per
annihilationem. Vel poteſt conſiderari generatio per
ordinem ad compoſitũ, qood proprie dicitur genera-
ri, & corrompi: & ſic quia compoſitum dicitur cor
rumpi, quia forma ſeparatur à materia, & dicitur ge-
nerari, quia forma fit actus materiæ, quod eſt, quate-
nus illi vnitur: ideo ſi per impoſſibile forma, vel ani-
ma à Deo crearetur ante generationem compoſiti,
& deinde in inſtanti generationis vniretur materiæ
adhuc diceretur tale compoſitum generari; qoia ve-
re ex tali voione reſultaret compoſitum, vt patet in
generatione hominis: quamquam defacto quia
terminus motus numqoam præcedit motum præci-
pue in generatione, ideo non producitur, vel crea-
a d.17.q.2. a 1. tur anima a Deo extra corpus, ſed in corpore, & ſic
manifeſtum eſt, quomodo de ratione generationis
ſit vt eius terminus formalis, ſeu forma ſubſtantialis
accipiat eſſe per illã, quomodo non Et ex his patet
ad prima tria obiecta; nam taotom probant de ra
tiooe generationis eſſe, vt terminus generationis, ſeu
forma ſubſtaotialis accipiat eſſe per illam, conſide-
raodo generationem ereatam, tum de facto, tum
per ordinem ad generaos, & ad ipſam formam, ſi non
ſit ſubſiſtens. Argumentum vero in contrarium tan-
tum probat de generatione particulari in nutritio
ne incluſa, & de forma ſubſiſtente, quam non eſt ne-
in c. ceſſe ratione ſui accipere eſſe vt generationis ad illam
termioatæ, vt dictum eſt.

ARTICVLVS IV.

Vtrum omnis generatio ſit ab vniuoco.

q 12 a. 2. 7. met. l 8. 12. met. l. 3. Videtur quod non omnis generatio ſit ab vni-
uoco. Sol enim producit calorem in inferio-
tibus, vt dictum eſt. at ſol non eſt formaliter cali-
dus, ergo non omne quod generatur, generatur ab
vniuoco.

2 Præterea motus cauſat calorem, vt dicit Philoſo-
7 met. l. 8. 14. met. l. 3. phus 7 met. t. 31. ſed motus non eſt formaliter cali-
dus, ergo generatio non ſemper eſt ab vniuoco.

ibid. 3 Præterea mulus non generatur a mulo, ſed ab
equo, vel aſino, vt dicit Philoſophus 7. met t. 3 & ſi-
militer animalia, quæ generantur ex putri, & partus
monſtruoſi non habent generans vniuocum, vt dici-
tur ibidem, ergo non omne quod generatur, genera
tur ab vniuoco.

4 Præterea homo non poteſt eſſe cauſa totius ſpe- p. p q. 13 a. 5. ad vlt.
ciei humanæ, aliter eſſet cauſa ſui ipſius, ergo opor q. 11. a. 4.
tet, quod ibi ſit aliqua alia cauſa magis vniuerſalis in
generatione hominis, quam ſit homo, ſed hæc non
poteſt eſſe voiuoca, quia talis cauſa eſt Deus, vt di-
ctum eſt, coi nihil poteſt eſſe commune vniuocum,
vt etiam dictum eſt, ergo non omnis generatio eſt
ab vniuoco.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met t. 30. q. 6. log a 5.
& 12. met. t. 13. dicit, qood ex vniuoco fit quælibet
ſubſtantia.

Reſpondeo dicendũ, quod omne, quod generatur 7 met. l. 8.
generatur à ſimili aliqoo modo Nã omne quod ge-
neratur, vel generatur per ſe, vel per accidens: quod
generatur ab aliquo per accidens, non generatur ſe-
cundum qnod huiuſmodi: vnde non oportet io ge-
nerante eſſe ſimilitudinem generati, ſicut inuentio
theſauri oon habet ſimilitudinem aliquam in eo, qui
fodiens ad plantandum iouenit theſaurum per acci-
dens; ſed generans per ſe generat tale ſecundum quod
huioſmodi: vnde oportet, quod in generante per
ſe ſit aliqualiter ſimilitudo generati: ſed hoc con-
tingit tripliciter. Vno modo, quando forma genera-
ti præcedit in generante ſecundum eundem modum
eſſendi, & ſecundum eandem rationem ſpecificam
formæ ſicut cum ignis generat ignem, & homo ho-
minem: & hæc eſt generatio totaliter vniuoca Alio
modo, quando forma generati præcedit in generan-
te, non quidem ſecundum eundem modum eſſendi,
neque cum ſubſtantia eiuſdem rationis, ſicut forma
domus præcedit io artifice, non ſecundum eſſe mate-
riale, ſed ſecundum eſſe immateriale, quod habet in
mente artificis, non in lapidibus & lignis, & hæc ge-
neratio eſt partim ex vniuoco, quantum ad formam,
partim ex æquiuoco, quantum ad eſſe formæ in ſub-
iecto. Tertio modo, quando ipſa tota forma genera-
ti non præcedit in generante, ſed aliqua pars eius, aut
aliqua pars partis, ſicut in medicina calida præcedit
calor, qui eſt pars ſanitatis, aut aliquid ducens ad
partem ſanitatis, & hæc generatio nullo modo eſt
vniuoca.

Ad primum ergo dicendum, quod cum calidum 12. met. l. 3.
in inferioribus generetur a ſole non calido, talis ge-
neratio ſit aliquo modo ab vniuoco, quia licet non ſit
in ea ſimilitudo ſecundum ſpeciem, eſt tameo aliqua
ſimilitudo quamuis imperfecta, quia materia infe-
riorum non poteſt pertingere ad perfectã, ſimilitu-
dinem ſuperioris agentis.

Ad ſecundum dicendum, qnod in generatione 7. met l. 8.
caloris ex motu interuenit ſimilitodo generantis, &
generati tertio modo ſupra allato, nam in ipſo mo-
tu eſt quodammodo calor, ſicut in virtute actiua;
nam ipſa virtus cauſandi calorem quæ eſt in motu,
eſt aliquid de genere caloris, & iſte calor in motu
exiſtens virtote facit calorem in corpore, non qui-
dem generationo vniuoca, ſed æquiuoca, quia
calor in motu, & in corpore calido non eſt vnius
rationis.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dicit Philoſo- 7 met. l. 7. & 8.
phus 7. met. t. 28. generatio muli ex equo, vel aſino,
non eſt per ſe, ſed per accidens: licet etiam ipſa ali-
quo modo dicatur fieri ex vniuoco, & generans dica-
tur ſimile generato, eſt enim aliquod genus proximũ
innominatum commune equo, & aſioo, ſub quo ge-
nere continetur, & mulus, & ſecundum illud genus
poteſt dici, quod ſimile, generat ſimile vt ſi dicamus,
quod illud genus ſit iumentum, poterimus dicere,
quod licet equus non generet equum, ſed mulum,

iumentum tamen generat iumentũ, & ſic quidquid 7. met. l. 6. generatur aliquo modo generatur a ſimili, & ab vniuoco, ſumendo vniuocũ late pro ſimili. Porro in mõſtruoſis partibus, quod genitum non ſit ſimile generanti id eſt quia deficit virtus naturalis in ſemine, neceſſe autem eſt, vt genitum ex ſemine ſit aliqualiter vniuocum generanti, modo non fuerit prædictæ virtutis defectus in ſemine, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 31 generatio vero animalium, quæ producuntur ex putri, dicitur eſſe quodammodo à caſu. quodammodo non: eſt enim a caſu, ſi referatur ad cauſas particulares hic inferius agentes, nam calor, qui cauſat putredinem non intendit naturali appetitu generationem huius, vel illius animalis, quæ ex putrefactione ſequitur: ſicut virtus, quę eſt in ſemine, intendit productionem talis ſpeciei: ſed ſi referatur ad virtutem cæleſtem, quæ eſt vniuerſalis regitiua virtus generationum, & corruptionum in iſtis inferioribus, non eſt per accidens, ſed per ſe intenta, quia de eius intentione eſt, vt educantur in actu omnes formæ, quæ ſunt in potentia materiæ, & ita in generatione horum animalium, quod generatur, dicitur à ſimili generari, ſicut enim in generatione animalis ex ſemine, ſimile dicitur a ſimili generari, quia virtus actiua, quæ eſt in ſemine, & ſi non ſit anima in actu, eſt tamen anima in virtute, ſicut forma domus in anima non eſt domus actu, ſed virtute: ita in his, quæ generantur ex putri, etiam eſt in materia aliquod principium ſimile virtuti actiuæ, quæ eſt in ſemine, ex quo cauſatur anima in animalibus, quę generantur ex ſemine, & ſicut virtus, quæ eſt in ſemine, eſt ab anima completa animalis, & a virtute cæleſtis corporis, ita virtus, quæ eſt in materia putrefacta generatiua animalis eſt a ſolo corpore cæleſti, in quo ſunt virtute omnes formæ generatæ, ſicut in pricipio actiuo qualitates etiam actiuæ, licet ſint actiuæ, non tamen agũt ſolum in virtute propria, ſed in virtute formarum ſubſtantialium, ad quas ſe habent ſicut inſtrumenta, ſicut dicitur in 2. de an. t. 41 quod calor ignis eſt inſtrumentum animæ nutritiuæ.

p. p. q. 5. a. 2. Ad quartum dicendum, quod licet inter Deum, & creaturas non ſit vniuocatio proprie dicta, non tamen eſt æquiuocatio, ſed eſt aliqua ſimilitudo, & analogia: & ideo etiam creaturæ dicuntur ſimiles Deo.

7. met. l. 8. Ad quintum dicendum quod ſenſus Philoſophi eſt, vt ipſemet declarat 7. met. t. 30. quod modo quodam omnia fiunt ex vniuoco, quẽadmodum naturalia, aut ex parte vniuoco, vt domus ex domo aut ab intellectu; ars enim ſpecies. Aut ex parte, aut ex habente partem aliquam niſi fiat ſecundum accidens.

ARTICVLVS V.

Vtrum idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto.

p. de Gen. l. 10 Videtur quod idem accidens numero maneat in genito, & in corrupto. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 25. quod quando elementa ſymbola transmutantur remanet vna qualitas, puta diaphaneitas, quando ex aere ſit aqua; ſed hoc eſſe non poteſt, niſi idem numero accidens maneat in genito & in corrupto, ergo vere idem numero accidens manet in genito, & in corrupto.

2. de Gen. l. 4. 2 Præterea dicit Philoſophus 2. de gen. t. 29. quod facilior eſt tranſitus elementorum ſymbolorum quam diſſymbolorum, quia in illa tantum vna qualitas corrumpi debet, cum altera remaneat: in hac vero ambæ qualitates corrumpendæ ſunt: facilius autem eſt vnum quam multa transmutare ergo idem numero accidens remanet in genito, & in corrupto: ſed dices, quod in transmutatione elementorum ſymbolorum remaneat qualitas ſymbola eadem ſpecie, non autem eadem numero.

Sed contra, quia ſi tantum remaneret eadem ſpecie, ſequeretur non eſſe faciliorem tranſmutationem ſymbolorum, quam diſſymbolorum; quia in illa etiam vtraque qualitas numero eſſet corrumpenda, ſicut in iſta, & ſimiliter ſequeretur, quod ſimile corrumperetur a ſimili, nam generans corrumpit id quod prius erat, ergo dicendum eſt quod eadem numero qualitas ſymbola remanet in tranſmutatione elementorum ſymbolorum, & ſic idem numero accidens erit in genito, & corrupto. ibid. & de ſp. creat. a. 1. a. g. 19. & p. de gen. l. 1a.

4 Præterea quidquid corrumpitur, corrumpitur propter victoriam corrumpentis ſuper ipſum, ex debilitate virtutis eius; ſed qualitas ſymbola in tranſmutatione ſymbolorum non habet corrumpẽs, à quo corrumpatur, ergo remanet eadem numero in genito & corrupto. 4. c. g. c. 105. met. l. 14.

5 Præterea in cadauere, vt experientia conſtat, manet eadem numero cicatrix eademque figura, & eadem albedo numero, quæ fuerant in viuo. ergo idem accidens numero manet in genito, & corrupto. op. 41. quol. p. a. 6. arg. 1 & ine

6 Præterea ſi omnia accidentia præterita corrumperentur, maneret materia indifferens ad omnem formam ſubſtantialem in inſtanti corruptionis, nam determinatio materiæ ad formam fit per accidentia quibus corruptis non manet talis determinatio; ſed illud eſt falſum, ergo dicendum eſt manere eadem numero accidentia in genito, & corrupto. de ſpir. crea a. 3. arg. 10.

7 Preterea forma indiuiduatur per ordinem ad materiam ſignatam, ſeu ad materiam cum quantitate; ſed ſi in inſtanti generationis corrumperentur omnia accidentia, nõ poſſet forma ſingularis introduci in materiam, cum non detur id, ratione cuius forma conſtituitur ſingularis, & indiuidua. ergo dicendum eſt, quod idem numero accidens poteſt eſſe in genito, & in corrupto. Tab. v. indiuiduum a. 20.

8 Præterea forma ſubſtantialis debet induci in materiam diſpoſitam; diſponitur autem per accidentia, ergo in inſtanti generationis debent in materia eſſe accidentia, quę diſponant materiam ad formam non poſſunt autem eſſe accidentia, quæ conſequuntur formam, quia ſunt poſteriora, quam ſit forma inducta in materiam, ergo debent eſſe accidentia, quæ erant in corrupto, quæ remanent eadem numero in genito. q. de ani. a. 9 arg. 5 & 17.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 23. definit generationem, quod ſit mutatio totius ſubſtantiæ nullo ſenſibili manente, vt ſubiecto, eodem, & t. 14. dicit, quod generatio tunc eſt, quando non manet paſſio, & accidens: at ſi manerent accidentia ſenſibilia, remaneret aliquod ſubiectum ſenſibile, puta materia cum accidentibus ſenſibilibus, & conſequenter maneret aliqua paſſio ergo idem quod prius. p. de gen. 23.

2 Præterea deſtructis primis ſubſtantiis impoſſibile eſt aliquid accidentium remanere, vt probat Philoſophus in prædicam. ergo corrupto v. g. homine, impoſſibile eſt quod remaneat aliquod accidens, quod poſtea ſit in cadauere idem numero.

3 Præterea ſequeretur, quod eſſet eadem numero calefactio continua corrupti, & geniti, quod eſt contra Philoſophum 5. phyſ. t. 34. & 39. vbi vult ad continuitatem motus requiri vnitatem mobilis. 5 phyſ. l. 7.

Reſpondeo dicendum, quod non manet idẽ numero accidẽs in genito, & in corrupto, ſed id, quod prius p. de gen. l. 10.

erat. corrumpitur per accidens ad corruptionem ſubiecti, recedente forma, quę prius erat talis accidentis, & aduenit ſimile accidens conſequens formam de nouo aduenientem: quod poteſt eſſe manifeſtum ex multis, & primo quidem ex natura accidentis. Accidens enim non poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum, cuius ratio eſt, quia indiuiduatur, numeratur, & diſtinguitur ſecundum ſuum ſubiectum: genitum autem, & corruptum ſunt diuerſa numero ſubiecta, ſic enim ſe habēt ſicut corpus mortuum, & viuum, quæ cum ſpecie diſtinguantur non poſſunt idem numero ſubiectum eſſe ſi autem ponatur, quod maneat idem numero accidens in genito, & corrupto ſequitur, quod idem ſecundo accidens ſit in pluribus ſubiectis. Secundo ex differentia inter generationem, & alterationem, atque adeo inter formam ſubſtantialem, & accidentalem; quod alterationis & accidentis ſubiectum eſt ens in actu, generationis vero, & formæ ſubſtantialis eſt ens in potentia, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 29. conſtituitur autem ens in actu per formam quamlibet, nam cum quælibet ſit actus, facit eſſe in actu: quare ſi in genito, & corrupto maneret idem accidens numero, forma ſequens adueniret exiſtenti in actu, & conſequenter eius ſubiectum non erit ens in potentia; ſed ens in actu contra Philoſophum. Tertio ex natura materiæ; nam cum hæc ſit in potentia ad omnes actus ordine quodam, oportet quod id, quod eſt primum ſimpliciter in actibus, primo in materia intelligatur, primum autem inter omnes actus eſt eſſe ſpecificum: & ſubſtantiale, vt dictum eſt. impoſſibile eſt ergo intelligere materiam prius eſſe calidam, vel quantam quam eſſe in actu ſpecifico; eſſe autem in tali actu habet per formam ſubſtantialem, quæ facit eſſe ſimpliciter: Vnde impoſſibile eſt, quod vllum accidens præexiſtat in materia ante formam ſubſtantialem; præexiſteret autem ſi maneret idem numero accidēs in genito, & corrupto, manifeſtum ergo eſt, quod non poteſt idem numero accidens manere in genito, & corrupto.

Tab. v. accidens n. 38 & 42.
p. de gen. l. 13 Tab. v. corpus n. 18. & 19.
p. de gen l. 10 quol p. a. 6.
p. p. 76 a. 6.
q. 3 a.

Ad primum ergo dicendum, quod in tranſmutatione elementorum ſymbolorum paſſio ſymbola, quæ prius inerat diſponens ad formam ſubſtantialem, corrūpitur, non tamē per ſe; ſed per accidens ad corruptionem ſubiecti: vnde manet eadem ſpecie, non numero. Et quia per hoc accidens ſymbolum non erat aliqua repugnantia in agendo, & patiendo, facilior fuit tranſmutatio. Cum enim qualitates elementorum cauſentur a formis ſubſtantialibus ipſorum: illa elementa, quæ maiorem conuenientiam habent in qualitatibus, neceſſario habent maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, & per conſequens in diſpoſitionibus materiæ facilius ad inuicē tranſmutantur. Et licet oporteat ambas qualitates corrumpi, tamen quia qualitas ſymbola minus reſiſtit, imo nullo modo; contraria vero reſiſtit, ideo facilior eſt tranſmutatio, & tranſitus Neque eſt inconueniens, quod ſimile corrumpat ſuum ſimile, per accidens corrumpendo ſubiectum, ſic enim maior flamma conſumit minorem. Et ſic patet ad ſecundum, & tertium.

quol p. a. 6. c. p. de gen. l. 10. 2. de gen l. 4. de l. ir cr. a. 3. ad 19.
2. de gen. l. 4

Ad quartum dicendum, quod quidquid corrumpitur per ſe, corrumpitur ab agente contrario: ſecus vero quod corrumpitur per accidens, ad corruptionem ſubiecti, quomodo corrumpitur qualitas ſymbola in tranſmutatione ſymbolorum.

de ſpir. cr. a. 9. ad 19. Tab. v. corruptio n. 5.

Ad quintum dicendum, quod in cadauere, ſicut & in genito quolibet, vt dictum eſt, manent accidentia corrupti eadem ſpecie, non eadem numero ob rationes allatas, nam formam de nouo aduenientem ſequuntur ſimilia accidentia, vt dictum eſt. Vel dic, quod remanet in genito, & corrupto ſicut in viuo, & mortuo idem numero accidens, quia remanet origo, & radix accidentis, eadem ſcilicet materia, quæ eſt in potentia ad formam generalem.

quol p a. 6. p. de gen. l. 20. in c. q. 41.

Ad ſextum dicendum, quod materia prout nuda conſideratur, ſe habet indifferenter ad omnes formas, ſed determinatur ad ſpeciales formas per virtutem mouentis vt dicitur in 2. de gen & materia ſecundum quod conſideratur perfecta ſub ratione formæ vniuerſalioris, & accidentium conſequentium ſit diſpoſita ad ſubſequentem perfectionem.

de ſp. cr. a. 3. ad 19. 20. p. p. q. 76. a. 6. q. de ani. a 9 c. 2. c g. c 71. vbi Ferrar

Ad ſeptimum dicendum, quod in inſtanti generationis materia eſt ſignata diſpoſitionibus, quæ in genere cauſæ materialis præcedunt formam ſubſtantialem.

2. c g. c. 71. vbi Ferrar.

Ad octauum dicendum, quod ad eſſe ſubſtantiale, quod ſimpliciter, eſt primus actus formæ non præirequiritur vlla diſpoſitio accidentalis: requiritur autem ad alios gradus, & actus formæ, & talis conſequitur primum effectum, & gradum formæ.

p. p. q. 76. a. 6 ad p. & in c vid. Caiet. ibid ad p.

ARTICVLVS VI.

Vtrum materia ſit immediatum ſubiectum inhæſionis omnium accidentium.

Videtur quod materia ſit immediatum ſubiectum inhæſionis omnium accidentium. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 8. quod quantitas immediate ineſt materiæ primæ, & p. de gen. t. 30. puncta, & lineas vocat terminos materiæ, terminus autem eſt in terminato ſubiectiue, & t. 31. & 2. de gen t. 6, dicit, quod materia eſt ſubiectum contrariorum, puta caloris & frigoris, quæ ſunt accidentia; ergo materia eſt immediatum ſubiectum inhæſionis omnium accidentium.

7 met l. 2 p. de gen. l p. 2. de gen. 13.

2 Præterea omnis forma ſubſtantialis eſt in materia ſibi propria & diſpoſita, ſed diſpoſitiones ad formam ſunt accidentia ergo accidentia immediate ſubiectantur in materia.

p. p. 76 art. 6 arg. p. q. de ani. a. 9. arg. 5.

3 Præterea diuerſæ formæ vnius ſpeciei requirunt diuerſas materiæ partes, ſed diuerſæ partes non poſſunt intelligi niſi ſecundum diuiſionem dimenſiuarum quantitatum, ergo neceſſe eſt præintelligere dimenſiones in materia ante formas ſubſtantiales, quæ ſunt plures eiuſdem ſpeciei & conſequenter quantitas, & ratione illius cætera accidentia immediate ſubiectabuntur in materia prima.

p p. arg. 4.

4 Præterea ſicut forma ſubſtantialis naturaliter vnitur materiæ, ita & hæc forma huic materiæ, ſed hæc materia eſt hæc per hoc, quod eſt ſub aliquibus dimenſionibus determinatis, ergo dimenſiones determinatæ immediate ſubiectantur in materia.

9 de ani. arg. 9. arg 17.

5 Præterea materia vnitur formæ per potentiam, qua poteſt ei ſubeſſe. ſed potentia illa non eſt idem, quod eſſentia materiæ, ſic enim eſſet æqualis ſimplicitatis cum Deo, quod eſt ſua potentia, ergo in materia ſubiectatur aliquod accidens.

de ſp et arg. 3, arg. 24.

6 Præterea quantitas conſequitur materiam ſicut proprium accidens, ſed accidens proprium ineſt immediate tamquam ſubiecto illi rei, cuius eſt accidens proprium, vt dictum eſt, ergo idem quod prius.

Tab. v quātitas n. 4. q. 6 log art. præced ad p. & q 3.

7 Præterea quantitas diſtinguit materiam in partes, adhoc vt varias formas recipiat, vt dictum eſt, ſed hoc non poteſt facere niſi immediate inſit illi tamquam ſubiecto, ergo quantitas & illa mediante cætera accidentia materialia immediate ſubiectantur in materia.

7.met.l.a.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. met t. 4. dicit, quod ſubſtantia compoſita eſt prior tempore accidente, ergo accidens ſupponit in materia formam ſubſtantialem, & conſequenter non ineſt materiæ, tamquam proprio ſubiecto.

8.met.l.vlt.

2 Prætetea Philoſophus 8 met. t. 16. dicit, quod forma ſubſtantialis immediate vnitur materiæ, at ſi in materia immediate ſubiectarentur accidentia, non vniretur illi forma immediate ſed mediantibus accidentibus, ergo accidentia non ſunt immediate in materia tamquam in proprio ſubiecto.

4 d. 12. q. p. a. p. c. 3. c. & ad p.

Reſpondeo dicendum, quod licet quantitas immediate inhæreat materiæ, & illa mediante eidem inhærent reliqua accidentia, quod manifeſte patet, primo quia ſubſtantia corporalis habet, quod ſit ſubiectum accidentium ratione materiæ, cui primo ineſt ſubiici alteri prima enim diſpoſitio materiæ eſt quãtitas, quia ſecundum ipſam attenditur diuiſio eius, & indiuiſio, & ita vnitas, & multitudo, quæ ſunt prima conſequentia ens ſecundo quia materia non ſolum eſt in potentia ad formas ſubſtantiales, ſed etiam ad accidentales, vt dictum eſt, quilibet autem actus informat, & actuat propriam materiam, demum, quia

q. 3. a. 5. q. 15. metaph. a. 2.

ſaltem in homine cuius forma eſt indiuiſibilis, & immortalis, quantitas immediate inhæret materiæ, nam illam extendit, quod non facit in animam, vt dictum eſt: & per rarefactionem eadem materia,

q. 11. log. a. p & a.

quæ prius erat terminata ſub paruis dimenſionibus, poſtea fit magis extenſa, & ad maiores dimenſiones reducitur, vt dictum eſt: non tamen ineſt quantitas materiæ ſine communicatione formæ, ſed neceſſario debet præintelligi forma ſubſtantialis in materia, antequam intelligatur illi aduenire quantitas; Vnde proprie ſubiectum inhæſionis quantitatis eſt compoſitum ſubſtantiale, quod patet primo, quia vnumquodque genus, vel ſpeciem, vt di-

q. 3 phyſ. a. 11.

ctum eſt, conſequuntur propria accidentia illius generis vel ſpeciei, nullum autem accidens conſequitur ſubſtantiam corpoream, tamquam propria paſſio, præter quantitatem propria autem paſſio præſupponit ſubiectum, cui immediate inhæreat, deinde, quia illud, quod dicitur maxime, & veriſſime in quolibet genere, eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt in illo genere, ſicut ignis qui eſt in fine caloris in rebus calidis, eſt cauſa caliditatis, vt dicitur in 2. me-

op. 32. c. 5.

taph. ſubſtantia autem eſt primum in genere entis, veriſſime, & maxime eſſentiam habens, ergo oportet quod ſit cauſa accidentium, quæ ſecundario, & ſecundum quid rationem entis participant. Item quia cum materia ſit in potentia ad omnes actus ordine quodam, oportet, quod id, quod eſt primum ſimpliciter in actibus, primo in materia intelligatur,

p. p. 76. a. 6. c. de ſp. cr. a. 3. c. q. de ani. ar. 9. c. op. 31. c. op. 32. c. p.

& ſit; primum autem inter omnes formas, & actus eſt eſſe in actu, ſeu eſſe ſimpliciter, quod materia habet per formam ſubſtantialem, ergo impoſſibile eſt, quod prius intelligatur materia cum quantitate, vel alio accidente, quam quod ſit in actu per formam ſubſtantialem, vnde dicendum eſt quod nullum accidens poteſt ineſſe materiæ ſine communicatione formæ ſubſtantialis, licet inter accidentia quantitas immediate inhæreat materiæ primæ.

7. met. l. a.

Ad primum ergo dicendum, quod 7. met. loquitur Philoſophus ex ſententia antiquorum, qui totum ſubiectum, quod nos ponimus ex materia, & forma componi, dicebant eſſe materiam primam, vt aerem, aut aquam aut aliquid huiuſmodi; formas autem dicebant eſſe quæ nos dicimus accidentia, vt quantitates, & qualitates, quorum ſubiectum proprium non eſt materia prima, ſed ſubſtantia compoſita, quæ eſt ens in actu; omne enim accidens ex hoc eſt, quod ſubſtantiæ compoſitæ ineſt, vt dicit Philoſophus in metaph. vnde ex propria ſententia ſubdit poſtea quid ſit materia, dicens quod neque eſt quid, neque quantum, primo vero de Gener. loquitur ſecundum poſitionem platonicorum, qui ponebant, quod mathematica erant ſubſtantia corporum naturalium, & quia puncta, & lineæ ſunt termini dimenſionum, ſicut forma eſt terminus materiæ, ponebant quod id, quod per huiuſmodi terminatur, eſſet materia corporum: ipſi autem termini magis ſe habent in ratione formæ, vnde poſtea oſtendit, quod nihil prædictorum poteſt eſſe materia corporum. Reliqui vero textus tantum probant quod accidentia inſunt ſubſtantiæ compoſitæ ratione materiæ, quod eſt veriſſimum, vt dictum eſt, & hoc idem probant ſextum, & ſeptimum argumentum.

p. de gen. l. 1.

in c.

Ad ſecundum dicendum, quod forma perfectior virtute continet quidquid eſt inferiorum formarum, & ideo vna & eadem exiſtens perficit materiam ſecundum diuerſos perfectionis gradus. Vna enim & eadem forma eſt per eſſentiam, per quam homo eſt ens actu & per quam eſt corpus, & per quam eſt viuum, & per quam eſt animal, & per quam eſt homo. Manifeſtum eſt autem, quod vnumquodque genus conſequuntur propria accidentia, ſicut ergo materia præintelligitur perfecta ſecundum eſſe ante intellectum corporeitatis, & ſic de aliis. ita præintelliguntur prædicta accidentia, quæ ſunt propria entis ante corporeitatem, & ſic præintelliguntur diſpoſitiones in materia ante formam, non quantum ad omnem eius effectum, ſed quantum ad poſteriorem. Vnde diſpoſitiones accidentales, quæ faciunt materiam propriam ad aliquam formam, non ſunt mediæ totaliter inter materiam, & formam, ſed inter formam, ſecundum quod dat vltimam perfectionem, & materiam, ſecundum quod iam eſt perfecta perfectione inferioris gradus, materia enim ſecundum ſeipſam eſt propria reſpectu infimi gradus perfectionis, quia materia ſecundum ſeipſam eſt in potentia ad eſſe ſubſtantiale corporeum, nec ad hoc requirit aliquã diſpoſitionem, ſed hac perfectione præſuppoſita in materia, requiruntur diſpoſitiones ad vlteriorem perfectionem.

p. p. q. 76. a. 6. ad p. q. de ani. a. 9. c. de ſpir. cr. a. 3. c.

q. de ani. a. 9. ad 5.

Ad tertium dicendum, quod dimenſiones quantitatiuæ, ſunt accidentia conſequentia corporeitatẽ, quæ ſoli toti materiæ conuenit. Vnde materia iam intellecta ſub corporeitate, & dimenſionibus, poteſt intelligi vt diſtincta in diuerſas partes, vt ſic accipiat diuerſas formas ſecundum vlteriores perfectionis gradus, quamuis enim eadem forma ſit ſecundum eſſentiam, quæ diuerſos perfectionis gradus materiæ tribuit tamen ſecundum conſiderationem rationis differt. p. p. ad 1.

Ad quartum dicendum, quod dimenſiones nõ poſſunt intelligi in materia, niſi ſecundum quod intelligitur conſtituta per formam ſubſtantialem in eſſe ſubſtantiali corporeo, quod quidem non fit per aliam formam in homine, quam per animam, vt dictum eſt. Vnde huiuſmodi dimenſiones non præintelliguntur ante animam in materia totaliter, ſed inquantum ad vlteriores gradus perfectionis eſt in potentia, vt dictum eſt. q. de an. ar. 9. ad 17

Ad quintum dicendum, quod cum vnumquodque genus diuidatur per potentiam, & actum, ipſa potentia, quæ eſt in genere ſubſtantiæ, materia eſt, ſicut forma actus; vnde materia non ſubeſt formæ ſubſtantiali mediante aliqua potentia. de ſp. cr. ar. 3. ad 21.

ARTICVLVS VII.

Vtrum in generatione compoſiti ſubſtantialis fiat reſolutio compoſiti præcedentis vſque ad materiam primam.

p. de gen. l. 13. Videtur quod in generatione compoſiti ſubſtantialis non fiat reſolutio præcedentis compoſiti corrumpendi vſque ad materiam primam, dicit enim Philoſophus p. de Gen. t. 3. quod materia prima non poteſt exiſtere ſine accidentibus, at ſi fieret in generatione noui compoſiti reſolutio præcedentis vſque ad materiam primam, poſſet hæc exiſtere ſine illis, ergo in generatione compoſiti ſubſtantialis non fit reſolutio vſque ad materiam primam.

1 de gen. l. 7. 2 Præterea materia eſt ens in actu per formam: at ſi fieret reſolutio vſque ad materiam primam in corruptione compoſiti ſubſtantialis, materia recederet à tota rerum natura, quia non eſſet amplius ens actu ergo idem quod prius.

de ſp. cr. art. 3. arg. 12. 3 Præterea corpus ante aduentum animæ rationalis in vtero materno habet aliquam formam, ſed adueniente anima rationali non eſt dicere, quod illa forma deficiat, quia neque cedit in nihilum, neque eſſet dare in quid rediret, ergo forma aliqua præexiſtit in materia ante aduentum animæ rationalis, & per conſequens in generatione hominis non fit reſolutio præcedentis compoſiti vſque ad materiam primam.

p. phyſ. l. 15. Sed contra Philoſophus p. phyſ. t. 82. dicit quod materia prima eſt primum ſubiectum in quod vltimum reſoluitur id quod corrumpitur.

op. 48. tr. p. 2 Præterea c. de ſubſtantia in prædicam. dicitur, quod corruptis primis ſubſtantiis impoſſibile eſt remanere ſecundas ſubſtantias, & accidentia, ergo in corruptione fit reſolutio vſque ad materiam primam.

p. de gen. l. 10. 3 Præterea Philoſophus p. de gen. t. 25. diſtinguit generationem ab alteratione, quod in illa fit tranſmutatio non ſolum ſecundum paſſiones, ſed etiam ſecundum ſubſtantias, in hac vero tantum ſecundum paſſiones ergo in generatione noui compoſiti ſubſtantialis fit reſolutio præcedentis compoſiti vſque ad materiam primam.

l. eq. 3 2. 11. Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere quod in generatione compoſiti ſubſtantialis fit reſolutio præcedentis compoſiti vſque ad materiam primã, & ratio ex dictis eſt, quia omnia accidentia præſupponunt formam ſubſtantialem in materia, quod patet primum quia omnia accidentia, vt dictum eſt 4 d. 10. q. p. a. 2 q. 1. op. 40. c. 5. p. de gener. l. 9. & 10. fundantur immediate in quantitate, & mediante quantitate ſunt in materia: quantitas autem præſupponit in materia formam ſubſtantialem corporis, ſeu ſubſtantiam corpoream atque adeo gradum corporis cum illum conſeruat tamquam illius propria paſſio inſeparabilis ab illo deinde quia ſubſtantia cum ſit primum in genere entis debet eſſe cauſa accidentium quæ ſunt entia ſecundum quid, præterea quia ſubiectum accidentium non eſt materia ſola, ſed materia ſimul cum forma, ſeu materia, vt vnita formæ ſubſtantiali, eſt enim ens in actu, vt dicit Philoſophus p. de Generat. t. 22. & 23. ad differentiam formæ ſubſtantialis quæ habet pro ſuo ſubiecto ens 7 met. l. p. potentiæ, ſeu materiam primã nude ſumptam: quare ad hoc, vt adueniant materiæ debent in illa præſupponere formam ſubſtantialem, atque adeo totam ſubſtantiam compoſitam, cuius ratio eſt, quia accidentia ſunt entia illius, non autem materiæ vel formæ, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 2. nam ſunt entia per ſubſtantiam, dicuntur enim entia, eo quod habent aliquam habitudinem ad ipſam, quæ eſt per ſe ens.

Ad primum ergo dicendum, quod quia vno compoſito ſubſtantiali corrupto aliud generatur, & vno generato aliud corrumpitur, ideo materia nec recedit a rerum natura, nec remanet ſine forma, quia in eodem inſtanti, in quo priuatur forma præcedenti & fit non ens hoc, quod eſt corruptum, recipit aliam formam, & fit aliquid aliud, puta id, quod eſt genitum: Vnde non poteſt vnquam materia remanere quin ſit ſubiecta alicui formæ, & ſic patet etiam ad ſecundum. p. de gen. l. 7.

Ad tertium dicendum, quod corpus antequam animetur, habet aliquam formam. Verum illa forma non manet anima adueniente, aduentus enim animæ eſt per quandam generationem, generatio autem vnius non eſt ſine corruptione alterius; ſicut cum recipitur forma ignis in materia aeris, deſinit eſſe actu in ea forma aeris, & remanet in potentia tantum Neque dicendum eſt, quod forma fiat, vel corrumpatur, quia eius eſt fieri, & corrumpi, cuius eſt eſſe, quod non eſt formæ, vt exiſtentis ſed ſicut eius, quo aliquid eſt, vnde & fieri non dicitur niſi compoſitum, inquantum reducitur de potentia in actum. de ſp. cr. art. ad 12.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum generatio ſit mutatio ſucceſſiua, an vero inſtantanea.

Videtur, quod generatio ſit mutatio ſucceſſiua. 5. phyſ. l. p.
Philoſophus enim 5. phyſ. t. p. q. 6. ponit generationem inter motus, ſed motus eſt de genere continuorum vt dicitur 5. phyſ. t. p. ergo generatio eſt mutatio ſucceſſiua, non autem inſtantanea. 5. phyſ. l. 9.

1 Præterea dicit Philoſophus 6. phyſ. t. 59. quod factum eſt prius fieri, ſed res naturales fiunt per generationem, ergo quod generatur prius generabatur: vbi autem eſt prius & poſterius, eſt tempus, vt dictum eſt, & conſequenter ſucceſſio, ergo generatio eſt mutatio ſucceſſiua. 6. phyſ. l. 8.

3 Præterea Philoſophus 7. phyſ. t. 34. comparat generationes inter ſe & dicit aliquas eſſe veloces, aliquas minus veloces, ſed velox, & tardum conueniunt generationi, & motui per ordinem ad tempus, vt patet ex Philoſopho 6. phyſ. t. 12. ergo idem quod prius. q. 27. a. 2. 7. phyſ. l. 8. 6. phyſ. l. 9.

4 Præterea experientia patet non ſimul generari totum animal, ſed ſucceſſiue, ſimiliter & ſucceſſiue ex combuſtione paleæ generari ignem, ergo generatio non fit in inſtanti ſed ſucceſſiue.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 9. generationem negat eſſe motum, ſed omnis motus eſt in tempore, & ſecundum tempus diuiſibilis eſt vt dicitur 6. phyſ. t. 36. ergo generatio non eſt mutatio ſucceſſiua. 5. phyſ. l. 3. q. 3. de pot. ar. 9. ad 9.

Reſpondeo dicendum, quod illud, quod mutatur de non eſſe in eſſe, vel è contra, non eſt ſimul in non eſſe, ſed ſicut non eſt dare vltimum inſtans, in quo id, quod generatur ſit non ens, ſed eſt dare primum inſtans, in quo eſt: ita quod in tempore præcedenti illud inſtans, eſt non ẽs. Inter tempus autem, & inſtans, quod terminat motum, non eſt aliquod medium, & ſic non oportet, quod ſit medium inter eſſe, & non eſſe. Sed quia tempus, quod præcedit inſtans, quo primo eſt quod generatur, eſt terminus præcedentis temporis menſurantis motum, itaque eſſe eſt terminus præcedentis mo- 6. phyſ. l. 8. p. d. 17. q. 4. a. 3. c. p. 2. q. 113. art. 7. c. p. de gen. l. 24.

tus, ſi ergo generatio dicatur ipſa inceptio eſſendi, ſic eſt terminus motus, & ſic eſt in inſtanti; quia terminati motum, quod eſt mutatum eſſe eſt in indiuiſibili temporis, ſi autem generatio accipiatur ipſa inceptio eſſendi cum toto motu præcedente, cuius eſt terminus, ſic non eſt in inſtanti, ſed in tempore, ita quod in toto tempore præcedenti eſt non ens illud, quod generatur & in vltimo inſtanti eſt ens, & ſimiliter dicendum eſt de corruptione.

q. 17. phyſ ar. 1. a. Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus nomen motus late ſumit prout inoluit etiam mutationes inſtantaneas vt dictum eſt.

6. phyſ l. a. Tab. v alteratio a. 5. Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus nomen generationis ſumit pro alteratione præcedente terminata ad introductionem formæ ſubſtantialis, cum enim alteratio habeat duos terminos, formam accidentalem, & ſubſtantialem, poteſt denominari ab vtraque, eodemque modo dicendum ad tertium.

6. phyſ l. 8. de ſp. cr. ar. 3. ad 13. in c. p de gen. l. 21. Ad quartum dicendum quod animal totum non niſi per partes generatur. Verum generatio partium ratione alterationis præcedentis fit ſucceſſiue, ratione vero introductionis formæ ſubſtantialis fit in inſtanti, vt dictum eſt, & idem dico de generatione ignis ex combuſtione paleæ, vel chartæ.

ARTICVLVS IX.

Vtrum generatio vnius ſit corruptio alterius.

5. phyſ l. 8. Videtur quod generatio vnius non ſit corruptio alterius. Dicit enim Philoſophus, phy a 1 7. quod generatio eſt mutatio à non ſubiecto in ſubiectum, & corruptio eſt a ſubiecto in non ſubiectum.

de ſp. cr. ar. 3. arg. 12. & 13. 2 Præterea in embrione ante aduentum animæ rationalis apparent opera vitæ, vt dicitur in 16. de animal quæ non ſunt niſi ab anima, ſed adueniente anima rationali non eſt dicere, quod alia anima deficiat quia neque cadit in nihilum, neque eſſet dare in quid rediret, ergo in generatione hominis non eſt corruptio vllius formæ præcedentis.

q. de ani. ar. 9. arg 9. 3 Præterea ſecundum hoc formæ vniuntur materiæ, quod materia eſt in potentia ad eas. ſed materia prius eſt in potentia ad formas elementorum, quam ad alias formas. ergo anima, & aliæ formæ non vniuntur materiæ niſi in illa præexiſtant, & remaneant formæ elementorum, & ita erit generatio vnius ſine corruptione alterius.

arg. 10. 4 Præterea corpus cuiuſlibet animalis eſt mixtum, ſed in mixto oportet quod remaneant formæ elementorum per eſſentiam, alioqui eſſet corruptio elementorum, non mixtio. ergo anima ſupponit in materia ante ſui aduentum formas elementorum, & ſic generatio animalis non erit compoſiti præexiſtentis corruptio.

5 Præterea ſi generatio vnius eſſet corruptio alterius, eadem entia ſemper eſſent in mundo, nec plura, nec pauciora, ſed conſequens eſt falſum, ergo & quod generatio vnius ſit corruptio alterius.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 1. phyſ. t. 71. & p. de gen. t 19. dicentis, quod generatio vnius eſt corruptio alterius.

p. de gen l. 7 Reſponden dicendū. quod neceſſe eſt dicere. quod generatio vnius eſt corruptio alterius, & è contra. Ad cuius manifeſtationem ſciendum eſt, quod generatio per ſe quidem eſt ex ente in potentia, id eſt ex materia, quæ eſt ſicut ſubiectum rerum naturalium: Accidit enim materiæ. ex qua aliquid generatur, quod ſit ſubiecta alteri formæ, ſecundum quam eſt ens actu, & priuationi formæ inducendæ, ſecundum quam eſt non ens actu ſed ens in potentia. Et ideo Ariſtot dicit in p. phyſ. t. 66. quod generatur aliquid ex ente quidē actu per accidens, ex ente autem in potentia, per ſe Et ſimiliter corrumpitur aliquid per ſe quidem in ens potentia, quod quidem ſubijcitur alteri formæ, ſecundum quam eſt ens actu, & priuationi prioris formæ ſecundum quam eſt non ens actu; & ita non dicitur, quod id, quod corrumpitur, ſecedat a tota rerum natura, quia, quamuis fiat non ens hoc, quod eſt corruptum, remanet tamen ens aliquid aliud, quod eſt generatum: Vnde non poteſt materia remanere quin ſit ſubiecta alicui formæ: & inde eſt, quod vno corrupto aliud generatur, & vno genito aliud corrumpitur.

Ad primum ergo dicendum, quod generatio vnius non dicitur a Philoſopho eſſe corruptio alterius, eo quod ſint vnum per ſe, atque adeo vnum ratione: ſed vel quia ſunt vnum ſubiecto, licet differant ratione quod patet ex eorum terminis, ex quibus motus, & mutationes ſpecificantur: terminus enim generationis eſt forma, quia eſt mutatio ad eſſe: terminus vero corruptionis eſt priuatio, quia eſt mutatio ad non eſt; forma autem vnius, & priuatio alterius, vt forma ignis & priuatio aeris ſunt quidem idem ſubiecto, ſed differunt ratione Vnde fit, vt etiam illud, quod corrumpit, & generat non ex eodem habeat, quod generet, & corrumpat, ſed ex eo, quod formā ſuam inducit generet & ſic in quantum ens generat; ex eo vero quod forma ſua neceſſario coniungitur priuationi alterius formæ, corrumpat Secundo quia ſunt vnum ex parte motus, quia vnus motus ad has duas mutationes terminatur. Tertio dicitur generatio vnius corruptio alterius concomitanter, quia vna mutatio ſemper coniungitur cum alia mutatione quia generatio vnius non eſt ſine corruptione alterius & è contra. nam motus per quem agens producit formam ſimilem ſuæ & corrumpit oppoſitam, eſt de contrario in contrarium, & generatio & corruptio ſeſe concomitantes ſimiliter contrariorum ſunt. 1. d. 14 q. 2. ar. 1 ad 3. q. 28. de verit a. 6 ad 5. Ibid. ibid. a. 9 c

Ad ſecundum dicendum, quod in embrione apparent quædam opera vitæ Sed quidam dixerunt huiuſmodi opera eſſe ab anima matris. Sed hoc eſt impoſſibile, quia de ratione operum vitæ eſt, quod ſint à principio intrinſeco, quod eſt anima. Quidam vero dixerunt, quod à principio ineſt anima vegetabilis, & illa eadem cum fuerit magis perfecta fit anima ſenſitiua, & tandem fit anima intellectiua, ſed per actionem exterioris agentis, quod eſt Deus: ſed hoc eſt impoſſibile Primo, quia ſequeretur quod forma ſubſtantialis reciperet magis, & minus, & quod generatio eſſet motus continuus. Secundo, quia ſequeretur animam rationalem eſſe corruptibilem, cum vegetabilis, & ſenſibilis corruptibiles ſint dum ponitur fundamentum animæ rationalis eſſe ſubſtantia vegetabilis, & ſenſibilis; non autem dici poteſt, quod ſint tres animæ in vno corpore, relinquitur ergo dicendum quod in generatione hominis, vel animalis multæ ſunt generationes, & corruptiones ſibi inuicem ſuccedentes: adueniente enim forma perfectiori deficit imperfectior, & ſic cum in embrione primo ſit anima vegetatiua tantum, cum peruentum fuerit ad maiorem perfectionem, tollitur forma imperfecta, & ſuccedit forma perfectior, quæ eſt anima vegetiua, & ſenſitiua ſimul & hac cedente ſuccedit vltima forma perfectiſſima, quæ eſt anima rationalis: Neque eſt dicendum, quod forma fiat, vel corrumpatur, quia eius eſt fieri, & corrumpi, cuius eſt eſſe, quod non eſt formæ, vt exiſtentis, ſed ſicut eius, quo aliquid eſt: vnde & fieri non dicitur de ſp. cr. ar. 3. ad 13. ibid ad 12.

dicitur niſi compoſitum, inquantum reducitur de potentia in actum.

q. de ani ar. 9. ad 9. Ad tertium dicendum, quod materia ſecundum ordinem eſt in potentia ad formas, non quod recipiat diuerſas formas ſubſtantiales ordinatim, ſed quia id, quod eſt proprium ſuperioris formæ non recipitur niſi mediante eo, quod eſt proprium inferioris formæ.

ibid. ad 10. Ad quartum dicendum, quod formæ elementares non ſunt actu in mixto ſecundum eſſeoriam, licet hoc Auic. poſuerit: nõ enim poſſunt eſſe in vna parte materiæ: ſi autem eſſent in diuerſis partibus, non eſſet mixtio ſecundum totum, quæ eſt vera mixtio, ſed eſſet mixtio minima, quæ eſt mixtio ad ſenſum. Dicere etiam, quod formæ elementorum accipiant magis, & minus, vt Auerroes dicit, ridiculum eſt, cum ſint formæ ſubſtantiales, quæ magis, & minus recipere non poſſunt: neque aliquid eſt medium inter ſubſtantiam, & accidens vt ipſe fingit, nec iterum dicendum eſt, quod totaliter corrompantur; ſed quod maneant virtute, vt Ariſtoteles dicit, & hoc eſt inquantum manent accidentia propria elementorum ſecundum aliquem modum, in quibus manet virtus elementorum.

8 met l. 4. Ad quintum dicendum, cum vna materia exiſtente conningat, vt dicit Philoſophus 8. met. tit. 12. fieri diuerſa propter mouentem cauſam, contingere poteſt vt plura agentia agant in diuerſas partes eiuſdem compoſiti ſubſtantiales, & ſic plures formas ſpecificas producat, vnde ſequitur, quod plures ſint ſpecies, vel indiuidua ſpecierum generata, quam corrupta, & non totidem quod corrupta.

ARTICVLVS X.

Vtrum generationes, & corruptiones rerum naturalium ſint naturales.

Tab. v. motus n. 9. & 11. Videtur quod corruptiones, & generationes rerum naturalium nõ ſint naturales. Motus enim naturalis eſt ille, qui eſt à principio intrinſeco, ſed generationes elementorum maxime fiunt ab agente extrinſeco, ergo non ſunt naturales.

7. met. l. 6. 2. phyſ. l. p. 2 Præterea generatio dicitur naturalis, quia eſt à natura, vt dicit Philoſophus 7. met. t. 25. ſed generans elementa non eſt natura, ſed vel habens naturam, vel ſecundum naturam, vt dicitur 2. phyſ. cum ſit compoſitum naturale, ergo generationes elementorum non erunt naturales.

Tab. v. naturam n. 11. v. corruptione. 10 & 15. 3 Præterea naturale eſt illud, ad quod natura inclinat, ſed corruptio, ſicut & mors, & omnis defectus eſt contra naturam, ergo corruptio non eſt mutatio naturalis.

p. p. q. 19. a. 9. c. & Tab. v. corruption. 10. 5. phy. l. 2. 7. met. l. 6. 4 Præterea impoſſibile eſt, quod natura intendat aliquod malum, ſed corruptio eſt aliquod malum, eſt enim non ens, bonum autem, & ens conuertuntur, ergo corruptio non poteſt eſſe mutatio naturalis.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 7. generationem, & corruptionem ponit inter ſpecies mutationis naturalis, & 7. met. t. 22. vocat generationes elementorum naturales.

7 met. l. 6. Reſpondeo dicendum, quod generationes rerum naturalium dicuntur naturales propter tres cauſas, vt dicit Philoſophus 7. met. tex. cit. licet principium actiuum generationis eorum ſit extrinſecum, quod videtur eſſe contra rationem naturæ, primo ratione materiæ, ſeu principij, ex quo fit generatio, quia materia eſt principium intrinſecum, in quo eſt naturalis aptitudo ad talem formã, ſecundo ratione principij ſecundum quod fit generatio, id eſt ratione formæ geniti quæ dicitur eſſe natura, generatio enim naturalis eſt, quæ eſt ad naturam, ſicut dealbatio eſt ad albedinem, tertio ratione principij, à quo fit generatio, ſeu ab agente, nam forma illius, quæ eſt ei principium principale agendi eſt natura dicta ſecundum ſpeciem, id eſt eſt eiuſdem ſpeciei cum natura, & forma geniti, licet in alio ſecundum numerum: homo enim generat hominem, nec tamen generans, & genitum ſunt idem numero Corruptiones vero dicuntur naturales primo quia licet ſint contra naturam particularem, ſunt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, inquantum defectus vnius cedit in bonum alterius, vel etiam totius vniuerſi: ſic enim corruptio vnius eſt generatio alterius, per quam ſpecies conſeruatur, ſecundo quia natura particularis ſaltem per accidens intendit corruptionem, in quantum conſequitur aliquod bonum; non enim intendit agens naturale corruptionem; & priuationem, ſed generationem vnius quæ eſt corruptio alterius, & formam, cui coniungitur priuatio alterius formæ. tertio dicitur inclinationis materię, quæ proportionaliter attribuitur tali formæ ſecundum diſtributionem vniuerſalis agentis, ratione cuius etiam res naturales dicuntur naturaliter corruptibiles. p. p. q. 22. q. ar. 2 a. 3. p. p. q. 19. art. 9. c. Tab. v. corruption 10 & 11 p. 2. q. 85. a. 6. c. vbi bene hæc difficultas explicatur.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnes motus eodem modo dicuntur naturales, vt dicit Comm. in 2. phyſ. & in p. cæli ſed quidam dicuntur naturalas propter principium actiuum interius exiſtens, vt motus localis grauium, & leuium; & quidam propter principium paſſiuum, quod eſt ſecundum potentiam ab agente naturali natum in actum educi, vti n generatione, & alteratione ſimplicium corporum. Vnde & natura diuiditur in materiam, & formam. 2 d. 18. q. p. a. 2. c.

Ad ſecundum dicendum, quod generatio dicitur naturalis, quia eſt a natura, vel tamquam principio paſſiuo, vel tamquam principio actiuo principali, ſpecie eodem cum natura, & forma generati, vt dictum eſt. in c.

Ad tertium dicendum, quod aliter ſe habet natura ad generationem, & corruptionem; forma enim, quæ eſt terminus generationis, eſt per ſe intenta tã à natura vniuerſali, quam a natura particulari: priuatio vero eſt præter intentionem naturæ particularis; eſt autem ſecundum intentionem naturæ vniuerſalis, non quidem, vt per ſe intenta, ſed quia ſine priuatione alterius formæ non poteſt alia forma introduci, & ſic generatio eſt omnibus modis naturalis. Corruptio vero quandoque dicitur contra naturam habito reſpectu ad naturam particularem, vt dictum eſt, & ex his patet ad quartum. q. 3. de por. a. 6 ad 19.

ARTICVLVS XI.

Vtrum expulſio formæ ſubſtantialis præced. & introductio formæ ſequentis ſint idem.

Videtur quod expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis, & introductio formæ ſequentis ſint idem, quia ſecundum Philoſophum vt dictum eſt generatio vnius eſt corruptio alterius, ſed eatenus eſt generatio vnius, quatenus introducitur in materia forma ſubſtantialis, eſt autem corruptio alterius, quatenus forma præcedens expellitur, ergo introductio formæ ſequentis, & expulſio pręcedentis ſunt idem. q. p. a. 5.

2 Præterea ſicut multiplicato inferiori multiplicatur ſuperius, ita non multiplicato inferiori non multiplicatur ſuperius, vt ſi eſt vnus homo, eſt vnum q. 28. de ver. a. 6. arg. 5.

animal, ſi ſunt plures homines. ſunt etiam plura animalia, ſed mutatio ad motum ſe habet ſicut ſuperius ad inferius, nam omnis motus eſt mutatio, non e conuerſo; cum ergo expulſio formæ præced. & introductio ſequentis ſint vnus motus, erunt etiam vna mutatio & ſic erunt idem.

3 Præterea vnius agentis in vnum, & idem ſubiectum non eſt niſi vna actio ſed agens in materiam expellendo ab illa formam præcedentem, & introd. ſequentem eſt vnum agens, & idem etiam eſt ſubiectum, ergo expulſio formæ præced. & inductio ſequentis ſunt idem.

ibid arg. 2. ſed contra. 4 Præterea quæcunque ita ſe habent, quod vnum poteſt eſſe ſine altero non ſunt idem, ſed introductio formæ poteſt eſſe ſine expulſione præcedentis, vt patet in prima creatione vniuerſi. ergo idem quod prius.

ibid arg. 2. & nc. Sed contra eſt, quod multo minus ſunt idem expulſio tenebræ, & inductio lucis, quam expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis & introductio ſequentis, ſed expulſio tenebræ & introductio lucis ſunt mutationes naturaliter inter ſe diſtinctæ, ergo & idem erunt expulſio ſubſtantialis formæ præced. & introd. ſequentis.

q. 28. de Ver. a. 6 c. Reſpondeo dicendum, quod expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis, & introductio formæ ſequentis ſunt duæ mutationes realiter diſtinctæ, ſed ſunt vnus motus, & quidem quod ſint duæ mutationes realiter inter ſe diſtinctæ ſic patet. Mutationes enim penes terminos diſtinguuntur, introductionis autem formæ ſequentis terminus eſt formam ſequentem ineſſe: expulſionis vero formę præcedentis terminus eſt formam præcedentem non eſſe. eſt autem oppoſitorum quantum ad hoc attendenda triplex differentia, nam primo quædam oppoſita ſunt, quorum alterum tantum eſt natura quædam, reliquum vero non eſt niſi remotio, vel negatio ipſius, ſicut patet in oppoſitis ſecundum affirmationem, & negationem vel ſecundum priuationem, & habitum, & in talib. negatio oppoſiti, quod ponit naturam aliquam, eſt alicuius rei, negatio vero alterius oppoſiti non eſt realis, quia non eſt alicuius rei, eſt enim negatio negationis, quæ eſt alterius oppoſiti: & ideo hęc negatio negationis nihil differt ſecundum rem a poſitione alterius, vnde ſecundum rem idem eſt generatio albi, & corruptio non albi. Sed quia negatio quamuis non ſit res naturæ, eſt tamen res rationis, ideo negatio negationis ſecundum rationem, ſeu ſecundum noſtrum modum intellegendi eſt aliud a poſitione affirmationis, & ſic corruptio non albi ſecundum modum intelligendi eſt aliud quam generatio albi, & idem dico de generatione ignis ex non igne, & corruptione non ignis. Et ideo ſi negatio formæ nihil reale ponit diſtinctum à forma negata ſecundum rem, corruptio priuationis, & introductio formæ idem ſunt ſecundum rem, non tamen ſecundum rationem. Secundo oppoſita quædam ſunt, quorum alterum quidem dicit negationem oppoſitæ formæ realis & poſitiuæ; verum hæc negatio non ſolum importat ablationem formæ ſed etiam ponit impedimentum poſitiuum, & reale, ſicut vmbra non ſolum dicit ablationem lucis, ſed etiam ponit corpus impediens: vnde negatio vmbræ debet importare & negationem tenebræ, & ablationem interpoſiti corporis impedientis; & ideo ablatio vmbræ & priuatio luminis ſunt mutationes realiter diſtinctæ. Tertio demum quædam oppoſita ſunt, quorum vtrumque ponit naturam aliquam, vt album, & nigrum, ignem & terram, & in talibus oppoſitis negatio vtriuſque eſt negatio realis, id eſt alicuius rei, & ideo cum affirmatio non ſit negatio, quia non eſſe nigrum non eſt idem quod non eſſe album, ſed realiter differunt, ideo corruptio nigri cuius terminus eſt non eſſe nigrum, & generatio albi, cuius terminus eſt eſſe album, ſunt realiter diuerſæ mutationes, & idē dico de corruptione ligni, vel terræ, & productione ignis. Quod autem hæ mutationes realiter inter ſe ſint vnus, & idem motus realiter ſimiliter pares, nam hoc differunt motus, & mutatio quod motus vnus eſt, quo aliquid affirmatiue ſignificatum abijcitur, & aliud affirmatiue ſignificatum acquiritur eſt enim motus de ſubiecto in ſubiectum vt dicitur 5. phyſ. per ſubiectum autem intelligitur hoc aliquid affirmatiue ſignificatum, & monſtratum, vt album, & nigrum. Vnde vnus motus alterationis eſt quo album abijcitur, & nigrum acquiritur, ſed in mutationibus, quæ ſunt generatio, & corruptio aliter eſt: nam generatio eſt mutatio de non ſubiecto in ſubiectum, vt de non albo in album; corruptio vero eſt mutatio de ſubiecto in non ſubiectum, vt de albo in non album, & ideo in abiectione vnius affirmati & adeptione alterius oportet duas mutationes intelligi, quarũ vna ſit generatio, & alia corruptio vel ſimpliciter, vel ſecundum quid, ſic ergo ſi in tranſitu, qui eſt de vna forma in aliam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalẽ cōſideratur ipſe motus, idem motus ſignificatur per ablationem vnius, & inductionem alterius, non autem ſignificatur eadem mutatio ſed diuerſa, tamẽ ſe inuicem comitantes, quia generatio vnius non eſt ſine corruptione alterius. Et ſic patet expulſionem vnius formæ, & introductionem alterius eſſe quidem vnum, & eundem motum, ſed eſſe mutationes realiter inter ſe diuerſas.

Ad primum ergo dicendum, quod generatio vnius dicitur eſſe corruptio alterius a Philoſopho per concomitantiam, quia de neceſſitate ſunt ſimul; vel per vnitatem motus, qui ad has duas mutationes terminatur. ibid. 5. 6. ad 5.

Ad ſecundum dicendum, quod dupliciter ſumi poteſt mutatio, vno modo logice vt eſt genus ad motum, & mutationem ſpecifice ſumptam, quomodo nihil aliud eſt quam tranſitus a termino in terminum quomodocunq; ſe habeant hi termini ſiue affirmatiue, ſiue negatiue. Alio modo ſpecifice & phyſice, vt eſt diſtincta à motu, quomodo eſt trāſitus à ſubiecto in non ſubiectum, vel à non ſubiecto in ſubiectum; ſi priori modo ſumitur ſicut expulſio formæ præced & introductio ſequentis ſunt vnus motus, ita & ſunt vna mutatio; ſi vero ſumitur poſteriori modo, licet ſint vnus motus realiter, non tunc ſunt vna realis mutatio, ſed duæ inter ſe realiter diſtinctæ. q. 3. de pot. a. 1. c

Ad tertium dicendum, quod vnitas actionis arguit vnitatem motus, non autem vnitatem mutationis ob differentiam inter motum, & mutationem mox allatam.

Ad quartum dicendum, quod de ratione mutationis eſt hoc eſſe poſt hoc circa aliquid idem, quod non eſt in creatione. ibid & ad p. & p p 4. 3. 2. 2

ARTICVLVS XII.

Vtrum expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis ſit naturaliter prior quam introductio formæ ſequentis.

Videtur quod in generatione compoſiti ſubſtantialis expulſio formæ ſubſtantialis præcedentis ſit naturaliter prior introductione formæ ſequentis, quia prius eſt ordine naturæ intelligere recipiens, quam ipſum receptum, ſed forma non recipitur niſi in propria materia, ergo prius eſt intelligere materiam primam propriam, quam receptionem formę, q. 28. de ver. a. 7. arg. 2.

ſed ad hoc quod materia ſit propria alicui formæ requiritur quod ſit denudata à forma contraria, ergo prius naturaliter materia denudatur ab vna forma, quam recipiat aliam. & ſic naturaliter erit prior expulſio formæ præcedentis, quam introductio ſequẽtis. Sed dices, quod forma adueniens ſecundum quod habet reſpectum ad agens naturale illam inducens eſt prior naturaliter, quam expulſio formæ præcedentis.

arg. 1. Sed contra in introductione formæ ſubſtantialis ſequentis includitur reſpectus ad ſuum ſubiectum in quo introducitur, ſi ergo ſecundum hunc reſpectum ad ſubiectum eſt poſterior, videtur quod ſimpliciter introductio formæ ſequentis ſit poſterior naturaliter expulſione formæ præcedentis. Sed dices, quod forma ſequens habet duplicem reſpectum vnum, ſecundum quod informat ſubiectum, & quantum ad hunc reſpectum eſt poſterior, quam expulſio formæ præcedentis. Alium, quo formam expellit a ſubiecto, & ſic introductio formæ ſequentis præcedit expulſionem formæ præcedentis.

arg. 4. 3 Sed contra, forma ſequens expellit præcedentem ratione oppoſitionis quam habet ad ipſam, oppoſita autem mutuo ſe expellunt ex hoc quod non patiuntur ſe in eodem ſubiecto. ergo ex hoc ipſo, quod forma ſequens informat ſubiectum, expellet aliam, & ſic non poteſt eſſe, quod forma ſequens ſecundum reſpectum, quem habet ad ſubiectum, quod informat ſit poſterior, & ſecundum reſpectum, quem habet ad formam præcedentem, quam expellit, ſit prior.

arg. 5. 4 Præterea eſſe rei naturaliter prius eſt, quam agere ipſius ſed forma materialis præſertim cum nõ ſubſiſtat eius eſſe eſt inexiſtere, ergo prior eſt naturaliter reſpectus quem habet forma ſequens ad ſubiectum, quod informat, quam reſpectus, quem habet ad formam contrariam, quam expellit, & ſic prædicta reſponſio non videtur poſſe conſiſtere.

arg. 6. 5 Præterea non contingit formas contrarias eſſe ſimul ſed forma præcedens, & forma ſequens ſunt contrariæ, ergo oportet, quod forma præcedens intelligatur expulſa antequam noua facta introducatur ergo expulſio formæ naturaliter præcedit introductionem nouæ.

arg. 7. 6 Præterea ſecundum ordinem effectuum eſt ordo cauſarum, ſed effectus expulſionis formæ præcedentis eſt materiam eſſe denudatam ab omni forma effectus autem introductionis formæ ſequentis eſt materiam habere talem formam ſpecificam, prius autem naturaliter eſt materiam eſſe denudatam ab omni forma, quam habere talem formam, ergo expulſio formę præteritæ eſt naturaliter prior forma ſequente.

arg 13. 7 Præterea ſi ſucceſſiue forma inducatur, vt contingit in ſucceſſiua combuſtione chartæ, prius tempore remouetur forma præcedens, quam inducatur ſequens, vt patet ſimiliter in dealbatione, in qua prius natura agens remouet nigredinem, quam inducat albedinem, ſed per hoc, quod agens in inſtanti inducit formam ſubſtantialem, remouetur tantum ordo temporis, non naturę, ergo naturaliter prius eſt expulſio formæ præced. quam introductio formæ ſequentis.

arg 9 & 4. d. 17 q. p. a. 4. quæſt p. arg. 3. 8 Præterea in quolibet motu receſſus à termino à quo naturaliter præcedit acceſſum ad terminum ad quem, vel tempore ſi ſit motus ſucceſſiuus, vel natura ſi ſit mutatio ſubita. ſed in productione compoſiti ſubſtantialis forma præcedens eſt terminus a quo, & forma ſequens eſt terminus ad quem, ergo expulſio formæ præcedentis naturaliter præcedit introductionem formæ ſequentis.

Sed contra. cauſa naturaliter præcedit effectum, ſed forma ſequens eſt cauſa deſtructionis formæ præcedentis non niſi ſecundum, quod eſt introducta, ergo introductio formæ ſequentis prior eſt expulſione formæ præcedentis. 4 d. 17 arg. p ſed contra q. 28 de ver. arg p ſed contra.

2 Præterea agens naturale non expellit formam contrariam a materia niſi per hoc quod inducit ſimilitudinem ſuæ formæ in materia, ergo inductio formæ eſt prior expulſione. q 28. de ver arg 2 ſed contra.

3 Præterea forma ſequens producendo introducitur, & introducendo producitur, ſed productio formæ eſt prior naturaliter, quam expulſio formæ præcedentis, ergo introductio formæ ſequentis naturaliter præcedit expulſionem formæ præcedentis. arg. 1. ſed contra.

4 Præterea agens naturaliter eſt prior patiente, ſed in generatione compoſiti ſubſtantialis forma ſequẽs ſe tenet ex parte agentis, forma præcedens ex parte patientis, ſeu recipientis, ergo prius naturaliter eſt introductio formæ ſequentis, quam expulſio formæ præcedentis. arg 4 ſed contra.

Reſpondeo dicendum, quod omnis prioritas ſecundum ordinem naturæ aliquo modo reducitur ad ordinem cauſæ, & cauſati, quia principium, & cauſa ſunt idem: in quolibet autem genere cauſæ cauſa naturaliter eſt prior cauſato. Contingit autem ſecundũ diuerſa genera cauſarum idem reſpectu eiuſdem eſſe cauſam, & cauſatum, ſicut ambulatio in genere cauſæ efficientis eſt cauſa ſanationis, & ſanatio in genere cauſæ finalis eſt cauſa ambulationis, ſimiliter in genere cauſæ materialis materia eſt cauſa formæ, quatenus ſuſtinet & quaſi ſuſtentat formam, & forma eſt aliquo modo cauſa materiæ, quatenus dat materiæ eſſe actu, ſeu facit illam eſſe actu ſecundum gen. cauſæ formalis, ex parte autem cauſæ materialis ſe tenet ſecundum quandam reductionem omne illud, per quod materia efficitur propria huius formæ, ſicut diſpoſitiones, & remotiones impedimentorum, & conſequenter expulſio formæ præcedentis ne ſequens forma introducatur. & motus, per quem expellitur talis forma, nam motus eſt actus exiſtentis in potentia. & ſimiliter priuatio formæ ſequentis, nam ratione huius materia numerabilis eſt vt inquit Philoſophus p. phyſ. t. 82. verũ licet aliquid poſſit eſſe prius, & poſterius altero in diuerſo genere cauſę, quia tamẽ illud eſt ſimpliciter dicendum prius altero ordine naturæ. quod eſt prius ſecundum illud genus cauſæ, quę eſt prior in ratione cauſalitatis, ſicut finis dicitur prior naturaliter omnibus cauſis, & cauſa omnium cauſarum, quia à cauſa finali omnes aliæ cauſæ recipiunt quod ſint cauſæ, quia efficiens non agit niſi propter finem. & ex actione efficientis forma perficit materiam, & materia ſuſtinet formam, ideo in generatione naturali compoſiti ſubſtantialis, in qua vna forma expellitur à materia, & alia inducitur, ſimpliciter dicendum eſt, quod licet expulſio formæ præcedentis ſit naturaliter prior in ratione cauſæ materialis; & in ratione cauſæ formalis naturaliter ſit prior introductio formæ ſequentis; quia tum forma, & finis in idẽ numero coincidunt, forma vero. & agens in idem ſpecie, ideo tam in ordine cauſæ efficientis, quam finalis, atque adeo ſimpliciter introductio formæ ſequentis naturaliter præcedit expulſionẽ formæ præcedentis, in ordine quidem efficientis, quia forma introducta, eſt ſimilitudo formæ agentis, per quam agens agit: in ordine vero cauſæ finalis, quia natura principaliter intendit introductionem formæ, & ad hanc ordinat expulſionem omnis eius, cum quo non poteſt ſtare forma introducta.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit ſecundum ordinem cauſę materialis, ſecundum q. 28 de Ver ad 2.

quem in reſpectu ad ſubiectum introductio formæ ſequentis eſt poſterior ex pulſione formæ præcedentis. Vnde petet ad ſecundum.

ad 4. Ad tertium dicendum, quod obiectio illa procedit ſecundum ordinem cauſæ formalis formaliter enim forma ſequens inhærendo expellit præcedentem.

ad 5 & 8 c. Ad qoartum dicendum, quod forma ſequens non expellit præcedentem effectiue, ſed formaliter: vnde non eſt prius, quam expellat præcedentem.

in c. Ad quintum dicendum quod forma contraria ſequens expellit formaliter præced. & ideo in genere cauſæ formalis, & ſimpliciter eſt prior ordine naturæ expulſione formæ præcedentis, vt dictum eſt.

ad 7. Ad ſextum dicendum, quod genera ſe habent per modum materiæ in comparatione ad ſpecies & ideo prius tantum eſt in genere cauſæ materialis quod materia ſit denudata forma præcedente, quam quod habeat ſequentem.

ad 13. Ad ſeptimum dicendum, quod ſi agens ſucceſſiue introduceret formam ſubſtantialem, expulſio formæ præcedentis eſſet tempore prior, ſed poſterior natura; Ordo enim temporis ſequitur ordinem motus, & materiæ, ſecundum quem modum Philoſophus dicit, quod in eodem actus poſterior eſt tempore, quam potentia, ſed natura prior, quia ſecundũ illud dicitur aliquid ſimpliciter natura prius quod eſt prius ſecundum ordinem cauſæ finalis

ad 9. Ad octauum dicendum, quod receſſus a termino à quo eſt prior in via generationis & motus, cum reducatur ad ordinem materiæ, nam vt dictum eſt, motus eſt actus exiſtentis in potentia, ſed aceeſſus ad terminum ad quem eſt prior ſecondum ordinem cauſæ finalis. Vel dic, vt p. 2. q. 1. e 8. ad p.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum expulſio formæ præcedentis, & introductio ſequentis ſint in inſtanti.

4. d. 17. q. 3 a. 5. quæſt. 2. arg 9. & q. 28 de Ver. a 9. arg 7. Videtur quod expulſio formæ præcedentis, & introductio ſequentis non ſint in inſtanti. quia forma ſequens nõ introducitur in materiã niſi diſpoſitam ſed inter alias diſpoſitiones vna eſt, quod materia ſit denudata à quacunque forma, quia duæ formæ non poſſunt eſſe ſimul in materia, ergo ſequens non introducitur in materia niſi iam ſit ab illa expulſa forma præcedens, & ſic expulſio illius, & introductio alterius formæ non erunt ſimul.

arg. 2. 4. 5 17. 2 Præterea forma ſequens expellit præcedentem, ſed nihil agit, niſi poſtquam eſt. formæ autem ſequens non prius eſt quem inſit ergo oportet quod forma ſequens prius inſit in materia qoam forma præcedens expellatur, & ita non erunt ſimul expulſio formæ præcedentis, & introductio ſequentis.

arg 3. 3 Præterea forma ſequens, & præcedens non ſunt in eodem inſtanti in materia, quia contraria non ſunt ſimul in eadem. ergo inſtans in quo vltimo eſt forma præcedens eſt aliud ab illo inſtanti in quo primo eſt forma ſequens, ſed inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium, ergo prius tempore expellitur forma præcedens à materia, quam ſequens introducatur.

q. 28 de Ver a 9. arg. 9. 4 Præterea in quelibet mutatione neceſſe eſt ponere duos terminos, ſcilicet terminum a quo, & terminum ad quem ſed cuiuſlibet contrarietatis duo termini ſunt incontingentes, ideſt qui non poſſunt ſimul eſſe ergo expulſio formæ præced. & introductio ſequentis in generatione compoſiti ſubſtantialis ſe hebent ſecundum prius, & poſterius, & ſic non erunt in eodem inſtanti.

ibid. a 9. arg. 10 5 Præterea nihil, quod prius eſt in fiari, qoam in facto eſſe, fit in inſtanti. ſed forma ſequens prius eſt in fieri, quam in facto eſſe; nam in permanentibus quod fit non eſt, cum vero factum eſt iam eſt, forma autẽ ſubſtantialis cum ſit in generatione permenentium ſimul fit, & facta eſt ſimul eſt, & non eſt, quod eſt impoſſibile; ergo introductio formæ ſequentis non eſt in inſtanti, ſcilicet cum expulſione formæ præcedentis.

a. d. 17. arg. 9. ſed contr. Sed contra, inter prius & poſterius temporis cadit medium tempus, ſed poſtquem forma præcedens expulſa eſt a materia, non eſt in ipſa, nec forma ſequens ineſt materiæ antequam in illa introducatur, ergo ſi prius tempore forma præcedens expellitur quam ſequens introducatur erit aliquid tempus, in quo materia vtraque forma carebit, quod eſt impoſſibile.

arg. 1. Præterea terminus cuiuſlibet motus eſt in inſtanti, ſed tam expulſio formæ, quam introductio alterius eſt terminus motus alterationis, vt dicit Cõmm. 6 phyſ. com. 45. ergo ſunt in eodem inſtanti.

4. d. 17. q. 3. a. 5 q. 2 c. Reſpondeo dicendum, quod expulſio formæ dicit terminum motus illius qui eſt ad corruptionem ordinatus, & introductio formæ dicit ſimiliter terminum motus illius, qui præcedit generationem, quia tam generatio, quam corruptio ſunt termini motus, omne autem, quod mouetur quando eſt in termino motus, diſponitur ſecundum illud, ad quod motus ordinatur. & ideo cum motus corruptionis tendat in non eſſe, generationis vero ad eſſe, quando forma introducitur, forma eſt, quando autem expellitur, non eſt, & quia introduci forma dicitur quando primo eſſe, expelli autem in primo non eſſe, non poteſt materia ſine forma hac, vel illa eſſe; & ideo ſimul eſt ibi expulſio vnius formæ, & introductio alterius, ac proinde vtraque eſt in eodem inſtanti.

4 d 17 ad p. q de ver. ad 7. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut albedo nunquam eſt in nõn albo, quia ſua præſentia facit album, ita forma ſequens nunquam eſt in materia indiſpoſita, quia ſua pręſentia tollit impedimentum formæ præcedentis, quod pertinet ad diſpoſitionem materiæ; vnde ſimul eſt materia diſpoſita ad formam ſequentem & habens formam ſequentem.

4. d. 17 ad 1. Ad ſecundum dicendum, quod formã ſequens non agit ad deſtructionem formæ præcedentis per modum cauſę efficientis. ſed per modum cauſæ formalis, quæ ſimul eſt cum ſuo effectu formali, qui eſt eſſe hoc & non eſſe contrarium.

ad 1. & d. 8. q. p; a. 3. quæſt. 2 ad 2. Ad tertium dicendom, quod non eſt aſſignare vltimum inſtans in quo forma præcedens eſt, ſed primum, in quo non eſt, ſed eſt aſſignere primum inſtans, in quo eſt forma ſequens.

q. 28 de ver. a. 9 c & ad 9 Ad quartum dicendum, quod quando alique mutatio dicitur eſſe in inſtanti, non intelligitur, quod duo termini eius ſint in inſtanti; hoc enim eſt impoſſibile, cum omnis mutatio ſit inter terminos oppoſitos per ſe loquendo, ſed intelligitur, quod tranſitus de vno termino in alium eſt in inſtanti, quod maxime contingit quando inter terminos motus non datur medium, vt eſt in propoſito.

ibid. ad 10. Ad quintum dicendom, qood fieri alicuius rei permanentis poteſt accipi dupliciter, vno modo proprie & ſic dicitur res fieri quandiu durat motus, cuius terminus eſt rei generatio, & ſic quod fit non eſt in permanentibus, ſed fieri eſt rei per ſucceſſionem ſecundum quod Philoſophus dicit in 6. phyſ. quod fit fiebat, & fiet. Alio modo dicitur fieri improprie, vt ſcil. dicatur aliquid fieri in illo inſtanti, in quo

primo factum eſt, & hoc ideo, quia illud inſtans, in quantum eſt terminus prioris temporis, in quo fiebat, vſurpat ſibi hoc, quod priori tempori debetur: & ſic non eſt verum, quod id, quod fit, non eſt, ſed quod nunc primo eſt, & ante hoc non erat. & ſic eſt intelligendum quod in his, quæ fiunt ſubito, ſimul eſt fieri, & factum eſſe.

QVÆSTIO XXXVI.

De alteratione.

Deinde conſiderandum eſt de alteratione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR Novem.

1 *Vtrum recte definiatur à Philoſopho alteratio.*
2 *Vtrum alteratio ſit tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis.*
3 *Vtrum aliqua qualitas poſſit intendi, & remitti.*
4 *Vtrum intentio fiat per additionem.*
5 *Vtrum alteratio ſit motus continuus.*
6 *Vtrum in motu alterationis ſit tantum vnus motus receſſus à frigore & acceſſus ad calorem.*
7 *Vtrum qualitates ſumme intenſæ poſſint eſſe in eodem ſubiecto.*
8 *Vtrum qualitates remiſſæ poſſint eſſe in eodem ſubiecto.*
9 *Vtrum indiuiſibile poſſit alterari.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum recte tradita ſit à Philoſopho definitio alterationis.

Tab. v. alteratio n. 5. & 6. — Videtur quod definitio alterationis non ſit à Philoſopho recte tradita, quod ſit tranſmutatio manente eodem ſenſibili ſubiecto in paſſionibus, aut contrariis. Alteratio enim habet duos terminos nimirum qualitatem nam in eodem inſtanti terminatur ad vtramque, ſed motus quilibet, debet definiri in ordine ad ſuum terminum, vt dictum eſt, ergo alteratio male definitur, quod ſit tranſmutatio ſecundum paſſiones. (q. 11. a. 5.)

Tab. v. alteratio n. 3. — 2 Præterea alteratio corruptiua corrumpit totum ſubiectum, ſi enim nimium calefiat aqua, ipſa corrumpitur & ex ea generatur aer, vel aliquid aliud, ergo male definitur alteratio, quod ſit mutatio manente ſubiecto eodem.

p. de gen. l. 10. p. d. 17. n. 4. 2. 1. c. & ad 2. — 3 Præterea nomine paſſionum, & contrariorum intelligit Philoſophus qualitates ſenſibiles, puta calidum, & frigidum: album, & nigrum; & ſimiles, ſed alteratio fit etiam in aliis accidentibus, eſt enim etiam in intellectu Angeli cum ſucceſſiue plura intelligit: hic enim motus non niſi ad alterationem reuocari poteſt ergo male a Philoſopho definitur alteratio, quod ſit in paſſionibus, & contrariis.

p. de gen. l. 10. — Sed contra eſt authoritas Philoſophi p. de Gen. t. 12. definientis alterationem, quod ſit tranſmutatio manente eodem ſenſibili ſubiecto in paſſionibus, vel contrariis.

ibidem. — Reſpondeo dicendum, quod aliud eſt ſubiectum, aliud paſſio quæ nata eſt dici de ſubiecto; differunt enim ſicut ſubſtantia, & accidens nam ſubiectum eſt ſubſtantia, paſſio vero eſt accidens. Circa vtrumque autem contingit eſſe tranſmutationem, nam quandoque fit in ipſa ſubſtantia, quando nimirum materia accipit aliam formam ſubſtantialem, ita vt non maneat aliquod ſenſibile quaſi idem ſubiectum numero ens actu. vt quando ex toto ſemine generatur totus ſanguis: quandoque autem fit in accidentibus quod eſt, quando manet idem ſubiectum ſenſibile, quia ſcilicet nulla fit tranſmutatio in eius ſubſtantia, ſed tantum in eius paſſionibus, ſeu, qualitatibus.

Ad primum ergo dicendum, quod alteratio dicitur talis a primo termino, qui eſt qualitas, dicitur vero generatio à ſecundo termino, qui eſt forma ſubſtantialis. (6. phyſ. l. 8. Tab. v. alteratio n. 10. & 15.)

Ad ſecundum dicendum, quod alteratio dicitur corruptiua per accidens, quatenus per alterationem producitur aliquid, cum quo non poteſt conſiſtere, vt dictum eſt. (q. 34. art. 10.)

Ad tertium dicendum, quod alteratio ſumitur dupliciter. Vno modo communiter pro quacunque receptione rei, & hoc modo conuenit Angelis, quandocunque ſucceſſiue plura intelligunt. Alio modo proprie pro receptione paſſibilis qualitatis, ad cuius aduentum alia qualitas recedit, & hoc modo ſumitur a Philoſopho, cum illam definit in p. de generatione. (p. de gen. l. 10.)

ARTICVLVS II.

Vtrum alteratio ſit tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis.

Videtur, quod alteratio non ſit tantum ad tertiã ſpeciem qualitatis. Dicit enim Philoſophus p. de Gener. t. 24. alterationem definitam eſſe ad ſanitatem, & ægritudinem, ſed hæ qualitates pertinent ad primam ſpeciem, ergo alteratio non eſt tantum ad tertiam ſpeciem. (p. de gen. l. 10.)

2 Præterea dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 11. quod omne quale ex eo alteratur quia ſenſibile eſt, & inter ſenſibiles qualitates, quas ſtatim enumerat, ponit illas quæ non ſunt in tertia ſpecie qualitatis, vt ſonum, qui eſt in prima ſpecie, ergo alteratio non eſt tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis. (phyſ. 7. l. 4.)

3 Præterea qualitates quartæ ſpeciei, vt forma, & figura de nouo remouentur, & de nouo acquiruntur: non enim hoc videtur ſine mutatione poſſe contingere, ſed mutatio ſecundum qualitatem eſt alteratio, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 18. ergo alteratio non eſt tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis. (7. phyſ. 5.)

4 Præterea potentia, vel impotentia naturalis non acquiruntur nec remouentur, niſi tranſmutata natura ſed hæc tranſmutatio non fit niſi per alterationem, ergo alteratio tantum eſt ad tertiam ſpeciem qualitatis. (7. phyſ. l. 5.)

Sed contra eſt, quod Philoſophus 7. phyſ. à t. 15. probat, quod alteratio tantum eſt ad qualitates tertiæ ſpeciei. (ibid.)

Reſpondeo dicendum, quod in qualitatibus primæ, ſecundæ, & quartæ ſpeciei non eſt alteratio primo, & principaliter, ſed ſecundario, quia huiuſmodi qualitates conſequuntur quaſdã alterationes primarum qualitatum: ſicut patet, quod cum materia ſubiecta denſatur, aut rareſcit, ſequitur mutatio ſecundum figuram, & ſimiliter cum calefit, aut frigeſit, ſequitur mutatio ſecundum ſanitatem, & ægritudinem, quæ pertinent ad primam ſpeciem qualitatis. rarum autem, & denſum, calidum, & frigidum (7. phyſ. l. 5. & 6. p. cæli l. 7.)

ſunt ſenſibiles qualitates, & ſic patet, quod non eſt alterario ad qualitates primæ, & quartæ ſpeciei primo, & per ſe, quod præterea confirmatur, & de quarta quidem ſpecie manifeſtum eſt ex hoc, quod in his, quæ alterantur, ſubiectum, & paſſio æqualiter de inuicem prædicantur, quia dicimus æs eſſe humidum, aut forte calidum, & è conuerſo humidum, vel calidum dicimus eſſe æs & ſimiliter dicimus hominem eſſe album, & album eſſe hominem, at in formis, & figuris materia non æqualiter dicitur cum ipſa figura, ita quod alterum de altero dicatur in principali, & recto, ſed ſolum denominatiue materia prædicatur de forma, & figura præterea: quia ridiculum eſt dicere quod homo, vel domus, vel quidquid aliud alteretur ex hoc ipſo quod accipit finem ſuæ perfectionis, puta ſi domus perficitur per hoc, quod tegitur, vel per hoc quod lateribus ornatur, aut cooperitur, ridiculum eſt dicere, quod domus alteretur, quando cooperitur, aut lateratur. Item manifeſtum eſt, quod alteratio non eſt eorum, quæ fiunt, inquantum fiunt, ſed vnumquodque perficitur, & fit inquantum accipit formam propriam, & figuram, non eſt ergo alteratio in acceptione figuræ, & formæ. Neque etiam eſt alteratio in prima ſpecie: neque enim eſt in habitibus corporeis, nam hi ſunt quædam virtutes, & maliriæ; virtus enim vniuerſaliter cuiuſlibet rei eſt, quæ bonum facit habentem, & opus eius bonum reddit. Vnde virtus corporis dicitur, ſecundum quam bene ſe habet, & bene operatur, vt ſanitas, è contra autem eſt de malitia, vt de ægritudine: omnis autem virtus, & malitia dicuntur ad aliquid, vt patet inductione, nam ſanitas, quæ eſt virtus quædam corporis, eſt quædam commenſuratio calidorum, & frigidorum, quæ fit ſecundum debitam proportionem humorum, ex quibus componitur corpus, ad inuicem, & ad totum corpus, & ſimiliter pulchritudo, & maiis dicuntur ad aliquid, non ita quidem, quod huiuſmodi habitus, & diſpoſitiones hoc ipſum quod ſunt, ad aliquid ſint, quia ſic non eſſent in genere qualitatis, ſed relationis, ſed quia eorum ratio ex aliqua relatione dependet, quia ergo in ad aliquid non eſt motus neque generatio, neque alteratio, vt docet Philoſophus in 5. phyſ. neque ad huiuſmodi habitus corporis erit alteratio primo, & per ſe, ſed eorum transmutatio conſequitur aliquam priorem alterationem calidi, & frigidi, aut alicuius huiuſmodi; ſicut etiam relationes eſſe incipiunt per conſequentiam ad reliquos motus Neque etiam alteratio primo, & per ſe reperitur in habitibus ſpiritualibus non enim in appetitiuis puta in virtute, & malitia, quia nihil dicitur alterari, vt dictum eſt, quando perficitur, & eadem ratione, neque quando corrumpitur, ſed virtus quædam perfectio eſt, malitia vero corruptio, ergo ſecundum virtutem, & malitiam non eſt alteratio primo. & per ſe, ſed tantum ſecundario, quatenus acceptio, & remotio virtutis conſequitur aliquam alterationem præcedentem, puta qua paſſiones, vel totaliter remouentur, vel modificantur. Neque in intellectiuis, vt in ſcientia: non enim in vſu ſcientiæ acceptæ, nam ex quo in parte intellectiua non eſt alteratio, non poteſt dici, quod ipſe actus ſcientiæ, qui eſt conſideratio, ſit generatio: neque in acceptione ſcientiæ, quia quidquid aduenit alicui per ſolam quietationem, & reſidentiam aliquarum perturbationum, vel motionum, non aduenit per generationem, vel alterationem, ſed ſcientia, quæ eſt cognitio ſpeculatiua, & prudentia, quæ eſt ratio practica, aduenient animæ per quietationem, & reſidentiam corporalium motionum, & ſenſibilium paſſionum, non ergo ſcientia, & prudentia adueniunt animæ per generationem, vel alterationem. Neque demum eſt alteratio primo, & per ſe in ſecunda ſpecie, puta in potentia, & impotentia naturali, quia manifeſtum eſt, quod hæ non accipiuntur, aut remouentur niſi tranſmutata natura, quod ſit per alterationem. Vnde manifeſtum eſt quod tantum ad tertiam ſpeciem qualitatis eſt primo, & per ſe alteratio.

Ad primum ergo dicendum, quod alteratio primo, & per ſe terminatur ad qualitates tertiæ ſpeciei, ſecundario vero ad qualitates primæ, ſecundæ, & quartæ ſpeciei, vt dictum eſt. 1. p. de gen. l. 10, 20 c.

Ad ſecundum dicendum, quod alteratio ſumitur loco citato a Philoſopho late prout comprehendit tam eam, quæ terminatur ad qualitates habentes eſſe fixum, & permanens, quam eam, quæ terminatur ad qualitates in quadam immutatione conſiſtentes. a. de anim. l. 6.

Ad tertium dicendum, quod alteratio eſt ad qualitates primæ ſecundæ, & quartæ ſpeciei ſecundario, & minus principaliter; non autem primo, & per ſe, vt dictum eſt. in c.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliqua qualitas poſsit intendi, & remitti.

VIdetur quod nulla qualitas poſſit intendi, & remitti. Intenſio enim eſt quoddam augmentum, intendi enim aliquid eſt recipere magis, quod eſt augeri, ſed augmentum eſt circa quantitatem, vt dicitur 5 phyſ. t. 18. ergo cum qualitas non ſit quantitas, non poterit augeri, & per conſequens nec intendi, aut remitti. Tab. v intenſio. n. 4. p. 1 q. 5 a. p. arg. p. q. de vir. t. art. 11. arg. p.

2 Præterea habitus eſt perfectio quædam, vt dicitur 7 phyſ. t. 17. ſed perfectio, cum importet finem, & terminum, non videtur poſſe recipere magis, & minus, atque adeo intendi, ergo habitus, & per conſequens prima ſpecies qualitatis non poteſt intendi. P. 1. arg. 1.

3 Præterea omne illud, cuius ratio conſiſtit in maximo non poteſt eſſe maius, vel minus, atque adeo intendi, vel remitti, ſed ratio habitus, puta virtutis conſiſtit in maximo; eſt enim virtus vltimū potentiæ, vt Philoſophus dicit in p. cæli t. 116 ergo videtur, quod virtus, & per conſequens habitus, qui eſt prima ſpecies qualitatis, non poteſt intendi, & remitti. p. 1 q. 66 ar. p. arg. 2.

4 Præterea cuius ratio conſiſtit in indiuiſibili, non poteſt intendi & remitti, ſed ratio formæ, & figuræ conſiſtit in indiuiſibili, vt dicit Philoſophus in prædicam. qualitatis, ergo forma, & figura, atque adeo qualitates quartæ ſpeciei non poſſunt intendi, & remitti. p. a. 52. a p.

5 Præterea eadem eſt ratio potentiarum naturalium, atque formarum ſpecificantium, quas ipſæ conſequuntur, ſed illæ non ſuſcipiunt magis, & minus, vt dicit Philoſophus in prædicamentis, ergo nec naturales potentiæ. Caiet. in p. 1 q. 15 a. c. q. 10 log. a. 1

6 Præterea qualitates tertiæ ſpeciei ſicut & aliarum ſpecierum ſunt formæ quædam accidentales, ſed forma eſt ſimpliciſſima, & inuariabilis eſſentia conſiſtens, ergo nec qualitates tertiæ ſpeciei, ſicut nec reliquarum ſpecierum ſecundum eſſentiam variantur, & conſequenter nec ſecundum eſſentiam intenduntur, vel remittuntur. q. de virt. a 1 arg. 1.

Sed contra Philoſophus 4. phyſ. t. 84. dicit quod per rarefactionem ſubiectum ex calido fit magis calidum, ſed ideo ſubiectum fit magis calidum, quia 6 phyſ. t. 14.

calor intendit, & augetur in ſubiecto, ergo aliquæ qualitates intenduntur, & remittuntur.

p 1 q 66. a p 2 Præterea virtutes ſunt qualitates quædam, ſed virtutes intenduntur, & remittuntur ſiue in eodem ſubiecto ſecundum diuerſa tempora, ſiue in diuerſis ſubiectis, vt patet, ergo aliquæ qualitates intenduntur, & remittuntur

p de virt. art. 11. c. p. 1 q. 52 a p Reſpondeo dicendum, quod cum nomina ſint ſigna intellectuũ, vt dicitur p perhierm ſicut ex magis notis cognoſcimus minus nota, ita etiam ex magis notis minus nota nominamus; & inde eſt, quod quia motus localis eſt notior inter omnes motus, ex contrarietate ſecundum locum deriuatur nomen diſtantiæ ad omnia contraria, inter quæ poteſt eſſe aliquis motus, vt dicit Philoſophus 10. metaph. & ſimiliter quia motus ſecundum quantitatem, eſt ſenſibilior, quam motus ſecundum alterationem, inde eſt, quod nomina conuenientia motui ſecundum quantitatem deriuantur ad alterationem. Dicitur autem in quantitatibus corporeis aliquid magnum, ſecundum quod ad debitam perfectionem quantitatis perducitur. Vnde aliqua quantitas reputatur magna in homine, quæ non reputatur magna in elephante. Vnde & in formis dicimus aliquid magnũ ea hoc, quod eſt perfectum, perfectio autem formæ dupliciter poteſt cõſiderari. Vno modo ſecundum ipſam formam Alio modo ſecundum quod ſubiectum participat formã. Inquantum igitur attenditur perfectio formæ ſecundum ipſam formam, ſic non dicitur ipſa eſſe parua, vel magna, puta magna, vel parua ſanitas, vel ſciẽt a. Inquantum vero attenditur perfectio formæ ſecundum participationem ſubiecti, dicitur magis, & minus album, & ſanum. Non autem iſta diſtinctio procedit ſecundum hoc, quod forma habeat eſſe præter materiam, aut ſubiectum, ſed quia alia eſt conſideratio eius ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, & alia ſecundum quod participatur in ſubiecto Secundum hoc igitur circa intenſionem, & remiſſionem formarum fuerunt quatuor opiniones apud Philoſophos, vt ſimplicius narrat in Comm. prædica. Plotinus enim, & alij Platonici ponebant ipſas qualitates ſuſcipere magis, & minus propter hoc, quod materiales erant, & ex hoc habebant indeterminationem quandam, propter materiæ infinitatem. Alij vero in contrarium ponebant, quod ipſæ qualitates ſecundum ſe non recipiebant magis, & minus, ſed qualia dicuntur magis, & minus ſecundum diuerſam participationem, puta quod iuſtitia non dicitur magis, & minus, ſed iuſtum, & hanc opinionem tangit Ariſtoteles in prædicamentis. Tertia fuit opinio ſtoicorum media inter hæc, poſuerunt enim quod aliqui habitus ſecundum ſe recipiunt magis, & minus, ſicut artes, quidam autem non, ſicut virtutes. Quarta opinio fuit quorundam dicentium, quod qualitates, & formæ immateriales non recipiunt magis. & minus, materiales autem recipiunt Vt igitur huius rei veritas manifeſtetur, conſiderandum eſt, quod illud, ſecundum quod ſortitur aliquid ſpeciem, oportet eſſe fixum, & ſtans, & quaſi indiuiſibile, quæcunque enim ad illud attingunt, ſub ſpecie continentur: quæcunque autem recedunt ab illo, vel in plus, vel in minus pertinent ad aliam ſpeciem vel perfectiorem, vel imperfectiorem. Vnde Philoſophus dicit in 8 met. t. 10. quod ſpecies rerum ſunt ſicut numeri, in quibus additio, vel diminutio variat ſpeciem. Si igitur aliqua forma, vel quæcunque res ſecundum ſe ipſam, vel ſecundum aliquid ſui ſortitur rationem ſpeciei neceſſe eſt, quod ſecundum ſe conſiderata habeat determinatam rationem quæ neque in plus excedere, neque in minus deficere poſſit, & huiuſmodi ſunt calor, & albedo, & aliæ huiuſmodi qualitates, quæ non dicuntur in ordine ad aliud, & multo magis ſubſtantia, quæ eſt per ſe ens. Illa vero, quæ recipiunt ſpeciem ex aliquo, ad quod ordinatur, poſſunt ſecundum ſeipſa diuerſificari in plus vel minus & nihilominus ſunt eadem ſpecie propter vnitatem eius, ad quod ordinantur ex quo recipiunt ſpeciem, ſicut motus ſecundum ſe eſt intenſior, & remiſſior, & tamen remanet eadem ſpecies propter vnitatem termini, ex quo ſpecificatur. & idem poteſt conſiderari in ſanitate, nam corpus pertingit ad rationem ſanitatis, ſecundum quod habet diſpoſitionem conuenientem naturæ animalis, cui poſſunt diſpoſitiones diuerſæ conuenientes eſſe; vnde poteſt variari diſpoſitio in plus, vel minus, & tamen ſemper remanet ſanitatis ratio Vnde Philoſophus dicit in 10. Ethic. quod ſanitas ipſa recipit magis, & minus; non enim eadem eſt commenſuratio in omnibus, neque in vno & eodem ſemper, ſed remiſſa permanet ſanitas vſque ad aliquid. Huiuſmodi autem diuerſæ diſpoſitiones vel commenſurationes ſanitatis ſe habent ſecundum excedens, & exceſſum; vnde ſi nomen ſanitatis eſſet impoſitum ſoli perfectiſſimæ commenſurationi, tunc ipſa ſanitas non diceretur maior, vel minor. ſic igitur patet, qualiter aliqua qualitas, vel forma poſſit ſecundum ſeipſam intendi, vel remitti, ſeu augeri, & minui. & qualiter non. ſi vero conſideremus qualitatem, vel formam ſecundum participationem ſubiecti ſic etiam inueniuntur quædam qualitates, & formæ recipere magis, & minus, & quædam non. Huiuſmodi autem diuerſitatis cauſam ſimplicius aſſignat ex hoc quod ſubſtantia ſecundum ſeipſam non poteſt recipere magis, & minus, quia eſt ens per ſe, & ideo omnis forma, quæ ſubſtantialiter participatur in ſubiecto, caret intenſione, & remiſſione. Vnde in genere ſubſtantiæ nihil dicitur ſecundum magis, & minus Et quia quantitas eſt propinqua ſubſtantiæ, & figura conſequitur quantitatem; inde eſt, quod neque etiam in iſtis dicitur aliquid ſecundum magis, & minus. Vnde Philoſophus dicit in 7. phyſ. t. 15. quod cum aliquid accipit formam, & figuram, non dicitur alterari, ſed magis fieri. Aliæ vero qualitates, quæ ſunt magis diſtantes à ſubſtantia, & coniunguntur paſſionibus, & actionibus, accipiunt magis, & minus ſecundum participationem ſubiecti. Poteſt autem, & magis explicari huiuſmodi diuerſitatis ratio. Vt enim dictum eſt, id à quo aliquid habet ſpeciem, oportet manere fixum, & ſtans in indiuiſibili duobus igitur modis poteſt contingere, quod forma non participatur ſecundum magis, & minus. Vno modo, quia participans habet ſpeciem ſecundum ipſam; & inde eſt, quod nulla forma ſubſtantialis participatur ſecundum magis, & minus, & propter hoc Philoſophus dicit in 8. met. quod ſicut numerus non habet magis, & minus, ſic neque ſubſtantia, quæ eſt ſecundum ſpeciem, id eſt quantum ad participationem formæ ſpecificæ, ſed ſi quidem cum materia, id eſt ſecundum materiales diſpoſitiones inuenitur magis, & minus in ſubſtantia. Alio modo poteſt contingere ex hoc, quod ipſa indiuiſibilitas eſt de ratione formæ, vnde oportet, quod ſi aliquid participat illam formam, quod participet illam ſecundum rationem indiuiſibilitatis; & inde eſt, quod ſpecies numeri non dicuntur ſecundum magis, & minus, quia vnaquæque ſpecies in eis conſtituitur per indiuiſibilem vnitatem; & eadem ratio eſt de ſpeciebus quantitatis continuæ, quæ ſecũdum numeros accipiuntur, vt bicubitum & tricubitum, & de relationibus, vt duplum, & triplum, & de figuris, vt trigonum, & tetragonum, & hanc rationem ponit Ariſtoteles in prædicamẽtis, vbi aſſignans rationẽ, quare figuræ non recipiunt magis, & minus, dicit quæ quidem recipiunt trigoni rationem, & circuli, & ſimili-

ter trigona, vel circuli ſunt. quia indiuiſibilitas eſt de ipſa eorum ratione. Vnde quæcunque participant rationem eorum, oportet quod indiuiſibiliter participent. Ex his igitur patet, quomodo, & quænam qualitates intendantur, & remittantur, & quæ non, & ex his patet ad quartum.

p. 2. 52. a. p ad p q. de virt. a. 11 ad p. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut nomen magnitudinis deriuatur à quantitatibus corporalibus ad intelligibiles perfectiones formarum, & ad qualitates, ita etiam nomen augmenti, & per conſequens intenſionis, cuius terminus eſt magnum.

p. 2. a 1. Ad ſecundum dicendum, quod habitus quidem perfectio eſt, non tamen talis quæ ſit terminus ſui ſubiecti, puta dans ei eſſe ſpecificum: neque etiam in ſui ratione terminum includit, ſicut ſpecies numerorum. Vnde nihil prohibet quin recipiant magis, & minus.

p. 2. 66. a p. ad 1. Ad tertium dicendum, quod illud vltimum, quod pertinet ad virtutem poteſt habere rationem magis, vel minus boni, cum non ſit indiuiſibile.

p 2 52. Caie. Ad quartum dicendum, quod naturales potentiæ, quæ conſequuntur immutabiliter ſubſtantias cum formis ſpecificantibus connumerantur: ſecus vero, quæ mutabiliter, vt durum & molle: hæc enim ſuſcipiunt magis, & minus, alteratione enim facta fiet magis molle, aut minus.

ARTICVLVS IV.

Vtrum intenſio qualitatis fiat per additionem ſimilis formæ.

VIdetur quod intenſio qualitatis fiat per additionem ſimilis formæ. Dicit enim Philoſophus 4. 4. cæli t. 3. & 9. cæli t. 4 & 12 quod omnis grauitas maior alia grauitate excedit minorem per aliquam grauitatem, ſed hoc ideo eſt, quia per additionem ſimilium fit aliquod maius & quia grauitas ſicut & leuitas, & aliæ qualitates, vt calor, albedo, & ſimiles ſunt diuiſibiles in partes homogeneas nam omne maius diuiditur in æquale & plus. ergo intenſio formæ accidentalis fit per additionem ſimilis formæ.

p. 1 q. 52. a. 2 arg. p p d 17. q. 2 a 2 arg. p 22. q 24. a 5. arg. p 2 Præterea nomen augmenti à quantitatibus corporalibus transfertur ad formas, ſed in quantitatibus corporalibus non fit augmentũ ſine additione. Vnde in p. de gen. t. 31 dicitur, quod augmentum eſt præexiſtenti magnitudini additamentum, ergo & in qualitatibus non fit augmentum, & intenſio niſi per additionem ſimilis formæ.

ibid. arg. 2. 3 Præterea qualitas non augetur niſi aliquo agente, ſed omne agens aliquid facit in ſubiecto patiente. ſicut calefaciens facit calorem in calefacto. ergo non poteſt eſſe intenſio, vel augmentum in qualitate, niſi aliqua fiat additio ſimilis formæ.

ibid. arg 3 4 Præterea ſicut id. quod non eſt album eſt in potentia ad album, ita id, quod eſt minus album eſt in potentia ad magis album, ſed id, quod non eſt album non fit album niſi per aduentum albedinis, ergo id, quod eſt minus album non fit magis album, niſi per aliquam aliam albedinem ſuperuenientem.

q. de virt. a. 11 arg 6 5 Præterea ſimile ſimili augetur, vt dicitur in 2. de an. ergo ſi qualitas augetur, & intenditur, debet augeri, & intendi per additionem ſimilis qualitatis.

ibid. arg. 11. 6 Præterea ſi qualitas augetur, oportet, quod ad aliquam ſpeciem motus eius augmentum reducatur, ſed non poteſt reduci niſi ad alterationem, quæ eſt motus ad qualitatem, ergo ſi qualitas intenditur, debet intendi per additionem qualitatis.

p. 2. q. 52. a. 1 arg. ſed contr. Sed contra eſt, quod Philoſophus dicit in phyſ. t. 84. quod ex calido fit magis calidum, nullo facto in materia calido, quod non eſſet calidum, quando erat minus calidum, ergo pari ratione nec in aliis formis. & qualitatibus, quæ augentur, eſt aliqua additio.

12. q. 24. a 5 arg. ſed con p. d. 17. q. 2 a 2 arg. p ſed contra. 2 Præterea ſimplex additum ſimplici non facit aliquid maius vt dicitur in 4. phyſ. t. 59. ſed qualitas eſt quid ſimplex ergo qualitas non poteſt intendi, & augeri per additionem ſimilis formæ.

q. de virt. a. 11. c Reſpondeo dicendum, quod de hoc augmento qualitatum varie locuti ſunt Philoſophi: quidam enim dixerunt, quod qualitates non augentur ſecundum eſſentiam, ſed ſecundum quod radicantur fortius in ſubiecto, vel inquantum feruentius, vel intenſius operantur; ſed hi penitus irrationabiliter ſunt locuti, nihil enim eſt aliud qualitatem aliquam augeri, quam ſubiectum magis participare qualitatem, non enim eſt aliquod eſſe qualitatis, niſi quod habet in ſubiecto. Ex hoc autem ipſo, quod ſubiectum magis participat qualitatem, vehementius operatur, quia vnumquodque agit inquantum eſt actu, vnde quod magis eſt reductum in actum, perfectius agit. ponere igitur quod aliqua qualitas non augeatur ſecundum eſſentiam, ſed ſecundum radicationem in ſubiecto, vel ſecundum intenſionem actus eſt ponere contradictoria eſſe ſimul. Et ideo alij dixerunt quod qualitas augetur quidem etiam ſecundum eſſentiam, ſed 22. q 24 a. 5 c ita, vt augmentum illius fiat per additionem. ſed contra hoc eſt quia omnis additio eſt alicuius ad aliquid; vnde in omni additione oportet ſaltem præintelligere diſtinctionem eorum, quorum vnum additur alteri ante ipſam additionem. Si ergo qualitas additur qualitati, oportet præſupponere qualitatem additam, vt diſtinctam à qualitate, cui additur, non quidem ex neceſſitate ſecundum eſſe, ſed ſaltem ſecundum intellectum. poſſet enim Deus etiam quantitatem corporalem augere, addendo aliquam magnitudinem non prius exiſtentem, ſed tunc creatam, quæ quamuis prius non fuerit in rerum natura, habet tamen in ſe, vnde eius diſtinctio intelligi poſſit a quantitate cui additur, ſi ergo qualitas additur qualitati, oportet præſupponere ad minus ſecundum intellectum diſtinctionem vnius qualitatis ab alia. Diſtinctio autem in formis eſt duplex, vna quidem ſecundum ſpeciem, alia ſecundum numerum: conſtat au- p. d 17. q. 2. a 2. c in p. ſcripto. tem, quod non eſt diſtinctio ſecundum ſpeciem, cum omnes calores ſint eiuſdem ſpeciei, & ſimiliter omnes albedines: diuerſitas autem ſecundum numerum eſt ex diuerſitate materiæ, ſicut hæc albedo differt ab illa numero, quia eſt in diuerſo ſubiecto: vnde non poteſt qualitas addi qualitati, niſi per hoc, quod ſubiectum additur ſubiecto, qualitas autem, quæ addi poteſt, nunquam fuit in alio ſubiecto, antequam in iſto, & ſecundum hoc, quod eſt in iſto, non differt numero ab alia qualitate in eodem exiſtente; vnde nullo modo eſt ibi intelligere additionem. Sed iſta poſitio prouenit ex falſa imaginatione. quia augmentum qualitatis imaginati ſunt ad modum augmenti corporis, in quo fit additio quantitatis ad quantitatem, & ideo alij dicunt, quod augetur ſecundum intenſionem, & hoc ſic patet. Vt enim dicit Boetius in lib. hebd. quod eſt poteſt aliquid aliud participare, ſed ipſum eſſe nullo alio participat, & ſimili ratione, nulli formæ poteſt aliquid addi, quod non ſit de eſſentia eius, quod autem additur alicui formæ, vt exiſtens de eſſentia eius, variat ſpeciem eius, ſicut ſenſitiua addita vegetatiua mutat ſpeciem: & ſic rationalis addita ſenſitiuæ, ita vt ſint eadem eſſentia in compoſito, ſicut vnitas addita numero variat illius ſpe-

ciem, vt dicitur in 8. metaph. Vnde per hunc modum inuenitur vna forma melior alia, & maior in bonitate ſecundum quod eſt in altiori ſpecie conſtituta. relinquitur ergo quod forma in eadem ſpecie manens non poteſt augeri per hoc, quod ſibi fiat additio, ſed per hoc, quod fit ad inuicem ſubiectu; quæ quidem additio quandoque ſecundum quantitatem intelligitur, ſicut cum corpori albo additur aliud corpus album, & per accidens albedo albedini, & fit maius album, ſed non magis album. quod non eſt in propoſito: quandoque vero ſecundum formam, non autem
p. d. 17 in 2. ſcripto a 3. c. ſecundum quod ſubiecto additur aliqua forma ſecundum ſpeciem: eadem vero ſecundum ſpeciem non poteſt addi, niſi ſecundum quod magis ineſt, ſeu
12. q. 14 art. 3. c. ſecundum quod ſubiectum magis, ac magis participat qualitatem: magis autem ineſt & ſubiectum magis participat qualitatem, ſecundum quod potentia ſubiecti magis terminatur ſub actu formæ, ſeu magis reducitur in actum illius, & magis illi ſubditur; atque adeo, quia illa qualitas, quæ prius inerat, intenditur
p. d. ... in p. ſcripto. ſecundum propinquitatem ad terminum: quod tamen diuerſimode contingit in qualitatibus ſimplicibus, & compoſitis, ſeu primis & ſecundis, nam qualitates compoſitæ, vel ſecundæ intenduntur ſecundum intenſionem qualitatum primarum, ſicut ſapor & ſanitas & alia huiuſmodi ſecundum intenſionem caloris, & frigoris humoris, & ſiccitatis: qualitates autem primæ, & ſimplices intenduntur ex cauſis ſuis ſcilicet ex agente, & recipiente, agens enim intendit reducere patiens de potentia in actum ſuæ ſimilitudinis, quantum poteſt; ſicut autem non calidum eſt potentia reſpectu calidi, ita minus calidum eſt potentia reſpectu magis calidi. Vnde ſicut per potentiam calidi efficitur de non calido calidum, non quod ponatur ibi aliquis calor ſed quia calor qui eſt in potentia educitur in actum; ita etiam efficitur magis calidum, per actionem calidi inquantum educitur calor, qui inerat, vt actus imperfectus in maiorem perfectionem, & maiorem aſſimilationem agentis: & hoc contingit, ſecundum quod potentia ſubiecta actui, quæ quidem quantum in ſe eſt, ad multa ſe habet, magis, ac magis terminatur ab actu illo, vel quia augetur virtus agentis, ſicut ex coniunctione plurium luminarium intenditur illuminatio; vel ex parte ipſius materiæ. ſecundum quod efficitur ſuſceptibilior illius actui; ſicut aer quo plus attenuatur, fit ſuſceptibilior luminis. Vtroque enim modo qualitates naturales intendi poſſunt, ad differentiam donorum gratuitorum, ſeu qualitatum infuſarum, quæ non intenduntur priori modo ex hoc, quod virtus agentis fortificatur, ſed tantum ex hoc, quod natura recipiens, quæ quantum in ſe eſt, diſpoſitionem quandam habet, ſecundum quod eſt in potentia ad plura, magis ac magis præparatur ad ſuſceptionem gratiæ. ſecundum quod ex dicta multitudine ſcilicet confuſione potentialitatis in vnum colligitur per operationes, quibus ad charitatem ſuſcipiendam præparatur. Et ſic patet, quod augmentum qualitatum infuſarum ſimile eſt augmẽtum qualitatum naturalium, licet origo harum differat ab origine illarum, cuius ratio eſt, quia qualitates naturales educuntur de potentia materiæ. quarum inchoationes quaſdam materiæ Deus opere creationis indidit, & ideo quando in actum procedunt, eſt exitus de imperfecto ad perfectum: dona autem gratuita non educuntur quaſi de potentia naturæ, quia nihil eſt in potentia naturali, quod per agens naturale educi non poſſit, & ideo origo gratiæ eſt per nouam infuſionem, ſed augmentum eius eſt per hoc, quod de imperfecto ad perfectum
ibid. ad 3. actu infuſus educitur, ſicut ſimiliter, vt dictum eſt contingit in augmento cuiuſlibet qualitatis naturalis. non enim eſt de ratione intenſionis alicuius qualitatis, quod ſit per remotionem à contrario, ſed hoc accidit qualitati, ſecundum quod ineſt ſubiecto participante contrarium; ſed hoc eſt de neceſſitate intenſionis, quod qualitas educatur de imperfectu ad perfectum: ſicut patet de diaphano, in quo nihil eſt contrarium luci, quod poteſt lumen intendi ſecundũ crementum virtus illuminantis. Hæc autem imperfectio eſt ex potentialitate ipſius naturæ quæ ſubiicitur perfectioni, & actui. Cum enim omnis potentia receptiua ad multa ſe habeat, ſecundum iſtam multitudinem ipſius diſſimilis eſt principio agenti. quod eſt terminatum ad actum vnum, & ſecundum quod iſta confuſio potentialitatis magis ſubiicitur actui, perfectior efficitur actus, & ipſum perfectum magis efficitur vnum, & magis aſſimilatum principio agenti, & ex his patet quomodo intendantur qualitates. ia e.

Ad primum ergo dicendum, quod grauitas præcedens nõ fit maior per nouam grauitatem ſimpliciter, ſed per nouam perfectionem, ratione cuius præcedent grauitas dicitur perfectior, & ſubiectum ſimpliciter grauius, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod propoſitio Philoſophi intelligitur de augmento corporali, quod fit p. d. 17. ad p.
ſemper per additionem quantitatis, quia in hac materia ab ipſo proponitur. Vel dic, quod etiam in ma- p. 2. 52. a. 2. ad p.
gnitudine corporali contingit dupliciter augmentũ. Vno modo, per additionem ſubiecti ad ſubiectum, ſicut eſt in augmento viuentium. Alio modo, per ſo- 12 q. 24. a. 5 ad p.
lam intenſionem abſque omni additione, ſicut eſt in his, quæ rarefiunt, vt dicitur in 4. phyſ. t. 84. & ratio huius eſt, quia quantitas corporalis habet aliquid, inquantum eſt quantitas, & aliquid, inquantum eſt forma accidentalis, Inquantum eſt quantitas habet quod ſit diſſimilis ſecundum ſitum, & ſecundum numerum & ideo hoc modo conſideratur augmentum magnitudinis per additionem vt patet in animalibus. Inquantum vero eſt forma accidentalis, eſt diſſimilis ſolum ſecundum ſubiectum, & ſecundum hoc habet proprium augmentum ſicut & aliæ formæ accidentales, per modum intenſionis eius in ſubiecto ſicut patet in his, quæ rareſiunt, vt dictum eſt ex Philoſopho.

Ad tertium dicendum, quod cauſa augens qualitatem facit quidem ſemper aliquid in ſubiecto, non tamen nouam formam, facit enim quod ſubiectum perfectius participet formam præexiſtentem, aut quod amplius ſe extendat, vt patet in habitibus, & ratio huius eſt, quia agens nõ poteſt efficere in ſubiecto niſi id, ad quod ſubiectum eſt in potentia, poſtquam autem ſubiectum recepit formam, non eſt amplius in potentia ad illam, ſed tantum eſt in potentia ad perfectum participationis modum. p. 2. q. 52 à 1 ad 2. ibid. ad 3.

Ad quartum dicendum, quod id quod nondum eſt album, eſt in potentia ad formam ipſam, tamquã nondum habens formam. & ideo agens cauſat nouã formam in ſubiectu, ſed id, quod eſt minus album, aut calidum, non eſt in potentia ad formam. cum iam actu illam habeat, ſed eſt in potentia ad perfectum participationis modum, & hoc conſequitur per actionem agentis. ibid. ad 3.

Ad quintum dicendum. quod augmentum, quod fit per additionem, eſt augmentum ſubſtantiæ quantæ, ſic autem qualitas non augetur, vt dictum eſt. q. de virtute. 11. ad 6.

Ad ſextum dicendum, quod motus augmenti qualitatis reducitur ad alterationem, ſecundum quod alteratio dicitur ſecundum receptionem, & perfectionem. Nihil enim aliud eſt intendi qualitatem, vel formam, quam ſubiectum habens illam formam, moueri de forma imperfecta ad perfectam, ibid. ad 7.

hoc autem nihil aliod eſt, quam ſubiectum magis reduci in actum, nam forma, vel qualitas actus eſt. vnde ſubiectum magis percipere formam, nihil
Ibid. ia c. aliud eſt, quam ipſum reduci magis in actum illius formæ, & ſicut ab agente reducitur aliquid de pura potentia in actum formæ, ita etiam per actionem agentis reducitur de actu imperfecto in actum perfectum.

ARTICVLVS V.

Vtrum alteratio ſit motus continuus.

de ſenſ. l. 16. VIdetur quod alteratio non ſit motus continuus. Dicit enim Philoſophus de ſenſu, & ſenſibili cap. 16. quod aer ſimul totus, & in inſtanti illuminatur; ſed illuminatio eſt alteratio, vt docet Philoſophus ibidem, ergo alteratio non eſt motus continuus: ſed dices, quod non omnis alteratio eſt motus continuus, ſed illa tantum, quæ eſt inter terminos contrarios.

ibid. 2 Contra productio ſoni fit per alterationem, vt docet Philoſoph. s loco citato, ſed nihil eſt contrarium ſono, ergo productio ſoni debet fieri in inſtanti.

8 phyſ. l. 1. 3 Præterea dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 23. quod dicere alterationem continue fieri eſt rebus perſpicuis admodum aduerſari, ergo alteratio non eſt motus continuus.

Ibid & 6. phyſ. l. 5. 4 Præterea dicit Philoſophus ibidẽ, quod alteratio non eſt partibilis, licet ſubiectum, quod alteratur, ſit partibile, ſed ſit ſimul ſecundum plures partes, ſed quæ ita mouentur, non mouentur in tempore, ſed in inſtanti, alioqui talis motus deberet diuidi ſecundum diuiſionem temporis, & mobilis, vt dicit Philoſophus in 6 phy icorum, ergo alteratio non eſt motus continuus.

6 phyſ. l. 11. 5 Præterea ſi aliquid alteratur continue in toto aliquo tempore, oportet quod prius alteretur in medio tempore, quam perueniat ad finem temporis, ſed enim illud tẽpus medium ſit diuiſibile, oportet quod etiam alteretur in medio illius medij, & ſic in infinitum, cum tempus ſit in infinitum diuiſibile; infinita autem non eſt tranſire, ergo alteratio non eſt motus continuus, nec fit in tempore, ſed in inſtanti.

6 Præterea dicit Philoſophus phyſ. t. 69. quod res permanens incipit per primum ſui eſſe; ſed qualitas quæ eſt terminus alterationis, eſt quid permanens, ergo incipit per primum ſui eſſe, & conſequens per minimam ſui partem, atque adeo in inſtanti, non ergo alteratio fit in tempore, atque adeo ſucceſſiue.

7 Præterea ſi alteratio eſſet motus continuus ſequuntur multa inconuenientia, & primo quidem
6 phyſ l 7. non dari primum eſſe alterationis contra Philoſophum 6 phyſ t. 49 vbi ſicut negat dari primum eſſe in motu locali, & augmentationis, ita illud affirmat
p. p. 61. a 3. c. de motu alterationis. Secundo in fine horæ qualitatem eſſe infinite intenſam, nã ex infinitis inſtantibus, quæ ſunt in vna hora, in quolibet res ſecũdũ qualitatem, puta calorem eſt variata. Tertio rem debite ap-
de ſenſ. l. 16. plicatam paſſo non agere in illud in eo inſtãti, in quo eſt debite applicata, cum tamen in eo etiam inſtãti in quo res incipit eſſe, poſſit operari. Quarto non dari minimam qualitatem, nam illa in inſtanti producitur cum tamen dari debeat, vt docet Philoſophus de ſenſu & ſenſili, cum detur, & maxima, & ſint eiuſdem rationis omnis calor, & paruus calor, intenſus, & remiſſus. Poſtremo, vel formam accidentalem deſinere intrinſece, vel in materia per aliquod tempus in-
uenire plus, quam octo gradus qualitatis ſequela autem probatur quia ſi alteratio v. g. calefactio eſt motus continuus, incipit extrinſece, vnde verum eſt dicere, nunc nõ eſt calefactio ligni, ſed immediate poſt erit, at hoc poſito ſequitur vnum ex dictis duobus inconuenientibus: nam ſi immediate poſt erit calefactio immediate poſt erit calor, & conſequenter immediate poſt inſtans non erit frigus oppoſitum calori, & proinde ſequitur quod tale frigus nunc vltimo ſit, & ſic frigus deſinet intrinſece. Quod ſi dicatur, quod non vltimo eſt frigus, ſequitur quod ſimul erit immediate poſt hoc inſtans, in quo extrinſece ponitur incipere calefactio, & calor, & totum frigus, & ſic in materia erit maior latitudo, quam octo graduum qualitatis, quod eſt falſum, dicendum eſt ergo quod alteratio non eſt motus continuus.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 3. phyſ. t. 2. di- 3 phyſ l. p.
cit quod motus eſt de genere continuorum, & 5.
phyſ. t. 19. quod omnis motus eſt continuus; eſt autem 5. phyſ l. 9.
alteratio motus proprie dictus, vt contra diſtinguitur
motus à mutatione, vt patet 5 phyſ. t. 10. & t. 7. & 6. 5. phyſ l. 3.
phyſ. t. 59. dicit quod omne, quod mouetur in tempore mouetur, tempus autem quoddam continuum 6. phyſ l. 8
eſt, & diuiſibile in infinitum, vt dicitur ibidem. ergo quod alteratur continue alteratur, nam alteratio eſt motus.

Reſpondeo dicendum, quod duplex eſt alteratio, de ſenſ l. 16
vna cuius termini ſunt eſſe, & non eſſe, vel priuatio, & forma, & hæc eſt inſtantanea, nec poteſt eſſe ſucceſſiua, cuius ratio eſt, quia tempus alterationis commenſuratur diſtantiæ terminorum, & ideo maius tempus requiritur cæteris paribus ad hoc, quod de frigido fiat calidũ, quam ad hoc, quod de tepido fiat calidum, & ideo ſi aliqua extrema ſunt, inter quæ non ſit accipere medium, oportet, quod de vno extremo in aliud fiat tranſitus abſque medio. contradictio autem eſt oppoſitio, cuius non eſt medium ſecũdum ſe, vt dicitur in p. poſt. & eadem ratione de priuatione ſuppoſita aptitudine ſubiecti, cum priuatio nihil aliud ſit, quam negatio in ſubiecto. Vnde alteratio & quæcunque mutatio cuius termini ſunt eſſe, & non eſſe, fit in inſtanti, & per conſequens non eſt motus continuus. Altera eſt cuius termini ſunt contrarij, & hæc rurſum conſiderari poteſt quadrupliciter, primo ratione motus in communi, vt diſtinguitur cõtra mutationem, ſecundo ratione terminorum contrariorum, ſeu ex propria ratione alterationis, quæ proprie eſt ad tertiam ſpeciem qualitatis. Tertio ratione quol q. 9
generationis ſubſtantialis, qui eſt ſecundus terminus 1 phyſ l. &
alterationis, quarto ratione mobilis; ſi conſideretur 6. 2. d. 5 q. 2
alteratio primo modo eſt motus continuus, ſeu fit a. 8.
ſucceſſiue, & non in inſtanti, quod ex hoc conſtare poteſt, quod termini cuiuſlibet motus ſunt oppoſiti ad inuicem, & incontingentes, vt patet in p. phyſ. t. 64 Vnde oportet, quod mobile, & alterabile intelligatur cum prius eſt in vno termino motus, & poſterius in altero, & ſic ſequitur ſucceſſio; ſed tranſire de vno termino in alterum, in motibus corporalibus contingit dupliciter, vno modo, ſicut de tempore in inſtans, & hoc accidit motibus, quorum termini ſunt priuatio, & forma, inter quæ conſtat mediũ non eſſe, vnde non poteſt ſic tranſire de vno extremo in alterum, vt quandoque in neutro extremorum ſit, ſicut tranſitur de inſtanti in inſtans, ita quod in neutro inſtantium eſt, ſed in medio tempore, & huiuſmodi motus ſunt generatio, & corruptio, illuminatio, & huiuſmodi, in quibus oportet dicere, quod vnus terminus erat in toto tempore præcedente, & alius in inſtãti, ad quod tempus terminatur. Huiuſmodi autem mutationes ſunt termini motus cuiuſdam, ſicut illuminatio diei eſt terminus motus localis Solis: vnde in toto tem-

Digitized by Google

pore præcedente, quo Sol mouetur ad punctum directe oppoſitum, erant tenebræ: in ipſo vero inſtanti quo peruenit ad punctum prædictum, eſt lumen; & ſimiliter eſt de generatione, & corruptione, quæ ſunt termini alterationis: & quia inter tempus, & inſtans non cadit aliquod medium, nec eſt aliquod inſtans accipere immediate præcedens vltimum tempus, inde eſt, quod in huiuſmodi mutationibus abſque omni medio tranſitur de vno extremo in aliud: neque eſt accipere vltimum tẽpus, in quo fuerit in termino à quo, ſed vltimũ tempus, quod terminatur ad inſtans, in quo eſt in termino ad quem, & ideo huiuſmodi mutationes inſtantaneæ dicuntur. Alio modo

de ſenſu l. 16 tranſitur de vno termino motus in alium, ſicut de inſtanti in inſtans, hoc autem eſſe non poteſt, niſi quando ſunt tales termini motus, inter quos eſt accipere aliquo modo medium, ſicut inter duo inſtantia eſt tempus medium, vt patet in loci mutatione, augmẽto, & diminutione, & in alteratione, & hi motus dicuntur continui propter continuitatem eius, ſuper quod tranſit motus, cuius eſt plus, & minus accipere, puta magnitudinis in motu locali, & terminorum in augmentatione, & alteratione; ſicut enim in motu locali tempus commenſuratur diſtantiæ magnitudinis, ſuper quam tranſit motus, & ſecundum diuiſionem eius diuiditur, vt probatur in 6. phyſ. ita etiam in alteratione tempus commenſuratur diſtantiæ terminorum, vnde maius tempus requiritur, vt dictum eſt, cæteris paribus ad hoc, quod de frigido fiat calidum, quam ad hoc, quod de tepido fiat calidum. Si vero ſecundo conſideretur alteratio ex ratione propria alterationis, ſeu ex ratione proprij termini ad quẽ primo, & per ſe eſt, etiam eſt motus continuus, & ratio eſt, quia alteratio eſt ad qualitates contrarias, quæ ſucceſſiue in ſubiecto acquiruntur, & deperduntur, & ab eodem ſucceſſiue ſe expellunt, vnde eſt quod quia lux non habet contrarium ſicut nec forma ſubſtantialis, in inſtanti acquiritur, ſicut & forma ſubſtantia-

6. phyſ. l. 8. & 2. d. 13. a. 3. ad 9. lis. Si tertio conſideretur ratione generationis, quæ eſt ſecundarius terminus alterationis, eſt etiam alteratio motus continuus, & ratio eſt quia alteratio nõ ſolum habet pro termino qualitatem, ſed etiam formam ſubſtantialem, & ideo generatio, quæ terminatur ad formæ ſubſtantialis productionem, eſt terminus alterationis præcedentis; cum n. generatio fiat in

4. d. 17. q. 1. a. 2 quæſt. p. c. inſtanti, neceſſario debet naturalis diſpoſitio ad formam, quæ per alterationem præcedentem inducitur

6 phyſ. l. 5 & 8. fieri in tempore, non enim poteſt vtraque fieri in inſtanti; nam cum inſtantia non ſint immediata, neceſſario debet inter vtrumque inſtans intercedere tempus. Tempus autem continuum eſt, ac proinde quæ fiunt in tempore, continue fiunt. Si demum tertio comparetur alteratio ad mobile, non ſimiliter ſe habet loci mutatio, & alteratio, quia loci mutationes rationabiliter perueniunt prius ad medium magnitudinis, ſupra quam eſt motus, quam ad vltimum: quia in loci mutatione eſt motus de extremo magnitudinis ad extremum eius. vnde oportet quod mobile in medio temporis perringat ad medium magnitudinis.

de ſenſu l. 16 Sic ſonus, quia conſequitur quendam motum localem, inquantum ſcilicet ex percuſſione cauſante ſonum commouetur aer vſque ad auditum, prius peruenit ad medium, quam ad auditum, ſed in his, quæ alterantur, non ſimiliter ſe habet; termini enim alterationis non ſunt ipſa extrema magnitudinis, & ideo non oportet, quod tempus alterationis, per ſe loquẽdo, commenſuretur alicui magnitudini, ita quod in medio temporis motus perueniat ad mediũ magnitudinis, ſuper quam fit motus; quia hoc non eſt dare in alteratione, quæ non eſt motus in quantitate, vel in vbi, ſed in qualitate; neque ad medium magnitudinis, quæ mouetur contingit enim aliquando quod totum corpus ſimul alteratur non autem dimidium eius prius, ſicut videmus quod tota aqua ſimul congelatur Et ex his patet quomodo alteratio ſit motus continuus, quomodo non.

Ad primum ergo dicendũ, quod alteratio aliquãdo eſt mutatio de non eſſe ad eſſe, quia ſcilicet termini eius ſunt eſſe & non eſſe, & hæc fit in inſtanti, vt illuminatio: aliquando vero eſt mutatio de contrario in contrarium per determinata media, & hæc fit in tempore, & ſucceſſiue. de ſenſu l. 16 & quol. 4 a 9.

Ad ſecundum dicendum, quod productio ſoni, quæ fit per alterationem, fit in tempore, & non in inſtanti, quia ſimul eſt cum motu locali, nam oritur ſonus ex percuſſione corporum, vt dictum eſt. de ſenſu l. 16 in c.

Ad tertium dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod nulla alteratio eſt cõtinua, ita vt ſemper duret: nam ſi aliquis, qui infirmatur, debet ſanari, neceſſe eſt, inquit Philoſophus, quod in tempore determinato ſanetur, & poſt illud determinatum tempus ſanitatem acquirat per talem ſanationẽ, quod idem docet de augmento: hæc autem dicit contra Heraclitum aſſerentem quod omnia, quæ ſunt, ſemper mouentur, & non ſolum quædam, aut aliquando, ſed quod motus latet ſenſum noſtrum. 8. phyſ. l. 5.

Ad quartum dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod quamuis corpus, quod alteratur, ſit partibile in infinitum, non tamen oportet quod propter hoc alteratio in infinitum diuidatur, ita quod in qualibet parte temporis aliquid alteratum ſit, ſed multoties fit velox alteratio, ita quod multæ partes corporis alterati ſimul alterantur, ſicut accidit in denſatione, & cõgelatione aquæ: tota enim aliqua aqua ſimul congelatur, non pars poſt partem, licet aliquando, ſi accipiatur multum de aqua nihil prohibet partẽ poſt partem congelari quod eſt dicere, alterationem aliquando eſſe ratione ſubiecti, ſeu extenſiue continuã, quando ſimul tota pars ſubiecti per modum cuiuſdam ſubiecti indiuiſibilis alteratur, quod eſt, cum totum aliquod ſubiectum attingitur ſecundum totum à virtute alterantis, licet ſucceſſiue alteretur ratione termini: vtroquis autem modo fiat congelatio, fit in tempore ratione ſui, ſeu ſecundum communem rationem motus, cuius ſignum eſt, quod vna aqua fortius, & citius congelatur alia, vt calida, quam frigida. ibid. de ſenſu l. 15 6 phyſ. l. 7. & 5.

Ad quintum dicendum, quod quia, quoad diuiſionem, eadem eſt ratio temporis, magnitudinis motus, & mobilis, vt dicit Philoſophus 6. phyſ. t. 60. ſicut in motu locali mobile non vtitur infinitis, quæ ſunt in magnitudine, quaſi in actu exiſtentibus, nam ſic nunquam veniretur ad finem motus, ſed in potentia exiſtentibus: ita & in alteratione alterans in toto tempore determinato per alterationem tendit ad determinatum finem, puta ad ſanitatem, vtens infinitis, quæ ſunt in determinato tempore, vt in potentia exiſtentibus, non in actu. 6. phyſ. l. 9. 6. phyſ. l. 11 8 phyſ.

Ad ſextum dicendum, quod ſenſus Philoſophi t. 49. 6. phyſ. eſt, quod in motu locali, & augmentationis, non eſt dare aliquid, quod primo mutetur ex parte rei, in qua eſt motus: quia in motu locali ſpatium, & in augmentatione quantitas per ſe diuiduntur, & eorum diuiſio eſt in infinitum, & ideo non datur primum, quod mouetur ex parte rei quæ acquiritur per tales motus, ſecus vero in alteratione: nam albedo v. g. quæ eſt res, in qua fit motus alterationis, non eſt diuiſibilis per ſe, ſed tantum per accidens, vel ratione quantitatis, cui immediate ineſt albedo, ſeu ſecundũ partes quantitatiuas: vel ratione ſubiecti, quod vario modo poteſt illam participare, ſeu ſecundum intenſionem, & remiſſionem, & ideo in alteratione poteſt 6 phyſ. l. 19

dari aliquid indiuiſibile per ſe. Nam quod vna, & eadem pars ſit magis, vel minus alba, non eſt ex ipſa ratione albedinis, quia ſi eſſet ſeparata, non diceretur ſecundum magis, & minus: ſicut neque ſubſtantia ſuſcipit magis, & minus, ſed eſt ex diuerſo modo participandi albedinem, ex parte ſubiecti diuiſibilis Cæterum inquantum in alteratione eſt aliquid diuiſibile per accidens, ſimiliter non eſt accipere primum in tali mutatione, ſiue accipiatur ſucceſſio mutationis inquantum pars poſt partem alteratur; manifeſtum enim eſt, quod non erit accipere primam partem albi, ſicut nec primam partem magnitudinis; ſiue accipiatur ſucceſſio alterationis, ſecundum quod aliquid idem eſt albius, vel minus album, quia ſubiectum infinitis modis poteſt variari ſecundum magis, & minus album, & ſic motus alterationis poteſt eſſe continuus, & non habens aliquod primum, vnde ceſſat primum abſurdum. Ad ſecundum vero dicendum, quod ſicut in motu locali, vt dictum eſt, tempore finito mobile peruenit ad finem magnitudinis, licet in illa ſint infinita puncta quia non pertranſit illa, vt exiſtentia in actu in magnitudine, ſed tantum in potentia; ita & in alteratione determinato tempore quis v. g. ſanatur, & peruenit ad ſanitatem, licet io tali tempore finito ſint infinita inſtantia, quia tale tempus menſorat ſecundum vnum inſtans continuum in ipſo, vel ſecundum plura in potentia in

Tab. 4. actio n. 122. ipſo exiſtentia, non autem, vt in actu. Ad tertium dicendum, quod actio, quæ eſt cum motu, non niſi in tempore fieri poteſt, ſicut & motus: huiuſmodi autẽ eſt actio alterantis, cum alteratio ſit motus, vt dictũ

arg ſed cõt. eſt. Ad quartum dicendum, quod dupliciter poteſt conſiderari qualitas, puta calor, vel ſecundum ſe, & ſic non eſt diuiſibilis, vel ratione ſubiecti & ſic diuidi poteſt per accidens, vel quatenus diuiditur ſuperficies, quæ immediate ſuſtentat qualitates ſenſibiles, vel quatenus ſubiectum vario modo participat illas; & ſi quidem ſumatur ratione quantitatis, ſicut hæc diuiſibilis eſt per ſe in infinitum, ſi mathematice ſumatur, finite vero, ſumpta phyſice: nam minimus ſa-

de ſenſu l. 15. por, vt inquit Philoſophus de ſenſu & ſenſili, ſi diuidatur, reſoluitur in ambiens, defectu virtutis conſeruantis; ita qualitas eſt diuiſibilis in infinitum, ratione quantitatis mathematice ſumptæ, in partes vero finitas ratione eiuſdem phyſice ſumptæ. Si vero ſumatur ratione ſubiecti, ſeu ratione intenſionis, poteſt diuidi in infinitum, ſicut infiniti ſunt modi, qui-

bus ſubiectum poteſt eandem qualitatem participa-

ad p. ad 5. re, vt dictum eſt Ad quintum dicendum, quod calefactio, & quælibet alteratio ad primas præſertim qualitates actiuas eſt continua & proinde verum eſt dicere, quod nunc non eſt calefactio, ſed immediate poſt, non autem verum eſt, quod immediate poſt ſit calor, quia quod fit nondum eſt, vt ait Philoſophus

8. phyſ. l. 17 8. phyſ. t. 69. quia ſi eſſet, non fieret, fit autem calor per motum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum in motu alterationis, puta calefactionis, ſit tantum vnus motus, receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem.

1 phyſ. l. p. q. 28 de ver. a. 6 c. VIdetur quod receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem ſint duo motus realiter diſtincti. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 4. quod motus non eſt præter res; ſed calor & frigus non ſunt realiter idem, ergo & motus ad non eſſe frigoris, non erit realiter idem cum motu ad eſſe caloris.

2 Præterea motus ſpecie diuerſi non poſſunt continuari, & eſſe vnum numero, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 19. ſed receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem ſpecie diſtinguuntur, vt patet, nam alia eſt ratio vtriuſque, ergo receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem non ſunt vnus numero motus, ſed duo. 5. phyſ. l. 7 & 8. cit. a. 6 c.

3 Præterea motus realiter diſtinguuntur per terminos, ſicut & mutationes: ſed terminus acceſſus ad calorem eſt calorem ineſſe, terminus vero receſſus à frigore eſt frigus non eſſe, ergo acceſſus ad calorem, & receſſus a calore ſunt motus realiter diſtincti. q. 28 l. c.

4 Præterea receſſus à frigore ſequitur acceſſum ad calorem, ſicut effectus cauſam, ſed effectus non eſt idem realiter cum ſua cauſa, ergo receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem non ſunt vnus, & idem motus realiter. ibid. a. p. arg. 7.

5 Præterea motus contrarij non ſunt vnus realiter, ſed plures, nam contrarietas eſt inter duos terminos maxime diſtantes: & nihil eſt ſibi ipſi contrarium: ſed receſſus a frigore, & acceſſus ad calorem ſunt motus contrarij: eſt enim hic vnus ex quinque modis, quibus dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 46. poſſe duos motus inuicem opponi. Tab v. contrarium n. 4 5. 13. 5. phyſ. l. 8.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 5. phyſ. t. 47. dicit quod motus a ſanitate in ægritudinem, quo ſcilicet receditur a ſanitate, & acceditur ad ægritudinem eſt vnus numero motus, non duo, ergo receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem ſunt vnus motus. 5. phyſ. l. 8

2 Præterea ſecundum Philoſophum generatio vnius eſt corruptio alterius, atque adeo vnus motus, ſed receſſus a frigore eſt corruptio frigoris, acceſſus vero ad calorem eſt generatio caloris, ergo receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem ſunt vnus numero motus. q. 28 de ver a. 6 c.

Reſpondeo dicendum, quod differentia eſt inter motum, & mutationem: nam motus vnus eſt, quo aliquid affirmatiue ſignificatum abiicitur, & aliud affirmatiue ſignificatum acquiritur, eſt enim motus de ſubiectu, vt dicitur 5. phyſ. per ſubiectum autem intelligitur hoc aliquid affirmatiue monſtratum, vt album, & nigrum. Vnde vnus motus alterationis eſt, quo album abiicitur, & nigrum acquiritur. Sed in mutationibus, quæ ſiunt generatio, & corruptio, aliter eſt, nam generatio eſt mutatio de non ſubiecto in ſubiectum, vt de non albo in album: corruptio vero eſt mutatio de ſubiecto in non ſubiectum vt de albo in non album: & ideo in abiectione vnius affirmati, & adeptione alterius oportet duas mutationes intelligi, quarum vna ſit generatio, & alia corruptio, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid. Sic ergo ſi in tranſitu, qui eſt de albedine in nigredinem, conſideratur ipſe motus, idẽ motus ſignificatur per ablationem vnius, & inductionem alterius: non autem ſignificatur eadem mutatio, ſed diuerſæ, ſe tamen inuicem concomitantes: quia generatio vnius non eſt ſine corruptione alterius, & ſic manifeſtum eſt, quod receſſus à frigore, & acceſſus ad calorem, licet ſint mutationes realiter diſtinctæ, ſunt tamen vnus, & idem motus realiter. q. 28. de ver. a p & 6 c. 5 phyſ l. 8.

Ad primum ergo dicendum, quod quia de ratione motus eſt, quod ſit mutatio de ſubiecto in ſubiectum, propterea licet motus identificetur re cum termino, non tamen ſunt duo motus receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum ad quem. in c.

Ad ſecundum dicendum, quod acceſſus ad terminum ad quem, & receſſus a termino à quo licet in ratione mutationis realiter diſtinguantur, in ratione tamen motus ſunt vnus, & idem motus realiter. q. 28 de ver. a. p. & 6 c 5 phyſ. l. 8.

Ad

q. 18 dever. a. 6 c. ſinc. Ad tertium dicendum, quod mutationes quidem per terminos ad quos diſtinguuntur, ſed motus per terminos à quibus, & ad quos, nam motus, vt dictum eſt, eſt mutatio de ſubiecto in ſubiectum, ſecus vero mutatio.

q. 29 dever. a. 2 ad 7. Ad quartum dicendum, quod receſſus frigoris dupliciter poteſt conſiderari, Vno modo, vt eſt effectus formalis caloris, calor enim formaliter abiicit frigus, ſicut albedo formaliter abiicit nigredinem, & ſic ſequitur acceſſum ad calorem, & calorem ipſum adeptum; Alio modo, vt eſt motus, & ſic præintelligitur acquiſitioni caloris.

5 phyſ. l. 8. Ad quintum dicendum, quod motus contrarij tantum ſunt hi, qui habent oppoſitos terminos à quibus, & ad quos, vt dicit philoſophus 5. phyſ. t. 48.

ARTICVLVS VII.

Vtrum qualitates contrariæ ſumme intenſæ poſſint eſſe in eodem ſubiecto per potentiam Dei.

Ta. v. Deus n. 411. VIdetur quod per diuinam potentiam poſſint in eodem ſubiecto poni qualitates contrariæ ſumme intenſe. Deus enim poteſt facere præter ordinem, & curſum totius naturæ, ſed quod duo contraria ſumme intenſæ non ſint ſimul in eodem ſubiecto eſt ſecundum ordinē, & curſum naturæ, ergo poterit Deus facere præter hunc ordinem.

q. 26 dever. a. 9. & 10. 3. d. 15 q. 2. a. 3 q. 2. 2 Præterea tempore paſſionis in ſuperiori parte animæ Chriſti fuit ſumma delectatio, & ſummus dolor; ſed hæc ſunt contraria ſumme intenſa, ergo contraria in gradu intenſo poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto.

arg. 5. 1. p. q. 45 a. 8. arg. p. Ta. v. Deus n. 370. 3 Præterea poteſt Deus facere ea, quæ non implicant contradictionem; ſed quod duo contraria in gradu intenſio ſint ſimul in eodem ſubiecto, contradictionem non inuoluit, nam contrarietas non eſt contradictio, vt patet ex multiplicitate oppoſitionum, ergo duo contraria in gradu intenſio poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto.

p. d. 42 q. 1. a. 3. arg. 7. 3. 4 Præterea magis diſtat Deus, & homo, quam duo contraria ſumme intenſa, ſed Deus vniuit naturam humanam diuinæ in vna hypoſtaſi, ergo & poterit ſimul in eodem ſubiecto ponere duo contraria ſumme intenſa.

4 met. l. 15. 11 met. l. 5. Sed contra eſt, quod philoſophus 4. met. t. 27. & 11. met. c. 5. dicit, quod contraria ſimul eſſe non poſſunt in eodem, ſicut nec contradictorie oppoſita.

p. d. 42 q. 2. 1. a. 2 d. 7. a. d. p. q. p. a. p. ad 4. 3 p. q. 46. a. 3. ad p. p. perih. l. 9. Reſpondeo dicendum, quod per potentiam diuinā poſſunt duæ qualitates contrariæ in gradu intenſo poni in eodem ſubiecto, & ratio eſt, quia ea ſolum ſunt diuinæ potentiæ impoſſibilia, quæ contradictionem inuoluunt, at eſſe duas contrarias qualitates in gradu intenſo ſimul in eodem ſubiecto non implicat contradictionem, nam nec eſt ſecundum idem, & reſpectu eiuſdem, eodem modo ſumpti, at ſi eſſet aliquod corpus ſimul intenſe album, & intenſe nigrum, licet idem ſubiectum ſimul eſſet album, & non album, non tamen hæc eidem conuenirent ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa, nam eſſet album ratione albedinis, & eſſet non album ratione nigredinis, ſicut idem ſuppoſitum verbi diuini dicitur homo, & Deus, & conſequenter homo, & non homo ſine vlla contradictione, quia conuenit illi eſſe hominem ratione humanitatis aſſumptæ, & non eſſe hominem 4 & 11 met. l. c. ratione diuinæ naturæ. Naturaliter autem nō poſſunt Tab. v. potent. n. 17. ſimul eſſe in eodem ſubiecto duo contraria ſumme intenſa; cuius ratio eſt, quia naturaliter vnum con- 4 met. l. 15. trarium concomitatur priuatio alterius, vt dicitur 4. met. t. 27. potentia enim naturalis materiæ magis limitata eſt, & finita, quam potentia obedientialis reſpondens immediate cauſæ primæ Vniuerſaliſſimæ; priuatio autem, cum ſit formaliter negatio formæ oppoſitæ, non poteſt ſtare ſimul cum forma in eodem ſubiecto. Præterea contraria ſunt, quæ ſub eodem genere maximè diſtant, & ab eodem ſubiecto, mutuo ſe expellunt. Patet etiam experientia nunquam viſas eſſe in ſubiecto duas qualitates contrarias in ſummo, vt ſummū calorem, & frigus. Addo quod ſequeretur nullam ſubſtantiam materialem poſſe corrumpi, nam corruptio fit ex pugna contrariorum, quæ non compatiuntur ſe in gradu ſummo. Et ex his patet ad obiecta vtriuſque partis: nam argumenta prioris partis tantū probant per diuinam potentiam abſolutam poſſe ſimul poni in eodem ſubiecto duo contraria ſumme intenſa; niſi quod, cum in ſecundo argumento dicitur in Chriſti Domini parte animæ ſuperiori fuiſſe duo contraria, ſummum gaudium, & ſummum dolorem, falſo dicitur illa duo fuiſſe contraria, quia non erant de eodem obiecto; Argumentum vero in q. 26 de verit. a. 10. ad 5 contrarium tantum probat non poſſe naturaliter duo contraria ſimul eſſe in eodem ſubiecto, quod concedimus.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum naturaliter poſſint in eodem ſubiecto eſſe qualitates contrariæ in gradu remiſſo.

4. met. l. 15. VIdetur quod naturaliter non poſſint in eodem ſubiecto eſſe duæ qualitates contrariæ in gradu remiſſo. Dicit enim philoſophus 4. met. t. 27. quod ſi contraria eſſent ſimul, ſimul etiam eſſent contradictoria: calor autem, & frigus cum ſecundum ſe ſint contraria, in quolibet gradu ſunt contraria.

ibid. 2 Præterea dicit philoſophus ibidem, quod impoſſibile eſt aliquem opinari contradictoria ſimul eſſe vera, per hoc, quod impoſſibile eſt eundem ſimul habere contrarias opiniones, opiniones enim de contradictonis ſunt contrariæ, ergo idem quod prius.

q. 2. de malo a. 11 c. 3 Præterea contraria remiſſa in duobus ſubiectis exiſtentia, ſi ſint approximata, mutuo agunt, & patiuntur, vt patet experientia, inde enim eſt, quod aqua calefacta ab igne tanto minus retinet de frigore, quātoplus recipit de calore, ergo multo magis agent, & ſe expellent, ſi ſint in eodem ſubiecto, ergo contraria in nullo gradu poſſunt eſſe in eodem ſubiecto.

4 Præterea durities, & mollities non poſſunt eſſe ſimul in quocunque gradu, quia alioqui contradictoria eſſent ſimul, vt patet ex definitionibus eorum, vt conſtat ex 4. meteor. durum enim eſt, quod non cedit in ſe ipſum ſecundum ſuperficiem molle vero, quod cedit; ſed eadem eſt ratio aliorum contrariorum, ergo contraria in nullo gradu poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto.

5 Præterea non minus contraria ſunt calor, & frigus, atque error, & ſcientia circa eandem concluſionem, & duæ formæ ſubſtantiales puta ignis, & aquæ: ſed in nullo gradu poteſt in eodem ſubiecto puta homine ſimul eſſe ſcientia, & error de eadem concluſione, & in eadem materia non poſſunt ſimul eſſe duæ formæ ſubſtantiales, ergo nec poſſunt ſimul eſſe duæ qualitates contrariæ in quocunque gradu.

6 Præterea eadem eſt ratio qualitatis in fieri, & in facto eſſe, ſed in eodem ſubiecto non poſſunt eſſe ſimul duę qualitates in fieri, ſeu duo motus contrarij, vt calefactio, & frigefactio, ergo nec poterunt ſimul eſſe duæ qualitates in facto eſſe in quocunq. gradu ſint.

10 met l 9. 5.phyſ.l.4.

Sed contra eſt, quod philoſophus 10. met. t. 22. & 23. dicit quod media contrariorum componuntur ex contrariis, & 5. phyſ. t. 19. quod quando aliquid mutatur de magis albo in minus album, talis mutatio eſt inter contraria; quia eatenus in tali alteratione aliquid dicitur mutari de magis albo in minus album, vel è contra, quatenus plus, vel minus habet de altero contrariorum, ergo in eodem ſubiecto ſunt duo contraria in gradu remiſſo.

c.d. 42.q.p. a p.ad 2. — q.2.de malo a.12.c. — de ſenſu l.16 6.phyſ. l.5. — p.de ge.l. vlt & p p.q. 76. a.4.ad 4

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod in eodem ſubiecto poſſunt eſſe qualitates contrariæ in gradu remiſſo. Poteſt autem hoc eſſe manifeſtum ex multis, & primo quidem ex natura intenſionis; ex hoc enim cauſatur intenſio, quod illud, quod intenditur, puta ſubiectum, quod dicitur fieri magis calidum ex minus calido per alterationem, magis perfectũ inuenitur, & ſuo oppoſito impermixtius: non poteſt autem vnum oppoſitum magis, vel minus miſceri cum aliquo, niſi vtrumque ſimul eſſe poſſit in aliquo gradu in ſubiecto. Vnde etiam fit, vt habilitas potentiæ paſſiuæ ad actum ſuum minuatur per appoſitionem contrarij, ita vt quanto plus fuerit appoſitum de calore, tanto minuatur habilitas ad frigus. Secũdo ex cauſa ſucceſſionis motus alterationis præſertim, puta calefactionis, vel frigefactionis; hæc enim eſt diſtantia vnius contrarij ab alio, reſiſtẽs actioni alterantis, ne ſimul poſſit aliquod corpus v.g. calidum ſimul, & ſubito frigefieri: non reſiſteret autem ſucceſſiue alterationi agentis, niſi ſimul poſſent in eodem ſubiecto eſſe duo contraria. Tertio ex mixtione: hæc enim, vt inquit philoſophus p. de gen. t. vlt. definitur, miſcibilium alteratorum vnio: quia qualitates contrariæ elementorum remanent in mixto refractæ, atque adeo in gradu remiſſo. Vnde manifeſtum eſt, quod qualitates contrariæ poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto in gradu remiſſo.

in c. p.p q 76. a. 4. ad 4. 4. d. 44. q. p. a. p. q. p ad 4. op. de miſtione.

Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus philoſophi eſt, quod contraria ſimul eſſe non poſſunt in eodem ſubiecto, ſi intelligantur intenſæ, ſecus vero, ſi ſint remiſſæ; & ratio eſt ex dictis, quia cum ad mistionem neceſſario concurrant elementa ſecundum qualitates refractas, vt inde reſultet qualitas media, quæ eſt neceſſaria diſpoſitio ad formam ſubſtantialem mixti, oportet vt in eadem materia ſint oppoſitæ qualitates in gradu remiſſo, & per conſequens quod qualitatem oppoſitam remiſſam non comitetur priuatio alterius oppoſitæ in eo gradu, in quo poteſt remanere cum illa in eodem ſubiecto, ad hoc vt in illo reſultet qualitas prædicta. E cõtra vero, cum nequeat miſceri vnum elementum retinẽs qualitatem in ſummo, quia abſorberet alias qualitates, & ſic eſſet generatio, non autem mixtio, vt dicit philoſophus p. de g. verſus finem, neceſſario debet qualitatem intenſam contrariam conſequi priuatio alterius qualitatis ſecundum eos gradus, ſecundum quos cum ipſa non poteſt in eodem ſubiecto conſiſtere.

11. met. l 5.

Ad ſecundum dicendum, quod ideo duæ opiniones contrariæ non poſſunt ſimul eſſe in eodem homine, duæ vero qualitates contrariæ remiſſæ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto; quia opiniones contrariæ cum ſint de contradictoriis, vt cum quis opinatur de Socrate, quod ſedet, contrariatur ei qua quis opinatur de eodem, quod non ſedet, neceſſario debet opinionẽ cõtrariam ratione ſui obiecti comitari, & conſequi priuatio opinionis oppoſitæ de obiecto contradictorie oppoſito, at vnam qualitatem contrariam, ſed remiſſam non comitatur, & conſequitur priuatio alterius oppoſitæ in quocunque gradu, vt dictum eſt.

ad p. — p. de ge l. 12

Ad tertium dicendũ, quod cũ ſimile in gradu non poſſit agere in ſimile in gradu, ſed tantum in diſſimile, vt dicit philoſophus p. de gen. à t. 46. ſicut qualitates remiſſæ in æqualibus gradibus ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, ita & patiens habens tot gradus qualitatis, quot habet agens, non poteſt ab illo pati. Ideo verò in eodem ſubiecto poſſunt eſſe duæ qualitates contrariæ in diuerſis gradibus, modo non excedatur latitudo octo graduum, ita vt vna non expellat aliã, quia ad mixtionem illæ ſic oppoſitæ requiruntur, vt dictum eſt, in eodẽ ſubiecto, ad hoc vt ex illis reſultet qualitas media, quæ eſt neceſſaria diſpoſitio ad formam ſubſtantialem mixti. At verò eædem exiſtentes in diuerſis ſubiectis pertinent ad diuerſam complexionem qualitatum, quæ eſt oppoſita complexioni qualitatum alterius ſubiecti, cum ſint diſpoſitiones alterius formæ ſubſtantialis requirentis contrarias diſpoſitiones; cuius ſignum eſt, quod diuerſæ formæ ſubſtantiales non poſſunt eſſe in eadem parte materiæ, quia in illa haberent diſpoſitiones qualitatum omnino contrarias, vnde neceſſario oriretur contradictio.

ad p. — l c. ad p & præſertim op. de mixtione.

a. 3. ad. 6.

Ad quartum dicendum, quod cum durities, & mollities mutabiliter conſequantur ſubſtantiã rei, vt dictum eſt, recipiunt magis, & minus: Vnde idem de illis dicẽdum eſt, quod de primis qualitatibus actiuis.

p. p. q 89. a. 5. — p. poſt. l. 1. — ad 5.

Ad quintum dicendum, quod ſcientia corrumpitur per argumẽtationem falſam, vt inquit philoſophus l. de long. & breuit. vitæ, & ratio huius eſt, quia argumentatio falſa vt ſic non habet gradus, ſed eſt indiuiſibilis, & tota ſimul, cum ſit actus intellectus, & ſecum fert priuationem veritatis ex parte ſubiecti, vnde non poteſt ſimul ſtare cum ſcientia in eodem intellectu: ſicut è contra ſcientia, cum ſit euidens cognitio rei per cauſam, quam ſciens ſcit aliter ſe habere nõ poſſe, vt dicit philoſophus p. poſt. t. 5. non poteſt ſtare cum errore, quod non contingit in qualitatibus cõtrariis remiſſis, vt dictum eſt. Cur autem duæ formæ ſubſtantiales non poſſint ſimul eſſe in eadem materia, ſecus vero duæ qualitates contrariæ in gradu remiſſo, iam dictum eſt.

in c.

Ad ſextum dicendum, quod idem poteſt moueri duobus motibus contrariis, puta frigefactionis, & calefactionis, modo tendant ad terminos ſecundũ illos gradus, in quibus ſe compatiuntur in eodem ſubiecto, & hoc neceſſario dicẽdum eſt, quia alterans ſubiectum alterat illud ſucceſſiue, corrumpendo nimirum ſucceſſiue, , & in tempore contrariam qualitatem, efficienter per ſuam actionem, & formaliter per contrariam qualitatem, vt dictum eſt.

ARTICVLVS IX.

Vtrum indiuiſibile poſſit alterari.

1. phyſ. l. 1. de ſenſ. l. 6.

VIdetur quod indiuiſibile poſſit alterari. Idem enim eſt ſubiectum alterationis, & termini alterationis, nam antequam aliquid moueatur, eſt in potentia ad duos actus, ad imperfectum, qui eſt motus, & ad perfectum, qui eſt terminus motus; ſed ſubiectũ motus ad colores qui eſt alteratio, eſt indiuiſibile, puta ſuperficies corporis, vnde & à philoſopho definitur color, quod ſit extremitas perſpicui in corpore terminato lib de ſenſ. c. 6. ergo indiuiſibile poteſt alterari.

p. p. q. 53. a. 3.

2 Præterea indiuiſibile poteſt moueri localiter, vt angelus, vt manifeſtum eſt, ergo ſimiliter poterit indiuiſibile alterari, nam eadem videtur eſſe ratio motus localis, & alterationis.

p. de ani. l. 6

3 Præterea anima eſt indiuiſibilis, ſaltem anima perfecti animalis, ſed illa recipit varias alterationes, quia vt inquit philoſophus p. de ani. t. 41. anima mouetur illis motibus, quibus mouetur corpus; corpus autem mouetur motu alterationis, vt patet, ergo & anima mouebitur tali motu.

6. phyſ. l. 11 p. de ani. l. 6 4 Præterea dicit philoſophus 6. phyſ. t. 86. quod indiuiſibile ſecundum quantitatem poteſt per accidens moueri localiter, ergo etiam poterit moueri motu alterationis, nam etiam motus hic eſt in loco vt dicit philoſophus p. de ani. t. 39. ergo indiuiſibile poteſt alterari.

p. de gen. l. 18. 5. phyſ. l. 5. 5 Præterea actio fit per contactum, vt dicit philoſophus p. de gen. à tex. 33. ſed tactus eſt extremorum, atque adeo indiuiſibilium: ea enim ſe tangunt, quorũ extrema ſunt ſimul, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 22. ergo actio alterantis debet recipi in extremitate patientis, atque adeo in indiuiſibili.

p. de ge. l. 22. 3. cæli l. 5. 6 phyſ. l. 22. Sed contra eſt, quod philoſophus p. de gen. t. 64. dicit quod neceſſe eſt, quod indiuiſibilia ſint impaſſibilia, & 3. cæli t. 7. dicit, quod impoſſibile eſt, in indiuiſibili eſſe diuiſibila. omnea autem qualitates materiales ſunt diuiſibiles; vt dicit philoſophus ibidem, & 6. phyſ. t. 87. dicit, quod indiuiſibile neque mouetur, neque omnino mutatur: ſi alteraretur, mutaretur, ergo indiuiſibile non poteſt alterari.

3. cæli l. 3. Reſpondeo dicendum, quod impoſſibile eſt indiuiſibila quantitatiuum poſſe alterari. Cuius rei ratio duplex afferri poteſt, prima quidem ex natura qualitatis materialis, quod enim ineſt alicui, quodammodo comprehenditur ab ipſo, diuiſibile autem non poteſt ineſſe rei quantitatiuæ indiuiſibili; omnes enim qualitates materiales dupliciter diuiſibiles ſunt vno modo ſecundum ſpeciem, quomodo diuiſibiles ſunt colores medij, qui cũponuntur ex duabus ſpeciebus, puta ex albo, & nigro, & huiuſmodi qualitates nõ videtur poſſibile ineſſe rei indiuiſibili, quia cũ paſſionea propriæ cauſentur à ſubiecto, neceſſe eſt, quod paſſionis cõpoſitæ ſint diuerſa, & compoſita principia, quod repugnat ſimplicitati, & indiuiſibilitati ſubiecti. p. de gen. l. 1. Altero modo ad diuiſionẽ ſubiecti diuiſibilis, & hoc modo nullum diuiſibile eſt in indiuiſibili, cum ab illo comprehendi non poſſit. Secunda ex ſubiecto alterationis: hoc enim eſt inquit philoſophus p. de gen. t. 23. & 24. ens in actu, & ſenſibile, ſed indiuiſibila quantitatiua non ſunt ſenſibilia, nec in actu, non quidem ſenſibilia, vt enim ait philoſophus de ſenſu, & ſenſ. c. 15. impoſſibile eſt videre album, quod non ſit quantum, & eadem eſt ratio de alijs qualitatibus ſenſibilibus. Huius autem ratio eſt, quia ſenſus eſt virtus in magnitudine, cum ſit actus organi corporei, & ideo non poteſt pati niſi ab habente magnitudinem: actiuum enim debet eſſe proportionatum paſſiuo. Neque ſunt in actu, quia non ſunt compoſita ex actu, & potentia, cuiuſmodi debet eſſe ſubiectum in actu, vt conſtat ex philoſopho p. de gener. & ratio huius eſt, quia cum qualitates ſint accidentia, non inſunt in materia prima, niſi quatenus eſt informata forma ſubſtantiali, vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod indiuiſibile non poteſt alterari.

de ſenſ. l. 15. p. de ge. l. 10 q. 34 a. 8.

de ſenſu l. 6 & 7 Ad primum ergo dicendum, quod coloris ſubiectum eſt totum corpus actu; niſi quod ſicut corpus intrinſecus habet ſuperficiem in potentia, non autem actu: ita etiam intrinſecus non eſt coloratum actu, ſed in potentia, quæ reducitur ad actum, facta corporis diuiſione, & ratio eſt, quia color intrinſecus defectu luminis non eſt viſibilis in actu, ſed in potentia, color autem extrinſecus ratione luminis eſt viſibilis actu.

l. c. in arg ad 3. Ad ſecundum dicendum, quod angelus non eſt indiuiſibila quantitatiuum, de quo procedit argumentum, ſed eſt ſubſtantia ſpiritualis.

p. de ani. l. 6 Ad tertium dicendũ, quod ſimiliter anima rationalis non eſt indiuiſibile quantitatiuũ, vt dictum eſt de angelo, philoſophus autẽ loco citato contra philoſophos aſſerentes animã non aliter nobilem eſſe, niſi ſecũdum quod mouet corpus, probat ex tali poſitione ſequi inconueniens, quod deberet illis motibus mouere corpus, quibus ipſa mouetur, & è contra, quod illis motibus moueatur, quibus ipſa mouet corpus.

Ad quartum dicendum, quod ideo poteſt moueri localiter indiuiſibile coniunctũ, quia motototo corpore localiter neceſſe eſt moueri ea, quæ ſunt in toto, vt mota naui mouentur ea, quæ sũt in naui, non tamẽ poteſt alterari per accidens, quia quod ſic mouetur per accidens, vere mutat locum in ſe ſaltem reſpectu aeris, à quo prius circumdabatur, at indiuiſibile nullo modo poteſt eſſe capax in ſe vllius qualitatis materialis, vt dictum eſt. 6. phyſ. l. 4. in c.

Ad quintum dicendum, quod contactus eſt tantum conditio agentis ad hoc vt poſſit agere in patiẽs, quia omne mouens debet eſſe coniunctum cum mobili, ad hoc vt ipſum moueat, nam alioqui agens producit intrinſece in ſubiecto patiente ſuam formam ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem, vt dictum eſt de coloribus. p. de ge. l. 15. 4. d. 10. q. p. a. 4. q. p. 6. 7 phyſ. l. 3.

QVÆSTIO XXXVII.

De Rarefactione.

Deinde conſiderandum eſt de rarefactione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

Primo, Vtrum rarefactio ſit alteratio.

2 Vtrum in rarefactione acquiratur noua quantitas.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum rarefactio ſit alteratio.

Videtur quod rarefactio non ſit alteratio. Dicit enim Philoſophus 4. phyſ. t. 84. quod rareſieri aliquid nihil aliud eſt, quam eius materiam recipere maiores dimẽſiones, per reductionem de potentia in actũ; condenſari autẽ ècõtra: ſed hoc eſt rarefactionẽ pertinere potius ad augmentum, cuius terminus eſt quantitas; dicit enim Philoſophus p. de ge. t. 25. quod generatio eſt circa ſubſtantiam, augmentum vero circa quantitatem, & alteratio circa paſſiones, ergo rarefactio non eſt alteratio. 4 phyſ. l. 14 p. p. q. 92. a. 1 ad p. 2. d. 18 q. p. a. p. arg. 2. & in'a. p. de g. l. 18.

2 Præterea quantitas non ſolum augetur inquantum eſt quantitas: ſed etiam inquantum eſt forma accidẽtalis, niſi quod inquantum eſt quantitas augetur per additionem, vt paret in viuantibus, inquantum vero forma accidentalis, augetur per intenſionẽ, vt eſt in rarefactione; ſed per vtramque mutationem quod eſt quantum fit magis quantum, ergo ſicut augmentum quantitatis priori modo terminatur ad quantitatem, ita & augmentum quantitatis poſteriori modo terminabitur ad quantitatem, & ſic rarefactio non erit alteratio; ſed potius augmentatio. p. 2. ſt. a. 6. p. 12. q. 24. a. 5. ad p. p. d. 17. q. 2. a. p.

3 Præterea ſi rarefactio eſt alteratio, maxime quia immediatus, & primus terminus rarefactionis eſt raritas, quæ eſt qualitas: ſed raritas, & denſitas non ſunt qualitates, vt colligitur ex Philoſopho, nam in 2. de gen. t. 8. inter contrarietatea ſecundum tactum, quas ſeptem enumerat, non ponit rarum, & denſum, & nõ niſi quia non ſunt qualitates phyſicæ, ſed poſitio partium materiæ, ſecundum propinquum in denſo, & ſecundũ remotũ in raro & t. 37. ideo cõparat quantitatẽ elementorũ quantitati ſtellarũ, licet non ſit eadem materia vtrorumq; quia tantũ facit cõparationem ſecundum rarũ, & denſum, quæ non addunt ſuper partes materiæ entitatem, quæ ſit eſſentialiter qualitas; ſed potius ſitum in partibus materiæ, ergo rarefactio, quæ eſt motus ad raritatem, non eſt alteratio. 2 de gen. l. 2. & 7.

4 Præterea dicit Philoſophus 4. phyſ. t. 84. quod rareſieri nihil aliud eſt quam materiam accipere-

q. 4. a. 1. & Capr. 2. d. 18. q. p. a. 3. ad 2. Aureo cōtra prim. concl.

3 Præterea in rarefactione quantum acquirit maiorem locum, ſed maior locus non debetur quantitati, ſed extēſioni quantitatis; ideo enim quātitas acquirit maiorem locum, quia extenditur magis: ſed extenſio quantitatis non eſt quantitas, tum quia nec intenſio qualitatis eſt qualitas, vt dictū eſt, tum quia Corpus Chriſti in Euchariſtia habet quantitatem & partibilitatem, non tamen habet ibi extenſionem, licet illam habeat in cælo. vnde poſſet Deus creare vnam ſubſtantiam quantam, quæ non haberet extēſionem, haberet tamen partibilitatem, & quantitatem, ergo per rarefactionem non acquiritur quantitas.

4 Præterea ſi in rarefactione aquiritur noua quantitas, ſequuntur multa abſurda, nam primo vel quantitas, noua aduenit materiæ habenti quantitatem, vel non habenti; ſi detur primum, ſequitur penetratio dimenſionum, cum in eadem parte materiæ ponantur duæ quantitates, præterea ſequitur duo accidentia ſolo numero diſtincta eſſe in eodē ſubiecto, quod eſt abſurdum, quia accidentia numerantur per ſubiecta, vt dictum eſt, ſecundū vero dici non poteſt, quia materia naturaliter exiſtere non poteſt ſine quātitate, vt dicitur p. de ge. t. 31. & 32. ſecundo ſequitur rem, quæ rareſit, ſemper fieri duplo maiorem, quia noua quantitas aduenit cuilibet parti materiæ quātæ tertio minorem quantitatem tantum loci occupare, quantum occupat maior. quarto Chriſti Domini Corpus incipere eſſe ſub quantitate vini conſecrati, rareſcentis, quod tamen eſt falſum, cum illa quantitas non ſit conſecrata. quinto vi agentis naturalis produci quantitatem extra ſubiectum in rarefactione vini conſecrati, quod tamen eſt impoſſibile, ergo idem quod prius.

p. d. gen. l. 13. a. 14.

p. d. ge. l. 34.

Sed contra eſt, quod philoſophus p. de genet. t. 33. dicit, quod quando ex aqua generatur aer, maior quantitas acquiritur, ſed illa generatio aeris ex aqua fit per alterationem rarefacientem aquam, ad hoc vt poſſit ſuſcipere quantitatem requiſitam ad formam ſubſtantialem aquæ, vt dicit philoſophus p. meteor. c. 4. ergo in rarefactione acquiritur quantitas.

p. meteor. l. 3.

art. præced. ibid.

2 Præterea ad raritatem neceſſario ſequitur quantitas, ſicut & leuitas, & mollities, vt dictum eſt; ſed per rarefactionem aquiritur raritas, vt dictum eſt, ergo per rarefactionem aquiritur noua quantitas.

3 Præterea materia non poteſt multiplicari niſi vel ſecundum quantitatem, vel ſecundum ſubſtantiam materiæ, ſed non poteſt multiplicari materia ſecundum quantitatem niſi per rarefactionem, ſicut poſteriori modo multiplicatur vel per creationem, vel per conuerſionem alterius in ipſum, ergo in rarefactione acquiritur noua quantitas.

p. p. q. 119. art. p. c.

Reſpondeo dicendum, quod per rarefactionem non acquiritur quantitas, ſed noua extenſio, ſeu maius, & minus. Poteſt autem hoc eſſe manifeſtum ex multis, & primo quidem quia per rarefactionem, & condenſationem quantum fit maius vel minus, vel magnum, & paruum, ſiue ſumātur hæc abſolute, ſiue reſpectiue; magnū autē, & paruū, ſeu maius & minus quomodocunque ſumpta nō ſunt quātitas, ſed paſſio quantitatis ſecundum ſe, vt dicit Philoſophus 5. metaph. t. 18. ſecundo ita variatur quantitas in rarefactione, ſicut qualitas in alteratione, vt patet ex Philoſopho 4. phyſ. t. 84. In alteratione autem per quam verbi gratia aer fit rarior, calor aeris non fit maior per acquiſitionem noui caloris, ſed per hoc, quod calor præcedens perfectius actuat ſubiectum, quia minimum dat perfectius eſſe, quam prius; cum enim ibi non fit noua forma, debet eſſe nouum & perfectius eſſe, ergo ſimiliter in rarefactione quantitas præcedens non fit maior per generationem, vel additionem nouæ quantitatis, ſed nouæ perfectionis præcedentis quantitatis: tertio cum rarefactio quanti ſit quoddā eius augmentum, dupliciter poteſt in quantitate contingere augmentum; Vno modo per additionem ſubiecti ad ſubiectum, ſicut eſt in augmento viuentium. Alio modo per ſolam intenſionem, abſq; omni additione, ſicut eſt in his, quæ rareſiunt: ſi autem acquireretur in rarefactione noua quantitas, neceſſario deberet hæc addi alteri, & ratio huius eſt, quia quātitas & habet aliquid inquantum eſt quantitas, & aliquid inquantum eſt forma accidentalis: Inquantum enim eſt quātitas habet quod ſit diſtinguibilis ſecundū ſitum, vel ſecundū numerū; & ideo conſideratur hoc modo augmentum magnitudinis per additionem, vt patet in animalibus, & hoc modo conſiderata non ſuſcipit magis, & minus, vt docet Philoſophus in prædicamentis. Inquantum vero eſt forma accidētalis eſt diſtinguibilis ſolum ſecundum ſubiectum, & ſecundū hoc habet augmentum, ſicut & aliæ formæ accidentales per modum intenſionis in ſubiecto, ſicut patet in his, quæ rareſiunt, vt probat philoſopus 4. phyſ. Vnde manifeſtum eſt, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, ſed nouus modus, nouaq; perfectio, qua quantitas præcedēs in materia fit perfectior, & extenſior, ita vt fiat maior moles, maiorque dimēſio, ſicque præcedēs quantitas occupet maiorē locū.

5. met. l. 15.

4 phyſ. l. 89.

p degen. l. 14.

Cap. 2. d. 18. q. p. a. 3 ad p. Sco. contra quartam.

p. 2. q. 52. a. 2 ad p.

2. 2. q. 24. a. 5. ad p.

Capr. 4. d. 12. q. p. a. 1. ad 4 Sco. q. prim. concl.

art. præce. c.

Ad primum ergo primæ partis dicendum, quod per rarefactionē, cum ſit alteratio, per ſe primo aquiritur raritas, ſecundario vero, & conſecutiue maior moles, & dimēſio quātitatis, ſeu variatio quantitatis, ſicut variatio ſecundum ſitum conſequitur motum ſecundum locum, vt dictum eſt.

in c. & a. præcd.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc obiectum probat intentum, nimirum quod in rarefactione non producitur quantitas, ſicut nec in alteratione, ſeu intenſione qualitatis producitur noua qualitas, ſed vtobique aquiritur maior perfectio, ſeu perfectius eſſe, vt dictum eſt.

q. 11. log. a. 1. Tab. v. menſura. n. 5.

Ad tertium dicendum, quod locus debetur quantitati determinatæ, nam locus eſt menſura extrinſeca corporis, vt dictum eſt; mēſura autē debet eſſe res determinata, & certa, quantū fieri poteſt in ſuo genere.

in c. & ad arg. & art. præced.

Ad quartum dicendum, quod in rarefactione non acquiritur noua quantitas, ſed noua perfectio, ſeu nouus modus, atq; adeo perfectius eſſe, vt dictū eſt. Neque inde ſequitur vllum abſurdum ex allatis in obiecto. Non enim primum, quia tunc eſt penetratio dimenſionum, quando duæ quantitates occupāt eundē locū, vt patet in corpore glorioſo penetrante corpus cæleſte; at in rarefactione non additur quantitas quātitati, vt dictū eſt; vnde multo minus ſequitur quod ſint duo accidētia ſolo numero diſtincta in eadē parte materiæ. Neque ſecundū, quia non ſemper in rarefactione res, quæ rareſit, efficitur duplo maior: ſicut nec in intēſione qualitatis per alterationē qualitas fit duplo perfectior, & intenſior, quam prius, vt per ſe manifeſtū eſt. Neque tertiū, quia, cū in rarefactione nō aquiratur noua quātitas, nō occupat minor quātitas adæquatā locū maioris: ſed quātitas præcedēs occupat maiorē locū, quā prius, ratione maioris perfectionis nō acquiſitæ, vt dictū eſt. Neq; quartum, quia corpus Chriſti tādiu manet in Sacramēto, quādiu manēt dimēſiones eædē, ſecundū quod indeterminatæ intelligūtur: per rarefactionē autē eadē, dimenſio indeterminata manet, & tantū variatur ſecundū determinationē quia fit præcedēs quantitas maior, quam erat antea. Neque quintum, quia in rarefactione non producitur quantitas, vt dictū, ſed præcedens fit maior: & ideo non producitur quantitas extra ſubiectū.

4. d. 44. q. 2. a. 2. q. 2. l. 4.

4. d. 12. q. 1. a. 2 q. 6. ad vlt.

p. de gen. l. 14.

4. phyſ. l. 24.

Ad p. 2. p. dicendum, quod rarefactio tam accidit in generatione, quam in alteratione, in illa quidē, quia ad hoc, vt ex aqua fiat aer, debet aquæ rareſieri,

In c. & art. præced. & per talem rarefactionem non producitur noua quantitas, ſed quantitas præcedens aquæ fit maior, in hac vero ſimiliter cum aer rareſit, quantitas illius efficitur maior, & extenſior, nulla quantitate ſuperaddita, vt dictum eſt.

c. & art. præced. Ad ſecundum dicendum quod raritatem conſequitur variatio quantitatis, non autem quantitas, vt dictum eſt.

in c. & art. præced. Ad tertium dicendum, quod per rarefactionem multiplicatur materia ſecundum quantitatem, quatenus præcedens quantitas fit maior, & intenſior, vt dictum eſt.

QVÆSTIO XXXVIII.

De Augmentatione.

Deinde conſiderandum eſt de augmentatione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEPTEM

Primo Vtrum augmentatio recte definiatur à Philoſopho.

2. *Vtrum augmentatio formaliter cõſiſtat in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis, an vero in extenſione viuentis conſequente prædictam additionem.*

3 *Vtrum augmentatio ſit motus continuus.*

4. *Vtrum idem viuens numero maneat ante, & poſt augmentationem.*

5 *Vtrum viuens augeatur ſecundum omnes partes.*

6. *Vtrum alimentum conuertatur in ſubſtantiam aliti.*

7 *Vtrum alimentum ſit ſimile nutrito.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum recte definiatur à Philoſopho augmentatio.

q. 11. log. 2. 4. queſtiuncula p. VIdetur quod non recte definiatur à Philoſopho p. de gener. t. 24. Augmentatio, quod ſit tranſmutatio de contrario in contrarium ſecundum quãtitatem. Dicit enim Philoſophus in prædicamentis cap. de quantitate, quod quanto nihil eſt contrarium, ergo augmentatio male definitur quod ſit motus à contrario in contrarium.

q. præced. a p. & 2. 2 Præterea in rarefactione corpus ex minus quanto fit magis quantum, vt dictum eſt; ſed rarefactio non eſt augmentatio, nam illa eſt alteratio, vt dictũ eſt, ergo male definitur augmentatio quod ſit tranſmutatio ſecundum quantitatem.

p. de gen. l. 16. 3 Præterea Philoſophus p. de gen. t. 38. dicit quod augmentatio eſt quando totum maius genitum eſt adueniente nutrimento, & tex. 39. dicit, quod per augmẽtationem id, quod eſt potentia caro fit actu caro, & deſinit eſſe per corruptionem quod actu prius erat, puta panis; ſed panis non poteſt fieri caro, ſi deſinit eſſe panis per corruptionem, niſi per generationẽ, nã caro eſt ſubſtantia, quæ eſt terminus generationis, vt dicitur p. de gener. t. 25. & quia corruptio vnius eſt generatio alterius, vt dicitur p. de gen. t. 17. ergo augmentatio non eſt tranſmutatio ſecundum quantitatem. [p. de gener. l. 11. — p. de gen. l. 6]

p. de gen. l. 17. 4 Præterea Philoſophus p. de gen. t. 41. dicit, quod augmentatio idem eſt cum nutritione, ſed nutritio ex eodem ibidem terminatur ad ſubſtantiam, non autem ad quantitatem, ergo augmentatio non eſt tranſmutatio ſecundum quantitatem.

5 Præterea dicit Philoſophus p. de gen. t. 32. quod generatio poteſt etiam terminari ad quantitatem; vt quando materia potentia quanta fit actu quanta; ſed motus diſtinguuntur ex terminis, vt dictum eſt, ergo augmentatio non eſt tranſmutatio ſecundum quantitatem. p. de gene. l. 13.

6 Præterea caro quanta auget, ſicut caro inquantum ſubſtantia, nutrit, vt dicitur p. de gener. t. 41. & 2. de anim. t. 47. ſed oportet, vt dicit Philoſophus ibidem, generari & carnem, & quantam, ergo augmentatio, quæ eſt via ad carnem quantam, male definitur, quod ſit tranſmutatio ſecundum quantitatem, cum tam quantitas, quam ſubſtantia ſint termini generationis. p. de Gene. l. 17. & 2. de anim. l. 9.

Sed contra eſt autoritas Philoſophi definientis augmentationem p. de gen. t. 24. quod ſit tranſmutatio viuentis à contrario in contrarium ſecundum quãtitatem, & rurſum 5. phyſ. t. 18. definit augmentationẽ, quod ſit motus ab imperfecta magnitudine ad perfectam magnitudinem, ſed imperfecta, & perfecta magnitudo ſunt contraria, vt dicitur 3. phyſ. t. 6. ergo augmentatio bene definitur à Philoſopho, quod ſit tranſmutatio à contrario in contrarium ſecundum quantitatem. p. de Gen. l. 10. — 5 phyſ. l. 4. — 3 phyſ. l. 1.

Reſpondeo dicendum, quod recte definitur à philoſopho augmentatio, quod ſit tranſmutatio viuentis à contrario in cõtrarium ſecundum quantitatem: Explicat enim hæc definitio quidditatem augmẽtationis, eamque recte diſtinguit ab omnibus aliis mutationibus, quod eſt proprium bonæ definitionis, vt dicit philoſophus 4. phyſ. t. 31. dicitur enim primo tranſmutatio, loco generis, quia in hac tamquam in genere cõuenit augmẽtatio cũ generatione, latione, alteratione: mutatio enim in has quatuor ſpecies diuiditur à Philoſopho 5. phyſ. t. 7. dicitur ſecundo à cõtrario in contrarium, vt per hanc particulam diſtinguatur à generatione, licet in illa conueniat cum latione, & alteratione, quia omnis motus, cuius ſpecies eſt augmentatio, eſt inter contraria, vt dicit philoſophus 5. phyſ. t. 7. & 10. generatio autem non eſt inter contraria, quia generatio eſt ad ſubſtantiam, cui nihil eſt contrarium; eſt autem motus augmenti inter contraria, quia licet quantitati, ſecundum communem rationem quantitatis, nihil ſit contrarium, inuenitur tamen in quantitate contrarietas, ſi accipiatur quatenus eſt in aliqua re determinata, vt in aliqua ſpecie animalis, vel plantæ. Dicitur tertio ſecundum quantitatem, quia per hanc diſtinguitur augmentatio à cæteris mutationibus, & motibus; nam à generatione diſtinguitur, quia hæc terminatur per ſe ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem, motus localis ad locum, augmentatio ad quantitatem. Dicitur quarto viuentis, quia augmentatio ſolis viuentibus conuenit, ſi proprie ſumatur. Vt enim ait philoſophus 2. de anima t. 39. 40. & 46. id vere, & proprie augetur, quod nutritur; ſolum autem viuens proprie nutritur, quia nutriri eſt accipere aliquid ad ſui conſeruationẽ, quod non eſt in inanimatis. Vnde manifeſtum eſt, quod recte tradita fuit à Philoſopho definitio augmentationis. 4 phyſ. l. 5. — 4 phyſ. l. 5. — 5. phyſ. l. 1. ibid. & l. 3. — l. 3. — p. de gen. l. 11. — 2. de anim. l. 8. & 9.

Ad primum ergo dicendum, quod quantitati nihil eſt contrarium, ſi ſumatur communis ratio quantitatis, ſecus vero ſi ſumatur, vt eſt in re determinata, vt dictum eſt. in c. — in c.

Ad ſecundum dicendum, quod rarefactio eſt non viuentium, augmentatio vero eſt viuentium, vt dictum eſt. Deinde augmentatio requirit additamentũ quantitatis extrinſecus aduenientis, at in rarefactione non aduenit noua quantitas, ſed quantitas præcedens fit maior. p. de gen. l. 14.

Ad tertium dicendum ad p. tex. Philoſophi p. de Gener. quod dicitur generari aliquid maius in aug- l. c. in arg.

mẽtatione, ſumpto nomine generationis improprie, p de g.l.17. & d.ani.l p. pro eo, quod eſt fieri. Ad 2. tex. dicendum, quod ad augmentationem concurrit generatio, nam cibus conuertitur in carnem viuentis, non tamen conſiſtit in tali conuerſione, ſed vel in additione carnis quãtæ ad carnem quantam, vel in extenſione conſequente p.de gen.l. 11. talem additionem.

p.de gen. l. 17.a de ani. l 9. Ad quartum dicendũ, quod augmentatio dicitur eſſe eadem cum nutritione, quia ſubiecto ſunt eadem, ſed differunt ratione: quatenus enim id, quod aduenit, eſt in potentia ad vtrumque, id eſt ad hoc, quod ſit quanta caro, ſecundum hoc eſt augmentum carnis, inquantum vero eſt in potentia ad hoc ſolum, quod ſit caro, ſecundum hoc eſt nutrimentum, & cibus.

p degen.l. 13. Ad quintum dicendum, quod augmentatio non eſt quæcunq; transmutatio ad quantitatem, nam ſi talis tranſmutatio tantum fiat ex eo, quod ſolum eſt in potentia ad magnitudinem, non proprie pertinet ad augmentum, ſed magis ad generationem, quia de ratione augmentationis eſt, quod fiat additio ad præexiſtentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod ſit maius, quod nõ eſſet, niſi aliquid prius eſſet magnũ; & per oppoſitũ de ratione diminutionis eſt, quod ſit quædã minoratio magnitudinis præexiſtentis. Vnde patet quod oportet, quod id, quod augetur, habeat aliquam magnitudinem, & per conſequens ad hoc, quod augmentatio fiat, non oportet quod materia, quæ erat ſine magnitudine in actu p degen l. 13. perueniat ad hoc, quod habeat magnitudinem in actu, hoc enim non eſſet augmentatio corporis, ſed generatio, de cuius ratione eſt, quod fiat aliquid in actu, quod prius fuerit in potentia.

Ad ſextum dicendum, quod augmentatio non eſt generatio, qua cibus adueniens per generationem recipit formã verbi gratia carnis, ſed eſt mutatio, qua virtus naturalis id, quod plus ex alimento generatum eſt, extendit in maiorem quantitatem ſecundum aliquam dimenſionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum augmentatio formaliter conſiſtat in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis, an vero in extenſione viuentis conſequente talem additionem.

p degen.l. 14. & 16. VIdetur quod augmentatio formaliter conſiſtat in additione quantitatis alimẽti ad quantitatem viuentis: dicit enim philoſophus p. de gen. t. 33. quod augmentatio eſt exiſtentis magnitudinis augmentum, & t. 39. quod ſicut ignis dicitur augeri, quando ligna igniuntur adiuncta igni præexiſtenti, ita viuens dicitur augeri, quando generatur caro adiuncta alteri præexiſtenti, ergo augmentatio formaliter conſiſtit in additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis.

2 Præterea dicit philoſophus p. de gen. t. 34. quod ſola caro, cui additur cibus, augetur, & hic dicitur p.de gen. l. 14. augens, quatenus illi additur: ſicut quando vinum miſcetur aquæ, vinum dicitur augeri, quatenus illi ſuperadditur aqua, quam in ſe conuertit, non antẽ aqua dicitur augeri, ergo augmentatio conſiſtit in aggeneratione, & additione cibi ad ſubſtantiam viuentis.

3 Præterea dicit philoſophus 7 phyſ. t. 13. quod augmentum nihil eſt aliud quam appoſitio quædam, ſi- 7.phyſ.l.4. cut & decrementũ ablatio quædam eſt, per appoſitionẽ enim alicuius quanti aliquid augetur, & per ablationẽ decreſcit, & ideo oportet inquit quod augẽs, & auctum ſint ſimul, ergo augmentatio conſiſtit in additione, ſicut decrementum formaliter conſiſtit in ablatione.

4 Præterea extenſio conſequens aggenerationem eſt quædã rarefactio, nã per illam non acquiritur quantitas noua, ſed præcedens ſit maior, ſed augmentatio p.de gen.l. 14. non eſt rarefactio, vt dicit philoſophus p. de gen. t. 33 ergo augmentatio non eſt extenſio, ſed aggeneratio, vel additio cibi quanti ad ſubſtantiam quantam. p de g l. 14.

5 Præterea dicit philoſophus p. de gen. t. 34. quod non augetur id, quod additur, ſed ſola pars viuentis, cui cibus in carnem viuentis conuerſus additur, ſed extenſio conuenit tam parti, quæ additur, quam cui additur, ergo augmentatio non eſt extenſio, ſed additio, ratione cuius ſoli parti, cui ſit additio, conuenit augeri.

Sed contra eſt, quod philoſophus p de gen. t. 25. dicit quod id, quod augetur, eſt ſicut id, quod extenditur, ergo augmentatio eſt quædam extenſio. p. de gen.l. 11.

2 Præterea dicit philoſophus 2. de ani. t. 14 quod viuens augetur ſecundum omnes differentias loci, ſed p de ani.l.3 per ſolam additionem non augetur viuens ſurſum, ſecus vero per extenſionem, ergo augmentatio formaliter conſiſtit in extenſione.

Reſpondeo dicendum, quod ad augmentationem proprie ſumptam, quæ ſolis viuentibus compe- art.præc.c. tit, vt dictum eſt, neceſſario concurrunt plures, ac varij motus, vel mutationes. Concurrit enim primo motus localis, nam quod augetur, aut diminuitur, in- p de gen.l. 11. & p.cælſ l. 7. quit Philoſophus p de gen. t. 25. neceſſe eſt ſecundum locum tranſmutari; non ſic quod alteratur, vel generatur: & ratio eſt, quia locus commenſuratur locato, & hoc ſecundum magnitudinem, non autem ſecundum qualitatem, vel ſubſtantiam, & ideo neceſſe eſt, quod quando mutatur magnitudo locati, id fiat tranſmutatione ſecundum locũ, non autem quãdo tranſmutatur aliquid ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum qualitatem. Quamquam quia tranſmutat alio modo locum id, quod augetur, vel diminuitur, quam id, quod fertur ſiue motu recto, ſiue ſphærico, ideo augmentatio formaliter non eſt motus localis. Illud enim, quod fertur motu recto, ſecundum totum variat locum, illud autem, quod augetur, mutat locum ſuum, ſicut id, quod extenditur, puta metallum per malleationem. Sphæra vero licet mutet locum tantum ſecundum partes, ſicut & id, quod augetur; partes tamen ſphæræ, & variant locum tum ratione, vt dicitur 6. phyſ. t. 83. tum ſubiecto, pars enim cæli, quæ modo eſt in oriente, poſtmodum erit in occidente, & tales partes ſemper ſunt in ſimili loco, id eſt neque in maiori, neque in minori, ſed partes corporis, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 26. extenduntur in maiorem locum, eius vero, quod diminuitur, ſem- p.de gen. l. 16. per retrahuntur in minorem. Secundo concurrit alteratio, qua viuens alterat cibum, vt inquit Philoſophus p. de gen. t. 34. & per conſequens tertio concurrit generatio, qua materia cibi amittit formam cibi, & recipit formam carnis, vt ait Philoſophus p. de ge t. 39. cum enim caro ſit id, quod augetur, oportet id, quo augetur, eſſe in potentia carnem, quia id, quo aliquid augetur, eſt in principio diſſimile, in fine autem ſimile: & quia nihil eſt in potentia ad vnum, quin ſit in actu aliquid aliud, oportet id, quo augetur caro, quod eſt in potẽtia ad carnem, eſſe actu aliquid aliud quam carnem, puta panem: quod autem eſt aliquid actu, non ſit actu, niſi per prioris corruptionem, & ſequentis generationẽ. Quare oportet, quod augmentum fiat corrupto eo, quod prius erat actu, puta pane, genito eo, quod augetur, puta carne, & ſic manifeſtum eſt, quod in augmẽtatione concurrit generatio, & per conſequens alteratio, qua alteratur cibus

diſſimilis ad hoc, vt fiat ſimilis carni, quæ debet augeri. Verum in neutra mutatione conſiſtit formaliter augmentatio, nam vt ait Philoſophus p. de gen. t. 25. alterationis terminus eſt qualitas, generationis ſub-
p. de gen. l. 1. ſtantia, augmentationis vero quantitas. præterea id,
p. de ge. l. 26. quod alteratur, non neceſſario tranſmutatur ſecundū locum: ſimiliter etiam neque quod generatur, neceſſe autem eſt id, quod augetur, aut diminuitur, ſecundum locum tranſmutari, vt dictum eſt ex Philoſopho ibidem. Deinde quod generatur ſeparatim generatur, at in augmentatione generatur aliquid in aliquid,
a. c. g. c. 88 p. p. q. 118 a. 2. ad 2. 1. phyſ. l. 9. & l. c. a. ſequenti puta cato in carnem, quæ augetur, vt inquit Philoſophus p. de genet. t. 39 Demum generatio non eſt motus continuus, nec conſequenter forma ſubſtantialis educitur ſucceſſiue de potentia in actum, & ideo ad
p. de ge. l. 16. 7. phyſ. l. 4. ſubſtantiam, qui eſt terminus generationis, non eſt motus; augmentatio autem eſt motus continuus. quarto concurrit additamentum cibi in carnem conuerſi ad ipſam carnem, quæ augetur, vt docet Philoſophus textu citato, & t. 33. & 7. phyſ. t. 13. Verum neque in tali mutatione, licet reducatur ad augmentationem, formaliter conſiſtit augmentatio. tum quia cibus conuerſus in carnem eatenus auget carnem, cui additur, quatenus eſt in potentia ad maiorem quantitatem; eſt autem in potentia ad maiorem quantita-
p. de gen. l. 11. & 17. tem, quatenus calor naturalis animalis, quæ eſt virtus ſpeciei, illum extendit in maiorem quantitatem, quam fuerit deperdita: tum quia propterea non ſemper animal augetur, licet ſemper nutriatur, vt dici-
p. de gene. l. 17. & 2. de ani. l. 9. tur p. de gen. t. 41. & 2. de ani. t. 47. quia tandiu tantum augetur, quandiu cibus conuerſus poteſt extendi in maiorem quantitatem, non enim ſufficit illa quantitas, quam acquirit cibus per conuerſionem in ſubſtantiam viuentis, nam illa acquiritur in materia cibi in carnem conuerſi per generationem, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 31. vnde eſt terminus gene-
p. de gen. l. 51. de phyſ. l. 4. rationis; augmentatio autem primo, & per ſe eſt ad quantitatem, vt dicitur 5. phyſ. t. 19. præterea & illa non eſt maior, vt plurimum, quam ſit deperdita, puta ſi impediatur calor naturalis, ſeu virtus ſpeciei, ne poſſit cibum conuerſum in maiorem quantitatem extendere ad operationes viuentis perfectius exercendas. Præterea tale addimentum, cum ſimul ſit cum generatione carnis ex materia alimenti, fit in inſtanti, ſicut & generatio, at extenſio fit ſucceſſiue, ſicut & augmentatio, cum augmentatione enim ſimul eſt neceſſario motus localis, vt dictum eſt ex Philoſopho p. de gen. t. 26. m[illegible] tum localis neceſſario fit in
6. phyſ. l. 8. tempore, vt dictum 6. phyſ. t. 57. Denique concurrit ad augmentationem extenſio tum carnis, tum cibi in carnem conuerſi in maiorem quantitatem, & hæc eſt vltima mutatio, & in hac conſiſtit formaliter augmentatio viuentis, quod patet primum à ſufficienti partium enumeratione; deinde quia in hac extenſione reperiuntur tria, quæ Philoſophus p. de gen. t. 35.
p. de gen. l. 15 dicit eſſe de ratione augmenti, nimirum, vt quod augetur permaneat, vt augmentum fiat adueniente aliquo, & vt quælibet pars ſenſibilis eius, quod augetur ſecundum ſpeciem ſumpta, & non ſecundum materiam, fiat in augmento maior, & in decremento mi-
2. de ani. l. 3. nor, & illud, quod præterea requirit 2. de ani. t. 14. ſcilicet, vt viuens augeatur ſecundum omnes differentias loci. Cum enim, ita ſe habeat viuens, quod augetur, ſicut metallum, quod per malleationem extenditur, ſicut in hac extenſione metallum idem manēs acquirit maiorem quantitatem, ita & in augmētatio-
p. de gen. l. 5 ne eadem caro præxiſtens permanet, & per extenſionem tum carnis, tum cibi conuerſi acquirit maiorē
l. 15. quantitatem. Quandiu enim quis conſeruatur in vi-
l. 16. ta, nutritur, quia ſemper oportet reſtitui per nutrimentum id, quod continue ſoluitur, non autem ſemper animal augetur, ſed quandiu cibus conuerſus in carnem poteſt extendi in maiorem quantitatem vt dicitur p. de gen. præterea talis extenſio cum ſit cibi p. de ge. l. 17. in carnem conuerſi, ſupponit additam carnem carni, eſt enim extenſio carnis additæ in carnem. Item quælibet pars formæ, ſeu ſpeciei per carnem ſibi additam, quatenus in maiorem quantitatem per virtutem naturalem extenditur, fit maior. Demum per ſolā extenſionem augetur viuens ſecundum omnes differentias loci, quia per ſolam additionem, vel aggenerationem augetur viuens ſurſum, vt per ſe conſtat, ſecus vero per extenſionem. Vnde manifeſtum eſt, quod in ſola extenſione conſiſtit formaliter augmentatio.

Ad primum ergo dicendum, quod augmentatio eſt additamentum præſuppoſitiue, quia nimirum ad extenſionem, in qua formaliter conſiſtit augmentatio, præſupponitur additamentum alimenti ad car- in c.
nem viuentis, vt dictum eſt, & eodem modo reſpondetur ad ſecundum & tertium.

Ad quartum dicendum, quod rarefactio eſt inanimatorum, extenſio vero viuentium, vt dictum eſt. Præterea rarefactionem præſupponit additamentum, ſicut illud præſupponit extenſio, atque adeo augmentatio viuentium formaliter ſumpta, vt dictum in c.
eſt.

Ad quintum dicendum, quod id, quod additur, in c.
puta cibus, dupliciter poteſt conſiderari: vno modo ſecundum quod eſt diſſimilis viuenti, cui additur, & hoc modo non augetur, ſed auget, quia vt dicit
Philoſophus loco citato eius, quod augetur, debet p. de ge. l. 14.
manere ſubſtantia, at cibi, qui additur, non manet ſubſtantia, quia conuertitur in ſubſtantiam viuentis. Alio modo ſecundum quod eſt factus ſimilis carni per conuerſionem in ipſam, & hoc modo augetur eo modo, quia viuens, quia iam pertinet ad ſubſtantiam viuentis, cuius quælibet pars formæ, ſeu ſpeciei debet augeri ſecundum omnes differentias
loci, vt dictum eſt, ſicut & cuilibet aliquid aduenit. p. de ge. l. 14.

ARTICVLVS III.

Vtrum augmentatio ſit motus continuus.

Videtur quod augmētatio nō ſit motus cōtinuus.
Dicit enim Philoſophus 8. phyſ. t. 23. quod ne- 8. phyſ. l. 5.
que augeri, neque minui poſſibile eſt continue, ergo augmentatio non eſt motus continuus.

2 Præterea ſi augmentatio eſſet continua, cuilibet ibid. & p. 2.
parti ſenſibili temporis augmentationis responderet q. 52. a. 3. c.
aliqua pars ſenſibilis quantitatis acquiſitæ; ſed hoc eſt 22. q. 24. a.
falſum, inquit Philoſophus loco citato, dicit enim a. c.
quod augmentatio eſt ſicut gutta, quæ multiplicata excauat lapidem, non autem ſingula gutta excauat.

3 Præterea augmentatio ſimul eſt cum nutritione, 2. de ani. l. 9
vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. p. 47. & p. de gener. p. de ge. l. 17.
t. 47. ſed nutritio fit in inſtanti, cum fiat per genera-
tionem, quæ ſimul eſt cum generatione noua carnis 2. præc.
ex materia alimenti, quæ, vt dictum eſt, fit in inſtanti. ergo.

4 Præterea ita augetur animal, ſicut augetur habi- p. 2. q. 52. a. 3. c.
tus, & excauatio lapidis facta per aquam per additionem guttarum, ſed habitus creſcit ex multiplicatis actibus non continuis inter ſe, & non quælibet gutta cauat lapidem, ergo ſimiliter non quodlibet alimentum aſſumptum acto auget animal, ſed tantum multiplicatum, hæc autem multiplicatio non fit continue, ſed interrupte, ergo augmentatio non eſt motus continuus.

Sed contra Philoſophus t. 49. dicit quod quan- 6. phyſ. l. 7. & 8.

titatis mutatio in continuo eſt. & t. 57. dicit quod in moto locali, & augmenti verum eſt, quod id, quod eſt mutatum, prius mutabatur; hoc autem eſt motum augmenti eſſe continuum.

2 Præterea omnis motus vt diſtinguitur à mutatione eſt continuus, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 129. & 532. & 5. phyſ. t. 34 39. 44. vbi ait omnem motum eſſe velocem, vel tardum, velox autem, & tardum fiunt in tempore, & cōtinue, vt dicitur 4. phyſ. t. 129. ſed augmentatio eſt ſpecies motus, vt diſtinguitur à mutatione, vt conſtat ex 3 phyſ. t. 9. & 18. ergo idem vt prius.

1. de ge. l. 2. Reſpondeo dicendum, quod augmentatio eſt motus continuus, quod poteſt eſſe manifeſtum ex multis; & primo quidem ex paſſione motus: nam impoſſibile eſt quod tempus ſit ſine motu, ſicut impoſſibile eſt quod paſſio ſit ſine proprio ſubiecto, & è contra ſubiectum ſine propria paſſione, vt dictum eſt, tempus autem eſt quid continuum, quare & augq. 6. lag. a. 5. mentationis motus debet eſſe continuus. Secundo ex motu locali, qui neceſſario concomitatur motum p. de ge. l. 1. augmenti; nam id, quod augetur, neceſſe eſt, vt in- 8. de phyſ. l. 14 quit Philoſohus p. de gen. t. 26 & 8. phyſ. t. 56. quod moueatur localiter, neceſſe enim eſt, quod eius, quod augetur, & decreſcit, magnitudo mutetur ſecundum locum, quia quod augetur, excreſcit in maiorem locum, quod autem decreſcit in minorem contrahitur, ad diſtinctionem alterationis, & generationis, quæ non ſunt neceſſario coniunctæ cum tali motu, motus autem localis continuus eſt, vt docet Philoſophus 4. & 5. phyſ. vbi probans motum fieri in tempore, & eſſe cōtinuū, id maxime probat in motu locali. Tertio ex propria ratione motus augmenti, tum ex parte termini, tum ex parte modi tranſmutationis: ex parte quidem termini, quia termini augmentationis ſunt imperfecta, & perfecta magnitudo, vt dicit Philoſo5. phyſ. l. 3 & 4. phus 5. phyſ. t. 18. inter quos terminos cum ſit contrarietas, & maxima diſtantia determinatorum extremorum, ſecundum quod ſaltem accipiuntur in re determinata, puta in ſpecie animalis, vel plantæ, nil requiritur, quominus augmentatio ſit motus continuus. Ex parte vero modi trāſmutationis; quia quod augetur ex modo ſuæ tranſmutationis ita aquirit perp. d. gen. l. 1. 15 fectam quantitatem, vt ad illam acquirendam extendatur, eo modo, quo metallum, vt dictū eſt, per malleationem extēditur ad maiorem quantitatem acquirendam. Hic autem modus tranſmutationis neceſſario exigit continuitatem, cum in tali modo ſucceſſiue acquirat id, quod augetur, maiorem locum, & per cōſequens moueatur localiter, quod niſi in tempore fieri poteſt, vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod augmentatio eſt motus continuus.

5. 1. q. 24. a. 6 c. p. 2. ſt. a. 3. c. Ad primum dicendum eſt, quod ſenſus Philoſophi loco citato eſt, quod augmentatio non eſt motus continuus, in hoc ſenſu, quod ſi aliquid tantum augetur in tanto tempore, neceſſe ſit, quod proportionaliter in qualibet parte illius temporis augeatur aliquid; ſicut contingit in motu locali: nam per aliquod tempus natura operatur diſponens ad augmentum, & nihil auget actu, & poſtmodum perducit in effectum id, inc. præe a. ad quod diſpoſuerat, augendo ipſum animal, vel plantā in actu, quod fit per extēſionem, vt dictum eſt.

p. 2. q. 52. a. 3 c. 2. de an. l. 1. 9. de gen. l. 4. 5. Ad ſecundum dicendum, quod ſimilitudo guttarum eo ſpectat, vt intelligamus ita fieri augmentationem, vt non quodlibet alimentum aſſumptū actu augeat animal, ſicut nec quælibet gutta cauat lapidē; ſed multiplicato alimento tandem fit augmentatio; ſicut multiplicata gutta cauat lapidem; quia nimirum quando fuerit plus, quod ex alimento generatum eſt, virtus naturalis extendit id ad maiorem quantitatem ſecundum aliquam dimenſionem, & ita occupat maiorem locum.

Ad tertium dicendum, quod augmentatio ſumpta 2 p. & 2. pro additamento ſimul eſt cum nutritione, non autem ſumpta formaliter pro extenſione, vt dictum eſt.

Ad quartum dicendum, quod augmentatio ſumi p. 2. q. 52. 3. c. duplicitet poteſt; vno modo præſuppoſitiue, & materialiter, & ſic conſiſtit vt plurimum in multiplicatis additionibus alimenti, nam vna additio non ponit tantam quantitatem quanta fuit deperdita. Alio modo formaliter, & ſic conſiſtit in extenſione conſequenti additionem, quæ extenſio fit continue, augmentum autem habitus fit admodum augmenti materialis animalium.

ARTICVLVS IV.

Vtrum idem viuens numero maneat ante, & poſt augmentationem, ſeu in toto vitæ tempore.

VIdetur quod idem viuens numero non maneat ante, & poſt augmentationem, ſeu in toto p. de gē. l. 15. vitæ tempore. Dicit enim Philoſophus p de gen. t. 36. quod in toto vitæ tempore non manet in viuente eadem materia numero, quia admodum aquæ continue fluit, & noua aduenit ex conuerſione alimenti; ſed varietas indiuidui eſt ex varietate materiæ, s d. 30. q. 2. a ergo non eſt idem viuens numero in toto vitæ tem- p. arg. 1. & 4 pore.

2 Præterea dicit philoſophus ibidem, quod eodem p. de gen. l. 13 de motu ani. l. 8. modo viuens manet idem in toto vitæ tempore, ſicut eadem aqua manere dicitur in vaſe, ſi ex illo pleno aqua guttatim effluat, & ſemper guttatim infundatur, & ſicut fluuius dicitur idem manere, quia aqua ſemper eſt in illo; ſed in vtroque exemplo nunquam eadem numero aqua manet, ſed ſemper eſt alia & alia numero, ergo & viuens non erit idem numero in tota vita.

3 Præterea ſi toto aliquo igne extincto alius totus quol. 4. 2. 5 accendatur, eſſet nouus ignis numero, non idem præexiſtens, ſed eodem modo ſe res habet, ſi paulatim priores partes indiuidui viuentis conſumantur, & tollantur, & nouæ ſuccedant, ergo idem viuens numero non manet ante, & poſt augmentationem.

4 Præterea vbi eſt alia materia, & alia forma nu- 7. met l. 13. mero, ibi non eſt idem numero compoſitum, nam ſi- p. de ge. l. 15. cut compoſitum conſtituitur ex vnione materiæ, & p. p. 119. 2 p. formæ, ita hoc numero compoſitum conſtituitur ex c. quol. 4 a. 5. vnione huius numero materiæ, & huius numero formæ, vt dictum eſt, & ex forma præſertim ſortitur cōpoſitum ſuam ſpeciem, & eſt vnum ſimpliciter; ſed in toto vitæ tempore non manet eadem numero materia, vt dictum eſt, neque etiam manet eadem numero forma, quia nulla forma materialis poteſt deſerere ſuam materiam, & recipi in alia materia: ergo non eſt idem numero viuens ante, & poſt augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 1. de gen. t. 23. p. de ge. l. 2 & 24. dicit quod ſubiectum idem numero manet in tota augmentatione, ſicut & in alteratione, ad differentiam generationis, in qua non manet idem numero ſubiectum, licet maneat eadem numero materia, ergo idem viuens numero manet in toto vitæ tempore.

2 Præterea Philoſophus p. de gener. t. 33. & 35. dicit p. de gen l. 14. & 15. quod de ratione augmentationis eſt, quod id, quod augetur, conſeruetur, & in ſuo eſſe permaneat; eo quod augmentatio non eſt tranſmutatio circa ſub-

Digitized by Google

ſtaotiam, ſedtantum circa quantitatem, & a. de ant. 2 deani.l.9 47. & 49. dicit quod potentia generatiua eſt ad ſimile in ſpecie generandum, augmentatiua vero eſt ad idem numero conſeruandum, & quod de ratione alimenti eſt conſeruare ſubſtantiam aius, quod alitur.

Reſpondeo dicendum, quod idem numero vioens 5 phyſ.l. 4. a.p.2 & 3. huius q. manet in toto vitæ tempore, quod manifeſtum eſſe poteſt ex tribus, & primo ex fine augmentationis, hic enim eſt, vt dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 18. perducere vioens præexiſtens ad quantitatem perfectam, qui finis certe haberi non poſſet ſi non maneret idem numero viuens in toto vitæ tempore, quia tunc non perduceretur idem numero ſubiectum ab vno termino in alium, ſed produceretur nooum vioens, & nouom ſubiectum, & corrumperetur ſubiectum, atque adeo viuens imperfectum, Secundo ex additione quantitatis alimenti ad quantitatem viuentis præexiſtentis, quæ neceſſario antecedit augmentationem formaliter ſumptā. Niſi enim idem numero viuens permaneret in toto vitæ tempore, non fieret additio quantitatis quantitati viuentis præexiſtentis, ſed nouum quantū generaretur. Tertio ex ratione formali augmentationis, cum enim hæc conſiſtat in extenſione præexiſtentis ibid. viuentis ad modum metalli, quod extenditur ad maiorem quantitatem, neceſſario requirit, quod idem numero viuens præexiſtens extendatur ad maiorem ibid. quantitatem acquirendam, ſicut idem numero metallum eſt, qood ante extenſionem habebat paruā quantitatem, & poſt extenſionem habet magnam quantitatam, vt dictum eſt. Verum quomodo idē viuens ante, & poſt augmentationem, atque adeo in toto vitæ tempore permanent, non omnes Philoſophi conſentiunt. Quidam enim dicunt, quod eſt idem numero viuens ratione formæ; quæ remanet inuariabilis, quæque extenditur ad informandam nouā mate- 4.c g c.81.a d 50. q 2.a. p.c.& ad 4. p.p q 119 a. p.ad 5. quol. 8.a,5. riā alimenti, quod conuertitur in viuens. Verum hæc poſitio repugnat Philoſopho, & rationi; Philoſopho quidem, quia p. de gen. t 38. dicit, quod viuēs augetur, quia alimentum conuertitur per generationem in carnem, & hæc caro addita carni præexiſtenti illam auget, communiter autem generatio terminatur ad nouam formam animatam, ſi quod augetur ſit viuens, vel animal imperfectom, & t. 39. comparat augmentationem viuentium augmento vini, per ſuperinfuſam aquam, quam in ſe conuertit, & augmento ignis per appoſita ligna: at certum aſt aquam in vioum conuerti, per formam ſubſtantialem nouam vini per generationem prodoctam, & ſimiliter materiam lignorum acquirere nouam formam ſubſtantialem ignis diſtinctam à forma ſubſtantiali ignis in ſe ligna conuertentis, ergo ſimilitet io augmento vioentis, caro generata ex materia alimenti habet oouam formā ſubſtantialem, præſertim in viuentibus, & animali- Tab.v.ani. o 347. bus imperfectis. Repugnat etiam hæc poſitio rationi, quia ſi loqnamur de plātis, & animalibus imperfectis, licet hæc habeant vnam tantum animam in actu, habent tamen plures in potentia: vode deciſa viuunt, & ideo neceſſe eſt, quod anima, quæ actuat vnam partem materiæ, ſit omnino, & ſimpliciter tam actu, quam potentia eadem, alioqui partes deciſæ horum animalium non vioerent. Alij ergo dicunt, quod idem numero viuens permanet ante, & poſt augmentationem, & in toto vitæ tempore, tum quia ſemper manet eadem ſpecies, & forma ſingularum partium per totam vitam, licet materia partium, & reſoluatur per actionem caloris naturalis, &. de nouo adoeniat per alimentum: tum quia numquam contingit quod omnes partes, quæ præerant, abſcedant, ita vt nihil prioris materiæ remaneat, ſed ſemper manet aliquid, & illud, quod aduenit viuenti ex alimento efficitur vnum quid cum partibus, quæ præerant, & hæc poſitio mihi videtur vera, & confirmari poteſt primum à ſimili in reſurrectione: dicitur enim idem homo numero reſorgere, quia licet non quidquid materialiter fuit in homine ſecundom totom vitę ſuæ tempus reſumatur, reſumitur tamen ex eo, quātum ſufficit ad complementum debitæ quantitatis, & precipue illud, quod perfectius fuit ſub forma & ſpecie humanitatis conſiſtens. Si quid vero defuit ad cōplementum debitæ quantitatis, vel quia aliquis præuentus eſt morte, antequam natura ipſum ad perfectā quantitatem deducaret: vel quia forte aliquis mutilatus eſt membro, aliunde hoc diuina ſupplebit potentia: quare ſimiliter in opere naturæ idem homo numero dicetur, licet ſuper id, quod puer habet, addatur aliquid aliunde, vt ad perfectam ætatem perueniat. Deinde idem patet in augmento ignis ex lignis appoſitis, cui comparat Philoſophus augmentum viuentium: ſicut enim ignis, qui continue ardet, vnus numero dicitur, propter hoc, quod ſpecies eius manet, licet ligna conſumantur, & de nouo apponantur, & quod additur, tranſit in præexiſtens, ita idem homo nomero dicetur, dum viuit puer, & adultus, quia licet non ſint eædem partes ſecundum materiam, ſed fluant, & refluant, ſunt tamen eædem partes ſecundum ſpeciem, & formam, quæ conſideratur in determinato ſitu, figura & virtute. Et ſic patet, quod idem numero viuens manet io toto vitæ tempore, atque adeo ante, & poſt augmentationem.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Philoſophus dicit in primo de gen. quando aliqua materia P.P q.119 a. p.ad 5.a.d. 50.ad 4. per ſe conuertitur in ignem, tunc dicitur ignis de nouo generari, quando vero aliqua materia conuertitur in ignem præexiſtentem, dicitur ignis nutiri. Vnde ſi tota materia ſimul amittat ſpeciem ignis, & alia materia conuertatur in ignem, erit alius ignis numero. Si vero paulatim combuſto vno ligno aliud ſubſtituatur, & ſic deinceps quouſque omnia prima conſumantur, ſemper remanet idem oomero ignis, quia ſemper quod additur, tranſit in præexiſtens. & ſimiliter intelligendum eſt in corporibus vioentibus, in quibus ex nutrimento reparatur id, qood per calorem naturalem conſumitur. Quamquam quia ignis improprie, & tantum ſecundum quandam ſimilitodi- 2.de ani.l.9 nem nutriri dicitur inter cętera elementa, ideo tantum ſecundum quandam ſimilitudinem dicitur idem numero præexiſtens perſeuerare; vt dicemus infra. q 44.

Ad ſecundum dicendum, quod maximum diſcrimeo eſt inter identitatem fluuij, & vaſis, & identita- de motu ani. l.8: tem numericam viuentis: nam in fluuio, & vaſe non manet aliquod idem ſecundum numerum, ſed ſecundum ſpeciem: ſed in animalibus ſemper manet aliquid ſecundum numerum: quia aqua, quæ aduenit, non cedit in eandem ſubſtantiam numero cum aqua, quæ prius aduenit, ſed eſt extra ipſam, qoamuis continua. In partibus autem eorum, quæ nutriuntur, illud quod aduenit, tranſmutatur in illud, cui aduenit, & efficitur vnum numero cum illo, ita vt nihil vnius ſit extra aliquid alterios, & ideo manent eædem numero in actu toto tempore, quamuis aliquid reſoluatur ab eis, & aliquid aduemiat.

Ad tertium dicendum, quod ſi vno igne extincto nooos alius producatur, hic erit propter omnimodam diuerſitatem materiæ numero à præcedenti diuerſus: at ſi in ignem pręexiſtentē ex lignis appoſitis alius ge- p.p.& a.d. cit. neretur, qui ei continuetur, erit vnus numero ignis. ſaltem ſecundum aliquam rationem, & ſimilitud[illegible] quia qui generatur tranſit in præexiſtentem [illegible] præexiſteos dicitur aliquo modo remanere [illegible] numero, & conſequenter per appoſitionem [illegible] & 2.de ani.l.9 conſeruari. Viueos vero, qoia proprie nutritur, dicitur omoino idem numero remanere ante, & poſt

Digitized by Google

augmentationem, ſeu in toto vitæ tempore.

l. c. in c. & ad p & 2. Ad quartum dicendum, quod remanet eadem ſpecies, & forma in determinato ſitu, figura, & virtute conſiſtens, & hoc ſufficit, licet partes materiales fluant, & refluant, ad hoc, vt dicatur idem numero viuens permanere in toto vitæ tempore.

ARTICVLVS V.

Vtrum viuens augeatur ſecundum omnes partes.

p. de ge. l. 14 & l. 16. VIdetur quod viuens non augeatur ſecundum omnes partes, Dicit enim Philoſophus p. de genet. t. 34. quod caro, quæ additur, non augetur, ſed tantum illa, cui cibus in carnem conuerſus additur, ſed vtraque caro eſt pars totius viuentis, nam ex vtraque viuens fit maius, ergo non augetur viuens ſecundum omnes partes, & t. 39. quod cibus conuerſus in carnem eſt augens, id vero, quod alitur, eſt caro præexiſtens viuentis, ergo non augetur viuens ſecundum omnes partes.

p. de ge. l. 15 2 Præterea ſi quælibet pars viuentis augetur necelſe eſt, cum augmentum fiat per additionem alicuius, quod cuilibet parti eius, quod augetur, aliquid addatur; vel ergo id, quod additur, quo dicitur viuens augeri, eſt corporeum, vel incorporeum, ſeparatum ab omni quantitate corporali. Non ſecundum, quia impoſſibile eſt, quod materia ſeparata ſit à magnitudine; & præterea, quia ſi eſſet incorporeum, non eſſet quantum in actu, vnde ſui appoſitione non faceret maius ſecundum quantitatem. Neque primum, quia ſequeretur duo corpora eſſe ſimul in eodem loco, nimirū corpus quod augetur, & corpus additum, quod auget; non enim poteſt dici, quod collocetur ſeorſum corpus, quod augetur, & corpus, quod auget, quia oportet additamentum fieri cuilibet parti eius, quod augetur; impoſſibile autem eſt quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco, ergo non augetur viuens ſecundum omnes partes.

3 Præterea ſi quælibet pars augetur, ſequitur in ſingulis augmentis viuens duplo maius fieri, quod eſt aperte contra experientiam, ergo viuens non augetur ſecundum omnes partes.

p. de ge. l. 14 Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 32. dicit, quod quælibet pars viuentis augetur.

p. de ge. l. 15 Reſpondeo dicendum cum Philoſopho p. de gen. t. 35. & 36. quod viuentis omnes partes augentur, ſi conſiderentur ſecundum formam, & ſpeciem, non autem ſecundum materiā, quod manifeſtum eſt, quia de ratione eius quod augetur eſt, quod permaneat, vt dicitur p. de gen. t. 34. & quod extendatur in maiorē quantitatem, quia de ratione augmenti eſt, quod fiat l. 13. additio ad præexiſtentem magnitudinem: dicitur enim aliquid augeri ex eo, quod fit maius, quod non eſſet, niſi aliquid prius eſſet magnum. Quælibet autem pars ſecundum formam, & ſpeciem conſiderata permanet, & cuilibet parti ſic conſideratæ tamquam permanenti additur aliquid, non autem cuilibet parti ſecundum materiam conſideratæ fit additio, ſicut nec quælibet ſic ſumpta permanet. Quælibet ergo pars ſecundū formam, & ſpeciem augetur, non autem quælibet ſecundum materiam, quod manifeſte patet, tum in partibus hetherogeneis, in quibus euidentius apparent augmentum, & prædicta diſtinctio puta in manu, digito, & articulo, proportionaliter enim augetur tota manus, & quilibet digitus, & quilibet articulus, ſemper enim remanet eadem manus, & idem digitus, licet non maneant eædem partes materiales, cum aliæ per calorem naturalem, reſoluantur, & aliæ per alimentum adueniant: Tum in partibus homogeneis, puta in carne, oſſe, & in aliis partibus ſimilaribus, nam ſemper manet eadem ratio carnis, & oſſis, puta ſecundum id, quod eſt formale in ipſis, quia ſemper manet natura carnis, & diſpoſitio naturalis ipſius; ſimiliter & natura, & naturalis diſpoſitio oſſis, licet non maneant eædem partes materiales, ſed paulatim conſumantur, & reſtaurentur, ſicut patet in igne fornacis, cuius forma manet, ſed materia paulatim conſumitur, & alia in locum eius ſubſtituitur. Vnde manifeſtum eſt quomodo quælibet pars viuentis augeatur, & quomodo non. p. p. q. 119. a. p. ad 2. a. d. 30. & quol. cit. a. præc. p. de ge. l. 14 & 15.

Ad primum ergo dicendum, quod ad augmentationem, vt dictum eſt, duæ mutationes concurrunt, nimirum additio quantitatis, & extenſio, ſi conſideretur prior mutatio, ſola caro præexiſtens dicitur augeri, ſi vero conſideretur poſterior mutatio, augetur art. 1. etiam caro, quæ additur; nam ex vtraque fit vnum viuens, cuius quælibet pars ſecundum formam augetur per extenſionem ad maiorem quantitatem, vt a. præc. & a. 2. dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod quando aliquod p. de ge. l. 15. corpus augetur, augmentatur quidem materia carnis, quia plus generatur per nutrimentum, quam perdatur per actionem caloris: & ita multiplicata materia vis augmentatiua, quæ pertinet ad ſpeciem, extendit proportionabiliter totam materiam in maiorem quantitatem. Non tamen ita augmentatur materia carnis, quod cuilibet parti materiæ aliquid addatur, quia neque quęlibet pars materiæ manet, ſed quædam defluit conſumpta, ſcilicet per calorem, & quædam aduenit reſtituta, ſcilicet per nutrimentum; & ita non oportet incorpoream eſſe, neque eſſe corpoream omnino ſimul; neque corpus, quod augetur eſſe vacuum: quia non minus fuit id, quod reſtituitur per alimentum, quam id, quod fuit per calorem conſumptum. Virtus enim caloris naturalis, quæ pertinet ad ſpeciem, reſtituit id in locum eius, quod perit: ſi autem fuerit plus, quod ex alimento generatum eſt, virtus naturalis extendit id in maiorem quantitatem ſecundum aliquam dimenſionem, & ita occupat maiorem locum. Sed quia ſpecies ſemper manet, neceſſe eſt dicere, quod cuilibet parti formæ, vel ſpeciei aliquid aduenit, & quælibet augetur. Neq; propter hoc ſequitur duo corpora eſſe in eodem loco, quia formę, & ſpeciei non debetur locus, niſi ratione materiæ, in qua fundatur, quæ eſt proprie ſubiectum quantitatis dimenſiuæ.

Ad tertium dicendum, quod non quælibet pars, quę augetur, eſt minima, cum non augeatur quælibet pars in c. materiæ; ſed formæ, & ſpeciei, vt dictum eſt; debet tamen p. de ge. l. 15 & 17. quælibet pars, quæ augetur, eſſe ſenſibilis, vt dicitur, ſemper p. de gen. t. 35. Addo quod neque quod additur, ſemper eſt tantum, quantum eſt id, quod per calorem naturalem reſolutum eſt, ſed aliquando minus, vt quando fit diminutio, & decrementum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alimentum conuertatur in naturam aliti.

VIdetur quod alimentum non conuertatur in naturam aliti. Natura enim vniuſcuiuſque rei 2. d. 30. q. 2. a. p. arg. 2. eſt in eo, quod ſecundum ſpeciem eſt; illud p. p. q. 119. a. p. arg. 2. autem, quod per modum nutrimenti aduenit, per modum materiæ ſe habet, vt dicitur in 2. de gen. t. 50. ſed quol. 8. a. 5. arg. p. caro ſecundum materiam non fit caro ſecundum ſpeciem, vt habetur p. de gen. t. 35. ergo alimentum non tranſit in naturam aliti.

a d. 30. arg 3. p. p. arg 3.

2 Præterea illud ad naturam nutriti pertinet, in quo calor conueniens radicatur, ſed tale humidum, vt medici dicunt conſumptum non reſtauratur, vt patet in his, qui tertia ſpecie ethicæ laborant, quæ incurabilis eſt ex eo, quod tale humidum non reſtauratur. Cum igitur omne illud, in quod alimẽtum conuertitur poſt conſumptionem reſtaurari poſſit, videtur, quod nutrimentum in id, quod proprie ad naturam nutriti pertinet, non mutetur.

quol. 8. arg. 2

3 Præterea illud, quod pertinet ad naturam nutriti oportet quod ſemper permaneat, alias non remaneret idem homo numero; ſed illud, quod generatur ex alimento, non ſemper manet, ſed ſemper fluit, & refluit, vt patet ex p. de gen. ergo quod generator ex alimento, non ſpectat ad naturam nutriti.

p p. arg. 4.

4 Præterea ſi alimentum tranſiret in naturam nutriti, quidquid in nutrito deperditur, reſtaurari poſſet; ſed mors hominis verbi gratia non accidit niſi per deperditionem alicuius: poſſet igitur homo per ſumptionem alimenti in perpetuum ſe contra mortem tueri.

p p. arg. 5. a. d. arg. 4.

5 Præterea ſi alimentum in naturam viuentis tranſiret, nihil eſſet in viuente, quod non poſſet recedere, & reparari; quia id, quod in homine generatur ex alimento, & recedere, & reparari poteſt, ſi ergo diu viueret, ſequeretur, quod nihil, quod in eo fuit materialiter in principio ſuæ generationis, finaliter remaneret in ipſo: & ſic non eſſet idem viuens numero per totam ſuam vitam: cum ad hoc, quod ſit idem numero, requiratur identitas materiæ, hoc autem eſt inconueniens. Non ergo alimentum conuertitur in naturam aliti.

a. d. arg 6.

6 Præterea nulla virtus naturalis debilitatur multiplicata ſibi materia conuenienti; ſed ſolum per admixtionem alicuius extranei: ſed virtus conuerſiua in viuente debilitatur in fine vitæ, alias viuens poſſet in infinitum augeri, & viuere, ergo hoc contingit per admixtionem extranei: ſed nihil admiſcetur ad materiam illam, in qua virtus conuerſiua prius fundabatur, niſi quod ex alimento eſt generatum, ergo hoc, quod eſt ex alimento generatum eſt extraneum naturæ viuentis, & ſic idem quod prius.

a. d. arg. 6.

7 Præterea natura facit vnumquodque faciliori modo, quo fieri poteſt; Deus autem multo ordinatius, quam natura operatur. Cum igitur facilior modus augendi aliquid ſit per multiplicationem materiæ, quã per conuerſionem alterius in id, quod augetur, videtur, quod iſte modus diuinæ prouidentiæ competat, vt ſcilicet corpus viuentis augeatur nullo exteriori in illud tranſeunte, ſed ſola eius natura multiplicata.

a d. arg. p. ſed contra.

Sed contra eſt, quod ſecundum Philoſophum p. de gen. t. 39. nihil nutrit carnem, niſi quod eſt potentia caro; ſed omne quod eſt in potentia ad aliquid, mutatur in id per actionem eius, quod eſt actu, ergo nutrimentum in illam carnem, quæ ad naturam viuentis pertinet, tranſmutatur.

a d. arg 2. ſed contra.

2 Præterea nutrimentum in principio eſt diſſimile, ſed in fine eſt ſimile, cum nihil niſi ſuo ſimili nutriatur, & foueatur. Sed illa ſunt ſimilia, quæ eandem formam communicant, cum igitur natura rei à forma ſit, videtur, quod illud, quod nutrit in finem ad naturam ipſius nutriti perducatur.

quol. 8. a. 5 arg 2. ſed contra.

3 Præterea ſemen, ex quo fit generatio, maxime videtur ad naturam viuentis pertinere: ſed ſemen ſecundum Philoſophum 15. de animalibus eſt de ſuperfluo alimenti, ergo & alimentum conuertitur in naturam viuentis.

Reſpondeo dicendum, quod ſecundum Philoſophũ 2. met. t. 4. hoc modo ſe habet vnumquodque ad veritatem, ſicut ſe habet ad eſſe. Illud ergo pertinet ad veritatem naturæ alicuius, quod eſt de conſtitutione naturæ ipſius. Sed natura dupliciter cõſiderari poteſt. Vno modo in communi ſecundum naturam ſpeciei. Alio modo ſecundum quod eſt hęc in indiuiduo. Ad veritatem igitur naturæ alicuius in communi conſideratæ pertinet forma, & materia eius in communi accepta; ad veritatem autem naturæ in hoc particulari conſideratæ pertinet materia indiuidualis ſignata, & forma per huiuſmodi materiam indiuiduata. Sicut. n. de veritate humanæ naturæ in communi eſt anima humana, & corpus: ita de veritate humanæ naturæ in Petro & Martino eſt hæc anima, & hoc corpus. Sunt autem quædam, quorum formæ non poſſunt ſaluari niſi in vna materia, ſicut forma ſolis non poteſt ſaluari niſi in materia, quæ actu ſub ea continetur. Et ſecundum hunc modum aliqui poſuerunt, quod forma humana non poteſt ſaluari niſi in materia quadam ſignata, quæ ſcilicet à principio fuit tali forma formata in primo homine: ita vt quidquid aliud præter illud, quod ex primo parente in poſteros deriuatur, additum fuerit, non pertineat ad veritatem naturæ humanæ, quaſi non vere accipiat formam humanæ naturæ: ſed illa materia, quæ in primo homine formæ humanæ fuit ſubiecta, in ſeipſa multiplicetur. Et hoc modo inquiunt multitudo humanorum corporum à corpore primi hominis deriuatur, & ſecundum hos alimentum non conuertitur in veritatem humanæ naturæ; Sed dicunt, quod alimentum accipitur, vt quoddam fomentum naturæ, ideſt vt reſiſtat actioni caloris naturalis, ne conſumat humidũ radicale, ſicut plumbum, vel ſtannum adiungitur argento, ne conſumatur per ignem: ſed hæc poſitio eſt multipliciter irrationabilis. Primo quidem, quia eiuſdem rationis eſt, quod aliqua forma poſſit fieri in alia materia, & quod poſſit propriam materiam deſerere: & ideo omnia generabilia ſunt corruptibilia, & è cõuerſo. Manifeſtum eſt autem, quod forma humana poteſt deficere ab hac materia, quæ ei ſubiicitur, alioqui corpus humanum corruptibile non eſſet. Vnde relinquitur, quod & alij in materia aduenire poſſit, aliquo alio in veritatem humanæ naturæ tranſeunte. Secundo quia in omnibus, quorum materia inuenitur tota ſub vno indiuiduo, non eſt niſi vnum indiuiduum in vna ſpecie, ſicut patet in Sole, & Luna, & huiuſmodi; Sic igitur non eſſet niſi vnum indiuiduũ humanæ ſpeciei. Tertio quia non eſt poſſibile, quod multiplicatio materiæ attendatur, niſi vel ſecundum quantitatem tantum, ſicut accidit in rarefactis, quorum materia ſuſcipit maiores dimenſiones: vel etiam ſecundum ſubſtantiam materiæ. Sola autem eadem ſubſtantia materiæ manente non poteſt dici quod ſit multiplicata, quia idem ad ſeipſum nõ conſtituit multitudinem, cum neceſſe ſit omnem multitudinem ex aliqua diuiſione cauſari. Vnde oportet, quod aliqua alia ſubſtantia materiæ adueniat, vel per creationem, vel per conuerſionem alterius in ipſum. Vnde relinquitur, quod non poteſt aliqua materia multiplicari, niſi vel per rarefactionem, ſicut cum ex aqua fit aer. vel per additionem alterius rei, ſicut multiplicatur ignis per additionem lignorum, vel per creationem materię. Sed manifeſtum eſt multiplicationem materiæ in humanis corporibus non accidere per rarefactionem: quia ſic corpora hominum perfectæ ętatis eſſent imperfectiora, quam corpora puerorum. Nec iterum per creationem nouę materię, quia ſecundum D. Gregor. l. 32. mor. c. 10. omnia ſunt ſimul creata ſecundum ſubſtantiam materię, licet non ſecundũ ſpeciẽ formæ. Vnde relinquitur, quod multiplicatio corporis humani non ſit niſi per hoc, quod alimentum cõuertitur in veritatẽ corporis humani. Quarto quia, cum homo non differat ab animalibus, & plantis ſecundum

p p q 119. a. p. c. quol. 8. a. 5 c. & d. 30 q 2. a. p.

cundum animam vegetabilem, ſequeretur, quod etiam corpora animalium, & plantarum non multiplicantur per conuerſionem alimenti in corpus nutritum; ſed per quandã multiplicationẽ, quæ non poteſt eſſe naturalis, cum materia nõ extendatur ſecundum naturã niſi vſq; ad certã quãtitatem: nec iterum inuenitur aliquid naturaliter creſcere, niſi per rarefactionem, vel conuerſionẽ alterius in ipſũ. Et ſic totũ opus generatiuæ, & nutritiuæ, quæ dicuntur vires naturales, eſſet miraculoſum, quod eſt omnino inconueniens. Vnde alij dixerunt, quod forma humana poteſt quidem fieri de nouo in aliqua alia materia, ſi conſideretur natura humana in communi, non autem ſi accipiatur prout eſt in hoc indiuiduo, in quo forma humana fixa manet in quadam materia determinata, cui primo imprimitur in generatione huius indiuidui, ita quod illam materiam nunquam deſerit vſque ad vltimam indiuidui corruptionem, & hanc materiam dicunt principaliter pertinere ad veritatem humanæ naturæ. Sed quia huiuſmodi materia non ſufficit ad quantitatem debitam, requiritur vt adueniat alia materia per conuerſionem alimenti in ſubſtantiam nutriti, quantũ ſufficit ad debitum augmentum; & hanc materiam dicunt ſecundario pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quia non requiritur ad primum eſſe indiuidui ſed ad quantitatem eius. Iam vero ſi quid aliud aduenit ex alimento, non pertinet ad veritatem humanæ naturæ proprie loquendo. Sed hoc etiam eſt inconueniens. Primo quidem, quia hæc opinio iudicat de materia corporum non viuentiũ ad modũ corporum animatorũ, in quibus & ſi ſit virtus ad generãdum ſibi ſimile in ſpecie, non tamen eſt virtus in eis ad generandũ aliquid ſibi ſimile ſecundum indiuiduum, quę quidẽ virtus in corporibus viuẽtibus eſt virtus nutritiua. Nihil ergo per virtutem nutritiuam adderetur corporibus viuentibus, ſi alimentum in veritatem naturæ ipſorum non conuerteretur. Secundo quia virtus actiua, quæ eſt in ſemine, eſt quædam impreſſio deriuata ab anima generantis; vnde non poteſt eſſe maioris virtutis in agendo, quam ipſa anima, à qua deriuatur. ſi ergo ex virtute ſeminis vere aſſumit aliqua materia formam naturæ humanæ, multo magis anima in nutrimentum coniunctũ poterit verã formam naturæ humanæ imprimere per potentiam nutritiuã. Tertio quia nutrimento indigetur non ſolum ad augmentum, alioquin augmento terminato neceſſarium non eſſet: ſed etiam ad reſtaurandum illud quod deperditur per actionem caloris naturalis. Non autẽ eſſet reſtauratio, niſi id, quod ex alimento generatur, ſuccederet in locum deperditi; vnde ſicut id, quod primum inerat, eſt de veritate humanæ naturæ, ita id, quod ex alimento generatur. Et ideo ſecundum alios dicendum eſt, quod alimentum vere cõuertitur in id, quod eſt principaliter de veritate humanæ naturæ, & quantum ad ſpeciem, & quantum ad indiuiduum: vtrumque enim ſcilicet, & quod ex alimento generatur, & quod à parentibus trahitur, indifferenter, & æqualiter forma humana perficitur, & vtrumque indifferenter manet, vel conſumitur: manet quidem ſecundum ſpeciem, conſumitur autem, & reſtauratur ſecundum materiam: ſicut in aliqua Republica diuerſi homines numero ad communitatem pertinent, quibuſdam morientibus, & alijs in locum eorum ſuccedentibus, & ſic non manet vna Reſpublica ſecundum materiam, quia ſunt alij, & alij homines: manet tamen vna numero, quantum ad ſpeciem, ſiue formam, propter vnitatem ordinis in officijs diſtinctis: ita etiam in corpore humano, & cuiuſlibet animalis manet caro, & os, & vnaquæque partium eadem numero quantum ad ſpeciem, & formam, quæ conſideratur in determinato ſitu, & virtute, & figura: non autem manet quantum ad materiã; quia illa materia carnis, in qua talis forma erat prius, conſumpta eſt, & alia ei in locum ſucceſſit. ſicut patet de igne, qui continuatur ſecundum eandem formam, & modum, per hoc, quod conſumptis quibuſdam lignis alia ſupponuntur, quæ ignem ſuſtinent; & ſecundum hanc opinionem, quæ cæteris probabilior eſt de vtroque, indifferenter, ſcilicet genito ex alimento, & à parentibus tracto tantum reſurget, quantum eſt neceſſarium ad ſpeciem, & quantitatem debitam humani corporis. Secundum hanc ergo opinionem,

Ad primum dicendum, quod non eſt diuerſa caro ſecundum materiam diſtincta, quæ dicitur caro ſecundum materiam, & caro ſecundum ſpeciem; ſed eadem ſecundum numerum caro dicitur ſecundum ſpeciem inquantum participat formam, & proprietates conſequentes ſpeciem, ſecundum materiam dicitur inquantum ex materia conſiſtit. & quod hic ſit intellectus Ariſtotelis, patet tum ex verbis Commentatoris exponentis hoc modo, tum ex verbis Philoſophi in littera poſitis, dicit enim quod hoc modo eſt diſtinguere quod eſt ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam in carne, & oſſe, ſicut & in vnoquoque alio, quod habet formam in materia. conſtat autem quod talis diſtinctio non poteſt fieri in lapide, & aqua, vt dicatur pars ſecundum ſpeciem, quæ ex primis generantibus tracta eſt, & pars ſecundum materiam, quæ ex nutrimento aduenit, & ita patet, quod nec in carne, & oſſe hoc intelligendum eſt, ſed modo prædicto, vnde obiectio procedit ex malo intellectu verborum Philoſophi. Dicendum igitur eſt, quod alimentum conuertitur in carnem, quæ eſt ſecundum ſpeciem, id eſt quæ habet ſpeciem, non tamen ita, quod alimentum fiat ſpecies carnis, ſed fit carnis materia ratione cuius poteſt dici, quod conuertitur in carnem, quantum ad materiam, & non quantum ad ſpeciem. *a.d.30.q.2. a.2.ad 1. quol.8.a.5. & p.p.q. 119.a.1.ad 2*

Ad ſecundum dicendum, quod ſecundum medicos humidum, quod ex primis generantibus trahitur, non oportet, vt dicatur radicale, quia ſemper maneat diſtinctum ſecundum materiam, & proprietatem ab humido nutrimentali, ſeu ex alimento aggenerato, ſed quia calor naturalis in illo humido prius exitit, & illud, quod permiſcetur, non participat ſpeciem, niſi ex virtute illius humidi, cui permiſcetur. Vnde eſt quaſi radix totius illius, quod poſtmodum ex alimento conuertitur, non autem ita, quod vtrumque humidum poſt finem digeſtionis vltimæ diſtinctum remaneat, ſed totum permixtum accipit vnam proprietatem; & vtraque materia ſcilicet, quæ prius ſuberat primo humido, & ſecundo aduenienti, æqualiter ſe habet ad hoc quod tranſeat, & ad hoc, quod virtutem ſpeciei participet. Nec dicitur conſumi humidum radicale propter diſceſſum talis materiæ, ſed propter hoc, quod non permanet proprietas, quam totum mixtum habebat ex virtute primi humidi: tunc enim non poteſt fieri reſtauratio, quia virtus ſpeciei non manet, ſicut etiam ſi tota manus amputetur, non reſtauratur per nutrimentum, quia non manet virtus ſpeciei determinata huic organo, & propter hanc etiam cauſam dicuntur quædam membra ex humido radicali compoſita, non quod nihil nutrimenti in ſubſtantiam illorum tranſeat, cum quodlibet membrum corporis proportionabiliter augeatur, ſed quia in illis membris principaliter virtus ſpeciei conſiſtit, quæ eſt ex humido radicali. Nec poteſt aliqua abſceſſio ab eis fieri, quin auferatur virtus ſpeciei quantum ad aliquam partem determinatam, & propter hoc etiam talia membra deciſa non ſanantur. *a.d.ad 3 p. p.ad 3.*

quo. 2. a 5. ad 2. Ad tertium dicendum, quod ratio, & veritas naturæ humanæ, & cuiuſlibet alterius rei eſt à ſpecie, & ideo cum id, quod eſt in homine manet ſecundum ſpeciem, quamuis non manet ſecundum materiam, nihilominus ratio, & veritas naturæ, atque adeo natura ipſa humana manere dicitur; nec deſinit eſſe idem homo numero propter mutationem, quæ eſt ſecundum materiam, quia non tota materia ſimul à forma abſtrahitur, vt alia tota ſimul formã accipiat. Hæc enim generatio eſſet, & corruptio, ſi totus ignis vnus extinguatur; & alius totus accendatur, ſed aliqua pars materiæ conſumitur; & alia in locum eius ſubſtituitur, quæ efficitur vna materia cũ præexiſtenti, per hoc, quod ei adiungitur ad ſuſtinendam eandem formam humani corporis, ſicut ſi vnum lignum ignis conſumat, & aliud loco eius apponatur, erit idem ignis numero.

p. p. ad 4. Ad quartum dicendum, quod omnis virtus in corpore paſſibili per continuam actionem debilitatur, quia huiuſmodi agẽtia etiam patiuntur, & ideo virtus conuerſiua in principio quidem tam fortis eſt, vt poſſit conuertere non ſolum quod ſufficit ad reſtaurationem deperditi, ſed etiam ad augmentum. Poſtea vero non poteſt conuertere, niſi quantum ſufficit ad reſtaurationem deperditi, & tunc ceſſat augmentum. Demum nec hoc poteſt, & tunc fit diminutio: deinde deficiente huiuſmodi virtute totaliter animal moritur. Sicut virtus vini conuertentis aquam ad mixtam paulatim per admixtionem aquæ debilitatur, vt tandẽ totum fiat aquoſum, vt Philoſophus exemplificat in p. de generatione.

p. p. ad 5. Ad quintum dicendum, quod ſicut dicit Philoſophus in p. de gen. quando aliqua materia per ſe conuertitur in ignem, tunc dicitur ignis de nouo generari. Quando vero aliqua materia conuertitur in ignem præexiſtentem, dicitur ignis nutriri. Vnde ſi tota materia ſimul amittat ſpeciem ignis, & alia materia conuertatur in ignem, erit alius ignis numero. Si vero paulatim combuſto vno ligno aliud ſubſtituatur, & ſic deinceps, quouſque omnia ligna conſumantur, ſemper remanet idem ignis numero, quia ſemper quod additur tranſit in præexiſtens, & ſimiliter eſt intelligendum in corporibus viuentibus, in quibus ex nutrimento reſtauratur id, quod per calorem naturalem conſumitur. Vel dic, quod cum illud, quod aduenit ex alimento aggeneratum ſit permixtum ei, quod prius erat, & ſimiliter vnum effectum ex ambobus ſit, ſemper fit deperditio in vtroque proportionaliter, & ideo nunquã contingit, quod totum illud, quod prius erat, abſcedat, ita quod nihil prioris materiæ remaneat, ſed ſemper manet aliquid, & illud, quod aduenit, eſt vnum cum eo, quod præerat effectum, & ideo eſt materia vna, & vnum indiuiduum per totam vitam, ſicut patet etiam in igne, qui nutritur lignis, ſemper enim manet vnus numero ignis, quamuis aliquibus lignis appoſitis alia conſumantur, quia illud, quod aduenit, ſemper efficitur vnum cum eo, quod præerat: & magis eſſet ſimile, ſi fieret commixtio ſecundum totum, ſicut eſt in nutrimento: ſecus autem eſſet, ſi ex materia aduenieṅte generetur ignis, vel cato ſeorſum, tunc enim propter omnimodam diuerſitatem materiæ eſſet etiam diuerſitas ſecundum numerum.

a. d. ad 4.

a. d. ad 5. Ad ſextum dicendum, quod illud, quod ex nutrimento aggeneratur, non ita perfecte conſequitur naturam ſpeciei, ſicut illud, quod primo per virtutem formatiuam in carnem, vel os conuerſum eſt, tum quia prima generatio erat carnis ſecundum ſe, Secunda autem eſt carnis in alio quaſi per commixtionem; tum etiam quia quanto virtus animæ magis diffunditur, & ſpargitur, debilior redditur, vt patet in corde, quod quanto maius eſt, tanto minus calidum eſt; vnde animalia habentia magnum cor, ſunt timida naturaliter, vt Philoſophus in lib. 13. de animalibus, ſeu de part. animal. c. 4. dicit, & ideo aliquo modo eſt extraneum, & propter hoc permixtum ei, quod prius erat, eſt cauſa debilitatis virtutis, ſicut aqua admixta vino, vt ponit exemplum Philoſophus in p. de genet. & ideo ad vltimum oportet quod ſequatur diminutio, & corruptio.

Ad ſeptimum dicendum, quod motus ille, ſcilicet per multiplicationem materiæ non eſt poſſibilis, ad minus naturæ, quæ quoniam non ſecundum ſeretam agit, ſed ſecundum formam tantum, ideo multiplicat tantum formam, & non materiam, & propter hoc, vt opus naturæ ſeruaretur, oportuit modum illũ in augmento eſſe, qui virtuti naturæ competat. a. d. ad 6.

ARTICVLVS V.

Vtrum alimentum ſit ſimile nutrito.

VIdetur quod alimentum non ſit ſimile nutrito. Alimentum enim, vt dicit Philoſophus 2. de anim. t. 43. eſt contrarium nutrito, conuertitur enim nutrimentum in nutritum, generationes autem fiunt ex contrariis; ſed quod eſt contrarium alicui non eſt illi ſimile, ergo alimentum non eſt ſimile nutrito. 2. de anim. 9.

2 Præterea ſimile non patitur à ſimili, vt dicit Philoſophus 2. de anim. t. 44. ſed alimentum patitur ab eo, quod nutritur; alteratur enim ab eo, & digeritur, ergo alimentum non eſt ſimile ei, quod nutritur. ibid.

3 Præterea id, quod nutritur, eſt actu animatum, nihil enim proprie nutritur, quod non participet vitam, vt inquit Philoſophus 2 de anim. t. 46. ſed alimentum non eſt actu animatum, ſed tantum in potentia, vt dicit Philoſophus ibidem, & p. de gen. t. 41. ergo idem quod prius. ibid. & p. de gen. l. 17.

4 Præterea ſimilitudo augmenti, & nutrimenti præcipue apparet in igne, quia ignis habet plus de forma, quam alia elementa, & eſt potentior in virtute actiua; Vnde per hoc, quod manifeſte alia conuertit in ſe, videtur nutriri, & augeri; ſed ignis non nutritur igne, ſed lignis, quæ ſunt diſſimilia, ergo & viuens nutritur diſſimili, non autem ſimili. 2. de ſim. 9

5 Præterea dicit Philoſophus p. de gen. t. 41. quod idem eſt nutrimentum, & augmentum, ſed id, quod auget viuens, eſt quid extrinſece adueniens, vt dicit Philoſophus p. de gener. t. 25. ergo & id, quod nutrit, debet eſſe quid extrinſece adueniens: ſi autem eſſet ſimile viuenti, eſſet viuens, atque adeo pars viuentis, ergo nutrimentum non eſt ſimile nutrito. p. de gen. l. 17. & 13.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 41. dicit, quod cibus eſt nutriens, inquantum conuertitur in carnem; ſicut eſt augens, inquantum ſuſcipit maiorem quantitatem; ſed caro eſt ſimilis carni viuentis, quod augetur, ergo nutrimentum debet eſſe ſimile nutrito. p. de gen. l. 17.

2 Præterea 2. de ani. t. 44. & p. de gene. t. 38. laudat Philoſophus eos, qui dicunt ſimile ſimili ali, ergo nutrimentum, quod eſt id, quo viuens alitur, debet eſſe ſimile nutrito. 2. de ani. p. de ge.

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc dubitationem quibuſdam videtur, quod alimentum oportet eſſe ſimile ei, quod alitur: alimentũ enim eſt cauſa augmenti, oportet autem quod ſimile ſimili augeatur, ſi enim aliquid diuerſum apponeretur alicui, non eſſet eiuſdem augmentum, ſed naturæ extraneæ adiunctio. 2. de ani.

Digitized by Google

Aliis autem videtur, quod alimentum oportet eſſe contrarium ei, quod alitur, & ad hoc inducuntur duabus potiſſimum rationibus, primo loco ſupra allatis, quarum prior ſumitur ex contrarietate, quam oportet eſſe inter mutationis terminos. poſterior autem ex contrarietate, quam oportet eſſe inter agens, & patiens. Verum vtrique aliquo modo dicunt recte, & aliquo modo non recte: Ad cuius euidentiam ſciendũ quod alimentum neceſſario debet eſſe in potentia ad hoc, vt ſit viuens quantum; cum enim viuens per augmentum fiat maius, neceſſario debet alimentum, quo viuens augetur, eſſe in potentia viuens quantum, niſi quod ſecundum quod eſt in potentia viuens, puta caro, nutrit, inquantum vero eſt in potentia quanta caro, auget. Quoniam vero, quod eſt in potentia aliquid, neceſſario debet eſſe actu aliquid aliud, propterea alimentum, quod eſt in potentia ad carnis ſubſtantiam, & quantitatem, debet eſſe aliquid aliud actu, quam caro, puta panis, quod autem eſt actu aliquid, non fit aliud, ad quod eſt in potentia, niſi per prioris corruptionem, & ſequentis generationem: vnde oportet augmentum, & nutrimentum fieri corrupto eo, quod alimentum prius erat actu, puta pane, & generato eo, ad quod erat in potentia, puta carne; vnde fit, vt dupliciter poſſit alimentum conſiderari. Vno modo ante concoctionem, alterationem, & digeſtionem, atque adeo à principio alterationis. Alio modo poſt decoctionem, & digeſtionem, atque adeo in fine alterationis; vtroque enim modo ſumptum vere dicitur alimentum. Si conſideretur alimentum priore modo, debet eſſe diſſimile nutrito, & illi contrarium. hoc enim eſt, quod patitur, & mutatur; vnde fit etiam, vt non ſufficiat ad rationem alimenti, quod ſit quomodocunque contrarium nutrito; nam oportet quod ſit de illis contrariis, quæ habent generationem ex ſe inuicem, nutrimentum enim cõuertitur in ſubſtantiã nutriti. Vnde quęcunque contraria ſunt in ſubſtantia, ſecundum quæ fiunt alterationes ad inuicem, & non generationes, non pertinent ad rationem alimenti, non enim dicimus, quod infirmum ſit nutrimentum ſani, vel album nigri, aut aliquid huiuſmodi. præterea oportet, quod ſit de illis contrariis, quæ augmentum ſuſcipiunt ex ſe inuicem, quia ad alimentum videtur ſequi augmentum. Si vero conſideretur alimentum poſteriori modo; ſic alitur ſimile ſimili: agens enim aſſimilat ſibi patiens; vnde in fine paſſionis oportet paſſum eſſe ſimile agenti, & per hunc modum poteſt augere id, quod alitur. Vnde manifeſtum eſt, quod vtraq; opinio quodammodo vera eſt, quodammodo falſa, & ex his patet ad obiecta vtriuſque partis, nam obiecta primæ partis tantum probant quod nutrimentum in principio alterationis debet eſſe diſſimile, ſecus vero in fine. Obiecta vero ſecundæ partis tantum probant, quod alimentum in fine alterationis debet eſſe ſimile nutrito, vtrumque autem verum eſt.

p.de ge l.16

i id vtroque.

QVÆSTIO XXXIX.

De contactu.

Deinde conſiderandum eſt de nonnullis pertinentibus ad motum generationis, & corruptionis in communi, & ad motum augmenti, & alterationis, quæ ſunt quatuor, contactus, actio, reactio, mixtio.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR.

Vtrum mouens, & motum, ſeu agens, & patiens debeant ſe tangere, atque adeo eſſe ſimul.

ARTICVLVS.

Vtrum agens, & patiens debeant ſe tangere, atque adeo ſimul eſſe.

Videtur qood agens, & patiens non neceſſario debeant eſſe ſimul, & ſe tangere. Dicit enim Philoſophus p. de generat. t. 78. quod non ſolum ignis tangens calefacit, ſed etiam ſi ſit longe diſtans natus eſt agere, ergo non eſt neceſſe quod agens tangat paſſum, & ſit ſimul cum eo. p.de ge l.23

2 Præterea dicit Philoſophus p. de gener. t. 45. quod illa ſe tangunt, quorum extrema ſunt ſimul, & per conſequens, quæ ſunt quanta, nam tactus eſt in habentibus poſitionem, poſitio vero eſt in habentibus locum, locus autem debetur ratione quantitatis: ſed ſubſtantiæ ſpirituales, vt angeli, & Deus, carent quantitate, ergo ſaltem iſta non requirent contactum ad hoc vt agant p.de ge l.18

3 Præterea quanto aliquod agens eſt virtuoſius, tanto magis diſtans eius actio procedit, ſed inter omnia agentia datur vnum virtuoſius alio, ergo ad hoc vt agens agat in paſſum, non neceſſario requiritur illorum contactus.

4 Præterea ſol producit ſuos effectus in paſſo à ſe diſtante, vt in viſceribus terræ generat mineralia, & multi homines generantur ſole in alio hemiſpherio exiſtente, cum tamen ſol, & homo generẽt hominem, vt dicit Philoſophus 2. phyſ. t. 26. item ſtellæ ſuperiores imprimunt in corpora inferiora calorem, & frigus, & tamen orbes medij non recipiunt ab illis impreſſionem dictarum qualitatum, & ſic idem quod prius. p.p.q 8 ar p arg.3.p.d.37 q.p.a.p.arg. 2. p.d.37.q.p.a p;arg.2.2.de gen.l 2.t. phyſ.l.4

5 Præterea ſphæræ cæleſtes ſpecialem effectum producunt in elementis, quæ non tangunt; nam ſphęra ſolis eſt nata mouere ignem, ſpæra vero lunæ aquam, & aliæ ſphæræ quinque planetarum aerem, & ideo aer tot diuerſis motibus mouetur, eſt enim in aere frigus congelatiuum ex ſphæra Saturni, & æſtus ex ſphæra Martis, & tẽperies in calido ex ſphæra Iouis, & temperies in frigido, ex ſphæra Veneris, commiſcibilitas, & paſſibilitas facilis ex ſphæra Mercurij, & ſphæra 8. ſtellarum fixarum, in qua ſunt multæ imagines, & figuræ, mouet terram: vnde & in ipſa figurantur imagines multæ in generatis: ſed ſphæræ prædictæ, vt patet, non tangunt paſſa, in quibus producunt ſuos effectus, ergo non eſt neceſſe, vt agens, & patiens ſint ſimul, & ſe tangant. p.de ge.l.24

6 Præterea grauia, & leuia mouentur effectiue à generante, vt dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 33. ſed generans non ſimul eſt cum generato, quando mouetur, quia poteſt fieri, vt tunc non amplius ſit in rerum natura, vt patet, ergo non eſt neceſſe, vt mouens, & motum, & conſequenter, vt agens, & paſſum ſe tangant, & ſimul ſint, dum illud agit, & hoc patitur. 8.phyſ.l.8.

7 Præterea magnes trahit ferrum, vt patet ad ſenſum; ſed ferrum tractum à magnete eſt loco diſtans ab illo, vt etiam patet, ergo agens, & patiens non neceſſario ſe tangunt. Tab.v magnes n. p.2.3

8 Præterea proiecta mouentur à proiiciente, ſed dum mouentur, non ſimul ſunt proiectum, & 7. phyſ.l.3 8 phyſ. 12 3. cæli l.7.

proiiciens, vt patet, ergo non neceſſario requiritur vt agens, & patiens ſimul ſint.

p. de ge. l. 18. 9 Præterea ſi ad actionem agentis in paſſum requireretur contactus, ſequeretur, quod, ſi detur aer, aut ferrum, cuius medietas ſit calida, & altera medietas frigida, vna pars non ageret in aliam, quia ad contactum oportet quod partes ſint contiguæ, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 43. & 44 & 78. vbi dicit, quod agens, & patiens debent eſſe diuiſa, & non continua, quia id, quod eſt continuum, non eſt paſſibile, præterea, 5 phyſ. l. 5. quia Philoſophus ibidem ait, quod agens, & patiens debent eſſe ſimul; continua vero non ſunt ſimul, ſed vnum, vt dicitur 5. phyſ. t. 2. illæ vero partes vnius aeris, vel ferri, ſunt continuæ, vt patet, & non contiguæ; ſed ad ſenſum patet, quod illæ partes inuicem agunt, & patiuntur, ergo eſt neceſſe, vt agens, & patiens ſint ſimul, & ſe tangant.

2. de ani. l. 11. 10 Præterea dicit Philoſophus 2. de ani. t. 59. quod obiecta externa ſunt cauſa effectiua ſenſationum exiſtentium in ſenſibus: ſed ſenſus, & obiecta externa non ſe tangunt, nec ſimul ſunt, vt patet, ergo inter agens. & paſſum non eſt neceſſarius contactus

de ſenſ. l. 16. 11 Præterea ſol illuminat aerem contiguum terræ ſine medio, quia in illuminatione vna pars medij non illuminat aliam; nec qualitas exiſtens in vna parte poteſt eſſe principium actionis in alia, vt patet ex Philoſopho de ſenſ. c. 16. ergo agens, & patiens non neceſſario debent ſe tangere.

p. de ge. l. 18 & 23. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 44. 45. & 78. dicit, quod inter agens, & patiens neceſſario requiritur contactus.

7. phyſ. l. 3. 2 Præterea dicit Philoſophus 7. phyſ. t. 10. quod mouens, & motum debent eſſe ſimul, & ſe tangere; ſed agens phyſicum agit cum motu, vt dictum eſt, ergo agens phyſicum ſaltem eget contactu, ad hoc vt agat in paſſum.

Reſpondeo dicendũ, quod neceſſe eſt dicere, quod agens, & patiens quæcunque debent eſſe ſimul, & ſe tangere, vel tactu quantitatiuo, ſi ſit agens corporeũ. vel tactu virtutis, ſi ſit agens incorporeum, cuiuſmodi eſt ſubſtantia ſpiritualis, vt Deus, & angeli. poteſt p. de ge. l. 18 autem hoc eſſe multipliciter manifeſtum, & primo quidem experientia, tum in actionibus phyſicis, ſic enim ignis, inquit Philoſophus p. de gen. t. 78. primo calefacit aerem proximum, tum remotum: tum in actionibus intentionalibus, nam obiectum viſus, puta 2. de ani. l. 15 color prius immutat aerem proximum, tum oculum diſtantem, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 74. ſecundo ratione, & primum quidem, quia quodcunque agens eſt præſens tantum vni ſuorum effectuum, eius actio nõ poteſt deriuare ad alia niſi illo mediãte, ſicut patet inductione. ſic enim vis motiua non mouet alia 3. c. g. c. 69. membra niſi mediante corde: huius autem rei nulla alia ratio eſt, quam quia agens, & patiens oportet eſſe ſimul; nam ſi hoc non eſſet neceſſarium. agens præſens vni ſuorum effectuum poſſet etiam eſſe præſens omnibus alijs non mediante illo. præterea, quia neceſſe eſt vt cauſa agens ſit ſimul cum ſuo effectu proximo, & immediato, quod patet tum quia omne agẽs Tab. v. Tactus. n. 16. ſua virtute tangit effectum, & per effectũ tangit ſubiectum, in quo producitur effectus: modos autem agendi ſequitur modum eſſendi, ſicut & operatio ſequitur eſſe: Vnde vbi res non eſt, nec erit eius operatio, & ſi eſt agens corporeum, & habens ſitum, actio q. 3 de pot. a. 9. c. 4. c. g. 49. q. 2. a. 1 a. 6. 2 d. 21. q. p. a. 3. ad 6. etiam illius, prius in medio corporeo contiguo recipitur, quam in remoto: ſi vero eſt agens ſpirituale mediante actione ipſum paſſum ingreditur; tũ quia omne agens corporeum actione ſua intendit ſibi aſſimilare paſſum, & illud in ſe conuertere, & ſeipſum augere: augmentum enim, vt dictum eſt, non ſolum viuentiq. p. a. c. bus competit, ſed etiam non viuẽtibus: ſic enim ignis creſcit per appoſitionem materiæ, quam in ſe conuertit, & in quam agit, at vero quod augetur fit omnino vnum cum eo, quod additur, & quo augetur, hoc enim tranſit in præexiſtens; vnde neceſſe eſt, vt ſit illi præſens, atque cõtiguum. & ita manifeſtum eſt, quod omne agens debet ſimul eſſe cum patiente.

Ad primum ergo dicendum, quod quando ignis agit in remotum, non eſt cauſa proxima eius, quod fit; p. d. 37. q. p. a. p. ad 2. ſed remota, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod mouentia immobilia, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 45. tangunt ipſa p. de ge. l. 11 mobilia per vltimum virtutis egredientis ab eſſe ipſorum; ſed non tangunt per vltimũ ſuæ quantitatis; quia ſi ſunt immobilia ſimpliciter, vt ſubſtantiæ ſeparatæ, non habent vltimum, ſi vero ſunt ab his, quæ mouent immobilia, ſicut aſtra, tunc non habent vltima cum vltimis illorum. Vel dic, quod Deus tangit ſuos effectus, & ſubiecta in quibus illi recipiũtur tactu p. p. q. 105. a. 2. ad p. virtutis; Agens vero corporeum tangit paſſum tactu quantitatiuo. Eſt autem triplex diſcrimen inter vtrũque tactum; nam primo tactu virtutis id, quod eſt indiuiſibile poteſt tangere diuiſibile, quod in tactu corporeo non poteſt accidere. Secundo tactus quantitatis eſt ſolum ſecundum vltima, tactus autem virtutis eſt ad totum, quod tangitur. Tertio in tactu quantitatis, qui fit ſecundum extrema, oportet tangens eſſe extrinſecum ei, quod tangitur, & non poteſt incedere per ipſum, ſed impeditur ab eo: tactus autem virtutis, qui competit ſubſtantijs ſpiritualibus, cum ſit ad 2. c. g. c. 56. intima, facit ſubſtantiam tangẽtem eſſe intra id, quod tangitur, & incedentem per ipſam abſque impedimento.

Ad tertium dicendum, quod nullius agentis quantumcunque virtuoſi actio procedit ad aliquod diſtans niſi inquantum in illud per media agit. Vnde illud, p. p. q. 8. a. 1. ad 3. p. d. 37. q. p. a. 2. ad 3. quod agit per ſuam abſentiam, non eſt cauſa proxima eius, quod fit, ſed remota: virtus enim ſolis primo imprimitur in corpore ſibi coniuncto, & ſic deinceps vſque ad vltimum. Hoc autem ad maximã Dei virtutem pertinet, quod immediate in omnibus agit: Vnde nihil eſt diſtans ab eo, quaſi in ſe illud Deũ non habeat: dicuntur tamen res diſtare à Deo per diſſimilitudinem naturæ, vel gratiæ, ſicut & ipſe eſt ſuper omnia per excellentiam ſuæ naturæ.

Ad quartum dicendum, quod virtus ſolis primo imprimitur in corpore ſibi coniuncto, & ſic deinceps vſque ad vltimum, licet non eoſdem effectus habeat p. d. 37. q. p. a. p. ad 2. & 2. d. 13. q. p. a. 2. ad 6. vtrobique.

Ad quintum dicendum, quod virtutes ſuperiorum ſtellarum prius recipiuntur in medijs orbibus, quam 2. d. cit. ad 6 in inferioribus corporibus, quamuis non eoſdem effectus habeant. Vt enim dictum eſt, cælum agit in hæc inferiora, non ſolum per motum, & lucem; ſed etiam per alias qualitates.

Ad ſextum dicendũ, quod grauia, & leuia mouẽtur, à generante, per hoc, quod dat eis formam, per quam 7. phyſ. l. 3. 3. de pot. a. 11 ad 5. 3 cæli l. 7. mouentur ad locum: ſicut ſagitta dicitur moueri à proiiciente, quatenus illi imprimit impulſum, & ideo ſicut ſufficit in motu proiecti, vt mouens, & motum ſint ſimul in principio motus: ita & in motu grauis, & leuis: niſi quod generans mouet graue, & leue per alterationem; & proiiciens mouet proiectum ſine vlla alteratione, imprimendo motum mediante aere. & ex his patet ad 8.

Ad ſeptimum dicendum, quod magnes trahit ferrum immediate alterando aerem, & mediante aere 7. phyſ. l. 3. 2. d. 14. q. p. a. 1. ad 6. ferrũ: niſi quod non eodem modo agit in ferrum, quo in aerem, ſicut ſol calefacit ſublunaria per orbes intermedios, qui non ſunt capaces caloris, ſed alterius qualitatis; & piſcis obſtupefacit manum piſcatoris mediante rete, quod non eſt capax talis effectus,

ſed alterius. & ratio eſt quia agens agit ſecundum diſpoſitionem paſſi.

q. 21. a. 7. c. Ad nonum dicendum, quod duæ partes eiuſdem corporis ſunt continuæ in ratione quantitatis, ſed in natura ſubiecti, vt dictum eſt; & hoc ſufficit ad hue, vt poſſint agere ad inuicem.

2. de ani. l. 15 Ad decimum dicendum, quod etiam in actione obiecti, quæ eſt intentionalis, & non realis, verum eſt, quod requiritur contactus inter agens, & patiens: color enim, qui eſt obiectum viſus, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 74. mouet diaphanum in actu, puta aerem, vel aliquid huiuſmodi, & ab hoc mouetur ſenſitiuum, id eſt organum viſus ſicut à corpore ſibi continuato: corpora enim non ſe immutant niſi ſe tangant.

de ſenſ. l. 16. Ad vndecimum dicendum, quod totum medium inter ſolem, & terram eſt vnum illuminatum, & vna illuminatio, non autem plura illuminata, & plures illuminationes.

QVÆSTIO XL.

De Actione.

Deinde conſiderandum eſt de actione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

Prima vtrum idem poſſit agere in ſeipſum.
2 Vtrum ſimile poſſit agere in ſimile.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum idem poſſit agere in ſeipſum.

9. met l. p. ... de gen. l. 19 & 23. Videtur quod idem non poſſit agere in ſeipſum. Dicit enim Philoſophus 9. met. t. 2. & p. de gen. t. 48. 49. & 50. quod idem non poteſt pati à ſeipſo, & t. 77. quod agens & patiens debent eſſe loco, & ſubiecto diſtincta, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

8. phyſ. l. 9. & 10. 2 Præterea philoſophus 8. phyſ. t. 40. & 46 dicit, quod idem non poteſt eſſe mouens, & motum, quia ſic, cum in quantum eſt mouens, ſit actu, in quantum motum ſit in potentia, idem ſimul erit calidum, & non calidum, quod implicat, ergo idem quod prius.

p. de ge. l. 19 3 Præterea agens debet eſſe aliquo modo diſſimile patienti, nam ſi eſſent omnino ſimilia, non eſſet maior ratio cur vnum ageret, & alterum pateretur; ſed idem neque eſt ſimile, neque diſſimile ſibi, ſed alteri, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

9. met. l. 7. 4 Præterea 9. met. t. 13. definitur potentia actiua, quod ſit principium tranſmutationis in alio prout eſt aliud; ſed idem non poteſt eſſe aliud à ſeipſo, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum.

q. 7. de pot. a. 10. ad p. 5 Præterea cuiuſlibet patientis ad agens eſt relatio realis, & è conuerſo; ſed relatio realis requirit terminos realiter diſtinctos, vt dictum eſt, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum; eiuſdem enim ad ſeipſum non eſt relatio realis.

3. phyſ. l. 3. 3. de ani. l. 2. 6 Præterea philoſophus 3. de anim. t. 57. ex eo, quod oportet agens eſſe diuerſum à patiente, cum illud ſit iſto nobilius, nam hoc habet rationem materiæ, illud efficientis, quæ duo nunquam in idem ſpecie, & numero coincidunt, docet in anima eſſe intellectum agentem, & patientem.

2. de ge. l. 9. 7 Præterea 2. de gen. t. 54. dicitur, quod materiæ eſt pati, & moueri; mouere autem, & facere eſt alterius poteſtatiæ, ergo idem non poteſt agere in ſeipſum, alioqui materia, & efficiens coincidérent in idem numero, quod negat Philoſophus.

9. met. l. p. Sed contra eſt quod Philoſophus 9. met. t. 2. dicit quod eſt vna potentia actiua, & paſſiua: dicit enim quod aliquis dicitur habere potentiam patiendi eo quod habet potentiam, vt aliud patiatur ab ipſo, ſed ex eo quod aliquis habet potentiam actiuam, habet potentiam, vt aliud patiatur ab ipſo, ergo eadem erit potentia actiua, & paſſiua, & per conſequens idem erit agens, & patiens, & ſic idem aget in ſeipſum.

2. de ani. l. 9. de motu an. l. 5. 1 Præterea dicit Philoſophus 2. de anima t. 47. & de motu animal. c. 5. quod idem poteſt nutrire, & augere ſe; ſed nutritio & augmentatio ſunt actiones quædam, ergo idem poteſt agere in ſe ipſum.

8. phyſ. l. 7. 3 Præterea 8. phyſ. t. 27. dicit Philoſophus, quod eorum, quæ mouentur per ſe, alia mouentur à ſe ipſis, ſicut animata: alia vero mouentur ab aliis, ſicut inanimata, ergo idem poteſt pati à ſeipſo.

4 Præterea aqua ſe reducit ad priſtinam frigiditatem; ſed talis reductio fit per actionem, ergo idem poteſt agere in ſe ipſum.

5 Præterea in antiperiſta ſi eadem qualitas ſe auget, vt patet in grandine, quæ generatur ob circunſtantem calorem, quem fugiens frigus ſe ipſum auget, Similiter in calce, quæ efferueſcit ſuperinfuſa aqua, & aliis exemplis idem probari poteſt, ergo idem poteſt agere in ſe ipſum.

3. phyſ. l. 5. ll met. l. 9. a. 24 q. 59. a. 3. Reſpondeo dicendum, quod idem ſecundum idem non poteſt eſſe agens, & patiens, ſed neceſſario debet agens, & patiens inter ſe differre, quod multipliciter poteſt eſſe manifeſtum, & primum quidem ex ratione paſſionis, & actionis; nam de ratione actionis eſt eſſe actum ab agente in aliud; de ratione vero propriè paſſionis eſt eſſe actum huius ab alio, ſicut pati eſt ſuſcipere aliquid ab alio, idem autem non poteſt eſſe aliud à ſe, quare nec idem poterit eſſe agens, & patiens ſecundum idem. præterea ex ratione potentiæ actiuæ, 9. met. l. 2. & paſſiuæ: hæc enim eſt principium patiendi ab alio, illa vero principium tranſmutandi aliud: ideo vero non patitur aliquid à ſe ipſo, quia, vt dicit Philoſophus 9. met. t. 2. per ſe loquendo alicui vni, & eidem ineſt vnum tantum principium, puta vel agendi, vel patiendi, cui enim ineſt principium agendi, non ineſt principium patiendi, niſi ſecundum accidens, ſicut cum medicus ſanat ſe ipſum, ſanat enim ſe non vt medicus, ſed vt infirmum. Demum idem patet inductione in omnibus actionibus, tam iis, quæ ſunt communes rebus animatis, & inanimatis, quam iis, quæ ſunt propriæ animatorum. Communes autem de ani. l. 9. de motu ani. vtriſque ſunt generatio, & alteratio. & quidem ſi loquamur de generatione, manifeſtum eſt, quod nihil poteſt ſeipſum generare, vt dicit Philoſophus 2. de ani. t. 42. & ratio eſt, quia quod generat iam eſt, quod vero generatur nondum eſt, impoſſibile autē eſt idem ſimul eſſe, & non eſſe. Si vero loquamur de alteratione, cum hæc duplex ſit, perfectiua, & corruptiua, ſi ſermo ſit de perfectiua, cuiuſmodi eſt illa, qua elementum recuperat priſtinam qualitatem deperditam, vt aqua frigiditatem, quam per calefactionem amiſerat, ſicut huiuſmodi alteratio, vt q. 4. log. a. 2. & q. 9. phyſ. 2. 4. dictū eſt, nō fit propriè per actionē, vel tranſmutationē, cū qua tamen omnis actio corporea cōiuncta eſt, vt dictum eſt, ſed per naturalem quandam reſultantiam, ſicut ex vno naturaliter reſultat aliud, vt ex luce color: ita neque etiam exigit propriè aliquid, quod ſit agens, & patiens. Neque vero dari poteſt actio directa, qua qualitas in ſubiecto perfectiue ſe alteret ſe augendo, quia nullum accidens actione

directa poteſt effectiue agere in ſuum ſubiectum, ſed tantum formaliter, quia qood patitur, eſt potentia ens, p 1.83.a.aig quod autem ſubiicitur accidenti, iam eſt actu ens ſecundum illud accidens. ſi vero loquamur de corruptiua: hæc neceſſario exigit diſtinctionem inter agens, & patiens; nam corruptio non contingit, niſi vbi eſt contrarietas: contraria autem non poſſunt eidem ineſſe, vt dictum eſt, quia nūquam corrumpitur aliquid niſi propter victoriam corrumpentis ſuper ipſum ex T.87 corru- ptio. 2, & 4. debilitate virtutis eius. impoſſibile autem eſt eidem competere virtutem debilem, & multam ſeu firmam. Propriæ autem actiones animatorum ſunt nutritio, augmentatio, ſenſatio, & intellectio. & primæ quidem duæ neceſſario requirūt agens, & patiens diſtincta ſubiecto, nam eatenus viuens ſeipſum nutrit, & auget, quatenus per virtutem in ſe exiſtentem alterat alimentum, quod deinde in fine alterationis ſimile factum viuenti, conuertitur in eius ſubſtantiam. Nutritio enim eſt actio viuentis in alimentum, per qoam q 37 de aug.a.p.1.,p viuens in ſuam ſubſtantiam illod conuertit; & idem dico de augmentatione ſumpta pro aggeneratione; nam idem cibus alteratus à viuente, & in carnem cōuerſus inquantum eſt caro nutrit, inquantum caro de mot.ani. a.1. quanta auget, vt dictum eſt. Senſatio autem requirit agens efficienter, & patiens realiter diſtincta, nam effectiua ſenſationum ſunt obiecta ad extra, vt dicit Philoſophus 2. de ani t. 59. agens autem formale, ſeu principium elicitiuom ſenſationis non exigit realem q 37. diſtinctionem ſui à principio materiali receptiuo eiuſdem, nam huiuſmodi principium elicitiuum eſt anima, vt dicitur 2. de ani. t. 38. principium autem rece- o.daani.l.7. ptiuum eſt eadem anima ſeu potentia; non eoim datur ſenſus agens, & ſenſus patiens, ſed idem ſenſus agit, & patitur, vt dictum eſt; & idē dico de appetitione; niſi à daani.l.7. quod totale patiēs ſenſationis, & appetitionis eſt anima, vel potentia animæ, at totale agens productiuū q 63.daani, non eſt ſola anima, vel eius potentia, ſed reſpectu ſenſationis ſunt ſpecies ſenſibilas, vel intentionales: & idem dico proportionaliter de intellectione; appe- p.q 84.a.p. 2.& 3. titionis vero, ſicut & volitionis præter animam, vel potentiam principium productiuum eſt obiectum cognitum, ſeu cognitio obiecti, vt dictum eſt. Vnde q.104.de ani.a.p. manifeſtum eſt quomodo verum ſit quod idem poſſit agere in ſeipſum, & quomodo non.

Ad primum ergo p. p. dicendum, qnod tantum pro- in c bat obiectio, quod idem per ſe, & proprie agere in ſeipſum non poteſt, ouod verum eſt, vt dictum eſt, de actione directa, & eodem modo reſpondendum eſt ad reliqua obiecta eiuſdem partis.

Ad primum 2. p. dicendum, quod dupliciter dicitur aliquid habere potentiam paſſiuam, ſeu patiēdi. Vno modo communiter, & improprie, ex eo nimirum, quod habet potentiam, vel aliud patiatur ab ipſo, & hoc modo potentia paſſiua eſt vna, & eadem realiter 9.met.l.p. cum potentia actiua, ex eo enim, quod aliquid habet potentiam actiuam, habet potentiam, vt aliquid patiatur ab ipſo. Alio modo aliquis poteſt dici habere potentiam paſſiuam, & patiendi proprie, videlicet quia ipſum per ſe habet potentiam vt patiatur, & hoc modo potentia actiua. & paſſiua ſunt quodammodo vna, quodammodo non, ſunt enim voa potentia, vnitate ordinis, cum vna ordinetur ad alteram, non ſunt vna potentia realiter, quia potentia actioa, & paſſiua, vt dicit Philoſophus 9. met. t. 2. & p. de gen. t. 77. ſunt in diuerſis ſubiectis.

Ad ſecundum dicendum, quod viuans dicitur ſe nutrire, & augere, quatenus conuertit in ſe alimentum, in c. iu quod agit, ipſum alterando, & diſponendo ad prædictam conueſionem, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod motus localis non eſt actio, de qua agimus, vt dicitur p. de gen. t. 45. vbi Philoſophus dicit, quod mouere eſt quid ſuperius ad agere, nam omne agens, eſt mouēs non tamen omne mouens eſt agens, cuioſmodi eſt mouens localiter.

Vel dic, quod etiam in motu loeali verū eſt, quod p.de ge.l. idem non poteſt mouere ſeipſum ſecundum totum, vt probat Philoſophus 8. phyſ. à t. 40. duabus rationibus, & primum quidem, quia mouentis ſeipſum ſimol, & ſemel eſt vnus numero motus, ſi igitur hoc modo aliquid moueat ſeipſom, quod totum moueat totum, ſequitur, quod idem erit mouens, & motum ſecundum vnum, & eundem motum, ſiue ſit loci mutatio, ſiue alteratio, quod videtur inconueniens, quia mouens, & motum habent oppoſitionem ad inuicem, oppoſita autem non poſſunt eidem ineſſe ſecundum idem: vnde nnn eſt poſſibile, quod ſecundū eundē motum ſit aliquid idem mouens, & motū. cum enim aliquid ſimul mouet, & mouetur, alius eſt motus, ſecundum quem mouet, & alius, ſecundum quem mouetur, ſicut cum baculus motus à manu mouet lapidem, alius numero eſt motus baculi, & motus lapidis; vnde ſequitur vlterius, quod aliquis docebit, & docebitur ſimul ſecundum vnom, & idem ſcibile. Et ſimiliter, quod aliquis ſanabit, & ſanabitur ſecundum vnam, & eandem numern ſanitatem. Deinde, quia id, quod mouetur, eſt mobile in potentia exiſtens, quia quod mouetur, inquantum eſt in potentia, & non in actu mouetur. Ex boc enim mouetur aliquid, quod cum ſit in potentia, tendit in actum: nac tamen id, quod mouetur, eſt ita in potentia, vt nullo modo ſit in actu, quia motus ipſe eſt quidam actus mobilis, inquantum mouetur, ſed eſt actus imperfectus, quia eſt actus eius, inquantum eſt adhuc in potentia: ſed illud, quod iam mouet, iam eſt in actu: nō enim reducitur quod eſt in potentia in actum niſi per id, quod eſt actu, hoc autem eſt mouens; ſicut calefacit calidum, & generat illud, quod habet ſpeciem generatiuam: ſicut hominem generat, quod habet ſpeciem humanam, & ſic de aliis. Si ergo totum moueat ſe totum, ſequitur, quod idem ſecundum idem ſimul ſit calidum, & non calidum, quia inqoantum eſt mouens, erit actu calidum, inquantum motum, erit calidum in potentia: & ſimiliter eſt io omnibus aliis, & conſequenter quod idem ſit actu, & potentia, quod eſt impoſſibile.

Ad quartum dicendum, quod redoctio aquæ ad priſtinam frigiditatem non ſit per veram, & propriam in c. actionem, ſed per natutalem quandam reſultantiam, vt dictum eſt.

Ad quintum dicendum, quod grando non fit per augmentum frigoris, ſed per vaporem ſiccum incluſum in aqua denſata ex eo, quod propter circunſtan- in p.ſ.l.7. tiam calnris guttæ aquæ vniuntur. Incluſa vero aqua calici conſtringitur, & vnitur exbalatio in calce incluſa, quia fugit contrarium, & præcluditur, ne ex habet, ſit autem aqua infuſa talis præcluſio, quia io eſtima parte calcis ſit quaſi gluteo, & calx actu habet multam exhalationem, quia ſit ab igne, & eſt io materia ſicca, & ſæpe calefacit actu aqua ſine igne. quod ſi paulatim illabatur aqua non circundatur calx; quare ex alia parte euolat exhalatio. Ita calx vetus, & diſſoluta parum ardet, amiſſa exbalatione. Vnde calx ſubcineritia plus ardet, & habet plus exhalationis: alba vero babet plus aeris, qui facit albedinem, vt patet in ſuma. Vel dic quod ſicut lu- 1.d.13.q.p. a.5.ad p. men reflectitur ex opacitate corporis ſolidi, quod ſua denſitate obſiſtit illuminationi, ita & aliæ qualitates obiectu contrariæ qualitatis reflectuntur, & ſe per actionem reflexam augent.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſimile poſsit agere in ſimile.

p.de ge.l.19. VIdetur quod ſimila non poſſit agere in ſimile. Dicit enim Philoſophus p. de gen.t. 46. quod ſimile à ſimili nullum pati poteſt, propterea quod vnum non magis habet rationem agentis, quam aliud, neque è contra vnum habet magis rationem patientis, quam aliud, ergo ſimile non poteſt agere in ſimile.

ibid. 2 Præterea ſi ſimile agit in ſimile, vbi maior eſt ſimilitudo, ibi maior eſt ratio actionis, & paſſionis, ſed nihil eſt ſimilius alteri, quam idem ſibi ipſi, ergo idem à ſeipſo patietur, & ſeipſum corrumpet, quod eſt falſum, ergo ſimile non poteſt pati à ſimili.

p.de ge.l.22 3 Præterea dicit Philoſophus p. de gener. t. 68. quod patitur leuiter calidum ab excedenti calido, nõ inquantum ſunt ſimilia in calido, ſed inquantum excedens eſt magis calidum, & aliud, quod exceditur, eſt magis frigido permixtum, ergo ſimile non poteſt agere in ſimile.

p.de ge.l.19 4 Præterea dicit Philoſophos p. de gener. t. 50. quod agens, & patiens contraria ſunt, ſed contraria ſunt diſſimilia ſecundum ſpeciem, vt dicitur ibidem, licet ſint ſimilia, & eadem genere, ergo idem quod prius.

ibid. & 2. de ani l.10. 5 Præterea dicit Philoſophus ibidem, & 2. de ani t. 54 quod omne agens agit, vt aſſimilet ſibi paſſum, & quod in fine actionis paſſum eſt ſimile, ergo ſimile non poteſt agere in ſibi ſimile.

2. præc. adj. 6 Præterea patiens eſt in potentia id, quod actu eſt agens, vt dictum eſt: Vnde Philoſophus p. de gen. t.

p.de ge.l.20 55. dicit, quod patiens ad cauſam materialem reducitur, quia materia paſſiua eſt, agens vero ad principium vnde motus, quod habet actu formam, ſecundum quam agit, quamque vult communicare agen-

q.1. de pot. ar p.c. do, hoc enim eſt agere: ſed ſimile in qualitate, & gradu, licet diſſimila in potentia, quia ſcilicet eſt denſum non habet plures gradus, quam habeat aliud ſimile, ſed rarum, ergo non potent ſimile agare in ſimile.

de motu an. l.1. 7 Præterea dicit Philoſophus de motu animalium ca. 2. quod impoſſibile eſt, quod duo contraria æqualia in virtute mutuo agant, ergo ſimile non poteſt agere in ſimile.

p.de ge.l.19. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gener. t. 49. dicit, quod id, quod eſt omnino alterum, & nullatenus idem, non agit in alterum, ergo agens, & patiens debent eſſe ſimilia, & ita ſimile aget in ſimile.

2 Præterea ex duobus luminatibus æqualibus fit

Ta v. lumen a.13.14.15. vnum intenſius, ſed hoc non poteſt eſſe, niſi vnum agat in aliud, ergo ſimile poteſt agere in ſimile.

p.de ge.l.19 3 Præterea dicit Philoſophus p. de gen. t. 46. quod multus, ſiue magnus ignis corrumpit paruum ignem, quia ſunt ſimiles, & vnius naturæ, ergo ſimile poteſt agere in ſimile.

4 Præterea ferrum ignitum combutit ſtuppam ca-

op. de Trin. a.15 ad 5. lidam, ſed ferrum ignitum eſt corpus habens tantum aliquas proprietates ignis, ergo ſimile poteſt agere in ſimile in natura, & gradu.

8 phyſ.l.5. 5 Præterea dicit Philoſophus 8. phyſ t. 80. & 81. quod in maiore quantitate eſt maior virtus, & ita ſi augeatur quantitas aeris, habebit aer maiorem virtutem, quam idem aer in minori quantitate exiſtens, ſed aer maior, & minor poſſunt eſſe ſimiles in qualitate & gradu, ergo ſimile poteſt agere in ſimile, etiam ſi conueniant in qualitate, & gradu.

Reſpondeo dicendum, quod aliquomodo ſimile agit in ſimile, aliquomodo non. Ad cuius euidentiam p.de ge.l.19 ſciendum, quod quia non quæcunque apta nata ſunt agere, & pati ad inuicem, ſed ſolum illa, quæ ſunt contraria, vel habent contrarietatem, neceſſe eſt quod agens, & patiens in genere naturali ſint eadem, & ſimilia, ſeu quod in materia communicent; impoſſibile enim eſt, quod ea, quæ non communicant in materia, agant, & patiantur ad inuicem, vt patet tum inductione in naturalibus; quia enim linea, & albedo non communicant in materia, impaſſibilia ſunt ad inuicem, niſi forte per accidens, ſicut quando linea fit alba, vel nigra: & ratio eſt, quia illa, quæ non ſunt contraria, nec ex contrariis, non tranſmutant ſe ad inuicem, vt dicit Philoſophus p. de gener. t. 49. contraria vero debent cõuenire in materia, hæc enim per corruptionem vnius contrarij alterius actione peractam abiicit vnam formam, & aliam induit. præterea, debent eſſe diſſimilia, & diuerſa ſpecie, & contraria, quod ſimiliter patet, tum inducendo in ſingulis, corpus enim natũ eſt pati à corpore, quod eſt eiuſdem generis in ſubſtantia, ſi tamen communicent in materia: ſimiliter & ſapor natus eſt pati à ſapore, & calor à calore, quæ ſunt eiuſdem generis in qualitate, & vniuerſaliter res eiuſdem generis à rebus naturalibus eiuſdem generis; tum ratione, quia quæcunque agunt, & patiuntur ad inuicem, ſunt contraria: contraria autem ſunt in eodẽ genere, vt probatur 10. met. t.14. & diuerſa ſpecie. Deinde quia omne agens intẽdit ſemper aſſimilare ſibi paſſum, ergo in principio actionis debet eſſe diſſimile; & in fine actionis ſimile, vt manifeſte conſtat in augmentatione viuentis, vt dictum eſt. demum quia actio agentis, naturalis pro- q.77.a.7.8. portionatur naturæ agentis, tanta enim procedit phyſ. l.11.a. calefactio, quantus eſt calor, nullum enim agens 2. q.139.a. p. naturale nititur ad agendum id, quod excedit ſuam fa- c. cultatem. Vnde manifeſtum eſt, quod ſimile non poteſt agere in ſimile: ſoluenda tamen ſunt obiecta vtriuſque partis, vt videatur quid probent.

Ad primum ergo p. p. dicendum, quod ſimile in qualitate, & gradu, atque adeo omnino ſimile non poteſt agere in ſimile, vt dictum eſt, & hoc probat p.dege.l.19 auctoritas Philoſophi, eodemq; modo dicẽdum ad 2. ſunt enim hæc duo obiecta Philoſophorum aſſerentium agens, & patiens debere eſſe omnino diſſimilia, quorum poſitio eatenus non eſt vera, quatenus in agente, & patiente conſiderauerunt tantum terminum, & formam; ſicut è contra aſſerentes agens, & patiens debere eſſe ſimilia, conſiderauerunt eadem tantum ſecundum materiam; cum tamen oporteat conſiderare naturam actiuorum, & paſſiuorum ex vtraque parte, ſcilicet tam ex parte terminorum, quam ex parte ſubiecti, ſiue tam ex parte materiæ, quam ex parte formæ, quod idem eſt, & ex his patet etiam ad 4.5.6.7.

Ad tertium dicendum, quod obiectio procedit in p degc l 22 habentibus contrarium, & tantũ probat, quod in his agens, & patiens debent eſſe diſſimilia ſecundum ſpeciem, & quod ratio agendi eſt contrarietas formæ, quod verum eſt.

Ad primum 2. p. dicendum, quod Philoſophus loco citato tantum probat, quod quæ ſunt omnino diſ- In c. ſimilia, ita vt non communicent in eadem materia, non poſſunt mutuo agere, & pati, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod magnus ignis non corrumpit paruum propter ſimilitudinem, quam ha- p.de ge l.19 bent, ſed propter contrarietatem in qualitate ipſorum, magnum enim contrariatur paruo.

3.d.14.q.p.a p.ad 2.q.p. Ad tertium dicendum, quod lumina vel ſunt eiuſdem intenſionis, vel diuerſæ, ſi ſunt diuerſæ, ita vt vnum ſit maius, alterum minus, quia diuerſa lumina nata nata ſunt informare eaſdem res, & ſunt eiuſdem rationis in illuminando, ideo affectus minoris lucis nõ perficitur, ſed ſubiectum repletur luce maiore; vnde impeditur effectus alterius: ſic ad præſentiam ſolis capr.p. d.7: q.2 a.3 ad p Adæ 3. Flãd. 5 met.q.9.a.7. lux ſtellarum obſcuratur, & euacuatur; & lumen ſolis offuſcat lumen candelæ. Si vero ſunt eiuſdem intenſionis, producent tamquam vnum totale agens vnum effectum, & vnum numero lumen, quia duo accidentia eiuſdem ſpeciei nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Verum eſt tamen, quod lumen productum à duobus luminoſis, & intenſis eſt maioris efficaciæ, quam ſi ab vno tantum produceretur; nam idem effectus non poteſt naturaliter fieri à duabus cauſis efficientibus completis, & perfectis, vt dictum eſt.

q.14.a.5 Ad quartum dicendum, quod ferrum ignitum habet proprietates ignis, & ratione multitudinis caloris poteſt ignire. denſum enim calidum vt octo poteſt agere in calidum vt ſex rarum, & illud ignire: & ratio eſt, quia denſum habet maiorem actiuitatem, vnde poteſt augere calorem calidi rari: ideo autem habet maiorem actiuitatem, & virtutem, primo quia habet plures partes materiæ calidas. in maiore autem quantitate maior virtus exiſtit, vt dicitur 8. phyſ. t. 80. & virtus vnita fortior eſt ſe ipſa diſperſa, vt dicit Philoſophus p. meteor. vbi propterea docet in antiperi- 8.phyſ.l.10: p mer.l.14. & l.16. ſtaſi cum frigidum circunſtat calidum, ſi non poteſt omnino ipſum extinguere, illud congregat, & ſic ex congregatione calidi vigoratur & fortificatur effectus eius. Secundo quia tales partes ſunt omnes magis approximatæ paſſo, & ideo debent producere maiorem effectum, agens enim producit intenſiorem effectum, in ſubiectum ſibi proximius, quam in remotius, vt ſæpe dictum eſt.

3 dob. præc. Ad quintum dicendum, quod ubiectum probat id, quod dictum eſt, quod actiuitas formæ non ſolum ſumitur ex intenſione formæ, ſed etiam ex pluralitate formæ, & maiori approximatione partium agentis ad paſſum, vt dictum eſt.

QVÆSTIO XLI.

De reactione.

Deinde conſiderandum eſt de reactione.

CIRCA QVÆ QVÆRITVR.

Vtrum omne agens agendo repatiatur.

ARTICVLVS.

Vtrum omne agens agendo repatiatur.

p. de ge.l.19 VIdetur quod non omne agens, dum agit, repatitur, & conſequenter quod non omne patiens, dum patitur, reagit. Dicit enim Philoſophus p. de 4.d.11.q.p.a. 3.q.1 ad 2.d. 17.q.p.a.5. q.p ad 2.q. 3.de pot.a. 4.ad 15. gener. t. 50. quod ea tantum nata ſunt agere, quæ ſunt inuicem contraria, ſed contrarium inuentum in ſubiecto eatenus reſiſtit actioni agentis, quatenus præſtat impedimentum in ipſo ſuſceptibili ad receptionem formæ, quod fit ſine vlla reactione, & repaſſione agentis, ergo non omne agens, dum agit repatitur.

2 Præterea cœlum agit in hæc inferiora, vt dicit Philoſophus 2. cæli t. 42. & p. meteor. c. 2. ſed cælum 2. cæli.l.3. p.met.l.4. cæli.l.7. eſt inalterabile, & impaſſibile, vt dicitur p. cæli t. 21. ergo non omne agens dum agit, repatitur. Sed dices, quod corpora cæleſtia non communicant in materia cum corporibus inferioribus, & ideo in illa agunt, ſed ab illis non patiuntur.

Sed contra dicit Philoſophus lib. de motu animal. quod actio non prouenit, niſi agens ſit potentius paſſo; dicit enim, quod ſi contraria ſint æqualis virtu- p. de ge.l.19 de motu anim.l.1. tis, non poſſunt agere ad inuicem: ſed ſi debet vnum agere in aliud, oportet, quod illud excedat in virtute, ergo non omne agens communicans in materia cum paſſu poteſt ab illo repati.

4 Præterea ſi omne agens, dum agit, patitur, ſequitur, quod nunquam agens poterit in ſe conuertere paſſum, quod eſt falſum: ſequela vero probatur, quia non poteſt forma ſubſtantialis introduci, donec inducti ſint octo gradus qualitatis, & diſpoſitionis; at hi gradus, cum ſint effectus virtutis agentis, præſupponunt in agente totidem gradus eiuſdem qualitatis: ſed ſi agens dum agit, patitur, neceſſario perdit aliquos gradus, vel aliquam partem gradus, & ita non poterit habere omnes octo gradus, & per conſequens non poterit inducere formam ſubſtantialem in paſſum.

5 Præterea ſi agens, dum agit, patitur, ſequitur idem per ſe moueri duobus motibus contrariis, quod eſt impoſſibile, ſequela autem probatur, quod vel agentia ſunt mediata, & tunc cum agant per medium, tale medium, ſimul mouebitur duobus motibus contrariis, puta calefactionis, & frigefactionis: vel ſunt immediata, & tunc, cum totum agat in partem totius paſſi ſibi proximiorem, talis pars, cũ ſit alteri ſuæ comparti diſſimilis, ab illa ſimul patietur motu contrario illi, quem recipit, & patitur ab agente, & ita ſequetur, quod eadem pars ſimul mouebitur duobus motibus contrariis.

Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 55. dicit, quod ſicut in mouentibus primum non moue- p. de ge.l.19 tur, dum mouet, ſed vltimum, ita & in efficientibus primum, dum agit, non patitur, ſed vltimum.

a Præterea 3. phyſ. t. 8. dicit Philoſophus, quod 3.phyſ.l.4. multa agunt & patiuntur ad inuicem, inquantum ſcilicet vtrumque eſt in potentia, & actu reſpectu alterius ſecundum diuerſa.

3 Præterea dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 16. quod omne mouens in mouendo mouetur: ſed hoc eſt agẽs 3.phyſ.l.4. repati, & paſſum reagere, ergo omne agens, dum agit, repatitur.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt, dicere, 3.phyſ.l.4. quod omne agens communicans in materiam cum paſſo, dum agit, patitur, ſecundum eandem contrarietatem, & partem; quod poteſt eſſe manifeſtũ ex multis, & primo ex ratione actus, & potentiæ, quæ in eodẽ ſubiecto inueniuntur. quia enim quædam eadem ſunt & in potentia, & in actu, licet non ſimul, aut ſecundum idem: ex hoc ſequitur, quod multa agunt, & patiuntur ad inuicem, inquantum ſcilicet vtrumque eſt in potentia, & actu reſpectu alterius, ſecundum diuerſa, & quia omnia corpora inferiora naturalia cõmunicant in materia, ideo in vnoquoque eſt potentiá ad id, quod eſt actu in altero: & ideo in omnibus talibus aliquid ſimul agit, & patitur, & mouet, & mouetur, quia ſecundum eandem partem, & contrarietatem agendo patitur, & mouendo mouetur: ſicut ignis, cum agit in ligna, patitur inquantum ingroſſatur per fumum, quia flamma non eſt niſi fumus ardens. Quãquam non ex eo præciſe, quod mouet, conuenit mouenti quod moueatur, vt dicit Philoſophus 3. phyſ. t. 16. ſed ex hoc, quod mouet tangendo, quia mouens

eſt agere ad hoc, quod aliquid moueatur. Id autem, quod ſic à mouente patitur, mouetur, ſed hoc quod eſt agere, facit tactu, nam corpora tangendo agunt: vnde ſequitur, quod ſimul & patiatur, quia quod tan- p. de ge. l. 10 git, patitur, dummodo & ipſum ab eo, quod patitur tangatur, vt contingit in his, quæ communicant in materia, quorum vtrumque ab altero patitur, dum ſe tangunt. Secundo idem conſtat ex differentia inter primum agens, & vltimum, nam illud eſt impaſſibile, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 55. hoc vero patitur ab eo, in quod agit. Tertio ex mixtione, nam p. de gen. l. vlt. hæc contingit ex eo, quod elemẽta mutuo agũt, & patiũtur ſecundum eãdem partem, & cõtrarietatem, & ſecundum illam ſe reſtangunt. Vnde manifeſtum eſt, quod omne agens in materia cum paſſo communicans agendo repatitur.

4. d. 17. q. p a 5. q. p ad 3. Ad primum ergo dicendum, quod contrarium dupliciter reſiſtit alteri. Vno modo agendo in alterũ, & hoc modo corpora inferiora communicantia in materia ratione ſenſibilium qualitatum ſibi inuicem reſiſtunt. Altero modo, præſtando impedimentum in ipſo ſuſceptibili ad receptionẽ formæ, quomodo cõtrarium impedit formaliter, & non actiue, ne ſuum contrarium in ſubiecto recipiatur, inquantum facit potentiam non eſſe propriam illius formæ,

3 phyſ. l. 4. Ad ſecundum dicendum, quod cælum non communicat in materia cum inferioribus, & ideo non tangitur ab illis, nec conſequenter patitur, licet in illa agat.

de motu anim. l. 2. Ad tertium dicendum, quod agentia contraria, ſi fuerint omnino æqualia ſecundum virtutes ſuas, ſecundum quas agunt, & patiuntur, impoſſibile eſt quod vnum agat in aliud primo, quamuis poſſit in ipſum agere ſecundum partem.

p de ge. 17. Ad quartum dicendum, quod ſicut augmentatio non continue, & ſemper fit, vt inquit Philoſophus p. de gen. t. 42. quia virtus ſpeciei debilitatur, cum ſit in materia contrarietati ſubiecta, vnde quando non poteſt amplius tantum conuertere de nutrimento, quod ſit in potentia non ſolum ad ſpeciem, & ad maiorem quantitatem, ſed nec etiam ad æqualem, tunc fit diminutio quantitatis, & tunc conſeruatur ſpecies in quantitate minori, & finaliter etiam ceſſat ſpecies: ſicut ſi aqua magis, & magis vino miſceatur, fiet vinum aquatum, & finaliter vinum corrumpetur, & fiet totaliter aqua: ita ſimiliter in mutua actione contrariorum, contrarium potentius ita debilitabit actionem patientis, vt tandem non poſſit agere, & interim recuperabit ſuos gradus deperditos, quibus recuperatis poterit deinde contrarium in ſe conuertere.

Ad quintum dicendum, quod nullum ſequitur abſurdum ex reactione: nam ſi contraria mutuo agentia, & patientia ſint mediata; vel hæc ſunt æqualis intenſionis, ſcilicet ambo, vt octo, & tunc medium prope calidum efficietur calidius, & prope frigidum frigidius: & tunc pars calidior aget in partem frigidiorem, tamquam in ſuum contrarium ſibi immediatum, ſi vero ſint inæqualis intenſionis, tunc agens potẽtius plus de medio in ſe conuertet, & mediante illo aget in reliquum conuerſum in alterum contrarium, & ſic fient ſimiliter agentia immediata, ſi vero contraria ſint immediata, tunc pars paſſa non mouetur duobus motibus contrariis, quia cum vna ſit actio to- 8. cæli l. 10. tius corporis, quandiu totum agit, pars non repaſſa non agit in paſſam, quia tunc fierent duo tota, & non vnum, manifeſtum enim eſt, quod corpus alte- 7. phyſ. l. vlt. rans non alterat ſolum ſecundum ſuam extremam ſuperficiem, qua tangit corpus alteratum, ſed ſecundũ ſuam totam profunditatem, & groſſitiem, cuius ſignũ eſt, quod corpus tenue nõ eſt ita efficax ad alterandũ, ſicut corpus habens profunditatẽ, vel groſſitiem ſuppoſita identitate naturæ. Et ratio huius eſt, quia agens agit quatenus eſt actu, pars autem in continuo ſicut non eſt actu, ſed tantum in potentia, & ſicut non eſt vna actu, ſed tantum in potentia, ita nec agit, ſed tantum totum: tunc autem incipiunt fieri duo tota, quando agens incipit ſuperari ab altero, nam tunc deſinit agens agere in paſſum, ſed reflectit ſuam actionem ſupra partem paſſam ad illam ab hoſte vindicandam.

QVÆSTIO XLII.

De mixtione.

Deinde conſiderandum eſt de mixtione.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR SEPTEM.

Primo, Vtrum mixtio ſit poſſibilis.
2 *Vtrum mixtio recte definiatur à Philoſopho.*
3 *Vtrum ad productionem mixti neceſſario requirantur plura elementa.*
4 *Vtrum in mixto maneant actu elementa ſecundum formas ſubſtantiales.*
5 *Vtrum in mixto maneant elementa ſecundum proprias qualitates*
6 *Vtrum forma accidentalis mixti ſit qualitas ſimplex, an vero ſit compoſita.*
7 *Vtrum dari poſſit mixtum æquale ad pondus.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum mixtio ſit poſſibilis.

VIdetur quod mixtio non ſit poſſibilis, Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 89. & 2. de gen. p de ge l. vlt. 2. de ge. t. 84. quod miſcibilia debent habere æquales virtu- l. 8. de motu tes, & potentias, ſed vbi eſt æqualitas virtutum, ibi anim. l. 8. non eſt actio, vt dictum eſt, quia cum tanta ſit virtus reſiſtendi, quanta agendi, nec agent, nec patientur ad inuicem, & ita non fiet mixtio præterquam quod q. 41. arg. 5. ſi miſcibilia adæquantur in mixto, non magis inclinabitur illud mixtum ſurſum, quam deorſum, vel ad aliquam aliam loci differentiam, cum nullum ſit in ipſo prædominans elementum, ergo mixtio non eſt poſſibilis.

2 Præterea non eſt mixtio poſſibilis, niſi concur- p. de gen. l. rant elementa ex propriis locis, nam mixtio definitur vlt. 2. d. 14 q. à Philoſopho, quod ſit alteratorum elementorum p a. 5 arg. 4. vnio; ſed hoc eſt elementis violentum, nam, cum naturaliter moueantur ad propria loca, nõ niſi violenter ex illis poſſunt recedere, vt in 2. cæli habetur, ergo mixtio non eſt poſſibilis.

3 Præterea quando miſcibilia veniunt ad mixtio- p. de ge l. 24 nem, aut manent ſicut prius in forma, & ſpecie, aut 2. de gen l. 8 non manent, ſed corrumpuntur ambo, vel alterum: ſi ambo manent in forma, & ſpecie, ſicut prius, & non alterantur, tunc non ſunt magis mixta, quã prius, ſed conſimiliter ſe habent: ſi autem alterum corrumpatur; nec etiam tunc erit mixtio, ſed corruptio vnius, & conſeruatio alterius non corrupti: ſi autem ambo inuicem corrumpuntur, tunc etiam non erit mixtio; quia non poſſunt eſſe mixta, quæ nullo modo ſunt entia, ergo.

4 Præterea mixtio neque eſt generatio, neque ibid p. de augmentatio, neque alteratio, vt dicitur p. de genet. gen.

à tex, 83. ſed ſi eſſet poſſibilis, eſſet in aliqua ſpecie mutationis ex prædictis, ergo mixtio non eſt poſſibilis.

5 Præterea ſi mixtio eſt poſſibilis, cum quælibet pars mixti ſit mixta, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 86. in qualibet parte eſſent omnia elementa, & ſic daretur penetratio corporum naturaliter: ſed hoc eſt impoſſibile, ergo mixtio non eſt poſſibilis.

p. de ge. l. 2. 4 6 Præterea mixtio, vel terminatur ad ſubſtantiam, vel ad accidens, non primum, quia ſic eſſet generatio, contra Philoſophum p. de ge. t. 83. neque ſecundum, quia ſic eſſet, vel ad quantitatem, vel ad qualitatem, vel ad vbi, & ſic eſſet vel augmentatio, vel alteratio, vel motus localis, quod negat Philoſophus loc. cit. ergo mixtio non eſt poſſibilis.

7 Præterea mixtio debet fieri per miſcibilium diuiſionem, ſed talis fieri non poteſt; nam vel diuiduntur
ibid. in omnem ſui partem, & hoc eſt impoſſibile, nam cũ miſcibilia ſint elemẽta, quæ ſunt homogenea, & cõtinua, non poſſunt diuidi in omnem partem; vel diuiduntur tantum in partes minimas, & hoc etiam eſſe non poteſt, nam vel erunt minima quoad ſenſum, & ſic non erit mixtio: vel quoad veritatem, & ſic erit iuxta poſitio, & non mixtio, vt dicit Philoſophus p. de gener. ergo mixtio non eſt poſſibilis.

p. de g. l. vlt. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. vltimo definit mixtionem, ſed definitio, & quodquid rei ſupponit quod ſit illius, atque adeo rem eſſe poſſibilem, ergo mixtio eſt poſſibilis.

ibid. 2 Præterea poſita cauſa neceſſaria, & non impedita ponitur effectus, ſed cauſa mixtionis, puta paſſio, & actio mutua contrariorum, vt dicit Philoſophus in p. de gener. t. vlt. datur in rerum natura, vt patet per ſe, ergo & datur mixtio, & ſic eſt poſſibilis.

p. de gen. l. 24. 25. Reſpondeo dicendum, quod ſermo negantium dari mixtionem quærere videtur differentiam mixtionis à reliquis mutationibus, manifeſtũ enim eſt, quod ſi eſt mixtio, oportet eã differre ab alijs motibus, cognita enim differentia ipſius à cæteris mutationibus, propoſita dubitatio diſſoluetur. Differt ergo mixtio à generatione, & corruptione. cum enim lignũ in ignẽ conuertitur, non dicitur miſceri cum igne, nec ignis cum ligno. ſed ignis dicitur generari, & lignum corrumpi. Differt etiam ab alteratione, vt patet, tum in artificialibus, nam figura non miſcetur ceræ, neque quantitati, quia vtrumque eorum manet ſaluatum, id eſt diſtinctum in ſuo effectu: tum in naturalibus, quia nec albedo miſcetur corpori, cum vtrumque maneat, nec albedo miſcetur diſciplinæ, nec accidens accidenti. nam omne miſcibile oportet prius eſſe per ſe, & poſtea miſceri, accidentia autem non poſſunt eſſe per ſe, quia nullum accidens eſt ſeparabile à ſubiecto; differt etiam ab augmentatione, non enim dicimus cibum miſceri corpori cibato, quia cibus conuertitur in dominans corpus, quod manet ſecundũ formam, neutrum autem miſcibilium ita manet ſicut corpus cibatum, id eſt indiuiſum, & ſpecie nullo modo alteratum. Verum quoniã mixtio ad generationem mixti ordinatur, licet non ſit generatio, vt dictum eſt, propterea ſciendum eſt, quod miſcibilia puta elementa, quæ concurrunt ad mixtum cõſtituendũ, aliquo modo ſunt in mixto, aliquo modo nõ, ſunt in mixto actu ſecundũ proprias materias, & virtutes, non tamen ſine aliqua alteratione, nõ enim corrumpuntur omnino, ſicut cõtingit in generatione, & corruptione, nam ſaluatur virtus eorum; ſunt autem in potentia ſecundum formas ſubſtantiales, quia hæ corrumpantur ad aduentum formæ mixti. Vnde manifeſtum eſt dari mixtionem, nedum poſſibilẽ eſſe.

Ad primum ergo dicendum, quod, quia omnis mixtio naturalis eſt propter generationem, non ſic p. de ge. l. 15
ſunt intelligenda verba Philoſophi, quod in mixto ſit æqualitas virtutum, & potentiarum, vt ratio procedit; ſicut nec oportet quod ibi ſit æqualitas quantitatis ipſorum miſcibilium, ſed eſt intelligendum, quod ibi ſit qualitas proportionis, quam requirit forma rei generandæ, propter quam eſt mixtio.

Ad ſecundum dicendum, quod corpora inferiora præter motus proprios ſequuntur quodammodo motum ſuperiorum, & quanto eſt perfectius corpus inferius, tanto magis conſequitur de motu ſuperioris: quod patet ex hoc, quod in corporibus cæleſtibus orbis inferior præter motum proprium retinet motum ſuperioris orbis, quo defertur, ita etiam eſt in elemẽtis, quod ex motu cæleſtium corporum aliquid conſequuntur de motu circulari, præter motus proprios naturales, quod euidentiſſime apparet in fluxu, & refluxu maris, qui ſequitur motum lunæ: non tamen hoc ſit per motum violentum, quia dicit Comment. in 4. cœli. quod motus, quibus elementa ſequuntur impreſſiones corporum cæleſtium, non ſunt violenti, cum ſit ſecundum naturalem ordinem corporum, quod inferiora impreſſionem ſuperiorum ſequantur, & tanto plus, quãto perfectius fuerit in natura corpus inferius: & per hunc modum ex impreſſione cæli mouentis elementa ad mixtionem, aqua ſubingreditur terram, vt ſit apta ad generationem mineralium, & animaliũ, & plantarum, & exinde in locum proprium naturali motu reuertitur, vt dicitur eccl. p. ad locum, vnde exeunt flumina, reuertuntur.

(2. d. 14. q. 3 5. ad 4. & d. 30. q. ad 4. p. de ge. l. 13)

Ad tertium dicendum, quod hæc obiectio quærit modum, quo ex elementis generantur mixta. Ad cuius manifeſtationem ſciendum primo, quod differentiæ accidentales, & tanquam propriæ paſſiones elementorum, puta calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum ſunt contrariæ, & ſuſcipiunt magis, & minus. ſciendum ſecundo quod quando alterum elementorum fuerit ſimpliciter actu, & alterum ſimpliciter in potentia, tunc non poteſt eſſe mixtio: quando vero vnum non eſt omnino actu, nec per exceſſum prædominatur alteri elemento, tunc generatur quoddã medium, quod nec eſt ſimpliciter calidum, neque ſimpliciter frigidum, ſed quodammodo participans naturam vtriuſque, & hoc ideo, quia quando elemẽta miſcentur, intentiones, ſiue formæ elementorum corrumpuntur, & remanent in virtute: & tunc illud medium generatum non eſt ſic in potentia, ſicut materia: nec ſimpliciter alterum elementorum, ſed medium inter ea: quod quidem medium diuerſificatur, ſecundum quod diuerſificantur virtutes miſcibilium: ſi enim potentia ignis exceſſit virtutem aquæ, mediũ generatum eſt magis calidum, quam frigidum, & ſic ſecundum proportionem virtutis vnius elementi ad virtutem alterius, vt ſi in duplo, ſi in triplo exceſſit caliditas frigiditatem, & medium dupliciter eſt calidius, & tripliciter. Secundum hunc ergo modum erunt mixta ex contrariis elementis, & per compoſitionem, vel mixtionem, & elementa erunt ea illis per reſolutionem, ipſa enim mixta ſunt potentia quatuor elementa. His poſitis dicendũ, quod quia omnia contraria patiuntur ad inuicem, quia quod eſt actu calidũ eſt potentia frigidum, & è contra: ſi ipſa elementa non adæquantur potentiis ſuis, ſed vnum alteri omnino prædominatur, tunc tranſmutantur ad inuicem, & non fit mixtio, ſed corruptio debilioris, & generatio, ſiue augmentum prædominantis: & quod dictum eſt de calido, & frigido, intelligendum eſt ſimiliter in alijs contrariis, ſcilicet ſicco, & humido, ſed elementa prius inuicẽ tranſmutantur in generatione, adæquatis vero potentiis eorũ, ſecundum quandã pro-

(1. de ge. 25 & p. de ge. l. vlt.)

Digitized by Google

portionem generatur quoddam medium, ſicut carnes, & oſſa, & huiuſmodi alia; fit enim mixtum calido ſecũdũ quid infrigidato, & frigido ſecũdũ aliquid calefacto, quia in mixto materia vniuſcuiuſq; contrarij partem capit alterius, quando veniunt ad medium, medium enim eſt contrarij; medium autem illud non eſt vnius proportionis tantum, ſcilicet quod ſit per æqualem contrariorum participationem; neque eſt indiuiſibile, id eſt non eſt vnu modo tantum, ſed diuerſis modis ſecundum diuerſitatem proportionis cõtrariorum: & ſic eſt medium inter calidum, & frigidum ſecundum multiplicem proportionem ipſorum. & ita etiam intelligendum inter humidum, & ſiccũ, quæ ſecundum mediorum diuerſitatem quãdam aliqua proportione conuenientia faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, ſicut eſt homo cuius complexio maxime vicina eſt temperamento; & leo, qui eſt calidæ complexionis, & aſinus, qui eſt frigidę complexionis. & ex his patet ad obiectionem, manent enim elementa, ſeu miſcibilia, vt dictũm eſt, p.de ge.l.t.4 ſecundum materias, & ſecundum qualitates ſenſibiles, per alterationem, & actionem mutuã elementorum refractas, & ad proportionem quandam redactas, qualem requirit forma mixti, non manent ſecundum formas ſubſtantiales, nam hę corrumpuntur, & ſaluatur tantum virtus illarum.

Ad quartum dicendum, quod cũ mixtio ſit propter formam rei generandæ, dupliciter ſumitur mixtio, p.de ge.l. vlt. Vno modo pro vnione elementorum alteratorum, & corruptorum ſecundum formas ſubſtantiales. Altero modo pro generatione mixti participantis virtutes omnium miſcibilium, & requirentis ratione ſuæ formæ æqualitatem proportionis eorundem.

Ad quintum dicendum, quod mixtio non fit per hoc, quod in eodem loco ſint elementa ſingula ſe- ibid. cundum materias & formas, nam ſic contingeret penetratio dimenſionum, ſed per hoc, quod elementa contigua inuicem agunt, & patiuntur, donec perueniant ad quandam æqualitatem proportionis ſecundum calidum, & frigidum, humidum, & ſiccum, quam requirit forma rei generandæ, nam tunc elementorum formæ corrumpuntur, & producitur mixtum, quod eſt eiuſdem rationis in omnibus ſuis partibus.

p.de gen.l. t.4. & 25. Ad ſextum dicendum, quod mixtio terminatur ad formam ſubſtantialem mixti; neque tamen eſt generatio, quia in generatione fit transſmutatio totius in totum, at in mixtione ſaluatur virtus elementorum, vt dictum eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod mixtio non eſt ex p.de ge.l.25 diuiſione minimorum, quia in minima ſimpliciter impoſſibile eſt diuidere corpus, ita quod in eis ſtet diuiſio. Si autem minima eſſent phyſica, tunc eſſet cõgregatio, & non mixtio. Fit ergo alio modo mixtio, puta per hoc, quod miſcibilia diuidũtur in partes paruas; nam quando parua miſcentur paruis, tunc facilius fit mixtio, quia talia facilius, & citius tranſeunt per ſe inuicem alterando, ſicut quando multum miſcetur multo, tunc tardius, & difficilius commiſcentur, quia difficilius ad inuicem alterantur, & tardius tranſeunt per ſe inuicem, præterea per hoc, quod miſcibilia concurrentia ad mixtionem ſunt bene terminabilia ad inuicem paſſiua, quia bene terminabilia cum ſint ſubtilia, & humida, facilius diuiduntur in parua, quæ facilius commiſcentur, quam magna, hoc enim eſt bene terminabile, quod eſt bene diuiſibile in parua. verbi gratia humida, quæ ſunt inter cætera corpora bene miſcibilia, & hoc ideo quia humidum inter alia corpora, eſt magis diuiſibile in parua, niſi illud humidum ſit viſcoſum, quia ſicut dicitur in 4. meteor. partes humidi viſcoſi coniacent, ſicut glutinum propter mixtum eis ſubtiliter ſiccum, quod apprehendit vndique humidum, & non ſinit elabi oleum.

ARTICVLVS II.

Vtrum mixtio recte definiatur, quod ſit miſcibilium alteratorum vnio.

VIdetur quod non recte definiatur mixtio, p.de ge.l.t.4 quod ſit miſcibilium alteratorum vnio. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 84 quod miſcibilia ſunt actu in mixto tantum ſecundum virtutes, non autem ſecundum formas ſubſtantiales, quia ſcilicet tantum ſaluatur virtus eorum; ſed illa, quæ ſic remanent in alio, vere in ſe ratione propriarum formarum corrumpuntur, ergo mixtio non eſt vnio alteratorum, ſed corruptorum.

2 Præterea per alterationem tollitur qualitas, atque adeo virtus miſcibilis; alteratio enim terminatur ad q.55 a.p.4.d 17.q.p.a.5.q a p.ad 2. qualitatem, vt dictum eſt, qua poſita in ſubiecto formaliter corrumpitur qualitas oppoſita, nam vnum p.de ge.l.t.4 contrarium in ſubiecto formaliter deſtruit ſuum oppoſitum, ſed virtus elementorum, ſeu miſcibilium ſaluatur in mixto, ergo mixtio non eſt miſcibilium alteratorum vnio.

3 Præterea vnio eſt relatio quædam, ſed mixtio non Tab. v. vnio. 13. eſt relatio, ſed generatio quædam, vt dicit Philoſophus 2. de gen. à t. 46. ergo mixtio non eſt vnio.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi, qui p de ge. p.de g.l. vlt. t. vlt. definit mixtionem, quod ſit miſcibilium alteratorum vnio.

Reſpondeo dicendum, quod ex dictis patet, quod mixtio non eſt niſi miſcibilium alteratorum vnio. Cum enim ad hoc, quod ſit mixtio, neceſſarium ſit, p.de gen.t. vlt. quod miſcibilia non ſint ſimpliciter corrupta, nec ſint ſimpliciter eadem vt prius, debent enim corrumpi quantum ad formas, & remanere, quantum ad virtutes, vt ſupra oſtenſum eſt; præterea cum mixtio, vt a. præc. etiam oſtenſum eſt, non ſit compoſitio minimorum ſecundum naturam, nec minimorum ſecundum ſenſum, quia talia minima nõ ſũt miſcibilia, ſed illud eſt miſcibile, quod, cum ſit bene terminabile, eſt actiuũ, & paſſiuum: & illud, quod miſcetur cum tali miſcibili facit cum illo mixtum, quod eſt eiuſdem rationis in toto, & in partibus, ſequitur quod mixtio ſit miſcibiliũ alteratorum vnio, proprie nimirum ſumendo alterationem, quia hæc ſolum eſt intelligenda in virtutibus, ſiue qualitatibus eorum, nam ſi ſumatur improprie mixtio, eſt miſcibilium alteratorum, id eſt corruptorum vnio: & ſic patet ad primum.

Ad ſecundum dicendum, quod in mixto ita ſaluan- p.de ge.l.t.4 & 25. tur virtutes elementorum, v. per mutuam actionem, & paſſionem illorum aliquos gradus amittant, nam per illam, vt dictum eſt, deueniunt ad talem æqualitatem proportionis, qualem requirit forma mixti generandi.

Ad tertium dicendum, cum mixtio ad generationem ſpectet vt dicit Philoſophus loc. cit. mixtio dicetur conſecutiue vnio, ſecundum quod vnio ſignificat a. præced. relationem, nam ſicut hæc conſequitur vnionem actiuam, ita & conſequitur mixtionem ſumptam pro ge- 3.d.2.in ſecundo iutie pto. neratione mixti, formaliter vero ſecundum quod actionem, vel paſſionem, niſi quod mixtio ſuperaddit motum, at vnio actiue ſumpta non neceſſario inuoluit motum.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad productionem mixti neceſſario requirantur omnia quatuor elementa.

p. de ani. t. 13. VIdetur quod ad mixti generationem non neceſſario requirantur omnia quatuor elementa. Dicit enim Philoſophus p. de animal. t. 81. quod omne, quod eſt, aut eſt elementum, aut ex elemento vno, vel pluribus, vel omnibus conſtat, ergo non omnia elementa requiruntur ad mixti productionem.

p. de ge l. 34. 2 Præterea dicit Philoſophus p. de gener. t. 34. quod ſi admiſceatur parum aquæ multo vino, ex tali fit vinum præcedens maius, ſed hoc non eſſet, niſi ex aqua ſola fieri poſſet mixtum, ergo ad generationem mixti non neceſſario requiruntur omnia elementa.

2. de ge l. 8. 4. d. 8 q. p. 2 4. quæſtiun. 2. ad 2. 3 Præterea aqua nutrit, & propterea ſoluit ieiunium naturæ, & eccleſiæ: ſed aqua eſt vnum elementum, ergo vnum elementum poteſt nutrire, & conſequenter conſtituere mixtum; nam ex eodem res componitur, ex quo nutritur, vt dicit Philoſophus 2. de de gen. t. 50. ergo idem quod prius.

de ſenſu l. 14. 4 Præterea animalia quædam nutriuntur odoribus, nam mirabiliter illis confortantur; & ſi illis non nutrirentur, ad nihil eſſet odor vtilis: ſed eadem eſt ratio vnius qualitatis, & vnius elementi, ergo ſi animal poteſt nutriri vna qualitate, poterit nutriri vno elemento, & per conſequens ex illo ſolo conſtitui.

p. de gen. l. 8. Sed contra eſt, quod Philoſophus p. de gen. t. 49. dicit, quod omnia mixta, quæ ſunt circa terram, ſunt compoſita ex quatuor elementis.

7. met. l. vlt. 2 Præterea dicit Philoſophus 7. met. t. vlt. quod illud, quod eſt ex vno elemento, non differt ab ipſo: quod enim eſt aqua tantum, vere eſt aqua, ſed mixtum non eſt elementum, ergo debet conſtare ex pluribus, & conſequenter ex omnibus, quia non eſt maior ratio vnius, quam alterius.

2. de gen l. 8. de ſenſu & ſenſili l. 14. Reſpondeo dicendum, quod omnia mixta perfecta, quæ ſunt circa terram, & præſertim animata requirunt ad ſui generationem omnia elementa; quod probatur primum inductione ipſorum elementorum. Quod enim neceſſaria ſit terra, patet, quia locus, & locatum vel ſunt eiuſdem naturæ, vel prædominatur natura loci in locato, ſed omnia mixta perfecta naturaliter quieſcunt in terra, ſicut in loco, ergo oportet, quod in quolibet mixto ſit terra, vel quod ipſa prędominetur. Quod autem neceſſaria ſit etiam aqua conſtat ex hoc, quod terra pura non habet continuationem; nec in ipſa aliqua figura poteſt conſiſtere; partes autem cuiuſlibet mixti oportet eſſe terminatas, ſola autem aqua eſt bene terminabilis: quod vero neceſſario requiratur etiam aer, & ignis, probatur, quia terra, & aqua alterantur in mixto; cum autem vnumquodque miſcibilium alteretur à ſuo contrario, oportet ignem, & aerem eſſe in compoſito, nam aer contrariatur terræ, & ignis aquæ. Secundo probatur ex nutrimento viuentium. Vt enim argumentatur Philoſophus de ſenſ. cap. 14. contra aſſerentes animalia nutriri odoribus: ex iiſdem nutriuntur animalia, ex quibus conſtant, ſed cibus, quo nutriuntur animalia, eſt compoſitus ex quatuor elementis, cuius ſignum eſt, quod ex cibis generatur aliqua ſuperfluitas interius, ſicut patet in animalibus, intra quorum corpora ſunt quædam loca deputata ad congregationem ſuperfluitatum, vel exterius, ſicut in plantis, quarum ſuperfluitas ſtatim exterius emittitur, ſicut patet de gũmis arborum, & de alijs huiuſmodi. Si autem aliquod animal, vel planta nutriretur ſimplici elemento, nulla fieret ſuperfluitas, cum non ſit ibi aliqua difformitas partium, ergo animalia conſtant ex quatuor elementis. Verum adhuc cum nullum elementum ſit aptum nutritioni propter ſimplicitatem, amplius aqua habet ſpeciale impedimentum, quare ſola non poſſit nutrire ſine commixtione alicuius terreſtris, ſicut agricultores adhibent fimum, vt aqua commixta nutriat plantas; quia nutrimentum conſtituit, & generat aliquid in ſubſtantia nutriti: & ideo oportet, quod ſit aliquid corporale, & ſolidum, quod non cõpetit aquæ. Vnde aqua ſola non poteſt nutrire & multo minus aer, vnde relinquitur quod odor nutrire nõ poſſit, & per conſequens quod mixtum perfectum animatum præſertim, non poſſit conſtare vno altero, vel paucioribus elementis, quam quatuor. Quod cõfirmatur, quia minus videtur quod plantæ, quæ ſunt magis terreſtres, nutriantur ex omnibus elementis, quam alia mixta; ſed illæ licet videantur nutriri ex ſola aqua, nutriuntur tamen ex omnibus elementis; manifeſtum enim eſt, quod nutriuntur ex terra, & aqua, ruſtici enim colentes plantas miſcent terram cum aqua ad nutrimentum illarum: ſi autem ineſt terra, & aqua, neceſſe eſt eſſe alia duo extrema, ſcilicet aerem, & ignem, eadem ratione, qua ſupra. Dicendum ergo eſt quod ad mixta perfecta, quæ ſunt circa terram, generanda, neceſſaria ſunt omnia quatuor elementa. 2. de ge l. 8

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus loco citato de anima loquitur de omnibus mixtis, ſiue perfectis, ſiue imperfectis: at vero 2. de generatione loquitur de mixtis, ſiue perfectis, & præſertim animatis, quæ ſunt perfectiſſima, vt patet ex poſtrema ratione, quæ eſt Philoſophi ibidem. 2. de ge l. 8

Ad ſecundum dicendum, quod ad vinum generandum requiruntur omnia elementa, vt patet ex rationibus ſupra allatis, non tamen eſt neceſſe, quod concurrant omnia ſecundum materias, & qualitates, ſed ſufficit vnum, vel alterum cum qualitatibus reliquorum. in c.

Ad tertium dicendum, quod de aqua duplex eſt opinio. quidam enim dicunt, quod quia nullo modo nutrit, non ſoluit ieiunium neque naturæ, neque Eccleſiæ ſed quãuis aqua in ſe non nutriat, tamen commixta nutrit: in ſtomacho enim oportet quod alijs humoribus commiſceatur, & ideo in nutrimentum cedere poteſt: & propter hoc alij probabilius, & ſecurius dicunt, quod etiam poſt aquæ potum Corpus Chriſti non eſt ſumendum. 4. d. 8. q. p. 2 4. q. 1. ad 2.

Ad quartum dicendum, quod odor nutrire non poteſt: cum enim ſit qualitas, ſecundum ſe non poteſt nutriendo conſtituere ſubſtantiam, niſi forte ratione ſuſceptiui, quod eſt aer, vel aqua. confortat autem propter immutationem, quæ eſt à calido, humido, & ſicco, & propter delectationem, ſicut & malus odor corrumpit, & maxime confert ad ſanitatem, vt manifeſte patet ad ſenſum, & ratione confirmatur: nam cum homo habeat maius cerebrum ſecundum quantitatem ſui corporis, inter cætera animalia: cerebrum autem ſecundum ſuam naturam ſit frigidum, & ſanguis, qui circa cerebrum continetur in quibuſdam ſubtilibus venis, ſit de facili infrigidabilis: & ideo contingat, quod fumi reſoluti à cibo ſurſum aſcendentes, propter loci infrigidationem, inſpiſſentur infrigiditati, & ex hoc cauſentur rheumaticæ infirmitates de ſenſu l. 13. & 14.

in

in hominibus, propterea in adiutorium ſanitatis, contra ſuperfluam cerebri frigiditatem, attributa eſt ſpecies odoris ſecundum ſe delectabilis hominibus. Quod ſi quandoque huiuſmodi odores grauant cerebrum, hoc eſt, quia non adhibentur ſecūdum quod debent, ſed ſuperflue ipſum calefacientes faciunt nimiam reſolutionem: ſed ſi modo debito adhibeantur, conferunt ad ſanitatem, vt manifeſte apparet ex effectu; vnde eſt quod ſicut ſapor à natura ordinatur ad nutritionem, ita odor ad ſanitatem, vt dicit Philoſophus de ſenſu.

ARTICVLVS IV.

Vtrum elementa maneant in mixto actu ſecundum formas ſubſtantiales.

p.de gen.t. 24 & 25. VIdetur quod elementa maneant in mixto actu ſecundum formas ſubſtantiales. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 83. & 84. quod miſcibilia non corrumpuntur, & propterea dicit materiam ex qua non miſceri rei, ad quam concurrit, vt ligna igni, & t. 88. dicit guttam vini non miſceri decem millibus congiis aquæ, quia ſoluitur forma, & mutatur in aquam, & t. 84. expreſſe dicit elementa non corrumpi, ſed ita remanere, vt poſſint iterum ſegregari, quod idem docet 2. de gen t. 47. & 48. ergo elementa remanent in mixto ſecundum formas ſubſtantiales.

4 meteo.l. ... met. ... p.phyſ.l. vlt. 2 Præterea 4. meteor cap. vlt. dicit Philoſophus quod elementa ſunt materia mixtorum, quod idem docet 11. met t. 15. ſed materia actu eſt in compoſito, vnde definitur a Philoſopho p. phyſ t. 82. quod ſit ſubiectum vltimum vniuſcuiuſque, ex quo fit aliquid, cum inſit, ergo & elementa erunt actu ſecundum ſuas formas.

p.de gen.l. 25 3 Præterea p. de gen. t. 90 dicit Philoſophus quod mixtio eſt vnio elementorum alteratorum, ſed quod tantum eſt alteratum, non eſt ſecundum formam corruptum, ſed remanet ſecundum illam, ergo elementa manent in mixto ſecundum formas ſubſtantiales.

2 de gen.l. 8. a praeced. 4 Præterea 2. de gen. t. 50. dicitur, quod ex iis nutrimur, ex quibus conſtamus, ſed vere nutrimur omnibus elementis actu, vt dictum eſt, ergo & ex illis actu conſtamus, & ita erunt elementa actu ſecundum formas ſubſtantiales.

2 de ani.l. 8 5 Præterea 2. de ani t. 39. dicitur, quod niſi eſſet anima in animali, elementa diſſoluerentur, & vnumquodque diſcederet, at iſta conſequentia non eſt bona, niſi ſint elementa in mixto actu ſecundum formas ſubſtantiales, nam quod non eſt, non diſſoluitur. ergo idem quod prius.

5 met.l. 4. op.13. 6 Præterea elementum definitur à Philoſopho 5. met. t. 4 ex quo fit aliquid, cum inſit, indiuiſibile ſecundum ſpeciem: ſed corpora ſimplicia ſunt elementa mixtorum, ergo ſunt actu in illis.

p.cæli l. 3. 7 Præterea mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipſo, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 7. ſed omne mouens debet eſſe actu, nam eatenus mouet, quatenus eſt actu, ſicut eatenus aliquid eſt mobile, quatenus eſt in potentia, vt dictum eſt; præterquam quod non datur à quo elementum prædominans poſſit corrumpi, ergo elementa ſunt actu in mixto.

7 met.l. 4. 3 cæli l. 8. 8 Præterea reſolutio per ſegregationē fit in ea, quæ actu inſunt, quod enim eſt vltimum in tali reſolutione, eſt primum in compoſitione, ſed mixtum reſoluitur in quatuor elementa per ſegregationem, vt dicitur 3. cæli t. 32. ſi enim comburitur lignum, emittitur aqua, remanent cineres, qui ſunt terra euolat fumus, qui eſt aeris, fit flamma, quæ eſt ignis, ergo in mixto præſtant elementa actu.

9 Præterea paſſio non poteſt ſeparari à ſuo ſubiecto, vt dictum eſt: ſed primæ quatuor qualitates ſunt paſ- q 6. log a.3
ſiones elementorum, vnde Philoſophus 2. de ani. t 113
de humiditate dicit, quod non poteſt eſſe ſine aqua, 2. de ani. l. 23
ergo cum in mixto ſint qualitates elementorum, erunt & ipſa elementa actu ſecundum formas ſubſtantiales.

10 Præterea dicit Philoſophus 2. de gen. t. 49 & 50. 2. de gen l. 8
quod mixtum non poteſt generari ex vno elemento; ſed id ſequeretur, ſi elementa non eſſent actu in mixto ſecundum formas, nam ſi ſola materia remaneret, non eſſet ratio, quare materia vnius non poſſet ſufficienter diſponi ad mixti formam, ergo dicendum eſt, quod elementa maneant in mixto actu ſecundum formas.

11 Præterea mixtio non fit ſecundum materiā tan- op. 31 p p. 76
tū, quia tunc eſſet corruptio ſola, ergo oportet, quod a. 4. arg 4.
remaneant in mixto formæ elementorum. quol. p. a. 6

Sed contra Philoſophus p. de gen. t. 84. dicit, quod arg. 5 q. de
elementa non manent actu in mixto, vt corpus albū, ani. a 9, arg. 10.
nec corrumpuntur nec ambo, nec alterum, totaliter
ſcilicet, quo modo fit in generatione ſimplici, nam p. de gen. l.
quod corrumpitur, corrumpitur ſecundum formam, 24.
& qualitates: at in generatione mixti corrumpuntur elementa ſecundum formas, & ſaluatur eorū virtus, 3 cæli l. 18.
2 Præterea 3. cæli t. 31. proponit quæſtionem, an ele- de gen l. 24.
menta ſint actu in mixto, vel potētia, dicens hoc eſſe ambiguum, quia id erat ſoluendum in proprio loco, puta in p. de gen verum tex. ſequenti ſuam ſententiā ſignificans, dicit in carne, & ligno eſſe ignem, & aquā in potentia: quod idem docet p. de gen. t. 84. vbi fuſe agens de hac materia dicit, quod miſcibilia ſunt in mixto in potentia, & non in actu, licet ſint actu virtute elementorum, ergo.

3 Præterea p. de gen. t. 83. dicit Philoſophus, quod p. de gen. l.
quæ remanent actu, ſicut materia, & forma, non miſ- 24. & 25.
centur, & t. 86. dicit, quod ſi elementa remaneant in mixto diuiſa in paruas partes ſaluatas ſecundum ſpeciem, & virtutem, non erit mixtio, ſed iuxta poſitio: ſed elementa debent concurrere ad mixti generationem diuiſa in partes paruas, & debet ſaluari virtus elementorum, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 84. & 89 ergo idem quod prius.

4 Præterea 2. de gen. t. 47. & 48. contra Empedoclē 2. de gen. l. 8
aſſerentem fieri compoſitionem ex elementis intranſmutatis, & ſaluatis ſecundum ſpeciem, & virtutem, argumentatur Philoſophus, quod ſi hæc opinio eſſet vera, ſequeretur quod non ex quacunque parte carnis generabitur quodlibet elementum, ſed ex vna parte vnum, & ex alia aliud, quia nimirum cum in vna parte materiæ non poſſint eſſe plures formæ ſubſtantiales, debet quælibet forma informare propriā materiam, & ita deberet fieri mixtio ex elementis loco, & ſitu diſtinctis, quod tamē inquit Philoſophus, eſt falſum, nam cum mixtum ſit homogeneum, debent in qualibet eius parte potentia contineri omnia elementa, ita vt ex quacunque poſſint generari, ergo ſecundum Philoſophum elementa non ſunt actu in mixto.

5 Præterea principiis eſſentialibus manentibus in q. 5. de pot.
aliquo, non poſſunt in illo deficere qualitates talium a. 7 c.
principiorum ſecundum ſuas excellentias, niſi per violentiam, quod non poteſt eſſe diuturnum: ſed in mixto naturaliter conſeruantur qualitates, & virtutes elementorum refractæ, & deficientes, quandiu durat mixtum, ergo non poſſunt eſſe in mixto formæ ſubſtantiales elementorum.

Digitized by Google

Reſpondeo dicendum, quod circa hanc difficul-
p p.q 76 a. 4. ad 4. p. de gen. l. 14. q. uol. p a 6. ad 1. q. de an. a. 9 ad. 12 tatem diuerſi diuerſimode opinātur. Quidam enim,
vt Auic. poſuit formas ſubſtantiales elementorum
integras remanere in mixto, mixtionem autem fieri
ſecundum quod contrariæ qualitates elementorum
reducuntur ad medium, ſed hoc eſt impoſſibile. Im-
poſſibile enim eſt materiam ſecundum eandem par-
tem ſimul ſuſcipere diuerſas formas ſubſtantiales,
quod patet. quia forma ſubſtantialis, cum det eſſe
ſimpliciter denominat ſimpliciter compoſitū, quod
conſtituit, mixtum autem puta caro, vel os, non po-
teſt dici quod ſit ignis, vel aer, vel aqua, vel terra. Præ-
7. met l. 11. terea, quia inde ſequerentur multa abſurda, nimi-
rum primo quod tales formæ non poſſent compre-
hendi vnica differentia, cum diuerſarum naturarum
ibid. & p p. q 76 a. 3 e. diuerſæ ſint differentiæ, contra Philoſophum 7. met.
t. 43. ſecundo quod mixtum nō eſſet ſimpliciter vnū,
quia nihil eſt ſimpliciter vnum, niſi per formam vnā,
per quam res habet eſſe: ab eodem enim res habet
p p. l. 6. quod ſit ens, & quod ſit vna, & ideo quæ denomina-
tur à diuerſis formis, non ſunt vnum ſimpliciter, ſicut
homo albus. Tertio quod vna operatio intenſa non
impediret aliam, contra ſenſum, & experientiam,
cuius ratio eſt, quia principium actionum eſt per eſ-
ſentiam vnum; vnde ſequitur quod in vnoquoque
vna ſit tantum forma. Quarto quod ex vna parte
ibid. & 2. d. 18 q p. a. p. e vnius rei ſint plura eſſe ſubſtantialia, cum quælibet
forma ſubſtantialis det eſſe ſubſtantiale; & ex altera,
quod eſſe ſubſtantiale ſit accidentale, quia cum for-
ma adueniens enti in actu ſit accidentalis, ſi plores
formæ ſubſtantiales eſſent in eadem parte materiæ,
prima daret eſſe ſubſtantiale, & cæteræ accidentale,
cum tamen ſint formæ ſubſtantiales: ſi ergo impoſſi-
bile eſt materiam ſecundum eandem partem ſimul
ſuſcipere diuerſas formas ſubſtantiales elemento-
rum, ſed oportet, quod ſi inſunt eidem materiæ,
quod inſint diuerſis partibus illius, impoſſibile au-
p. de gen. l. 14 tem eſt materiam diuerſas partes accipere niſi præ-
intellecta quantitate in ipſa, nam ſublata quantitate
materia indiuiſibilis permanet, ſicut patet in p. phyſ.
ex materia autem ſub quantitate exiſtente, & forma
ſubſtantiali præintellecta, corpus phyſicum conſti-
tuitur; neceſſe eſt quod diuerſæ partes materiæ for-
mis elementorum ſubſiſtentes plurium corporum
rationem ſuſcipiant; multa autem corpora impoſſi-
bile eſt eſſe ſimul; non igitur in qualibet parte corpo-
ris mixti erunt quatuor elementa, & per conſequens
non erit vera mixtio, ſed ad ſenſum, ſicut accidit in
congregatione corporum inſenſibilium propter par-
uitatem. Præterea quælibet forma ſubſtantialis pro-
priam diſpoſitionem requirit in materia, ſine qua
eſſe non poteſt; vnde altera eſt via ad generationem,
altera ad corruptionem: impoſſibile autem eſt ean-
dem eſſe diſpoſitionem, quam requirit forma ignis,
& quam requirit forma aeris, vel aquæ, ſed ſunt con-
trariæ: contraria autem eſſe non poſſunt in eodē ſub-
iecto: impoſſibile eſt igitur, quod in eadē parte mixti
ſint formæ ſubſtantiales ignis, & aquæ ſi igitur mix-
tio fiat remanentibus formis ſimplicium corporum,
ſequitur quod non ſit mixtio, ſed ſolum ad ſenſum,
quaſi iuxta ſe poſitis partibus inſenſibilibus propter
paruitatem. Quidam autem alij, inter quos eſt Auer.
3. cæli Comm. 67. poſitæ opinionis rationes vitare
volentes in maius inconueniens inciderunt. Vt enim
mixtionem ab elementorum corruptione diſtingue-
rent, dixerunt formas ſubſtantiales elementorum
aliqualiter remanere in mixto, ſed rurſus, ne coge-
rentur mixtionem ad ſenſum, & non ſecundum veri-
tatem ponere, poſuerunt quod formæ elementorum
non manent in mixto ſecundum ſuum complemen-
tum. Dicunt enim quod formæ elementorum ſuſci-
piunt magis, & minus, & habent contrarietatem ad
inuicem & quia hæc manifeſte repugnant communi
opinioni & dictis Ariſtotelis dicentis in prædicamē-
tis, quod ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, & quod nō
recipit magis & minus: vlterius procedunt dicentes,
quod formæ elementorum ſunt imperfectiſſimæ, vt-
pote materiæ primæ propinquiores, vnde ſunt me-
diæ inter formas ſubſtantiales, & accidentales, & ſic
inquantum accedunt ad naturam formarum accidē-
talium, ſuſcipere poſſunt magis & minus Vnde hæc
poſitio multipliciter eſt improbabilis, primo quia
eſſe aliquid medium inter ſubſtantiam, & accidens,
eſt omnino impoſſibile: eſſet enim aliquid medium
inter affirmationem, & negationem. Proprium enim
accidentis eſt in ſubiecto eſſe, ſubſtantiæ vero in ſub-
iecto non eſſe: formæ autem ſubſtantiales ſunt qui-
dem in materia, ſed non in ſubiecto, nam ſubiectum
eſt hoc aliquid: forma autem ſubſtantialis eſt, quæ
facit hoc aliquid. Item, ridiculum eſt dicere medium
eſſe inter ea, quæ non ſunt vnius generis. vt probatur
in 10. metaph. medium enim, & extremū in eodē gene-
re eſſe oportet: nihil ergo medium eſſe poteſt inter
ſubſtantiam, & accidens: vnde impoſſibile eſt formas
elementorum ſuſcipere magis, & minus omnis enim
forma recipiens magis, & minus eſt diuiſibilis per ac-
cidens, inquantum ſcilicet ſubiectum poteſt eam
participare, vel magis, vel minus: ſecundum autem
id, quod eſt diuiſibile, vel per accidens, vel per ſe,
contingit eſſe motum continuum, vt patet in 6. phyſ.
ſi igitur formæ ſubſtantiales elementorum ſuſcipiunt
magis & minus, tam generatio, quam corruptio erit
motus continuus, quod eſt impoſſibile, nam motus
continuus non eſt niſi in tribus generibus, ſcilicet in
quantitate, qualitate, & vbi. Demū eſſe ſubſtantiale
cuiuſlibet rei in indiuiſibili cōſiſtit, ſicut & forma ſub- p p l c & quol. p. l. c.
ſtantialis, quæ eſt terminus eſſe ſpecifici, vnde in in-
diuiſibili eſt ratio formæ, ſicut ratio numeri, & figu-
ræ, nec eſt poſſibile, vt intendatur, vel remittatur, ſed
omnis additio, vel ſubtractio facit aliam ſpeciem. Et
ideo aliter dicendum ſecundum Philoſophum in p.
de gen. quod formæ elementorum non manent in
mixto actu, ſed virtute, manent enim qualitates pro-
priæ elementorum, licet remiſſæ, in quibus eſt virtus
formarum elementarium: qualitates enim elemen-
tares agunt in virtute formarum ſubſtantialium,
alioqui actio, quæ eſt per calorem ignis, non termi-
naretur ad formam ſubſtantialem.

Ad primum ergo dicendum, quod miſcibilia di-
cuntur non corrumpi, quia non corrumpuntur p de gen. l. 14. & i c. in ca præc.
omnino, ſicut accidit in generatione, quando nimi-
rum ex aqua fit ignis, nam ſaluatur virtus eorū, prop-
ter quā poſſunt etiā ſegregari, quādo mixtū corrum-
pitur. Vnde & recte Philoſophus negauit materiam
miſceri rei, quia totaliter permanet in re: miſcibilia
vero debent corrumpi tantum ſecundum formas,
non ſecundum virtutes, quæ ſaluantur in mixto,
& recte negauit guttam vini miſceri decem milli-
bus congiis aquæ, quia tunc vinum omnino cor-
rumpitur, & ſecundum formam, & ſecundum vir-
tutes. 1. de gen. l. 1

Ad ſecundum dicendum, quod elementa non ſunt
materia mixtorum ſecundum formas ſubſtantiales,
atque adeo ſecundum ſe tota, quæ fuit opinio Empe-
doclis, nam ſic ſequeretur non poſſe ex elemen-
tis fieri mixta, nam ſi ſic remaneant, ignis in vna par-
te compoſiti erit adurens, & aqua fluens, & terra in-
continua, & aer expirans: ſimiliter ignis non ligatus
euolabit ſurſum, & terra deorſum deſcendet, & ſic
nunquam conſtabit, vt faciat oſſa, & carnes, &

huiuſmodi ; ſed erunt elementa materia mixtorum ratione propriæ materiæ, & propriarum qualitatum, quæ remanent in mixto.

art. 2. Ad tertium dicendum, quod mixtio dicitur vnio miſcibilium alteratorum, quia in mixtione debent elementa alterari ſecundum qualitates, nam hæ debent remanere in mixto, vt dictum eſt.

q. 77. a. 7. Ad quartum dicendum, quod cum nutrimentum debeat in fine alterationis eſſe ſimile viuenti, vt dictum eſt, ſicut viuens, & quodlibet aliud mixtum dicitur conſtare ex elementis, quia conſtat ex materia, & virtutibus elementorum, ita & viuẽs nutritur elementis, quia nutritur cibis conſtantibus ex materia, & virtutibus elementorum.

Ad quintum dicendum quod Philoſophus loco 2. de ani. l. 8. citato reprobat opinionem Empedoclis augmentum viuentium non attribuentis animæ, ſed motui grauium, & leuium : dicebat enim quod augmentum plantarum in deorſum cauſatur ex motu terræ, quæ eſt in compoſitione plantæ, & naturaliter deorſum fertur propter ſui grauitatem ; augmentum autem ſurſum cauſatur ex motu ignis, qui propter ſui leuitatem naturaliter fertur ſurſum, contra quem Philoſophus argumentatur, quod cum elementa non ſint actu in mixto, ſed in virtute, non habet elementum ſurſum proprium motum, ſed totum mixtum mouetur motu elementi prædominantis in ipſo, nam ſi elemẽta ſunt actu in mixto, & quodlibet habet propriũ motum, vt vult Empedocles, cum naturalis motus elementorum ſit ad contraria loca, ſequitur, quod totaliter ab inuicem ſeparentur, niſi ſit aliquid continẽs elementa, quod non ſinit totaliter illa ab inuicẽ abſcedere. Illud autem, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem ſegregentur, maxime videtur eſſe cauſa augmenti : ſed augmentum ſecundum diuerſas partes contingit ex diuerſis motibus elementorum. Non enim poſſet imaginari, qualiter eſſet augmentum, elementis in contraria motis niſi per hoc quod maneant inuicem coniuncta, quia ſi totaliter ſepararentur, eſſet diuiſio, non augmẽtum. Illud igitur principaliter eſt cauſa augmenti, quod continet elementa, ne totaliter ab inuicem ſeparentur, hoc autem eſt anima in rebus viuentibus, vnde & anima eſt principium augmenti.

3. cæli l. 8. Ad ſextum dicendum, quod ad hoc, vt corpora ſimplicia dicantur elementa mixtorum, & illa in eſſe, ſufficit, quod ſint in illis actu vel potentia, vt patet ex Philoſopho 3. cæli t. 31. vbi ſic definit elementum. ſit itaque elementum illud corporum, in quod alia corpora diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu : hoc enim vtro modo ambiguum eſt, nam hanc quæſtionem fuſius tractaturus erat ſuo loco in p. de generat. vbi eam diſſoluit, vt diximus. Imo loco cit. de cælo, ſignificans ſuam ſententiam ſubdit. ſi itaque quod dictum eſt, elementum ſit, neceſſe eſt eſſe aliqua talium corporum ; in carne enim, & ligno, & vnoquoque talium ineſt potentia ignis, ac terra.

1. de ani. l. 8. a. 5. Ad ſeptimum dicendum, quod ex hoc, quod mixtum mouetur motu elementi prædominantis, ſequitur elementa non eſſe actu in mixto, ſed virtute, vt dictum eſt, quia ſi eſſent actu, quodlibet elementum haberet proprium motum, & ſic non poſſet mixtum conſeruari, ſed diſſolueretur, elementis in contraria motis.

p. de gen. l. 8. Ad octauum dicendum, quod mixta non reſoluuntur immediate in quatuor elementa, ſed in mixta imperfecta, cum enim duplex ſit forma, vna perfecta, quæ complet ſpeciem alicuius rei naturalis, ſicut forma ignis, vel aquæ, aut hominis, aut plantæ : alia incompleta, quæ neque perficit aliquam ſpeciem naturalem, neque eſt finis intentionis naturæ, ſed ſe habet in via generationis, vel corruptionis ; ſicut manifeſtum eſt in generatione compoſitorum, puta animalis, quod inter primum principium generationis, quod eſt in ſemine, & vltimam formam animalia completam, ſunt multę generationes mediæ, vt Auic. dicit in ſua ſufficientia, quæ neceſſario terminantur ad aliquas formas, quarum nulla facit ens completũ ſecundum ſpeciem, ſed ens incompletum, quod eſt via ad ſpeciem aliquam ; ita etiam ex parte corruptionis ſunt multæ formæ mediæ, quæ ſunt formæ mediæ incompletæ ; non enim ſeparata anima corpus animalis ſtatim reſoluitur in elementa, ſed hoc ſit per multas corruptiones medias, ſuccedentibus ſibi in materia multis formis imperfectis, ſicut eſt forma corporis mortui, & poſtmodum putrefacti. & ſic tandem ſit vltimum complementum ſucceſſiue.

Ad nonum dicendũ, quod calor in ſummo eſt proprius ignis : nec poteſt ab illo ſeparari totus remanente igne : poteſt tamen remitti quoad aliquos gradus, & poteſt etiam conuenire aliis ab igne, nam vt dictũ eſt quod eſt proprium vnius ſpeciei participatione poteſt aliis conuenire. q. 6. log. a. 3. ad 3.

Ad decimum dicendum, quod mixtum perfectum circa terram exiſtens non poteſt ex vno tantum elemento conſtare, reliqua vero mixta poſſunt conſtare ex vno elemento ſecundum materiam, ſed neceſſe eſt vt adſint qualitates cæterorum elementorum, vt dictum eſt. a 3. huius q.

Ad vndecimum dicendum, quod mixtio non fit ſecundum materiam tantum elementorum, ſed etiã ſecundum qualitates proprias illorum formis ſubſtantialibus corruptis in quoddam medium, quod eſt mixtum, vt dictum eſt. in a. & l. c. ia arg.

ARTICVLVS V.

Vtrum in mixto remaneant elementa ſecundum proprias qualitates.

VIdetur quod elementa non maneant in mixto ſecundum proprias qualitates. Dicit enim Philoſophus 7. met. t. 7. quod prima ſubſtantia eſt primũ ſubiectum, de quo alia dicuntur, vel ſicut ſuperiora de inferioribus, vel ſicut accidens de ſubiecto, vnde illa corrupta debent alia corrumpi ; ſed in mixtione ad productionem formæ mixti corrumpuntur ipſa elementa, vt dictum eſt. 7. met. l. 2. 5. met. l. 10. a. præced.

2 Præterea accidentia propria ſunt inſeparabilia à propriis ſubiectis, vt dictum eſt, ſed quatuor primæ qualitates ſunt accidentia propria elemẽtorum, ergo elementis corruptis in productione mixti debent & illæ corrumpi. q. 6. log.

3 Præterea qualitates elementorum, vt dictum eſt, ſunt contrariæ, ſed contraria non poſſunt eſſe in eodẽ, vt dicit Philoſophus 4. met. t. 27 ergo qualitates elementorum non poſſunt remanere in mixto. a. præced. 4. met. l. 15.

Sed contra Philoſophus p. de genet. t. 84. dicit quod in mixtione elementa non corrumpuntur omnino, quia ſaluatur virtus eorum. p. de gen. l. 24.

Reſpondeo dicendũ, quod neceſſe eſt dicere elementa remanere in mixto ſecundum proprias qualitates : & ratio eſt, quia vt dictum eſt, mixtio non fit tantum ſecundum materiam, quia ſic eſſet generatio neque ſecundum formas elementorum, quia hæ corrumpuntur, vt dictum eſt, ergo neceſſario debet fieri ſecundum proprias qualitates elementorum. præterea elementa remanent virtute, & potentia in mixto, vt dictum eſt ex Philoſopho, ſed id propterea eſt, quia remanent in mixto virtutes elementorum, quæ ſunt propriæ qualitates ipſorum, l. c. a. præc. arg. 11. & ad 11. & in c.

egunt enim hæ in virtute formarum ſubſtantialium elementorum ad illorum generationem, vt dictum eſt.

q 35 a. 5. 6 7. Ad primum ergo dicendum, quod in mixto remanent qualitates elementorum eædem ſpecie, & non eædem numero, & remanent in gradu remiſſo, nihil enim prohibet id, quod eſt proprium vnius ſpeciei, participatiue aliis ſpeciebus & præſertim in gradu remiſſo conuenire, vt dictum eſt. a. præced. ad 10.

ad arg. præc. Ad ſecundum dicendum, quod qualitates remanentes in mixto non ſunt illæ eædem numero, quæ fuerunt in elementis, ſed ſpecie, neque ſunt eædem ſpecie in eodem gradu, vt dictum eſt: nam illæ in gradu requiſito ab elementorum ſingulorum formis ſimul cum illis corruptæ ſunt, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum eſt, quod contraria poſſunt q. 35. a 8. eſſe ſimul in eodem ſubiecto in gradu remiſſo, vt dictum eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum diſpoſitio ad formam ſubſtantialem mixti ſit qualitas ſimplex, an vero compoſita ex qualitatibus elementorum ad medium reductis.

1. ſecundæ 54. a. 4. arg. ſed contra q p. de vita. p ad 9. VIdetur quod diſpoſitio ad formã mixti ſit qualitas ſimplex. Huiuſmodi enim diſpoſitio pertinet ad primam ſpeciem qualitatis, quæ dicitur diſpoſitio contra-diſtincta ab habitu, ſed talis ſpecies eſt qualitas ſimplex, ſicut & habitus, ergo diſpoſitio ad formam mixti eſt ſimplex qualitas.

p de gen. l. 24. 2 Præterea diſpoſitio ad formam mixti ita ſe habet ad qualitates elementares ſicut pallidum ad album, & nigrum, & ſicut ſe habet forma mixti ad formas elementares; ſicut enim hæ virtualiter continentur in illa, ita & qualitates elementares continentur in qualitate, quæ eſt diſpoſitio formæ mixti, ſed pallidum eſt qualitas ſimplex & forma ſubſtantialis eſt vna ſimplex entitas, ergo & diſpoſitio formæ mixti erit vna ſimplex qualitas.

ibid. 3 Præterea quælibet forma ſubſtantialis elementaris habet vnam numero ſimplicem qualitatem, quæ eſt diſpoſitio ad ipſam, ſed eadem videtur ratio de forma mixti. ergo & illa habebit vnam numero ſimplicem qualitatem, quæ ſit diſpoſitio ad ipſam.

q. 5. de ma'o a. 5. arg 6. 4 Præterea ſi diſpoſitio formæ mixti eſt compoſita ex pluribus qualitatibus, ſequitur nullum mixtum diu permanere non poſſe, quin corrumpatur; cum enim qualitates prædictæ ſint actiuæ, & paſſiuæ, ad has autem naturaliter ſequatur corruptio, agens enim naturaliter aſſimilat ſibi patiens, hoc facto neceſſe eſt corrumpi paſſum, & per conſequens mixtum, ſed patet experientia multa mixta diutiſſime manere incorrupta, ergo diſpoſitio formæ mixti eſt ſimplex qualitas, & non compoſita ex pluribus.

p. 1 q 10. a. p ad 3. 5 Præterea natura eſt determinata ad vnam operationem ſicut ipſa eſt vna, ſed ſi diſpoſitio formæ mixti eſſet compoſita ex pluribus qualitatibus, non eſſet determinata ad vnam operationem, ſed ad multas, ergo diſpoſitio formæ mixti eſt ſimplex qualitas.

2. de ani l. 23 & 24 Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de ani. t. 17. & 18. docet quod ſenſus tactus non poteſt ſentire niſi excedentes qualitates, quoniam in ipſo ſunt quatuor qualitates, puta calidum, & frigidum, quamuis ad medium redactæ. & t. 123. & 124. dicit ſenſus conſiſtere in harmonia qualitatum, quæ læditur a vehementi ſenſibili, ergo in mixto ſunt veræ qualitates quatuor elementorum, & ſic diſpoſitio formæ mixti erit qualitas compoſita, non autem ſimplex.

2 Præterea dicit Philoſophus p. de part. c. p. quod p de gen. l. 14 prima compoſitio viuentium, quæ ſunt mixta, per- 2 de gen. 11 fecta eſt ex quatuor primis qualitatibus. & p. de gen. t. 84. dicit in productione mixti corrumpi formas elementorum, & manere virtutes illorum. & 2. de gen. t. 49 probat in omnibus mixtis, quæ circa terram ſunt, eſſe omnia elementa, quia ſunt primæ quatuor qualitates.

Reſpondeo dicendum, quod diſpoſitio formæ 4. c. g c. 81 p mixti non eſt qualitas ſimplex, ſed compoſita, & p. q 76. a 4 contemperata ex mixtione ſimplicium qualitatum, ad 4 2 de quæ ita ſe habet ad formam ſubſtantialem corporis gen l 8 q 5. mixti, ſicut ſe habet qualitas ſimplex ad formam ſub- de malo a 5. ſtantialem corporis ſimplicis. Poteſt autem hoc eſſe ad 6. p. de gen. l. vlt. manifeſtum ex multis, & primo ex corruptione elementorum prærequiſita ad mixtionem, propterea p de gen. l. enim elementa non totaliter corrumpuntur, vt dicit 24 & 25. Philoſophus p. de gen. t. 84. & 90. quia licet non ſaluetur ſpecies illorum, ſaluantur tamen illorum qualitates, quæ ſunt eorundem virtutes, alioqui mixtio non eſſet vnio elementorum, ſed ſimplex generatio. Secundo ex diſpoſitione requiſita ad generationem mixti, tunc enim formæ ſubſtantiales elementorum corrumpuntur in generatione mixti, & transmutantur non ad inuicem, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. p de gen. l. 25 89. ſed in medium, puta in mixtum, quando per alterationem qualitates elementorum peruenerunt ad illam æqualitatem proportionis, quam requirit forma mixti generandi, talis autem æqualitatis proportio non poteſt eſſe niſi inter plura, vt per ſe manifeſtum eſt, ergo diſpoſitio mixti non eſt ſimplex qualitas, ſed compoſita. Tertio ex ſegregatione elementorum, propterea omne mixtum reſoluitur in elementa, & hæc ex illo, quando corrumpitur, ſegregantur, quia, vt dicit Philoſophus 3. cæli t. 31. & 32 p de gen. t. 84. remanent acto in mixto qualitates elemento- 3. cæli l. 8 p torum, quæ agere poſſunt ad productionem eorun- de gen. l. 14 dem, quando mixtum corrumpitur. Quarto ex definitione mixtionis, ideo enim hæc dicitur elemento- p. de gen. l. rum alteratorum vnio, quia in mixtione elementa vlt. debent alterari ſecundum qualitates, alteratio autem non tollit totaliter terminum, ſed tantum vel minuit, vel auget excellentiam illius, & ideo qualitates elementorum vi alterationis ad quandam medietatem reducuntur. Quinto ex ipſa compoſitione mixti, neceſſe enim eſt quodlibet mixtum perfe- 2. de gen. l. 5 ctum circa terram conſiſtens ex quatuor elementorum qualitatibus conſtare: cum enim conſiſtat in terra tamquam in loco, debet habere eandem naturam cum illa, non habet autem eandem ſecundum ſpeciem, vt patet, ergo habet illam ſecundum qualitates. Quia vero terra pura non habet continuationem: partes autem mixti oportet eſſe terminatas, & ſola aqua eſt bene terminabilis, ideo ſiccum debet vniri cum humido, ne decidat, & conuertatur in puluerem. Cum autem aqua, & terra in mixto alterentur, & vnumquodque elementorum alteretur a ſuo contrario, neceſſario debet eſſe in mixto ignis, & aer, atque adeo illorum qualitates; quod ſi hæ reperiuntur, & requiruntur in mixto, fruſtra requiretur alia qualitas, quæ obeat illarum actiones. Sexto ex ibid. diuerſitate complexionum ipſorum mixtorum. Cum enim elementa prius ſe inuicem transmutent in generatione, adæquatis vero potentiis eorum ſecundum quandam proportionem generetur quoddam medium, ſicut carnes, & oſſa & ſimilia, calido

Digitized by Google

nimirum ſecundum aliquid infrigidato, & frigido ſecundum aliquid calefacto, quia in mixto materia vniuſcuiuſque contrarij partem capit alterius, quando veniunt ad medium, propterea medium illud non eſt vnius proportionis tantum, ſcilicet, quod ſemper ſit per æqualem contrariorum participationem, neque eſt indiuiſibile, id eſt non vno modo tantũ, ſed eſt diuerſis modis ſecundum diuerſitatem proportionis contrariorum: diuerſificatur enim hoc medium, ſeu mixtum ſecundum quod diuerſificantur virtutes elementorum: ſi enim potentia ignis excedet virtutem aquæ, medium generatum erit magis calidum, quam frigidum, & ſic ſecundum proportionem vnius elementi ad virtutem alterius, vt ſi in duplo, vel in triplo excedit caliditas frigiditatem, medium erit dupliciter, & tripliciter calidus, & idem dicendũ de humido & ſicco: hæc enim quatuor contraria in quadam proportione faciunt carnem, & in alia proportione faciunt os, & in alia faciunt alia, quorum complexiones variantur, quæ certe variari nequaquam poſſent, ſi diſpoſitio mixti eſſet qualitas ſimplex diſtincta a qualitatibus elementorum ad mediũ redactis: cuius illud ſignum eſt ſatis manifeſtum, quod propter prædictam proportionem qualitatum elementariũ contrariarum ad mixti generationem concurrentium & in mixto remanentium, mixtum dicitur fieri per mixtionem, & compoſitionem contrariorum elementorum, & non per ſimplicem generationem. Sexto ex actione elementorum. Quando enim ad mixti generationem concurrunt, vnumquodque producit tantum ſuas qualitates in quolibet; actio enim, & paſſio non eſt niſi inter contraria, vel habentia contrarietatem, vt dicit Philoſophus p. de genes. vel ergo præter qualitates elementares productas producitur aliqua alia qualitas ſimplex, quæ ſit diſpoſitio ad formam mixti generandi, vel non, ſi primum detur, ſequitur quod in quolibet elemẽto, præter qualitates primas, ſunt aliæ qualitates, quod eſt contra Philoſophum, qui nullas alias qualitates nouit elementorum proprias, præter prædictas quatuor, vt patet ex 2. de gen. t. 12. & contra rationem quia cum elementa ſint prima corpora, illis debẽtur qualitates omnium primæ, per quas tamquam per proprias paſſiones, & effectus manifeſtantur illorum differentiæ, hæ vero ſunt tantum quatuor qualitates prædictæ; nam ex illis cauſantur grauitas, & leuitas, quæ ſunt principia motus elementorum, & cæteræ tangibiles qualitates, & per illas innoteſcunt propriæ elementorum differentiæ, vnde ex illis tamquam differentiis dicit Philoſophus p. de gen. t. 18. elementa conſtare. Si vero detur ſecundum, ſuperflua erit qualitas diſtincta a qualitatibus elementaribus: vnde manifeſtum eſt, quod diſpoſitio mixti non eſt qualitas ſimplex, ſed compoſita ex qualitatibus elementorum. Verũ eſt tamen, quod hæc qualitas poteſt dici vna qualitas, vnitate ordinis, & proportionis, quia cõſtat ex qualitatibus elementorum ſecundum æqualitatem proportionis ad inuicem contemperatis, vt dictum eſt.

p. de gen. l. 29

4 c. g. c. 81 p. q. 75 a. 4 ad 2. Banes p. de gen. c. 10 q. 3. ſer. 1. c. 6 & 4 c. g. c. 81.

Ad primum ergo dicendum, quod diſpoſitio, ſicut & habitus inuoluunt in ſe multitudinem eorum, quod patet manifeſte, quia plura requiruntur ad diſponendum ſubiectum ad vnum eorum, ad quæ eſt in potentia, quæ diuerſis modis commenſurari poſſunt, vt ſic bene diſponatur, vel ad operationem, vel ad formam, vt in propoſito; vnde qualitates ſimplices elementorum, quæ ſecundum vnum modum determinatum naturis elementorum conueniunt, non dicimus diſpoſitiones, vel habitus, ſed ſimplices qualitates. Dicimus autem diſpoſitiones, vel habitus ſanitatem, pulchritudinem, & alia huiuſmodi, quæ important quandam commenſurationem plurium quæ diuerſis modis commenſurari poſſunt; propter quod Philoſophus dicit in 5. met. 29. quod habitus eſt diſpoſitio, & diſpoſitio eſt ordo habentis partes vel ſecundum locum, vel ſecundum potentiam, vel ſecundum ſpeciem.

p. 1. q. 49. a. 4

Ad ſecundum dicendum, quod non eſt eadem ratio inter diſpoſitionem mixti, & medios colores, & inter formam elementarem, & mixti, nam qualitas diſponens ad formam mixti neceſſario debet eſſe cõpoſita ex qualitatibus elementaribus ad temperiem quandam redactis, nam ex illarum diuerſa temperie cauſatur diuerſitas mixtorum, vnde forma mixti neceſſario requirit talem temperiem qualitatum tamquam propriam diſpoſitionem, ſecus vero forma ſubſtantialis mixti. a. 6.

Vel dic, quod pallidum eſt quoddam compoſitum ex albo, & nigro, vt dicit Philoſophus 10. met. t. 23. 10. met. l. 9.

Ad tertium dicendum, quod non eſt eadem ratio formæ mixti, & formæ elementaris, nam mixtũ conſtat ex contrariis qualitatibus, cum omnia elementa ad illud producendum concurrant, vt dictum eſt, ſed ſingula elementa non conſtant ex contrariis qualitatibus, ſed quodlibet habet qualitatem vnam ſimplicem ſibi propriam, vt ignis calorem, terra ſiccitatem, aer humiditatem, & aqua frigiditatem, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 25. 2. de gen. l. 4

Ad quartum dicendum, quod ita ſunt contrariæ qualitates in mixto, ſicut ſunt contraria elementa in mundo; & ſicut contraria elementa non ſe inuicem corrumpunt, quia conſeruantur per virtutem corporis cæleſtis, a quo actiones eorum regulantur, ita cõtrariæ qualitates in corpore mixto regulantur, & conſeruantur, ne ſe inuicem corrumpant, per formã ſubſtantialem, quæ eſt impreſſio quædam corporis cæleſtis. Nihil enim in iſtis inferioribus agit ad ſpeciem, niſi per virtutem corporis cæleſtis. Vnde quandiu forma habet ſuum vigorem ex impreſſione corporis cæleſtis, conſeruatur corpus mixtum in eſſe, & inde eſt, quod corpus cæleſte per acceſſum, & receſſum cauſat generationem, & corruptionem in iſtis inferioribus, & quod durationes omnium corporum inferiorum menſurãtur periodo corporum cæleſtiũ. Vnde ſi aliqua forma eſſet, cuius vigor ſemper remaneret ex impreſſione ſuæ cauſæ, nunquam ſequeretur corruptio per actionem qualitatum actiuarum, & paſſiuarum. Similiter ſicut agentis phyſici virtus licet patiendo diminuatur, poteſt tamen reparari: vnde videmus in partibus vniuerſi reparationem fieri virtutis actiuæ, per hoc, quod elementa calida, quorũ virtus diminuitur in hieme per ſolis abſentiam, reparatur in æſtate per ſolis propinquitatem, ita & in quolibet mixto fit reparatio virtutis, quæ patiendo diminuitur, quandiu durat virtus formæ conſeruantis elementorum mixtionem. q. 5 de malo a. 5 ad 6. & 7

Ad quintum dicendum, quod in mixtis natura eſt determinata ad vnum, mixta enim ſemper mouentur motu prædominantis elementi, vt dictum eſt. art. 5

ARTICVLVS VII.

Vtrum dari poſſit mixtum æquale ad pondus.

Videtur quod dari poſſit miſtum æquale ad pondus. Dicit enim Philoſophus 2. de gener. t. 48. quod tunc generatur mixtum, quando ita calidũ, efficitur frigidum, & e contra, vt veniant ad medium, ſiue, vt dicitur p. de gener. t. 89. quando elementa 2. de g. t. 48

potentiis adæquantur æqualiter, ſed tunc eſt æqualitas ad pondus, ergo dari poteſt miatum æquale ad pondus.

a. præced. 2 Præterea datur miatum magis calidum, quam frigidum & rurſum aliud, quod eſt magis frigidum, quam calidum, vt dictum eſt, ſed vbi datur maius, & minus, ibi datur æquale; cum enim hoc ſit medium inter duo extrema, antequam materia elementorum perueniat ad ſuſceptionem magis calidi, debet ſuſcipere formam æqualis in caliditate, ſic enim definitur medium a Philoſopho 5. phyſ. t. 26. in quod primo 5. phyſ. l. 5. aptum natum eſt peruenire id, quod continue mutatur ſecundum naturam, quam in vltimum terminum motus, in quam mutatur, ergo dari poteſt miatum æquale ad pondus.

p. cæli l. 12. 2 cæli l. 4. 10. met. l. 7. 3 Præterea vbi eſt vnum contrariorũ, ibi eſt & aliud, vt dicitur p. cæli t. 18 ſed inæquali contrariũ eſt æquale, vt dicit Philoſophus 10 met. t. 18. ergo ſicut datur mixtum inæquale ad pondus, puta quod eſt magis calidum, quam frigidum, & e contra, dabitur etiam miatum æquale ad pondus.

q. 3. a 8. 4 Præterea contraria poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto in gradu remiſſo, modo non excedatur latitudo octo graduum, vt dictum eſt, ſed in miato æquali ad pondus dantur huiuſmodi contraria, ergo poteſt dari miatum æquale ad pondus.

5. met. l. 17. 5 Præterea ſi datur menſuratum, debet & dari menſura, nam ſunt relatiua, vt dicit Philoſophus 5. met. q 13. log a. 10 t. 21. relatiuorum autẽ proprium eſt, quod ſint ſimul natura, atque adeo ſi vnum eſt, alterum ſit, vt dictũ eſt, ſed menſura omnium inæqualium eſt æquale, ergo cum dentur miata inæqualia ad pondus, vt per ſe manifeſtum eſt, debent etiam dari mixta æqualia ad pondus.

6 Præterea dicit Philoſophus 2 de gener. t. 48 quod 2. de gen l. 8 tunc generatur mixtum quando vnum miſcibile nõ excedit alterum, nec illi prædominatur, ſed niſi detur mixtum ad pondus, ſemper vnum elementũ prædominabitur alteri, illudque in virtute excedet ergo datur mixtum æquale ad pondus.

2. d 16 q. p. a 7 p arg. 4 2. de ani. l. 8. Præterea corporis humani temperies optima eſt, ſicut Philoſophi tradunt: ſed huiuſmodi temperies non eſſet optima, & excedens temperiem cæterorum omnium animalium, niſi eſſet æqualis ad pondus, ergo datur miatum æquale ad pondus.

p. cæli l. 3. 2. de ani l. 8. Sed contra Philoſophus dicit p cæli t 7. quod miatum mouetur motu elementi prædominantis, ſed vbi prædominatur vnum elementum, non poteſt eſſe miatio æqualis ad pondus, ergo non datur tale mixtum, nec dari poteſt.

3. d 16. q. p a p ad 4. 2 Præterea miatio fieri non poteſt, niſi vnum contrarium agat in alterum dominans ad medium reducendo, altero reſiſtente; & præcipue hoc oportet in corpore humano, quod calor dominetur propter operationes animæ, quæ indigent calore ſicut inſtrumento, vt dicitur 2 de ani. t. 41. ergo non eſt poſſibile mixtum æquale ad pondus.

3. d 16. l c. 2. d 19 q p. a 4. ad 2 p. de gen. l. 25. 2a q 179. a 1. 2d a. vbi Caiet. Reſpondeo dicendũ, quod impoſſibile eſt aliquod miatum eſſe, in quo non prædominetur alterũ contrariorum, ſed omnia ſint æqualia in gradu, multis de cauſis, & primo quidem, quia cum naturæ elementares ſe habeant quaſi materialiter ad formam mixti, non poſſet miatum conſequi vnam formam ſimpliciter, niſi elementa aggregarentur in vnum, hoc modo, quod vnum ſit formale, & prædominans. Secundo quia ad miationem exigitur elementorum alteratio, quam eſſe non contingeret, ſi ponerentur eorum æqoales virtutes; oportet enim quod virtus alterantis virturem alterati excedat, quod eſſe non poteſt, ſi miſcibilium potentiæ adæquentur, nam tanta eſſet virtus reſiſtendi quanta eſt virtus ad agendum, & ita nec agerent, nec paterentur ad inuicem. Tertio quia nullum locum naturalem haberet, ſi nullum in eo elementum prædominaretur, & ita nec motum naturalem, in quo deficeret à proprietate corporis naturalis. a. 2 ſed contra. Quarto quia in animatis ſpecialiter calor eſt inſtrumentum animæ: vnde oportet calorem prædominari, vt dictum eſt; & ſic oportet, quod in quolibet miato tandem ſequatur corruptio. Quinto quia ſi elementa concurrunt adæquatis potentiis, & virtutibus, non magis mixtum ea elemẽtorũ corruptione productum inclinaretur ſurſum, quam deorſum, vel ad aliquam aliam loci differentiam, cum nullum ſit in ipſo prædominans elementorum. Sexto quia inde ſequeretur, quod quilibet motus ſecundum triplum eſſet magis violentus, quam naturalis, & ſimiliter eſt de loco. Poſtremo quia ſequeretur, quod omnis miatio eſſet vna, & ita ea ſimilibus in quantitate & qualitate eſſent caro, & oſſa, & lapis, & cætera mixta, quod eſt impoſſibile. Vnde manifeſtum eſt, quod non eſt poſſibile dari mixtum æquale ad pondus.

Ad primum ergo dicendum, quod ſenſus Philoſophi vtrobique eſt, quod quia omnis miatio naturalis 2 de gen. l. 1. eſt propter miationem, neque requiritur in miato omnimoda æqoalitas virtutum, & potentiarũ quoad intenſionem, neque requiritur æqualitas quantitatis ipſorum miſcibilium, ſed tantum requiritur æqualitas proportionis: quam poſtulat forma miati generandi, propter quam eſt miatio.

Ad ſecundum dicendum quod repugnat dari mixtũ a c. æquale in calore, & frigiditate, & reliquis qualitatibus ob rationes allatas: nam licet in ſimplicibus valeat conſequentia, ſi datur maior calor, & minor, dabitur & æqualis, non tamen valet in compoſitis: non enim, ſi datur in complexione calor intenſior, & remiſſior, dabitur æqualis cum contrario: quia hoc impeditur non ob ipſum calorem ſolum, ſed ob naturam, & modum miationis, vt dictum eſt, cui illud re- in c. pugnat.

Ad tertium dicendum, quod æquale, & inæquale 10 met. l. 7 non ſunt vere cõtraria, vt docet Philoſophus 10. met. t. 19. ſi enim ſumantur æquale, & inæquale formaliter, opponuntur inter ſe relatiue: ſi vero ſumantur materialiter pro eo, quod eſt magnum, vel paruum, tunc æquale opponitur magno, & paruo, atque adeo inæquali priuatiue: æquale enim eſt, quod neque magnum, neque paruum eſt, aptum tamen eſt eſſe aut magnum, aut paruum. Vnde æquale opponitur ambobus, vt negatio priuatiua. Propoſitio autem allata in obiecto vera tantum eſt de veris contrariis, cuiuſmodi ſunt qualitates elementorum, vt patet ex Philoſopho locis ibi citatis.

Ad quartum dicendum, quod licet non repugnet in c. qualitatibus eſſe ſimul in eodem ſubiecto, ſecũdum gradus æquales: ſi ipſæ qualitates ſpectentur, & latitudo ſubiecti: repugnat tamen ſimul eſſe in mixto, ſpectata natura ipſius mixti, & miationis per ordinẽ ad miatum, quia non ita poſſunt elementa conuenire ad mixtionem, vt reſultent qualitates in æquali pondere, vt dictum eſt.

Ad quintum dicendum, quod menſura eſt duplex, p. p. q. 10. a. 5 realis, & ſecundum apprehenſionem tantum: mixtũ ad 3. æquale ad pondus eſt menſura ſecundum apprehenſionem, non autem realis, nam vt dictum eſt, impoſſibile eſt tale miatum ſecundum rem, licet non ſecundum apprehenſionem.

Ad ſextum dicendum, quod tunc generatur mix- 2. de gen. l 8 tum, quando vnum elementum non eſt omnino actu, nec per exceſſum prædominatur alteri. Cum

ioc. quo tamen ſtat, quod in mixto oportet vnum elementum alteri prædominari, vt dictum eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod licet corpus huma-
2 d 16. q 2. a 3 ad 4. & 2 de gen. 8 num ſit valde temperatum, non tamen ita, vt ſit æquale ad pondus; quod patet, quia in eo debet dominari calor propter operationes animæ, quæ indigent calore, ſicut inſtrumento, eſt tamen eius complexio vicina temperamento ad pondus. Cum quo tamen
2 de ani l. 19 ſtat quod quoad actum odorãdi vt Philoſophus dicit 2. de ani. c. de Odore, homo non habet bonum ſenſum odoratus qui perſpicaciter, & per certitudinem cognoſcit ſuum obiectum. ſed habet illum peiorem multis aliis animalibus: cuius ratio eſt quia cum inſtrumentum ſenſus debeat eſſe proportionatum ſuo ſenſibili, ſicut odor cauſatur ex calido, & ſicco, ita ad bonitatem inſtrumenti odoratus exigitur victoria calidi, & ſicci; homo autem habet cerebrum, in cuius vicinio poſitum eſt inſtrumentum olfactus, maius omnibus aliis animalibus, ſecundum proportionem ſui corporis, vt Philoſophus dicit in lib. de animalibus. Vnde cum cerebrum ſit humidum, & frigidum in ſe conſideratum, impeditur in homine bonitas olfactus: & propter hoc praue odorat homo, & nihil odorabilium percipit niſi quod eſt ſecundum quandam excellentiam inducens delectationem, vel contrarium; quod contingit propter ſenſum, qui non eſt perſpicax ad certitudinaliter ſciendum de ſuo obiecto. Vnde rationabile eſt, quod hominum genus ſic ſe habeat ad percipiendos colores, ſicut ſe habent animalia habentia duros oculos, vt locuſtæ, & quidam piſces ad percipiendos colores, quos propter debilitatem viſus, ex ineptitudine organi, non percipiunt niſi in quadam excellentia, pro vt ex eis ingeritur illis aliquis terror, vel eius contrarium. Vnde fit, vt ſicut huiuſmodi animalia non habent organum viſus temperatum ad pondus, ſed valde remotum ab illa temperie quæ requiritur ad organum viſus; ita & homines non habeant illam temperiem, quę requiritur ad optimum ſenſum olfactus, quia nimirum habent organum magis humidum, quam ſiccum, cũ tamen illud habere deberent magis ſiccum iuxta proportionem calidi, & ſicci, ex quibus cauſatur odor.

IN SECVNDVM LIB. DE GENERATIONE.

QVÆSTIO XXXXIII.

De numero elementorum.

POſt conſiderationem de Generatione, & corruptione in communi, ſequitur conſiderandum de generatione, & corruptione corporum naturalium in particulari: & primum quidem de generatione elementorum, quia omnes ſubſtantiæ, quæ generantur, & corrumpuntur, non ſunt ſine iſtis ſenſibilibus corporibus, deinde de generatione aliorum corporum naturalium De elementis autem primum agemus in communi, deinde in particula-
a.degen.l. pri. Quinque autem conſiderabimus de elementis in communi, numerum, quidditatem, quantitatem, qualitates, & mutuam illorum generationem, & corruptionem.

CIRCA PRIMVM QVÆRITVR.

Vtrum elementa ſint quatuor.

ARTICVLVS.

Vtrum elementa ſint quatuor.

p.cæli l.1. Videtur quod elementa ſint plura, quam quatuor. Philoſophus enim p.cæli. t. 91. numerat cælum inter elementa; ſed præter cælum ſunt alia quatuor corpora, quæ dicuntur elementa, nimirum ignis, aer, aqua, & terra, ergo elementa ſunt plura, quam quatuor.

a.de gen l.3. 2 Præterea tot ſunt elementa, quot coniugationes quatuor primarum qualitatum, vt dicitur 2. de gen. t. 10. ſed ſex ſunt combinationes poſſibiles. Cum enim in eodem ſubiecto poſſint eſſe duo contraria
q.35.a.2. remiſſa, vt dictum eſt, dabuntur hæ duæ coniugationes calidi, & frigidi, & humidi & ſicci, præter alias quatuor, calidi & ſicci, calidi & humidi, frigidi & ſicci, frigidi & humidi.

p.cæli l.4. 3 Præterea numerus elementorum dignoſcitur ex motibus ſimplicibus. vt patet ex Philoſopho p.cæli. à 8 ſed iſti motus ſimplices ſunt plures, quã quatuor: ſicut enim motus ſimplices ſunt motus ſurſum, & deorſum, ita & motus qui dextrorſum, veli ſiniſtrorſum, & qui ante, & qui retro, ſunt ergo elementa plura, quam quatuor.

5 Videtur quod elementa ſint pauciora, quam p.cæli l.18.
quatuor. Dicit enim Philoſophus p. cæli t. 91. quod tria ſunt elementa corporea, ergo ſunt pauciora, quam quatuor.

6 Præterea ex numero locorum colligit Phi- ibid & 2. de
loſophus numerum elementorum p.cæli tex. cit ſed gen l 5.
duo tantum ſunt loca, vt dicitur ibidem, & 2. de Gen. t. 21. & 22. ſurſum, & deorſum, nam locus circa medium conuenit corpori cæleſti, ergo idem quod prius.

7 Præterea non datur elementũ ignis. Neque enim huiuſmodi elementũ eſt vel ignis noſter exiſtens in his inferioribus, vel corpus exiſtens in concauo lunæ: non ignis noſter, quia eſt mixtum, vt dicit Philoſophus 2. de gener. t. 20. neque ille, qui exiſtere dici-
tur in concauo lunæ, primo quia ille non eſt elemen- 2. de gen. l.3
tum, vt dicit Philoſophus p. meteor. c. 4. ſecundo
quia deberet ad mixtionem concurrere, ſunt enim p.met.l.4.
elementa principia mixtorum: præterea deberet lucere, nam habet ignis in ſua natura lumen. & deberet
eſſe actiuior cæteris elementis, quia quanto plus ha- 2.de gen.l.
bent elementa de ſpecie, vt habet ignis, tanto plus p.op.54
habent de virtute agendi; & quia elementa quanto
ſunt ſubtiliora tanto maiora ſunt ſecundum quan- Tab. v. ele-
titatem, quætuuat ad agendum, nam in maiore quan- mentum n.
titate eſt maior virtus, vt dicitur 8. phyſ. t. 80. & 81. 10 & 11.

ſed nihil prædictorum illi igni conuenit non quidem primum, quia violenter è cælo recederet, vt dictum eſt, ad mixta in terra producenda, cum ibi naturaliter
q.41. a. p. maneat, neque ſecundum, quia videretur à nobis, cum obiectum viſus ſit lucidum; neque tertium, quia cum quantitate ſuperet aliqua elementa, ſua actiuitate illa conſumeret, ergo non datur ignis, qui ſit elementum, & ita erunt pauciora.

2. de gen. l. 8. 8 Præterea elementa ſunt loca naturalia mixtorum, vt patet ex Philoſopho 2. de gen. t. 49. &
2. de gen. l. 3. ita in eis aliqua animalia viuunt; ſed in igne non poteſt aliquod animal viuere, ſicut neque generari, vt dicitur 2. de gen. t. 21. ergo ignis non eſt elementum.

1. d. 18. q. 1. a. 3. ad 2. 4. met. l. 4. 2. de ani. l. 21. 9 Præterea nullum elementum habet ſaporem, ſapor enim eſt paſſio mixtorum, cũ cauſetur ex actione primarum qualitatum; ſicut & odor, & durum, & molle, & alia, quæ determinantur in 4. meteor. c. 4. ſed aqua eſt ſapida, ſentitur enim dulcis, vel amara, vt dicit Philoſophus 2. de ani t. 100. ergo non datur elementum aquæ.

4. cæli l. 3. 4. & 5. 10 Præterea tot ſunt elementa, quot principia motiua, hæc enim ſunt differentiæ elementorum, vt dicit Philoſophus 4. cæli t. 26 ſed principia motiua ſunt duo tantum, grauitas, & leuitas ex eodem ibidem t. 35. & 36 ergo elementa ſunt pauciora, quam quatuor.

2. de gen l. 6. 11 Præterea dicit Philoſophus 1. de gener. t. 35. quod ignis, aer, aqua, & terra ad inuicem tranſmutantur, quia differunt in albedine, & nigredine, quæ ſunt contraria: contraria autem ad inuicem tranſmutantur: ſed albedo, & nigredo non conueniunt corporibus ſimplicibus, ſed mixtis, ergo non dantur vlla corpora ſimplicia, quæ ſint elementa.

2. de gen l. 3. p. cæli l. 8. 3. cæli l. 9. 4. cæli l. 5. Sed contra Philoſophus 2. de gen. t. 16. p. cæli à t. 23. 3. cæli à t. 42. & 4. cæli t. 26. 27. & 36. docet elementa quatuor eſſe, nec plura, nec pauciora.

2. de gen l. 2. & 5. Reſpondeo dicendum, quod elementa ſunt tantum quatuor, quod poteſt eſſe manifeſtum ex quatuor, & primo ex poſſibili combinatione quatuor qualitatum. Cum enim ſenſu ipſo pateat dari quatuor qualitates tangibiles, puta calorem, frigus, humorem, & ſiccitatem; & hæ tantum ſint qualitates primæ, quia ad has reducuntur omnes aliæ: & ſint actiuæ, & paſſiuæ, vt patet ex earum definitionibus, vt docet Philoſophus 2, de generat. a t. 8. oportet illas eſſe principia primorum corporum, ſcilicet elementorum; quot ergo modis poſſibiles erunt combinationes prædictarum qualitatum, tot erunt elementa. In vnoquoque enim elemento duas qualitates ineſſe ſenſu ipſo manifeſtum eſt. Ex ſex autem combinationibus calido frigido humido ſicco, calido ſicco, calido humido, frigido ſicco, frigido, humido duæ primæ naturaliter impoſſibiles ſunt, cõtraria enim in eodem ſubiecto eſſe naturaliter impoſſibile eſt: vel enim ambæ qualitates erunt in ſummo gradu & intenſo, vel vna in gradu intenſo, & altera in remiſſo, vel vtraque in remiſſo. primum dici non poteſt, nec ſimiliter ſecundum, quia ſic excederetur latitudo ſubiecti, quæ cuiuſque contrarietatis octo tantum gradus recipere poteſt, vt patet experientia, quantum enim caloris recipit aqua ab igne, tantum frigoris deperdit, quia vnum contrarium expellit alterum formaliter à ſubiecto vt dictum eſt, vnde cõtraria tantum in gradu remiſſo poſſunt eſſe in eodem
q. 35. a. 8. q. 5. de pot a. 7. c. ſubiecto, vt dictum eſt, cum communi Philoſophorum ſententia. Neque tertium, quia cum qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint per ſe elementorum accidentia, oportet quod à principiis eſſentialibus cauſentur; vnde non poteſt eſſe quod principiis eſſentialibus manentibus in elementis qualitates deficiant, & ſint remiſſæ niſi per violentiam, quod non poteſt eſſe diuturnum. Reliquæ vero quæ ſunt combinationes ſunt naturaliter poſſibiles, vt patet ex his, quæ apparent in ſimplicibus corporibus, ſcilicet in igne, aere, aqua, & terra. Ignis enim calidus eſt & ſiccus, & ita conſtituitur per tertiam combinationem; aer calidus, & 5. met. l. 4.
humidus per quartam; aqua frigida, & humida per quintam, terra frigida, & ſicca per ſextam. Secundo q. 41.
ex mixtorum compoſitione, & reſolutione, cum enim elementa ſint principia componentia, & conſtitutiua mixtorum tot ſunt elementa, quot neceſſe eſt ad perfectam mixtorum generationem concurrere, & in quot mixta per corruptionem reſoluuntur quod enim eſt vltimum in reſolutione, eſt 2. de gen. l. 8.
primum in compoſitione; omnia vero mixta perfecta vt dictum eſt, ſunt compoſita ex quatuor corporibus ſimplicibus, puta ex igne aere aqua, terra: debent enim eſſe terra & aqua, quia hæc duo dant corpulentiam, & minoritatem, & conſiſtentiam mixtis, & ex his fit incraſſatio. Debent præterea eſſe alia duo, ignis, & aer, quia omne contrarium alteratur à ſuo contrario, & quia niſi refrangerentur ab illis, in omni mixto prædominarentur terra & aqua: cum tamen in multis prædominentur aer, & ignis. Similiter & in hæc quatuor corpora mixtum reſoluitur, cũ 4. cæli l. 3.
reſoluatur in ea quæ maxime ſimilia ſunt prædictis elementis in quæ deinde illa vltimo reſoluuntur. Tertio ex qualitatibus motiuis: Nam hæ ſunt quatuor, quędam enim mouentur ſurſum ſimpliciter vt ignis: quædam vero deorſum ſimpliciter vt terra: quædam vero ſurſum ſecundum quid, vt aer: quædam deorſum ſecundum quid, vt aqua quorum qua- 2. de gen l. 3.
litates non ſunt compoſitæ ex grauitate & leuitate ſimpliciter, quia tunc oporteret quod ipſa eſſent corpora compoſita ex duobus extremis, & ſic eſſent mixta, & non corpora ſimplicia, vnde ſequeretur,
quod velocius moueretur deorſum multum aeris, p. met. l. 3.
quam parum aquæ, & ita incideremus in opinionem Parmenidis aſſerentis duo tantũ elemẽta eſſe, ignẽ, ſcilicet & terram aerem enim, & aquam dicit eſſe mixta ex extremis, quem confutat Philoſophus 2. de gen. t. 18 poſtremo patet ſenſu dari aquam, & terram locus autem medius inter cælum, & globum terræ non poteſt repleri ſolo aere, quia ſine proportione ſuperaret alia duo elementa, vt docet Philoſophus p. meteor. c. 3. Vnde manifeſtum, eſt, quod elementa nec ſunt plura, nec pauciora, quam quatuor.

Ad primum ergo dicendum, quod Philoſophus p. cæli l. 18.
cælum inter elementa computauit cum tamen elementum ſit ex quo componitur res, vt dicitur 5. met. t. 40 quia licet cælum non veniat in compoſitionem corporis mixti, venit tamen in compoſitionem totius vniuerſi, quaſi quædam pars eius.

Vel dic, quod Philoſophus elementa large nomi- ibid.
nat quæcunque ſimplicia corpora, quæ quidem vocat corporalia elementa, ad differentiam materiæ primæ, quæ eſt elementum, non tamen corporale, ſed abſque omni forma, prout in ſe conſideratur.

Ad ſecundum dicendum, quod tantum quatuor ſunt poſſibiles combinationes quatuor qualitatum, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod cum corpora ſim- p. cæli l. 4.
plicia ſint eſſentiales & primæ partes vniuerſi, oportet quod motus ſimplices, qui ſunt naturales corporibus ſimplicibus, attendantur ſecundum conditionem vniuerſi, quod cũ ſit ſphæricum, oportet, quod motus eius attendatur per comparationem ad medium, quod eſt immobile, quia omnis motus fun-

Digitized by Google

datur ſupra aliquod immobile, vt dicitur in lib. de cauſa motus animal & ideo oportet eſſe ſolum tres motus ſimplices, ſecundum diuerſas habitudines ad medium, eum ſcilicet, qui eſt a medio, & eum, qui eſt ad medium & eum, qui eſt circa medium. Dextrum autem, & ſiniſtrum, aut ante, & retro conſiderantur in animalibus, & non in toto vniuerſo, niſi ſecundum quod ponuntur in cælo, vt dicitur in 2. cæli & ſecundum hoc motus circularis cæli eſt ſecundum dextrum, & ſiniſtrum, ante, & retro.

[p. cæli l. 8.] Ad quartum dicendum, quod Philoſophus ſo loco citato tria elementa numerat, puta cælum, terram & quod intermedium eſt, de quo tamquam de vno elemento loquitur, quamquam ſtatim ſubdit (indicans hoc intermedium eſſe diuidendum in tria elementa in ignem, aerem, & aquam,) quod poſterius ideſt in 3. & 4. de cælo dicetur, quæ ſunt differentiæ illius medij, diuiditur enim in ignem, aerem, & aquam, quæ leuis eſt per reſpectum ad terram.

[2. de gen. l. 8.] Ad quintum dicendum, quod locus à medio duplex eſt, ſicut & locus ad medium, vt patet ex Philoſopho 2. & 4. cæli.

[2. cæli t. 4.] Ad ſextum dicendum primo dari elementum ignis in mundo, quod multipliciter probari poteſt, & primo quidem, quia ſi vnum contrarium eſt in natura, vt dicitur 2. cæli t. 18. debet dari & aliud, [2. cæli l. 4.] ſi præſertim illud eſt actiuum, & paſſiuum, datur autem elementum frigidum, & humidum quod eſt aqua, ergo & debet dari elementum calidum, & ſiccum, quod eſt ignis. Secundo ſimiliter datur corpus grauiſſimum, quod eſt terra, ergo & dabitur corpus leuiſſimum, [inc.] quod eſt ignis, vt dicitur 2 cæli t. 19 Tertio combinatio calidi, & ſicci eſt poſſibilis, vt dictum eſt, ſed iſta combinatio non poteſt conuenire niſi igni, vt etiam patet. [p. cæli l. 18. 3. cæli l. 9. 4. cæli l. 3.] Quarto datur motus ſimpliciter ſurſum, vt probat Philoſophus p. t & 4. cæli ergo dabitur corpus leuiſſimum quod tali motu moueatur, quod vocamus ignem. Dicendum ſecundo quod elementum ignis eſt iam noſter ignis. quam qui exiſtit in concauo lunæ De noſtro igne probatur, quia neque eſt mixtum ex quatuor elementis, neque vnũ [2. de gen. l. .] ex tribus, ergo eſt quartum elementum, antecedens probatur, quia habet conditiones contrarias aliis elementis, habet enim calorem & ſiccitatem in ſummo, eſt enim hic noſter ignis omnium calidorum calidiſſimus, vt dicitur 2 metaph. præterea eſt ſiccior quam terra Duæ enim ſunt cauſæ ſiccitatis, vna eſt frigus condenſans, & comprimens humidum, alia cauſa eſt caliditas conſumens humidum, manifeſtum eſt autẽ quod noſter ignis eſt calidiſſimus omnium calidorũ, vt dictum eſt & quod eſt potentior eius caliditas ad conſumendum humidum, quã terræ frigiditas: quare debet & eſſe ſiccior, quam terra: mixtum autem [q. 42 a. 2. 4. 2. de gen l. 4] habet qualitates quatuor elementorum refractas, fit enim per mixtionem, quæ eſt elementorum ſecundũ qualitates alteratorum vnio, vt dictum eſt præterea flamma eſt maxime ignis, vt dicitur 2. de genet. t. 27. ignis enim oritur ex aere, & terra, quando nimirum aeris humiditas, & terræ frigiditas corrumpuntur, & remanent caliditas aeris, & ſiccitas terræ. eodem autem modo generatur flamma; eſt enim flamma fumus ardens, fumus autem eſt ex terra, & aere Item flamma mouetur ſupra aerem licet calidiſſimum, & puriſſimum, vt eſt in æſtate, ergo habet leuitatem maiorem, quam habeat aer: leuitas autem iſta eſt leuitas ſimpliciter, quæ nulli mixto conuenit, vt ſic, cũ omne mixtum moueatur motu prædominantis elementi, vt dicitur p. cæli t. 7. ſed ſoli elemento, vt dicitur in 3. & 4. cęli, ergo De igne vero exiſtente in concauo lunæ, quod etiam ille ſit elementum ignis, probatur, quia eſt calidiſſimus, leuiſſimus & ſicciſſimus, vt probat Philoſophus p. meteor. c. 3. & 4. cæli at. 42. & probatur, quia corpus naturale quodlibet mouetur ad ſuum locum. & ibi naturaliter quieſcit, ſicut & è contra, in quo loco naturaliter quieſcit, ad illum naturaliter fertur, vt dicitur p cæli t. 76. flamma autem, & exhalatio calida. & ſicca naturaliter mouetur [p. cæli l. 6 2. de gen. l. p.] ad concauum lunæ ſupra aerem. vt patet in impreſſionibus ignitis, & cometis; cuius autem motus, & locus eſt, illius eſt & forma, quam motus & locus ſequuntur, ergo eſt ignis: corpus enim calidiſſimum, ſicciſſimum, & leuiſſimum vocamus elementum ignis. Et ex his patet ad obiectionem, nam ignis noſter vere ſecundum ſuam ſpeciem eſt ignis elementum, licet ſit in aliena materia, ratione cuius venit in vſum noſtrum, in quem venire non poſſet in materia [4. d. 47 q. 2 a. quæſt. c & ad p.] propria exiſtens, quia eſt a nobis valde remotus, & in particulari flamma maxime ignis vocatur à Philoſopho locis ſupra citatis. Vnde cum alibi ab eodem dicitur mixtus, id dicitur ſecundum opinionem Empedoclis, & quia eſt in aliena materia, ratione cuius diuiditur ignis in tres ſpecies, in lucem, ſeu ignem exiſtentem in materia propria, ſeu in ignem exiſtentem in concauo Lunæ, in flammam, ideſt in ignem [Tab. v. ign. n. 2.] exiſtentem in humido aereo, & carbonem, ideſt in ignem exiſtentem in ſicco terreſtri, qui tamen ignea omnes ſunt eiuſdem ſpeciei, cum omnes habeant caliditatem & ſiccitatem in ſummo. Cæterum ignis in concauo lunæ exiſtens concurrit ad mixtionem naturaliter, & non violenter, vt dictum eſt, propterea vero ibi non lucet. ſicut nec quando eſt in aliqua materia aliena vt cum eſt in materia apta terreſtri, vt in ſulfure: ſimiliter etiam quando ex aliquo fumo [q. 42 a. 5.] craſſo eius claritas offuſcatur, quia lucere non conuenit igni ſecundum quemlibet modum exiſtendi, ſed quando ita exiſtit in corpore, vt in eo ſit congregatio partium diaphanarum, tunc enim emittit radios, & lucet, vt dicunt Auic 6. natural p. 3. cap. p. 3 4. 5 & [Tab. v. ignis n. 3. t. de mat. a. 1. ad 6. 22. 45.] Comm de ſubſtantia Orbis c. 2. Propterea vero ignis prædictus licet ſit actiuior cæteris elementis, illa non corrumpet, quia cum ita ſint contraria elementa in mundo, ſicut contrariæ qualitates in mixto, ſicut hæ in mixto regulantur, & conſeruantur, ne ſe inuicem corrumpant per formam ſubſtantialem, quę eſt impreſſio corporis cæleſtis, ita contraria elementa non ſe inuicem corrumpunt, nec conſequenter ignis exiſtens in concauo lunæ corrumpit reliqua tria elementa, quia conſeruatur per virtutem corporis cæleſtis à quo actiones eorum regulantur.

[2. de gen. l. 8] Ad ſeptimum dicendum, quod omnia mixta naturalia quieſcunt in terra, cuius ſignum eſt, quod omnia mixta ſunt compoſita ex terra, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 49. & ideo, ſi quæ ſunt in igne, vel aere, ſunt mixta imperfecta, quæ non diſtinguuntur eſſentialiter ab elementis, vt de vapore, & aqua dicit Philoſophus 2. de ani. [2. de ani. l. 2]

[2. de ani. l. 11] Ad octauum dicendum, quod aqua non eſt ſapida ex ſe, ſed fit talis à corpore ſaporoſo, non tamen ſic intenſe, ſicut eſt ipſum corpus, nam debilitatur ſapor per admixtionem aquæ.

Ad nonum dicendum, quod qualitates motiuæ ſunt quatuor, nam alia eſt leuitas ſimpliciter, alia ſecundum quid, & ſimiliter dicitur de grauitate; vt probat Philoſophus 4 cæli t. 26. [4. cæli l. 3.]

Ad decimum dicendum, quod albedo, & nigredo non ſunt propriæ qualitates elementorum, ſed vtitur illis Ariſt gratia exempli, parum enim curauit de [2. de gen. l. 6] exemplis. Vnde dicit Comm. 2. de ani Comm. 67. quod in exemplo non intenditur verificatio, ſed tantum manifeſtatio.

QVÆSTIO XXXXIV.

De quidditate elementorum.

Deinde conſiderandum eſt de quidditate, ſeu eſſentia elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR DVO.

1 *Vtrum recte ſit aſſignata definitio elementi.*
2 *Vtrum qualitates ſiue actiuæ, ſiue motiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum.*

ARTICVLVS I.

Vtrum recte ſit aſſignata definitio elementi.

p cæli l. 58. VIdetur quod non ſit recte aſſignata definitio elementi, quod ſit id, ex quo aliquid componitur, primo inexiſtente, indiuiſibili ſpecie in aliam ſpeciem. Cælum enim inter elementa numeratur a Philoſopho p. cæli t. 91. ſed cælum non inexiſtit vlli rei, vt patet. ergo male definitur elementum, ex quo inexiſtente aliquid componitur.

cæli l. 8. 2 Præterea ſimplicia corpora maxime dicuntur elementa, vt patet ex Philoſopho 3. cæli t. 31. ſed ex illis non componitur res primo, quia illa ſunt reſolubilia in materiam, & formam, ex quibus conſtat, cum ſint corpora naturalia, vt patet ex 3. cæli t. p. ergo male definitur elementum, quod ſit ex quo primo
l. p. inexiſtenti.

3 Præterea dicit Philoſophus 12. met. t. 23.
12. met. l. 4. quod, quia præter cauſas intrinſecas ſunt etiam aliæ extrinſecæ, ideo principium, & elementum interſe differunt; quod principium proprie dicitur de cauſa efficiente extrinſeca rei; elementum vero dicitur de cauſis intrinſecis; at hæ ſunt materia, & forma, vt patet ex eodem 2. phyſ. quæ non ſunt ſpecies, ſed principia ſpeciei, vt dictum eſt, ergo male defi-
q 3. log. nitur elementum, quod ſit indiuiſibile ſpecie in aliam ſpeciem.

3 met. l. 8. 4 Præterea Philoſophus 3. met. t. 10. vocat genera elementa; ſed genera non inſunt rebus illas cõponentia tamquam partes, nam vt dicitur ibidem, non eſt eadem ratio definitiua, quæ datur per genera, & quæ datur per partes, ex quibus aliquid componitur, ergo elementum male definitur, quod ſit id, ex quo inexiſtente.

5 met. l. 4. Sed contra Philoſophus 5. met. t. 4. definit elementum, quod ſit id, ex quo aliquid componitur
3. cæli l. 8. primo, inexiſtente, indiuiſibili ſpecie in aliam ſpeciem, & 3. cæli t. 31. definit idem, quod ſit id corporeum, in quod alia diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu, ipſum autem eſt indiuiſibile in diuerſa ſpecie.

Reſpondeo dicendum, quod elementum dupliciter ſumi poteſt vno modo proprie, & ſic de ratione
5. met l. 4 eius ſunt quatuor, primum eſt, vt ſit cauſa, ſicut ex quo, per quod patet, quod elementum ponitur in genere cauſæ materialis Secundum eſt, quod ſit principium, ex quo aliquid fiat primo, cuprum enim eſt, ex quo fit ſtatua, non tamen eſt elementum, quia habet aliquam aliam materiam, ex qua fit. Tertium eſt, quod ſit intrinſecum, & inexiſtens, per quod differt elementum ab omni eo, ex quo ſit aliquid, ſicut ex transeunte, ſiue ſit priuatio, ſiue contrarium, ſiue materia priuationi, & contrarietati ſubiecta, quæ eſt materia tranſiens, vt cum dicimus, quod homo muſicus fit ex homine non muſico: vel muſicum ex non muſico, elementa enim oportet manere in his, quorum ſunt elementa. Quartum eſt, quod habeat aliquam ſpeciem, quæ non diuiditur in diuerſas ſpecies, per quod differt elementum à materia prima, quæ nullam ſpeciem habet. & ab omnibus materiis, quæ in diuerſas ſpecies reſolui poſſunt ſicut ſanguis, & huiuſmodi, & hæc quatuor deſignantur in deſcriptione elementi à Philoſopho allata. Cum enim dicitur, quod elementum eſt ex quo aliquid componitur, deſignatur primum requiſitum ad rationem elementi: cum dicitur primo, deſignatur ſecundum, cũ additur inexiſtente, deſignatur tertium, cum demum additur, indiuiſibili ſpecie in aliam ſpeciem, deſignatur quartũ, quæ quatuor eſſe de ratione elementi, ex hoc patet, quod in quatuor vtimur nomine elementi, quibus prædicta quatuor conueniunt. dicimus enim primo ipſas litteras eſſe elementa vocis, quia ex eis omnis vox componitur primo, quod ex hoc patet, quia omnes voces in litteras reſoluuntur, ſicut in vltima; quod enim eſt vltimum in reſolutione eſt primum in compoſitione, litteræ autem vlterius non reſoluuntur in alias voces ſpecie diuerſas. Secundo prima quatuor corpora dicimus elementa, & merito, quia illa dicuntur eſſe corporum elementa in quæ vltimo reſoluuntur omnia corpora mixta, & per conſequens ea ſunt, ex quibus primo componuntur huiuſmodi corpora; ipſa autem corpora, quæ elementa dicuntur, non diuiduntur in alia corpora ſpecie differentia, ſed in partes conſimiles, ſicut quælibet pars aquæ eſt aqua. Tertio vtimur nomine elementi in demonſtrationibus omnibus; illæ enim demonſtrationes, quæ conſtant ex tribus terminis tantum dicuntur eſſe elementa aliarum, nam ex his componuntur aliæ demonſtrationes, & in ea reſoluuntur. Secunda enim demonſtratio accipit pro principio concluſionem primæ demonſtrationis, inter cuius terminos intelligitur medium, quod fuit primæ demonſtrationis principium, & ſic ſecunda demonſtratio erit ex quatuor terminis, prima ex tribus tantum, tertia vero ex quinque, quarta ex ſex; & ſic quælibet demonſtratio vnum terminum includit, & primæ demonſtrationes in poſtremis includuntur. poſtremo tranſumptiue nomen elementi vſurpatur ab aliquibus etiam ad ſignificandum aliquid quod eſt vnum, & paruum, & ad multa vtile, ex hoc enim quod elemẽtum eſt indiuiſibile in diuerſas ſpecies, acceperunt quod ſit vnum; ex eo vero quod ex elementis alia componuntur, acceperunt quod ſit vtile ad multa: vnde dixerunt elementi nomen competere maxime vniuerſalibus; nã vniuerſale eſt vnũ ſecundum rationem, & eſt ſimplex, quia eius definitio non componitur ex diuerſis, & eſt in multis, & ſic eſt ad multa vtile, ſiue ſit in omnibus, ſicut vnum, & ens, ſiue in pluribus, ſicut alia genera. Et ſimiliter puncto, & vnitati, quia vtrumque eorum eſt vnum ſimplex, & ad multa vtile. ſed in hoc decepti ſunt, nam de ratione elementi eſt, quod ſit materia eius, quod ex illo componitur: at nec vniuerſalia ſunt materia, ex quibus componuntur particularia ſed prædicant eorum ſubſtantiam, nec punctus eſt materia linearum, nam linea non componitur ex punctis. Alio modo poteſt ſumi elementum improprie, pro 7. met. l. vlt. eo, cui aliqua prædictarum conditionum quomodocunque, licet non omnes, conueniunt: & hoc modo ſumitur aliquando pro ſola materia, quia ex illa primo componuntur corpora omnia, & in illam vltimo

reſoluuntur, & hoc modo ſumitur a Philoſopho 7. met. t. vlt. vbi negat formam ſeu naturam eſſe elementum, ſecus vero id, quod habet rationem materiæ. Aliquando vero ſumitur pro generibus, quæ dicuntur elementa ſpecierum, quia genera non habent rationes diuiſibiles in alias, nam genus non componitur ex genere, & differentia ſicut ſpecies; & hoc modo ſumitur à Philoſopho elementum 5. met. t. 10. (5. met. l. 8.) poſtremu ſumitur aliquando pro cælo, quia cælum venit in compoſitionem vniuerſi, quaſi pars quædam ipſius. Vnde ſequitur, quod elementum, eiuſque definitio proprie tantum corporibus ſimplicibus competit, ſecus vero aliis & in particulari materiæ primæ (1. cæli l. 8. p. cæli l. 18.) Nam licet hæc poſſit dici elementum ſimpliciter, non tamen eſt elementum corporale, euiuſmodi eſt elementum proprie dictum, quod proinde a Philoſopho 3. cæli 31. t. definitur, quod ſit id corporeum, in quod alia diuiduntur, quod ineſt potentia, aut actu; nam materia ſecundum ſe cõſiderata eſt abſque omni forma, & ex his patet ad obiecta.

ARTICVLVS II.

Vtrum qualitates ſiue actiuæ, ſiue motiuæ elementorum ſint formæ ſubſtantiales illorum.

(3. cæli l. vlt.) VIdetur quod qualitates motiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum. Dicit enim Philoſophus 4. cæli t. vlt. quod propriſſimæ differentiæ elementorum ſunt virtutes eorum, puta grauitas & leuitas, vt patet ex 4. cæli t. p & ſeq (4. cæli l. p.) ſed propriſſimæ differentiæ maxime ſumuntur a forma ſubſtantiali, vt dictum eſt, ergo qualitates motiuæ ſunt formæ ſubſtantiales elementorum.

2 Præterea cuilibet corpori debetur locus, ſecundum exigentiam ſuæ formæ (q. 5. log a. 4) ſed cuilibet conuenit locus iuxta propriam grauitatem, vel leuitatem, quam habet. ergo grauitas, & leuitas ſunt formæ ſubſtantiales elementorum. (1. d. 14. q. p. a 5. arg 2.)

3 Videtur quod qualitates actiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum. (p. de gen. l. 2) Dicit enim Philoſophus p de gen t. 18 quod terra, & ignis differunt his differentiis, ſcilicet calido, & frigido, oportet autem hoc intelligi de differentiis ſubſtantialibus, alioquin non pertinerent ad generationem, & corruptionem ſed magis ad alterationem: principia autem differentiarum ſubſtantialium, quæ ſunt conſtitutiuæ ſpecierum, oportet eſſe formas ſubſtantiales, quæ ſunt ſpecificæ. ergo calor, & ignis ſunt formæ ſubſtantiales ignis & terræ.

4 Præterea Philoſophus 2. de gen. t. 6. (2. de gen. l. 2) qualitates actiuas vocat principia formalia elementorum, ſed principium formale compoſiti ſubſtantialis, cuiuſmodi eſt corpus elementare, eſt forma ſubſtantialis, ergo qualitates actiuæ ſunt formæ ſubſtantiales elementorum.

5 Præterea ignis definitur à Philoſopho per calorem 2 de gen. t. 21. (2. de gen. l. 3) vbi dicit, quod ignis eſt ſuperabundantia caliditatis. ſed definitio datur per eſſentialia, cum ſit oratio explicans quodquid ſeu eſſentiam rei. (8 met l 2.) ergo calor eſt de eſſentia, & per conſequens forma ſubſtantialis ignis.

6 Præterea cum ignis producit ignem, principium talis productionis non eſt forma accidentalis, (de ſenſu l. 2.) quia alioqui forma accidentalis ageret vltra vires, ſed ignis non agit vt ignis, ſed vt calidus, ſicut & cætera elementa vt dicit Philoſophus de ſenſu. c x. ergo calor & reliquæ qualitates actiuæ ſunt formæ ſubſtantiales elementorum.

Sed contra eſt quod grauitas, & leuitas conſequuntur calorem, & frigus, vt dicitur p de gen. t. 56. 4. cæli t. 26 (p de gen. l. 2. 8 met l. 2. q. 16 & 10. log. a. 2.) ſed forma ſubſtantialis eſt illa, quam conſequuntur omnes propriæ paſſiones rei; vnde definitio data per materiam, & formam dicitur eſſentialis, quia includit principia omnium proprietatum rei, vt dictum eſt, cum ſint cauſæ intrinſecæ rei, ergo grauitas, & leuitas non ſunt formæ ſubſtantiales elementorum.

2 Præterea 5 met t. 17. (5. met. l. 9.) dicit Philoſophus, quod in elementis calor, & frigus, humor, & ſiccitas non ſunt formæ ſubſtantiales illorum. & p de gen. t 84. (p de gen. l. 24.) quod in mixto non manent elementa ſecundum formas ſubſtantiales ſed virtute, quia ſaluantur virtutes eorum puta calor frigus & reliquæ qualitates, vt dictum eſt, ergo qualitates actiuæ non ſunt formæ ſubſtantiales elementorum. (q. 42 a 4.)

Reſpondeo dicendum, quod impoſſibile eſt qualitates ſiue actiuas, ſiue motiuas elementorum eſſe formas ſubſtantiales illorum. (5 phyſ. l. 5.) Quod probatur primo, quia ſubſtantia nec ſuſcipit magis, & minus, nec habet contrarium, (2 de gen l. 3 & 2. de ſen. l. 10. p de gen. l. 22.) & propterea ad illam non eſt motus vt docet Philoſophus 5. Phyſ. t. 10. & ſi habet contrarium, habet ratione qualitatum, vt dicitur 2. de gen. t. 49. & 22. ſed qualites elementares ſuſcipiunt magis, & minus, & habent contrarium, vt dicit Philoſophus p de gen. t 65. & 66. (p de gen l. 8 de ſenſu l. 1. d 14 q. vn a. 3 ad 2.) Secundo non eſt poſſibile, quod idem in vno ſit accidens, & in alio forma ſubſtantialis, quia quod vere eſt, nulli accidit, vt dicitur p phyſ t. 27. niſi æquiuoce dicatur, calidum autem, & frigidum in aliis corporibus ſunt accidentia, de quibus tamen vniuoce dicuntur cum elementis, ex quorum mixtione in eis huiuſmodi qualitates inueniuntur, non ergo poteſt eſſe quod calidum & frigidum in elementis ſint formæ ſubſtantiales. Tertio quia nulla forma ſubſtantialis eſt ſenſu perceptibilis ſed ſolum intellectu, cuius obiectum eſt quodquid eſt, vt dicitur in 3. de an. formæ autem, quæ ſunt ſenſu perceptibiles, ſunt qualitates ſpeciei, quæ ob id dicuntur paſſibiles, quia ſenſibus inferunt paſſiones, vt dicitur in prædicam. cap. de qualitate. Cum igitur calidum ignis, & frigidum terræ, vel aquæ ſint ſenſu perceptibilia, non poſſunt eſſe formæ ſubſtantiales. poſtremu quia inde ſequerentur plura abſurda, nimirum ad ſubſtantiam eſſe motum, contra Philoſophum 5. phyſ. t. 10. 11. 18. 30. (5. phyſ l. 2. 3 4.) ex quo tamen ibidem datur motus ad qualitates actiuas, præterea, non diſtingui generationem ſimpliciter a generatione ſecundum quid, ſeu ab alteratione, contra Philoſophum 2 de gen. t. 11. (2. de gen l. 5. 2. de ani l. 13. 2. de gen. l 2.) Item ſubſtantiam eſſe per ſe ſenſibilem contra Philoſophum 2 de anima. t. 65. nam calor, & frigus cum ſint qualitates tangibiles. vt dicitur 2. de gen. t. 7. & 8 ſunt per ſe ſenſibiles. Demum materiam eſſe ſubiectum motus proprie dicti, contra Philoſophum 5. phyſ t. 8 & 2. de gen. t. 55 (5 phyſ l. 2. 2. de gen l. 9) nam materia eſt ſubiectum formæ ſubſtantialis, ac proinde eſſet ſubiectum caloris, & reliquarum qualitatum actiuarum, & per conſequens calefactionis, & frigefactionis, quæ tamen ſunt motus ſecundum Philoſophum 5. phyſ l. cit. Vnde manifeſtum eſt, impoſſibile eſſe, quod qualitates ſiue actiuæ, ſiue motiuæ ſint formæ ſubſtantiales elementorum.

Ad primum ergo dicendum, quod qualitates motiuæ dicuntur propriſſimæ differentiæ elementorum, (p cæli in proœmio p. de gen. l. 2.) quia cum ſint ignotæ ſubſtantiales elementorum, per illas optime poteſt cognoſci differentia elementorum ſecundum quod determinatur illis ſitus in vniuerſo, nam hic determinatur illis in grauitate, & leuitate.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut calor, & (1. d 14 q p a. 3 ad 4)

frigus

Digitized by Google

frigus non ſunt formæ ſubſtantiales elementorum, ita nec grauitas & leuitas, quia non poſſent eſſe aliis corporibus accidentales: Vnde ſicut ſubſtantia non eſt principium alterationis, niſi mediante calore, vel frigore, ita nec eſt principium motus, & quietis localis, niſi mediante grauitate, & leuitate; & ideo locus debetur elemento primo ratione ſuæ formæ ſubſtantialis, ſecundario ratione qualitatum.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dictum eſt, p. de gen. l. 8 & habetur ea 8. metaphyſ. differentiæ ſubſtantiales, quia ſunt ignotæ, per differentias accidentales manifeſtantur: & ideo multoties vtimur differentiis accidentalibus loco ſubſtantialium, & hoc modo Philoſophus loco citato dicit calidum, & frigidum eſſe formas ſubſtantiales ignis, & terræ, Calidum enim, & frigidum, cum ſint propriæ paſſiones horum corporum, ſunt proprij effectus formarum ſubſtantialium eorundem; & ideo ſicut aliæ cauſæ intelligibiles innoteſcunt per effectus ſenſibiles, ita ea perfectione calidi, & imperfectiona frigidi perpendimus, quod forma ſubſtantialis ignis eſt perfectior, quam forma ſubſtantialis terræ: omnes enim formæ ſubſtantiales differunt ſecundum magis, & minus perfectum: vnde in 8 metaph dicitur, quod ſpecies rerum ſunt ſicut numeri, quorum ſpecies variantur ſecundum additionem, & ſubtractionem.

a de gen. l. 2 Ad quartum dicendum, quod Philoſophus loco citato inquirit principia corporum ſenſibilium, inquantum ſenſibilia ſunt, vt ipſe dicit in littera ſi autem dicatur, quod velit inquirere principia formalia ſubſtantialia, tunc dicendum eſt, quod, quia formæ ſubſtantiales ſunt ignotæ vt dictum eſt, quia ſunt inſenſibiles, ideo per iſtas qualitates, quæ ſunt immediata principia tranſmutationis ſubſtantialis, dat intelligera ipſa principia formalia ſubſtantialia.

a. de gen. l. 3 Ad quintum dicendum, quod Philoſophus loco citato non definit ignem, ſed tantum explicauit, quid ſenſerit Empedocles de igne noſtrata, quidque per illum intellexit, quod poteſt eſſe deſcriptio.

de ſenſu l. 2. q. 2. io g a 3 c. : phyſ. l. a. 4. Ad ſextum dicendum, quod calor, & frigus quatenus inſtrumenta formarum ſubſtantialium poſſunt agere ad productionem formæ ſubſtantialis, vt dictum eſt.

QVÆSTIO XLIV.

De quantitate elementorum.

Deinde conſiderandum eſt de quantitate elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRITVR

Vtrum elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

ARTICVLVS.

Vtrum elementa habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

.phyſ. l. 1; .met. l. 1; VIdetur quod non habeant elementa terminos magnitudinis, & paruitatis. Dicit enim Philoſophus 3. phyſ. t. 69. & 5. met. 18. quod continuum eſt diuiſibile in infinitum in partes, quarum quælibet nata eſt eſſe hoc aliquid, ſed elementum quodlibet eſt quoddam continuum, cum ſit quoddam quantum, ergo elementa non ſunt determinata quo ad paruitatem.

2 Prætetea dicit Philoſophus de ſenſ & ſenſ. c. 6. quod oportet qualitates ſenſibiles in infinitum diuidi alioqui dabitur corpus minimum tranſcendens diuiſionam ſenſibilium qualitatum, nullam habens ſenſibilem qualitatem, ergo dicendum eſt, quod elementa, cum ſint corpora, ſint diuiſibilia in infinitum, & conſequenter non habeant terminum paruitatis. de ſenſu. l. 15

3 Præterea dicit Philoſophus l. de ſenſ. c. 6, quod ſi minimum aquæ diuidatur, corrumpetur ab ambiente: vnde ſi in vacuo ponatur, vbi non eſt ambiens, non corrumpetur, ergo tunc poterit aqua diuidi in infinitum, & ſic non habebit terminum paruitatis. ibid.

4 Præterea dicit Philoſophus p. de ani t. 41. quod ignis augmentum in infinitum eſt, quouſque fuerit combuſtibile, ergo ignis non habet terminum magnitudinis; ſed eadem eſt ratio aliorum elementorum, ergo elementa non habent terminum magnitudinis.

5 Præterea ſi igni apponatur combuſtibile, hoc conuertetur in illud, & remanebit ignis idem numero, vt dictum eſt quia ignis poteſt nutriri, & conſeruari, nutritur autem, & conſeruatur per continuam appoſitionem combuſtibilis, ergo ignis non habet terminum magnitudinis, nam ſi haberet, non poſſet nutriri, & conſeruari. q. 1. a. 4.

Sed contra eſt quod Philoſophus lib. de ſenſu. c. 6. dicit, quod datur minimum viſibile, ita vt non poſſit diuidi in infinitum, ſicut nec ipſum ſentire: & quod alioqui ſi diuidatur, reſoluetur in continens: ſed elementa, præſertim, ignis, aqua, & terra viſibilia ſunt ergo elementa habent terminos magnitudinis, & paruitatis. de ſeal. l. 5.

2 Prætetea dicit Philoſophus 2. de ani. t. 41. quod omnium natura conſtantium terminus eſt, & ratio magnitudinis, & augmenti; ſed elementa conſtant natura, vt patet ex Philoſopho 2. phyſ. t. p. & 4. ergo elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis. 2. phyſ. l. p.

3 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t 36. quod tam animal, & planta, quam quælibet pars eius habet determinatam quantitatem, quoad magnitudinem & paruitatem, eo quod in corpore naturali inuenitur forma naturalis, quæ requirit determinatam quantitatem, ſicut & alia accidentia: ſed hæc ratio militat in omnibus elementis, nam etiam in illis eſt forma naturalis, ergo & in illis reperitur determinata quantitas quoad magnitudinem, & paruitatem. p. phyſ. l. 9.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis, & ratio huius eſt, quia omne corpus naturale habet determinatam formam, & ſpeciem, ſicut & virtutem. Cum igitur ad formam naturalem ſubſtantialem conſequantur accidentia, neceſſe eſt, quod ad determinatam formam conſequantur determinata accidentia, inter quæ eſt quantitas: vnde omne corpus naturale habet determinatam quantitatem, & in maius, & in minus, & per conſequens & quodlibet elementum: quod etiam ex eo confirmari poteſt, quod in qualibet ſpecie eſt terminus quidam rarefactionis, & condenſationis, vltra quem ſpecies ſaluari non poteſt; nam vltima raritas, ad quam materia aliqua quanta determinata poteſt peruenire; p p q. 7. a. 3 c. a. d. 10 q. a. a a. de ſeoſ & ſenſ. l. 15. p phyſ. l 15. p phyſ. l. 9. 2. de ani. l. 8. q 4 de pot. a p ad 5. 2. d. 14. q p a. p. ad 4 d 30 q a. a p 6.

eſt ſecundum quod ſtat ſub forma ignis, vt docet Comm. 4. phyſ. tum. 70. & 71. Vnde pugillus aquæ poſſet tantum rarefieri, quod iam non eſſet aqua, nec vapor ſed aer, vel ignis & pars materiæ ſub forma ignis exiſtens non poteſt amplius rarefieri, ita vt accipiat maiorem quantitatem, & dimenſionem, alioqui eſſet in potentia ad quamlibet quantitatem imaginabilem, quod eſt falſum. Cum enim quātitates determinatæ & omnia alia accidentia ſecundum exigentiam formæ recipiant materiam, eo quod ſubiecta materia cum forma eſt cauſa eorum, quæ inſunt, vt dicitur p. phyſ. t. 80. oportet, quod materia prima ad nullam quantitatem ſit in potentia, niſi quæ competat formæ naturali, quæ in materia eſſe poteſt. Materia vero prima non eſt in potentia ad alias formas, niſi ad illas, quæ ſunt in rerum natura, vel per principia naturalia educi poſſunt. Si enim eſſet aliqua potentia paſſiua in materia, cui non reſponderet aliqua potentia actiua in rerum natura, illa potentia paſſiua eſſet ſuperflua, vt dicit Comment. & ideo materia prima ſecundum ſe accepta non eſt receptibilis maioris quantitatis, quam quantitatis mundi, propter quod 1. phyſ. t. 6. dicitur, quod non eſt poſſibile magnitudinem augeri in infinitum, loquendo naturaliter. Materia vero vt eſt in re determinata, puta in pugillo aeris, vel aquæ, non eſt in potentia ad totam quantitatem mundi, ſed vſque ad determinatum quid, quantum per rarefactionem poteſt conſequi. & hoc non excedit raritatem ignis, quia nulla raritas poteſt eſſe maior, & ideo materia pugilli aeris in ordine ad formam ignis, habet determinatum terminum magnitudinis. Eſt enim raritas, vel parum de materia ſub magnis dimenſionibus, & denſitas è contra; vel certe eſt qualitas connotans multam quantitatem in parua materia, è contra denſitas: & ideo materia ſub forma exiſtens eſt determinata quoad maximum, & minimum, quia eſt determinata ad certam raritatem, & denſitatem qua maior dari non poteſt. Vnde manifeſtum eſt, quod elementa habent terminum magnitudinis, & paruitatis.

op. 45. c. 17. p. phyſ. l. 9. 2. d. 30. q. 2. a. 2. de ſenſu l. 15 Ad primum ergo dicendum, quod hoc diſtinguit corpus mathematicum, ſeu corpus conſideratum ſub dimenſione quantitatis, & naturale, ſeu idem, ſed conſideratum ſecundum aliquam determinatam ſpeciem, ſeu formam, & virtutem, quod illud eſt diuiſibile in infinitum, hoc vero non; & ratio eſt, quia in corpore mathematico non conſideratur niſi quantitas, in qua nihil inuenitur diuiſioni in infinitum repugnans: ſed in corpore naturali conſideratur forma naturalis quæ requirit determinatam quantitatem, ſicut & alia accidentia, tam in plus, quam in minus, & ideo non poteſt in infinitum diuidi, ſed eſt inuenire minimam carnem, & minimam aquam, vt dicitur p. phyſ. t. 36. quæ ſi diuideretur vlterius, non eſſet aqua, vel caro: & ratio eſt, quia quando iam ad minimum aqua, vel caro deducitur, ſtatim propter debilitatem virtutis conuertitur in aliud.

de ſenſu l. 15 Ad ſecundum dicendum, quod Philoſophus cap. 6. de ſenſ. mouet quæſtionem hanc. Vtrum qualitates ſenſibiles, vt calor, ſapor, & huiuſmodi in infinitum diuidantur, & erat ratio dubitandi, quia ſunt in corpore tamquam in ſubiecto, corpus autem omne in infinitum diuiditur, cum hoc ſit de ratione continui; & primo argumentatur pro parte negatiua, quia cum vnaquæque prædictarum ſenſibilium qualitatum ſit nata agere in ſenſum, ipſumque mouere; ſi illæ in infinitum diuiderentur, etiam ipſe ſenſus, ſeu ipſum ſentire in infinitum diuideretur, ſecundum quod [illegible] diuiditur in infinitum ſecundum diuiſionem magnitudinis, ſecundum quam aliquid mouetur: & ita ſequeretur, quod ſicut id, quod mouetur, pertranſit quamlibet magnitudinem, ita ſentiens ſentiret omnem magnitudinem quantumcunque paruam, & ſic omnis magnitudo eſſet ſenſibilis, quod tamen eſt inconueniens, deinde argumentatur duabus rationibus pro parte affirmatiua, quarum prior allata eſt in argumento, poſteriore vero ſoluit quæſtionem dicens, quod ſi ſpectetur diuiſio formalis ſenſibilium qualitatum, hæ non poſſunt diuidi in infinitum, quia ſi eſt deuenire ad vltimum ex parte vtriuſque extremi neceſſe eſt ea, quæ in medio ſunt, eſſe finita, vt probatum eſt in p. poſt. manifeſtum eſt autem, quod in quolibet genere ſenſibilium eſt quædam contrarietas quæ eſt maxima diſtantia, & ideo contraria oportet eſſe vltima ſicut in colore album, & nigrum; in ſapore dulce, & amarum, & in aliis ſimiliter; Vnde relinquitur, quod ſpecies mediæ ſint finitæ ſi vero ſpectetur diuiſio quantitatiua, cum hæ qualitates ſint in continuo ſicut in ſubiecto, ſecundum cuius diuiſionem per accidens diuiduntur, ſicut in continuo aliud eſt in actu, ſicut pars ſeparata, & aliud in potentia, ſcilicet pars in continuo exiſtens non ſeparata; ita etiam in his qualitatibus, quæ ſunt diuiſibiles per accidens, pars ſeparata eſt actu exiſtens, vnde poteſt ſentiri: pars autem indiuiſa eſt in potentia, & ideo non ſentitur in actu, & per conſequens partes in potentia non ſunt in infinitum ſenſibiles, quia licet ſuperueniat viſus, tamen aliqua pars eius minima, puta decima-milleſima latet viſum, ſicut ſimiliter quamuis totus cantus continuus audiatur, tamen auditum aliquid latet partium de cantu, puta dyeſis, quod eſt minimum in melodia, quaſi diſtantia quædam toni, & ſemitoni huiuſmodi autem diſtantia media inter vltima latet. Vnde non procedit viſus vſque ad minimas partes, quia ſic ſentire diuideretur in infinitum, quod ſupra Philoſophus dimiſerat pro inconuenienti, ſimiliter & partes ſeparatæ non ſunt in infinitum diuiſibiles, & ſenſibiles, tum ex parte ipſarum partium, quia ſi partes in paruitate ſuperabundantes ſeparantur a toto, non poterunt permanere propter paruitatem virtutis conſeruantis, quia virtus corporalis diuiditur ſecundum diuiſionem magnitudinis, vt patet in 7. phyſ. t. 6. & ideo minima ſeparata conuertuntur in continens, puta aerem, vel aquam, ſicut patet de aliquo liquore ſaporoſo, qui infunditur mari: tum ex parte ſenſus, quia quanto virtus ſenſitiua eſt excellentior, tanto minorem immutationem organi a ſenſibili percipit: manifeſtum eſt autem quod quanto minus eſt ſenſibile, tanto maiorem immutationem facit organi, & ideo indiget excellenti virtute ſenſus ad hoc, quod ſentiatur in actu. Manifeſtum eſt autem, quod potentia ſenſitiua non creſcit in infinitum, ſicut nec aliæ virtutes naturales. Vnde neceſſe eſt, quod paſſibiles qualitates quædam lateant ſenſum, & per conſequens quod actu non ſentiantur.

Ad tertium dicendum quod ſicut dari poteſt minimum ignis ob rationes dictas, ita & minimum aquæ, & neutrum diuidetur in vacuo, quia natura non poteſt annihilare, ſicut nec creare tunc autem annihilaretur, quia tunc non daretur ambiens, in quod minimum aquæ conuerteretur. op. 45. c. 17. q. 3. de pot. a. 4.

Ad quartum, dicendum, quod ignis augmentum in eſt in infinitum, ſi loquamur de igne vno per aggregationem: ſecus vero de igne vno per vnitatem materiæ & formæ particularis; cum enim pugillus aeris fit ignis, quia materia aeris, vt dictum eſt, habet potentiam ad determinatam quantitatem, & raritatem, qualis conuenit formæ ignis, neceſſario

2. de. ani. l. 9.

debet dari maximus ignis, ita vt forma ignis adueniens materiæ aeris non niſi tantam magnitudinem requiras; Verum quia ignis impropriè nutritur, (nam id propriè nutriri dicimus, quod in ſeipſo aliquid recipit ad ſui ipſius conſeruationem, quod in igne licet videatur accidere, non tamen accidit, quia cum igne accenſo aliqua materia combuſtibilis additur, in illa materia noua combuſtibili nouus ignis generatus, vt dicit Philoſophus 3. meteor. c. 5. & de iuuent. c. 5. non autem ita, quod illud combuſtibile additum cedas in conſeruationem ignis in alia materia prius accenſa: puta ſi aliquod lignum de nouo igniatur, per hanc ignitionem non conſeruatur ignitio alterius ligni prius igniti, totus enim ignis, qui eſt ex congregatione multorum ignitorum, non eſt vnus ſimpliciter, ſed videtur vnus aggregatione, ſicut aceruus lapidum eſt vnus. & propter talem vnitatem eſt ibi quædam ſimilitudo nutritionis quæ propriè tantum animatis conuenit, quia per alimentum conſeruatur vita in illa eadem parte, quæ prius fuit: vnde & propriè ſola animata dicuntur augeri, quia quælibet pars eorum nutritur, & augetur, quod non conuenis rebus inanimatis, vt igni, & ſimilibus, quæ videntur per additionem creſcere; non enim creſcit id, quod fuit prius, ſed ex additione alterius conſtituitur quoddam aliud totum maius,) ideo ignis ex aggregatione vnius poteſt in infinitum creſcere ſicut & aceruus lapidum, quia cum igni poſſit in infinitum combuſtibile apponi, ex igne præcedente, & ſequente generato fit maior ignis in infinitum.

ad arg. præc.

Ad quintum dicendum, quod ignis præcedens non eſt idem numero cum igne facto ex lignis appoſitis, & in ignem conuerſis, ſed eſt diſtinctus numero, cum ex præcedenti, & ſequenti fiat alius vnus numero per aggregationem, vt dictum eſt, quamquam ſimilitudo augmenti, & nutrimenti præcipue apparet in igne, quia habet plus de forma, quam alia elementa, & eſt potentior in virtute actiua. Vnde propter hoc, quod manifeſtè alia in ſe conuertit, videtur nutriri, & augeri.

QVÆSTIO XLV.

De qualitatibus actiuis.

Deinde conſiderandum eſt de qualitatibus actiuis.

CIRCA QVAS QVÆRVNTVR Octo.

Primo, Vtrum calor, frigus, humor, & ſiccitas ſint primæ qualitates.

2 *Vtrum prædictæ qualitates ſint poſitiuæ*

3 *Vtrum qualitates prædictæ ſint omnes actiuæ.*

4 *Vtrum qualitates actiuæ rectè definiantur.*

5 *Vtrum qualitates paſſiuæ rectè definiantur.*

6 *Vtrum qualitates primæ ſint tantum quatuor.*

7 *Vtrum qualitates Symbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei.*

8 *Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in ſummo.*

ARTICVLVS I.

Vtrum Calor, Frigus, Humor, & Siccitas ſint primæ qualitates.

2. de gen. l. 6. / 2. de ani. l. 14.

VIdetur quod calor, frigus, humor, & ſiccitas non ſint qualitates omnium primæ. Dicit enim Philoſophus 2. de gen. t. 7. quod quia viſus eſt prior tactu, etiam obiectum viſus eſt prius obiecto tactus, ſed prædictæ qualitates pertinent ad obiectum tactus, lux vero, & calor ad obiectum viſus, vt dicitur in 2. de ani. t. 66. ergo qualitates prædictæ non ſunt primæ.

ep. 1. c. 9. / 2. cæl. l. 14. & de ani. l. 14. & 15.

2 Præterea corpus cæleſte cum ſit ſimplicius elementis & per conſequens illis prius, debent & eius qualitates eſſe priores qualitatibus elementaribus, ſed prædictæ qualitates ſunt elementorum, aliæ vero qualitates, vt figura, diaphaneitas raritas, & denſitas conueniunt etiam cælo, ergo hæ, non illæ ſunt primæ qualitates.

8. phyſ. l. 14.

3 Præterea dicit Philoſophus 8 phyſ. t. 56 quod omnium paſſionum principium eſt denſitas, & raritas: nam graue, & leue, molle, & durum, calidum, & frigidum videntur eſſe denſitates quædam, & raritates: ſed illæ qualitates dicuntur primæ, quæ ſunt principia aliarum omnium, ergo calor, frigus, humor, & ſiccitas non ſunt qualitates primæ.

8. phyſ. l. 14. & 2. de gen. l. 10.

4 Præterea dicit Philoſophus 8. phyſ. t. 55 & 57. & 2 de gen. t. 55 quod motus localis eſt primus omnium motuum, atque adeo prior alteratione; & ideo principium motus localis erit prius principio motus alterationis: ſed principium motus localis eſt grauitas, & leuitas, principium vero alterationis ſunt dictæ qualitates, ergo.

p. de cælo in proœm. & l. 3. l. p.

5 Præterea Philoſophus prius agit de qualitatibus elementorum motiuis, quam de actiuis, nam de illis egit in lib de cælo, de his vero in lib. de gen. & corr. qui conſequuntur libros de cælo, ergo qualitates motiuæ ſunt priores actiuis.

2. de gen. l. 2.

6 Præterea lux ſtellarum, & virtutes illarum cauſant in inferioribus calorem, & frigus, ergo calor, & frigus non ſunt qualitates omnium primæ.

2. cæli l. 4. / p. phyſ. l. 10.

7 Præterea dicit Philoſophus 2. cæli t. 18 & p. phyſ. t. 48. quod calor eſt prior frigore, ergo frigus non eſt qualitas prima.

p. phyſ. l. 10.

8 Præterea calor, & frigus ſunt qualitates actiuæ. Humor, & ſiccitas ſunt qualitates paſſiuæ; ſed qualitates actiuæ ſunt priores paſſiuis, nam actiuum naturaliter eſt prius paſſiuo, ergo humor, & ſiccitas non ſunt qualitates primæ, cum ſupponant alias priores.

2. de gen. l. 2.

Sed contra Philoſophus 2 de gen. t. 10. dicit, quod qualitates prædictæ ſunt omnium primæ.

2. de gen. l. 3.

Præterea qualitates prædictæ ſunt propriæ elementorum, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 16. ſed elementa, quippe ſimplicia, ſunt inter corpora inferiora omnium prima, ergo & qualitates prædictæ erunt primæ inter qualitates omnes corporibus ſublunaribus conuenientes.

2. de gen. l. 2.

Reſpondeo dicendum, quod calor, frigus, humor, & ſiccitas ſunt inter qualitates tangibiles omnium primæ. Cuius ratio eſt, quia ad illas omnes aliæ reducuntur, nec ipſæ reducuntur ad alias, nec ad ſe inuicē, & primum quidem patet, quia omnes aliæ ſunt ex his, vt patet diſcurrenti per cæteras qualitates: ſubtile enim, & groſſum, lubricum, & aridum, durum, & molle, graue, & leue, & aliæ differentiæ ſunt ex prædictis; ſubtile enim eſt ex humido, vt patet

ex eius definitione: humidum enim eſt ex eo, quod non bene terminatur termino proprio, ſed bene terminatur termino alieno, & ideo bene repletiuum eſt, quia ſequitur vndique tangens ipſum, eo quod fluit vſque ad ipſum tangens, ſubtile autem etiam repletiuum eſt, eo quod ſubtilitate quodlibet minimum ſubintrat: vnde manifeſtum eſt, quod ſubtile eſt effectus humidi, per oppoſitum autem groſſum erit effectus ſicci, groſſum enim eſt cuius partes fæculentæ non diſtinguuntur, & excedit capacitatẽ eius quod natum eſt repleri; ſimiliter lubricum reducitur ad humidum, quia lubricum eſt humidum aliquid paſſum; cum enim humidum patitur commiſtionẽ ſubtilis terrei, & eſt vnctuoſum, tunc fit lubricum; quia ſubſtantiale terreum ſibi commixtum non ſinit ſeparari partes eius, ſicut apparet in oleo, & aliis vnctuoſis. Aridum autem eſt quod eſt perfecte ſiccum: non retinens nec ſubtile terreum, nec etiam humidum vnctuoſum; & ideo quæ coagulantur, calido primo humiditatem propriam extrahente, poſtea vero frigido faciente partes conſtare ſibi, coagulantur. Similiter molle eſt effectus humidi, molle enim eſt, quod cedit tangenti, differt tamen ab humido, quia humidum tráſmutat tangens, & ideo molle non eſt humidum, ſed eſt effectus humidi. Durum autem reducitur ad ſiccum, ſicut effectus ad ſuam cauſam. Durum enim eſt quod tangenti non cedit, quia eſt coagulatum, coagulatum autem eſt effectus ſicci, ſimiliter & aſperum eſt effectus ſicci, & lene humidi: Aſperum enim eſt, quod habet ſiccitatem in ſuperficie, quæ inæqualiter partes eius conſtare facit: leue autem in ſuperficie habet humorem, qui æqualiter facit fluere partem ad partem. Grauitas vero, & leuitas conſequuntur calorem, & frigus, vt dictum
q. 43. a. 5. eſt, calor enim attenuat, & rarefacit & conſequentes facit leuitatem, contra vero frigus. Quod vero prædictæ qualitates non reducantur ad alias, nec in pauciores, nec in ſe inuicem; probatur, quia calidũ non eſt ſiccum ita quod caliditas ſit frigiditas quædam, vel eius effectus. nec frigiditas eſt caliditas, vel ſiccitas, vel humiditas quædam. nec humiditas eſt caliditas, vel frigiditas: nec frigiditas eſt ſiccitas, nec calidum eſt frigidum vel è conuerſo ſicut ſub cauſa, nec etiam frigiditas & caliditas ſunt ſub humido, & ſicco, vel è conuerſo, neceſſe eſt igitur has qualitates quatuor eſſe primas.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis vi-
8 de gen. l. a ſus ſit vno modo prior tactu, quia forma & dignitate prior eſt omnibus ſenſibus; & ideo obiectum viſus prius eſt obiecto tactus: tamen qualitas, quæ eſt obiectum viſus, non eſt corporis tangibilis ſecundum quod eſt tangibile, etiam ſi contingat viſum eſſe ſecundum naturam primum, prior enim forma eſt & dignitate, & fine omnibus ſenſibus, & ſi eſt, vt dictum eſt, & obiectum viſus prius eſt obiectis aliorum ſenſuum: non tamen omne viſibile, ſed ſolum lumen, vel lux quia per ipſam mouet cælum materiam generabilium, & corruptibilium ad omnem formam. Tactus autem ſubiecto prior eſt, quia ſubſternitur omnibus ſenſibus, vt patet 2. de ani. & contrarietates ipſius ſunt cauſæ omnium contrarietatum, & hoc patet. quia non ſentimus ſecundum tactum, niſi id, quod excellit ſecundum qualitates complexionatas medio tactus, quod eſt caro: & illæ ſunt calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, quarum nulla eſt in cælo & ideo cælum ſecundum naturam non eſt ſenſibile tactu ſed ſolum elementa, in quibus ſunt quatuor qualitates, ex quibus fit complexio, & tactus.

1. de geo l. 1 Ad ſecundum dicendum, quod ſermo eſt de qualitatibus primis corporum ſublunarium, quæ rerum ſunt qualitates tangibiles, & non omnes, ſed aliquæ, puta prædictæ, vt dictum eſt figura vero non in c.
eſt qualitas per ſe tangibilis, cum numeretur à Philoſopho 2 de ani. t. 64 inter ſenſibilia communia. Præterea figura non eſt qualitas actiua, at qualitates 2. de ani l. 13
primæ debent eſſe actiuæ, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 8. raritas autem, & denſitas ſunt æquiuoce di- a de gen l. a
cta in cælo, & in corporibus ſublunaribus: ſicut in cor- 2. cæli l. 2 t
poribus cæleſtibus non ſunt qualitates tangibiles d. 1. q. 2. a. 2
per modum, quo ſunt in inferioribus corporibus, ſed ad 5.
per modum eminentiorem, ſicut in cauſa actiua, non enim ibi eſt calidum, & frigidum, humidum, vel ſiccum, ſed virtus, quæ eſt horum cauſatiua. & ſimiliter ibi non eſt graue, & leue, ſed loco harum eſt ibi aptitudo ad motum circularem. Ita rarum, & denſum inueniuntur in corporibus cæleſtibus, ſecundũ quod aſtra ſunt ſpiſſiora, & magis commaſſata, quam ſphæræ eorum, non ſecundum differentiam contrarietatis, ſed ſolum ſecundum additionem, & diminutionem virtutis, & ſecundum maiorem, & minorem congregationem partiũ: cum tamen in inferioribus corporibus rarum, & denſum ſint qualitates, & primæ ſe tamen tenentes ex parte materiæ, non autem ex parte formæ.

Ad tertium dicendum, quod Philoſophus ibi 8 phyſ l. 14.
loquitur ſecundum opinionem antiquorum, qui ponebant raritatem, & denſitatem principia omnium paſſionum, & paſſibilium qualitatum, eo quod graue, & leue molle, & durum, calidum, & frigidum videntur conſequi rarum, & denſum, & ſecundum ea diſtingui.

Ad quartum dicendum, quod licet in diuerſis ibid.
ſubiectis prior ſit motus localis, non tamen in vno & eodem generabili, quia primo res generatur, poſtea alteratur & augetur, & demum habet motum ſecundum locum. Vel dic, quod qualitates primæ de- 1. de gen. l.
bent eſſe actiuæ, & paſſiuæ ad inuicem, nam ele- 10.
menta, quorum principia ſunt prædictæ qualitates, miſcentur, & tranſmutantur ad inuicẽ, at qualitates motiuæ non ſunt actiuæ, & paſſiuæ, vt patet ex ipſis nominibus: cum enim non ſint nomina verbalia, non ſignificant actionem, vel paſſionem. Vel dic, quod grauitas, & leuitas quæ ſunt qualitates mobilium, non poſſunt eſſe qualitates primæ, quia ſolum ordinantur ad ea quæ ſunt extranea rei, ad motum ſcili- op. 31. c. p.
cet localem, per quem non acquiritur rei aliqua forma ſubſtantialis; & ideo neceſſe eſt aliquas qualitates præcedere in re, quæ ſint inſtrumenta generantis in acquiſitione formæ ſubſtantialis. Hanc enim neceſſe eſt præcedere omnem motum localem ipſius, quia motus localis requirit quantitatem in mobili, & partem, & partem. Forma autem ſubſtantialis omnem quantitatem præcedit; actio autem generantis in productione formæ ſubſtantialis eſt alteratio, cuius terminus eſt ſpoliatio materiæ a forma prioris & inductio nouæ formæ.

Ad quintum dicendum, quod Philoſophus in proœmio
prius egit de qualitatibus motiuis quam de actiuis, lib. de cælo
quia prius egit de elementis, ſecundum quod inte- in proœ. lib.
grant vniuerſum, quam de iiſdem ſecundum quod de gener.
generantur, & corrumpuntur: qualitates autem motiuæ ſunt illæ, ex quibus determinatur ſitus in vniuerſo, qualitates autem actiuæ ſunt quibus inuicem tranſmutantur.

Ad ſextum dicendum, quod qualitates ſtellarũ, 2. de gen. l. 1
puta lux, vel aliqua alia virtus earum licet cauſarent in iſtis inferioribus aliquam qualitatem, non tamen ab eis patiuntur, quia earum ſubſtantia non communicat in materia cum illis: at vero qualitates

ad 4. primæ debent eſſe inuicem actiuæ, & paſſiuæ, vt dictum eſt.

1. cæli l. 4 5 phyſ. l. 2. Ad ſeptimum diccndum, quod calor dicitur prior frigore, perfectione, & dignitate, coottaria enim ſe habent ſecundum peius, & melius, vt dicitur p phyſ. t. 55.

l. c. in c. art. 3. ſeq. Ad octauum dicendum, quod calor, frigus, humor, & ſiccitas dupliciter conſiderari poſſunt, vel ſecundum ſe, vel in ordine ad mixtum, primo modo omoes ſunt qualitates primæ, & omnes ſunt actiuæ, & paſſiuæ, ſecundo modo duæ ſunt actiuæ, calor, & frigus, & duæ ſunt paſſiuæ, humor, & ſiccitas.

ARTICVLVS II.

Vtrum Calor, Frigus, Humor, & ſiccitas ſint qualitates poſitiuæ.

p. de gen. l. 5 2. de gen. 1 2. cæl. l. 4 Videtur quod non omnes qualitates prædictæ ſint poſitiuæ. Dicit enim Philoſophus p. de gen. t. 18. 2. de gen. t. 42. & 2. cæli t. 18. quod calor eſt prædicatom quoddam, & ſpecies, ſed frigiditas eſt priuatio, ergo non omnes prædictæ qualitates ſunt poſitiuæ.

2. cæli l. 4. 2 Præterea dicit Philoſophus p. phyſ. t. 55. quod contrariorum vnum eſt forma, alterum priuatio, ſed calidum, & frigidum, & ſimiliter humidum; & ſiccum ſunt contraria, ergo idem quod prius.

q. 47 a p. 5. phyſ. l. 3. 3 Præterea dicit Philoſophus quod calor, frigus, humor, & ſiccitas, ſunt contrariæ differentiæ, quibus inter ſe elementa differunt, vt dictum eſt, ſed contrarietas differentiarum, quæ eſt in omnibus generibus, attenditur ſecundum communem radicem contrarietatis, quæ eſt excellentia, & defectus, ergo duæ harum debent dicere excellentiam, & aliæ duæ defectum, & per conſequens priuationem, & ſic non erunt quid poſitiuum cum priuatio, & defectus ſint non entia.

q. 7 de malo a p. c. 4 Præterea in acceſſu tertianæ ſentitur frigus, & tamen in tertiana nullus eſt humor frigidus, cum oriatur ex bili, ergo frigus fit ſolo receſſu caloris.

q. 9 a. 4. 5 Præterea aqua calefacta ſe reſtituit priſtinæ frigiditati, ſolum per abſentiam calefacientis, vt patet experientia, & dictum eſt, ergo frigus tantum erit priuatio & receſſus caloris.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2 de part. animal. cap. 2. dicit, quod frigus non eſt priuatio, ſed natura quædam.

p. de gen. l. 8 2 Præterea calor, & frigus contrarie opponuntur, ſed vtrumque contrarium eſt aliqua natura, alioqui non eſſent in eodem genere, quia priuatio, & non ens non ſunt in genere, ergo calor, & frigus ſunt qualitates poſitiuæ.

2. de gen. l. 2 2. de ani. l. 13 Reſpondeo dicendum, quod calor, & frigus, humor, & ſiccitas ſunt qualitates poſitiuæ. Quod manifeſtum eſt primo, quia qualitates prædictæ ſunt Tab. v. ſenſibile n. 8 & 2 ſenſibiles per ſe, & tangibiles, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 7. & 2. de ani. t. 6. quod autem eſt non ens, cuiuſmodi eſt priuatio, vt dictum eſt, non eſt ſenſibile, nam omne ſenſibile per ſe cum immutet ſenſum, & ratione ſuæ excellentiæ corrumpat animal, debet eſſe ens reale poſitiuum; huiuſmodi autem non eſt priuatio, vt manifeſtum eſt. ergo qualitates prædictæ debent eſſe poſitiuæ. Secundo elementa ſunt inuicem actiua, & paſſiua, cum inuicem generentur, & corrumpantur, vt docet Philoſophus 2. degen. Sed non aguot, & patiuntur niſi ratione de ſenſu, l. 2. prædictarum qualitatum, vt docet Philoſophus de ſenſ. & ſenſ. cap. 10. nam forma ſubſtantialis q. 9 a 4 non eſt immediatum principium actionis, vt dictum eſt, ergo qualitates prædictæ ſunt quid poſitiuum reale.

10. met l. 4. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut dicitur in 10. metaph. oppoſitio priuationis, & habitus eſt principium oppoſitionis contrariorum, & ideo ſemper aliud contrariorũ eſt cum defectu, & priuatione quadam reſpectu alterius. Dicitur ergo frigus priuatio, non quia ſit priuatio pura, ſicut cæcum, & nudum, ſed quia eſt qualitas deficiens reſpectu caloris, & ex his patet ad ſecundum.

5 phyſ l. 5. Ad tertium dicendum, quod contrarietas differentiarum, quæ eſt in omnibus generibus, dicitur attendi ſecundum communem radicem contrarietatis, quæ eſt excellentia & defectus, quia omnes differentiæ diuidentes aliquod genus, ita ſe habent, quod vna earum eſt vt abundans, & alia vt deficiens reſpectu alterius, propter quod Ariſtoteles dicit in 8. metaph. quod definitiones rerum ſunt ſicut numeri, quorum ſpecies variantur per additionem, & ſubtractionem vnitatis.

q. 7 de malo a p. c de ſomno l. 5. Ad quartum dicendum, quod febris tertiana vere quidem conſiſtit in ſuperabundantia choleræ, quam virtus naturæ ſuperare non poteſt, ſed cholera eſt humor frigidus, vt dicit Philoſophus de ſom. & vig. c. 4.

q. 9 a 4. Ad quintum dicendum, quod aqua calefacta ſe reſtituit priſtinæ frigiditati vi ſuæ ſpeciei, non per actionem, & transmutationem aliquam, ſed per naturalem reſultantiam, vt dictum eſt.

ARTICVLVS III.

Vtrum qualitates prædictæ ſint omnes actiuæ.

2. de gen l. 2 4. meteor l. p. Videtur quod prædictæ qualitates non ſint omnes actiuæ. Dicit enim Philoſophus 2. de gen. t. 8. & 4. meteor. c. p. quod calor, & frigus ſunt actiua, humor autem, & ſiccitas ſunt paſſiua, ergo qualitates primæ non ſunt omnes actiuæ.

4. meteor. l. p. & 2. 2 Præterea dicit Philoſophus 4. meteor. c. p. & 2. quod actiones ſiunt calore, & frigore, vt generationes, putredines, concoctio, liquefactio, ergo reliquæ non ſunt actiuæ.

2. de gen l. 2. & 4. met. l p. 3 Præterea calor, & frigus definiuntur à Philoſopho 2. de gen t. 8. & 9. met. c. p. per agere, puta per congregare, & diſgregare, humor autem, & ſiccitas per pati, puta per terminari, ergo calor, & frigus ſunt qualitates actiuæ: humor autem, & ſiccitas paſſiuæ.

4. met. l. p. 9 p. log. a. 9 arg. 4. 4 Præterea 4. meteor c. p. dicit Philoſophus, quod calor, & frigus humectant, & exſiccant: ſed nulla alia actio poteſt tribui humiditati, & ſiccitati præter humectationem, & exſiccationem; ergo humor & ſiccitas non ſunt actiuæ, quia natura non facit per duo, quod poteſt facere per vnum, vt dictum eſt.

4. meteor. l 8. 5 Præterea dicit Philoſophus 4 meteor. c. 8. quod frigus non generat per ſe, ſed per accidens; at ſi frigus eſſet qualitas actiua, cum ſit contraria calori, poſſet illud corrumpere, & per conſequens per ſe generare aliquid, nam corruptio vnius eſt generatio alterius, & natura nunquam operatur per ſe intendens corruptionem ergo frigus non eſt qualitas actiua.

de gen. l. 2. de ſenſu l. 2 2. de gen. l. 6 Sed contra eſt quod Philoſophus 2. de gen. t. 8. dicit quod omnia elementa tranſmutantur ad inuicem, & ideo ſunt actiua, & paſſiua, ſed elementa tranſmutantur ad inuicem ratione qualitatum

primarum pota caloris, frigoris, humoris, & ſiccitatis, ergo omnes iſtę qualitates ſunt actiuæ.

2. de gen. l. 2. & 4. 2 Præterea omnes qualitates prædictæ ſunt contrariæ, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 25. ſed contraria nata ſunt inuicem agere, & pati, ergo omnes qualitates prædictæ ſunt actiuæ & paſſiuæ.

4. meteor. l. p. & 2. 1. de gen. l. 4. Reſpondeo dicendum, quod omnes qualitates prædictæ dupliciter poſſunt conſiderari. Vno modo quatenus veniunt in compoſitionem mixti, & vna victoriam obtinet ſupra alteram in mixto, & ſic duæ ſunt actiuæ pota calor, & frigus, & duæ paſſiuę, puta humor, & ſiccitas, cum enim actiuæ victoriam obtinent ſupra paſſiuas, tunc ſequitur generatio mixti; quando autem paſſiuæ vincunt actiuas: ſequitur indigeſtio, quæ eſt via ad corruptionem. Altero modo ſecundum ſe quatenus vna eſt contraria alteri, & per illas elementa inuicem tranſmutantur, & tunc omnes ſunt actiuæ, & paſſiuæ. Quod patet primo experiẽtia, nã ex igne fit aer & ex aere ignis vt docet Philoſophus 2. de gen. t. 26. hoc autẽ fieri non poſſet, niſi inuicem agerent, & paterentur per humiditatem, & ſiccitatẽ, cum in caliditate conueniant: & ſimiliter ex igne fit aqua, & ex aere terra, quod eſſe non poteſt niſi agerent ad inuicem ſecundum omnes quatuor qualitates prædictas Secundo ratione, tum quia om-
q. 4. a. 3. & 5 nes prædictæ qualitates concurrunt ad mixtionem refractæ, & alteratæ ad inuicem, vt dictum eſt; alteratio autem & refractio fit per mutuam actionem, & paſſionem; tum quia ſunt inuicem contrariæ, contraria autẽ inuicem agunt, & patiuntur, vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt, quod primæ qualitates ſunt omnes actiuæ, & paſſiuæ.

rg. 1. ſed contra 4. met. l. p. Ad primum ergo dicendum quod Philoſophus accepit prædictas qualitates per ordinem ad operationes ſecundas, quas habent in ordine ad mixtum, quæ ſunt emollire, maturare, concoquere, terminare, congregare, & ſegregare, ratione quarum calor, & frigus ſunt actiua, humor, & ſiccitas paſſiua. Calor enim emollit, terminat, ſiccat, & congregat homogenea, & ſeparat heterogenea, faciendo diffuſionem in elementis, & liquefactionem in mixtis, frigus vero congregat homogenea, & heterogenea, condenſando: indurat vero, & temperat calorem: quod patet ex probatione, quam affert Philoſophus 4. meteor. ait enim calidum, & frigidum eſſe actiua, quia congregant, & terminant: humidum vero, & ſiccum paſſiua, quia terminantur, & ſimilia patiuntur, & eodem modo reſpondetur ad 2. & tertium.

ibid. Ad quartum dicendum, quod calor, & frigus humectant, & ſiccant per accidens Humor vero & ſiccitas id faciunt per ſe, producendo ſibi ſimile, puta humorem & ſiccitatem.

4. mer. l. 8. Ad quintum dicendum, quod generatio dupliciter ſumitur. Vno modo pro mutatione a non eſſe ad eſſe abſolute. Altero modo, pro productione nobilioris ex ignobiliore corrupto. Si ſumatur generatio primo modo, quomodo de illa Philoſophus agit lib. p. de gen. frigus eſt per ſe generatiuum, ſicut calor ſi vero ſumatur ſecundo modo, ſolus calor eſt generatiuus, non autem frigus, ſed hoc eſt per ſe corruptiuum, quia frigiditas corrumpit ignem, & aerem, quæ ſunt nobiliora, & generat terram, & aquam, quæ ſunt ignobiliora.

ARTICVLVS IV.

Vtrum qualitates primæ actiuæ bene à Philoſopho definiantur.

3. cæli. l. 5. Videtur quod qualitates primæ actiuæ non bene a Philoſopho definiantur, quod nimirum calor congreget homogenea, & ſegreget heterogenea, & frigus vtraque congreget. Dicit enim Philoſophus 3. cæli t. 18 quod motus ſecundum naturam eſt vnus vnius rei ſed calidi motus proprius ſecundum naturam eſt calefacere, ſicut motus proprius frigid eſt frigefacere, ergo non eſt proprium caloris congregare homogenea; & ſegregare heterogenea, & frigidi congregare vtraque.

2 Præterea dicit Philoſophus 4. meteor. t. 3. quod calor facit mixtionem, & patet, nam maturatio eſt mixtio, & fit calore 4. meteor. c. 3. ſimiliter digeſtio eſt mixtio, & fit calore 2. de ani. t. 41. & de iuuent. c. 10. ſed mixtio eſt vnio heterogeneorum; concurrunt enim ad illam, vt dictum eſt, omnia elementa, quæ ſunt heterogenea, ergo calor congregat etiam heterogenea. 4. meteor. 2. de ani. t. de iuuent. l. 15.

3 Præterea calor immediate rarefacit, & extendit; & frigus condenſat, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 17. vbi laudat antiquos ponentes inter principia rerum calorem rarefacientem, & frigus condenſans; & 7. phyſ. t. 15. ſed ex rarefactione per accidens ſequitur ſegregatio heterogeneorum: nam ſi res diſtincti generis erant conſtrictæ, per rarefactionem ſolutæ propria virtute motiua ſeparantur; grauiora enim ſubſidunt, & leuiora aſcendunt, ergo male definitur calor per ſegregare heterogenea, tamquam per actionem per ſe propriam illius. 2. de gen. l. 5.

4 Præterea dicit Philoſophus 3. cæli t. 74. quod calor per accidens ſegregat heterogenea, ſed quę ſunt per accidens, non debent poni in definitione: ergo calor male definitur per ſegregare heterogenea. 3. cæl. l. 5.

5 Præterea frigus ſimpliciter congregat homogenea & ſegregat heterogenea, ſicut calor: nam per congelationem vnit lutum, & paleas: & per exſiccationem ventus frigidus ſepat aquam à veſte, & luto, ergo male definitur frigus per congregare homogenea, & heterogenea.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 8. & 4. meteor. c. p. definit calorem, quod congregat homogenea, & ſegreget heterogenea, & frigus, quod vtraque congreget. 2. de gen. l. 2. 4. meteor. l. p.

Reſpondeo dicendum, quod bene definitur calor, quod congreget homogenea ſeu illa, quæ ſunt eiuſdem naturæ, & ſegreget heterogenea, ſeu quæ ſunt diuerſæ naturæ, frigus vero quod congreget vtraque. Calor enim congregat homogenea, quia ſubtile, quod calido conuenit attrahit: ita patet experientia, quod ſi fiat aliqua maſſa ex auro, argento, & aere, & ponatur ad ignem, virtute ignis liquefacientis congregabuntur partes auri ad ſe inuicem, & ſic de aliis. Vnde continuare, & vnire inſunt calori per ſe, ſegregare autem heterogenea conuenit eidem per accidens: tum quia ſegregat aliena, congregando homogenea & propria: quoniam enim ignis agens per ſuam formam tranſmutat illud, in quod agit, in ſuam naturam ex potentia ente, conterminans illud & vniens, congregat ea, quæ ſunt vnius naturæ, & conſequenter ſeparat ea, quæ ſunt diuerſæ: tum quia quandocunque alicui enti per formam attribuuntur duo, puta generatio, & corruptio: eſſentialius ei attribuitur generatio, quam corruptio: quia generatio eſt de ratione entis, ad quod eſt: corruptio vero de ratione non entis: forma autem, & ſimpliciter, aut magis principium eſt entis, quam non entis: ſicut enim forma eſt, qua aliquid eſt ens; ita forma eſt, qua aliquid agit aliquod ens: ſed conterminatio, & vnitio ſunt generatio: ſegregatio vero, & diuiſio quædam corruptio, quare ſi vtrumque tribuitur calido per formam, eſſentialius, & per ſe attribuetur ei conterminatio, & vnitio, diuiſio vero, & ſegregatio per accidens, & minus 3. cæli l. vlt. 2. de gen. l. 2.

Digitized by Google

eſſentialiter. Quod autem frigidum cōgreget omnia heterogenea, quam homogenea, patet, quia aliquādo aqua, terra, palea, & huiuſmodi per coagulationem factam a frigido congregantur.

Ad primum ergo dicendum, quod calidum, & fri-
4. meteor. l. p. & 2. gidum dupliciter poſſunt conſiderari. Vno modo ſecundum ſe, ſeu quatenus ſunt inter ſe contraria, & vnum agit in aliud, & inuicem tranſmutantur, & ſic conſiderata agunt calefaciendo, & frigefaciendo. Alio modo quatenus veniunt in compoſitionem mixti, & ſic habent alias operationes, quarum præcipuæ ſunt congregare, & diſgregare, ſeu ſeparare.

Ad ſecundum dicendum, quod vniuntur homoge-
3. cæli l. vlt. nea non ſolum quæ ſunt vnius naturæ, ſed etiam quæ ſunt vnius amoris, vt dicit Philoſophus 3 cæli t. 74. ſeu vnius complexionis; ſic quatuor elementa ita concurrunt ad mixtionem, & inuicem agunt, vt perueniatur ad complexionem, quam requirit forma mixti, vt dictum eſt.

Ad tertium, & quartum patet ex dictis, nam in de-
q. 42. finitione calidi per ſe non ponitur ſegregare heterogenea, ſed tantum congregare, illud vero ponitur tamquam quid conſequens, nam, vt dictum eſt, calor ſegregat congregando.

Ad quintum dicendum quod vētus frigidus exſiccat inducendo ſiccitatem, & non tantum exprimēdo humiditatem. Deinde ſi vehemens eſt, præuenit expreſſionem; vnde vnit heterogenea.

ARTICVLVS V.

Vtrum qualitates primæ paſſiuæ rectè à Philoſopho definiantur.

Videtur quod qualitates primæ paſſiuæ nō recte à Philoſopho definiantur, quod ſcilicet humi-
4. meteor. l. 7. dum ſit, quod proprio termino eſt interminabile, alieno vero facile terminabile; ſiccum vero, quod difficile terminatur termino alieno, facile vero proprio Dicit enim Philoſophus 4. meteor. c. 8 quod humidum, & ſiccum ſunt prima principia paſſiua omnium corporum mixtorum: vnde humidum eſt connaturale mixto, ſed mixtum eſt terminatum proprio termino, ergo & humidum connaturale mixti erit terminatum termino proprio.

Ibid. 2 Præterea in mixto ſiccum, cum ſit illi connaturale, quia eſt principium paſſiuum eiuſdem, vt dictum eſt, facile terminatur termino illius, ergo male definitur ſiccum, quod ſit difficile terminabile termino alieno, & facile proprio

p. de gen. l. 11. 2. de gen. l. 3. 3 Præterea glacies eſt humida, & eſt eſſentialiter aqua; ſed glacies habet proprium terminum, vt patet, ergo male definitur humidum, quod proprio termino ſit interminabile, & alieno facile terminetur.

2. de gen. l. 8 4 Præterea dicit Philoſophus 2. de gen. t. 49. quod ſola aqua terminatur; ſed præter aquam ſunt multa alia, quæ ſunt humida, vt aer, ergo male definitur humidum, quod facile terminetur termino alieno, & difficile proprio, nam definitio debet conuenire omni definito.

p. meteor. l. 15. 5 Præterea aqua cadens habet figuram rotundam; ſed aqua eſt humida, vt dictum eſt, ergo idem quod prius.

6 Præterea cinis ſiccus eſt, & ſimiliter ignis; ſed vterque facile recipit alienam figuram; cinis enim non reſiſtit prementi, & elementum ignis figuratur concauo lunæ; noſter vero habet figuram pyramidalem, ergo male definitur ſiccum, quod difficile terminatur termino alieno, & facile ſit terminabile termino proprio.

Sed contra eſt auctoritas Philoſophi definientis humidum, & ſiccum modo prædicto 2. de gen. t. 9. & 10. & 4. meteor. c. p. & 8. 2. de gen. l. 2. 4. meteor. l. p. & 2.

Reſpondeo dicendum, quod paſſiuæ qualitates primæ humidum, & ſiccum, dupliciter conſiderari poſſunt. Vno modo in mixto, ſeu quatenus conſtituunt mixtum, & hoc modo cum humidum, & ſiccum ſint inuicem mixta, & coniuncta, & glutinata, vt dicit Philoſophus 4 meteor. c. 8. neceſſe eſt, quod ſiccum habens conſiſtentiam admixtum humido illi etiam communicet conſiſtentiam; vnde humidum non amplius diffluit: & cum iam ſit factum connaturale mixto, dici poteſt, quod ſicut mixtum terminatur proprio termino, ita & humidum, quod eſt propria eius materia Et ſimiliter, quia humidum eſt conglutinatum ſicco, & ſine humido ſiccum non terminatur, dici poteſt, quod ſiccum facile terminatur termino alieno Alio modo conſiderari poſſunt humidum, & ſiccum ſecundum ſe, ſeu ante mixtionem, & 2. de gen. l. 2. & 4. meteo. l. 7 & 8. tunc verum eſt, quod humidum eſt indeterminatum termino proprio, & bene terminabile termino alieno. Siccum autem terminatur termino proprio, difficulter autem terminatur termino alieno. Et ſimiliter quidquid eſt facile terminabile, hoc habet ab humore; quod vero difficile, habet a ſiccitate: quod ex effectu humidi, & ſicci conſtare poteſt: ſubtile enim, quia eſt humidum, eſt repletiuum: ſequitur enim vndique tangens ipſum, eo quod fluit vſque ad ipſum tangēs, ſua nimirum ſubtilitate quodlibet minimum ſubintrans, & ideo eſt bene terminabile termino alieno, non autem proprio Et ſimiliter molle quia eſt humidum cauſaliter, habet eandem proprietatem, vnde cedit tangenti: & idem dico de lubrico E contra groſſum, quia eſt effectus ſicci, cum eius partes fęculentæ non disiungantur, & excedat capacitatem eius, quod natum eſt repleri, difficile poteſt terminari termino alieno: & idem dico de arido, & duro. Secundo probatur ex propria ratione humidi, & ſicci: humidum enim eſt facile diffluens, ſiccum vero cōſiſtens: vnde illud facile ſuſcipit alienam figuram, hoc vero difficile. Vnde manifeſtum eſt, quod recte deſcriptæ ſunt qualitates paſſiuæ elementorum. Et ex his patet ad primum, & ſecundum.

Ad tertium dicendum, quod liquida terminantur 4. meteor. l. 8. & 13. 2.
proprio termino ex magna violentia frigidi, vt patet de gen. l. 3.
in glacie, quæ eſt ſuperabundantia frigiditatis, vt dicitur 2. de gen. t. 21 & in grandine, cuius cauſa dicitur vehemens virtus frigidi incluſi in aqua, & concluſi ab exteriori calido vehementi, vt dicitur 4. meteor. cap. 15.

Ad quartum dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod aqua ideo ſola bene terminabilis eſt, quia 2. de gen. l. 3
ſola eſt ſecundum ſenſum tactus omnium corporum humidiſſima, & inter omnes humores, & corpora omnia, quæ ſenſibiliter humectant, ſubtiliſſima, vt dicit Philoſophus de ſenſ. c. 5. Vel dic quod de ſenſu l. 9
ideo aqua dicitur ſola bene terminabilis quia ſi conſideretur per ordinem ad mixtum ſola ſimul cum terra facit terminationem, & ideo per ordinem ad mixtum, & ad terminationem quam facit in mixto, 4 meteor. l. 7.
dicitur ipſa primo humida, & terra primo ſicca, vt dicit Philoſophus 4. meteor c. 8.

Ad quintum dicendum, quod elementa non habēt 3. cæli l. 28
vllas determinatas figuras ſecundum ſe, vt probat Philoſophus 3. cæli t. 66 ſicut enim in aliis ſubiectum eſt quod habet rationem materiæ, & eſt ſine ſpecie, & forma, quia receptiuum debet eſſe denudatum à natura recepti, & etiam vt ſpecies imprimendas in ipſo non male exprimat, ſicut ſcriptum eſt in Timæo, ſic elementa oportet putare ſicut materiam in potentia ad omnes formas ſubſtantiales mixtorum, &

Digitized by Google

figuras eorum, ita quod nullam ipſarum habeant in actu, ſed omnes in potentia: & propter hoc poſſunt transmutari in mixta ſeparatis differentiis, quæ ſunt ſecundum paſſiones ideſt formis ſubſtãtialibus, quas per ſe ſequuntur. (1 meteo l.15) Vnde quod elementa habeant aliquam figuram, illam habent vel receptam a continente, vt dicit Philoſophus loc cit. vel aliunde per accidens illam recipiunt, vel ex motu, vt patet in grandine: quando enim grandines de longe veniunt, circumquaque alterantur propter motum à longinquo, & ſic ſunt figuræ rotundæ, & magnitudine minores. Contra vero, quando congelatio grandinis fit prope terram, nam tunc fit figuræ non rotundæ, & magnæ quantitatis quia initium paruo tempore fit motus eius, qui proinde non poteſt diſſoluere partes angulares fortius diuidentes aerem, & magis ei reſiſtentes, vel ob antiperiſtaſim, ſic enim guttæ rotundæ, & maiores deciduntur æſtate, quam in hyeme, vt dicit Philoſophus p. meteor. c. 15 quia calidum vndique circumſtat frigidum, & congregat ipſum, ſicut quando frigidum magis congregatur concluſum ab exteriori calido, non ſolum nubes condenſantur in aquam, ſed vlterius aqua congelatur ex vehemente virtute frigidi incluſi, & ſic fit grando.

(3 meteo. l.12) Ad ſextum dicendum, quod cinis eſt ſiccus, & proinde quodlibet eius granum habet proprium eius ſubiectum, & difficile terminatur termino alieno: quia tamen cinis ſubtilis eſt, ideo facile cedit, & non reſiſtit prementi, ſicut & farina, quia læuis eſt. (3 cæli l.12, ad præcad. arg.) Ignis vero elementum nullam habet figuram ex ſe, quare nec pyramidalem, vt volebant antiqui, quos refellit Philoſophus 3. cæli t.66 habet tamen figuram circularem ex continente, ſicut & cætera elementa, vt dictum eſt. Ignis vero noſter habet figuram pyramidis, quia partes acutæ citius aſcendunt: vnde craſſior eſt flamma prope nutrimentum.

ARTICVLVS VI.

Vtrum qualitates primæ ſint tantum quatuor.

(q. 45. a. p. arg 2, & 6.) Videtur quod qualitates primæ ſint plures, quã quatuor, lux enim eſt qualitas prima, nam conuenit cælo, quod eſt primum inter omnia corpora, ſiue ſimplicia, ſiue mixta, vt dictum eſt, ergo qualitates primæ ſunt plures, quam quatuor.

(2. de ani. l. 16) 2 Præterea ſonus non eſt qualitas ſecunda, vt patet, cum non oriatur ex vlla alia qualitate priore, ſed immediate ex motu, vt dicit Philoſophus 2 de ani. t. 77. ſed vere ſonus eſt qualitas, nam inter qualitates per ſe ſenſibiles numeratur a Philoſopho 2. de ani. t 64. ergo erat qualitas prima, & ſic erunt primæ qualitates plures, quam quatuor.

(q 9 a 4. ſ. de ani l. 14.) 3 Præterea in elementis neceſſario ponendæ ſunt aliæ qualitates præter calorem, frigus, humorem, & ſiccitatem, neque ex illis neque ex aliis ortæ; nam calor expellitur ab aqua reducente ſe ad frigiditatem ſuam priſtinam, & non expellitur à forma ſubſtantiali, quia hæc non agit immediate, vt dictum eſt, neque à frigiditate propria, quia calor in aqua poteſt eſſe maior quam frigiditas, vt quando ebullit: & poteſt durante ſpecie aquæ commutari aqua à ſua naturali qualitate; ſecus vero ignis, quia cum ſit formalior, eſt magis actiuus inter elementa, quæ comparantur ad ipſum ſicut materialia vt dicitur in 4. met. ergo qualitates primæ ſunt plures quatuor.

(2 cæli l p p cæli l 7.) 4 Præterea cæli per ſe infrigidant, & humectant, cũ ſint cauſæ vniuerſales & per ſe, ergo debent habere aliquas qualitates, quæ ſint principia immediata harum operationum, ſed illæ non ſunt qualitates ſecundæ, ortæ ex quatuor prædictis, quia in cælo non ſunt tales qualitates, cum cælum non ſit ſubiectum alterationi, vt dicit Philoſophus p. cæli t. 12. ergo erunt primæ & ſic primæ qualitates erunt plures, quam quatuor.

5 Videtur quod qualitates primæ ſint pauciores, quã quatuor. Dicit enim Philoſophus 4 meteor c p. quod calor, & frigus humectant, & exſiccant, ſed vnaquæque qualitas actiua ab alia diſtincta eſt propter operationem propriam diſtinctam ab operatione alterius, ergo qualitates primæ actiuæ ſunt pauciores, quam quatuor. (4 meteo .9)

6 Præterea in vnoquoque genere datur aliquod primum, quod ſit cauſa omnium, vt dicitur 2. metaph, t. 4. ergo in genere qualitatis debet eſſe vna qualitas, quæ ſit cauſa cæterarum omnium, & ita qualitates primæ non erunt quatuor, ſed vna tantum. (1. p q. 56 a 5 c.)

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 8. dicit quatuor tantum eſſe primas qualitates. (2 de gen l.1)

Reſpondeo dicendum, quod qualitates primæ cuiuſcunque generationis, & mutationis ſenſibilis cauſæ, ſunt tantum quatuor. (2 de gen op 2. 9.) Cuius ratio eſt, quia cum elementa ſint inter corpora omnium prima, quippe quæ ſunt ſimplicia, neceſſario debent, & illæ qualitates, quæ ſunt formæ perfectiuæ, atque adeo principia illorum inquantum ſenſibilia ſunt eſſe omnium primæ, (q 45) nam inter omnes qualitates ſenſibiles nullæ aliæ ſunt propriæ elementorum, præter illas, vt ex eo manifeſte patet, quod ex illarum varia complexione, vt dictum eſt conſurgit numerus quatuor elementorũ. (p. phyſ l.10 a de gen l.1) præterquam quod, cum illæ neque fiant ex aliis, neque ex alterutris, ſed ex illis omnes aliæ qualitates tangibiles oriantur, vt docet Philoſophus p. phyſ. t. 44 & 2 de gen t. 8 neceſſario ſequitur quod ſint primæ qualitates omnium & prima contraria, ex quibus tamquam primis principiis fiunt res omnes naturales, & per conſequens quod primæ qualitates ſunt tantum quatuor, & ideo merito a Philoſopho 2. de gen. t 16 vocantur elementa. (2 de gen l.3)

Ad primum ergo dicendum, quod lux eſt quidem qualitas actiua, ſed non paſſiua at primæ qualitates corporum generabilium, & corruptibilium debent eſſe actiuæ & paſſiuæ, vt dicit Philoſophus 2 de gen. t. 8. & ex his patet ad quartum. (2. de gen l.1)

Ad ſecundum dicendum, quod ſonus eſt qualitas audibilis, ſed non tangibilis; tactus autem ſubiecto prior eſt omnibus aliis ſenſibus, quia ſubſternitur omnibus ſenſibus, vt patet 1. de ani. & eius contrarietates ſunt cauſæ omnium cõtrarietatum, licet dignitate ſit poſterior viſu, & proinde aliquod obiectum viſus, puta lumen, ſit prius obiecto tactus, & conſequenter calore, frigore, humore, & ſiccitate, quæ ſunt qualitates tangibiles, nam calor, quod eſt alterum obiectum viſus, eſt poſterior prædictis quatuor qualitatibus. (ibid.)

Ad tertium dicendum, quod aqua reducit ſe ad priſtinam frigiditatem virtute ſuæ ſpeciei, ſeu formæ, per quandam ſimplicem emanationem, vel reſultantiam, non autem per veram actionem & tranſmutationem, vt dictum eſt & ratio eſt, quia cum in actione propria principale agens phyſicum ſit compoſitũ ſubſtantiale, agens per ſuam formam, debet hoc agẽs agere propria virtute, virtus autem ſubſtantiæ eſt accidens; at in actione impropria, quæ dicitur reſultantia, vel naturalis emanatio, principale agens eſt generans, vt in 8. phyſ. dicit Philoſophus de motu naturali. Dans autem formam dat etiam conſequens ad formam, & ideo hæc ipſa forma eſt virtus agentis, & non oportet quærere aliam virtutem. (q 9 a 4 ad poſtr. Bignes 2. de gen c 2 q 1 ad 1. Son. 4 met q 5. ad 9. Aſtudillo 2. de gen. p. 2)

4 Ad quartum dicendum, quod calor, & frigus duobus modis conſiderantur. Vno ſecundum ſe, quate- (4 meteo l. p.18.)

nus ſunt contraria, & ſic per ſe tantum calefaciunt, & frigefaciunt, vnde inuicem agunt, & patiuntur, & inuicem corrumpuntur. Altero, quatenus operantur in mixto: & ſic calor, & frigus dicuntur humectare, & exſiccare, exſiccat enim calor per ſe in digeſtione, & quidem proprios, & intrinſecus, & naturalis principaliter, ſecundario autem calor extrinſecus ſiue balneorum, ſiue exercitij moderati, ſiue aliorum fomentorum calidi intrinſeci, & naturalia, vterque vero id facit per ſe, quatenus facit euaporare humidum ſubtile, & terminat, & indurat groſſum, vt dicitur 4. meteor. c. 2. frigus vero id facit per accidens, fortificando calidum interius per antiperiſtaſim. ſimiliter calor, & frigus humectant: cum enim humectari dupliciter dicatur, vno modo fieri aquam, ſicut cum ex nube generatur aqua pluuiæ. Secundo liquefieri, ſicut cum glacies, vel metalla liqueſcunt. res humectantur primo modo à frigido condenſante vaporem in aquam: humectatio vero ſecundo modo fit à calido reſoluente.

4. meteor. l. 18 in fine l. 5.

Ad ſextum dicendum, quod calor frigus, humor, & ſiccitas non dicuntur primæ qualitates in eſſentia, & ſubſtantia generis ſic enim vna eſt in quocunque genere perfectiſſima, ſed ita dicuntur, quia ad eas omnes aliæ reducuntur; & illæ non reducuntur ad alias, nec in pauciores, nec ad ſe inuicem, eo quod vna cauſetur ab alia. Cum quo tamen ſtat, quod inter ipſas qualitates, ſi non cauſalitate, vt dictum eſt, ſaltem perfectione & dignitate vna cæteris præemineat, vt calor. Inter has enim qualitates priores ſunt calor, & frigus, quam humor, & ſiccitas; quia hæ ſunt paſſiuæ, illæ actiuæ: & inter actiuas, 4 [p]rior eſt calor, quam frigus, quia frigus ſe habet vt priuatio, calor vt forma: & calor generatur à motu locali, virtute motus cæli, qui eſt primus omnium motuum localium, ſicut motus localis eſt primus omnium motuum.

2. de gen. l. 3 meteor l. 2 cæli l. 10

ARTICVLVS VII.

Vtrum qualitates ſymbolæ elementorum ſint eiuſdem ſpeciei.

Videtur quod qualitates ſymbolæ elementorum ſpecie diſtinguantur. Contrariorum enim effectuum contrariæ ſunt cauſæ, vt dicitur 2. de gen. t. 5[6]. & 4. meteor c. 8. ſed humiditas aquæ extinguit ignẽ vt ſi ſuperfundatur aqua carboni accenſo. humiditas vero aeris ignem fouet, & conſeruat, vt patet, quia ideo cinis conſeruat ignem quia cum ſit rarus dat locum aeri circunſtanti, ad hoc vt poſſit intrare, & conſeruare ignem.

4. meteor. l. 9. 2. de gen. l. 10. de iuuen. l. 5.

1 Præterea humor aereus nutrit calorem, ſecus vero humor aqueus. Vnde animalia, quibus ineſt humidum pingue, quod eſt aereum, ſunt longioris vitæ, quam quibus ineſt humidum aqueũ, vt Philoſophus dicit lib. de iuuent. ergo humiditas aeris, & aquæ ſpecie differunt.

de long. & br. vitæ l. 3.

3 Præterea ſola humiditas aquæ non aeris, continuat, & terminat mixtum, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 49 ſed hoc non contingit niſi ex diuerſa natura humiditatis aquæ, & aeris, quia idem ſecundum eandem rationem ſemper eſt natum facere idem, vt dicitur 2. de gen. t. 56. ergo humiditas aquæ, & aeris differunt ſpecie.

2. de gen. l. 10

4 Præterea calor ignis non poteſt ſtare cum humiditate, nec eius ſiccitas cum frigiditate, vt patet ex combinatione propria ſingulorum elementorum, & docet Philoſophus 2. de gen. t. 7. ergo humiditas aquæ, & aeris differunt ſpecie, ſed calor aeris poteſt ſtare cum humiditate, & ſiccitas terræ cum frigiditate ergo calor ignis, & aeris ſpecie differunt; & ſimiliter ſiccitas ignis, & terræ.

2. de gen. l. 2

5 Præterea non eſt multiplex calefieri in eodem ſubiecto, niſi ſint plures calores ſpecie diſtincti, ſed ſubiectum in quod agit ſemen, multipliciter calefit, puta à cælo, animali, & elemento, ergo ſignum eſt, quod in ſemine calor elementaris, cæleſtis, & animalis ſint ſpecie diſtincti; præterquam quod calor elementaris diſſoluit, & conſumit, calor vero animalis generat carnem, ergo.

2. c. g. c. 71. 4 d. p. q. 2. 4 c

6 Præterea calor ignis eſt maxime actiuus: vnde à Philoſopho calor dicitur proprium ignis, lib. de ſenſ. c. 10. quia eſt omnium calidorum calidiſſimum, vt dicitur 2. metaph. t. 4. ſecus vero aer, ergo calor ignis, & aeris ſpecie differunt, quia ſi eſſent eiuſdem ſpeciei, eſſent æqualiter actiui.

2. de gen. l. 3 de ſenſu l. 10 p. de gen. l. 10 2. met. l. 2

7 Præterea grauitas terræ, & aquæ differunt ſpecie: ſimiliter, & leuitas ignis, & aeris, vt patet ex Philoſopho 3. & 4. cæli, vbi ex qualitatibus motiuis colligit numerum elementorum, vt dictum eſt, ſed eadem eſt ratio qualitatum actiuarum, ergo qualitates ſymbolæ elementorum ſpecie differunt.

q. 43. a. vn.

8 Præterea quoties ſubiecta differunt ſpecie, etiam paſſiones differunt ſpecie: cum enim paſſio fluat ab eſſentia tamquam à cauſa in triplici genere, vt dictũ eſt, cauſæ ſpecie diuerſæ habent etiam effectus ſpecie diuerſos, nam idem inquantum idem ſemper facit idem, vt dictum eſt: ſed ignis, & aer, quæ ſunt ſubiecta proprij caloris, differunt ſpecie, ergo & ſpecie differunt calor ignis, & aeris.

q. 6. log. arg. 3.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gener. t. 8 probat, quod tantum quatuor ſunt qualitates primæ, ex quarum combinatione conſtituuntur elementa.

2. de gen. l. 2 de ſp. creat. a. 3. arg. 19. & ad 19.

2 Præterea dicit Philoſophus 2. de gener. t. 25. quod dantur aliqua elementa conuenientia in vna qualitate, quæ vocatur ſymbola, & cognata, quæ propterea facilius ad inuicem tranſmutantur, quia vnica tantũ qualitas ſuperaddenda eſt, cum altera remaneat eadem: non remanet autem eadem numero, quia non manet idem numero ſubiectum, ergo remanet eadem ſpecie.

2. de gen. l. 4 & de ſpir. cr. l. c.

3 Præterea dicit Philoſophus 2. de gen. t. 30 quod ex aere, & terra, corruptis humiditate, & frigiditate generatur ignis, quia remanent propriæ qualitates ignis, ergo calor aeris, & ſiccitas terræ ſunt eiuſdem ſpeciei cum calore, & ſiccitate ignis.

2. de gen. l. 4

Reſpondeo dicendum, quod qualitates ſymbolæ elementorum ſunt eiuſdem ſpeciei. quod manifeſtũ eſt primo, quia ſi differrẽt ſpecie, eſſent octo qualitates primæ: eadem enim eſt ratio de omnibus qualitatibus, quarum quælibet in duobus elementis inuenitur. Secundo quia quælibet qualitas ſpecialiter tribuitur vni elemento, in quo eſt perfecte, & per deriuationem alteri, in quo eſt imperfecte. Vnde cum ex hoc aere fit hic ignis, calor manet idem ſpecie, ſed augmentatus. Tertio vnum vni tantum eſt contrarium, vt dicitur p. cæli t. 10 & 10. met. t. 17. quod ſi qualitates ſymbolæ differrent ſpecie, vnum directe haberet duo contraria, calori enim ignis contrariaretur frigus terræ, & aquæ. Quarto cum elementa poſſint ad inuicem tranſmutari, quodlibet elementũ ex quolibet generari poteſt, vt dicitur 2. de gen. t. 24. id autem fieri non poſſet, ſi qualitates ſymbolæ ſpecie differrent: non enim poſſet ignis ex aqua facere aerem, & per conſequens ex ſumme contrariis nõ poſſet fieri tertium, puta ex aqua & igne aer, vt vult Philoſophus ibidem t. 26. 27. nam ignis agẽs in aquã, vel conſeruat humiditatem aquæ, vel illam corrumpit, ſi primum, ergo in aere facto ex igne, & aqua re-

de ſpir. cr. a. 3. arg. 14 p. cæli l. 4. 10 met. l. 6. 2. de gen. l. 4

manet humiditas aquæ, & ſic erit eiuſdẽ ſpeciei cum humiditate aeris ſi ſecundum, neceſſe eſt quod generetur alia humiditas: nam cum aer ſit calidus, & humidus, vtraque qualitas neceſſario requiritur ad hoc, vt aer generetur: non datur autem vllum producens hanc humiditatem: non enim ignis, quia hic eſt calidus, & ſiccus: neque aqua, quia iam nõ eſt, & ſi eſſet, tantum produceret humiditatem ſibi propriã: vnde non poſſet aer produci, qui propriam humiditatem

ibid. requirit. Demum probatur quia ideo aliquando ex duobus elementis fit tertium, aliquando vero vnum conuertitur in aliud, vt dicitur 2 de gen. t. 29. quia quando agunt ad inuicem duo elementa omnino diſſymbola, cum vtraque qualitas propria corrumpatur, remanent aliæ qualitates, quæ ſunt propriæ tertij elementi: quando autem agũt ad inuicem elementa ſymbola, remanet qualitas propria elemẽti agentis in paſſo, cum in ea cum illo conueniat, & inducitur alia propria eiuſdem agentis in paſſo, & ſic agens in ſe paſſum conuertit: non remaneret autem prædicta qualitas, niſi eiuſdem ſpeciei eſſent qualitates ſymbolæ.

de iuuen. l. 8 Ad primum ergo dicendum, quod ideo aqua ſuperinfuſa igni illum extinguit, quia ſic cadẽs obſtruit ignem: impedit enim reſpirationem, qua impedita calidum reflectitur in ſeipſum, & fortificatur: fortificatum autem reſoluit humidum ſubtile, & conſumit ipſum, & remanet groſſum, quod eſt ineptum ad nutriendum ignem: ipſo autem humido ſubtili reſoluto, & conſumpto, conſumitur ignis. Ideo vero oleum conſeruat ignem, quia cum ſit rarus dat locum aeri circunſtanti, vt poſſit intrare, & ipſum ignem refrigerare: facta enim refrigeratione debilitatur calidum, quo debilitato humidum diu ſaluatur, & per conſequens ſaluatur & calidum

Ad ſecundum dicendum, quod ideo animalia, qui-

de long. l. 3. bus ineſt humidum pingue, & aereum, ſunt longioris vitę, quia humidum aereum eſt calidum ſicut & ipſe aer. Calidum autem non eſt de facili infrigidabile, & coagulabile, animalia vero, quibus ineſt humidum aqueum, ideo ſunt breuioris vitæ, quia humidum aquaticum eſt groſſum, & frigidum, & de facili infrigidabile, & congelabile.

2. de gen. l. 8 Ad tertium dicendum, quod ſola aqua dicitur bene terminabilis, quia ſola illa ſimul cum terra faciunt in mixto conſiſtentiam, terminationem, & figurationem, ſicut è contra terra ſine aqua non poteſt continuari, ſed in puluerem redigitur, vt docet Phi-

4. meteo. l. 7 loſophus 4. meteor. c. 7. & propterea ibidem vocat aquam primo humidam, quia nimirum in mixtis illa ſola ſimul cum terra facit conſiſtentiam, & terminationem.

Ad quartum dicendum, quod calor non patitur

2. de gen. l. 3 in igne humiditatem, quia ignis conſtituitur per coniunctionem caloris cum ſiccitate; ſicut aer conſtituitur per complexionem caloris cum humiditate: nam alioqui calor ſecundum ſe ita poteſt ſtare cum ſiccitate, ſicut cum humiditate: quamquam coniunctus cum vna qualitate conſtituit vnum elementum, coniunctus cum alia conſtituit aliud, vt dicitur 2 de

ibid. gen. t. 16. Vel dic, quod ideo calor ignis non compatitur ſecum humiditatem, quia habet calorem in ſummo, qui omnino conſumit humidum; vnde eſt coniunctus cum ſiccitate: calor vero aeris eſt longe minor, quam ſit calor ignis; quia virtus mouentis eſt longe minor in aere, tamquam in remoto, quam in igne, tamquam in propinquo: minus enim calefacit motus cæli materiam aeris, imo quam minime, quam ipſum ignem.

Ad quintum dicendum, quod calor ignis, cæleſtis, & animalis non ſunt tres ſpecies caloris, ſed vnus tan-

q. 3. de pot. a. ad 14. & 16. Tab. v. an. n. 160 in 4. d. p. q. 2. 4 c. tum: nam ſicut idem calor ignis vt inſtrumentum virtutis nutritiuæ poteſt generare carnem, vt dicitur 2. de an. t. 50. ita idem calor ſeminis vt eſt inſtrumentum virtutis animæ, quæ eſt in ſemine, & vt eſt inſtrumentum corporis cæleſtis, cuius virtute agit, poteſt operari ad generationem animalis. Ratio autem huius eſt, quia vires animæ vegetatiuæ agunt per calorem, & alias naturales qualitates actiuas, & paſſiuas tamquam per inſtrumenta, licet altiori modo: vnde & dicuntur naturales & ideo non eſt mirum, ſi idem calor ignis ex natura propria diſſoluat, & conſumat, ſed generet carnem, vt inſtrumentum vegeta-

pluribus in locis. tiuæ. Inſtrumẽtum enim habet duplicem actionem, vnam reſpondentem ſibi vt eſt inſtrumentum, alteram propriam ſibi. vt eſt talis natura.

Ad ſextum dicendum, quod calor ignis eſt maxime

ad 4 actiuus, quia calor in igne eſt in ſummo, & perfecte: ſecus vero calor in aere in quo eſt imperfecte, & non in ſummo. vt dictum eſt.

Ad ſeptimum dicendum, quod grauitas terræ, &

q. 37. a. 3 aquæ differunt ſpecie, quia conſequuntur complexiones, & conſtituta ſpecie diuerſa, vt dictum eſt ex Philoſopho; ſicut & in ſimili, forma mixtionis accidentalis ſpecie differt iuxta diuerſitatem ſpecificam mixtorum, quia conſurgit ad ſpecie diuerſam complexionem, quam requirit diuerſa natura mixti producendi, vt dictum eſt.

q. 41. a. 6. Ad octauum dicendum, quod quia elementa ſunt materia mixtorum, ratione materiæ, & propriarum qualitatum neceſſe fuit, cum ex illis omnia mixta

q. 41. a. 6. 2. de gen. l. 3 conſtent, vt dictum eſt. quod illæ qualitates, quæ ſũt propriæ elementorum, participarẽtur ab aliis; quamquam proprietas, verbi gratia ignis, non eſt calor quilibet, ſed calor in ſummo, vt dictum eſt, nam eſt cum ſumma ſiccitate coniuncta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum elementa habeant vtramque qualitatem in ſummo.

2. de gen. l. 3 Videtur quod elementa habeant vtramque qualitatem in ſummo. Dicit enim Philoſophus 2. de gen. t. 8. quod elementa ſingula conſtant ex combinatione duarum qualitatum, ſed ignis conſtituitur ex calore ſummo, & ſumma ſiccitate, ergo & cætera elementa conſtabunt qualitatibus in ſummo, cum eadem ſit ratio omnium elementorum.

5. phyſ. l. 4. 2. de gen. l. 1. 2 Præterea dicit Philoſophus 5. phyſ. t. 19. quod remiſſio oritur ex admixtione contrarii: ſed in quolibet elemento non ſunt contrariæ qualitates, cum ex duabus tantum conſtituatur. quæ non contrariantur, vt patet ex Philoſopho 2. de gen. t. 8. ergo in elementis vtraque qualitas eſt in ſummo.

q. 5. de pot. a. c. 3 Præterea cum qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſint per ſe elementorum accidentia, oportet quod a principiis eſſentialibus cauſentur: vnde non poteſt eſſe, quod principiis eſſentialibus manentibus in elementis, qualitates deficiant, & ſint remiſſæ, niſi per violentiam, quod non poteſt eſſe diuturnum, ergo dicendum eſt quod in elementis vtraque qualitas eſt in ſummo.

2. de gen. l. 4 4 Præterea dicit Philoſophus 2. de gener. t. 30. quod ex aere, & terra fit ignis, corrupta frigiditate terræ, & humiditate aeris ſed ſi vna qualitas non eſt in ſummo, non poteſt id fieri, quia ſi calor in aere eſt remiſſus, erit ſufficiens ad generationem ignis, cuius caliditas eſt in ſummo, ergo idem, quod prius.

1\. de gen. l. 2 5 Prætetea ſi in vnoquoque elemento ſunt duæ qoalitates, vt dicit Philoſophus loc. cit. & harum vna eſt remiſſa, ſequitur alterationem fieri in inſtanti. Si enim ignis aget in aerem, illius calorem augendo, tale augmentum fiet in inſtanti, cum non ſit in aere qualitas contraria calori, pota frigiditas: ſed alteratio q. 36. a. 3. eſt motus continuus, vt dictum eſt, ergo in quolibet elemento vtraque qualitas eſt in ſummo.

2\. de gen l. 3. 6 Prætetea cum vnicuique elemento conueniat vna qualitas, vt dicitur 2. de gen. t. 23. illa maxime debet eſſe in ſummo, & non niſi poſita illa in ſummo, debet elementum vendicans illam qualitatẽ generari, cum elementum conſtituatur ex combinatione qualitatũ ſibi propriarum; ſed ſi ponatur vna qualitas ſemiſſa, altera intenſa ſequitur formam ſubſtantialem elementi induci in materiam, ſine ſummo gradu ſuæ propriæ qualitatis. ſi enim verbi gratia aer per ſuam humiditatem agat in ignem, vbi deſtruxit ſex gradus ſiccitatis remiſſæ ignis: vel in illo inſtanti induceretur forma aeris, vel non, ſi primum, ergo forma aeris induceretur ſine ſummo gradu ſuæ qualitatis: ſi ſecundum, ſequitur ignem remanere ſine ſiccitate, quod eſt abſurdum, cum ignis conſtituatur ex combinatione duarum qualitatum, caliditatis, & ſiccitatis, vt dicitur 2. de gen t. 16. & 17. ergo in quolibet elemento eſt vtraque qualitas in ſummo.

q. 5. de pot. a 7. c. 7 Prætetea qualitas in ſummo intenſa, & propria vnius elementi non poteſt manere in alio; quia, cum talis qualitas ſit accidens proprium vniuſcuiuſque, & ex illius eſſentia emanet, non debet alteri ineſſe; cum præſertim ſingula elementa qualitates ſibi pro-
2\. de gen. l. 3 prias vendicent, ex quibus maxime conſtituantur, vt patet ex Philoſopho loco citato: ſed ſi vna qualitas eſt remiſſa, ſequitur qoalitatem in ſummo, & propriam vnius elementi manere in alio; nam ſi aer agat in ignem, illius ſiccitatem deſtruendo, illam in ſe cõuertet; & ſic forma aeris inducetur in materiam habentem calorem in ſummo, quia non eſt remittens illam: humiditas enim aeris nõ agit in calorem, ergo dicendum eſt in elementis eſſe vtramque qualitatem in ſummo.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 37. di-
2\. de gen l. 7 & 3. cit, quod ignis eſt calidior aere. & t. 23. quod vnumquodque elementum habet vnam qualitatem ſibi propriam; nam terra eſt magis ſicca, quam frigida. Aqua frigida magis, quam humida: aer humidus magis, quam calidus, ignis magis calidus, quam ſiccus, ergo in ſingulis elementis non eſt vtraque qualitas in ſummo.

Reſpondeo dicendum, quod in quibuſdam elementis vtraque qualitas eſt in ſummo In quibuſdam neutra eſt in ſummo, ſed vtraque eſt in gradu remiſſo. In quibuſdam vero vna eſt in ſummo, altera non, vt ex mox dicendis manifeſte conſtabit. Primum enim in igne vtraque qualitas eſt in ſummo. & calor
2\. de gen. l. 10 quidem, tum ob ignis nobilitatem, vincit enim ignis
2\. de gen. l. 7. de ſen. lu l. 10 nobilitate reliqua elementa, tum ob maiorem propinquitatem, quam habet ad corpus cæleſte, tum quia cum ſit calidorum omnium calidiſſimum, debet præ habere in ſe calorem perfectiſſimo modo: nã
2\. met. l. 2. vnumquodque inter alia maxime dicitur, ex quo cauſatur in aliis aliquid vniuoce predicatum de illis, vt dicitur 2. metaph. t. 4. vbi Philoſophus talem pro-
2\. de gen l. 3. de ſenſu l. 10. poſitionem maxime explicat exemplo ignis. Siccitas vero, quia cum oritur ex calore, & frigore: calor enim humidum conſumit, frigus vero illud comprimit; & potentior ſit calor ad humidum tollendum, quam frigus, neceſſe eſt, vt in igne, in quo eſt ſummus calor, ſit ſumma ſiccitas, propter exceſſum caliditatis, quaſi iam humiditate cõſumpta. In aere vero neutra qualitas eſt in ſummo: non quidem calor, quia eſt remotior à cælo, quam ignis: virtus autem mouentis eſt minor in remoto, quam in propinquo.
2\. de gen. l. 3 Neque humiditas quia cum non ſit in aere ſummus calor, propter maiorem diſtantiam a prima cauſa caloris, quæ eſt corpus cæleſte, non totaliter reſoluitur humiditas: vnde neceſſe eſt, quod remaneat in aere in gradu remiſſo. In aqua vero vna tantum qualitas eſt in ſummo, pura humiditas. Vt enim docet Philo- de ſenſu l. 10
ſophus 2. de gen t. 49. inter ſimplicia ſola aqua eſt bene terminabilis, & ideo eſt maxime neceſſaria in omnibus mixtis quod idem docet 4. meteor. c. 7. & 2. de gen l. 8
ratio eſt, quia eſt cauſa terminationis omnibus mixtis. & proprius locus plorimorum animalium. Præ- 4. meteor. l. 7.
terea quia in aqua eſt frigiditas faciens ad ſe fluere humidum, quod non facit calor in aere. Vnde eſt humidior aere, quod ſenſu etiam patet. quo indicamus ſenſibilia. Manifeſtum enim eſt omnibus habentibus 2. de gen. l. 3
ſenſum tactus, quod aqua humidior eſt quam aer: magis enim humectat, & madefacit, quam aer, qui potius exſiccat, cum ſit calidus: & tempore pluuiarũ aqua intendit humiditatem aeris. vnde & aer tunc temporis dicitur humidior. & hinc eſt quod oleum, 2. de gen. l. 6
& humida viſcoſa, quæ ſunt humida humiditate aerea, ſunt minus humida quam humida aquatica, vt docet Philoſophus 2. de gen. t. 12. quia nimirum tale humidum eſt aliquid paſſum puta commixtionem ſubtilis terræ Frigiditas vero non eſt in aqua in ſummo, ſed eſt minor, quam in terra: tum quia terra eſt denſiſſima: tum quia, ſicut calor cauſatur ex propinquitate ad orbem, cælum enim, vt dicitur 1. meteor. 2. de gen l. 3
t. 13. eſt cauſa caloris totius in inferioribus ratione 1. meteor. l. 4.
motus velociſſimi, & ratione luminis, ita frigiditas de ſenſ. l. 10
cauſatur ex diſtantia ab orbe Inter omnia autem elementa magis diſtat à cælo terra, quam aqua: vnde terra eſt omnium frigidiſſima, ſicut ignis ob propinquitatem ad cælum eſt omnium calidiſſimus. & per conſequens frigiditas non eſt in aqua in ſummo. ſed eſt in ſummo in terra. vnde hæc eſt ſumme frigida, non tamen eſt ſumme ſicca, cum in ſiccitate vincatur ab igne. vt dictum eſt. Vnde manifeſtum eſt quod non in ſingulis elementis eſt vtraque qualitas in ſummo, ſed in quibuſdam eſt vtraque in ſummo, vt in igne. In quibuſdam vero neutra eſt in ſummo, vt in aere: & in quibuſdam vna eſt in ſummo, & altera eſt remiſſa, vt in aqua, & terra.

Ad primum ergo dicendum, quod elementa ita Tab. v. cælũ n. 69 & 89.
conſtituuntur duabus qualitatibus. vt in tali conſti- Tab. v. elementum n. 24.
tutione habeatur ratio ordinis, & dependentiæ elementorum a cælo. ex cuius virtute, & actione dependet omnis actio omnium corporum inferiorum: cuiuſque motus ordinatiſſimus eſt quodammodo principium totius naturalis ordinis rerum: nam virtute in c.
corporum ſuperiorum cauſatur ordo corporum inferiorum: & ratione maioris, vel minoris propinquitatis in elementis cauſantur qualitates in tali, vel tali gradu, vt dictum eſt.

Ad ſecundum dicẽdum, quod omnis remiſſio facta 2. phyſ. l. 4.
in paſſo ab agente contrario eſt per admixtionẽ con- de ſenſ. l. 10
trarij: nam agens per eandem actionem inducit qualitatem contrariam paſſo, & corrumpit qualitatem paſſi. Omnis enim actio in inferioribus eſt ratione contrarietatis, vt oſtendit Philoſophus de ſenſ. cap. in c.
10\. at vero remiſſio facta in re à ſuo generante non eſt per admixtionem contrarij: natura enim talis elementi in propoſito exigit conſtitutionem duarum qualitatum, vt dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod aliud eſt manentibus q. 4. de pot. a 7. c.
principiis eſſentialibus proprietates, totaliter deficere, vel certe deficere ab illo grado, quem requirunt ex natura ſua: aliud vero tales proprietates eſſe in gradu remiſſo in tali ſubiecto: nam primum incon-

uenienſ eſt. non autem ſecundum, quia natura talis ſubiecti exigit in ſua proprietate talem gradum.

2. de gen. l. 4 Ad quartum dicendum, quod ex terra, & aere fit ignis purus, corrupta frigiditate terræ, & humiditate aeris: quia licet illa caliditas non ſufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per victoriam corporis cæleſtis, & luce ſolis, & per virtutem aliarum ſtellarum.

1. d. 13 q. 9 a 3. ad 9. & de ſenſu l. 16. Ad quintum dicendum, quod quia in alteratione qualitatum ſucceſſio oritur ex hoc, quod in patiente eſt qualitas contraria, quæ reſiſtit actioni agentis alterantis, quam oportet ſucceſſiue expelli, ideo augmentum caloris fit ab igne in materia aeris in inſtanti, quia nulla eſt in aere qualitas contraria reſiſtens igni intendenti calorem aeris: vnde fit talis intenſio ad modum illuminationis, quæ ſubito fit, quia non habet contrarium: non tamen inducitur forma ſubſtantialis ignis, niſi expulſa humiditate, & ſiccitate, quod fit in tempore, ratione contrariarum qualitatum reſiſtentium igni alteranti aerem, & terram.

a c. ibid. Ad ſextum dicendum, quod forma elementi determinat ſibi talem paſſionem primam & in tali gradu, vt dictum eſt. Aer autem non eſt humidus in ſummo, vt dictum eſt: vnde corruptis ſex gradibus ſiccitatis ignis, ſtatim corrumpitur forma ignis, qui requirit plures gradus ſiccitatis ad ſui conſeruationem, quam vnum, & inducitur forma aeris, quam conſequitur calor in eo gradu, qui eſt proprius aeris.

de ſp. creat. a. 4 arg 19 & q 3. de pot. a 7. c. Ad ſeptimum dicendum, quod formam ſubſtantialem aeris conſequitur calor in eo gradu, qui eſt illi proprius: hoc enim eſt proprium accidentium per ſe, vt manifeſte patet in reductione aquæ ad priſtinam frigiditatem, vt dictum eſt. Et iden nihil refert, quod

q. 9. a. 4. ante inſtans inductionis formæ aeris ſit in materia calor vt octo, & humor vt ſeptem; nam cum in ea ſit diſpoſitio neceſſitans ad formam ſubſtãtialem aeris, & cum illa non poſſit ſtare forma ignis, neceſſario debet hæc deſtrui, & aduenire forma aeris.

Ad argumentum in contrarium dicendum, quod Philoſophus in t. 17 2. de gen. ſatis expreſſe indicat aerem non eſſe calidum in ſummo, vt dictum eſt. In

in c. textu vero 25. tantum vult, quod vnumquodque elementum habet vnam qualitatem ſibi propriiſſimam,

2. de gen. l. 3 & q. 47. a primo, & immediate conuenientem. Cum enim ignis ſit ſiccus in ſummo, vt dictum eſt, dicitur à Philoſopho magis calidus, quam ſiccus quia magis pro-

de ſenſu l. 10. prie qualitas eius eſt calor, quam ſiccitas, vnde l. de

in c. ſenſu c. 3. dicit Philoſophus quod ſicca eſt natura ignis, ſed proprium illius calidum eſt. Verum ſiccitas licet ſit remiſſa in terra, vt dictum eſt, primo tamen, & immediate illi conuenit, vt infra oſtendetur, & docet Philoſophus ibidem, cum ſubdit, terræ vero ſiccum ſicut dictum eſt in his, quæ de elementis.

QVÆSTIO XLVI.

De mutua tranſmutatione elementorum.

Deinde conſiderandum eſt de mutua tranſmutatione, ſeu de generatione, & corruptione mutua elementorum.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR QVATVOR.

Primo, Vtrum elementa ſint generabilia, & corruptibilia.

2 *Vtrum quodlibet elementum poſſit immediate generari ex qualibet.*

3 *Vtrum elementa ſymbola facilius tranſmatentur, quam diſſymbola.*

4 *Vtrum ex duobus elementis diſſymbolis corruptis fiat tertium.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum elementa ſint generabilia, & corruptibilia.

Videtur quod elementa non ſint generabilia, & corruptibilia, quod enim eſt materia, nõ poteſt 5. phyſ. l. 12. 2. de gen. l. t. reſolui in aliam materiam; ſed elementa ſunt materia mixtorum, vt dictum eſt ex Philoſopho 2. de gen. t. 46 ergo elementa non ſunt generabilia, & corruptibilia.

2 Præterea ſi elementa eſſent generabilia, & cor- 2. de gen. l. 4 ruptibilia, totus mundus deſtrueretur; nam totum deſtruitur deſtructis partibus, elementa autem ſunt partes, & præcipuè vniuerſi, vt dictum eſt, ergo elementa non ſunt generabilia, & corruptibilia. Sed dices, quod elementa non ſunt corruptibilia ſecundum totum, ſed ſecundum partes.

3 Contra eadem eſt natura, & ratio totius, & partis: 1. d. 19. a. 1 ad 2. p. cæli vnde Philoſophus p. cæli 74 dicit quod idem eſt mo- l. 19 a. 6 g tus totius, & partis vt totius ignis, & ſcintillæ, ſed to- c. 90. tum elementum non eſt generabile, & corruptibile, ergo nec pars.

4 Præterea vt argumentatur Philoſophus 3 cæli t. 3. cæli l. 10 54. omne quod fit, neceſſario eſt in aliquo loco, nam omnes motus ſunt in aliquo loco 5. phyſ. t. 8 ergo neceſſe eſt, quod locus, in quo eſt elementum, quod generatur nunc, prius fuerit ſine corpore, aut contineat aliquod corpus. Si autem contineat aliquod corpus, ſequitur quod duo corpora ſint ſimul, ſcilicet elementum quod generatur, & corpus quod præexiſtebat, quod eſt impoſſibile: non enim poteſt dici, quod corpus præexiſtens cedat; ſi enim cederet, in illo eodem, in quo elementum generatur oporteret ipſum cedere, hoc autem generatur in inſtanti, ergo in inſtanti cederet, quod eſt impoſſibile, quia ceſſio non fit niſi per motum localem qui non eſt in inſtanti. Si autem ſit ſine corpore, cum poſterius recipiat corpus, neceſſe eſt eſſe vacuum ſeparatum: vacuum enim dicimus, quod eſt priuatum corpore ſenſibili, & natum eſt recipere illud, hoc autem eſt impoſſibile, vt dicitur 4 phyſ. ergo & primum, puta elementa poſſe generari.

Sed contra Philoſophus 152. de genet. t. 24. 25. 2. de gen l. 9 & 60. dicit, quod elementa ſunt tranſmutabilia, at- 4 10. que adeo generabilia, & corruptibilia ſecundum partes.

Reſpondeo dicendum, quod elementa non ſunt 2 d. 29 a. 9. generabilia, & corruptibilia, ſeu tranſmutabilia ſe- ad 1. q 5. de cundum totum; cuius ratio eſt, quia ita contraria ſunt malo a. 3 ad elementa in mundo, ſicut ſunt contrariæ qualitates 6. in mixto: vnde ſicut qualitates contrariæ in mixto nõ ſe inuicem corrumpunt, quia regulantur, & conſeruantur ne ſe mutuo corrumpant per formam ſubſtantialem mixti, quæ eſt impreſſio quædam cæleſtis corporis, ita contraria elementa non ſe inuicem corrumpunt, quia conſeruantur per actionem corporis cæleſtis, à quo actiones eorum regulãtur: ordo enim corporum inferiorum conſeruatur virtute ſuperiorũ: nihil enim in iſtis inferioribus agit ad ſpeciem, niſi per virtutem corporis cæleſtis: vnde quandiu forma habet ſuum vigorem, ex impreſſione corporis cæleſtis conſeruatur, & elementum ſecundum totum, & corpus mixtum in eſſe. Sunt autem corruptibilia

alementa

2 de gen. l. p. elementa ſecundum partes, vt patet primo experientia, videmus enim ad ſenſum, quod eadem materia, quæ nunc eſt ſub frigiditate aquæ aliquando fuit ſub caliditate aeris; & quod erat ſub caliditate aeris,
l. 4 aliquando eſt ſub caliditate ignis. Deinde quia omnis generatio eſt ex contrarijs, & in contraria: habent autem elementa contrarietatem ad inuicem; nam eorum differentiæ ſunt contrariæ. Ignis enim eſt calidus, & ſiccus: Aer calidus, & humidus. Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & ſicca. Præterea
l. 8. ex elementis generantur mixta, non poſſent autem hæc ex illis generari, ſi manerent elementa intranſmutata, vt docet Philoſophus 2. de gen. t. 46. ſi enim componantur, & congregentur elementa in vnum, remanentibus formis, & operibus ſuis, ſic ignis in vna parte compoſiti erit adurens, & aqua fluens, terra incontinua, aer capitans. ſimiliter ignis non ligatus euolabit ſurſum, terra autem deſcendet deorſum
l. 7. & ſic numquam conſtabit, vt faciat oſſa & carnes, & huiuſmodi. Demum ſi elementa ſunt intranſmutabilia, ſequitur tolli augmentum elementi, quia ſi elementa non tranſmutantur, oportet quod ignis augmentum fiat per hoc, quod ignis addatur alteri, ſicut lapis lapidi, hoc autem non eſt augmentum, ſed accumulatio. Vnde manifeſtum eſt, quod elementa ſecundum partes ſunt generabilia, & corruptibilia.

p. de gen. l. 2. Ad primum ergo dicendum, quod elementa componuntur ex materia, & forma, & ideo non eſt mirum, ſi ipſa ſint materia mixtorum, & rurſum per corruptionem reſoluantur in aliam materiam priorem.

in c. Ad ſecundum dicendum, quod elementa non ſunt tranſmutabilia ſecundum totum, ſed ſecundum partes, vt dictum eſt

In arg. 2. Ad tertium dicendum, quod ideo elementa ſecundum totum non tranſmutantur, quia mundus deſtrueretur, cum ſint partes eſſentiales vniuerſi, & quia conſeruantur à cælo, vt dictum eſt: ſecundum partes vero corrumpuntur, quia habent contrarietatem; & ſol eſt cauſa totius generationis per motum, modo enim accedit & modo recedit.

12. met. l. 2. Vel dic. quod tripliciter aliquid dicitur non ens, vt docet Philoſophus 12. metaph. t. 11. vno modo, quod nullo modo eſt; & ex tali non ente nihil fit, quia ex nihilo nihil fit ſecundũ naturã. Secundo dicitur non ens ipſa priuatio, quæ conſideratur in aliquo ſubiecto: & ex tali non ente fit quidẽ generatio, ſed per accidens, inquantum generatio fit ex ſubiecto, cui accidit priuatio. Tertio dicitur non ens ipſa materia prima, quia, quantum eſt ex ſe, non eſt ens actu, ſed ens in potentia, & ex tali non ente fit generatio per ſe

3. cæli l. 8 & 11. Ad quartum dicendum cum Philoſopho 3. cæli t. 29. quod cum quoddam corpus particulare generatur ex alio corpore, vt ignis ex aere, ante generationem ignis aer erat in eodem loco, & ſic non eſt vacuum; neque ſequitur, quod duo corpora ſint in eodem loco; quia ideo generatur ignis ex aere, quia materia aeris eſt in potentia ad formam ignis, ad cuius proinde aduentum deſinit eſſe forma aeris.

ARTICVLVS II.

Vtrum quodlibet elementum ex quolibet immediate generari poßit.

p. phyſ. l. 10. Videtur quod non quodlibet elementum ex quolibet generari poſſit. Dicit enim Philoſophus p. phyſ. t. 44. quod quodlibet non fit ex quolibet; ſed id contingeret, ſi ex quolibet elemento fieret quodlibet, ergo quodlibet elementum non fit ex quolibet.

2 Præterea impoſſibile eſt propria accidentia reperiri ſine proprijs ſubiectis, ergo ſi calor eſt proprium accidens ignis, & frigus aquæ, impoſſibile eſt calorem, & frigus eſſe in alio ſubiecto, quam in igne, & aqua; at ſi vnum elementum generaretur ex quolibet alio, calor ignis eſſet in alio elemento ex illo generato, ergo idem quod prius. p. de gen. l. 2. 2. de anl. l. 23

3 Præterea dicit Philoſophus 2. de partib. cap. 2. quod ignis non poteſt frigidus fieri. ſed ſi quodlibet elementum poſſet generari ex quolibet, ignis fieri poſſet ex aqua, & terra, & ſic frigidus fieret, ergo quodlibet elementũ ex quolibet generari nõ poteſt. 5. phyſ. l. 5.

4 Præterea dicit Philoſophus 5 phyſ. t. 22. quod mutatio debet fieri per medium, cum ſit ab extremo in extremum: ſed inter elementa duo extrema ſunt ignis, & terra, ergo ex igne non poteſt generari terra, niſi prius ex igne generetur aer, & ex aere aqua, & ex aqua terra, & ita non quodlibet elementum generabitur immediate ex quolibet.

5 Præterea quod generatur ex aliquo præexiſtit in illo; ſed quod præexiſtit in alio, non poteſt eſſe minus graue, vel leue, quam ſit in ſe: nam inexiſtens, & ſeparatum non eſt maioris virtutis ſecundum quod huiuſmodi quare nec erit grauius, vel leuius, ergo cum aer ſit grauior igne non poterit generari ex igne, quia vt in illo præexiſtit eſſet leuior ſeipſo, ergo quodlibet elementum non fit ex quolibet. 3. cæli. l. 11.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 1. de gen. t. 14. & 2. dicit, quod ex quolibet elemento generari poteſt quodlibet elementũ. & 3. cæli t. 53. 54 & 55. probat, quod elementa ſunt generabilia, & quod non generantur ex non corpore, nec ex alio corpore, nec quodlibet ex ſeipſo, ſed generantur ex ſe inuicem mutuo. 1. de gen. l. 8 3. cæli. l. 11.

Reſpondeo dicendum, quod elementum quodlibet immediate generari poteſt; quod manifeſtum eſt primo ſenſu, videmus enim elementa ad inuicem genita; ex igne enim aliquando generatur aer, ſolum tranſmutato ſicco, aliquando aqua tranſmutata vtraque qualitate, aliquãdo terra ſolũ tranſmutato calido, & ſimiliter eſt in alijs. Deinde ratione, quia niſi ita eſſet, non eſſet alteratio inter illa ſecundum paſſiones tactus, quam tamen videmus inter illa: paſſiones autem inter ſe prædominantes tranſmutant elementorum ſubſtantiam, præterea, quia quæcunque ſunt contraria ad inuicem tranſmutantur, nam omnis trãſmutatio eſt ex cõtrario in contrariũ, quod enim tranſmutatur, exit ab illo, à quo tranſmutatur; moueri enim eſt aliter ſe habere nunc, quam prius: exiens autẽ ab illo, à quo trãſmutatur oportet ire in aliud, quia non poteſt ire in priuationem omnis ſpeciei, quæ per ſe non inuenitur: nec etiam in aliud, quod poteſt exiſtere cum illo, cum quo tranſmutatur: quia tunc non neceſſario tranſmutatum eſſet ex illo; quare neceſſario tranſmutatur in formam non potentem exiſtere cum illo: tale autẽ eſt cõtrarium: & ita omne, quod tranſmutatur, tranſmutatur ex contrario in contrarium: omnia autem elementa ſiue ſymbola, ſiue diſſymbola ſunt contraria in vtraque, vel altera qualitate: Vnde manifeſtum eſt, quod ex quolibet elemento poteſt immediate generari quodlibet. 2. de gen. l. 4 & 5. 4. cæli l. 2. 2. de gen. l. 4 & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod ideo ex quolibet non fit quodlibet, quia actio non poteſt fieri inter quæcũque immediata, ſed vnũquodque fit ex oppoſito: & ideo ex quolibet elemẽto poteſt fieri quodlibet elementũ, quia quodlibet eſt cuilibet contrariũ ratione vtriuſque qualitatis, vel ratione alterius tantum, vt dictum eſt. p. phyſ. l. 10. in c. q. 45 a. 7.

Ad ſecundum dicendum, quod calor non eſt proprietas ignis, niſi quatenos eſt in ſummo: poteſt tamen participari ab alio in gradu remiſſo, vt dictũ eſt.

2. de ani. l. 23.

Ad tertium dicendum, quod ſenſus Philoſophi eſt, quod ignis, quia formalior eſt, non poteſt amittere ſuam naturalem qualitatem, puta calorem, ita vt frigeſcat omnino, ad differentiam aeris, & aquæ, quæ poſſunt ſic alterari, vt amittant ſuam naturalem qualitatem, vt dictum eſt.

p. p ſum. Phil. q. 10. a 3. quæſtion-cula 6 ad p. 5. phyſ. l. 5.

Ad quartum dicendum, quod maxima Philoſophi vera eſt in motu continuo, ſiue locali, ſiue alterationis, ſiue augmentationis, vt patet ex contextu: at vero tranſmutatio ſubſtantialis elementorum non fit per motum continuum, ſed per generationem, quæ eſt mutatio inſtantanea, vt dictum eſt.

q. 38. a. 2 c. 3. cæli. l. 11.

Ad quintum dicendum, quod aliud eſt generari ex alio per alterationem, & aliud per ſegregationem: quod enim per alterationem generatur, præexiſtit in potentia tantum, & ideo poſtquam generatum eſt in actu, eſt grauius, vel leuius ſimpliciter. quod autem generatur ſolum per ſegregationem, prius exiſtebat in actu in eo, ex quo generabatur. Inexiſtens autem, & ſeparatum non eſt maioris virtutis, ſecundum quod huiuſmodi; quare nec eſt grauius, nec leuius, ſic autem dicebant antiqui fieri generationem, quos refellit Philoſophus 3. cæli.

ARTICVLVS III.

Vtrum elementa ſymbola facilius ad inuicem tranſmutentur, quam diſſymbola.

p de gen. l. 10. de ſp. creat. a. 3. arg. 19.

VIdetur quod elementa ſymbola non facilius tranſmutantur ad inuicem, quam diſſymbola. Dicit enim Philoſophus p de gen t. 23. & 24. quod in generatione ſubſtantiali non manet vllum accidens ſenſibile idem numero, ergo in generatione, & tranſmutatione non erit facilior tranſitus ſymbolorum, quam diſſymbolorũ. eo quod oportebit vtramque qualitatem remoueri, ſicut in tranſmutatione diſſymbolorum, & ſimile corrumpi à ſuo ſimili, nam generans corrumpit id, quod prius erat, quod tamen dici non poteſt, ergo elementa ſymbola non facilius tranſmutantur ad inuicem, quam diſſymbola: ſed dices, quod in tranſmutatione ſymbolorum vna qualitas per ſe corrumpitur, altera vero ſymbola per accidens: at in tranſmutatione diſſymbolorum vtraque qualitas per ſe corrumpi debet.

2 Contra eadem eſt proportio vnius ad vnum, & duorum ad duo, ergo qua facilitate ſymbolum per vnam qualitatem corrumpit oppoſitam in ſymbolo: eadem diſſymbolum per duas qualitates corrumpit oppoſitas diſſymboli.

3 Præterea patet ſenſu facilius abſumi guttam aquæ ab igne, quam particulam terræ, ſed terra eſt ſymbola igni, aqua diſſymbola, ergo falſum eſt, quod facilius ſymbola ad inuicem tranſmutentur, quam diſſymbola.

2. de gen. l. 4. & t.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 25. dicit, quod facilius elementa ſymbola ad inuicem tranſmutantur, quam diſſymbola. & t. 34. dicit, quod ſymbola citius tranſmutantur, quam diſſymbola.

p. de gen. l. 10. 2. de gen. l. 4. & 5. 4. & 44. q. 2. a. p. quæſtion-cula 3 ad. 4. 5. vel dicendum q de ſpir. creat a. 3 ad. 19.

Reſpondeo dicendum, quod elementa ſymbola facilius tranſmutantur, quam diſſymbola, & ratio huius eſt, quia, cum ſymbola conueniant in vna qualitate, in eorum tranſmutatione non eſt neceſſe corrumpi niſi vnam qualitatem: at in tranſmutatione diſſymbolorum, cum in nulla qualitate conueniant, neceſſe eſt corrumpi vtramque qualitatem, facilius autem eſt tranſmutari vnum, quam plura: cuius ratio duplex afferri poteſt, vna eſt, quia ſicuti quando anima eſt in actu vnius potentiæ, remittitur actus alterius, eo quod vna potentia impeditur in ſuo actu, quando alia vehementer operatur, quia vna potentia de ſe non ſufficit ad tam intenſam operationem, niſi ei ſubueniatur per id, quod erat alijs potentijs influendum à principio vitæ: ita proportionaliter quando forma eſt in actu vnius qualitatis remittetur actus alterius, & ita citius operabitur per vnam qualitatem agendo, quam per duas. Altera eſt, quia qualitas ſymbola nullam facit repugnantiam in agendo, & patiendo, quam tamen facit qualitas diſſymbola, quia cum qualitates elementorum cauſentur ab ipſis formis ſubſtantialibus ipſorũ: illa elementa, quæ maiorem habent conuenientiam in qualitatibus, neceſſario habent maiorem conuenientiam in formis ſubſtantialibus, & per conſequens in diſpoſitionibus materiæ debent facilius ad inuicem tranſmutari. Vnde licet oporteat in tranſmutatione ſymbolorum ambas qualitates corrumpi, quia tamen qualitas ſymbola corrumpitur per accidens, ad corruptionem ſubiecti, eademque nullo modo reſiſtit, cum tamen contraria reſiſtat, (per calorem enim nec aer haber repugnantiam ad patiendum ab igne nec ignis haber repugnantiam ad agendum in aerem, quia calor poteſt ſtare cum ſiccitate: at propter frigiditatem aquæ, habet ignis maiorem repugnantiam agendi in aquam, quia hæc per illam reſiſtit actioni ignis, & ratione eiuſdem quia eſt in aqua coniuncta cum humiditate magis hæc reſiſtit ſiccitati ignis, quam reſiſtat humor aeris ob coniunctionem cum calore, actioni ignis,) ideo facilior eſt tranſitus, & tranſmutatio ſymbolorum, quam dyſſymbolorum, Et ex his patet ad prima duo obiecta.

Ad tertium dicendum, quod cæteris paribus, ſi ſolæ qualitates conſiderentur, ſymbola facilius tranſmutantur, quam diſſymbola, vt dictum eſt ſecus vero ſi alia conſiderentur, quæ faciunt ad maiorem reſiſtentiam, vt eſt denſitas materiæ, quæ eſt in terra, quo enim aliquid eſt denſius in corporibus elementaribus, eo magis materiale eſt, & paſſiuum.

inc. 2. cæl. l. 30.

ARTICVLVS IV.

Vtrum ex duobus elementis diſſymbolis corruptis poßit generari tertium elementum ſymbolum.

2. phyſ. l. 6.

VIdetur quod ex duobus elementis diſſymbolis non poſſit generari tertium elementum ſymbolum. Dicit enim Philoſophus 2. phyſ. t. 37. quod effectus in actu ſimul eſt cum efficiente in actu, ſed ſi ex duobus elementis diſſymbolis corruptis poſſet generari tertium ſymbolum, daretur effectus in actu puta ſymbolum generatum ſine ſuo efficiente, ergo.

2. de gen. l. 4

2 Præterea ſi ex duobus diſſymbolis corruptis generari poteſt tertium ſymbolum, ex aere, & terra corruptis poterit generari ignis, corrupta nimirum frigiditate terræ, & humiditate aeris, ſed ſiccitas terræ, & calor aeris non ſufficiunt ad generationem ignis: Nam ignis eſt calidior aere, & ſiccior terra, vt dictum eſt, ergo ex duobus diſſymbolis non poteſt generari tertium ſymbolum.

q. 47. a. 2.

3 Præterea impoſſibile eſt duo ſe mutuo corrumpere, quia nunquam aliquid corrumpitur, niſi propter victoriam corrumpentis ſuper ipſum ex debilitate virium eius, ſed ex duobus diſſymbolis corruptis non

a. c. g c. 30. & 3. met l. 14

poteſt generari tertium, niſi illa diſſymbola ſe inuicem corrumpant, ergo idem quod prius.

q. 41. 4 Præterea ex materia elementorum cum qualitatibus illorum refractis conſurgit mixtum, vt dictum eſt: ſed cum ignis, & aqua ſe corrumpunt, quæ ſunt diſſymbola, remanet materia vtriuſque elementi cum qualitatibus illorum refractis, ergo ex duobus diſſymbolis corruptis non generatur tertium ſymbolum.

2. de gen. l. 4 Sed contra eſt, quod Philoſophus 2. de gen. t. 29. dicit, quod ex duobus diſſymbolis corruptis generatur tertium ſymbolum.

ibidem. Reſpondeo dicendum, quod ex duobus elementis diſſymbolis inuicem corruptis poteſt generari tertium ſymbolum. & ratio eſt, quia ſi altera qualitas vniuſcuiuſque elementorum diſſymbolorum corrumpatur, non eſt ad inuicem generatio, ſed tamen poteſt aliquod tertiũ generari, ſicut ex igne, & aqua, quæ ſunt diſſymbola, poterit generari terra, & aer, & ex aere & terra, ignis, & aqua; quando enim aquæ frigiditas corrumpitur, & ſiccitas ignis, fit aer, qui eſt calidus, & humidus: quando vero calor ignis, & humiditas aquæ corrumpuntur, remanet ſiccitas ignis, & frigiditas aquæ, & ſic generatur terra frigida & ſicca. Similiter ex aere, & terra poteſt generari ignis, & aqua Quando enim aeris calor, & ſiccitas terræ corrumpuntur, remanet humiditas aeris, & terræ frigiditas, & ſic generatur aqua frigida, & humida Quando vero humiditas aeris, & frigiditas terræ corrumpuntur, remanet caliditas aeris, & ſiccitas terræ, & ſic generatur ignis calidus & ſiccus. Hæc autem generatio ignis conceſſa eſt ab omnibus, quia ad ſenſum apparet, quod in lignis, in quibus eſt humiditas aeris, generatur flamma, quæ maxime ignis eſt inter ea, quæ naturæ igneæ ſunt apud nos. Flamma autem nihil aliud eſt niſi fumus accenſus: fumus autem eſt ex terra, & aere, & humiditas aerea expirans, & ſecum trahens partes terreſtres: propter quod denigrantur ea, quæ tangit. In hac tamen generatione notandum eſt, quod ſemper neceſſe eſt vincere alteram actiuarum qualitatum & alteram paſſiuarum, vt ſi ex igne, & aqua debeat generari aer ita debent ignis, & aqua ſe habere, vt vnum excedat alterum in vna qualitate, & excedatur ab illo in altera, vt in propoſito calor ignis multum excedat frigiditatem aquæ, & humiditas aquæ excedat ſiccitatem ignis, nam talia tunc ſe mutuo poterunt deſtruere; humiditas enim aquæ deſtruet ſiccitatem ignis, huius vero calor frigiditatem aquæ, & ſic vtraque forma, ignis ſcilicet, & aquæ recedet & remanebit vna materia calida, & humida, quam ſequitur forma aeris, alioqui non erit poſſibilis coniunctio elementorum ad tertium generandum Et propterea generatio tertij non poteſt fieri niſi in tranſmutatione diſſymbolorum, non autem cum ſymbola inuicem agunt, & altera qualitas in vtroque corrumpitur, quia tunc non manent vllæ qualitates pro tertio elemento, quia illa qualitas, quæ relinquitur, aut eſt eadem, aut contraria; & ſi quidem fuerit eadem in vtroque, puta calor in igne & aere non generabitur aliquod tertium elementum, quia ex vna qualitate non poteſt generari elementum. Si autem fuerit contraria, puta ſiccitas ignis & humiditas aeris, cum ſit iſta coniugatio impoſſibilis nec tunc poterit generari tertium elementum. ſimiliter autem eſt in aliis elementis, ſilicet in terra, & aqua; quia in omnibus talibus vna qualitas eſt eadem, & altera contraria. Vnde patet, quod non niſi ex diſſymbolis elementis inuicem corruptis poteſt generari tertium elementum.

q. 11. phyſ. a. 3. ad 10. Ad primum ergo dicendum, quod ſicut in generatione animalium ex putri, vbi deeſt generans animatum, ſupplet vis cæleſtis corporis inferiori materiæ impreſſa, vt dictum eſt, ita ſimiliter in generatione elementi ſymboli ex duobus diſſymbolis corruptis, cum præſertim, vt dictum eſt, nihil in iſtis inferioribus agat ad ſpeciem, niſi per virtutem corporis cæleſtis. q. 46. a. p. a

Ad ſecundum dicunt quidam, quod non intendit Philoſophus, quod ex aere, & terra generetur purus ignis, ſed aliquid, quod maxime participet naturam aeris, ſicut exemplificat de flamma; ſed hoc dici non poteſt, quia Philoſophus loquitur de generatione elementorum, & non mixtorum ex elementis, & præterea etiam caliditas flammæ multo intenſior eſt, quam caliditas aeris, & ideo dicendum, quod generatur purus ignis, & licet caliditas illa non ſufficiat, iuuatur tamen, & intenditur per virtutem corporis cæleſtis, & luce ſolis, & per virtutem aliarum ſtellarum. 2. de gen. l. 4

Ad tertium dicendum, quod ideo diſſymbola ſe corrumpunt, quia vnum vincit aliud per vnam qualitatem actiuam, & vincitur ab alio per qualitatem paſſiuam, vt dictum eſt. in c.

Ad quartum dicendum, quod ad generationem elementorum ſufficit combinatio, & coniunctio duarum qualitatum; at vero ad generationem mixtorum requiritur coniugatio, & coniunctio omnium qualitatum in tali temperie qualem requirit forma mixti generandi, vt dictum eſt. q. 41. & 46

QVÆSTIO XLVII.

De elementis in particulari.

Deinde conſiderandum eſt de elementis in particulari.

CIRCA QVAM QVÆRVNTVR TRIA.

Primo, Vtrum ignis ſit calidus, & ſiccus. Aer calidus, & humidus Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & ſicca

2 *Vtrum ignis habeat ambas qualitates in ſummo, & ſimiliter alia elementa,*

3 *Vtrum ignis ſit magis calidus, quam ſiccus. Aer magis humidus, quam calidus. Aqua magis frigida, quam humida. Terra magis ſicca, quam frigida.*

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum ignis ſit calidus, & ſiccus. Aer calidus, & humidus. Aqua frigida, & humida. Terra frigida, & ſicca.

VIdetur quod ignis non ſit ſiccus. Dicit enim Philoſophus 1. de gen t. 10. quod ſubtile eſt effectus humidi, & ad humidum reducitur. quia eſt repletiuum & bene terminabile termino alieno. ſed. ignis eſt corpus ſubtiliſſimum, vt dicitur 3. cæli t. 42 43. 47. ergo ignis non eſt ſiccus, ſed potius humidus. 2. de gen l. 1. 3. cæli l. 9.

2 Præterea virtus manifeſtatur per operationem, ſicut natura per virtutem; ſed ignis humectat, aſſata enim ab igne ſunt magis humida interius, quam elixa, vt docet Philoſophus 4. meteor. c. 6. ergo ignis non eſt ſiccus, ſed humidus. 4. d. 47. q. a a p. q. 1. arg a 4 meteo. l. 6

2. de gen. l. 6. p. de gen. l. 10. 3 Videtur quod aer non ſit calidus, & humidus. Dicit enim Philoſophus 2. de gen. t. 31. quod aer eſt frigidus, & p. de gen. t. 24. quod aer, & aqua ſunt ſymbola, quia ſunt ambo frigida, ergo aer non eſt calidus.

p. meteor. l. 4. 4 Præterea dicit Philoſophus p. meteor. c. 4. quod pars aeris, quæ non circa terram, ſed longius diſtat, eſt calida, & ſicca, ergo aer non eſt humidus, ſed ſiccus.

de ſenſu l. 9. 5 Præterea dicit Philoſophus de ſenſu cap. 5. quod aqua inter omnes humores eſt ſubtiliſſima: ſed aer eſt ſubtilior aqua, ergo aer non habet humiditatem.

2. de gen. l. 8. 6 Præterea dicit Philoſophus 2. de gen. t. 49 quod inter ſimplicia corpora ſola aqua eſt bene terminabilis termino alieno, ſed hæc eſt definitio humidi, vt patet ex 2. de gen. t. 9. ergo ſola aqua eſt humida, & ita aer non erit humidus. 2. de gen. l. 2.

2. de gen. l. 24. 7 Videtur quod aqua non ſit frigida. Aqua enim pluuialis eſt eſſentialiter aqua, ſed aqua pluuialis eſt calida: cuius ſignum eſt, quod niue deſcendente non eſt tanta intenſio frigoris ſicut in aliis hyemalibus temporibus, ergo aqua non eſt frigida, ſed calida.

Sed contra eſt, quod Philoſophus 2 de gen. t. 16. & de ſenſu cap. 10. dicit, quod ignis eſt calidus, & ſiccus: aer calidus, & humidus: aqua frigida, & humida: terra frigida, & ſicca. 2. de gen. l. 3. de ſenſu l. 10.

Reſpondeo dicendum, quod neceſſe eſt dicere, quod ignis eſt calidus, & ſiccus: aer calidus & humidus: aqua frigida & humida: terra frigida, & ſicca. Et de igne quidem primo quod ſit calidus manifeſte patet, tum quia maxime calefacit operatio enim manifeſtat virtutem, vt dictum eſt: tum quia eſt cauſa, vt inquit Philoſophus 2 met t. 3. caloris in omnibus elementaris: demum quia tamquam corpori nobiliſſimo inter elementa, & propinquiſſimo cæleſti corpori debetur qualitas omnium tangibilium nobiliſſima & maxime actiua, quæ eſt calor. Quod vero ignis ſit etiam ſiccus, probatur, quia vt docet Philoſophus de ſenſu cap. 10. humida nata ſunt pati ab igne: humidum autem non niſi a ſicco patitur, tamquam contrariũ a ſuo contrario. Præterea, quia ſiccitas, præſertim maxima, eſt effectus maximi caloris, intenſus enim calor humidum totaliter abſumit, & proinde in ſuo ſubiecto ponit ſiccitatem. Aer vero eſt natura ſua calidus, quod patet, tum quia eſt propinquus igni, imo contiguus, & non valde diſtans a corpore cæleſti: tum quia eſt lenis, & rarus: ſunt autem lenitas, & raritas ex calore, vt dicit Philoſophus p. de gen. t. 65. & 4. cæli t 36. tum quia aer generatur ex aqua, corrupta frigiditate à calore, vt dictum eſt, tum quia nulla alia coniugatio poteſt illi competere, quam calidi & humidi. Aqua vero eſt frigida, & humida, frigida quidem, tum quia maxime contrariatur igni, cum ſit illi diſſymbola: tum quia eſt lõge remota à cælo, & igne, frigiditas enim oritur ex diſtantia ab orbe ſicut caliditas ex propinquitate: demum quia coniugatio competens aquæ neceſſario inuoluit frigiditatem, nam cõiugatio primarum qualitatum frigiditatem non includens vel eſt impoſſibilis, vel alij elemento conuenit. Eſt autem humida, quia, vt patet ſenſu, maxime humectat, & multo magis quam aer. Et ratio eſt, quia in aqua eſt frigiditas faciens ad ſe fluere humidum, ratione cuius ſuperat aerem, in quo calor non facit ad ſe fluere humidum; & quia cum ſit propinqua aeri debet cum illo in vna qualitate conuenire, quæ alia eſſe non poteſt, quam humiditas. Demum quia inter corpora ſimplicia eſt bene terminabilis termino alieno, vt docet Philoſophus 2 de gen. t. 49. vnde eſt cauſa terminationis omnibus mixtis, & eſt locus plurium animalium, vt docet Philoſophus 4. meteor. c. 7. Terra demum eſt frigida, & ſicca, frigida quidem, tum ob maximam diſtantiam ab orbe cæleſti, prima cauſa totius caloris in his inferioribus: tum quia eſt propinqua aquæ, & ratione illius illi ſymbola. Eſt autem ſicca, tum ob maximam eius groſſitiem: tum quia in terra eſt frigus condenſans, & comprimens humidum, quæ eſt altera cauſa ſiccitatis, hæc enim oritur etiam ex caliditate humiditatem conſumente. Et ſic manifeſtum eſt, quod ſingulis elementis duæ qualitates prædictæ conueniunt.

(Margin: arg. 2, 2. de gen. l. 3, 8. met. l. 1. de ſenſ. l. 7. — 2. de gen. l. 5 — de ſenſ. l. 10 — p. de gen. l. 4. cæli l. 3. — q. 46. a. 2. — 2. de gen. l. 3. de ſenſu, l. 10. — ibidem vt obiqne. — ibidem. — de ſe ſ. l. 10 — 2. de gen. l. 8 — 4. meteor. l. 7. — de ſenſ. l. 10. — 2. de gen. l. 4 — ibid. — 2. de gen. l. 3)

Ad primum ergo dicendum, quod ſubtile aliquid dicitur quia eſt penetratiuum: vnde 2 de gen. t. 10 dicitur, quod ſubtile eſt completiuum rei. Eatenus autem aliquid eſt penetratiuum, quia vel eſt quantitate paruum, vel habet paruam materiam: vnde rara ſubtilia dicuntur, & quo magis aliquid fuerit rarum, eo erit magis ſubtile. Quia vero rarum poteſt eſſe coniũctum vel cum humiditate, vt in aere, vel aqua: vel cum ſiccitate, vt in igne, ideo ſubtile duplex eſt, aliud humidum, aliud ſiccum. 4. d. 14 q. 1 a. 2. q. 3 p. c. ad Cur. l. 6

Ad ſecundum dicendum, quod aſſata à calore ſicco non ideo ſunt humidiora interius, quam elixa, quia calor humectet, ſed quia caliditas ſicca ſine humiditate deſiccando primo partes exteriores conſtringit poros rei digerendæ, & propter hoc humiditas reſoluta interius non poteſt exire. 4. meteo. l. 6

Ad tertium dicendum, quod Philoſophus locis citatis vocat aerem frigidum, non quia ſit talis naturaliter, ſed quia eſt talis per accidens. Vel dic, quod à Philoſopho dicitur aer frigidus gratia exempli, non autem ſecundum veritatem: vt enim docet Philoſophus p. de gen. t. 18 quærimus inducendo exempla, modum, ſeu manifeſtationem, non autem ſubiectũ, & veritatem, non curantes vtrum ſcilicet ſic ſe habeat in his terminis, vel quibuſcunque aliis. ſic idem Philoſophus 2 de gen. t. 5 cum dicit, quod ignis eſt niger, & ſiccus, aqua vero humida, & alba, cum tamen albedo, & nigredo non ſint paſſiones elementorum ſed mixtorum, non intendit oſtẽdere in igne, & aqua illas qualitates albedinem ſcilicet & nigredinem, ſed tantum intendit manifeſtare omnia elementa eſſe inuicem tranſmutabilia. Quia quæcunque contraria ſunt, ad inuicem tranſmutantur, omnia autem elementa ſunt contraria, ſiue illa ſint ſymbola, ſiue diſſymbola: aſſumit autem loco propriarum qualitatum alias duas contrarias, puta albedinem, & nigredinem. Et inde etiam eſt, quod in libris logicis vtitur Philoſophus exemplis ſecundum opiniones aliorum Philoſophorum, quæ non ſunt inducenda quaſi ſint vèrba Ariſtotelis. p. de gen. l. 10. — 2. de gen. l. 3 — p. de gen. l. 8 — 2. de gen. l. 6 — p. de gen. l. 8.

Ad quartum dicendum, quod Philoſophus per partem aeris longe diſtantem a terra intelligit elementum ignis, ſicut per partem aeris prope terram exiſtentem intelligit elementum aeris, vt patet ex Philoſopho 2. de gen t 10. p. meteo. l. 4

Ad quintum dicendum, quod Philoſophus non dicit, quod aqua ſit ſubtiliſſima inter omnia humida, hoc enim falſum eſt, vt bene probat obiectum, ſed quod eſt inter humores ſubtiliſſima, & inter omnia corpora, quæ ſenſibiliter humectant. de ſenſu. l. 9

Ad ſextum dicendum, quod ſola aqua dicitur à Philoſopho inter ſimplicia bene terminabilis, quia hoc verum eſt de aqua, ſecundum quod eſt in mixto; vt enim ait Philoſophus 4 meteor. c. 7. mixta non terminantur niſi per aquam, & terram; & plura animalia non niſi in aqua tamquam in proprio, & connaturali loco, ac naturæ ſuæ ſimili degunt, & quieſcunt. 4. meteo. l. 7 & 2. de gen. l. 8.

Ad ſeptimum dicendum, quod aquæ pluuiales non p. de gen. 14

ſunt ex natura ſua calidæ, ſed frigidæ, ſunt tamen ex accidenti calidę propter ignem exiſtentem in aere, qui illis miſcetur, ſicut & nini.

ARTICVLVS II.

Vtrum ignis habeat ambas qualitates in ſummo & ſimiliter alia elementa.

Vide hunc articulum explicatum ſupra in quæſtione 45. art. 8.

ARTICVLVS III.

Vtrum ignis ſit magis calidus, quam ſiccus. Aer magis humidus, quam calidus. Aqua magis frigida, quam humida, & terra magis ſicca, quam frigida.

art. 4. Videtur quod ignis non ſit magis calidus, quam ſiccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis ſicca, quam frigida. Quia in igne vtraque qualitas eſt in ſummo, vt dictum eſt, ſed magis & minus denotant intenſionem, & remiſſionem, ergo ignis non eſt magis calidus, quam ſiccus.

4. met. l. 7. 2 Præterea Philoſophus 4. meteor. c. 7. probat, quod aqua eſt primo humida, tum quia eſt cauſa humiditatis aliorum; propter quod autem aliquid eſt tale, illud eſt primo tale, vt dicitur p. poſt. tum quia multa animalia appetunt conſiſtere in aqua, & in ea quieſcere, ſicut in proprio loco, ergo aer non eſt primo humidus, ſed potius aqua.

p. met. l. 4. 3 Præterea dicit Philoſophus p. meteor. c. 4. quod in medio totius mundi eſt elementum grauiſſimum, & frigidiſſimum puta terra ergo frigiditas non competit primo aquæ, ſed potius terræ.

art. 1. 4 Præterea ſi terra eſt magis ſicca, quam frigida, ergo ſiccitas eſt intenſior, quam frigiditas, ſed frigiditas terræ eſt in ſummo, vt dictum eſt, ergo terra non eſt magis ſicca quam frigida, vel certe non eſt frigida in ſummo, vt dictum eſt.

2. de gen. l. 3. 5 Præterea ſi terra eſt magis ſicca, quam frigida, ergo ſuperat ſiccitatem ignis quia frigiditas terræ eſt in ſummo quam tamen ſuperat ſiccitas eiuſdem; ſed art. 1. ignis, vt dictum eſt, ſiccior eſt terra, ergo terra non eſt magis ſicca, quam frigida.

2. de gen. l. 3. Sed contra eſt auctoritas Philoſophi 2. de gen. t. 13. vbi dicit, quod ignis eſt magis calidus, quam ſiccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis ſicca, quam frigida.

Reſpondeo dicendum, quod tribus modis poteſt intelligi, quod ignis ſit magis calidus quam ſiccus, & ſic de reliquis: primo ita, vt particula, magis, ſignificet intenſionem, ſeu exceſſum vnius qualitatis in gradu ſupra aliam, vt ſit ſenſus, quod calor ignis ſit intenſior, quam ſiccitas illius; & ſimiliter, quod ſiccitas terræ ſit intenſior, quam eius frigiditas, & hic ſenſus eſt falſus, nam, vt dictum eſt, in igne vtraque qualitas eſt in ſummo: in terra vero frigiditas eſt in ſummo, non tamen eius ſiccitas. Secundo ita, vt particula, magis comparet vnum elementum cum alio, vt ſit ſenſus, ignis eſt magis calidus, quam aer, & minus ſiccus, quam terra; & hic etiam ſenſus eſt falſus, nam vt dictum eſt, ignis eſt ſiccior terra, & aqua eſt humidior aere, & tamen terra dicitur magis ſicca, quam frigida; & aqua dicitur magis frigida, quam humida: & aer magis humidus, quam calidus. Tertio modo ita, vt particula, magis, denotet, & ſignificet primitatem, immediationem, principalitatem ac proprietatem, vt ſit ſenſus, Ignis eſt magis primo, & immediatius ac principalius, & magis proprie calidus, quam ſiccus, & ſic de reliquis; & hic ſenſus eſt intentus à Philoſopho, vt videre eſt in contextu 2. de gen tex. citato, & de ſenſu cap. 3. & 4. Ad cuius manifeſtationem ſciendum eſt primo, quod quia ab vno ſimplici non poſſunt diuerſa procedere niſi quodam ordine, vnum ſcilicet primo, & immediate, & alia ſecundario, & mediante illo, eo quod ab vno ſimplici non niſi vnum procedere poteſt, vt dicit Philoſophus 12. met. t. 49. neceſſe eſt, quod qualitates primæ quia ſunt per ſe accidentia elementorum, ita ab eſſentia illorum emanent, vt cum ſingula duas qualitates habeant, & ex illis conſtent, vt dicit Philoſophus 2. de gen. t. 16. vna ex illis primo, & immediate, ac principaliter, & tamquam maxime propria ab eſſentia elementi emanet, & alia mediante illa; quomodo ab anima plures potentiæ manant. Quoniam ergo igni tribuitur calor, & ſiccitas: Aeri calor, & humiditas, Aquæ frigiditas & humiditas, Terræ frigiditas & ſiccitas videndum eſt in particulari, vtra ex duabus immediatius, principalius, & magis proprie, ac primo conueniat. Ad huius ergo euidentiam ſciendum eſt ſecundo, quod, vt docet Philoſophus p. meteor. c. 4. primo elemento ſeu cælo circulariter moto, & motis corporibus, quę ſunt in ipſo, puta ſole, & ſtellis, illis, illa pars inferioris mundi, quæ eſt ei propinquior quaſi diſgregata, & rarefacta per motum ſuperioris corporis accenditur, & ſic generatur calor. Cuius ratio eſt, quia tota materia corporalis, quæ eſt ſub corpore circulariter moto, eſt ſicut quædam materia exiſtens in potentia ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem, & ad alias paſſiones, & formas, quæ conſequuntur ad hæc, præterea, quia materia reducitur in actum a primo agente. materia enim corporalis fit talis actu per hoc, quod participat de motu, vel non participat, ſed immobilis permanet à corpore cæleſti, eſt enim hoc cauſa, & principium vnde motus in iſtis inferioribus & ratione motus velociſſimi, & propriarum qualitatum eſt fons totius caloris, & frigiditatis. Vnde fit, vt hæc inferiora recipiant dictas paſſiones a ſuperioribus, non eo quidem modo quo aqua calefacta recipit ab igne calorem, puta accidentaliter & non ſecundum naturam, ſed ab illis recipiendo ipſam naturam, vel formam, ſecundum quam naturaliter ſunt calida, vel frigida facta a ſuperiori corpore, multo principalius, quam à generante, nam principium generationis primum eſt corpus cæleſte. Hinc ſequitur, quod, quia per participationem motus eſt calor in iſtis inferioribus, & per elongationem a motu cæleſti frigiditas, neceſſe eſt, quod illud, quod eſt frigidiſſimum in ſummo, & grauiſſimum, tamquam longiſſime diſtans a fonte caloris, ſit terra, non tamen ſit primo, & principalius talis, quia frigiditas primo conuenit aquæ, tum terræ ea propinquitate ad aquam, ſed illi primo, & principalius, ac maxime proprie conueniat ſiccitas; quod patet, tum quia propter ſummam diſtantiam à fonte caloris terra non reſoluitur in humiditatem ſed in vltima groſſitie permanet: groſſum autem eſt ſiccum, vt dicit Philoſophus 2. de genet. t. 10 tum quia humidum maxime natum eſt pati a ſicco terreſtri; tum quia terra maxime contrarietur aeri cum ſit illi diſſymbola, vt dicitur 2. de gen. t 16. 24. 25. 49. Aer autem eſt primo, & maxime proprie humidus. Demum quia cum terra ſit ignobiliſſimum elementum, ac

Marginal notes (right column): 2. de gen. l. 3 & de ſenſu l. 10. — 12. met. l. 2. p. 6. 1. q. p. 1. p. 4. 77. a. 6. arg. p. & ad pot. ar. 7. c. — 2. de gen. l. 3 — p. met. l. 4. — de ſenſu l. 10 — 2. de gen. l. 9. & 2. de gen. l. 10. — 2. de gen. l. 14. a.

Proinde contineatur à cæteris, habeatque rationem materiæ reſpectu aquæ, debet habere pro prima, & principali paſſione qualitatem paſſiuam. omnis enim potentia paſſiua, & omnis paſſio eſt per materiam, & omnis actio eſt per formam, vt colligitur ex Philoſopho p. de gen. t. 55. & qualitatem minus nobilem, cuiuſmodi eſt ſiccitas reſpectu humiditatis. Contra vero, quia ignis eſt propinquiſſimus cælo, & eſt inter omnia elementa nobiliſſimum, & cauſa omnium calidorum, vt dicitur 2. metaph. conuenit illi primo & immediate, & per ſe, ac maxime proprie caliditas, quæ eſt maxime actiua; ſecundario vero ſiccitas propter exceſſum caliditatis illius, quaſi humiditate conſumpta. Aeri vero licet competat calor, vt dictum eſt, tamen primo, maxime proprie, & immediate, nã ſic conuenit igni, vt dictum eſt & aeri ex affinitate ad ignem; eſt tamen aer primo humidus, tum quia contrariatur terræ, vt illi diſſymbolus, vnde ſicut terra eſt primo ſicca, ita & aer debet eſſe primo humidus: ſi enim vnum contrarium eſt in natura, debet eſſe & aliud, vt dicitur 2. de gen. t. 49 tum quia ad ſuam humiditatem ſeruandam a natura ſic eſt diſpoſitus, vt ſit propinquus aquæ, & ſic vaporem ſuſcipiat, qui eſt calidus & humidus; tum quia, cum aer contineatur ab igne, habet rationem materiæ reſpectu illius, vt dictum eſt de terra reſpectu aquæ, vnde tribuenda eſt illi pro paſſione primo, & maxime proprie, & principalius ei competente illa qualitas, quæ eſt paſſiua. & cum ſit nobilius elementum, quam terra, debet etiam illi competere qualitas paſſiua nobilior, quę eſt humiditas reſpectu ſiccitatis, vt dictum eſt Vnde manifeſtum eſt, quod ignis eſt magis calidus, quam ſiccus: Aer magis humidus, quam calidus: Aqua magis frigida, quam humida: Terra magis ſicca, quam frigida, vt dicit Philoſophus.

Tab. v elementum n. 16.
p. de gen. l. 20.
de ſenſu. l. x & 2. de gen. l. 3.
de ſenſ. l. x
2. de gen. t.
p. meteor. l.
4
ſupra.
ſupra.

Ad primum ergo dicendum, quod magis, denotat principalitatem, immediationem, & primitatem vnius qualitatis ſupra aliam, vt dictum eſt, idem dicendum ad tertium, quartum, & quintum. in c.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua eſt primo humida reſpectu mixtorum, quia eſt cauſa terminationis in illis ſimul cum terra, vt dicit Philoſophus 4 meteororum cap. 7. 4 meteor. l. 7.

F I N I S.

Adl 145 4011

Digitized by Google